

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

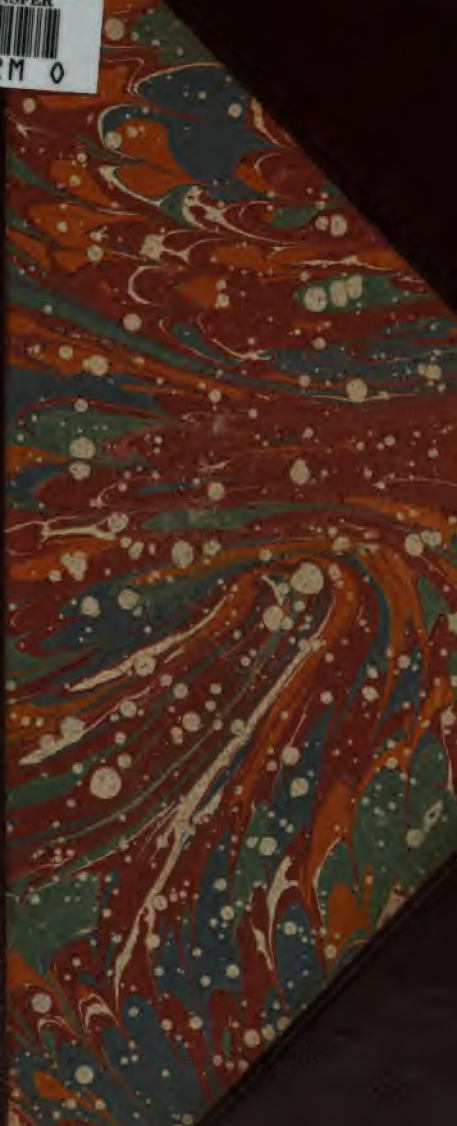
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

HN 6FRM 0

KC 3240

H. F. Buehler

Wellesley Hills Mass

June 1926

27
Helen F. Bradford
Nov. 1881

G. Bradford is,

to be written

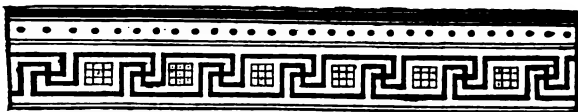
1881

Harper's
Greek and Latin Texts.

HERODOTUS.

RECENSUIT

JOSEPHUS WILLIAMS BLAKESLEY, S.T.B.

COLL. ES. TRIN. APUD CANTAB. QUONDAM SOCIUS.

VOL. I.

NEW YORK:

HARPER AND BROTHERS, FRANKLIN SQUARE.

M.DCCC.LXI.

KC 3240

HARVARD COLLEGE LIBRARY
FROM THE LIBRARY OF
SAMUEL BRADFORD W
MAY 24, 1942

LECTORI.

PRODIT iterum Herodotus quod ad textum attinet editionis superioris faciem plane referens. Paucissima enim, re bene perpensa, his secundis curis immutanda duximus, nisi quod aliquanto rarius interpungendum censuimus. Verum enimvero, quandoquidem haec editio non modo manibus studiosae juventutis terenda est, sed etiam usibus hominum litteratorum peregre proficiscentium inservire vult, pauca quaedam, quae in notis editioni majori subjectis fusius excussa sunt, hic breviter monenda videntur; ne ii, quibus facultas detur regiones a Patre Historiae descriptas lustrandi, simul atque per-
spectum habuerint illustrem scriptorem ad normam hodiernae Critices revocari non posse, extemplo eum, tanquam nugacem fabellarum conquisitorem contemnant abjiciantque. Quod si quis fecerit, is nullo quidem jure fecerit. Nam eo vixit tempore Herodotus, in quo commercia humani generis aegre agebantur. Periculis omnimodis tunc temporis scatebant viae; nec singuli peregrinatores, sicut hodie, sed catervatim, certis temporibus ad certa loca convenire solebant mercatores, quos spes lucri ad longinquas regiones adduxerat. Quinetiam, quae res maximi est momenti, vim hominum incultorum et ad lites praedamque propensiorum nihil erat quod cohiberet, nisi religio numinis quod locum in quem conventum erat custodire putabatur. Hinc factum est ut ubicunque gentium magna mercatorum existeret frequentia, ibi clarescerent deorum templa, eademque

obsolescerent siquando pro rerumpublicarum mutationibus commercia hominum alio transferrentur; panegyris enim, uti optimè monet Strabo, magna ex parte res mercatoria erat. Lectori igitur semel hac de re monito non obscurum erit, plurimum ex supellectile quam historias conscripturus sibi congegit Noster, deberi sacerdotum sodalitiis, quibus officii erat templa in quorum vicinia conventus isti solennes celebrabantur procurare. Inde planum fit narrationes, quotquot e tali fonte manaverunt, nec locupletissimos habere auctores nec tamen omnino spernendas esse, quippe quae volgi opiniones quales se tunc temporis habuerint, sine furo rettulerint. De qua re, quippe quae in praefatione ad majorem editionem enucleata sit, ulterius nunc disserere supersedemus, breviter tantum indicaturi aliquas e regionibus per quas, cum Noster historias contexeret, mercaturae fiebant.

In hac quaestione principem locum tenet Nilus flumen, in cujus ostiis jam inde a Psammitichi temporibus plurimae civitates Graecae insulas occupaverant. Postea universi in Naucratis coacti, emporium ibi constituerunt, unde toti Aegypto inferiori merces exterae importabantur, necnon usque ad Thebas, ope Etesiorum ventorum, per quadraginta fere dies quotannis adverso flumine vehebantur. Hinc ad Myos Hormum, qui in Arabico sinu situs est, per deserta locorum camelis ibatur. Quicquid aromatum ex India, vel Atramitide, vel denique Taprobana, in Graeciam pervenerit, hac via pervenisse credibile est. At vel remotissimis temporibus inter Thebas Aegyptiacas et mare mediterraneum commercia viguisse videntur, cum divitiae hujus urbis vel ab Homero celebrantur. Sed tunc temporis mercaturae per terram fiebant. Statio primaria erat Oasis Magna (*El Wah*);

deinde Oasis Ammonis; unde usque ad loca Tritonidi lacu vicina sine magno labore perveniri potuit; saltem immania ista Arabum examina quae inde a septimo post Christum seculo Africam septentrionalem tenuerunt, hac parte irrupisse constat. At enim postea quam res inferioris Aegypti crescere coeperunt, obsoleverunt terrena commercia; tanto erat commodius cymbis quam camelis uti. Memoriam tamen nonnullam status prioris magnis rerumpublicarum mutationibus superfuisse, testatur mythus iste insignis de Argonautarum cum Tritone deo conventu quem Pindarus commemorat.

Quae per Asiam commercia fiebant, vel ad Sardes, vel ad Sinopen confluisse videntur. Ab hac ad Phasim usque verno tempore velis navigabatur; inde non ita magno montis jugo plaustris superato, novis cymbis impositae merces flumine Cyro in mare Caspium deferbantur. Hac ratione vel in Bactriam, vel in Mediam, prout ratio postulabat, commodè ventum est. Cave autem putes Graecos homines alterutram harum regionum ipsos adire potuisse. Credibile est id solenniter factum esse quod hodie apud barbaras gentes passim obtinere videmus, nempe regulos penes quos sit facultas peregrinantibus obsistendi, ipsos mercatorum vicem obire malle, scilicet ut monopolio constituto, certius et citius (uti arbitrantur) ditescant. Aegre crediderim longius quam Phasim, vel ad summum quam Sarapanorum Castellum (hodie *Scharopani*) hac regione Nostrum processisse.

A Sardibus ad Susas usque munita erat via quae militaribus usibus inservire posset, castellis huc illuc positis. Ex his insigne exemplum praebent Critalla, quo convenisse scribit Noster Xerxis copias, cum rex iste Graeciae bellum intendebat. Sita fuisse videntur

prope Tyanam (hodie *Danam*), unde paucis itineribus ad portas Cilicias pervenitur. Non alia via usum Cyrum juniorem cum Mesopotamiam invaderet auctor est Xenophon; mercatoribus autem, nisi quibus Tarsus finis itineris esset, eadem parum usurpata videtur. Qui Tauro ulterius progredi in animo habebant, ii jam inde ab Holmis (qui locus in Phrygiae Paroreatidis finibus est) paulum ad Septentrionem versus iter devertisse videntur, quo pacto, Lycaonia Cappadociaque peragratis, tandem Euphratem fluvium prope Samosatam trajiciebant.

Quae de Scythiae incolis narrat Noster, ea vel in Olbia, vel, quod potius crediderim, in Cyzico audire potuit. Longinquoeres regiones, quales in quarto operis libro describit, ipsum visisse, nemo earundem sciens contenderit, nisi qui fidem optimi scriptoris penitus labefactare cupiat.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΠΡΩΤΗ.

ΚΛΕΙΩ.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ Ἀλικαρνασῆος ἱστορίας ἀπόδειξις ἦδε· ὡς μῆτε τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γένηται, μῆτε ἔργα μεγάλα τε καὶ θαυμαστά, τὰ μὲν Ἕλλησι τὰ δὲ βαρβάροισι ἀποδειχθέντα, ἀκλεᾶ γένηται, τά τε ἄλλα καὶ δι' ἣν αἰτίην ἐπολέμησαν ἀλλήλοισι.

Περσέων μὲν νῦν οἱ λόγιοι Φοίνικας αἰτίους φασὶ ἵ γενέσθαι τῆς διαφορῆς. τούτους γὰρ, ἀπὸ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης θαλάσσης ἀπικομένους ἐπὶ τήνδε τὴν θάλασσαν, καὶ οἰκήσαντας τούτον τὸν χώρον τὸν καὶ νῦν οἰκέουσι, αὐτίκα ναυτιλίῃσι μακρῆσι ἐπιθέσθαι· ἀπαγινόντας δὲ φορτία Αἰγυπτία τε καὶ Ἀσσύρια, τῇ τε ἄλλῃ [χώρῃ] ἐσαπικνέεσθαι καὶ δὴ καὶ ἐς Ἄργος· (τὸ δὲ Ἄργος τούτον τὸν χρόνον προεἶχε ἅπασι τῶν ἐν τῇ νῦν Ἑλλάδι καλεομένη χώρῃ) ἀπικομένους δὲ τοὺς Φοίνικας ἐς δὴ τὸ Ἄργος τούτο διατίθεσθαι τὸν φόρτον· πέμπτη δὲ ἦ ἕκτη ἡμέρῃ ἀπ' ἧς ἀπίκοντο, ἐξεμπολημένων σφί σχεδὸν πάντων, ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θάλασσαν γυναῖκας ἄλλας τε πολλὰς καὶ δὴ καὶ τοῦ βασιλέως θυγατέρα· τὸ δὲ οἱ οὖνομα εἶναι, κατὰ τῶν τὸ καὶ Ἕλληνες λέγουσι, Ἰοῦν τὴν Ἰνάχου· ταύτας στάσας κατὰ πρύμνην τῆς νεὸς ὠνέεσθαι τῶν φορτίων τῶν σφί ἦν θυμὸς μάλιστα· καὶ τοὺς Φοίνικας διακελευσαμένους ὀρμῆσαι ἐπ' αὐτάς· τὰς μὲν δὴ πλεῦνας τῶν γυναικῶν ἀποφυγείν, τὴν δὲ Ἰοῦν σὺν ἄλλῃσι ἀρπασθῆναι· ἐσβαλομένους

δὲ ἐς τὴν νέα οἶχεσθαι ἀποπλέοντας ἐπ' Αἰγύπτου.

2 Οὕτω μὲν Ἴουν ἐς Αἴγυπτον ἀπικέσθαι λέγουσι Πέρσαι, οὐκ ὡς Ἕλληνες· καὶ τῶν ἀδικημάτων τοῦτο ἄρξαι πρῶτον· μετὰ δὲ ταῦτα, Ἑλλήνων τινὰς (οὐ γὰρ ἔχουσι τοῦνομα ἀπηγγέσθαι) φασὶ τῆς Φοινίκης ἐς Τύρον προσχόντας, ἀρπάσαι τοῦ βασιλέως τὴν θυγατέρα Εὐρώπην· (εἶησαν δ' ἂν οὗτοι Κρήτες·) ταῦτα μὲν δὴ ἴσα σφι πρὸς ἴσα γενέσθαι· μετὰ δὲ ταῦτα, Ἕλληνας αἰτίους τῆς δευτέρης ἀδικίης γενέσθαι· καταπλώσαντας γὰρ μακρῇ νηὶ ἐς Αἴαν τε τὴν Κολχίδα καὶ ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν, ἐνθῦτεν, διαπρηξάμενους καὶ τᾶλλα τῶν εἵνεκεν ἀπίκατο, ἀρπάσαι τοῦ βασιλέως τὴν θυγατέρα Μῆδειαν· πέμψαντα δὲ τὸν Κόλχον ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυκα, αἰτέειν τε δίκας τῆς ἀρπαγῆς καὶ ἀπαιτέειν τὴν θυγατέρα· τοὺς δὲ ὑποκρίνασθαι, ὡς οὐδὲ ἐκείνοι Ἴους τῆς Ἀργείης ἔδοσαν σφι δίκας τῆς ἀρπαγῆς, οὐδὲ ὦν αὐτοὶ δώσειν ἐκείνοισι.

3 Δευτέρῃ δὲ λέγουσι γενεῇ μετὰ ταῦτα Ἀλέξανδρον τὸν Πριάμου ἀκηκούτα ταῦτα, ἐθελῆσαί οἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος δι' ἀρπαγῆς γενέσθαι γυναῖκα, ἐπιστάμενον πάντως ὅτι οὐ δώσει δίκας· οὐδὲ γὰρ ἐκείνους διδόναι· οὕτω δὲ ἀρπάσαντος αὐτοῦ Ἑλένην, τοῖσι Ἕλλησι δόξαι πρῶτον πέμψαντας ἀγγέλους ἀπαιτέειν τε Ἑλένην καὶ δίκας τῆς ἀρπαγῆς αἰτέειν· τοὺς δὲ, προῖσχομένων ταῦτα, προφέρειν σφι Μηδείης τὴν ἀρπαγὴν· ὡς οὐ δόντες αὐτοὶ δίκας οὐδὲ ἐκδόντες ἀπαιτεόντων, βουλοίατό σφι παρ' ἄλλων δίκας γίνε-

4 σθαι. Μέχρι μὲν ὦν τούτου ἀρπαγὰς μόνας εἶναι παρ' ἀλλήλων· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, Ἕλληνας δὴ μεγάλως αἰτίους γενέσθαι· προτέρους γὰρ ἄρξαι στρατεύεσθαι ἐς τὴν Ἀσίην ἢ σφέας ἐς τὴν Εὐρώπην· τὸ μὲν νυν ἀρπάζειν γυναῖκας ἀνδρῶν ἀδίκων νομίζειν ἔργον εἶναι, τὸ δὲ ἀρπασθισέων σπουδὴν ποιήσασθαι τιμωρέειν ἀνοήτων, [τὸ δὲ μηδεμίαν ὄρην ἔχειν ἀρπασθισέων, σωφρόνων·] δῆλα γὰρ δὴ ὅτι, εἰ μὴ αὐταὶ ἐβουλέατο, οὐκ ἂν ἠρπάζοντο. σφέας μὲν δὴ,

τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίης, λέγουσι Πέρσαι ἀρπαζομένων τῶν γυναικῶν λόγον οὐδένα ποιήσασθαι· Ἕλληνας δὲ Λακεδαιμονίης εἶνεκεν γυναικὸς στόλον μέγαν συναγεῖραι, καὶ ἔπειτα ἐλθόντας ἐς τὴν Ἀσίην τὴν Πριάμου δύναμιν κατελεῖν. ἀπὸ τούτου αἰεὶ ἠγγήσασθαι τὸ Ἑλληνικὸν σφίσι εἶναι πολέμιον. τὴν γὰρ Ἀσίην καὶ τὰ ἐνοικέοντα ἔθνεα βάρβαρα οἰκεῖ-
εῦνται οἱ Πέρσαι, τὴν δὲ Εὐρώπην καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἠγῆται κεχωρίσθαι.

Οὕτω μὲν λέγουσι γενέσθαι, καὶ διὰ τὴν Ἰλίου 5
ἄλωσιν εὐρίσκουσι σφίσι ἐοῦσαν τὴν ἀρχὴν τῆς ἔχθρης τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας. περὶ δὲ τῆς Ἰοῦς οὐκ ὁμολογεῖν Πέρσῃσι οὕτω Φοίνικες. οὐ γὰρ ἀρπαγῆ σφέας χρησαμένους λέγουσι ἀγαγεῖν αὐτὴν ἐς Αἴγυπτον, ἀλλ' ὡς ἐν τῷ Ἀργεῖ ἐμίσγητο τῷ ναυκλήρῳ τῆς νεός· ἐπεὶ δὲ ἔμαθεν ἔγκυος ἐοῦσα, αἰδεομένη τοὺς τοκέας οὕτω δὴ ἐθελοντὴν αὐτὴν τοῖσι Φοίνιξι συνεκπλῶσαι, ὡς ἂν μὴ κατάδηλος γένηται. ταῦτα μὲν νυν Πέρσαι τε καὶ Φοίνικες λέγουσι· ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτων οὐκ ἔρχομαι ἐρέων ὡς οὕτως ἢ ἄλλως κως ταῦτα ἐγένετο· τὸν δὲ οἶδα αὐτὸς πρῶτον ὑπάρξαντα ἀδίκων ἔργων ἐς τοὺς Ἕλληνας τοῦτον σημήνας, προβήσομαι ἐς τὸ πρόσω τοῦ λόγου ὁμοίως μικρὰ καὶ μεγάλα ἄστυα ἀνθρώπων ἐπεξιῶν. τὰ γὰρ τὸ πάλαι μεγάλα ἦν, τὰ πολλὰ αὐτῶν σμικρὰ γέγονε· τὰ δὲ ἐπ' ἐμεῦ ἦν μεγάλα, πρότερον ἦν σμικρὰ· τὴν ἀνθρωπότην ὧν ἐπιστάμενος εὐδαιμονίην οὐδαμὰ ἐν τῶντῳ μένουσαν, ἐπιμνήσομαι ἀμφοτέρων ὁμοίως.

Κροῖσος ἦν Λυδὸς μὲν γένος παῖς δὲ Ἀλνάττω, 6
τύραννος δὲ ἐθνέων τῶν ἐντὸς Ἄλως ποταμοῦ· ὃς ῥέων ἀπὸ μεσαμβρίας μεταξὺ Σύρων καὶ Παφλαγόνων, ἐξίει πρὸς βορρῆν ἄνεμον ἐς τὸν Εὐξείνου καλεόμενον πόντον· οὗτος ὁ Κροῖσος βαρβάρων πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν τοὺς μὲν κατεστρέφατο Ἑλλήνων ἐς φόρου ἀπαγωγὴν, τοὺς δὲ, φίλους προσεποιήσατο. (κατεστρέφατο μὲν Ἰωνάς τε καὶ Διολέας, καὶ Δωριάς

τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ φίλους δὲ προσεποιήσατο Λακεδαι-
 μονίους.) πρὸ δὲ τῆς Κροίσου ἀρχῆς πάντες Ἕλληνες
 ἦσαν ἐλεύθεροι· τὸ γὰρ Κιμμερίων στράτευμα τὸ ἐπὶ
 τὴν Ἰωνίην ἀπικόμενον, Κροίσου ἐὼν πρεσβύτερον,
 οὐ καταστροφή ἐγένετο τῶν πολλῶν, ἀλλ' ἐξ ἐπιδρο-
 7 μῆς ἀρπαγῆ. Ἡ δὲ ἡγεμονίη οὕτω περιῆλθε, εὐῶσα
 Ἡρακλειδέων, ἐς τὸ γένος τὸ Κροίσου, καλεομένους
 δὲ Μερμνάδας. ἦν Κανδαύλης, τὸν οἱ Ἕλληνες
 Μυρσίλον ὀνομάζουσι, τύραννος Σαρδίων, ἀπόγονος
 δὲ Ἀλκαίου τοῦ Ἡρακλέος. Ἄγρων μὲν γὰρ ὁ Νίνου
 τοῦ Βήλου τοῦ Ἀλκαίου πρῶτος Ἡρακλειδέων βασι-
 λεὺς ἐγένετο Σαρδίων, Κανδαύλης δὲ ὁ Μύρσου
 ἕστατος· οἱ δὲ πρότερον Ἄγρωνος βασιλεύσαντες
 ταύτης τῆς χώρας ἦσαν ἀπόγονοι Λυδοῦ τοῦ Ἄττος·
 ἀπὸ τοῦ ὁ δῆμος Λύδιος ἐκλήθη ὁ πᾶς οὗτος, πρότερον
 Μῆων καλεόμενος. παρὰ τούτων Ἡρακλεῖδαι ἐπι-
 τραφθέντες ἔσχον τὴν ἀρχὴν ἐκ θεοπροπίου, ἐκ δούλης
 τε τῆς Ἰαρδάνου γεγονότες· καὶ Ἡρακλέος, ἄρξαντες
 μὲν ἐπὶ δύο τε καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν, ἕτεα πέντε
 8 τὴν ἀρχὴν μέχρι Κανδαύλεω τοῦ Μύρσου· οὗτος δὲ
 ὦν ὁ Κανδαύλης ἠράσθη τῆς ἐωντοῦ γυναικός· ἐρα-
 σθεῖς δὲ, ἐνόμιζέ οἱ εἶναι γυναῖκα πολλὸν πασέων
 καλλίστην· ὥστε δὲ ταῦτα νομίζων, ἦν γὰρ οἱ τῶν
 αἰχμοφόρων Γύγης ὁ Δασκύλου ἀρεσκόμενος μάλιστα,
 τούτῳ [τῷ Γύγῃ] καὶ τὰ σπουδαιότερα τῶν πρηγμα-
 τῶν ὑπερετίθετο ὁ Κανδαύλης, καὶ δὴ καὶ τὸ εἶδος
 τῆς γυναικός ὑπερεπαίνεων· χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ
 διελθόντος, (χρῆν γὰρ Κανδαύλη γενέσθαι κακῶς,) ἔλεγε
 πρὸς τὸν Γύγην τοιαύδε· “Γύγη, οὐ γάρ σε
 δοκέω πείθεσθαι μοι λέγοκτι περὶ τοῦ εἶδος τῆς
 γυναικός· (ᾧτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισι ἐόντα ἀπι-
 στώτερα ὀφθαλμῶν·) ποίεε ὅπως ἐκείνην θεήσεται γυμ-
 νήν.” ὁ δὲ μέγα ἀμβώσας εἶπε· “Δέσποτα, τίνα
 λέγεις λόγον οὐκ ὑγιέα κελεύων με δέσποιναν τὴν
 ἐμὴν θεήσασθαι γυμνήν; ἅμα δὲ κιθῶνι ἐκδυομένῳ

συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. πάλαι δὲ τὰ καλὰ ἀνθρώποισι ἐξεύρηται, ἐκ τῶν μανθάνειν δεῖ· ἐν τοῖσι ἔν τόδε ἐστὶ, σκοπέειν τινὰ τὰ ἑωυτοῦ· ἐγὼ δὲ πείθομαι ἐκείνην εἶναι πασέων γυναικῶν καλλίστην, καὶ σεο δέομαι μὴ δέεσθαι ἀνόμων.” Ὁ μὲν δὴ λέγων 9
 τοιαῦτα ἀπεμάχετο, ἀρρωδέων μὴ τι οἱ ἐξ αὐτέων γένηται κακόν· ὁ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε· “θάρσει Γύγη· καὶ μὴ φοβεῦ μήτε ἐμὲ, ὡς σεο πειρῶμενον λόγον τόνδε, μήτε γυναῖκα τὴν ἐμὴν, μί τι τοι ἐξ αὐτῆς γένηται βλάβος· ἀρχὴν γὰρ ἐγὼ μηχανήσομαι οὕτω, ὥστε μηδὲ μαθεῖν μιν ὀφθεῖσαν ὑπὸ σεῦ· ἐγὼ γάρ σε ἐς τὸ οἶκημα ἐν τῷ κοιμώμαθι ὀπισθε τῆς ἀνοιγομένης θύρης στήσω· μετὰ δ’ ἐμὲ ἐσελθόντα παρέσται καὶ ἡ γυνή ἢ ἐμὴ ἐς κοῖτον. (κεῖται δὲ ἀγχοῦ τῆς ἐσόδου θρόνος·) ἐπὶ τοῦτον τῶν ἱματίων κατὰ ἐν ἕκαστον ἐκδύνουσα θήσει, καὶ κατ’ ἡσυχίην πολλὴν παρέξει τοι θεήσασθαι. ἐπεὰν δὲ ἀπὸ τοῦ θρόνου στείχη ἐπὶ τὴν εὐνὴν κατὰ νώτου τε αὐτῆς γένη, σοὶ μελέτω τὸ ἐνθεῦτεν ὅπως μὴ σε ὄψεται ἰόντα διὰ θυρέων.” Ὁ μὲν δὴ, ὡς οὐκ ἐδύνατο διαφυγέειν, ἦν 10
 ἐτοῖμος· ὁ δὲ Κανδαύλης ἐπεὶ ἐδόκεε ὦρῃ τῆς κοίτης εἶναι, ἤγαγε τὸν Γύγεα ἐς τὸ οἶκημα· καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα παρῆν καὶ ἡ γυνή· ἐσελθοῦσαν δὲ καὶ τιθείσαν τὰ εἴματα ἐθηεῖτο ὁ Γύγης· ὡς δὲ κατὰ νώτου ἐγένετο ἰούσης τῆς γυναικὸς ἐς τὴν κοίτην, ὑπεκδὺς ἐχώρει ἔξω· καὶ ἡ γυνή ἐπορᾶ μιν ἐξιόντα, μαθοῦσα δὲ τὸ ποιηθὲν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς οὔτε ἀνέβωσεν αἰσχυνθείσα οὔτε ἔδοξε μαθεῖν, ἐν νόῳ ἔχουσα τίσεσθαι τὸν Κανδαύλεια· παρὰ γὰρ τοῖσι Λυδοῖσι, σχεδὸν δὲ καὶ παρὰ τοῖσι ἄλλοις βαρβάροισι, καὶ ἄνδρα ὀφθῆναι γυμνὸν ἐς αἰσχύνην μεγάλην φέρει. Τότε μὲν δὴ 11
 οὕτως οὐδὲν δηλώσασα ἡσυχίην εἶχε· ὡς δὲ ἡμέρη τάχιστα ἐγεγόνεε, τῶν οἰκετέων τοὺς μάλιστα ὦρα πιστοὺς ἔοντας ἑωυτῇ ἐτοίμους ποιησαμένη, ἐκάλεε τὸν Γύγεα· ὁ δὲ οὐδὲν δοκέων αὐτὴν τῶν πρηχθέντων ἐπίστασθαι, ἦλθε καλεόμενος· ἐώθεε γὰρ καὶ πρόσθε,

ὄκως ἡ βασιλεία καλέοι, φοιτᾶν ὡς δὲ ὁ Γύγης ἀπίκετο, ἔλεγεν ἡ γυνὴ τάδε· “νῦν τοι δυοῖν ὁδοῖν παρεουσέων, Γύγη, δίδωμι αἵρεσιν, ὁκοτέρην βούλει τραπέσθαι· ἡ γὰρ Κανδαύlea ἀποκτείνας ἐμέ τε καὶ τὴν βασιληίην ἔχε τὴν Λυδῶν, ἡ αὐτὸν σὲ αὐτίκα οὕτω ἀποθνήσκειν δεῖ· ὡς ἂν μὴ, πάντα πειθόμενος Κανδαύλη, τοῦ λοιποῦ ἴδης τὰ μὴ σε δεῖ. ἀλλ’ ἦτοι κείνόν γε τὸν ταῦτα βουλευσάντα δεῖ ἀπόλλυσθαι, ἡ σὲ τὸν ἐμέ γυμνὴν θηησάμενον καὶ ποιήσαντα οὐ νομιζόμενα.” ὁ δὲ Γύγης τέως μὲν ἀπεθώνμαζε τὰ λεγόμενα· μετὰ δὲ, ἰκέτευε μὴ μιν ἀναγκαίην ἐνδεῖν διακρίναι τοιαύτην αἵρεσιν· οὐκ ὄν δὴ ἔπειθε ἀλλ’ ὥρα ἀναγκαίην ἀληθέως προκειμένην, ἡ τὸν δεσπότεα ἀπολλύναι ἡ αὐτὸν ὑπ’ ἄλλων ἀπόλλυσθαι, αἰρέεται αὐτὸς περιεῖναι· ἐπειρώτα δὴ λέγων τάδε· “ἐπεὶ με ἀναγκάζεις δεσπότεα τὸν ἐμὸν κτείνειν, οὐκ ἐθέλοντα, φέρε ἀκούσω τέφ καὶ τρόπῳ ἐπιχειρήσομεν αὐτῷ;” ἡ δὲ ὑπολαβοῦσα ἔφη, “ἐκ τοῦ αὐτοῦ μὲν χωρίου ἡ ὄρμη ἔσται ὅθεν περ καὶ ἐκεῖνος ἐμέ ἐπεδέξατο γυμ-
12 νήν· ὑπνωμένῳ δὲ ἡ ἐπιχείρησις ἔσται.” Ὡς δὲ ἤρτυσαν τὴν ἐπιβουλήν, νυκτὸς γινομένης, (οὐ γὰρ μετίετο ὁ Γύγης, οὐδέ οἱ ἦν ἀπαλλαγὴ οὐδεμία, ἀλλὰ ἔδεε ἡ αὐτὸν ἀπολωλέναι ἡ Κανδαύlea), εἶπετο ἐς τὸν θάλαμον τῇ γυναικί· καὶ μιν ἐκείνη, ἐγχειρίδιον δοῦσα, κατακρύπτει ὑπὸ τὴν αὐτὴν θύρην· καὶ μετὰ ταῦτα, ἀναπανομένου Κανδαύlew, ὑπεισδύς τε καὶ ἀποκτείνας αὐτὸν, ἔσχε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν βασιληίην Γύγης· (τοῦ καὶ Ἀρχίλοχος ὁ Πάριος, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον
13 γενόμενος, ἐν ἰάμβῳ τριμέτρῳ ἐπεμνήσθη.) Ἔσχε δὲ τὴν βασιληίην καὶ ἐκρατύνθη ἐκ τοῦ ἐν Δελφοῖσι χρηστηρίου· ὡς γὰρ δὴ οἱ Λυδοὶ δεινὸν ἐποιεῦντο τὸ Κανδαύlew πάθος καὶ ἐν ὄπλοισι ἦσαν, συνέβησαν ἐς ταῦτό οἱ τε τοῦ Γύgew στασιῶται καὶ οἱ λοιποὶ Λυδοὶ, ἦν μὲν δὴ τὸ χρηστήριον ἀνέλη μιν βασιλέα εἶναι Λυδῶν, τὸν δὲ βασιλεύειν· ἦν δὲ μὴ, ἀποδοῦναι ὀπίσω ἐς Ἡρακλείδας τὴν ἀρχὴν· ἀνεῖλέ τε δὴ τὸ

χρηστήριον καὶ ἐβασίλευσεν οὕτω Γύγης· τοσόνδε μέντοι εἶπε ἡ Πυθίη, ὡς Ἑρακλείδῃσι τίσις ἦξει ἐς τὸν πέμπτον ἀπόγονον Γύγεω. τούτου τοῦ ἔπος Λυδοὶ τε καὶ οἱ βασιλέες αὐτῶν λόγον οὐδένα ἐποιεῦντο, πρὶν δὴ ἐπετελέσθη.

Τὴν μὲν δὴ τυραννίδα οὕτω ἔσχον οἱ Μερμνάδαι, 14 τοὺς Ἑρακλείδας ἀπελόμενοι· Γύγης δὲ τυραννεύσας ἀπέπεμψε ἀναθήματα ἐς Δελφοὺς οὐκ ὀλίγα· ἀλλ' ὅσα μὲν ἀργύρου ἀναθήματα ἔστι οἱ πλεῖστα ἐν Δελφοῖσι, παρέξ δὲ τοῦ ἀργύρου, χρυσὸν ἄπλετον ἀνέθηκεν, ἄλλον τε καὶ (τοῦ μάλιστα μνήμην ἄξιον ἔχειν ἔστι) κρητῆρές οἱ ἀριθμὸν ἕξ χρύσειοι ἀγακέαται· ἑστᾶσι δὲ οὗτοι ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ, σταθμὸν ἔχοντες τριήκοντα τάλαντα· ἀληθεῖ δὲ λόγῳ χρεωμένῳ οὐ Κορινθίων τοῦ δημοσίου ἔστιν ὁ θησαυρὸς ἀλλὰ Κυψέλου τοῦ Ἡετίωνος. οὗτος δὲ ὁ Γύγης πρῶτος βαρβάρων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἐς Δελφοὺς ἀνέθηκε ἀναθήματα μετὰ Μίδην τὸν Γορδίεω, Φρυγίης βασιλέα· ἀνέθηκε γὰρ δὴ καὶ Μίδης τὸν βασιλεῖον θρόνον ἐς τὸν προκατίζων ἐδίκαζε, ἔοντα ἀξιοθέτητον· κείται δὲ ὁ θρόνος οὗτος ἔνθα περ οἱ τοῦ Γύγεω κρητῆρες. ὁ δὲ χρυσὸς οὗτος καὶ ὁ ἀργυρὸς τὸν ὁ Γύγης ἀνέθηκε, ὑπὸ Δελφῶν καλέεται Γυγάδας ἐπὶ τοῦ ἀναθέντος ἐπωνυμίην. ἐσέβαλε μὲν νυν στρατιὴν καὶ οὗτος, ἐπεὶ τε ἠρξε, ἐς τε Μίλητον καὶ ἐς Σμύρνην, καὶ Κολοφῶνος τὸ ἄστυ εἶλε. ἀλλ' οὐδὲν γὰρ μέγα ἔργον ἀπ' αὐτοῦ ἄλλο ἐγένετο βασιλεύσαντος δυῶν δέοντα τεσσαράκοντα ἔτεα, τούτον μὲν παρήσομεν τοσαῦτα ἐπιμνησθέντες, Ἄρδυος δὲ τοῦ Γύγεω μετὰ 15 Γύγην βασιλεύσαντος μνήμην ποιήσομαι· οὗτος δὲ Πριηνέας τε εἶλε, ἐς Μίλητόν τε ἐσέβαλε· ἐπὶ τούτου τε τυραννεύοντος Σαρδίων, Κιμμέριοι ἐξ ἠθέων ὑπὸ Σκυθῶν τῶν Νομάδων ἐξαναστάντες, ἀπικέατο ἐς τὴν Ἀσίην, καὶ Σάρδις πλὴν τῆς ἀκροπόλιος εἶλον.

Ἄρδυος δὲ βασιλεύσαντος ἐνὸς δέοντα πεντήκοντα 16 ἔτεα ἐξεδέξατο Σαρδυάτης ὁ Ἄρδυος, καὶ ἐβασίλευ-

σεν ἕτα δυώδεκα· Σαρδυάττω δὲ Ἀλυάττης. οὗτος δὲ Κναξάρη τε τῷ Δηϊόκω ἀπογόνῳ ἐπολέμησε καὶ Μήδοισι· Κιμμερίουσ τε ἐκ τῆς Ἀσίας ἐξήλασε· Σμύρνην τε τὴν ἀπὸ Κολοφῶνος κτισθείσαν εἶλε· ἐς Κλαζομενάσ τε ἐσέβαλε· ἀπὸ μὲν νυν τούτων οὐκ ὡς ἤθελε ἀπήλλαξε, ἀλλὰ προσπταίσας μεγάλως· ἄλλα δὲ ἔργα ἀπεδέξατο ἐὼν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀξιαπρηγτότατα

17 τάδε· Ἐπολέμησε Μιλησίοισι, παραδεξάμενος τὸν πόλεμον παρὰ τοῦ πατρός. ἐπελαύνων γὰρ ἐπολιόρκεε τὴν Μίλητον τρόπῳ τοιῷδε· ὅκως μὲν εἴη ἐν τῇ γῇ καρπὸς ἀδρός, τηνικαῦτα ἐσέβαλλε τὴν στρατιήν· ἐστρατεύετο δὲ ὑπὸ συρίγγων τε καὶ πηκτίδων, καὶ αὐλοῦ γυναικῆιου τε καὶ ἀνδρηῆιου· ὡς δὲ ἐς τὴν Μιλησίην ἀπίκοιτο, οἰκήματα μὲν τὰ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν οὔτε κατέβαλλε οὔτε ἐνεπίμπρη οὔτε θύρας ἀπέσπα, ἕα δὲ κατὰ χώραν ἐστάμεναι· (ὁ δὲ τὰ τε δένδρεα καὶ τὸν καρπὸν τὸν ἐν τῇ γῇ ὅκως διαφθείρειε, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω· τῆς γὰρ θαλάσσης οἱ Μιλήσιοι ἐπεκράτεον, ὥστε ἐπέδρης μὴ εἶναι ἔργον τῇ στρατιῇ) τὰς δὲ οἰκίας οὐ κατέβαλλε ὁ Λυδὸς τῶνδε εἵνεκα, ὅκως ἔχοιεν ἐνθεῦτεν ὀρμεώμενοι τὴν γῆν σπεῖρειν τε καὶ ἐργάζεσθαι οἱ Μιλήσιοι, αὐτὸς δὲ ἐκείνων ἐργαζομένων

18 ἔχοι τι καὶ σίνεσθαι ἐσβάλλων. Ταῦτα ποιέων ἐπολέμεε ἕτα ἔνδεκα· ἐν τοῖσι τρώματι μεγάλα διφάσια Μιλησίων ἐγένετο, ἔν τε Λιμενηῆϊ χώρῃ τῆς σφετέρῃς μαχεσαμένων, καὶ ἐν Μαιάνδρου πεδίῳ. (τὰ μὲν νυν ἐξ ἕτα τῶν ἔνδεκα Σαρδυάττης ὁ Ἄρδουος ἔτι Λυδῶν ἦρχε, ὁ καὶ ἐσβαλὼν τηνικαῦτα ἐς τὴν Μιλησίην τὴν στρατιήν· Σαρδυάττης γὰρ οὗτος καὶ ὁ τὸν πόλεμον ἦν συνάψας· τὰ δὲ πέντε τῶν ἐτέων τὰ ἐπόμενα τοῖσι ἐξ Ἀλυάττης ὁ Σαρδυάττω ἐπολέμεε, ὃς παραδεξάμενος, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται, παρὰ τοῦ πατρός τὸν πόλεμον προσεῖχε ἐντεταμένως.) τοῖσι δὲ Μιλησίοισι οὐδαμοὶ Ἰώνων τὸν πόλεμον τοῦτον συνεπελάφρυνον, ὅτι μὴ Χῖοι μῦνοι. οὗτοι δὲ τὸ ὁμοῖον ἀνταποδιδόντες ἐτιμώρεον· καὶ γὰρ δὴ

πρότερον οἱ Μιλήσιοι τοῖσι Χίοισι τὸν πρὸς Ἐρυθραίους πόλεμον συνδιήνεικαν. Τῷ δὲ δωδεκάτῳ 19
 ἔτει ληίου ἐμπιπραμένου ὑπὸ τῆς στρατιῆς, συνη-
 νείχθη τι τοιόνδε γενέσθαι πρήγμα· ὡς ἄφθη τάχιστα
 τὸ ληῖον ἀνέμῳ βιώμενον, ἄφατο νηοῦ Ἀθηναίης
 ἐπίκλησιν Ἀσσησίης· ἄφθεις δὲ ὁ νηὸς κατεκαύθη·
 καὶ τὸ παραντίκα μὲν λόγος οὐδεὶς ἐγένετο· μετὰ
 δὲ, τῆς στρατιῆς ἀπικομένης ἐς Σάρδις, ἐνόσησε ὁ
 Ἀλυάττης· μακροτέρης δὲ οἱ γενομένης τῆς νόσου,
 πέμπει ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους, εἶτε δὴ συμβουλευ-
 σαντός τευ εἶτε καὶ αὐτῷ ἔδοξε πέμψαντα τὸν θεὸν
 ἐπείρεσθαι περὶ τῆς νόσου· τοῖσι δὲ ἡ Πυθίη ἀπικο-
 μένοισι ἐς Δελφοὺς οὐκ ἔχρησεν, πρὶν ἢ τὸν νηὸν
 τῆς Ἀθηναίης ἀνορθώσωσι, τὸν ἐνέπρησαν χώρης τῆς
 Μιλησίης ἐν Ἀσσησῷ. Δελφῶν οἶδα ἐγὼ οὕτω 20
 ἀκούσας γενέσθαι. Μιλήσιοι δὲ τὰδε προστιθεῖσι
 τούτοισι· Περίανδρον τὸν Κυψέλου, ἐόντα Θρασυ-
 βούλῳ τῷ τότε Μιλήτου τυραννεύοντι ξεῖνον ἐς τὰ
 μάλιστα, πυθόμενον τὸ χρηστήριον τὸ τῷ Ἀλυάττῃ
 γεόμενον πέμψαντα ἄγγελον κατειπεῖν, ὅπως ἂν τι
 προειδῶς πρὸς τὸ παρεὸν βουλεύηται. Μιλήσιοι
 μὲν νυν οὕτω λέγουσι γενέσθαι. Ἀλυάττης δὲ, ὡς 21
 οἱ ταῦτα ἐξαγγέλθη, αὐτίκα ἔπεμπε κήρυκα ἐς Μίλη-
 τον, βουλόμενος σπονδὰς ποιήσασθαι Θρασυβούλῳ
 τε καὶ Μιλησίοισι χρόνον ὅσον ἂν τὸν νηὸν οἰκοδομή·
 ὁ μὲν δὴ ἀπόστολος ἐς τὴν Μίλητον ἦε· Θρασύβουλος
 δὲ σαφέως προπεπυσμένος πάντα λόγον καὶ εἰδὼς τὰ
 Ἀλυάττης μέλλοι ποιήσειν, μηχανᾶται τοιαύδε· ὅσος
 ἦν ἐν τῷ ἄστει σῖτος καὶ ἐωντοῦ καὶ ἰδιωτικὸς τοῦτον
 πάντα συγκομίσας ἐς τὴν ἀγορὴν, προεῖπε Μιλησίοισι,
 ἐπεὰν αὐτὸς σημήνη, τότε πίνειν τε πάντας καὶ κώμῳ
 χρέεσθαι ἐς ἀλλήλους. Ταῦτα δὲ ἐποίεε τε καὶ προ- 22
 ἀγόρευε Θρασύβουλος τῶνδε εἶνεκεν, ὅπως ἂν δὴ ὁ
 κήρυξ ὁ Σαρδιηνὸς ἰδὼν τε σωρὸν μέγαν σίτου κεχυ-
 μένον καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐν εὐπαθείησι ἐόντας,
 ἀγγεῖλη Ἀλυάττῃ· τὰ δὴ καὶ ἐγένετο· ὡς γὰρ δὴ

ἰδῶν τε ἐκείνα ὁ κήρυξ καὶ εἶπας πρὸς Θρασύβουλον τὰς ἐντολὰς τοῦ Λυδοῦ ἀπῆλθε ἐς τὰς Σάρδεις, ὡς ἐγὼ πυνθάκομαι, δι' οὐδὲν ἄλλο ἐγένετο ἢ διαλλαγή· ἐλπίζων γὰρ ὁ Ἀλυάττης σιτοδητήν τε εἶναι ἰσχυρὴν ἐν τῇ Μιλήτῳ καὶ τὸν λεῶν τετρύσθαι ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ, ἤκουε τοῦ κήρυκος νοστήσαντος ἐκ τῆς Μιλήτου τοὺς ἐναντίους λόγους ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκεε· μετὰ δὲ, ἢ τε διαλλαγή σφι ἐγένετο ἐπ' ᾧ τε ξείνους ἀλλήλοισι εἶναι καὶ ξυμμάχους, καὶ δύο τε ἀντὶ ἑνὸς νηοὺς τῇ Ἀθηναίῃ ᾠκοδόμησε ὁ Ἀλυάττης ἐν τῇ Ἀσσησῶ, αὐτὸς τε ἐκ τῆς νούσου ἀνέστη. κατὰ μὲν τὸν πρὸς Μιλησίους τε καὶ Θρασύβουλον πόλεμον Ἀλυάττη ᾧδε ἔσχε.

- 23 Περίανδρος δὲ ἦν Κυψέλου παῖς, οὗτος ὁ τῷ Θρασυβούλῳ τὸ χρηστήριον μνηύσας. ἐτυράννευε δὲ ὁ Περίανδρος Κορίνθου. τῷ δὴ λέγουσι Κορίνθιοι (ὁμολογέουσι δέ σφι Λέσβιοι) ἐν τῷ βίῳ θῶνμα μέγιστον παραστήναι, Ἀρίονα τὸν Μηθυμναῖον ἐπὶ δελφίνος ἐξενειχθέντα ἐπὶ Ταίναρον, ἔοντα κιθαρωδὸν τῶν τότε ἔόντων οὐδενὸς δεύτερον, καὶ διθύραμβον πρῶτον ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ποιήσαντά τε καὶ
- 24 ὀνομάσαντα καὶ διδάξαντα ἐν Κορίνθῳ· τοῦτον τὸν Ἀρίονα λέγουσι, τὸν πολλὸν τοῦ χρόνου διατρίβοντα παρὰ Περιάνδρῳ, ἐπιθυμῆσαι πλῶσαι ἐς Ἰταλίην τε καὶ Σικελίην· ἐργασάμενον δὲ χρήματα μεγάλα θελήσαι ὀπίσω ἐς Κόρινθον ἀπικέσθαι· ὀρμᾶσθαι μὲν νῦν ἐκ Τάραντος, πιστεύοντα δὲ οὐδαμοῖσι μᾶλλον ἢ Κορινθίοισι, μισθώσασθαι πλοῖον ἀνδρῶν Κορινθίων· τοὺς δὲ ἐν τῷ πελάγει ἐπιβουλεύειν τὸν Ἀρίονα ἐκβαλόντας ἔχειν τὰ χρήματα· τὸν δὲ συνέντα τοῦτο λίσσεσθαι, χρήματα μὲν σφι προίεντα ψυχὴν δὲ παραιτέομενον· οὐκ ἔπειθ' ἐπείθειν αὐτὸν τούτοισι· ἀλλὰ κελεύειν τοὺς πορθμέας ἢ αὐτὸν διαχρᾶσθαι μιν ὡς ἀνταφῆς ἐν γῇ τύχῃ, ἢ ἐκπηδᾶν ἐς τὴν θάλασσαν τὴν ταχίστην· ἀπειληθέντα δὲ τὸν Ἀρίονα ἐς ἀπορίην παραιτήσασθαι, ἐπειδὴ σφι οὕτω δοκέει περιυδέειν

αὐτὸν ἐν τῇ σκευῇ πάσῃ στάντα ἐν τοῖσι ἐδωλίοισι αἰεῖσαι· αἰέσας δὲ ὑπέδεκετο ἑωυτὸν κατεργάσασθαι· καὶ τοῖσι ἐσελθεῖν γὰρ ἡδονὴν εἰ μέλλοιεν ἀκούσεσθαι τοῦ ἀρίστου ἀνθρώπων αἰδοῦ, ἀναχωρῆσαι ἐκ τῆς πρύμνης εἰς μέσσην νέα· τὸν δὲ ἐνδύντα τέ πᾶσαν τὴν σκευὴν καὶ λαβόντα τὴν κιθάρην, στάντα ἐν τοῖσι ἐδωλίοισι διεξελθεῖν νόμον τὸν ὄρθιον· τελευτῶντος δὲ τοῦ νόμου, ῥύψαι μιν εἰς τὴν θάλασσαν ἑωυτὸν ὡς εἶχε σὺν τῇ σκευῇ πάσῃ· καὶ τοὺς μὲν ἀποπλέειν εἰς Κόρινθον· τὸν δὲ, δελφίνα λέγουσι ὑπολαβόντα ἐξενεῖκαι ἐπὶ Ταίναρον· ἀποβάψα δὲ αὐτὸν χωρέειν εἰς Κόρινθον σὺν τῇ σκευῇ καὶ ἀπικόμενον ἀπηγγέσθαι πᾶν τὸ γεγονός· Περίανδρον δὲ ὑπὸ ἀπιστίας Ἀρίονα μὲν ἐν φυλακῇ ἔχειν οὐδαμῇ μετιέντα, ἀνακῶς δὲ ἔχειν τῶν πορθμῶν· ὡς δὲ ἄρα παρῆναι αὐτοῦς, κληθέντας ἱστορέεσθαι εἴ τι λέγοιεν περὶ Ἀρίονος· φημένων δὲ ἐκείνων ὡς εἶη τε σῶς περὶ Ἰταλίην, καὶ μιν εὖ πρήσσοντα λίποιεν ἐν Τάραντι, ἐπιφανῆναί σφι τὸν Ἀρίονα ὥσπερ ἔχων ἐξεπήδησε· καὶ τοὺς, ἐκπλαγέντας οὐκ ἔχειν ἔτι ἐλεγχομένους ἀρνεέσθαι· ταῦτα μὲν νυν Κορίνθιοί τε καὶ Δέσβιοι λέγουσι· καὶ Ἀρίονός ἐστι ἀνάθημα χάλκεον οὐ μέγα ἐπὶ Ταινάρῳ, ἐπὶ δελφίνος ἐπεὶ ἄνθρωπος.

Ἀλυάττης δὲ ὁ Δυδὸς τὸν πρὸς Μιλησίους πόλεμον 25 διενείκας, μετέπειτα τελευτᾷ βασιλεύσας ἔτεα ἑπτὰ καὶ πενήκοντα· ἀνέθηκε δὲ ἐκφυγῶν τὴν νοῦσον, δεύτερος οὗτος τῆς οἰκίης ταύτης εἰς Δελφοὺς κρητηῖρά τε ἀργύρεον μέγαν καὶ ὑποκρητηρίδιον σιδήρεον κόλλητον, θέης ἄξιον διὰ πάντων τῶν ἐν Δελφοῖσι ἀναθημάτων, Γλαύκου τοῦ Χίου ποίημα· ὃς μῦθος δὴ πάντων ἀνθρώπων σιδήρου κόλλησιν ἐξέϋρε.

Τελευτήσαντος δὲ Ἀλυάττεω ἐξεδέξατο τὴν βασι- 26 λήϊην Κροῖσος ὁ Ἀλυάττεω, ἐτέων ἑὼν ἡλικίην πέντε καὶ τριήκοντα· ὃς δὴ Ἑλλήνων πρώτοις ἐπεθήκατο Ἐφέσιοις. ἔνθα δὴ οἱ Ἐφέσιοι πολιορκεόμενοι ὑπ' αὐτοῦ, ἀνέθεσαν τὴν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι ἐξάμαντες ἐκ

τοῦ νηοῦ σχοινίον ἐς τὸ τεῖχος· ἔστι δὲ μεταξύ τῆς τε παλαιῆς πόλιος ἢ τότε ἐπολιορκέετο καὶ τοῦ νηοῦ, ἑπτὰ στάδιοι. . πρώτοισι μὲν δὴ τούτοισι ἐπεχείρησε ὁ Κροῖσος· μετὰ δὲ, ἐν μέρει ἐκάστοισι Ἰώνων τε καὶ Αἰολέων, ἄλλοισι ἄλλας αἰτίας ἐπιφέρων· τῶν μὲν ἐδύνατο μέζονας παρευρίσκειν, μέζονα ἐπαιτιώμενος, 27 τοῖσι δὲ αὐτῶν καὶ φαῦλα ἐπιφέρων. Ὡς δὲ ἄρα οἱ ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἕλληνες κατεστράφατο ἐς φόρον ἀπαγωγὴν, τὸ ἐνθεῦτεν ἐπενόεε νέας ποιησάμενος ἐπιχειρέειν τοῖσι νησιώτησι· ἐόντων δὲ οἱ πάντων ἐτοιμῶν ἐς τὴν ναυπηγίην, οἱ μὲν Βιάντα λέγουσι τὸν Πριηνέα ἀπικόμενον ἐς Σάρδις οἱ δὲ Πιπτακὸν τὸν Μυτιληναῖον, εἰρομένου Κροῖσου εἴ τι εἴη νεώτερον περὶ τὴν Ἑλλάδα, εἰπόντα τάδε καταπαῦσαι τὴν ναυπηγίην· “ὦ βασιλεῦ, νησιῶται ἵππον συνωνέονται μυρίην, ἐς Σάρδις τε καὶ ἐπὶ σὲ ἔχοντες ἐν νῶ στρατεύεσθαι.” Κροῖσον δὲ ἐλπίσαντα λέγειν ἐκείνον ἀληθέα εἰπεῖν· “αἱ γὰρ τοῦτο θεοὶ ποιήσειαν ἐπὶ νόον νησιώτησι, ἐλθεῖν ἐπὶ Λυδῶν παῖδας σὺν ἵπποισι.” τὸν δὲ ὑπολαβόντα φάναι· “ὦ βασιλεῦ, προθύμως μοι φαίνεαι εὐξασθαι νησιώτας ἵππευομένους λαβεῖν ἐν ἠπείρῳ, οἰκότα ἐλπίζων· νησιώτας δὲ τί δοκέεις [εὐχεσθαι] ἄλλο, [ἦ,] ἐπεὶ τε τάχιστα ἐπύθοντό σε μέλλοντα ἐπὶ σφίσι ναυπηγέεσθαι νέας, λαβεῖν ἀρώμενοι Λυδοὺς ἐν θαλάσση, ἵνα ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ οἰκημένων Ἑλλήνων τίσωνταί σε, τοὺς σὺ δουλώσας ἔχεις;” κάρτα τε ἠσθῆναι Κροῖσον τῷ ἐπιλόγῳ, καὶ οἱ (προσφυέως γὰρ δόξαι λέγειν) πειθόμενον παύσασθαι τῆς ναυπηγίης· καὶ οὕτω τοῖσι τὰς νήσους οἰκημένοισι Ἰωσι ξεινίην συνεθήκατο. . . †

28 Χρόνου δὲ ἐπιγινόμενου, καὶ κατεστραμμένων σχεδὸν πάντων τῶν ἐντὸς Ἄλυος ποταμοῦ οἰκημένων· πλὴν γὰρ Κιλικίων καὶ Λυκίων, τοὺς ἄλλους πάντας ὑπ' ἐωυτῷ εἶχε καταστρεψάμενος ὁ Κροῖσος· εἰσὶ δὲ οἷδε, Λυδοὶ, Φρύγες, Μυσοὶ, Μαρνανδυνοὶ, Χάλυβες, Ἰταλάγονες, Θρήϊκες, οἱ Θυνοὶ τε καὶ Βιθυνοὶ, Κάρες,

Ἴωνες, Δωριεῖς, Αἰολεῖς, Πάμφυλοι· κατεστραμμένων 29
 δὲ τούτων, καὶ προσεπικτωμένου Κροῖσου Λυδοῖσι,
 ἀπικνέονται ἐς Σάρδις ἀκμαζούσας πλούτῳ ἄλλοι τε
 οἱ πάντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφισταί, οἱ τοῦτον τὸν
 χρόνον ἐτύγγανον ἰόντες, ὡς ἕκαστος αὐτῶν ἀπικνέοιτο,
 καὶ δὴ καὶ Σόλων ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃς Ἀθηναίοισι
 νόμους κελεύσασι ποιήσας, ἀπεδήμησε ἕτεα δέκα κατὰ
 θεωρίας πρόφασιν ἐκπλώσας, ἵνα δὴ μὴ τινα τῶν νό-
 μων ἀναγκασθῆ λύσαι τῶν ἔθετο· αὐτοὶ γὰρ οὐκ οἰοί-
 τε ἦσαν αὐτὸ ποιῆσαι Ἀθηναῖοι· ὀρκίοισι γὰρ μεγά-
 λοισι κατείχοντο, δέκα ἕτεα χρήσεσθαι νόμοισι τοὺς
 ἄν σφι Σόλων θῆται. Αὐτῶν δὴ ὧν τούτων καὶ τῆς 30
 θεωρίας ἐκδημήσας ὁ Σόλων εἵνεκεν, ἐς Αἴγυπτον
 ἀπῆκετο παρὰ Ἀμασιν, καὶ δὴ καὶ ἐς Σάρδις παρὰ
 Κροῖσον· ἀπικόμενος δὲ ἐξεινίζετο ἐν τοῖσι βασιληί-
 οισι ὑπὸ τοῦ Κροῖσου· μετὰ δὲ, ἡμέρη τρίτη ἢ τετάρτη,
 κελεύσαντος Κροῖσου τὸν Σόλωνα θεράποντες περι-
 ἦγον κατὰ τοὺς θησαυροὺς, καὶ ἐπεδείκνυσαν πάντα
 ἑόντα μεγάλα τε καὶ ὄλβια· θεσάμενον δέ μιν τὰ
 πάντα καὶ σκεψάμενον, ὡς οἱ κατὰ καιρὸν ἴν, εἶρετο ὁ
 Κροῖσος τάδε· “ξείνε Ἀθηναῖε, παρ’ ἡμέας γὰρ περὶ
 σέο λόγος ἀπῆκται πολλὸς, καὶ σοφίης εἵνεκεν τῆς
 σῆς καὶ πλάνης, ὡς φιλοσοφῶν γῆν πολλὴν θεωρίας
 εἵνεκεν ἐπελήλυθας· νῦν ὧν ἡμερος ἐπείρεσθαί μοι
 ἐπῆλθε, εἴ τινα ἤδη πάντων εἶδες ὀλβιώτατον;” ὁ μὲν
 ἐλπίζων εἶναι ἀνθρώπων ὀλβιώτατος, ταῦτα ἐπειρώτα·
 Σόλων δὲ οὐδὲν ὑποθωπεύσας ἀλλὰ τῷ ἑόντι χρησά-
 μενος λέγει· “ὦ βασιλεῦ, Τέλλον Ἀθηναῖον·” ἀπο-
 θωμιάσας δὲ Κροῖσος τὸ λεχθὲν εἶρετο ἐπιστρεφῶς·
 “κοίη δὴ κρίνεις Τέλλον εἶναι ὀλβιώτατον;” ὁ δὲ εἶπε·
 | “Τέλλω, τοῦτο μὲν, {τῆς πόλιος εὖ ἠκούσης, παῖδες
 ἦσαν καλοὶ τε καὶ γαθοὶ, καὶ σφι εἶδε ἅπασι τέκνα
 ἐγγενόμενα καὶ πάντα παραμείναντα· τοῦτο δὲ, τοῦ
 | βίου εὖ ἠκοντι ὡς τὰ παρ’ ἡμῖν, τελευτῆ τοῦ βίου
 λαμπροτάτη ἐπεγένετο· γενομένης γὰρ Ἀθηναίοισι
 μάχης πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας ἐν Ἐλευσίνι, βοηθήσας

καὶ τροπὴν ποιήσας τῶν πολεμίων ἀπέθανε κάλλιστα· καὶ μιν Ἀθηναῖοι δημοσίῃ τε ἔθαιψαν αὐτοῦ τῆπερ ἔπεσε, καὶ ἐτίμησαν μεγάλως.”

31 Ὡς δὲ τὰ κατὰ τὸν Τέλλον προετρέψατο ὁ Σόλων τὸν Κροῖσον εἶπας πολλά τε καὶ ὄλβια, ἐπειρώτα τίνα δεύτερον μετ' ἐκείνον ἴδοι; δοκέων πάγχυ δευτερεῖα γῶν οἴσεσθαι, ὁ δὲ εἶπε· “Κλέοβίν τε καὶ Βίτωνα· τούτοισι γάρ, εὐοῦσι γένος Ἀργεῖοισι, βίος τε ἀρκέων ὑπὴν καὶ πρὸς τούτῳ ῥώμῃ σώματος τοιγῆδε· ἀεθλοφόροι τε ἀμφότεροι ὁμοίως ἦσαν, καὶ δὴ καὶ λέγεται ὅδε ὁ λόγος· εὐούσης ὀρτῆς τῇ Ἥρῃ τοῖσι Ἀργεῖοισι, ἔδεε πόντως τὴν μητέρα αὐτῶν ζεύγεϊ κομισθῆναι ἐς τὸ ἱρόν· οἱ δὲ σφι βόες ἐκ τοῦ ἀγροῦ οὐ παρεγίνοντο ἐν ὄρῃ· ἐκκλητῶμενοι δὲ τῇ ὄρῃ οἱ νεηνῖαι, ὑποδύντες αὐτοὶ ὑπὸ τὴν ζεύγλην εἰλκον τὴν ἄμαξαν, ἐπὶ τῆς ἀμάξης δὲ σφι ὀχέετο ἡ μήτηρ· σταδίου δὲ πέντε καὶ τεσσαεράκοντα διακομίσαντες ἀπύκοντο ἐς τὸ ἱρόν· ταῦτα δὲ σφι ποιήσασι καὶ ὀφθείσι ὑπὸ τῆς πανηγύριος τελευτῆ τοῦ βίου ἀρίστη ἐπεγένετο· διέδεξέ τε ἐν τούτοισι ὁ θεὸς, ὡς ἄμεινον εἶη ἀνθρώπῳ τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῶειν· Ἀργεῖοι μὲν γὰρ περιστάντες ἐμακάριζον τῶν νεηνιέων τὴν ῥώμην· αἱ δὲ Ἀργεῖαι τὴν μητέρα αὐτῶν, οἷων τέκνων ἐκύρησε· ἡ δὲ μήτηρ περιχαρῆς εὐούσα τῷ τε ἔργῳ καὶ τῇ φήμῃ, στᾶσα ἀντίον τοῦ ἀγάλματος εὔχετο Κλέοβί τε καὶ Βίτωνι, τοῖσι ἐωυτῆς τέκνοισι, οἳ μιν ἐτίμησαν μεγάλως, δοῦναι τὴν θεὸν τὸ ἀνθρώπῳ τυχεῖν ἀριστόν ἐστι· μετὰ ταύτην δὲ τὴν εὐχὴν, ὡς ἔθυσάν τε καὶ εὐωχήθησαν, κατακοιμηθέντες ἐν αὐτῷ τῷ ἱρῷ οἱ νεηνῖαι οὐκέτι ἀνέστησαν, ἀλλ' ἐν τέλει τούτῳ ἔσχοντο· Ἀργεῖοι δὲ σφῶν εἰκόνας ποιησάμενοι ἀνέθεσαν ἐς Δελφοὺς, ὡς ἀνδρῶν ἀρίστων γενομένων.”

32 Σόλων μὲν δὴ εὐδαιμονίης δευτερεῖα ἔνεμε τούτοισι· Κροῖσος δὲ σπερχθεὶς εἶπε· “ὦ ξεῖνε Ἀθηναῖε, ἡ δὲ ἡμετέρη εὐδαιμονία οὕτω τοι ἀπέρριπται ἐς τὸ μηδὲν, ὥστε οὐδὲ ἰδιωτέων ἀνδρῶν ἀξίους ἡμέας ἐποίησας;”

ὁ δὲ εἶπε· ὦ Κροῖσε, ἐπιστάμενόν με τὸ θεῖον πᾶν
 εὖν φθονερόν τε καὶ ταραχῶδες, ἐπειρωτᾶς ἀνθρωπῆων
 πρηγμάτων πέρι; ἐν γὰρ τῷ μακρῷ χρόνῳ πολλὰ μὲν
 ἔστι ἰδέειν τὰ μὴ τις ἐθέλει, πολλὰ δὲ καὶ παθέειν.
 ἔς γὰρ ἑβδομήκοντα ἔτα οὖρον τῆς ζῆς ἀνθρώπῳ
 προτιθήμι· οὗτοι ἔοντες ἑνιαυτοὶ ἑβδομήκοντα, παρέ-
 χονται ἡμέρας διηκοσίας καὶ πεντακισχιλίας καὶ δισ-
 μυρίας· [ἐμβολίμου μηνὸς μὴ γινομένου, εἰ δὲ δὴ] ³²
 ἐθέλησει τοῦτερον τῶν ἐτέων μηνὶ μακρότερον γίνε-
 σθαι, ἵνα δὴ αἱ ὥραι συμβαίνωσι παραγινόμεναι ἐς τὸ
 δέον, μῆνες μὲν παρὰ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτα οἱ ἐμβό-
 λιμοὶ γίνονται τριήκοντα πέντε· ἡμέραι δὲ ἐκ τῶν
 μηνῶν τούτων, χίλια πεντήκοντα.] τούτων [τῶν
 ἀπασέων ἡμερέων, τῶν ἐς τὰ ἑβδομήκοντα ἔτα ἐουσέων
 πεντήκοντα καὶ διηκοσίων καὶ ἑξακισχιλιέων καὶ δισ-
 μυριέων], ἡ ἕτερη αὐτέων τῇ ἕτερῃ ἡμέρῃ τὸ παράπαν
 οὐδὲν ὁμοῖον προσάγει πρῆγμα. οὕτω ὦν, ὦ Κροῖσε,
 πᾶν ἔστι ἀνθρώπος συμφορῆ. ἐμοὶ δὲ σὺ καὶ πλουτέειν
 μὲν μέγα φαίνεαι, καὶ βασιλεὺς εἶναι πολλῶν ἀνθρώ-
 πων· ἐκείνο δὲ τὸ εἶρεό με, οὐκω σε ἐγὼ λέγω, πρὶν
 ἂν τελευτήσαντα καλῶς τὸν αἰῶνα πύθωμαι· σὺ γάρ
 τοι ὁ μέγα πλούσιος μᾶλλον τοῦ ἐπ' ἡμέρην ἔχοντος
 ὀλβιώτερός ἐστι, εἰ μὴ οἱ τύχη ἐπίσποιτο, πάντα
 καλὰ ἔχοντα τελευτήσαι εὖ τὸν βίον. πολλοὶ μὲν γὰρ
 ζάπλουτοι ἀνθρώπων ἀνόλβιοι εἰσι· πολλοὶ δὲ μετρίως
 ἔχοντες βίου εὐτυχέες· ὁ μὲν δὴ μέγα πλούσιος,
 ἀνόλβιος δὲ, δυοῖσι προέχει τοῦ εὐτυχέος μούνοισι·
 οὗτος δὲ τοῦ πλουσίου καὶ ἀνολβίου πολλοῖσι· ὁ μὲν
 ἐπιθυμίην ἐκτελέσαι καὶ ἄτην μεγάλην προσπεσοῦσαν
 ἐνεῖκαι δυνατώτερος· ὁ δὲ τοισίδε προέχει ἐκείνου·
 ἄτην μὲν καὶ ἐπιθυμίην οὐκ ὁμοίως δυνατὸς ἐκείνῳ
 ἐνεῖκαι, ταῦτα δὲ ἡ εὐτυχίη οἱ ἀπερύκει· ἄηρος δὲ
 ἐστὶ, ἀνουσος, ἀπαθῆς κακῶν, εὖπαις, εὐειδής· εἰ δὲ
 πρὸς τούτοις ἔτι τελευτήσαι τὸν βίον εὖ, οὗτος ἐκείνος
 τὸν σὺ ζητεῖς ὀλβιος κεκληῆσθαι ἀξίός ἐστι· πρὶν δ'
 ἂν τελευτήσῃ, ἐπισχέειν, μηδὲ καλέειν κω ὀλβιον ἀλλ'

- εὐτυχέα. τὰ πάντα μὲν νυν ταῦτα συλλαβεῖν ἀνθρωπον ἔοντα ἀδύνατόν ἐστι, ὅσπερ χώρα οὐδεμία καταρκέει πάντα ἑωυτῇ παρέχουσα, ἀλλὰ ἄλλο μὲν ἔχει ἑτέρου δὲ ἐπιδέεται· ἧ δὲ ἂν τὰ πλείστα ἔχη, ἀρίστη αὐτῇ· ὡς δὲ καὶ ἀνθρώπου σῶμα ἐν οὐδὲν αὐταρκές ἐστι· τὸ μὲν γὰρ ἔχει, ἄλλου δὲ ἐνδεές ἐστι· ὅς δ' ἂν αὐτῶν πλείστα ἔχων διατελέη, καὶ ἔπειτα τελευτήσῃ εὐχαρίστως τὸν βίον, οὗτος παρ' ἐμοὶ τὸ οὖνομα τοῦτο, ὦ βασιλεῦ, δίκαιός ἐστι φέρεσθαι. σκοπέειν δὲ χρῆ παντὸς χρήματος τὴν τελευτὴν κῆ ἀποβήσεται· πολλοῖσι γὰρ δὴ ὑποδέξας ὄλβον ὁ θεός, προρριζους
- 33 ἀνέτρεψε." Ταῦτα λέγων τῷ Κροίσῳ οὐ κως οὔτε ἐχαρίζετο, οὔτε λόγου μιν ποιησάμενος οὐδενὸς ἀποπέμπεται, κάρτα δόξας ἀμαθέα εἶναι, ὅς τὰ παρεόντα ἀγαθὰ μετεῖς τὴν τελευτὴν παντὸς χρήματος ὄραν ἐκέλευε.
- 34 Μετὰ δὲ Σόλωνα οἰχόμενον, ἔλαβε ἐκ θεοῦ νέμεσις μεγάλη Κροίσον· (ὡς εἰκάσαι, ὅτι ἐνόμισε ἑωυτὸν εἶναι ἀνθρώπων ἀπάντων ὀλβιώτατον·) ἀντίκα δὲ οἱ εὐδοντι ἐπέστη ὄνειρος, ὅς οἱ τὴν ἀληθινήν ἐφαίνε τῶν μελλόντων γενέσθαι κακῶν κατὰ τὸν παῖδα· ἦσαν δὲ τῷ Κροίσῳ δύο παῖδες, τῶν οὐτερος μὲν διέφθαρτο, (ἦν γὰρ δὴ κωφός,) ὁ δὲ ἕτερος τῶν ἡλικίων μακρῷ τὰ πάντα πρῶτος· οὖνομα δὲ οἱ ἦν Ἄτυς· τοῦτον δὴ ὦν τὸν Ἄτυν σημαίνει τῷ Κροίσῳ ὁ ὄνειρος, ὡς ἀπολέει μιν αἰχμῇ σιδηρῆ βληθέντα· ὁ δὲ ἐπεὶ τε ἐξεγέρθη καὶ ἑωυτῷ λόγον ἔδωκε, καταρρωδήσας τὸν ὄνειρον, ἄγεται μὲν τῷ παιδί γυναῖκα· ἐωθότα δὲ στρατηγείει μιν τῶν Λυδῶν οὐδαμῆ ἔτι ἐπὶ τοιοῦτο πῆγμα ἐξέπεμπε· ἀκόντια δὲ καὶ δοράτια καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα τοῖσι χρέονται ἐς πόλεμον ἀνθρωποι, ἐκ τῶν ἀνδρεῶνων ἐκκομίσας ἐς τοὺς θαλάμους συνένησε, μῆ τι οἱ κρε-
- 35 μάμενον τῷ παιδί ἐμπέσῃ. Ἐχοντος δὲ οἱ ἐν χερσὶ τοῦ παιδὸς τὸν γάμον, ἀπικνέεται ἐς τὰς Σάρδις ἀνὴρ συμφορῇ ἐχόμενος καὶ οὐ καθαρὸς χεῖρας ἑὼν, Φρυξὺς ἢ γένεθ, γένεος δὲ τοῦ βασιληίου· παρελθὼν δὲ

οὗτος ἐς τὰ Κροίσου οἰκία, κατὰ νόμους τοὺς ἐπιχω-
 ρίους καθαρσίου ἐδέετο κυρῆσαι· Κροῖσος δέ μιν
 ἐκάθηρε· (ἔστι δὲ παραπλησίη ἡ κάθαρσις τοῖσι Λυ-
 δοῖσι καὶ τοῖσι Ἑλλησι·) ἐπεὶ τε δὲ τὰ νομιζόμενα
 ἐποίησε ὁ Κροῖσος, ἐπυνθάνετο ὁκόθεν τε καὶ τίς εἴη,
 λέγων τάδε· “ὦνθρωπε, τίς τε ἐὼν καὶ κόθεν τῆς
 Φρυγίης ἦκων ἐπίστιος ἐμοὶ ἐγένεο; τίνα τε ἀνδρῶν ἢ
 γυναικῶν ἐφόνευσας;” ὁ δὲ ἀμείβετο· “ὦ βασιλεῦ,
 Γορδίῳ μὲν τοῦ Μίδεω εἰμι παῖς, οὐνομάζομαι δὲ
 Ἄδρηστος· φοχεύσας δὲ ἀδελφεὸν ἐμεωντοῦ ἀέκων,
 πάρειμι ἐξεληλαμένος τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ ἰσπερη-
 μένος πάντων.” Κροῖσος δέ μιν ἀμείβετο τοῖσδε·
 “ἀνδρῶν τε φίλων τυγχάνεις ἔκγονος ἐὼν καὶ ἐλήλυ-
 θας ἐς φίλους, ἔνθα ἀμηχανήσεις χρήματος οὐδενὸς
 μένων ἐν ἡμετέρου· συμφορὴν δὲ ταύτην ὡς κουφό-
 τατα φέρων κερδανέεις πλείστον.” ὁ μὲν δὴ δίαιταν
 εἶχε ἐν Κροίσου.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τούτῳ, ἐν τῷ Μυσίῳ Οὐ-36
 λύμπῳ σὺδὸς χρῆμα γίνεται μέγα· ὄρμεώμενος δὲ οὗτος
 ἐκ τοῦ οὐρεὸς τούτου τὰ τῶν Μυσῶν ἔργα διαφθείρεσκε·
 πολλάκι δὲ οἱ Μυσοὶ ἐπ’ αὐτὸν ἐξελθόντες, ποιέεσκον
 μὲν οὐδὲν κακόν, ἔπασχον δὲ πρὸς αὐτοῦ· τέλος δὲ,
 ἀπικόμενοι παρὰ τὸν Κροῖσον τῶν Μυσῶν ἄγγελοι
 ἔλεγον τάδε· “ὦ βασιλεῦ, ὑὸς χρῆμα μέγιστον ἀνε-
 φάνη ἡμῖν ἐν τῇ χώρῃ, ὃς τὰ ἔργα διαφθείρει· τοῦτον
 προθυμεόμενοι ἐλέειν οὐ δυνάμεθα· νῦν ὦν προσδεό-
 μεθά σευ, τὸν παῖδα καὶ λογάδας νεηνίας καὶ κύνας
 συμπέμψαι ἡμῖν, ὡς ἂν μιν ἐξέλωμεν ἐκ τῆς χώρας.”
 οἱ μὲν δὴ τούτων ἐδέοντο· Κροῖσος δὲ μνημονεύων τοῦ
 ὄνειρου τὰ ἔπεα ἔλεγέ σφι τάδε· “παιδὸς μὲν πέρι τοῦ
 ἐμοῦ μὴ μνησθῆτε ἔτι· οὐ γὰρ ἂν ὑμῖν συμπέμψαιμι·
 νεόγαμός τε γάρ ἐστι, καὶ ταῦτά οἱ νῦν μέλει· Λυδῶν
 μέντοι λογάδας καὶ τὸ κυνηγέσιον παν συμπέμψω, καὶ
 διακελεύσομαι τοῖσι ἰοῦσι, εἶναι ὡς προθυμοτάτοισι
 συνεξελείειν ὑμῖν τὸ θηρίον ἐκ τῆς χώρας.” Ταῦτα 37
 ἀμείψατο· ἀποχρεωμένων δὲ τούτοις τῶν Μυσῶν,

- ἐπεισέρχεται ὁ τοῦ Κροίσου παῖς ἀκηκῶς τῶν ἐδέοντο οἱ Μυσοί· οὐ φαμένου δὲ τοῦ Κροίσου τόν γε παῖδά σφι συμπέμψειν, λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νεηνίης τάδε· “ὦ πάτερ, τὰ κάλλιστα πρότερόν κοτε καὶ γενναιότατα ἡμῖν ἦν, ἔς τε πολέμους καὶ ἔς ἄγρας φοιτέοντας εὐδοκιμέειν· νῦν δὲ ἀμφοτέρων με τούτων ἀποκληΐσας ἔχεις, οὔτε τινὰ δειλίην μοι παριδῶν οὔτε ἀθυμίην· νῦν τε τέοισί με χρῆ ὄμμασι ἔς τε ἀγορὴν καὶ ἐξ ἀγορῆς φοιτέοντα φαίνεσθαι; κοῖος μὲν τις τοῖσι πολιήτησι δόξω εἶναι; κοῖος δέ τις τῇ νεογάμῳ γυναικί; κοίῳ δὲ ἐκείνῃ δόξει ἀνδρὶ συνοικέειν; ἐμὲ ὦν σὺ ἢ μέθες ἰέναι ἐπὶ τὴν θήρην, ἢ λόγῳ ἀνάπεισον
- 38 ὅκως μοι ἀμείνω ἐστὶ ταῦτα οὕτω ποιούμενα.” Ἀμείβεται Κροῖσος τοῖσδε· “ὦ παῖ, οὔτε δειλίην οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἄχαρι παριδῶν τοι ποιέω ταῦτα· ἀλλὰ μοι ὄψις ὄνειρου ἐν τῷ ὕπνῳ ἐπιστᾶσα ἔφη σε ὀλιγοχρόνιον ἔσεσθαι· ὑπὸ γὰρ αἰχμῆς σιδηρῆς ἀπολέεσθαι· πρὸς ὦν τὴν ὄψιν ταύτην, τόν τε γάμον τοι τοῦτον ἔσπευσα καὶ ἐπὶ τὰ παραλαμβανόμενα οὐκ ἀποπέμπω, φυλακὴν ἔχων εἴ κως δυναίμην ἐπὶ τῆς ἐμῆς σε ζόης διακλέψαι· εἰς γάρ μοι μῦθος τυγχάνεις ἐὼν παῖς· τὸν γὰρ δὴ ἕτερον, διεφθαρμένον τὴν ἀκοήν, οὐκ εἶναι μοι λογί-
- 39 ζομαι.” Ἀμείβεται ὁ νεηνίης τοῖσδε· “συγγνώμη μὲν, ὦ πάτερ, τοὶ ἰδόντι γε ὄψιν τοιαύτην περὶ ἐμὲ φυλακὴν ἔχειν· τὸ δὲ οὐ μανθάνεις ἀλλὰ λέληθέ σε τὸ ὄνειρον, ἐμὲ τοι δίκαιόν ἐστι φράζειν· φῆς τοι τὸ ὄνειρον ὑπὸ αἰχμῆς σιδηρῆς φάναι ἐμὲ τελευτήσειν· υἱὸς δὲ κοῖαι μὲν εἰσι χεῖρες; κοίῃ δὲ αἰχμῇ σιδηρῇ, ἦν σὺ φοβέαι; εἰ μὲν γὰρ ὑπὸ ὀδόντος τοι εἶπε τελευτήσειν με, ἢ ἄλλου τευ ὃ τι τούτῳ ἔοικε, χρῆν δὴ σε ποιέειν τὰ ποιέεις· νῦν δὲ ὑπὸ αἰχμῆς· ἐπεὶ τε ὦν οὐ
- 40 πρὸς ἀνδρας ἡμῖν γίνεται ἡ μάχη, μέθες με.” Ἀμείβεται Κροῖσος· “ὦ παῖ, ἐστὶ τῇ με νικᾶς γνώμην ἀποφαίνων περὶ τοῦ ἐνυπνίου· ὡς ὦν νενικημένος ὑπὸ σέο μεταγινώσκω, μετήμί τέ σε ἰέναι ἐπὶ τὴν ἄγρην.”

Εἶπας δὲ ταῦτα ὁ Κροῖσος μεταπέμπεται τὸν Φρύγα

Ἄδρηστον, ἀπικομένῳ δέ οἱ λέγει τάδε· “Ἄδρηστε, ἐγὼ σε συμφορῇ πεπληγμένον ἀχάρι, τὴν τοι οὐκ ὀνειδίζω, ἐκάθηρα καὶ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος ἔχω, παρέχων πᾶσαν δαπάνην· νῦν ὦν (ὀφείλεις γὰρ, ἐμεῦ προποιήσαντος χρηστὰ ἐς σέ, χρηστοῖσί με ἀμείβεσθαι) φύλακα παιδός σε τοῦ ἐμοῦ χρηίζω γενέσθαι ἐς ἄγρην ὀρμεομένου· μή τινες κατ’ ὁδὸν κλώπες κακῶργοι ἐπὶ δηλήσει φανέωσι ὑμῖν· πρὸς δὲ τούτῳ, καὶ σέ τοι χρεῶν ἔστι ἰέναι ἔνθα ἀπολαμπρύνει τοῖσι ἔργοισι· πατρῷόν τε γάρ τοι ἔστι καὶ προσέτι ῥώμη ὑπάρχει.” Ἀμείβεται ὁ Ἄδρηστος· “ὦ βασιλεῦ, 42 ἄλλως μὲν ἔγωγε ἀν οὐκ ἦια ἐς ἄθλον τοιόνδε· οὔτε γὰρ συμφορῇ τοιῆδε κεχρημένον οἶκός ἐστι ἐς ὀμήλικας εὐπρήσσοντας ἰέναι, οὔτε τὸ βούλεσθαι πάρα· πολλαχῇ τε ἂν ἴσχον ἐμεωντόν. νῦν δὲ, ἐπεὶ τε σὺ σπείδεις καὶ δεῖ τοι χαρίζεσθαι, (ὀφείλω γὰρ σε ἀμείβεσθαι χρηστοῖσι,) ποιέειν εἰμὶ ἐτοῖμος ταῦτα· παῖδά τε σὸν τὸν διακελεύει φυλάσσειν, ἀπήμονα τοῦ φυλάσσοντος εἵνεκεν προσδόκα τοι ἀπονοστήσειν.”

Τοιοῦτοις ἐπεὶ τε οὗτος ἀμείψατο Κροῖσον, ἦισαν 43 μετὰ ταῦτα ἐξηρτυμένοι λογάσι τε νεηνῆσι καὶ κυσί. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὸν Οὐλυμπον τὸ ὄρος ἐζήτεον τὸ θηρίον, εὐρόντες δὲ καὶ περιστάντες αὐτὸ κύκλω ἐσηκόντιζον· ἔνθα δὴ ὁ ξείνος, οὗτος δὴ ὁ καθαρθεὶς τὸν φόνον καλεόμενος δὲ Ἄδρηστος, ἀκοντίζων τὸν σὺν, τοῦ μὲν ἀμαρτάνει τυγχάνει δὲ τοῦ Κροίσου παιδός. ὁ μὲν δὴ βληθεὶς τῇ αἰχμῇ ἐξέπλησε τοῦ ὀνειρίου τὴν φήμην· ἔθεε δὲ τις ἀγγελέων τῷ Κροίσῳ τὸ γεγονός· ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰς Σάρδεις, τὴν τε μάχην καὶ τὸν τοῦ παιδός μόρον ἐσήμηνέ οἱ. Ὁ δὲ 44 Κροῖσος τῷ θανάτῳ τοῦ παιδός συντεταραγμένος, μᾶλλον τι ἐδεινολογέετο ὅτι μιν ἀπέκτεινε τὸν αὐτὸς φόνου ἐκάθηρε· περιημεκτέων δὲ τῇ συμφορῇ δεινῶς, ἐκάλεε μὲν Δία Καθάρσιον, μαρτυρόμενος τὰ ὑπὸ τοῦ ξείνου πεπονθῶς εἶη· ἐκάλεε δὲ Ἐπίστιόν τε καὶ Ἐταιρήϊον, τὸν αὐτὸν τοῦτον ὀνομάζων θεόν· (τὸν

μὲν Ἐπίστιον καλέων, διότι δὴ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος τὸν ξεῖνον φονέα τοῦ παιδὸς ἐλάνθανε βόσκων· τὸν δὲ Ἐταιρήιον, ὡς φύλακα συμπέμφας αὐτὸν εὐρήκοι 45 πολεμιώτατον.) Παρήσαν δὲ μετὰ τοῦτο οἱ Λυδοὶ φέροντες τὸν νεκρόν· ὄπισθε δὲ εἶπετό οἱ ὁ φονεὺς· σταὺς δὲ οὗτος πρὸ τοῦ νεκροῦ, παρεδίδου ἑωυτὸν Κροῖσω προτείνων τὰς χεῖρας, ἐπικατασφάζαι μιν κελεύων τῷ νεκρῷ, λέγων τὴν τε προτέρην ἑωυτοῦ συμφορὴν, καὶ ὡς ἐπ' ἐκείνῃ τὸν καθήραντα ἀπολωλεκῶς εἶη· οὐδέ οἱ εἶη βιώσιμον. Κροῖσος δὲ τούτων ἀκούσας, τὸν τε Ἄδρηστον κατοικτεῖρει καίπερ ἔων ἐν κακῷ οἰκίῳ τοσοῦτω, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· “ἔχω, ὦ ξεῖνε, παρὰ σεῦ πᾶσαν τὴν δίκην, ἐπειδὴ σεωυτοῦ καταδικάζεις θάνατον· εἷς δὲ οὐ σύ μοι τοῦδε τοῦ κακοῦ αἴτιος, εἰ μὴ ὅσον ἀέκων ἐξεργάσαιο, ἀλλὰ θεῶν κού τις ὅς μοι καὶ πάλαι προεσήμαινε τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι.” Κροῖσος μὲν νυν ἔθαψε ὡς οἶκός ἦν τὸν ἑωυτοῦ παῖδα. Ἄδρηστος δὲ ὁ Γορδίεω τοῦ Μίδεω, οὗτος δὴ ὁ φονεὺς μὲν τοῦ ἑωυτοῦ ἀδελφεοῦ γενόμενος φονεὺς δὲ τοῦ καθήραντος, ἐπεὶ τε ἡσυχίῃ τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο περὶ τὸ σῆμα, συγγινωσκόμενος ἀνθρώπων εἶναι τῶν αὐτὸς ἤειδε βαρυσυμφωρότατος, ἑωυτὸν ἐπικατασφάζει τῷ τύμβῳ. Κροῖσος δὲ ἐπὶ δύο ἔτεα ἐν πένθει μεγάλῳ καθήστο, τοῦ παιδὸς ἑστερημένος· μετὰ δὲ, ἢ Ἀστυάγεω τοῦ Κναξάρεω ἡγεμονίῃ κατααιρεθεῖσα ὑπὸ Κύρου τοῦ Καμβύσεω, καὶ τὰ τῶν Περσέων πρήγματα αὐξανόμενα, πένθεος μὲν Κροῖσον ἀπέπαυσε· ἐνέβησε δὲ ἐς φροντίδα, εἴ πως δύναιτο, πρὶν μεγάλους γενέσθαι τοὺς Πέρσας, καταλαβεῖν αὐτῶν αὐξανομένην τὴν δύναμιν.

46 Μετὰ ὧν τὴν διάνοιαν ταύτην αὐτίκα ἀπεπειράτο τῶν μαντήϊων, τῶν τε ἐν Ἑλλάσι καὶ τοῦ ἐν Λιβύῃ, διαπέμφας ἄλλους ἄλλη, τοὺς μὲν ἐς Δελφοὺς ἰέναι τοὺς δὲ ἐς Ἄβας τὰς Φωκέων τοὺς δὲ ἐς Δωδώνην· οἱ δὲ τινες ἐπέμποντο παρά τε Ἀμφιάρεω καὶ παρά Τροφώνιον, οἱ δὲ τῆς Μιλησίης ἐς Βραγχιδας ταῦτα

μέν νυν τὰ Ἑλληνικὰ μαντήϊα, ἐς τὰ ἀπέπεμψε
μαντευσόμενος Κροῖσος· Διβύης δὲ παρὰ Ἄμμωνα
ἀπέστειλε ἄλλους χρησομένους. διέπεμπε δὲ πειρεώ-
μενος τῶν μαντήϊων ὃ τι φρονόειεν, ὡς, εἰ φρονέοντα
τὴν ἀληθινήν εὐρεθείη, ἐπείρηταί σφρα δεύτερα πέμ-
πων εἰ ἐπιχειροί ἐπὶ Πέρσας στρατεύεσθαι; Ἐντει- 47
λάμενος δὲ τοῖσι Λυδοῖσι τάδε, ἀπέπεμπε ἐς τὴν
διάπειραν τῶν χρηστηρίων· ἀπ' ἧς ἂν ἡμέρης ὀρμη-
θῶσι ἐκ Σαρδίων, ἀπὸ ταύτης ἡμερολογέοντας τὸν
λοιπὸν χρόνον, ἑκατοστῇ ἡμέρῃ χρῆσθαι τοῖσι χρησ-
τηρίοις, ἐπειρωτέοντας ὃ τι ποιέων τυγχάνοι ὁ Λυδῶν
βασιλεὺς Κροῖσος ὁ Ἀλνάττω; ἄσσα δ' ἦν ἕκαστα ἂν
τῶν χρηστηρίων θεσπίσῃ συγγραψαμένους ἀναφέρειν
παρ' ἑωυτόν. ὃ τι μὲν νυν τὰ λοιπὰ τῶν χρηστηρίων
ἐθέσπισε, οὐ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν· ἐν δὲ Δελφοῖσι
ὡς ἐσῆλθον τάχιστα ἐς τὸ μέγαρον οἱ Λυδοὶ χρησό-
μενοι τῷ θεῷ καὶ ἐπειρώτεον τὸ ἐντεταλμένον, ἢ
Πυθίῃ ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ λέγει τάδε·

Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμον τ' ἀριθμὸν, καὶ μέτρα θαλάσσης,
καὶ κωφοῦ συνήμι, καὶ οὐ φωνεῦντος ἀκούω.
ὄδμή μ' ἐς φρένας ἦλθε κραταιρίνοιο χελώνης
ἐφομένης ἐν χαλκῷ ἄμ' ἀρνείοισι κρέεσσι,
ἢ χαλκὸς μὲν ὑπέστρωται, χαλκὸν δ' ἐπίεσται.

Ταῦτα οἱ Λυδοὶ θεσπισάσης τῆς Πυθίης συγγραψά- 48
μενοι, οἴχοντο ἀπιόντες ἐς τὰς Σάρδεις. ὡς δὲ καὶ
ἄλλοι οἱ περιπεμφθέντες παρήσαν φέροντες τοὺς
χρησμούς, ἐνθαῦτα ὁ Κροῖσος ἕκαστα ἀναπτύσσων
ἐπώρα τῶν συγγραμμάτων· τῶν μὲν δὴ οὐδὲν προσ-
ίετό μιν· ὁ δὲ ὡς τὸ ἐκ Δελφῶν ἤκουσε, αὐτίκα
προσεύχετό τε καὶ προσεδέξατο, νομίσας μόνον εἶναι
μαντήϊον τὸ ἐν Δελφοῖσι, ὅτι οἱ ἐξευρήκεε τὰ αὐτὸς
ἐποίησε. ἐπεὶ τε γὰρ δὴ διέπεμψε παρὰ τὰ χρησ-
τήρια τοὺς θεοπρόπους, φυλάξας τὴν κυρίην τῶν
ἡμερέων ἐμηχανήσατο τοιάδε, ἐπινοήσας τὰ ἦν ἀμή-
χανον ἐξευρεῖν τε καὶ ἐπιφράσασθαι· χελώνην καὶ
ἄρνα κατακόψας, ὁμοῦ ἔψεε αὐτὸς ἐν λέβητι χαλκῷ

49 χάλκεον ἐπίθημα ἐπιθείς. Τὰ μὲν δὴ ἐκ Δελφῶν οὕτω τῷ Κροίσῳ ἐχρήσθη· κατὰ δὲ τὴν Ἀμφιάρεω [τοῦ μαντήϊου] ἀπόκρισιν, οὐκ ἔχω εἶπαι ὅ τι τοῖσι Λυδοῖσι ἔχρησε ποιήσασι περὶ τὸ ἱρὸν τὰ νομιζόμενα· οὐ γὰρ ὦν οὐδὲ τοῦτο λέγεται ἄλλο γε ἢ ὅτι καὶ τοῦτο ἐνόμισε μαντήϊον ἀψευδὲς ἐκτῆσθαι.

50 Μετὰ δὲ ταῦτα θυσίησι μεγάλῃσι τὸν ἐν Δελφοῖσι θεὸν ἱλάσκετο· κτήνεά τε γὰρ τὰ θύσιμα πάντα τρισχίλια ἔθυσε, κλίνας τε ἐπιχρύσους καὶ ἐπαργύρους καὶ φιάλας χρυσέας καὶ εἴματα πορφύρεα καὶ κιθῶνας, νηήσας πυρὴν μεγάλην, κατέκαιε· ἐλπίζων τὸν θεὸν μᾶλλον τι τούτοισι ἀνακτήσεσθαι· Λυδοῖσί τε πᾶσι προεῖπε, θύειν πάντα τινὰ αὐτῶν τούτῳ ὅτι ἔχοι ἕκαστος. ὡς δὲ ἐκ τῆς θυσίης ἐγένετο, καταχεάμενος χρυσὸν ἀπλετον, ἡμιπλίνθια ἐξ αὐτοῦ ἐξήλαννε· ἐπὶ μὲν τὰ μακρότερα, ποιέων ἑξατάλαιστα· ἐπὶ δὲ τὰ βραχύτερα, τριπάλαιστα· ὕψος δὲ, παλαιστιάϊα· ἀριθμὸν δὲ, ἑπτακαίδεκα καὶ ἑκατόν· καὶ τουτέων, ἀπέφθου χρυσοῦ τέσσαρα τρίτον ἡμιτάλαντον ἕκαστον ἔλκοντα, τὰ δὲ ἄλλα [ἡμιπλίνθια] λευκοῦ χρυσοῦ σταθμὸν διτάλαντα. ἐποιέετο δὲ καὶ λέοντος εἰκόνα χρυσοῦ ἀπέφθου, ἔλκουσαν σταθμὸν τάλαντα δέκα· οὗτος ὁ λέων, ἐπεὶ τε κατεκαίετο ὁ ἐν Δελφοῖσι νηὸς, κατέπεσε ἀπὸ τῶν ἡμιπλινθίων· ἐπὶ γὰρ τούτοις ἰδρυτο· καὶ νῦν κεῖται ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ, ἔλκων σταθμὸν ἑβδομον ἡμιτάλαντον· ἀπε-

51 τάκη γὰρ αὐτοῦ τέταρτον ἡμιτάλαντον. Ἐπιτελέσας δὲ ὁ Κροῖσος ταῦτα ἀπέπεμπε ἐς Δελφοὺς καὶ τάδε ἄλλα ἅμα τοῖσι· κρητῆρας δύο μεγάθει μεγάλους, χρύσειον καὶ ἀργύρεον· τῶν ὁ μὲν χρύσειος ἐκέετο ἐπὶ δεξιᾷ ἐσιόντι ἐς τὸν νηὸν, ὁ δὲ ἀργύρεος ἐπ' ἀριστερά· (μετεκινήθησαν δὲ καὶ οὗτοι ὑπὸ τὸν νηὸν κατακαέντα, καὶ ὁ μὲν χρύσειος κεῖται ἐν τῷ Κλαζομενίων θησαυρῷ, ἔλκων σταθμὸν ἑννατον ἡμιτάλαντον καὶ ἑτι δυνώδεκα μνέας· ὁ δὲ ἀργύρεος ἐπὶ τοῦ προνηΐου τῆς γωνίης, χωρέων ἀμφορέας ἑξακοσίους· ἐπικίρνεται γὰρ ὑπὸ

Δελφῶν Θεοφανίοισι· φασὶ δέ μιν Δελφοὶ Θεοδώρου τοῦ Σαμίου ἔργον εἶναι, καὶ ἐγὼ δοκέω· οὐ γὰρ τὸ συντυχὸν φαίνεται μοι ἔργον εἶναι·) καὶ πίθους τε ἀργυρέους τέσσαρας ἀπέπεμψε, οἱ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ ἐστᾶσι, καὶ περιρραντήρια δύο ἀνέθηκε, χρύσεόν τε καὶ ἀργύρεον· τῶν τῷ χρυσέῳ ἐπιγέγραπται, ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ, φαμένων εἶναι ἀνάθημα· οὐκ ὀρθῶς λέγοντες· ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο Κροίσου· ἐπέγραψε δὲ τῶν τις Δελφῶν Λακεδαιμονίοισι βουλόμενος χαρίσασθαι, τοῦ ἐπιστάμενος τὸ οὖνομα οὐκ ἐπιμνήσομαι· ἀλλ' ὁ μὲν παῖς, δι' οὗ τῆς χειρὸς ῥέει τὸ ὕδωρ, Λακεδαιμονίων ἐστί· οὐ μέντοι τῶν γε περιρραντηρίων οὐδέτερον· ἄλλα τε ἀναθήματα οὐκ ἐπίσημα πολλὰ ἀπέπεμψε ἅμα τούτοισι ὁ Κροῖσος, καὶ χεύματα ἀργύρεα κυκλοτέρεα, καὶ δὴ καὶ γυναικὸς εἰδῶλον χρύσειον τρίπηχυ, τὸ Δελφοὶ τῆς ἀρτοκόπου τῆς Κροίσου εἰκόνα λέγουσι εἶναι· πρὸς δὲ, καὶ τῆς ἑωυτοῦ γυναικὸς τὰ ἀπὸ τῆς δεξιῆς ἀνέθηκε ὁ Κροῖσος καὶ τὰς ζώνας. Ταῦτα μὲν ἐς Δελφούς ἀπέπεμψε· 52 τῷ δὲ Ἀμφιάρεω, πυθόμενος αὐτοῦ τὴν τε ἀρετὴν καὶ τὴν πάθην, ἀνέθηκε σάκος τε χρύσειον πᾶν ὁμοίως καὶ αἰχμὴν στερεὴν πᾶσαν χρυσεήν, τὸ ξυστόν τῆσι λόγχῃσι ἐὼν ὁμοίως χρύσειον· τὰ ἔτι καὶ ἀμφοτέρω ἐς ἐμὲ ἦν κείμενα ἐν Θήβῃσι, καὶ Θηβαίων ἐν τῷ νηῷ τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος.

Τοῖσι δὲ ἄγειν μέλλουσι τῶν Λυδῶν ταῦτα τὰ δῶρα 53 ἐς τὰ ἱερά ἐνετέλλετο ὁ Κροῖσος ἐπειρωτᾶν τὰ χρηστήρια, εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας Κροῖσος, καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο φίλον; ὡς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὰ ἀπεπέμφθησαν οἱ Λυδοὶ ἀνέθεσαν τὰ ἀναθήματα, ἐχρέωντο τοῖσι χρηστηρίοισι, λέγοντες· “Κροῖσος, ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεὺς, νομίσας τάδε μαντήια εἶναι μούνα ἐν ἀνθρώποισι, ὑμῖν τε ἄξια δῶρα ἔδωκε τῶν ἐξευρημάτων, καὶ νῦν ὑμέας ἐπειρωτᾶ, εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο σύμμαχον;” οἱ μὲν

ταῦτα ἐπειρώτεον. τῶν δὲ μαντηῶν ἀμφοτέρων ἐς ταῦτο αἰ γινῶμαι συνέδραμον, προλέγουσαι Κροίσῳ, ἣν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, μεγάλην ἀρχὴν μιν καταλύσαι. τοὺς δὲ Ἑλλήνων δυνατωτάτους συνεβούλευόν οἱ ἐξευρόντα φίλους προσθέσθαι.

- 54 Ἐπεὶ τε δὲ ἀνενειχθέντα τὰ θεοπρόπια ἐπύθετο ὁ Κροῖσος, ὑπερήσθη τε τοῖσι χρηστηρίοισι· πάγχυ τε ἐλπίσας καταλύσειν τὴν Κύρου βασιληΐην, πέμψας αὐτὶς ἐς Πυθῶ Δελφούς δωρέεται, πυθόμενος αὐτῶν τὸ πλήθος, κατ' ἄνδρα δύο στατήρσι ἕκαστον χρυσοῦ. Δελφοὶ δὲ ἀντὶ τούτων ἔδοσαν Κροίσῳ καὶ Λυδοῖσι προμαντηΐην καὶ ἀτελειΐην καὶ προεδρίην, καὶ ἐξείναι τῷ βουλομένῳ αὐτῶν γενέσθαι Δελφὸν ἐς τὸν αἰεὶ
- 55 χρόνον. Δωρησάμενος δὲ τοὺς Δελφούς ὁ Κροῖσος, ἐχρηστηριάζετο τὸ τρίτον. ἐπεὶ τε γὰρ δὴ παρέλαβε τοῦ μαντηίου ἀληθηΐην, ἐνεφορέετο αὐτοῦ. ἐπειρώτα δὲ τάδε χρηστηριαζόμενος, εἴ οἱ πολυχρόνιος ἔσται ἡ μουναρχίη. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ τάδε·

Ἄλλ' ὄτ' ἂν ἡμίονος βασιλεὺς Μῆδοισι γένηται,
καὶ τότε, Λυδὲ ποδαβρὲ, πολυψήφίδα παρ' Ἑρμον
φεύγῃω, μηδὲ μένεω, μῆδ' αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.

- 56 Τούτοις ἐλθούσι τοῖσι ἔπεσι ὁ Κροῖσος πολλόν τι μάλιστα πάντων ἦσθη, ἐλπίζων ἡμίονον οὐδαμὰ ἀντ' ἀνδρὸς βασιλεύσειν Μήδων· οὐδ' ὦν αὐτὸς, οὐδὲ οἱ ἐξ αὐτοῦ, παύσεσθαι κοτε τῆς ἀρχῆς. μετὰ δὲ ταῦτα ἐφρόντιζε ἱστορέων, τοὺς ἂν Ἑλλήνων δυνατωτάτους εἶοντας προσκτῆσαιτο φίλους. ἱστορέων δὲ εὗρισκε Λακεδαιμονίους καὶ Ἀθηναίους προέχοντας, τοὺς μὲν τοῦ Δωρικοῦ γένεος, τοὺς δὲ τοῦ Ἴωνικοῦ. ταῦτα γὰρ ἦν τὰ προκεκριμένα τὸ ἀρχαῖον, εἶντα τὸ μὲν Πελασγικὸν τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἔθνος· καὶ τὸ μὲν οὐδαμῆ κω ἐξεχώρησε τὸ δὲ πολυπλάνητον κάρτα· ἐπὶ μὲν γὰρ Δευκαλίωνος βασιλῆος οἴκεε γῆν τὴν Φθιώτιν· ἐπὶ δὲ Δώρου τοῦ Ἑλληνος, τὴν ὑπὸ τὴν Ὀσσαν τε καὶ τὸν Οὐλυμπον χώραν, καλεομένην δὲ Ἰστιαιώτιν· ἐκ δὲ τῆς Ἰστιαιώτιδος ὡς ἐξανέστη ὑπὸ

Καδμείων, οἴκεε ἐν Πίνδῳ Μακεδνὸν καλεόμενον· ἐνθεύτεν δὲ αὐτῖς ἐς τὴν Δρυοπίδα μετέβη, καὶ ἐκ τῆς Δρυοπίδος οὕτως ἐς Πελοπόννησον ἔλθον, Δωρικὸν ἐκλήθη.

Ἦν τινα δὲ γλώσσαν ἴεσαν οἱ Πελασγοὶ, οὐκ ἔχω 57 ἀτρεκέως εἶπαι. εἰ δὲ χρεόν ἐστι τεκμαιρόμενον λέγειν τοῖσι νῦν ἔτι ἐοῦσι Πελασγῶν, τῶν ὑπὲρ Τυρσηνῶν Κρηστῶνα πόλιν οἰκεόντων, οἱ ὄμουροὶ κοτε ἦσαν τοῖσι νῦν Δωριεῦσι καλεομένοισι, οἴκεον δὲ τηρκαῦτα γῆν τὴν νῦν Θεσσαλιῶτιν καλεομένην· καὶ τῶν Πλακίην τε καὶ Σκυλάκην Πελασγῶν οἰκισάντων ἐν Ἑλλησπόντῳ, οἱ σύνοικοι ἐγένοντο Ἀθηναίοισι, καὶ ὅσα ἄλλα Πελασγικὰ ἔοντα πολίσματα τὸ οὐνομα μετέβαλε· εἰ τούτοισι τεκμαιρόμενον δεῖ λέγειν, ἦσαν οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλώσσαν ἰέντες. εἰ τοίνυν ἦν καὶ πᾶν τοιοῦτο τὸ Πελασγικόν, τὸ Ἀττικὸν ἔθνος, ἐὸν Πελασγικόν, ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ ἐς Ἑλληνας καὶ τὴν γλώσσαν μετέμαθε. καὶ γὰρ δὴ οὔτε οἱ Κρηστωνιῆται οὐδαμοῖσι τῶν νῦν σφεας περιοικεόντων εἰσὶ ὁμόγλωσσοι, οὔτε οἱ Πλακιηνοί· σφίσι δὲ ὁμόγλωσσοι· δηλοῦσί τε, ὅτι, τὸν ἠνείκαντο γλώσσης χαρακτῆρα μεταβαίνοντες ἐς ταῦτα τὰ χωρία, τοῖτον ἔχουσι ἐν φυλακῇ. Τὸ δὲ Ἑλληνικὸν 58 γλώσση μὲν, ἐπεὶ τε ἐγένετο αἰεὶ κοτε τῇ αὐτῇ διαχρέεται, ὡς ἐμοὶ καταφαίνεται εἶναι· ἀποσχισθὲν μέντοι ἀπὸ τοῦ Πελασγικοῦ ἐὸν ἀσθενὲς, ἀπὸ μικροῦ τεο τὴν ἀρχὴν ὀρμεώμενον, αὔξηται ἐς πλῆθος [τῶν ἐθνέων] πολλόν, μάλιστα προσκεχωρηκότων αὐτῷ καὶ ἄλλων ἐθνέων βαρβάρων συχνῶν. ὡς δὴ ὦν ἐμοὶ γε δοκέει οὐδὲ τὸ Πελασγικὸν ἔθνος, ἐὸν βάρβαρον, οὐδὰμὰ μεγάλως αὐξηθῆναι.

Τούτων δὴ ὦν τῶν ἐθνέων τὸ μὲν Ἀττικὸν κατε- 59 χόμενόν τε καὶ διεσπασμένον ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖσος ὑπὸ Πεισιστράτου τοῦ Ἴπποκράτεος τοῦτον τὸν χρόνον τυραννεύοντος Ἀθηναίων. Ἴπποκράτει γὰρ, ἔοντι ἰδιώτῃ καὶ θεωροῦντι τὰ Ὀλύμπια, τέρας ἐγένετο

μέγα· θύσαντος γὰρ αὐτοῦ τὰ ἱρά, οἱ λέβητες ἐπε-
 στεῶτες, καὶ κρεῶν τε ἑόντες ἔμπλεοι καὶ ὕδατος, ἄνευ
 πυρὸς ἔζεσαν, καὶ ὑπερέβαλον. Χίλων δὲ ὁ Λακε-
 δαιμόνιος παρατυχὼν καὶ θεησάμενος τὸ τέρας συνε-
 βούλευε Ἰπποκράτει πρῶτα μὲν γυναῖκα τεκνοποιὸν
 μὴ ἄγεσθαι ἐς τὰ δίκια, εἰ δὲ τυγχάνει ἔχων, δεύτερα
 τὴν γυναῖκα ἐκπέμπει· καὶ εἴ τις οἱ τυγχάνει ἐὼν
 παῖς, τοῦτον ἀπέπασθαι· οὐκὼν ταῦτα παραινέσαν-
 τος Χίλωνος πείθεσθαι θέλειν τὸν Ἰπποκράτεια,
 γενέσθαι οἱ μετὰ ταῦτα τὸν Πεισιστράτον τοῦτον·
 ὃς, στασιαζόντων τῶν παράλων καὶ τῶν ἐκ τοῦ πεδίου
 Ἀθηναίων, καὶ τῶν μὲν προεστεῶτος Μεγακλέος τοῦ
 Ἀλκμαίωνος, τῶν δὲ ἐκ τοῦ πεδίου Λυκούργου Ἀρι-
 στολαΐδew, καταφρονήσας τὴν τυραννίδα, ἤγειρε τρί-
 τὴν στάσιν. συλλέξας δὲ στασιώτας, καὶ τῷ λόγῳ
 τῶν ὑπερακρίων προστὰς, μηχανᾶται τοιάδε· τρωμα-
 τίσας ἐωυτὸν τε καὶ ἡμίονους, ἤλασε ἐς τὴν ἀγορὴν
 τὸ ζεῦγος ὡς ἐκπεφευγὼς τοὺς ἐχθροὺς, οἳ μιν ἐλαύ-
 νοντα ἐς ἀγρὸν ἠθέλησαν ἀπολέσαι δῆθεν· ἐδέετό τε
 τοῦ δήμου φυλακῆς τινὸς πρὸς αὐτοῦ κυρῆσαι, πρό-
 τερον εὐδοκίμησας ἐν τῇ πρὸς Μεγαρέας γενομένη
 στρατηγίῃ, Νίσαιάν τε ἔλων καὶ ἄλλα ἀποδεξάμενος
 μεγάλα ἔργα· ὁ δὲ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων ἐξαπατη-
 θείς, ἔδωκέ οἱ τῶν ἀστῶν καταλέξας ἄνδρας τούτους·
 οἱ δορυφόροι μὲν οὐκ ἐγένοντο Πεισιστράτου κορυ-
 νηφόροι δὲ ξύλων γὰρ κορύνας ἔχοντες εἶποντό οἱ
 ὀπισθε· συνεπαναστάντες δὲ οὗτοι ἅμα Πεισιστράτῳ
 ἔσχον τὴν ἀκρόπολιν. ἔνθα δὴ ὁ Πεισιστράτος ἤρχε
 Ἀθηναίων, οὔτε τιμὰς τὰς εἰούσας συνταράξας οὔτε
 θέσμια μεταλλάξας· ἐπὶ τε τοῖσι κατεστεῶσι ἔνεμε
 60 τὴν πόλιν, κοσμέων καλῶς τε καὶ εὖ. Μετὰ δὲ οὐ
 πολλὸν χρόνον τῷντὸ φρονήσαντες οἱ τε τοῦ Μεγα-
 κλέως στασιῶται καὶ οἱ τοῦ Λυκούργου, ἐξελαύνουσί
 μιν. οὕτω μὲν Πεισιστράτος ἔσχε τὸ πρῶτον Ἀθήνας,
 καὶ τὴν τυραννίδα οὐκὼν κάρτα ἐρριζωμένην ἔχων
 ἀπέβαλε· οἱ δὲ ἐξέλασαντες Πεισιστράτον, αὐτοὶ ἐκ

νέης ἐπ' ἀλλήλοισι ἰστασίασαν· περιελαυνόμενος δὲ τῇ στάσει ὁ Μεγακλῆς, ἐπεκηρυκεύετο Πεισιστράτῳ, εἰ βούλοιτό οἱ τὴν θυγατέρα ἔχειν γυναῖκα ἐπὶ τῇ τυραννίδι; ἐνδεξαμένου δὲ τὸν λόγον καὶ ὁμολογήσαντος ἐπὶ τούτοισι Πεισιστράτου, μηχανῶνται δὴ ἐπὶ τῇ κατόδῳ πρῆγμα εὐηθέστατον, ὡς ἐγὼ εὐρίσκω, μακρῶν ἐπεὶ τε ἀπεκρίθη ἐκ παλαιτέρου τοῦ βαρβάρου ἔθνεος τὸ Ἑλληνικόν, ἐὸν καὶ δεξιώτερον καὶ εὐηθέης ἡλιθίου ἀπηλλαγμένον μᾶλλον· εἰ καὶ τότε γε οὔτοι ἐν Ἀθηναίοισι, τοῖσι πρώτοισι λεγομένοισι εἶναι Ἑλλήνων σοφίην, μηχανῶνται τοιαύδε. ἐν τῷ δήμῳ τῷ Παιανιεῖ ἦν γυνὴ τῇ οὖνομα ἦν Φύη, μέγαθος ἀπὸ τεσσέρων πηχέων ἀπολείπουσα τρεῖς δακτύλους, καὶ ἄλλως εὐειδής· ταύτην τὴν γυναῖκα σκευάσαντες πανοπλίῃ, ἐς ἄρμα ἐσβιβάσαντες, καὶ προδέξαντες σχῆμα οἷόν τι ἔμελλε εὐπρεπέστατον φανέεσθαι ἔχουσα, ἤλαυνον ἐς τὸ ἄστυ, προδρόμους κήρυκας προπέμφσαντες, οἱ τὰ ἐντεταλμένα ἠγόρευον ἐς τὸ ἄστυ ἀπικόμενοι, λέγοντες τοιαύδε· “ὦ Ἀθηναῖοι, δέκεσθε ἀγαθῶ νόφ Πεισιστράτον, τὸν αὐτὴ ἡ Ἀθηναίη τιμήσασα ἀνθρώπων μάλιστα, κατάγει ἐς τὴν ἑωυτῆς ἀκρόπολιν.” οἱ μὲν δὴ ταῦτα διαφοιτέοντες ἔλεγον· αὐτίκα δὲ ἔς τε τοὺς δῆμους φάτις ἀπίκετο, ὡς Ἀθηναίη Πεισιστράτον κατάγει· καὶ οἱ ἐν τῷ ἄστυ πειθόμενοι τὴν γυναῖκα εἶναι αὐτὴν τὴν θεὸν, προσεύχοντό τε τὴν ἀνθρωπον καὶ ἐδέκοντο τὸν Πεισιστράτον.

Ἀπολαβὼν δὲ τὴν τυραννίδα τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ 61 ὁ Πεισιστράτος, κατὰ τὴν ὁμολογίην τὴν πρὸς Μεγακλέα γενομένην γαμέει τοῦ Μεγακλέους τὴν θυγατέρα. οἷα δὲ παίδων τέ οἱ ὑπαρχόντων νεηνιέων, καὶ λεγομένων ἐναγέων εἶναι τῶν Ἀλκμαιωνιδέων, οὐ βουλόμενός οἱ γενέσθαι ἐκ τῆς νεογάμου γυναικὸς τέκνα, ἐμίσηγετο οἱ οὐ κατὰ νόμον. τὰ μὲν νυν πρῶτα ἔκρυπτε ταῦτα ἡ γυνὴ· μετὰ δὲ, εἴτε ἱστορεύσῃ εἴτε καὶ οὐ, φράζει τῇ ἑωυτῆς μητρὶ· ἡ δὲ, τῷ ἀνδρὶ. τὸν δὲ δεινὸν τὸ ἔσχε,

αἰμαίνεσθαι πρὸς Πεισιστράτου· ὀργῇ δὲ, ὡς εἶχε, καταλλάσσετο τὴν ἔχθρην τοῖσι στασιώτησι. μαθὼν δὲ ὁ Πεισιστρατος τὰ ποιούμενα ἐπ' ἑωυτῷ, ἀπαλλάσσετο ἐκ τῆς χώρας τὸ παράπαν· ἀπικόμενος δὲ ἐς Ἐρέτριαν ἐβουλεύετο ἅμα τοῖσι παισὶ. Ἴππiew δὲ γνώμη νικήσαντος, ἀνακτᾶσθαι ὀπίσω τὴν τυραννίδα, ἐνθαῦτα ἤγειρον δωτίνας ἐκ τῶν πολίων, αἱ τινὲς σφι προηδέατο κού τι· πολλῶν δὲ μεγάλα παρασχόντων χρήματα, Θηβαῖοι ὑπερεβάλοντο τῇ δόσει τῶν χρημάτων. μετὰ δὲ, οὐ πολλῷ λόγῳ εἰπεῖν, χρόνος διέφυ καὶ πάντα σφι ἐξήρτυτο ἐς τὴν κάτωδο· καὶ γὰρ Ἀργεῖοι μισθωτοὶ ἀπίκοντο ἐκ Πελοποννήσου· καὶ Νάξιος σφι ἀνὴρ ἀπιγμένος ἐθελοντής, τῷ οὐνομα ἦν Λύγδαμης, προθυμίην πλείστην παρέιχετο, κο-
 62 μίσας καὶ χρήματα καὶ ἄνδρας. Ἐξ Ἐρετρίας δὲ ὀρμηθέντες, διὰ ἑνδεκάτου ἔτεος ἀπίκοντο ὀπίσω. καὶ πρῶτον τῆς Ἀττικῆς ἰσχυοσι Μαραθῶνα· ἐν δὲ τούτῳ τῷ χώρῳ σφι στρατοπεδευομένοισι, οἳ τε ἐκ τοῦ ἄστεος στασιῶται ἀπίκοντο ἄλλοι τε ἐκ τῶν δήμων προσέρρεον οἷσι ἢ τυραννὶς πρὸ ἐλευθερίας ἦν ἀσπαστότερον. οὗτοι μὲν δὴ συνηλίζοντο· Ἀθηναίων δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος, ἕως μὲν Πεισιστρατος τὰ χρήματα ἤγειρε, καὶ μεταῦτις ὡς ἔσχε Μαραθῶνα, λόγον οὐδένα εἶχον· ἐπεὶ τε δὲ ἐπύθοντο ἐκ τῶν Μαραθῶνος αὐτὸν πορεύεσθαι ἐπὶ τὸ ἄστυ, οὕτω δὴ βοηθέουσι ἐπ' αὐτόν. καὶ οὗτοί τε πανστρατιῇ ἦσαν ἐπὶ τοὺς κατιόντας· καὶ οἱ ἀμφὶ Πεισιστράτου, ὡς ὀρμηθέντες ἐκ Μαραθῶνος ἦσαν ἐπὶ τὸ ἄστυ, ἐς τῶντ' ὅσον συνιόντες ἀπικνέονται ἐπὶ Παλληνίδος Ἀθηναίης ἱρὸν, καὶ ἀντία ἔθεντο τὰ ὄπλα· ἐνθαῦτα θείῃ πομπῇ χρεώμενος παρίσταται Πεισιστράτῳ Ἀμφίλυτος ὁ Ἀκαρνάν, χρησμολόγος ἀνὴρ, ὃς οἱ προσιῶν χρᾶ ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ, τάδε λέγων·

Ἐρρίπτται δ' ὁ βόλος, τὸ δὲ δίκτυον ἐκπεπέτασται·
 θύνοι δ' ὀλήσουσι σεληναίης διὰ νυκτός.

Ἦ μὲν δὴ οἱ ἐνθεάζων χρᾶ τάδε· Πεισιστρατος δὲ

συλλαβὼν τὸ χρηστήριον καὶ φὰς δέκεσθαι τὸ χρησθὲν, ἐπῆγε τὴν στρατιήν. Ἀθηναῖοι δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος πρὸς ἄριστον τετραμμένοι ἦσαν δὴ τηνικαῦτα· καὶ μετὰ τὸ ἄριστον μετεξέτεροι αὐτῶν, οἱ μὲν πρὸς κύβους οἱ δὲ πρὸς ὕπνον. οἱ δὲ ἀμφὶ Πεισιίστρατον ἔσπεσόντες, τοὺς Ἀθηναίους τρέπουσι· φευγόντων δὲ τούτων, βουλὴν ἐνθαῦτα σοφωτάτην Πεισιίστρατος ἐπιτεχνᾷται, ὅπως μῆτε ἀλισθεῖεν ἔτι οἱ Ἀθηναῖοι, διεσκεδασμένοι τε εἶεν· ἀναβιβάσας τοὺς παῖδας ἐπὶ ἵππους προέπεμπε· οἱ δὲ καταλαμβάνοντες τοὺς φεύγοντας, ἔλεγον τὰ ἐντεταλμένα ὑπὸ Πεισιιστράτου, θαρσέειν τε κελεύοντες καὶ ἀπιέναι, ἕκαστος ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ. Πειθομένων δὲ τῶν Ἀθηναίων, οὕτω δὴ 64 Πεισιίστρατος τὸ τρίτον σχῶν Ἀθήνας, ἐρρίζωσε τὴν τυραννίδα ἐπικούροισί τε πολλοῖσι, καὶ χρημάτων συνόδοισι, (τῶν μὲν αὐτόθεν τῶν δὲ ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ συνιόντων,) ὁμήρους τε τῶν παραμεινάντων Ἀθηναίων καὶ μὴ αὐτίκα φευγόντων παῖδας λαβῶν καὶ καταστήσας ἐς Νάξον· (καὶ γὰρ ταύτην ὁ Πεισιίστρατος κατεστρέψατο πολέμῳ καὶ ἐπέτρεψε Λυγδάμῃ) πρὸς τε ἔτι τούτοισι, τὴν νῆσον Δῆλον καθήρας ἐκ τῶν λογίων, καθήρας δὲ ὧδε· ἐπ' ὅσον ἔποψις τοῦ ἱεροῦ εἶχε, ἐκ τούτου τοῦ χώρου παντὸς ἐξορύξας τοὺς νεκροὺς, μετεφόρεε ἐς ἄλλον χῶρον τῆς Δήλου· καὶ Πεισιίστρατος μὲν ἐτυράννευε Ἀθηναίων· Ἀθηναίων δὲ οἱ μὲν ἐν τῇ μάχῃ ἐπεπτώκεσαν οἱ δὲ αὐτῶν μετὰ Ἀλκμαιωνιδέων ἔφευγον ἐκ τῆς οἰκητῆς.

Τοὺς μὲν νυν Ἀθηναίους τοιαῦτα τὸν χρόνον τοῦτον 65 ἐπυρνώετο ὁ Κροῖσος κατέχοντα· τοὺς δὲ Λακεδαιμονίους ἐκ κακῶν τε μεγάλων πεφευγότας, καὶ εὐχόμενος ἤδη τῷ πολέμῳ κατυπερτέρους Τεγεατέων. ἐπὶ γὰρ Λέοντος βασιλεύοντος καὶ Ἡγησικλέος ἐν Σπάρτῃ, τοὺς ἄλλους πολέμους εὐτυχεύοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, πρὸς Τεγεήτας μόνους προσέπταιον. τὸ δὲ ἔτι πρότερον τούτων, καὶ κακονομώτατοι ἦσαν σχεδὸν πάντων Ἑλλήνων, κατὰ τε σφέας αὐτοὺς, καὶ ξείνοις

ἀπρόσμικτοι. μετέβαλον δὲ ὧδε ἐς εὐνομίην· Λυκούργου, τῶν Σπαρτιηγέων δοκίμου ἀνδρὸς, ἐλθόντος ἐς Δελφοὺς ἐπὶ τὸ χρηστήριον, ὡς ἐσήιε ἐς τὸ μέγαρον εὐθὺς ἡ Πυθίη λέγει τάδε·

Ἦκεις, ὦ Λυκόργε, ἐμὸν ποτὶ πλοια νηδῶν,
Ζητῆ φίλος καὶ πᾶσιν ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.
διζῶ ἢ σε θεὸν μαντεύσομαι, ἢ ἀνθρωπον·
ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι, ὦ Λυκόργε.

οἱ μὲν δὴ τινες πρὸς τούτοισι λέγουσι καὶ φράσαι αὐτῷ τὴν Πυθίην τὸν νῦν κατεστεῶτα κόσμον Σπαρτιήτησι· ὡς δ' αὐτοὶ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, Λυκούργον ἐπιτροπέυσαντα Λεωβῶτew, ἀδελφιδέου μὲν ἑωυτοῦ βασιλεύοντος δὲ Σπαρτιηγέων, ἐκ Κρήτης ἀγαγέσθαι ταῦτα. ὡς γὰρ ἐπετρόπευσε τάχιστα, μετέστησε τὰ νόμιμα πάντα, καὶ ἐφύλαξε ταῦτα μὴ παραβαίνειν· μετὰ δὲ, τὰ ἐς πόλεμον ἔχοντα, ἐνωμοτίας καὶ τριηκάδας καὶ συσσίτια, πρὸς τε τούτοισι
66 τοὺς ἐφόρους καὶ γέροντας ἔστησε Λυκούργος. Οὕτω μὲν μεταβαλόντες εὐνομήθησαν. τῷ δὲ Λυκούργῳ τελευτήσαντι ἱρὸν εἰσάμενοι, σέβονται μεγάλως. οἶα δὲ ἔν τε χώρῃ ἀγαθῇ, καὶ πλήθει οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν, ἀνά τε ἔδραμον ἀντίκα καὶ εὐθηνήθησαν· καὶ δὴ σφι οὐκέτι ἀπέχρα ἡσυχίην ἄγειν, ἀλλὰ καταφρονήσαντες Ἀρκαδῶν κρέσσονες εἶναι, ἐχρηστηριάζοντο ἐν Δελφοῖσι ἐπὶ πάσῃ τῇ Ἀρκαδῶν χώρῃ· ἡ δὲ Πυθίη σφι χρᾶ τάδε·

Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖς; μέγα μ' αἰτεῖς· οὐ τοι δώσω.
πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίῃ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασι,
οἳ σ' ἀποκωλύσουσιν. ἐγὼ δὲ τοι οὐ τι μεγαίρω·
δώσω τοι Τεγεῆν ποσσίκροτον ὀρχήσασθαι,
καὶ καλὸν πεδῖον σχοίνῳ διαμετρήσασθαι.

Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, Ἀρκαδῶν μὲν τῶν ἄλλων ἀπείχοντο· οἱ δὲ, πέδας φερόμενοι, ἐπὶ Τεγεήτας ἔστρατεύοντο, χρησμῷ κιβδηλῷ πίσυνοι ὡς δὴ ἐξανδραποδιούμενοι τοὺς Τεγεήτας· ἐσσωθέντες δὲ τῇ συμβολῇ, ὅσοι αὐτῶν ἐξωγρή-

θησαν, πέδας τε ἔχοντες τὰς ἐφέροντο αὐτοὶ καὶ σχοίνῳ διαμετρησάμενοι τὸ πεδίον τὸ Τεγεγτέων, ἐργάζοντο. αἱ δὲ πέδαι αὐται, ἐν τῆσι ἐδεδέατο, ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν σῶαι ἐν Τεγέῃ περὶ τὸν νηὸν τῆς Ἀλέης Ἀθηναίης κρεμάμεναι.

Κατὰ μὲν δὴ τὸν πρότερον πόλεμον συνεχῶς αἰεὶ 67
κακῶς ἀέθλεον πρὸς τοὺς Τεγεγῆτας, κατὰ δὲ τὸν κατὰ
Κροῖσον χρόνον καὶ τὴν Ἀναξανδρίδew τε καὶ Ἀρί-
στωνος βασιληῆην ἐν Λακεδαίμονι, ἤδη οἱ Σπαρτιῆται
κατυπέρτεροι τῷ πολέμῳ ἐγεγόνεσαν, τρόπῳ τοιῷδε
γενόμενοι· ἐπειδὴ αἰεὶ τῷ πολέμῳ ἴσσοῦντο ὑπὸ Τε-
γεγτέων, πέμψαντες θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς ἐπει-
ρώτεον, τίνα ἂν θεῶν ἱλασάμενοι κατύπερθε τῷ πο-
λέμῳ Τεγεγτέων γεινοίατο; ἡ δὲ Πυθίη σφί ἔχρησε,
τὰ Ὁρέστω τοῦ Ἀγαμέμνονος ὄστέα ἐπαγαγομένους·
ὡς δὲ ἀνευρεῖν οὐκ οἶοί τε ἐγινέατο τὴν θήκην τοῦ
Ὁρέστω, ἔπεμπον αὐτίς τὴν ἐς θεὸν ἐπειρησομένους
τὸν χῶρον ἐν τῷ κέοιτο ὁ Ὁρέστης· εἰρωτῶσι δὲ
ταῦτα τοῖσι θεοπρόποισι λέγει ἡ Πυθίη τάδε·

Ἔστι τις Ἀρκαδίας Τεγέη λευρῷ ἐνὶ χώρῳ,
ἐνθ' ἀνεμοὶ πνέουσι δύο κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης,
καὶ τύπος ἀντίτυπος, καὶ πῆμ' ἐπὶ πῆματι κείται.
ἐνθ' Ἀγαμεμνονίδην κατέχει φυστῆρος αἶα·
τὸν σὺ κομισσάμενος, Τεγέης ἐπιτάβροθος ἔσση.

ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀπέειχον
τῆς ἐξευρέσιος οὐδὲν ἔλασσαν, πάντα διζήμενοι· ἐς
οὐ δὴ Δίχης, τῶν ἀγαθοεργῶν καλεομένων Σπαρ-
τιητέων, ἀνεῦρε. (οἱ δὲ ἀγαθοεργοὶ εἰσὶ τῶν ἀστῶν,
ἐξιώντες ἐκ τῶν ἱπέων αἰεὶ οἱ πρεσβύτατοι, πέντε
ἔτεος ἐκάστου· τοὺς δεῖ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν τὸν ἂν
ἐξίωσι ἐκ τῶν ἱπέων, Σπαρτιητέων τῷ κοινῷ δια-
πεμπομένους μὴ ἐλινύειν ἄλλους ἄλλη). Τούτων ὧν 68
τῶν ἀνδρῶν Δίχης ἀνεῦρε ἐν Τεγέῃ καὶ συντυχίῃ
χρησάμενος καὶ σοφίῃ· εὐσίης γὰρ τοῦτον τὸν
χρόνον ἐπιμιξίης πρὸς τοὺς Τεγεγῆτας, ἐλθὼν ἐς χαλ-
κῆιον ἐθῆεῖτο σίδηρον ἐξελαυνόμενον, καὶ ἐν θύματι

ἦν ὀρέων τὸ ποιούμενον· μαθὼν δὲ μὴ ὁ χαλκεὺς ἀποθωυμάζοντα, εἶπε παυσάμενος τοῦ ἔργου· “ἦ κου ἂν, ὦ ξεῖνε Λάκων, εἰ περ εἶδες τό περ ἐγὼ, κάρτα ἂν ἐθώυμαζες ὄκου νῦν οὕτω τυγχάνεις θῶμα ποιούμενος τὴν ἐργασίην τοῦ σιδήρου· ἐγὼ γὰρ ἐν τῆδε θέλων τῆ αὐλῇ φρέαρ ποιήσασθαι, ὀρύσσων ἐπέτυχον σορῶ ἑπταπήχει· ὑπὸ δὲ ἀπιστίης μὴ μὲν γενέσθαι μηδαμὰ μέζονας ἀνθρώπους τῶν νῦν, ἀνῶξα αὐτὴν, καὶ εἶδον τὸν νεκρὸν μήκει ἴσον ἑόντα τῇ σορῶ· μετρήσας δὲ συνέχωσα ὀπίσω.” ὁ μὲν δὴ οἱ ἔλεγε τά περ ὀπώπее· ὁ δὲ ἐννώσας τὰ λεγόμενα, συνεβάλλετο τὸν Ὀρέστεα κατὰ τὸ θεοπρόπιον τοῦτον εἶναι, τῆδε συμβαλλεόμενος· τοῦ χαλκέος δύο ὀρέων φύσας, τοὺς ἀνέμους εὔρισκε ἑόντας· τὸν δὲ ἄκμονα καὶ τὴν σφῦραν, τὸν τε τύπον καὶ τὸν ἀντίτυπον· τὸν δὲ ἐξελαινόμενον σίδηρον, τὸ πῆμα ἐπὶ πῆματι κείμενον· κατὰ τοιόνδε τι εἰκάζων, ὡς ἐπὶ κακῷ ἀνθρώπου σίδηρος ἀνεύρηται. συμβαλλεόμενος δὲ ταῦτα, καὶ ἀπελθὼν ἐς Σπάρτην ἔφραζε Λακεδαιμονίοισι πᾶν τὸ πρῆγμα· οἱ δὲ ἐκ λόγου πλαστοῦ ἐπενείκαντές οἱ αἰτίην, ἐδίωξαν· ὁ δὲ ἀπικόμενος ἐς Τεγέην καὶ φράζων τὴν ἑνωτοῦ συμφορὴν πρὸς τὸν χαλκέα, ἐμισθοῦτο παρ’ οὐκ ἐκδιδόντος τὴν αὐλήν· χρόνῳ δὲ ὡς ἀνέγνωσε, ἐνοικίσθη ἀνορύξας δὲ τὸν τάφον καὶ τὰ ὀστέα συλλέξας, οἴχετο φέρων ἐς Σπάρτην· καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου, ὅκως πειρώατο ἀλλήλων, πολλῶ κατυπέτεροι τῷ πολέμῳ ἐγίνοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἦδη δὲ σφι καὶ ἡ πολλὴ τῆς Πελοποννήσου ἦν κατεστραμμένη.

- 69 Ταῦτα δὴ ὦν πάντα πυνθανόμενος ὁ Κροῖσος ἔπεμπε ἐς Σπάρτην ἀγγέλους δῶρά τε φέροντας καὶ δεησομένους συμμαχίης, ἐντειλάμενός τε τὰ λέγειν χρῆν. οἱ δὲ ἐλθόντες ἔλεγον· “ἔπεμψε ἡμέας Κροῖσος ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεὺς, λέγων τάδε· ὦ Λακεδαιμόνιοι, χρήσαντος τοῦ θεοῦ τὸν Ἕλληνα φίλον προσθέσθαι, ὑμέας γὰρ πυνθάνομαι προεστάναι τῆς Ἑλλάδος, ὑμέας ὦν κατὰ τὸ χρῆ-

στήριον προσκαλέομαι, φίλος τε θέλων γενέσθαι καὶ σύμμαχος ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπατης.” Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτα δι’ ἀγγέλων ἐπεκηρυκεύετο, Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀκηκοότες καὶ αὐτοὶ τὸ θεοπρόπιον τὸ Κροῖσῳ γενόμενον, ἤσθησάν τε τῇ ἀφίξει τῶν Λυδῶν καὶ ἐποίησαντο ὄρκια ξεινῆς πέρι καὶ ξυμμαχίης· καὶ γάρ τινες αὐτοὺς εὐεργεσίαι εἶχον ἐκ Κροῖσου πρότερον ἔτι γεγονυῖαι· πέμψαντες γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐς Σάρδις χρυσὸν ὠνεόντο, ἐς ἄγαλμα βουλόμενοι χρήσασθαι τοῦτο τὸ νῦν τῆς Λακωνικῆς ἐν Θόρνακι ἴδρυται Ἀπόλλωνος· Κροῖσος δὲ σφι ὠνεομένοισι ἔδωκε δωτίνην. Τούτων τε ὧν εἶνεκεν οἱ Λακεδαι- 70
μόνιοι τὴν συμμαχίην ἐδέξαντο, καὶ ὅτι ἐκ πάντων σφέας προκρίνας Ἑλλήνων αἰρέετο φίλους· καὶ, τοῦτο μὲν αὐτοὶ ἦσαν ἐτοιμοὶ ἐπαγγεῖλαντι· τοῦτο δὲ ποιησάμενοι κρητῆρα χάλκεον, ζωδίων τε ἕξωθεν πλήσαντες περὶ τὸ χεῖλος καὶ μεγάλῃ τριηκοσίου ἀμφορέας χωρέοντα ἤγον, δῶρον βουλόμενοι ἀντιδοῦναι Κροῖσῳ. οὗτος ὁ κρητῆρ οὐκ ἀπῖκετο ἐς Σάρδις, δι’ αἰτίας διφασίας λεγομένας τάσδε· οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, ὡς ἐπεὶ τε ἀγόμενος ἐς τὰς Σάρδις ὁ κρητῆρ ἐγένετο κατὰ τὴν Σαμίην, πυθόμενοι Σάμιοι ἀπελοίατο αὐτὸν νησιὶ μακρῆσι ἐπιπλώσαντες. αὐτοὶ δὲ Σάμιοι λέγουσι, ὡς ἐπεὶ τε ὑστέρησαν οἱ ἄγοντες τῶν Λακεδαιμονίων τὸν κρητῆρα, ἐπυθάνοντο δὲ Σάρδις τε καὶ Κροῖσον ἠλωκένας, ἀπέδοντο τὸν κρητῆρα ἐν Σάμῳ· ἰδιώτας δὲ ἄνδρας πριαμένους ἀναθεῖναι μιν ἐς τὸ Ἡραῖον. τάχα δὲ ἂν καὶ οἱ ἀποδόμενοι λέγοιεν ἀπικόμενοι ἐς Σπάρτην, ὡς ἀπαιρεθείησαν ὑπὸ Σαμίων. κατὰ μὲν νυν τὸν κρητῆρα οὕτως ἔσχε.

Κροῖσος δὲ ἀμαρτῶν τοῦ χρησμοῦ, ἐποιέετο στρα- 71
τηίην ἐς Καππαδοκίην, ἐλπίσας καταιρῆσειν Κῦρόν τε καὶ τὴν Περσέων δύναμιν.

Παρασκευαζομένου δὲ Κροῖσου στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας, τῶν τις Λυδῶν νομιζόμενος καὶ πρόσθεν

εἶναι σοφός, ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς γνώμης καὶ τὸ κάρτα οὖνομα ἐν Λυδοῖσι ἔχων, συνεβούλευσε Κροίσῳ τάδε· (οὖνομά οἱ ἦν Σάνδανις) “ὦ βασιλεῦ, ἐπ’ ἀνδρας τοιούτους στρατεύεσθαι παρασκευάζει οἱ σκυτίνας μὲν ἀναξυρίδας, σκυτίνην δὲ τὴν ἄλλην ἐσθῆτα φορέουσι· σιτέονται δὲ οὐκ ὅσα ἐθέλουσι ἀλλ’ ὅσα ἔχουσι, χώρην ἔχοντες τρηχίην· πρὸς δὲ, οὐκ οἶνω διαχρέονται ἀλλὰ ὑδροποτεύουσι· οὐ σῦκα δὲ ἔχουσι τρώγειν, οὐκ ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν. τοῦτο μὲν δὴ, εἰ νικήσεις, τί σφεας ἀπαιρήσειαι τοῖσί γε μὴ ἐστὶ μηδέν; τοῦτο δὲ, ἦν νικηθῆς, μάθε ὅσα ἀγαθὰ ἀποβαλέεις· γευσάμενοι γὰρ τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν περιέξονται, οὐδὲ ἀπωστοὶ ἔσονται. ἐγὼ μὲν νυν θεοῖσι ἔχω χάριν, οἱ οὐκ ἐπὶ νόον ποίεουσι Πέρσησι στρατεύεσθαι ἐπὶ Λυδούς.” ταῦτα λέγων οὐκ ἐπειθε τὸν Κροίσον. Πέρσησι γὰρ, πρὶν Λυδούς καταστρέψασθαι, ἦν οὔτε ἀβρὸν οὔτε ἀγαθὸν οὐδέν.

72 Οἱ δὲ Καππαδόκαι ὑπὸ Ἑλλήνων Σύριοι ὀνομάζονται· ἦσαν δὲ οἱ Σύριοι οὗτοι τὸ μὲν πρότερον ἢ Πέρσας ἄρξαι Μήδων κατήκοοι, τότε δὲ Κύρου· ὁ γὰρ οὖρος ἦν τῆς τε Μηδικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς Λυδικῆς ὁ Ἄλυς ποταμός· ὃς ῥέει ἐξ Ἀρμενίου οὐρεος διὰ Κιλικῶν, μετὰ δὲ, Ματιηνοῦς μὲν ἐν δεξιῇ ἔχει ῥέων ἐκ δὲ τοῦ ἐτέρου Φρύγας· παραμειβόμενος δὲ τούτους καὶ ῥέων ἄνω πρὸς βορέην ἄνεμον, ἔνθεν μὲν Συρίους Καππαδόκας ἀπέργει, ἐξ εὐωνύμου δὲ Παφλαγόνας. οὕτω ὁ Ἄλυς ποταμὸς ἀποτάμνει σχεδὸν πάντα τῆς Ἀσίας τὰ κάτω ἐκ θαλάσσης τῆς ἀντίον Κύπρου ἐς τὸν Εὐξείνιον πόντον. ἔστι δὲ αὐχὴν οὗτος τῆς χώρας ταύτης ἀπάσης· μῆκος ὁδοῦ εὐζώνῳ ἀνδρὶ πέντε ἡμέραι ἀναισιμῶνται.

73 Ἐστρατεύετο δὲ ὁ Κροίσος ἐπὶ τὴν Καππαδοκίην τῶνδε εἵνεκα· καὶ γῆς ἱμέρω, προσκτήσασθαι πρὸς τὴν ἑωυτοῦ μοῖραν βουλόμενος καὶ μάλιστα τῷ χρηστηρίῳ πίσυνος ἔων, καὶ τίσασθαι θέλων ὑπὲρ Ἀστυάγεος Κύρον. Ἀστυάγεα γὰρ τὸν Κναξάρω,

ἔοντα Κροίσου μὲν γαμβρὸν Μήδων δὲ βασιλέα,
 Κῦρος ὁ Καμβύσεω καταστρεψάμενος εἶχε, γενόμε-
 νον γαμβρὸν Κροίσῳ ὧδε. Σκυθέων τῶν νομάδων
 εἶλη ἀνδρῶν στασιάσασα, ὑπεξῆλθε ἐς γῆν τὴν Μη-
 δικήν· ἐτυράννευε δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Μήδων
 Κναξάρης ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηϊόκεω· ὃς τοὺς Σκύθας
 τούτους τὸ μὲν πρῶτον περιεῖπε εὖ, ὡς ἔοντας ἰκέτας·
 ὥστε δὲ περὶ πολλοῦ ποιούμενος αὐτοὺς, παῖδάς σφι
 παρέδωκε τὴν γλῶσσάν τε ἐκμαθέειν καὶ τὴν τέχνην
 τῶν τόξων χρόνου δὲ γενομένου, καὶ αἰεὶ φοιτεόντων
 τῶν Σκυθέων ἐπ' ἄγρην καὶ αἰεὶ τι φερόντων, καὶ
 κοτε συνήνευε ἐλεῖν σφεας μηδέν· νοστήσαντας δὲ
 αὐτοὺς κεινῆσι χερσὶ ὁ Κναξάρης, (ἦν γὰρ, ὡς διέδεξε,
 ὄργην ἄκρος,) τρηχέως κάρτα περίεσπε ἀεικείη· οἱ
 δὲ ταῦτα πρὸς Κναξάρεω παθόντες, ὥστε ἀνάξια
 σφέων αὐτῶν πεπονθότες ἐβούλευσαν τῶν παρὰ
 σφίσι διδασκομένων παίδων ἓνα κατακόψαι· σκευά-
 σαντες δὲ αὐτὸν ὥσπερ ἐώθησαν καὶ τὰ θηρία σκευά-
 ζειν, Κναξάρει δοῦναι φέροντες ὡς ἄγρην δῆθεν,
 δόντες δὲ, τὴν ταχίστην κομίζεσθαι παρὰ Ἀλυάττεα
 τὸν Σαρδνάττεω ἐς Σάρδις. ταῦτα καὶ δὴ ἐγένετο·
 καὶ γὰρ Κναξάρης καὶ οἱ παρεόντες δαιτυμόνες τῶν
 κρεῶν τούτων ἐπάσαντο· καὶ οἱ Σκύθαι ταῦτα ποιή-
 σαντες Ἀλυάττεω ἰκέται ἐγένοντο. Μετὰ δὲ ταῦτα 74
 (οὐ γὰρ δὴ ὁ Ἀλυάττης ἐξεδίδου τοὺς Σκύθας ἐξαι-
 τέοντι Κναξάρει) πόλεμος τοῖσι Λυδοῖσι καὶ τοῖσι
 Μήδοισι ἐγεγόνεε ἐπ' ἕτα πέντε· ἐν τοῖσι πολλάκις
 μὲν οἱ Μῆδοι τοὺς Λυδοὺς ἐνίκησαν, πολλάκις δὲ οἱ
 Λυδοὶ τοὺς Μῆδους· ἐν δὲ, καὶ νυκτομαχίην τινὰ
 ἐποίησαντο. διαφέρουσι δὲ σφι ἐπὶ ἴσης τὸν πόλε-
 μον, τῷ ἕκτῳ ἕτει συμβολῆς γενομένης, συνήνευε
 ὥστε τῆς μάχης συνεστεώσης τὴν ἡμέρην ἑξαπίνης
 νύκτα γενέσθαι. τὴν δὲ μεταλλαγὴν ταύτην τῆς
 ἡμέρης Θαλῆς ὁ Μιλήσιος τοῖσι Ἴωσι προηγόρευσε
 ἔσσεσθαι, οὖρον προθέμενος ἐνιαυτὸν τοῦτον ἐν ᾧ δὴ
 καὶ ἐγένετο ἡ μεταβολή. οἱ δὲ Λυδοὶ τε καὶ οἱ

Μῆδοι ἐπεὶ τε εἶδον νύκτα ἀντὶ ἡμέρης γινομένην, τῆς μάχης τε ἐπαύσαντο, καὶ μᾶλλον τι ἔσπευσαν καὶ ἀμφοτέροι ἐιρήνην ἑνωτοῖσι γενέσθαι. οἱ δὲ συμβιβάσαντες αὐτοὺς ἦσαν οἶδε· Σύννεσις τε ὁ Κίλιξ καὶ Λαβύνητος ὁ Βαβυλώνιος· οὗτοί σφι καὶ τὸ ὄρκιον οἱ σπεύσαντες γενέσθαι ἦσαν καὶ γάμων ἐπαλλαγὴν ἐποίησαν· Ἀλυάττεα γὰρ ἔγνωσαν δοῦναι τὴν θυγατέρα Ἀρύνην Ἀστυάγεί τῷ Κναξάρεω παιδί. ἄνευ γὰρ ἀναγκαίης ἰσχυρῆς συμβάσιες ἰσχυραὶ οὐκ ἐθέλουσι συμμένειν. ὄρκια δὲ ποιέεται ταῦτα τὰ ἔθνεα τὰ περ τε Ἕλληνες· καὶ πρὸς τούτοισι, ἐπεὰν τοὺς βραχίονας ἐπιτάμωται ἐς τὴν ὀμοχροίτην, τὸ αἶμα ἀναλείχουσι ἀλλήλων.

- 75 Τούτον δὴ ὦν τὸν Ἀστυάγεα Κῦρος, ἐόντα ἑνωτοῦ μητροπάτορα, καταστρεψάμενος ἔσχε δι' αἰτίην τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὀπίσω λόγοισι σημανέω· τὰ Κροῖσος ἐπιμεμφόμενος τῷ Κύρῳ, ἔς τε τὰ χρηστήρια ἔπεμπε εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, καὶ δὴ καὶ ἀπικομένου χρησμοῦ κιβδήλου ἐλπίσας πρὸς ἑνωτοῦ τὸν χρησμὸν εἶναι, ἐστρατεύετο ἐς τὴν Περσέων μοῖραν. ὡς δὲ ἀπίκητο ἐπὶ τὸν Ἄλυν ποταμὸν ὁ Κροῖσος, τὸ ἐνθεῦτεν, ὡς μὲν ἐγὼ λέγω, κατὰ τὰς ἐούσας γεφύρας διεβίβασε τὸν στρατόν· ὡς δὲ ὁ πολλὸς λόγος Ἑλλήνων, Θαλῆς οἱ ὁ Μιλήσιος διεβίβασε. ἀπορέοντος γὰρ Κροῖσου ὅκως οἱ διαβήσεται τὸν ποταμὸν ὁ στρατὸς, (οὐ γὰρ δὴ εἶναί κω τούτον τὸν χρόνον τὰς γεφύρας ταύτας,) λέγεται παρεόντα τὸν Θαλῆν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ποιῆσαι αὐτῷ τὸν ποταμὸν ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς ῥέοντα τοῦ στρατοῦ καὶ ἐκ δεξιῆς ῥεῖν· ποιῆσαι δὲ ᾧδε· ἄνωθεν τοῦ στρατοπέδου ἀρξάμενον, διώρυχα βαθέην ὀρύσσειν ἄγοντα μνηοειδέα, ὅκως ἂν τὸ στρατόπεδον ἰδρυμένον κατὰ νότου λάβοι ταύτη κατὰ τὴν διώρυχα ἐκτραπόμενος ἐκ τῶν ἀρχαίων ῥέεθρων, καὶ αὐτὶς παραμειβόμενος τὸ στρατόπεδον ἐς τὰ ἀρχαῖα ἐσβάλλοι· ὥστε, ἐπεὶ τε καὶ ἐσχίσθη τάχιστα ὁ ποταμὸς, ἀμφοτέρῃ διαβατὸς ἐγένετο. οἱ

δὲ καὶ τὸ παράπαν λέγουσι καὶ τὸ ἀρχαῖον ῥέεθρον ἀποξηρανθῆναι· ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ προσίεμαι· κῶς γὰρ ὀπίσω πορευόμενοι διέβησαν αὐτόν;

Κροῖσος δὲ, ἐπεὶ τε διαβάς σὺν τῷ στρατῷ ἀπίκητο 76 τῆς Καππαδοκίης εἰς τὴν Πτερίην καλομένην· (ἡ δὲ Πτερίη ἐστὶ τῆς χώρας ταύτης τὸ ἰσχυρότατον, κατὰ Σινώπην πόλιν τὴν ἐν Εὐξείνῳ πόντῳ μάλιστα κη κειμένη) ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύετο, φθείρων τῶν Συρίων τοὺς κλήρους. καὶ εἶλε μὲν τῶν Πτερίων τὴν πόλιν, καὶ ἠνδραποδίσατο· εἶλε δὲ τὰς περιοικίδας αὐτῆς πάσας· Συρίους τε οὐδὲν ἔοντας αἰτίους ἀναστράτους ἐποίησε. Κῦρος δὲ ἀγείρας τὸν ἔωυτοῦ στρατὸν καὶ παραλαβὼν τοὺς μεταξὺ οἰκέοντας πάντας, ἠντιοῦτο Κροίσῳ· πρὶν δὲ ἐξελαύνειν ὀρμηῆσαι τὸν στρατὸν, πέμψας κήρυκας εἰς τοὺς Ἴωνας ἐπειράτο σφεας ἀπὸ Κροίσου ἀπιστάμεναι· Ἴωνες μὲν νυν οὐκ ἐπείθοντο. Κῦρος δὲ ὡς ἀπίκητο καὶ ἀντεστρατοπεδύσατο Κροίσῳ, ἐνθαῦτα ἐν τῇ Πτερίῃ χώρῃ ἐπειρώατο κατὰ τὸ ἰσχυρὸν ἀλλήλων. μάχης δὲ καρτερῆς γενομένης καὶ πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, τέλος οὐδέτεροι νικήσαντες διέστησαν, νυκτὸς ἐπελθοῖσης.

Καὶ τὰ μὲν στρατόπεδα ἀμφοτέρα οὕτως ἠγωνί-77 σατο, Κροῖσος δὲ μεμφθεὶς κατὰ τὸ πλῆθος τὸ ἔωυτοῦ στρατεύμα· (ἦν γάρ οἱ ὁ συμβαλὼν στρατὸς πολλὸν ἐλάσσων ἢ ὁ Κύρου) τοῦτο μεμφθεὶς, ὡς τῇ ὑστεραίῃ οὐκ ἐπειράτο ἐπιὼν ὁ Κῦρος, ἀπήλαυε εἰς τὰς Σάρδις, ἐν νόῳ ἔχων, παρακαλέσας μὲν Αἰγυπτίους κατὰ τὸ ὄρκιον, (ἐποίησατο γὰρ καὶ πρὸς Ἄμασιν βασιλεύοντα Αἰγύπτου συμμαχίην πρότερον ἤπερ πρὸς Λακεδαιμονίους,) μεταπεμψάμενος δὲ καὶ Βαβυλωνίους, (καὶ γὰρ πρὸς τούτους αὐτῷ ἐπεποίητο συμμαχίη· ἐτυράννευε δὲ τῶν Βαβυλωνίων τὸν χρόνον τοῦτον Λαβύνητος) ἐπαγγείλας δὲ καὶ Λακεδαιμονίους παρῆναι εἰς χρόνον ῥητὸν, ἀλίσας τε δὴ τούτους καὶ τὴν ἔωυτοῦ συλλέξας στρατιήν, ἐνένωτο τὸν χειμῶνα παρῆς ἅμα τῷ ἠρι στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Πέρσας.

καὶ ὁ μὲν ταῦτα φρονέων, ὡς ἀπίκετο ἐς τὰς Σάρδεις, ἔπεμπε κήρυκας κατὰ τὰς συμμαχίας προερέοντας ἐς πέμπτον μῆνα συλλέγεσθαι ἐς Σάρδεις, τὸν δὲ παρεόντα καὶ μαχεσάμενον στρατὸν Πέρσησι, ὃς ἦν αὐτοῦ ξεινικός, πάντα ἀπείσ διεσκέδασε, οὐδαμὰ ἐλπίσας μῆ κοτε ἄρα ἀγωνισάμενος οἴτω παραπλησίως Κῦρος ἐλάσει ἐπὶ Σάρδεις.

78 Ταῦτα ἐπιλεγομένῳ Κροίσῳ τὸ προάστειον πᾶν ὀφίων ἐνεπλήσθη· φανέντων δὲ αὐτῶν, οἱ ἵπποι μετιέντες τὰς νομάς νέμεσθαι φοιτέοντες κατήσθιον. ἰδόντι δὲ τοῦτο Κροίσῳ, ὥσπερ καὶ ἦν, ἔδοξε τέρας εἶναι· αὐτίκα δὲ ἔπεμπε θεοπρόπους ἐς τῶν ἐξηγητέων Τελμησσέων· ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι θεοπρόποισι, καὶ μαθοῦσι πρὸς Τελμησσέων τὸ θέλει σημαίνειν τὸ τέρας, οὐκ ἐξεγένετο Κροίσῳ ἀπαγγεῖλαι· πρὶν γὰρ ἢ ὀπίσω σφέας ἀναπλῶσαι ἐς τὰς Σάρδεις, ἦλθ ὁ Κροῖσος. Τελμησσέες μὲν τοι τάδε ἔγνωσαν, στρατὸν ἀλλόθροον προσδόκιμον εἶναι Κροίσῳ ἐπὶ τὴν χώραν, ἀπικόμενον δὲ τοῦτον καταστρέψεσθαι τοὺς ἐπιχωρίους· λέγοντες ὄφιν εἶναι γῆς παῖδα, ἵππον δὲ πολέμιόν τε καὶ ἐπήλυδα. Τελμησσέες μὲν νυν ταῦτα ὑπεκρίναντο Κροίσῳ ἤδη ἠλωκότι, οὐδὲν κω εἰδότες τῶν ἦν περὶ Σάρδεις τε καὶ αὐτὸν Κροῖσον.

79 Κῦρος δὲ, αὐτίκα ἀπελαύνοντος Κροῖσου μετὰ τὴν μάχην τὴν γενομένην ἐν τῇ Πτερίῃ, μαθὼν ὡς ἀπελάσας μέλλοι Κροῖσος διασκεδᾶν τὸν στρατὸν, βουλεύομενος εὔρισκε πρήγμα ὅτι εἶναι ἐλαύνειν ὡς δύναίτο τάχιστα ἐπὶ τὰς Σάρδεις, πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλισθῆναι τῶν Λυδῶν τὴν δύναμιν. ὡς δὲ οἱ ταῦτα ἔδοξε, καὶ ἐποίηε κατὰ τάχος· ἐλάσας γὰρ τὸν στρατὸν ἐς τὴν Λυδίην, αὐτὸς ἄγγελος Κροίσῳ ἐληλύθει. ἐνθαῦτα Κροῖσος ἐς ἀπορίην πολλὴν ἀπιγμένος, ὡς οἱ παρὰ δόξαν ἔσχε τὰ πρήγματα ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκεε, ὁμως τοὺς Λυδοὺς ἐξῆγε ἐς μάχην. ἦν δὲ τοῦτον τὸν χρόνον ἔθνος οὐδὲν ἐν τῇ Ἀσίῃ οὔτε ἀνδρειότερον οὔτε ἀλκιμώτερον τοῦ Λυδίου· ἢ δὲ μάχῃ σφέων ἦν

ἀπ' ἵππων, δούρατά τε ἐφόρεον μεγάλα, καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἱππέεσθαι ἀγαθοί. Ἐς τὸ πεδίον δὲ συνελ- 80
θόντων τοῦτο τὸ πρὸ τοῦ ἄστεός ἐστι τοῦ Σαρδιηνοῦ, εὖν μέγα τε καὶ ψιλόν, (διὰ δὲ αὐτοῦ ποταμοὶ ῥέοντες καὶ ἄλλοι καὶ Ὑλλος συρρηγνῦσι ἐς τὸν μέγιστον, καλεόμενον δὲ Ἐρμον, ὅς ἐξ οὔρεος ἱοῦ Μητρὸς Δινδυμήνης ῥέων ἐκδιδοί ἐς θάλασσαν κατὰ Φωκαίην πόλιν,) ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος ὡς εἶδε τοὺς Λυδοὺς ἐς μάχην τασσομένους, καταρρωδήσας τὴν ἵππον ἐποίησε, Ἀρπάγου ὑποθεμένου ἀνδρὸς Μήδου, τοιόνδε ὄσαι τῷ στρατῷ τῷ ἐνωτοῦ ἐποντο σιτοφόροι τε καὶ σκευοφόροι κάμηλοι, ταύτας πάσας ἀλίσας καὶ ἀπελῶν τὰ ἄχθεια, ἀνδρας ἐπ' αὐτάς ἀνέβησε ἱππάδα στολὴν ἐνεσταλμένους· σκευάσας δὲ αὐτούς, προσέταξε τῆς ἄλλης στρατιῆς προῖεναι πρὸς τὴν Κροΐσου ἵππον, τῇ δὲ καμήλῳ ἐπεσθαι τὸν πεζὸν στρατὸν ἐκέλευε· ὅπισθε δὲ τοῦ πεζοῦ ἐπέταξε τὴν πᾶσαν ἵππον. ὡς δὲ οἱ πάντες διητετάχατο, παραίνεσε τῶν μὲν ἄλλων Λυδῶν μὴ φειδομένους κτείνειν πάντα τὸν ἐμποδῶν γινόμενον, Κροΐσον δὲ αὐτὸν μὴ κτείνειν, μηδὲ ἦν συλλαμβανόμενος ἀμύνηται. ταῦτα μὲν παραίνεσε. τὰς δὲ καμήλους ἔταξε ἀντία τῆς ἵππου τῶνδε εἵνεκεν· κάμηλον ἵππος φοβέεται, καὶ οὐκ ἀνέχεται οὔτε τὴν ιδίην αὐτῆς ὀρέων οὔτε τὴν ὀδμὴν ὀσφραϊνόμενος· αὐτοῦ δὴ ὦν τούτου εἵνεκεν ἐσεσόφιστο, ἵνα τῷ Κροΐσῳ ἄχρηστον ἦ τὸ ἱππικόν, τῷ δὴ τι καὶ ἐπέιχε ἐλλάμψεσθαι ὁ Λυδός. ὡς δὲ καὶ συνέησαν ἐς τὴν μάχην, ἐνθαῦτα ὡς ὀσφραντο τάχιστα τῶν καμήλων οἱ ἵπποι καὶ εἶδον αὐτάς, ὀπίσω ἀνέστρεφον, διέφθαρτό τε τῷ Κροΐσῳ ἢ ἐλπίς. οὐ μέντοι οἱ γε Λυδοὶ τὸ ἐνθεῦτεν δειλοὶ ἦσαν· ἀλλ', ὡς ἔμαθον τὸ γινόμενον, ἀποθορόντες ἀπὸ τῶν ἵππων πεζοὶ τοῖσι Πέρσησι συνέβαλλον. χρόνῳ δὲ, πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, ἐτράποντο οἱ Λυδοὶ κατεληθέντες δὲ ἐς τὸ τεῖχος ἐπολιορκέοντο ὑπὸ τῶν Περσέων.

Τοῖσι μὲν δὴ κατεστήκεε πολιορκίη. Κροΐσος δὲ 81

δοκέων οἱ χρόνον ἐπὶ μακρὸν ἔσεσθαι τὴν πολιορκίην, ἔπεμπε ἐκ τοῦ τείχεος ἄλλους ἀγγέλους ἐς τὰς συμμαχίας. οἱ μὲν γὰρ πρότερον διεπέμποντο ἐς πέμπτον μῆνα προερέοντες συλλέγεσθαι ἐς Σάρδεις· τούτους δὲ ἐξέπεμπε τὴν ταχίστην δέεσθαι βοηθῆειν, 82 ὡς πολιορκεομένου Κροίσου. Ἐς τε δὴ ὦν τὰς ἄλλας ἔπεμπε συμμαχίας, καὶ δὴ καὶ ἐς Λακεδαίμονα. τοῖσι δὲ καὶ αὐτοῖσι [τοῖσι Σπαρτιήτησι] κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν χρόνον συνεπεπτώκεε. ἕρις ἐούσα πρὸς Ἀργείους, περὶ χώρου καλεομένου Θυρέης.

Τὰς γὰρ Θυρέας ταύτας, ἐούσας τῆς Ἀργολίδος μοίρης, ἀποταμόμενοι ἔσχον οἱ Λακεδαιμόνιοι. ἦν δὲ καὶ ἡ μέχρι Μαλεῶν ἢ πρὸς ἐσπέρην Ἀργείων, ἡ τε ἐν τῇ ἠπειρῷ χώρῃ καὶ ἡ Κυθηρῆ, καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν νήσων. βοηθησάντων δὲ Ἀργείων τῇ σφετέρῃ ἀποταμνομένη, ἐνθαῦτα συνέβησαν ἐς λόγους συνελθόντες, ὥστε τριηκοσίους ἐκατέρων μαχέσασθαι, ὁκότεροι δ' ἂν περιγέωνται τούτων εἶναι τὸν χώρον· τὸ δὲ πλῆθος τοῦ στρατοῦ ἀπαλλάσσεσθαι ἐκάτερον ἐς τὴν ἑωυτοῦ, μηδὲ παραμένειν ἀγωνιζομένων, τῶνδε εἶνεκεν, ἵνα μὴ παρεόντων τῶν στρατοπέδων, ὀρώντες οἱ ἕτεροι ἐσσομένους τοὺς σφετέρους ἐπαμύνοιεν. συνθέμενοι ὦν ταῦτα ἀπαλλάσσοντο· λογάδες δὲ ἐκατέρων ὑπολειφθέντες συνέβαλλον· μαχομένων δὲ σφῶν καὶ γινομένων ἰσοπαλέων ὑπελείποντο ἐξ ἀνδρῶν ἑξακοσίων τρεῖς, Ἀργείων μὲν Ἀλκῆνωρ τε καὶ Χρόμιος, Λακεδαιμονίων δὲ Ὀθρυάδης· ὑπελείφθησαν δὲ οὗτοι νυκτὸς ἐπελθούσης. οἱ μὲν δὴ δύο τῶν Ἀργείων ὡς νενικηκότες ἔθειον ἐς τὸ Ἄργος· ὁ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων Ὀθρυάδης, σκυλεύσας τοὺς Ἀργείων νεκροὺς καὶ προσφορήσας τὰ ὄπλα πρὸς τὸ ἑωυτοῦ στρατόπεδον, ἐν τῇ τάξει εἶχε ἑωυτόν. ἡμέρη δὲ δευτέρῃ παρήσαν πυνθανόμενοι ἀμφοτέροι· τέως μὲν δὴ αὐτοὶ ἐκάτεροι ἔφασαν νικᾶν, λέγοντες οἱ μὲν ὡς ἑωυτῶν πλεῦνες περιγεγόνασι, οἱ δὲ τοὺς μὲν ἀποφαίνοντες πεφευγότας τὸν δὲ σφετέρου πα-

ραμείναντα καὶ σκυλεύσαντα τοὺς ἐκείνων νεκρούς. τέλος δὲ, ἐκ τῆς ἔριδος συμπεσόντες ἐμάχοντο πεσόντων δὲ καὶ ἀμφοτέρων πολλῶν, ἐνίκων Λακεδαιμόνιοι. Ἀργεῖοι μὲν νυν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου κατακειράμενοι τὰς κεφαλὰς, πρότερον ἐπάναγκες κομῶντες, ἐποίησαντο νόμον τε καὶ κατάρην, μὴ πρότερον θρέψειν κόμην Ἀργείων μηδένα, μηδὲ τὰς γυναικᾶς σφι χρυσοφορήσειν, πρὶν ἂν Θυρέας ἀνασώσωνται. Λακεδαιμόνιοι δὲ τὰ ἐναντία τούτων ἔθεντο νόμον, οὐ γὰρ κομῶντες πρὸ τούτου, ἀπὸ τούτου κομᾶν. τὸν δὲ ἓνα λέγουσι τὸν περιλειφθέντα τῶν τριηκοσίων, Ὀθρυάδην, αἰσχυρόμενον ἀπονοστήσειν ἐς Σπάρτην, τῶν οἱ συλλοχιτέων διεφθαρμένων, αὐτοῦ μιν ἐν τῆσι Θυρέησι καταχρήσασθαι ἑωυτόν. Τοιούτων δὲ τοῖσι Σπαρτιήτησι ἐνεστεώτων 83 πρηγμάτων ἦκε ὁ Σαρδιηνὸς κήρυξ, δεόμενος Κροίσῳ βοηθέειν πολιορκεομένῳ· οἱ δὲ ὅμως ἐπεὶ τε ἐπύθοντο τοῦ κήρυκος, ὀρμέατο βοηθέειν· καὶ σφι ἤδη παρεσκευασμένοισι, καὶ νεῶν ἐουσέων ἐτοιμῶν, ἦλθε ἄλλη ἀγγελίη, ὡς ἠλώκοι τὸ τεῖχος τῶν Λυδῶν καὶ ἔχοιτο Κροῖσος ζωγρηθείς. οὕτω δὴ οὗτοι μὲν, συμφορὴν ποιησάμενοι μεγάλην, ἐπέπαντο.

Σάρδιες δὲ ἠλωσαν ὧδε. ἐπειδὴ τεσσσερεσκαυδε-84 κάτη ἐγένετο ἡμέρη πολιορκεομένῳ Κροίσῳ, Κῦρος τῇ στρατιῇ τῇ ἑωυτοῦ διαπέμψας ἰππέας προεῖπε, τῷ πρώτῳ ἐπιβάντι τοῦ τεύχεος δῶρα δώσειν· μετὰ δὲ τοῦτο, πειρησαμένης τῆς στρατιῆς ὡς οὐ προεχώρει, ἐνθαῦτα τῶν ἄλλων πεπανμένων, ἀνὴρ Μάρδος ἐπειράτο προσβαίνων, τῷ ὄνομα ἦν Ὑροιάδης, κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος τῇ οὐδεὶς ἐτέτακτο φύλακος· οὐ γὰρ ἦν δεινὸν κατὰ τοῦτο μὴ ἀλῶ κοτέ· ἀπότομός τε γὰρ ἐστι ταύτη ἡ ἀκρόπολις καὶ ἄμαχος· τῇ οὐδὲ Μήλης, ὁ πρότερον βασιλεὺς Σαρδίων, μόνῃ οὐ περιήνεικε τὸν λέοντα τὸν οἱ ἡ παλλακὴ ἔτεκε, Τελμησέων δικασάντων ὡς περιενειχθέντος τοῦ λέοντος τὸ τεῖχος ἔσονται Σάρδιες ἀνάλωτοι· ὁ δὲ Μήλης

κατὰ τὸ ἄλλο τεῖχος περιενείκας τῇ ἦν ἐπίμαχον τὸ χωρίον τῆς ἀκροπόλιος, κατηλόγησε τούτου, ὡς ἐὼν ἄμαχόν τε καὶ ἀπότομον· ἔστι δὲ πρὸς τοῦ Τμώλου τετραμμένον τῆς πόλιος. ὁ ὢν δὴ Ὑρροιάδης αὐτὸς [ὁ Μάρδος,] ἰδὼν τῇ προτεραίῃ τῶν τινὰ Λυδῶν κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος καταβάντα ἐπὶ κυνέην ἄνωθεν κατακυλισθεῖσαν, καὶ ἀνελόμενον, ἐφράσθη καὶ ἐς θυμὸν ἐβάλετο. τότε δὲ δὴ ὁ αὐτὸς τε ἀναβεβήκεε, καὶ κατ' αὐτὸν ἄλλοι Περσέων ἀνέβαινον· προσβάντων δὲ συχνῶν, οὕτω δὴ Σάρδιές τε ἠλώκεσαν καὶ πᾶν τὸ ἄστυ ἐπορθέετο.

- 85 Κατ' αὐτὸν δὲ Κροῖσον τάδε ἐγένετο. ἦν οἱ παῖς, τοῦ καὶ πρότερον ἐπεμνήσθη, τὰ μὲν ἄλλα ἐπιεικῆς ἄφωνος δέ. ἐν τῇ ὦν παρελθούσῃ εὐεστοῖ ὁ Κροῖσος τὸ πᾶν ἐς αὐτὸν ἐπεποιήκεε, ἄλλα τε ἐπιφραζόμενος καὶ δὴ καὶ ἐς Δελφοὺς περὶ αὐτοῦ ἐπεπόμφεε χρησομένου· ἡ δὲ Πυθίη οἱ εἶπε τάδε·

Λυδὲ γένος, πολλῶν βασιλεῦ, μέγα νῆπιε Κροῖσε,
μὴ βούλευε πολύευκτον ἰὴν ἀνὰ δώματ' ἀκούειν
παιδὸς φθεγγομένου. τὸ δέ σοι πολὺ λῳῖον ἀμφὶς
ἔμμεναι· αὐδήσει γὰρ ἐν ἡματι πρῶτον ἀνδλβψ·

- ἀλικομένου δὴ τοῦ τείχεος, ἧϊε γὰρ τῶν τις Περσέων ἀλλογνώσας Κροῖσον ὡς ἀποκτενέων, Κροῖσος μὲν μιν ὀρέων ἐπιόντα ὑπὸ τῆς παρεούσης συμφορῆς παρημελήκεε, οὐδέ τι οἱ διέφερε πληγέντι ἀποθανέειν· ὁ δὲ παῖς οὗτος ὁ ἄφωνος ὡς εἶδε ἐπιόντα τὸν Πέρσην, ὑπὸ δέους τε καὶ κακοῦ ἔρρηξε φωνήν, εἶπε δέ· “ὠνθρωπε, μὴ κτεῖνε Κροῖσον.” οὗτος μὲν δὴ τοῦτο πρῶτον ἐφθέγγετο· μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη ἐφώνεε τὸν
- 86 πάντα χρόνον τῆς ζόης. Οἱ δὲ Πέρσαι τὰς τε δὴ Σάρδις ἔσχον, καὶ αὐτὸν Κροῖσον ἐζώγησαν ἄρξαντα ἕτεα τεσσαρεσκαίδεκα καὶ τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρας πολιορκηθέντα, κατὰ τὸ χρηστήριόν τε καταπαύσαντα τὴν ἐωυτοῦ μεγάλην ἀρχήν· λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ Πέρσαι ἤγαγον παρὰ Κῦρον· ὁ δὲ συνήσας πυρὴν μεγάλην, ἀνεβίβασε ἐπ' αὐτήν τὸν Κροῖσον τε ἐν

πέδησι δέδεμένον, καὶ δις ἑπτὰ Λυδῶν παρ' αὐτὸν παῖδας, ἐν νόῳ ἔχων εἴτε δὴ ἀκροθίνια ταῦτα καταγιεῖν θεῶν ὅτῳ δὴ, εἴτε καὶ εὐχὴν ἐπιτελέσαι θέλων· εἴτε καὶ πυθόμενος τὸν Κροῖσον εἶναι θεοσεβέα, τοῦδε εἵνεκεν ἀνεβίβασε ἐπὶ τὴν πυρῆν· βουλόμενος εἰδέναι εἴ τις μιν δαιμόνων ῥύσεται τοῦ μὴ ζῶντα κατακαυθῆναι. τὸν μὲν δὴ ποιεῖν ταῦτα· τῷ δὲ Κροίσῳ ἐστεῶτι ἐπὶ τῆς πυρῆς ἐσελθεῖν, καὶ περ ἐν κακῷ ἔοντι τοσοῦτῳ, τὸ τοῦ Σόλωνος, ὡς οἱ εἶη σὺν θεῷ εἰρημένον τὸ “μηδένα εἶναι τῶν ζώντων ὄλβιον.” ὡς δὲ ἄρα μιν προστῆναι τοῦτο, ἀνενεικάμενόν τε καὶ ἀναστενάξαντα ἐκ πολλῆς ἡσυχίης ἐς τρεῖς ὀνομάσαι Σόλωνα· καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα, κελεύσαι τοὺς ἑρμηνέας ἐπειρεσθαι τὸν Κροῖσον, τίνα τοῦτον ἐπικαλέοιτο; καὶ τοὺς προσελθόντας ἐπειρωτᾶν, Κροῖσον δὲ τέως μὲν σιγὴν ἔχειν ἐρωτεώμενον, μετὰ δὲ, ὡς ἠναγκάζετο, εἰπεῖν· “τὸν ἂν ἐγὼ πᾶσι τυράννοισι προετίμησα μεγάλων χρημάτων ἐς λόγους ἐλθεῖν.” ὡς δὲ σφι ἄσημα ἔφραζε, πάλιν ἐπειρώτεον τὰ λεγόμενα. λιπαρέοντων δὲ αὐτῶν καὶ ὄχλον παρεχόντων, ἔλεγε δὴ, ὡς ἦλθε ἀρχὴν ὁ Σόλων, ἐὼν Ἀθηναῖος, καὶ θεησάμενος πάντα τὸν ἑωυτοῦ ὄλβον ἀποφλαυρίσειε, οἷα δὴ εἶπας· ὡς τε αὐτῷ πάντα ἀποβεβήκοι τῆπερ ἐκεῖνος εἶπε, οὐδέν τι μᾶλλον ἐς ἑωυτὸν λέγων ἢ ἐς ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον, καὶ μάλιστα τοὺς παρὰ σφίσι αὐτοῖσι δοκέοντας ὄλβίους εἶναι. τὸν μὲν Κροῖσον ταῦτα ἀπηγγέεσθαι, τῆς δὲ πυρῆς ἤδη ἀμμένης καίεσθαι τὰ περιέσχατα· καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα τῶν ἑρμηνέων τὰ εἶπε Κροῖσος, μεταγνόντα τε καὶ ἐννώσαντα ὅτι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος ἐὼν ἄλλον ἄνθρωπον γενόμενον ἑωυτοῦ εὐδαιμονίῃ οὐκ ἐλάσσω ζῶντα πυρὶ διδοίῃ, πρὸς τε τούτοισι, δείσαντα τὴν τίσιν καὶ ἐπιλεξάμενον ὡς οὐδέν εἶη τῶν ἐν ἀνθρώποισι ἀσφαλῆως ἔχον, κελεύειν σβεννύναι τὴν ταχίστην τὸ καίόμενον πῦρ, καὶ καταβιβάζειν Κροῖσόν τε καὶ τοὺς μετὰ Κροῖσον· καὶ τοὺς πειρωμένους οὐ δύνασθαι

- 87 ἔτι τοῦ πυρὸς ἐπικρατῆσαι. Ἐνθαῦτα λέγεται ὑπὸ Λυδῶν, Κροῖσον μαθόντα τὴν Κύρου μετάγνωσιν, ὡς ὦρα πάντα μὲν ἄνδρα σβεννύντα τὸ πῦρ δυναμένους δὲ οὐκέτι καταλαβεῖν, ἐπιβώσασθαι τὸν Ἀπόλλωνα ἐπικαλούμενον, εἴ τι οἱ κεχαρισμένον ἐξ αὐτοῦ ἐδωρήθη, παραστῆναι καὶ ῥύσασθαι μὲν. ἐκ τοῦ παρεόντος κακοῦ· τὸν μὲν δακρύνοντα ἐπικαλέεσθαι τὸν θεόν· ἐκ δὲ αἰθρίας τε καὶ νηνεμίας συνδραμέειν ἐξαπίνης νέφεα, καὶ χειμῶνά τε καταρραγῆναι καὶ ὕσαι ὕδατι λαβροτάτῳ, κατασβεσθῆναι τε τὴν πυρῆν· οὕτω δὴ μαθόντα τὸν Κύρον ὡς εἶη ὁ Κροῖσος καὶ θεοφιλῆς καὶ ἀνὴρ ἀγαθός, καταβιβάσαντα αὐτὸν ἀπὸ τῆς πυρῆς εἶρεσθαι τάδε· “Κροῖσε, τίς σε ἀνθρώπων ἀέγνωσε ἐπὶ γῆν τὴν ἐμὴν στρατευσάμενον πολέμιον ἀντὶ φίλου ἐμοὶ καταστῆναι;” ὁ δὲ εἶπε· “ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ ταῦτα ἔπρηξα τῇ σῇ μὲν εὐδαιμονίῃ τῇ ἐμευτοῦ δὲ κακοδαιμονίῃ· αἴτιος δὲ τούτων ἐγένετο ὁ Ἑλλήνων θεὸς ἐπαείρας ἐμὲ στρατεύεσθαι. οὐδεὶς γὰρ οὕτω ἀνόητός ἐστι ὅς τις πόλεμον πρὸ εἰρήνης αἰρέεται· ἐν μὲν γὰρ τῇ οἱ παῖδες τοὺς πατέρας θάπτουσι· ἐν δὲ τῷ, οἱ πατέρες τοὺς παῖδας· ἀλλὰ ταῦτα δαίμοσί κου φίλον ἦν οὕτω γενέσθαι.”
- 88 Ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε. Κύρος δὲ αὐτὸν λύσας κάτισε τε ἐγγὺς ἐωυτοῦ καὶ κάρτα ἐν πολλῇ προμηθίῃ εἶχε, ἀπεθώμαζέ τε ὀρέων καὶ αὐτὸς καὶ οἱ περὶ ἐκείνον ἐόντες πάντες. ὁ δὲ συννοίῃ ἐχόμενος ἡσυχος ἦν· μετὰ δὲ, ἐπιστραφεῖς τε καὶ ἰδόμενος τοὺς Πέρσας τὸ τῶν Λυδῶν ἄστυ κερατίζοντας εἶπε· “ὦ βασιλεῦ, κότερα λέγειν πρὸς σὲ τὰ νοέων τυγχάνω, ἢ σιγᾶν ἐν τῷ παρεόντι χρή;” Κύρος δὲ μιν θαρσέοντα ἐκέλευε λέγειν ὃ τι βούλοιο· ὁ δὲ αὐτὸν εἰρώτα, λέγων· “οὗτος ὁ πολλὸς ὄμιλος τί ταῦτα σπουδῇ πολλῇ ἐργάζεται;” ὁ δὲ εἶπε· “πόλιν τε τὴν σὴν διαρπάζει καὶ χρήματα τὰ σὰ διαφορέει.” Κροῖσος δὲ ἀμείβετο· “οὔτε πόλιν τὴν ἐμὴν οὔτε χρήματα τὰ ἐμὰ διαρπάζει· οὐδὲν γὰρ ἐμοὶ ἔτι τούτων μετὰ ἀλλὰ

φέρουσί τε καὶ ἄγουσι τὰ σά.” Κύρω δὲ ἐπιμελὲς 89
 ἐγένετο τὰ Κροῖσος εἶπε· μετασθησάμενος δὲ τοὺς
 ἄλλους, εἶρετο Κροῖσον ὃ τι οἱ ἐνορώη ἐν τοῖσι ποι-
 ευμένοισι; ὃ δὲ εἶπε· “ἐπεὶ τε με θεοὶ δῶκαν δούλόν
 σοι, δικαίῳ εἴ τι ἐνορέω πλέον σημαίνειν σοι. Πέρσαι
 φύσιν ἐόντες ὑβρισταί, εἰσὶ ἀχρήματοι· ἦν ὦν σὺ
 τούτους περιῖδης διαρπάσαντας καὶ κατασχόντας 90
 χρήματα μεγάλα, τάδε τοι ἐξ αὐτῶν ἐπίδοξα γενέ-
 σθαι· ὅς ἂν αὐτῶν πλείστα κατάσχη, τούτον προσδέ-
 κεσθαί τοι ἐπαναστησόμενον. νῦν ὦν ποιήσον ὧδε,
 εἴ τοι ἀρέσκει τὰ ἐγὼ λέγω· κάτισον τῶν δορυφόρων
 ἐπὶ πάσῃσι τῆσι πύλῃσι φυλάκους, οἱ λεγόντων πρὸς
 τοὺς ἐκφέροντας τὰ χρήματα ἀπαιρέομενοι, ὡς σφρα
 ἀναγκαίως ἔχει δεκατευθῆναι τῷ Διί. καὶ σὺ τε σφι
 οὐκ ἀπεχθῆσαι βίῃ ἀπαιρέομενος τὰ χρήματα, καὶ
 ἐκεῖνοι συγγνόντες ποιέειν σε δίκαια, ἐκόντες ποιή-
 σουσι.” Ταῦτα ἀκούων ὁ Κῦρος ὑπερήδeto, ὡς οἱ 90
 ἐδόκεε εὖ ὑποτίθεσθαι· αἰνέσας δὲ πολλὰ, καὶ ἐντει-
 λάμενος τοῖσι δορυφόροισι τὰ Κροῖσος ὑπεθήκατο
 ἐπιτελεῖν, εἶπε πρὸς Κροῖσον τάδε· “Κροῖσε, ἀναρ-
 τημένου σεῦ ἀνδρὸς βασιλέος χρηστὰ ἔργα καὶ ἔπεα
 ποιέειν, αἰτέο τὴν δόσιν ἣν τινα βούλεαί τοι γενέσθαι
 παραντικά.” ὃ δὲ εἶπε· “ὦ δέσποτα, εἰσας με χαριεῖ
 μάλιστα τὸν θεὸν τῶν Ἑλλήνων τὸν ἐτίμησα ἐγὼ
 θεῶν μάλιστα ἐπείρεσθαι πέμψαντα τάσδε τὰς πέδας,
 εἰ ἐξαπατᾶν τοὺς εὖ ποιεῦντας νόμος ἔστι οἱ;” Κῦρος
 δὲ εἶρετο ὃ τι οἱ τοῦτο ἐπηγορεύων παραιτέοιτο;
 Κροῖσος δὲ οἱ ἐπανηλόγησε πᾶσαν τὴν ἔωντοῦ διά-
 νοιαν, καὶ τῶν χρηστηρίων τὰς ὑποκρίσιας, καὶ μά-
 λιστα τὰ ἀναθήματα, καὶ ὡς ἐπαρθεῖς τῷ μαντήϊω
 ἐστρατεύσατο ἐπὶ Πέρσας· λέγων δὲ ταῦτα κατέ-
 βαινε αὐτῖς παραιτέομενος ἐπεῖναί οἱ τῷ θεῷ τούτῳ
 ὀνειδίσαι· Κῦρος δὲ γελάσας εἶπε· “καὶ τούτου τεύξεαι
 παρ’ ἐμεῦ, Κροῖσε, καὶ ἄλλου παντὸς τοῦ ἂν ἐκάστοτε
 δέῃ.” ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσε ὁ Κροῖσος, πέμπων τῶν
 Λυδῶν ἐς Δελφοὺς, ἐνετέλλετο τιθέντας τὰς πέδας

ἐπὶ τοῦ νηοῦ τὸν οὐδὸν εἰρωτᾶν εἰ οὐ τι ἐπαισχύνεται τοῖσι μαντήϊοισι ἐπάρας Κροῖσον στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας ὡς καταπαύσοντα τὴν Κύρου δύναμιν ἀπ' ἧς οἱ ἀκροθίνια τοιαῦτα γενέσθαι; δεικνύντας τὰς πέδας, ταῦτά τε ἐπειρωτᾶν καὶ εἰ ἀχαρίστοισι νόμος εἶναι

91 τοῖσι Ἑλληνικοῖσι θεοῖσι; Ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι Λυδοῖσι καὶ λέγουσι τὰ ἐντεταλμένα τὴν Πυθίην λέγεται εἰπεῖν τάδε· “τὴν πεπρωμένην μοῖραν ἀδύνατά ἐστι ἀποφυγέειν καὶ θεῶ· Κροῖσος δὲ πέμπτον γονέος ἀμαρτάδα ἐξέπλησε, ὃς ἐὼν δορυφόρος Ἡρακλειδέων, δόλῳ γυναικῆϊ ἐπισπόμενος ἐφόνευσε τὸν δεσπότηα, καὶ ἔσχε τὴν ἐκείνου τιμὴν οὐδέν οἱ προσήκουσαν. προθυμιομένου δὲ Λοξίῳ, ὅκως ἂν κατὰ τοὺς παῖδας τοὺς Κροῖσου γένοιτο τὸ Σαρδίων πάθος καὶ μὴ κατ' αὐτὸν Κροῖσον, οὐκ οἴός τε ἐγένετο παραγαγεῖν μοίρας· ὅσον δὲ ἐνέδωκαν αὐταὶ ἠνύσατο, καὶ ἐχαρίσατό οἱ· τρία γὰρ ἔτεα ἐπανεβάλετο τὴν Σαρδίων ἄλωσιν· καὶ τοῦτο ἐπιστάσθω Κροῖσος, ὡς ὕστερον τοῖσι ἔτεσι τούτοισι ἀλοὺς τῆς πεπρωμένης. δεύτερα δὲ τούτων, καιομένῳ αὐτῷ ἐπήρκεσε. κατὰ δὲ τὸ μαντήϊον τὸ γενόμενον, οὐκ ὀρθῶς Κροῖσος μέμφεται. προηγόρευε γάρ οἱ Λοξίης, ἣν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας μεγάλην ἀρχὴν αὐτὸν καταλύσειν· τὸν δὲ πρὸς ταῦτα χρῆν εὖ μέλλοντα βουλευέσθαι, ἐπίειρεσθαι πέμψαντα κότερα τὴν ἑωυτοῦ ἢ τὴν Κύρου λέγοι ἀρχὴν; οὐ συλλαβὼν δὲ τὸ ῥηθὲν, οὐδ' ἐπανειρόμενος, ἑωυτὸν αἴτιον ἀποφαινέτω· ᾧ καὶ τὸ τελευταῖον χρηστηριαζομένῳ εἶπε τὰ εἶπε Λοξίης περὶ ἡμίονου, οὐδὲ τοῦτο συνέβαλε· ἦν γὰρ δὴ ὁ Κύρος οὗτος ἡμίονος· ἐκ γὰρ δυοῖν οὐκ ὁμοεθνέων ἐγεγόνεε, μητρὸς ἀμείνονος πατρὸς δὲ ὑποδεεστέρου· ἡ μὲν γὰρ ἦν Μηδὶς καὶ Ἀστυάγεος θυγάτηρ τοῦ Μήδων βασιλέως, ὁ δὲ Πέρσης τε ἦν καὶ ἀρχόμενος ἰπ' ἐκείνοισι· καὶ ἔνερθε ἐὼν τοῖσι ἅπασι, δεσποίνῃ τῇ ἑωυτοῦ συνοίκεε.” ταῦτα μὲν ἡ Πυθίη ὑπεκρίνατο τοῖσι Λυδοῖσι, οἱ δὲ ἀνήνεικαν ἐς Σάρδεις καὶ ἀπήγ-

γειλαν τῷ Κροίσῳ· ὁ δὲ ἀκούσας, συνέγνω ἔωντου εἶναι τὴν ἀμαρτάδα καὶ οὐ τοῦ θεοῦ. κατὰ μὲν δὴ τὴν Κροίσου τε ἀρχὴν καὶ Ἰωνίης τὴν πρώτην καταστροφὴν ἔσχε οὕτω. Κροίσῳ δὲ ἔστι καὶ ἄλλα 92 ἀναθήματα ἐν τῇ Ἑλλάδι πολλὰ, καὶ οὐ τὰ εἰρημένα μούνα. ἐν μὲν γὰρ Θήβησι τῆσι Βοιωτῶν τρίπους χρύσεος, τὸν ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Ἰσμηνίῳ· ἐν δὲ Ἐφέσῳ, αἱ τε βόες αἱ χρύσειαι καὶ τῶν κίωνων αἱ πολλαί· ἐν δὲ Προνηΐης τῆς ἐν Δελφοῖσι ἀσπίς χρυσῆ μεγάλη. ταῦτα μὲν καὶ ἔτι ἐς ἐμὲ ἦν περιεόντα· τὰ δ' ἐξαπόλωλε τὰ τῶν ἀναθημάτων. τὰ δ' ἐν Βραγχίδησι τῆσι Μιλησίων ἀναθήματα Κροίσῳ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἴσα τε σταθμὸν καὶ ὁμοῖα τοῖσι ἐν Δελφοῖσι. τὰ μὲν νυν ἐς τε Δελφοὺς καὶ ἐς τοῦ Ἀμφιάρεω ἀνέθηκε οἰκίᾳ τε ἔοντα, καὶ τῶν πατρῶων χρημάτων ἀπαρχήν· τὰ δὲ ἄλλα ἀναθήματα ἐξ ἀνδρὸς ἐγένετο οὐσίης ἐχθροῦ, ὅς οἱ, πρὶν ἢ βασιλεῦσαι, ἀντιστασιώτης κατεστήκεε, συσπεύδων Πανταλέοντι γενέσθαι τὴν Λυδῶν ἀρχήν. ὁ δὲ Πανταλέων ἦν Ἀλυάττεω μὲν παῖς, Κροίσου δὲ ἀδελφεὸς οὐκ ὁμομήτριος· Κροῖσος μὲν γὰρ ἐκ Καεΐρης ἦν γυναικὸς Ἀλυάττη, Πανταλέων δὲ ἐξ Ἰάδος. ἐπεὶ τε δὲ, δόντος τοῦ πατρὸς, ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς ὁ Κροῖσος, τὸν ἄνθρωπον τὸν ἀντιπρήσσοντα ἐπὶ κνάφου ἔλκων διέφθειρε, τὴν δὲ οὐσίην αὐτοῦ ἔτι πρότερον κατιρώσας, τότε τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀνέθηκε ἐς τὰ εἶρηται. καὶ περὶ μὲν ἀναθημάτων τοσαῦτα εἰρήσθω.

Θῶνματα δὲ γῆ Λυδίῃ ἐς συγγραφὴν οὐ μάλα ἔχει, 93 οἷά τε καὶ ἄλλη χώρα, παρέξ τοῦ ἐκ τοῦ Τρωῶλου καταφερομένου ψήγματος. ἐν δὲ ἔργον πολλὸν μέγιστον παρέχεται, χωρὶς τῶν τε Αἰγυπτίων ἔργων καὶ τῶν Βαβυλωνίων. ἔστι αὐτόθι Ἀλυάττεω τοῦ Κροίσου πατρὸς σῆμα, τοῦ ἢ κρηπὶς μὲν ἔστι λίθων μεγάλων τὸ δὲ ἄλλο σῆμα χῶμα γῆς. ἐξεργάσαντο δέ μιν οἱ ἀγοραῖοι ἄνθρωποι, καὶ οἱ χειρώνακτες, καὶ αἱ ἐνεργαζόμεναι παιδίσκαι· οὖροι δὲ, πέντε ἔόντες,

ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν ἐπὶ τοῦ σήματος ἄνω· καὶ σφι γρόμματα ἐνεκεκόλαπτο, τὰ ἕκαστοι ἐξεργάσαντο· καὶ ἐφαίνετο μετρεόμενον τὸ τῶν παιδισκέων ἔργον ἐὼν μέγιστον. τοῦ γὰρ δὴ Λυδῶν δήμου αἱ θυγατέρες πορνείονται πᾶσαι συλλέγουσαι σφίσι φερνάς, ἐς ὃ ἂν συνοικήσωσι τοῦτο ποιέουσαι· ἐκδιδοῦσαι δὲ αὐταὶ ἔωντάς. ἡ μὲν δὴ περίοδος τοῦ σήματος εἰσὶ στάδιοι ἕξ καὶ δύο πλῆθρα· τὸ δὲ εὐρὸς ἐστὶ πλῆθρα τριακαίδεκα. λίμνη δὲ ἔχεται τοῦ σήματος μεγάλη, τὴν λέγουσι Λυδοὶ αἰίναον εἶναι· καλέεται δὲ αὕτη Γυγαίη. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι.

94 Λυδοὶ δὲ νόμοισι μὲν παραπλησίοισι χρέωνται καὶ Ἕλληνες· χωρὶς ἢ ὅτι τὰ θήλεα τέκνα καταπορνέουσι. πρῶτοι δὲ ἀνθρώπων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κοψάμενοι ἐχρήσαντο· πρῶτοι δὲ καὶ κάπηλοι ἐγένοντο. φασὶ δὲ αὐτοὶ Λυδοὶ, καὶ τὰς παιγνίας τὰς νῦν σφίσι τε καὶ Ἕλλησι κατεστρωσας ἔωντῶν ἐξεύρημα γενέσθαι· ἅμα δὲ ταύτας τε ἐξευρεθῆναι παρὰ σφίσι λέγουσι καὶ Τυρσηνίην ἀποικίσαι· ὧδε περὶ αὐτῶν λέγοντες· ἐπὶ Ἄτυος τοῦ Μάνεω βασιλέος σιτοδηίην ἰσχυρὴν ἀνὰ τὴν Λυδίην πᾶσαν γενέσθαι· καὶ τοὺς Λυδοὺς τέως μὲν διάγειν λιπαρόντας· μετὰ δὲ, ὡς οὐ παύεσθαι, ἄκεα δίζησθαι· ἄλλον δὲ ἄλλο ἐπιμηχανᾶσθαι αὐτῶν· ἐξευρεθῆναι δὴ ὧν τότε καὶ τῶν κύβων καὶ τῶν ἀστραγάλων καὶ τῆς σφαίρης καὶ τῶν ἀλλέων πασέων παιγνιέων τὰ εἶδεα πλὴν πεσσῶν· τούτων γὰρ ὧν τὴν ἐξεύρεσιν οὐκ οἰκηιοῦνται Λυδοὶ· ποιέειν δὲ ὧδε πρὸς τὸν λιμὸν ἐξευρόντας· τὴν μὲν ἐτέραν τῶν ἡμερέων παίζειν πᾶσαν ἵνα δὴ μὴ ζητέοιεν σιτία· τὴν δὲ ἐτέραν σιτέεσθαι πανομένους τῶν παιγνιέων· τοιοῦτω τρόπῳ διάγειν ἐπ' ἕτεα δυῶν δέοντα εἴκοσι· ἐπεὶ τε δὲ οὐκ ἀνιέναι τὸ κακὸν ἀλλ' ἐπὶ μᾶλλον ἔτι βιάζεσθαι, οὕτω δὴ τὸν βασιλέα αὐτῶν, δύο μοίρας διελόντα Λυδῶν πάντων, κληρῶσαι τὴν μὲν ἐπὶ μονῇ τὴν δὲ ἐπὶ ἐξόδῳ ἐκ τῆς χώρας· καὶ ἐπὶ μὲν τῇ μείνειν αὐτοῦ

λαγχανούση τῶν μοιρέων ἑωυτὸν τὸν βασιλέα προστάσσειν, ἐπὶ δὲ τῇ ἀπαλλασσομένη τὸν ἑωυτοῦ παῖδα, τῷ οὐνομα εἶναι Τυρσηγόν· λαχόντας δὲ αὐτῶν τοὺς ἑτέρους ἐξιέναι ἐκ τῆς χώρας, καταβῆναι ἐς Σμύρνην καὶ μηχανήσασθαι πλοῖα, ἐς τὰ ἐσθεμένους τὰ πάντα ὅσα σφι ἦν χρηστὰ ἐπίπλοα, ἀποπλέειν κατὰ βίου τε καὶ γῆς ζήτησιν· ἐς ὃ ἔθνεα πολλὰ παραμειψαμένους ἀπικέσθαι ἐς Ὀμβρικούς· ἔνθα σφέας ἐνιδρύσασθαι πόλιας καὶ οἰκέειν τὸ μέχρι τοῦδε· ἀντὶ δὲ Λυδῶν μετονομασθῆναι αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ βασιλέως τοῦ παιδὸς ὃς σφεας ἀνήγαγε, ἐπὶ τούτου τὴν ἐπωνυμίην ποιευμένους ὀνομασθῆναι Τυρσηγούς. Λυδοὶ μὲν δὴ ὑπὸ Πέρσησι δεδούλωντο.

Ἐπιδιζήται δὲ δὴ τὸ ἐνθεῦτεν ἡμῖν ὁ λόγος τόν τε 95
Κῦρον ὅστις ἑὼν τὴν Κροίσου ἀρχὴν κατεῖλε, καὶ τοὺς Πέρσας ὅτεω τρόπῳ ἠγήσαντο τῆς Ἀσίης. ὡς ὧν Περσέων μετεξέτεροι λέγουσι, οἱ μὴ βουλόμενοι σεμνοῦν τὰ περὶ Κῦρον ἀλλὰ τὸν ἐόντα λέγειν λόγον, κατὰ ταῦτα γράψω, ἐπιστάμενος περὶ Κῦρου καὶ τριφασίας ἄλλας λόγων ὁδοὺς φῆναι. Ἀσσυρίων ἀρχόντων τῆς ἀνω Ἀσίης ἐπ' ἔτεα εἴκοσι καὶ πεντακόσια, πρῶτοι ἀπ' αὐτῶν Μῆδοι ἤρξαντο ἀπίστασθαι· καὶ κως οὔτοι περὶ τῆς ἐλευθερίας μαχεσάμενοι τοῖσι Ἀσσυρίοισι, ἐγένοντο ἄνδρες ἀγαθοί· καὶ ἀπωσάμενοι τὴν δουλοσύνην, ἠλευθερώθησαν. μετὰ δὲ τούτους, καὶ τὰ ἄλλα ἔθνεα ἐποίηε τῶντὸ τοῖσι Μῆδοισι. ἐόντων δὲ αὐτονόμων πάντων ἀνὰ τὴν ἠπειρον ὧδε αὐτὶς ἐς τυραννίδας περιῆλθον. Ἀνὴρ ἐν τοῖσι Μή- 96
δοισι ἐγένετο σοφὸς τῷ οὐνομα ἦν Δηϊόκης, παῖς δὲ ἦν Φραόρτεω· οὗτος ὁ Δηϊόκης ἐρασθεὶς τυραννίδος ἐποίηε τοιάδε. κατοικημένων τῶν Μῆδων κατὰ κώμας, ἐν τῇ ἑωυτοῦ ἑὼν καὶ πρότερον δόκιμος καὶ μᾶλλον τι καὶ προθυμότερον δικαιοσύνην ἐπιθέμενος ἤσκει· καὶ ταῦτα μέντοι, εὐσύνης ἀνομίης πολλῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Μηδικὴν, ἐποίηε ἐπιστάμενος ὅτι τὰ δικαίω τὸ ἀδικον πολέμιόν ἐστι· οἱ δ' ἐκ τῆς αὐτῆς κώμης

Μῆδοι ὀρώντες αὐτοῦ τοὺς τρόπους, δικαστὴν μιν ἑωυτῶν αἰρέοντο· ὁ δὲ δὴ, οἷα μνεώμενος ἀρχὴν, ἰθύς τε καὶ δίκαιος ἦν. ποιέων τε ταῦτα ἔπαινον εἶχε οὐκ ὀλίγον πρὸς τῶν πολιτέων, οὕτω ὥστε πυνθανόμενοι οἱ ἐν τῆσι ἄλλῃσι κώμησι ὡς Δηϊόκης εἶη ἀνὴρ μόνος κατὰ τὸ ὀρθὸν δικάζων, πρότερον περιπίπτοντες ἀδίκουσι γνώμησι, τότε ἐπεὶ τε ἤκουσαν, ἄσμενοι ἐφοίτεον παρὰ τὸν Δηϊόκεα καὶ αὐτοὶ δικασόμενοι·

97 τέλος δὲ, οὐδενὶ ἄλλῳ ἐπετράποντο. Πλεῦνος δὲ αἰεὶ γινομένου τοῦ ἐπιφοιτέοντος, οἷα πυνθανομένων τὰς δίκας ἀποβαίνειν κατὰ τὸ ἐόν, γνοὺς ὁ Δηϊόκης ἐς ἑωυτὸν πᾶν ἀνακείμενον, οὔτε κατίζειν ἔτι ἤθελε ἔνθα περ πρότερον προκατίζων ἐδίκαζε, οὗτ' ἔφη δικᾶν ἔτι· οὐ γάρ οἱ λυσιτελέειν, τῶν ἑωυτοῦ ἐξημεληκότα τοῖσι πέλας δι' ἡμέρης δικάζειν. ἐούσης ὦν ἀρπαγῆς καὶ ἀνομίης ἔτι πολλῶ μᾶλλον ἀνὰ τὰς κώμας ἢ πρότερον ἦν, συνελέχθησαν οἱ Μῆδοι ἐς τῶντο, καὶ ἐδίδοσαν σφίσι λόγον λέγοντες περὶ τῶν κατηκόντων· ὡς δ' ἐγὼ δοκέω, μάλιστα ἔλεγον οἱ τοῦ Δηϊόκεω φίλοι· “οὐ γάρ δὴ τρόπῳ τῷ παρεόντι χρεώμενοι δυνατοὶ εἶμεν οἰκέειν τὴν χώραν, φέρε στήσωμεν ἡμέων αὐτῶν βασιλέα· καὶ οὕτω ἢ τε χώρα εὐνομήσεται καὶ αὐτοὶ πρὸς ἔργα τρεψόμεθα, οὐδὲ ὑπ' ἀνομίης ἀνάστατοι ἐσόμεθα.” ταῦτά κη

98 λέγοντες πείθουσι ἑωυτοὺς βασιλεύεσθαι· Αὐτίκα δὲ προβαλλομένων τόν τινα στήσονται βασιλέα, ὁ Δηϊόκης ἦν πολλὸς ὑπὸ παντὸς ἀνδρὸς καὶ προβαλλόμενος καὶ αἰνεόμενος· ἐς ὃ τοῦτον καταινέουσι βασιλέα σφίσι εἶναι. ὁ δ' ἐκέλευε αὐτοὺς οἰκία τε ἑωυτῷ ἄξια τῆς βασιληΐης οἰκοδομήσαι, καὶ κρατῦναι αὐτὸν δορυφόροισι· ποιεῦσι δὴ ταῦτα οἱ Μῆδοι· οἰκοδομέουσί τε γὰρ αὐτῷ οἰκία μεγάλα τε καὶ ἰσχυρά, ἵνα αὐτὸς ἐφρασε τῆς χώρας, καὶ δορυφόρους αὐτῷ ἐπιτρέπουσι ἐκ πάντων Μήδων καταλέξασθαι. ὁ δὲ ὡς ἔσχε τὴν ἀρχὴν, τοὺς Μήδους ἠνάγκασε ἐν πόλισμα ποιήσασθαι, καὶ τοῦτο περιστέλλοντας τῶν

ἄλλων ἦσσαν ἐπιμέλειται· πειθομένων δὲ καὶ ταῦτα τῶν Μήδων, οἰκοδομῆει τείχεα μεγάλα τε καὶ καρτερά, ταῦτα τὰ νῦν Ἀγβάτανα κέκληται, ἕτερον ἑτέρῳ κύκλῳ ἐνεστεῶτα. μεμηχάνηται δὲ οὕτω τοῦτο τὸ τείχος, ὥστε ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου κύκλος τοῖσι προμαχεῶσι μούνοισί ἐστι ὑψηλότερος. τὸ μὲν κου τι καὶ τὸ χωρίον συμμαχῆει κολωνὸς ἐὼν ὥστε τοιοῦτο εἶναι, τὸ δὲ καὶ μᾶλλον τι ἐπετηδεύθη, κύκλων ἐόντων τῶν συναπάντων ἑπτά· ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ τὰ βασιλῆϊα ἔνεστι καὶ οἱ θησαυροί. τὸ δὲ αὐτῶν μέγιστόν ἐστι τείχος κατὰ τὸν Ἀθηνέων κύκλον μάλιστα κη τὸ μέγαθος. τοῦ μὲν δὴ πρώτου κύκλου οἱ προμαχεῶνές εἰσι λευκοί· τοῦ δὲ δευτέρου μέλανες· τρίτου δὲ κύκλου φοινίκειοι· τετάρτου δὲ κυάνεοι· πέμπτου δὲ σανδαράκινοι. οὕτω πάντων τῶν κύκλων οἱ προμαχεῶνες ἠνθισμένοι εἰσὶ φαρμάκοισι· δύο δὲ οἱ τελευταῖοι εἰσὶ ὁ μὲν καταργυρωμένους ὁ δὲ κατακεχρυσωμένους ἔχων τοὺς προμαχεῶνας.

Ταῦτα μὲν δὴ ὁ Δηϊόκης ἐωυτῷ τε ἐτείχεε καὶ περὶ 99 τὰ ἐωυτοῦ οἰκία· τὸν δὲ ἄλλον δῆμον περίξ ἐκέλευε τὸ τείχος οἰκέειν. οἰκοδομηθέντων δὲ πάντων, κόσμον τόνδε Δηϊόκης πρώτός ἐστι ὁ καταστησάμενος· μήτε εἰσέναι παρὰ βασιλέα μηδένα δι' ἀγγέλων δὲ πάντα χρέεσθαι, ὀραῖσθαι τε βασιλέα ὑπὸ μηδενός· πρὸς τε τούτοισι ἔτι, γελᾶν τε καὶ πτύειν ἀντίον καὶ ἅπασιν εἶναι τοῦτό γε αἰσχρόν. ταῦτα δὲ περὶ ἐωυτὸν ἐσέμνυνε τῶνδε εἵνεκεν, ὅκως ἂν μὴ ὀρῶντες οἱ ὀμήλικες, ἐόντες σύντροφοί τε ἐκείνῳ καὶ οἰκίῃς οὐ φλαυροτέρης, οὐδὲ ἐς ἀνδραγαθίην λειπόμενοι, λυπεοῖατο καὶ ἐπιβουλεύοιεν, ἀλλ' ἑτεροῖός σφι δοκέει εἶναι μὴ ὀρῶσι. Ἐπεὶ τε δὲ ταῦτα διεκόσμησε καὶ ἐκράτυνε 100 ἐωυτὸν τῇ τυραννίδι, ἣν τὸ δίκαιον φυλάσσων χαλεπός· καὶ τὰς τε δίκας γράφοντες εἴσω παρ' ἐκείνον ἐσεπέμπεσκον, καὶ ἐκείνος διακρίνων τὰς ἐσφερομένας ἐκπέμπεσκε. ταῦτα μὲν κατὰ τὰς δίκας ἐποίηε· τὰ δὲ δὴ ἄλλα ἐκεκοσμέατό οἱ· εἴ τινα πυνθάνοιτο ὑβρί-

ζοντα, τοῦτον ὅκως μεταπέμψαιτο, κατ' ἀξίην ἐκάστου ἀδικήματός ἐδικαίεν· καὶ οἱ κατάσκοποι τε καὶ κατήκοοι ἦσαν ἀνά πᾶσαν τὴν χώραν τῆς ἡρχε.

101 Δηϊόκης μὲν νυν τὸ Μηδικὸν ἔθνος συνέστρεψε μῦνον, καὶ τούτου ἦρξε. ἔστι δὲ Μήδων τοσάδε γένεα· Βουσαι, Παρητακηνοὶ, Στρούχατες, Ἀριζαντοὶ, Βούδιοι, Μάγοι. γένεα μὲν δὴ Μήδων ἔστι τοσάδε.

102 Δηϊόκω δὲ παῖς γίνεται Φραόρτης, ὃς τελευτήσαντος Δηϊόκω βασιλεύσαντος τρία καὶ πενήκοντα ἔτεα, παρεδέξατο τὴν ἀρχὴν· παραδεξάμενος δὲ, οὐκ ἀπεχρέετο μῦνων ἄρχειν τῶν Μήδων· ἀλλὰ στρατευσαμενος ἐπὶ τοὺς Πέρσας, πρώτοισί τε τούτοισι ἐπεθήκατο καὶ πρώτους Μήδων ὑπηκόους ἐποίησε· μετὰ δὲ, ἔχων δύο ταῦτα ἔθνεα καὶ ἀμφοτέρα ἰσχυρὰ, κατεστρέφετο τὴν Ἀσίην ἀπ' ἄλλου ἐπ' ἄλλο ἰὼν ἔθνος· ἐς ὃ στρατευσάμενος ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους, καὶ Ἀσσυρίων τούτους οἱ Νίνον εἶχον καὶ ἦρχον πρότερον πάντων, τότε δὲ ἦσαν μεμουνωμένοι μὲν συμμάχων ἅτε ἀπεστεῶτων ἄλλως μέντοι ἑωυτῶν εὖ ἦκοντες, ἐπὶ τούτους δὴ στρατευσάμενος ὁ Φραόρτης, αὐτὸς τε διεφθάρη ἄρξας δύο καὶ εἴκοσι ἔτεα καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ὁ πολλός.

103 Φραόρτew δὲ τελευτήσαντος ἐξεδέξατο Κναζάρης ὁ Φραόρτew τοῦ Δηϊόκew παῖς. οὗτος λέγεται πολλὸν ἔτι γενέσθαι ἀλκιμώτερος τῶν προγόνων· καὶ πρῶτός τε ἐλόχισε κατὰ τέλεα τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ πρῶτος διέταξε χωρὶς ἐκάστους εἶναι, τοὺς τε αἰχμοφόρους καὶ τοὺς τοξοφόρους καὶ τοὺς ἰππέας· πρὸ τοῦ δὲ ἀναμιξῆ ἦν πάντα ὁμοίως ἀναπεφυρμένα. (οὗτος ὁ τοῖσι Λυδοῖσί ἔστι μαχесάμενος ὅτε νύξ ἡ ἡμέρη ἐγένετό σφι μαχομένοισι, καὶ ὁ τὴν Ἄλνυς ποταμοῦ ἄνω Ἀσίην πᾶσαν συστήσας ἑωυτῷ.) συλλέξας δὲ τοὺς ὑπ' ἑωυτῷ ἀρχομένους πάντας, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Νίνον, τιμωρέων τε τῷ πατρὶ καὶ τὴν πόλιν ταύτην θέλων ἐξελεῖν· καὶ οἱ, ὡς συμβαλὼν ἐνίκησε τοὺς Ἀσσυρίους, περικατημένῳ τὴν Νίνον

ἐπῆλθε Σκυθέων στρατὸς μέγας· ἄγε δὲ αὐτοὺς βασι-
 λεὺς ὁ Σκυθέων Μαδύης, Πρωτοθύεω παῖς· οἱ ἐσέ-
 βαλον μὲν ἐς τὴν Ἀσίην Κιμμερίους ἐκβαλόντες ἐκ
 τῆς Εὐρώπης, τούτοισι δὲ ἐπισπόμενοι φεύγουσι οὐ-
 τω ἐς τὴν Μηδικὴν χώραν ἀπίκοντο. (*Ἔστι δὲ ἀπὸ 104
 τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος ἐπὶ Φάσιν ποταμὸν καὶ ἐς
 Κόλχους τριήκοντα ἡμερέων εὐζώνω ὁδός· ἐκ δὲ τῆς
 Κολχίδος οὐ πολλὸν ὑπερβῆναι ἐς τὴν Μηδικὴν,
 ἀλλὰ ἐν τὸ δια μέσου ἔθνος αὐτῶν ἐστὶ, Σάσπειρες·
 τοῦτο δὲ παραμειβομένοισι εἶναι ἐν τῇ Μηδικῇ. οὐ
 μέντοι οἷ γε Σκύθαι ταύτῃ ἐσέβαλον, ἀλλὰ τὴν κατῦ-
 περθε ὁδὸν πολλῶ μακροτέρῃν ἐκτραπόμενοι, ἐν δεξιῇ
 ἔχοντες τὸ Καυκάσιον ὄρος.) ἐνθαῦτα οἱ μὲν Μῆδοι
 συμβαλόντες τοῖσι Σκύθησι καὶ ἐσσωθέντες τῇ μάχῃ
 τῆς ἀρχῆς κατελύθησαν, οἱ δὲ Σκύθαι τὴν Ἀσίην
 πᾶσαν ἐπέσχον. Ἐνθεῦτεν δὲ ἦϊσαν ἐπ' Αἴγυπτον· 105
 καὶ ἐπεὶ τε ἐγένοντο ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ Ψαμ-
 μίτιχός σφεας Αἰγύπτου βασιλεὺς ἀντιάσας δώροισί
 τε καὶ λιτῆσι ἀποτρέπει τὸ προσωτέρω μὴ πορεύεσθαι·
 οἱ δὲ ἐπεὶ τε ἀναχωρόντες ὀπίσω ἐγένοντο τῆς Συ-
 ρίης ἐν Ἀσκάλωνι πόλι, τῶν πλεόνων Σκυθέων
 παρεξελθόντων ἀσυνέων, ὀλίγοι τινὲς αὐτῶν ὑπολει-
 φθέντες ἐσύλησαν τῆς Οὐρανίης Ἀφροδίτης τὸ ἱρόν.
 ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἱρόν, ὡς ἐγὼ πυνθανόμενος εὐρίσκω,
 πάντων ἀρχαιότατον ἱρῶν ὅσα ταύτης τῆς θεοῦ· καὶ
 γὰρ τὸ ἐν Κύπρῳ ἱρόν ἐνθεῦτεν ἐγένετο, ὡς αὐτοὶ
 λέγουσι Κύπριοι· καὶ τὸ ἐν Κυθήροισι Φοίνικὲς εἰσι
 οἱ ἰδρυσάμενοι, ἐκ ταύτης τῆς Συρίας ἔόντες. τοῖσι
 δὲ τῶν Σκυθέων συλήσασι τὸ ἱρόν τὸ ἐν Ἀσκάλωνι,
 καὶ τοῖσι τούτων αἰεὶ ἐκγόνοισι, ἐνέσκηψε ἡ θεὸς
 θήλειαν νοῦσον· ὥστε ἅμα λέγουσί τε οἱ Σκύθαι διὰ
 τοῦτό σφεας νοσέειν, καὶ ὄραν παρ' ἑωντοῖσι τοὺς
 ἀπικνεομένους ἐς τὴν Σκυθικὴν χώραν ὡς διακέεται
 τοὺς καλέουσι Ἐναρέας οἱ Σκύθαι. Ἐπὶ μὲν νυν 106
 ὀκτῶ καὶ εἴκοσι ἔτεα ἦρχον τῆς Ἀσίας οἱ Σκύθαι, καὶ
 τὰ πάντα σφι ὑπὸ τε ὕβριος καὶ ὀλιγωρίας ἀνάστατα

ἦν· χωρὶς μὲν γὰρ φόρων, (ἔπρησσον γὰρ ἐκάστων τὸ ἐκάστοισι ἐπιβάλλον,) χωρὶς δὲ τοῦ φόρου ἤρπαζον περιελαύνοντες τοῦτο ὃ τι ἔχοιεν ἕκαστοι. καὶ τούτων μὲν τοὺς πλεῦνας Κναξάρης τε καὶ Μῆδοι ξεινίσαντες καὶ καταμεθύσαντες κατεφόνευσαν· καὶ οὕτω ἀνεσώσαντο τὴν ἀρχὴν Μῆδοι καὶ ἐπεκράτεον τῶν περ καὶ πρότερον· καὶ τὴν τε Νίνον εἶλον, (ὡς δὲ εἶλον, ἐν ἑτέροισι λόγοισι δηλώσω,) καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ὑποχειρίους ἐποιήσαντο πλὴν τῆς Βαβυλωνίης μοίρης· μετὰ δὲ ταῦτα, Κναξάρης μὲν, βασιλεύσας τεσσεράκοντα ἔτεα σὺν τοῖσι Σκύθαι ἤρξαν, τελευταῖα.

107 Ἐκδέκεται δὲ Ἀστυάγης Κναξάρει παῖς τὴν βασιλείην· καὶ οἱ ἐγένετο θυγάτηρ τῇ οὐνομα ἔθετο Μανδάνην· τὴν ἐδόκεε Ἀστυάγης ἐν τῷ ὑπνῷ οἰρήσαι τοσοῦτον ὥστε πληῆσαι μὲν τὴν ἑωυτοῦ πόλιν, ἐπικατακλύσαι δὲ καὶ τὴν Ἀσίην πᾶσαν· ὑπερθέμενος δὲ τῶν μάγων τοῖσι ὄνειροπόλοισι τὸ ἐνύπνιον, ἐφοβήθη παρ' αὐτῶν αὐτὰ ἕκαστα μαθῶν. μετὰ δὲ, τὴν Μανδάνην ταύτην, εἶδεν ἤδη ἀνδρὸς ὡραίην, Μῆδων μὲν τῶν ἑωυτοῦ ἀξίων οὐδενὶ διδοῖ γυναῖκα δεδοικῶς τὴν ὄψιν· ὁ δὲ Πέρσης διδοῖ τῷ οὐνομα ἦν Καμβύσης, τὸν εὔρισκε οἰκίης μὲν ἔοντα ἀγαθῆς τρόπου δὲ ἡσυχίου, πολλῷ ἔνερθε ἄγων αὐτὸν μέσου ἀνδρὸς Μῆδου.

108 Συναικεοῦσης δὲ τῷ Καμβύσῃ τῆς Μανδάνης, ὁ Ἀστυάγης τῷ πρώτῳ ἔτει εἶδε ἄλλην ὄψιν. ἐδόκεε δὲ οἱ ἐκ τῶν αἰδοίων τῆς θυγατρὸς ταύτης φῦναι ἄμπελον, τὴν δὲ ἄμπελον ἐπισχεῖν τὴν Ἀσίην πᾶσαν· ἰδὼν δὲ τοῦτο καὶ ὑπερθέμενος τοῖσι ὄνειροπόλοισι, μετεπέμψατο ἐκ τῶν Περσέων τὴν θυγατέρα ἐπίτεκα εἶδεν, ἀπικομένην δὲ ἐφύλασσε βουλόμενος τὸ γεννώμενον ἐξ αὐτῆς διαφθεῖραι· ἐκ γὰρ οἱ τῆς ὄψιος οἱ τῶν μάγων ὄνειροπόλοι ἐσήμαινον, ὅτι μέλλοι ὁ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ γόνος βασιλεύσειν ἀντὶ ἐκείνου. ταῦτα δὲ ὦν φυλασσόμενος ὁ Ἀστυάγης, ὡς ἐγένετο ὁ Κῦρος, καλέσας Ἄρπαγον ἀνδρα οἰκῆιον, καὶ πιστότατόν τε Μῆδων καὶ πάντων ἐπίτροπον τῶν ἑωυτοῦ,

ἔλεγέ οἱ τοιαύδε· “Ἄρπαγε, πρῆγμα τὸ ἄν τοι προσ-
 θέω μηδαμῶς παραχρήση· μηδὲ ἐμέ τε παραβάλη καὶ
 ἄλλους ἐλόμενος ἐξ ὑστέρης σὺ ἐνωτῷ περιπέσης.
 λάβε τὸν Μανδάνη ἔτεκε παῖδα, φέρων δὲ ἐς σεωντοῦ
 ἀπόκτεινον· μετὰ δὲ, θάψον τρόπῳ ὅτεω αὐτὸς βού-
 ληαι.” ὁ δὲ ἀμείβεται· “ὦ βασιλεῦ, οὔτε ἄλλοτέ κω
 παρείδες ἀνδρὶ τῷδε ἄχαρι οὐδὲν, φυλασσόμεθά τε ἐς
 σὲ καὶ ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον μηδὲν ἐξαμαρτεῖν·
 ἀλλ’ εἴ τοι φίλον τοῦτο οὕτω γίνεσθαι, χρῆ δὴ τό γε
 ἐμὸν ὑπηρετέεσθαι ἐπιτηδέως.” Τούτοισι ἀμειψά- 109
 μένος ὁ Ἄρπαγος, ὡς οἱ παρεδόθη τὸ παιδίον κεκοσ-
 μημένον τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἧε κλαίων ἐς τὰ οἰκία.
 παρελθὼν δὲ ἔφραζε τῇ ἐνωτοῦ γυναικὶ τὸν πάντα
 Ἄστυάγεος ῥηθέντα λόγον, ἣ δὲ πρὸς αὐτὸν λέγει·
 “νῦν ὦν τί σοι ἐν νόῳ ἐστὶ ποιέειν;” ὁ δὲ ἀμείβεται·
 “οὐκ ἦ ἐνετέλλετο Ἄστυάγης· οὐδ’ εἰ παραφρονήσει
 τε καὶ μανεῖται κάκιον ἢ νῦν μαίνεται, οὐ οἱ ἐγωγε
 προσθήσομαι τῇ γνώμῃ, οὐδὲ ἐς φόνον τοιοῦτον
 ὑπηρετήσω. πολλῶν δὲ εἵνεκα οὐ φονεύσω μιν· καὶ
 ὅτι αὐτῷ μοι συγγενῆς ἐστὶν ὁ παῖς, καὶ ὅτι Ἄστυά-
 γης μὲν ἐστὶ γέρον καὶ ἄπαις ἔρσηνος γόνου· εἰ δὲ
 θελήσει, τούτου τελευτήσαντος, ἐς τὴν θυγατέρα
 ταύτην ἀναβῆναι ἢ τυραννὶς, ἧς νῦν τὸν υἱὸν κτείνει
 δι’ ἐμεῦ, ἄλλο τί ἢ λείπεται τὸ ἐνθεῦτεν ἐμοὶ κινδύνων
 ὁ μέγιστος; ἀλλὰ τοῦ μὲν ἀσφαλῆος εἵνεκα ἐμοὶ δεῖ
 τοῦτον τελευτᾶν τὸν παῖδα· δεῖ μέντοι τῶν τινὰ Ἄσ-
 τυάγεος αὐτοῦ φονεῖα γενέσθαι, καὶ μὴ τῶν ἐμῶν.”
 Ταῦτα εἶπε, καὶ ἀντίκα ἄγγελον ἔπεμπε ἐπὶ τῶν 110
 βουκόλων τῶν Ἄστυάγεος τὸν ἠπίστατο νομάς τε
 ἐπιτηδευτάτας νέμοντα καὶ οὔρεα θηριωδέστατα· τῷ
 οὔνομα ἦν Μιτραδάτης, συνοίκεε δὲ τῇ ἐνωτοῦ συν-
 δούλω· οὔνομα δὲ τῇ γυναικὶ ἦν τῇ συνοίκεε Κυνώ
 κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν, κατὰ δὲ τὴν Μηδικὴν,
 Σπακῶ· τὴν γὰρ κύνα καλέουσι σπάκα Μῆδοι. αἱ
 δὲ ὑπῶρεαί εἰσι τῶν οὔρέων ἐνθα τὰς νομάς τῶν βοῶν
 εἶχε οὗτος δὴ ὁ βουκόλος, πρὸς βορέω τε ἀνέμου τῶν

Ἀγβατάνων, καὶ πρὸς τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου. ταύτη μὲν γὰρ ἡ Μηδικὴ χώρα πρὸς Σασπείρων ὄρεινὴ ἐστὶ κάρτα· [καὶ ὑψηλὴ τε καὶ ἴδῃσι συνηρεφής· ἡ δὲ ἄλλη Μηδικὴ χώρα ἐστὶ πᾶσα ἄπεδος.] ἐπεὶ ὦν ὁ βουκόλος σπουδῇ πολλῇ καλεόμενος ἀπίκετο, ἔλεγε ὁ Ἄρπαγος τάδε· “κελεύει σε Ἀστυάγης τὸ παιδίον τοῦτο λαβόντα θείναι ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν οὐρέων, ὅπως ἂν τάχιστα διαφθαρείη. καὶ τάδε τοι ἐκέλευσε εἰπεῖν, ἣν μὴ ἀποκτείνῃς αὐτὸ ἀλλὰ τῷ τρόπῳ περιποιήσῃ, ὀλέθρῳ τῷ κακίστῳ σε διαχρήσεται· ἐπορᾶν δὲ ἐκκείμενον διατέταγμαί ἐγώ.”

- 111 Ταῦτα ἀκούσας ὁ βουκόλος καὶ ἀναλαβὼν τὸ παιδίον ἦγε τὴν αὐτὴν ὀπίσω ὁδὸν, καὶ ἀπικνέεται ἐς τὴν ἔπαυλιν. τῷ δ' ἄρα καὶ αὐτῷ ἡ γυνὴ, ἐπίτεξ ἑοῦσα πᾶσαν ἡμέρην, τότε κως κατὰ δαίμονα τίκτει οἰχομένου τοῦ βουκόλου ἐς πόλιν· ἦσαν δὲ ἐν φροντίδι ἀμφότεροι ἀλλήλων πέρι, ὁ μὲν τοῦ τόκου τῆς γυναικὸς ἀρρωδέων, ἡ δὲ γυνὴ ὅτι οὐκ ἐωθῶς ὁ Ἄρπαγος μεταπέμψαιτο αὐτῆς τὸν ἄνδρα. ἐπεὶ τε δὲ ἀπονοστήσας ἐπέστη, οἷα ἐξ ἀέλπτου ἰδοῦσα ἡ γυνὴ εἶρετο προτέρη, ὅ τι μιν οὕτω προθύμως Ἄρπαγος μεταπέμψαιτο; ὁ δὲ εἶπε· “ὦ γύναι, εἰδὼν τε ἐς πόλιν ἔλθων καὶ ἤκουσα τὸ μῆτε ἰδεῖν ὄφελον μῆτε κοτὲ γενέσθαι ἐς δεσπότης τοὺς ἡμετέρους. οἶκος μὲν πᾶς Ἀρπάγου κλαυθμῷ κατείχεται, ἐγὼ δὲ ἐκπλαγεῖς ἦια ἔσω· ὡς δὲ τάχιστα ἐσηλθον, ὄρέω παιδίον προκείμενον, ἀσπαῖρόν τε καὶ κραυγανόμενον, κεκοσμημένον χρυσῷ τε καὶ ἐσθῆτι ποικίλῃ. Ἄρπαγος δὲ ὡς εἶδέ με, ἐκέλευε τὴν ταχίστην ἀναλαβόντα τὸ παιδίον οἴχεσθαι φέροντα, καὶ θείναι ἔνθα θηριωδέστατον εἶη τῶν οὐρέων, φὰς Ἀστυάγεια εἶναι τὸν ταῦτα ἐπιθέμενόν μοι, πολλὰ ἀπειλήσας εἰ μὴ σφεα ποιήσαιμι· καὶ ἐγὼ ἀναλαβὼν ἔφερον, δοκέων τῶν τινος οἰκετέων εἶναι· οὐ γὰρ ἂν κοτὲ κατέδοξα ἔνθεν γε ἦν. ἐθάμβεον δὲ ὄρέων χρυσῷ τε καὶ εἵμασι κεκοσμημένον, πρὸς δὲ, καὶ κλαυθμὸν κατεστεῶτα ἐμφανέα ἐκ Ἀρ-

πάγου· καὶ πρόκατε δὴ κατ' ὄδον πυνθάνομαι τὸν πάντα λόγον θεράποντος, ὃς ἐμὲ προπέμπων ἕξω πόλιος ἐνεχείρισε τὸ βρέφος· ὡς ἄρα Μανδάνης τε εἶη παῖς τῆς Ἀστυάγῳ θυγατρὸς, καὶ Καμβύσῳ τοῦ Κύρου· καὶ μιν Ἀστυάγῳ ἐντέλλεται ἀποκτείναι· νῦν τε ὄδε ἐστί.” Ἄμα δὲ ταῦτα ἔλεγε ὁ βουκόλος 112 καὶ ἐκκαλύψας ἀπεδείκνυε· ἡ δὲ ὡς εἶδε τὸ παιδίον μέγα τε καὶ εὐειδὲς ἔον, δακρύσασα καὶ λαβομένη τῶν γουνάτων τοῦ ἀνδρὸς, ἔχρηξε μηδεμιῇ τέχνῃ ἐκθεῖναι μιν· ὁ δὲ οὐκ ἔφη οἷός τε εἶναι ἄλλως αὐτὰ ποιέειν· ἐπιφοιτήσῃν γὰρ κατασκόπους ἕξ Ἀρπάγου ἐποψομένους· ἀπολέεσθαι τε κάκιστα ἦν μὴ σφρα ποιήσῃ· ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε ἄρα τὸν ἄνδρα, δεύτερα λέγει ἡ γυνὴ τάδε· “ἐπεὶ τοίνυν οὐ δύναμαί σε πείθειν μὴ ἐκθεῖναι, σὺ δὲ ὦδε ποιήσον, εἰ δὴ πᾶσά γε ἀνάγκη ὀφθῆναι ἐκκείμενον· τέτοκα γὰρ καὶ ἐγὼ, τέτοκα δὲ τεθνεός· τοῦτο μὲν φέρων πρόθεσ, τὸν δὲ τῆς Ἀστυάγῳ θυγατρὸς παῖδα ὡς ἕξ ἡμέων ἔοντα τρέφωμεν· καὶ οὕτω οὔτε σὺ ἀλώσειαι ἀδικέων τοὺς δεσπότης, οὔτε ἡμῖν κακῶς βεβουλευμένα ἔσται· ὁ τε γὰρ τεθνεὼς βασιλῆης ταφῆς κυρήσει, καὶ ὁ περιεὼν οὐκ ἀπολέει τὴν ψυχὴν.” Κάρτα τε ἔδοξε τῷ βουκόλῳ 113 πρὸς τὰ παρεόντα εὐ λέγειν ἡ γυνὴ, καὶ αὐτίκα ἐποίησε ταῦτα· τὸν μὲν ἔφερε θανατώσων παῖδα τοῦτον μὲν παραδοῖ τῇ ἑωυτοῦ γυναικί, τὸν δὲ ἑωυτοῦ ἔοντα νεκρὸν λαβὼν ἔθηκε ἐς τὸ ἄγγος ἐν τῷ ἔφερε τὸν ἕτερον· κοσμήσας δὲ τῷ κόσμῳ παντὶ τοῦ ἑτέρου παιδὸς, φέρων ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν οὐρέων τιθεῖ· ὡς δὲ τρίτῃ ἡμέρῃ τῷ παιδίῳ ἐκκειμένῳ ἐγένετο, ἦϊε ἐς πόλιν ὁ βουκόλος τῶν τινα προβόσκων φίλακον αὐτοῖ καταλιπὼν, ἐλθὼν δὲ ἐς τοῦ Ἀρπάγου ἀποδεικνύει ἔφη ἐτοιμὸς εἶναι τοῦ παιδίου τὸν νέκυν· πέμψας δὲ ὁ Ἀρπαγὸς τῶν ἑωυτοῦ δορυφόρων τοὺς πιστοτάτους, εἶδέ τε διὰ τούτων καὶ ἔθαψε τοῦ βουκόλου τὸ παιδίον· καὶ τὸ μὲν ἐτέθαπτο· τὸν δὲ ὑστερον τούτων Κύρον ὀνομασθέντα παραλαβούσα

ἔτρεφε ἡ γυνὴ τοῦ βουκόλου, οὐνομα ἄλλο κού τι καὶ
 114 οὐ Κῦρον θεμένη. Καὶ ὅτε δὴ ἦν δεκαέτης ὁ παῖς,
 πρήγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε γεγόμενον ἐξέφηνέ μιν
 ἔπαιζε ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ ἐν τῇ ἦσαν καὶ αἱ βουκολίαι
 αὐται, ἔπαιζε δὲ μετ' ἄλλων ἡλίκων ἐν ὁδῷ· καὶ οἱ
 παῖδες παίζοντες εἶλοντο ἑωυτῶν βασιλέα εἶναι τοῦτον
 δὴ τὸν τοῦ βουκόλου ἐπίκλησιν παῖδα· ὁ δὲ αὐτῶν
 διέταξε τοὺς μὲν οἰκίας οἰκοδομέειν, τοὺς δὲ δορυφό-
 ρους εἶναι, τὸν δὲ κου τινὰ αὐτῶν ὀφθαλμὸν βασιλέος
 εἶναι, τῷ δὲ τινι τὰς ἀγγελίας ἐσφέρειν ἐδίδου γέρας·
 ὡς ἐκάστῳ ἔργον προστάσσων. εἰς δὴ τούτων τῶν
 παιδιῶν συμπαίζων, ἐὼν Ἀρτεμβάρεος παῖς ἀνδρὸς
 δοκίμου ἐν Μήδοισι, οὐ γὰρ δὴ ἐποίησε τὸ προσταχ-
 θέν ἐκ τοῦ Κύρου, ἐκέλευε αὐτὸν τοὺς ἄλλους παῖδας
 διαλαβεῖν· πειθομένων δὲ τῶν παιδῶν, ὁ Κῦρος τὸν
 παῖδα τρηχέως κάρτα περιέσπε μαστιγέων· ὁ δὲ, ἐπεί
 τε μετείθη τάχιστα, ὡς γε δὴ ἀνάξια ἑωυτοῦ παθῶν
 μᾶλλον τι περιημέκτεε, κατελθὼν δὲ ἐς πόλιν πρὸς
 τὸν πατέρα ἀποικτιζέτο τῶν ὑπὸ Κύρου ἦντησε, λέγων
 δὲ οὐ Κύρου, (οὐ γὰρ κω ἦν τοῦτο τοῦνομα,) ἀλλὰ
 πρὸς τοῦ βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος παιδός· ὁ δὲ Ἀρ-
 τεμβάρης ὀργῇ, ὡς εἶχε, ἐλθὼν παρὰ τὸν Ἀστυάγεα
 καὶ ἅμα ἀγόμενος τὸν παῖδα, ἀνάρσια πρήγματα ἔφη
 πεπονθέναι, λέγων· “ὦ βασιλεῦ, ὑπὸ τοῦ σου δούλου
 βουκόλου δὲ παιδός ὧδε περιῦβρίσμεθα,” (δεικνὺς τοῦ
 115 παιδὸς τοὺς ὦμους.) Ἀκούσας δὲ καὶ ἰδὼν ὁ Ἀσ-
 τυάγης, θέλων τιμωρῆσαι τῷ παιδί τιμῆς τῆς Ἀρτεμ-
 βάρεος εἵνεκα, μετεπέμπετο τὸν τε βουκόλον καὶ τὸν
 παῖδα· ἐπεί τε δὲ παρήσαν ἀμφοτέροι, βλέψας πρὸς
 τὸν Κῦρον ὁ Ἀστυάγης ἔφη· “σὺ δὴ ἐὼν τοῦδε τοι-
 οῦτου ἐόντος παῖς, ἐτόλμησας τὸν τοῦδε παῖδα ἐόντος
 πρώτου παρ' ἐμοὶ ἀεικείῃ τοιῆδε περισπεῖν;” ὁ δὲ
 ἀμείβετο ὧδε· “ὦ δέσποτα, ἐγὼ δὲ ταῦτα τοῦτον ἐποί-
 ησα σὺν δίκῃ· οἱ γάρ με ἐκ τῆς κώμης παῖδες, τῶν καὶ
 ὁδε ἦν, παίζοντες σφέων αὐτῶν ἐστήσαντο βασιλέα·
 ἐδόκεον γάρ σφι εἶναι ἐς τοῦτο ἐπιτηδεύατος. οἱ

μέν νυν ἄλλοι παῖδες τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέλεον, οὗτος δὲ ἀνηκούστεέ τε καὶ λόγον εἶχε οὐδένα, ἐς ὃ ἔλαβε τὴν δίκην· εἰ ὧν δὴ τοῦδε εἵνεκα ἀξιός τευ κακοῦ εἰμί, ὅδε τοι πάρεμι.” Ταῦτα λέγοντος τοῦ 116 παιδὸς, τὸν Ἀστυάγεα ἐσήει ἀνάγνωσις αὐτοῦ· καὶ οἱ ὃ τε χαρακτήρ τοῦ προσώπου προσφέρεσθαι ἐδόκεε ἐς ἑωυτὸν καὶ ἡ ὑπόκρισις ἐλευθερωτέρη εἶναι· ὃ τε χρόνος τῆς ἐκθέσιος τῇ ἡλικίῃ τοῦ παιδὸς ἐδόκεε συμβαίνειν. ἐκπλαγεῖς δὲ τούτοισι, ἐπὶ χρόνον ἄφθογος ἦν· μόγις δὲ δὴ κοτε ἀνενειχθεῖς εἶπε, θέλων ἐκπέμψαι τὸν Ἀρτεμβάρεα ἵνα τὸν βουκόλον μῦνον λαβὼν βασανίσῃ· “Ἀρτέμβαρεις, ἐγὼ ταῦτα ποιήσω ὥστε σὲ καὶ τὸν παῖδα τὸν σὸν μηδὲν ἐπιμέμφεσθαι.” τὸν μὲν δὴ Ἀρτεμβάρεα πέμπει· τὸν δὲ Κύρον ἦγον ἔσω οἱ θεράποντες, κελεύσαντος τοῦ Ἀστυάγεος. ἐπεὶ δὲ ὑπελέλειπτο ὁ βουκόλος μῦνος, μουνωθέντα δὴ αὐτὸν εἶρετο ὁ Ἀστυάγης, κόθην λάβοι τὸν παῖδα καὶ τίς εἴη ὁ παραδούς; ὁ δὲ ἐξ ἑωυτοῦ τε ἔφη γεγονέναι καὶ τὴν τεκούσαν αὐτὸν ἔτι εἶναι παρ’ ἑωυτῶ· Ἀστυάγης δὲ μιν οὐκ εὖ βουλευέσθαι ἔφη ἐπιθυμύοντα ἐς ἀνάγκας μεγάλας ἀπικνέεσθαι· ἅμα τε λέγων ταῦτα ἐσήμαινε τοῖσι δορυφόροισι λαμβάνειν αὐτόν· ὁ δὲ ἀγόμενος ἐς τὰς ἀνάγκας, οὕτω δὴ ἔφαινε τὸν ἑόντα λόγον, ἀρχόμενος δὲ ἀπ’ ἀρχῆς διεξήει τῇ ἀληθειῇ χρεώμενος, καὶ κατέβαινε ἐς λιτάς τε καὶ συγγνώμην ἑωυτῶ κελεύων ἔχειν αὐτόν.

Ἀστυάγης δὲ, τοῦ μὲν βουκόλου τὴν ἀληθειῆν 117 ἐκφήναντος, λόγον ἤδη καὶ ἐλάσσω ἐποιέετο· Ἀρπάγῳ δὲ καὶ μεγάλως μεμφόμενος, καλέειν αὐτὸν τοὺς δορυφόρους ἐκέλευε. ὡς δὲ οἱ παρῆν ὁ Ἀρπαγος, εἶρετό μιν ὁ Ἀστυάγης· “Ἀρπαγε, τέφ δὴ μόρῳ τὸν παῖδα κατεχρήσαο τόν τοι παρέδωκα ἐκ θυγατρὸς γεγονότα τῆς ἐμῆς;” ὁ δὲ Ἀρπαγος ὡς εἶδε τὸν βουκόλον ἔνδον ἑόντα, οὐ τρέπεται ἐπὶ ψευδέα ὁδόν, ἵνα μὴ ἐλεγχόμενος ἀλίσκηται· ἀλλὰ λέγει ἰάδε· “ὦ βασιλεῦ, ἐπεὶ τε παρέλαβον τὸ παιδίον, ἐβούλευον

σκοπῶν ὅκως σοί τε ποιήσω κατὰ νόον, καὶ ἐγὼ πρὸς σὲ γινόμενος ἀναμάρτητος, μήτε θυγατρὶ τῇ σῇ μήτε αὐτῷ σοι εἶην αὐθέντης. ποιέω δὴ ὧδε· καλέσας τὸν βουκόλον τόνδε, παραδίδωμι τὸ παιδίον, φὰς σέ τε εἶναι τὸν κελεύοντα ἀποκτείνειν αὐτὸ—καὶ λέγων τοῦτό γε οὐκ ἐψευδόμην· σὺ γὰρ ἐνετέλλεο οὕτω—παραδίδωμι μέντοι τῷδε κατὰ τάδε, ἐντειλάμενος θείναι μιν ἐς ἐρήμον οὖρος καὶ παραμένοντα φυλάσσειν ἄχρι οὗ τελευτήσῃ, ἀπειλήσας παντοῖα τῷδε ἦν μὴ τάδε ἐπιτελέα ποιήσῃ· ἐπεὶ τὲ δὲ ποιήσαντος τούτου τὰ κελεύόμενα ἐτελεύτησε τὸ παιδίον, πέμψας τῶν εὐνούχων τοὺς πιστοτάτους, καὶ εἶδον δι' ἐκείνων καὶ ἔθαιψά μιν. οὕτως ἔσχε, ὦ βασιλεῦ, περὶ τοῦ πρήγματος τούτου· καὶ τοιούτῳ μόρῳ ἐχρήσατο ὁ παῖς.”

- 118 Ἄρπαγος μὲν δὴ τὸν ἰθὺν ἔφαινε λόγον. Ἄστυάγης δὲ κρύπτων τὸν οἶ ἐνείχῃε χόλον διὰ τὸ γεγονὸς, πρῶτα μὲν, κατὰπερ ἤκουσε αὐτὸς πρὸς τοῦ βουκόλου τὸ πρήγμα, πάλιν ἀπηγέετο τῷ Ἄρπάγῳ μετὰ δὲ, ὡς οἱ ἐπαλλλόγητο, κατέβαινε λέγων ὡς “περίεστί τε ὁ παῖς καὶ τὸ γεγονὸς ἔχει καλῶς· τῷ τε γὰρ πεποιημένῳ,” ἔφη λέγων, “ἐς τὸν παῖδα τούτον ἔκαμνον μεγάλως, καὶ θυγατρὶ τῇ ἐμῇ διαβεβλημένος οὐκ ἐν ἐλαφρῇ ἐποιεύμην· ὡς ὦν τῆς τύχης εὖ μετεστεώσης, τοῦτο μὲν τὸν σεωντοῦ παῖδα ἀπόπεμψον παρὰ τὸν παῖδα τὸν νεήλυδα, τοῦτο δὲ, (σῶστρα γὰρ τοῦ παιδὸς μέλλω θύειν τοῖσι θεῶν τιμῇ αὕτη προσκίεται,) πάρισθί μοι ἐπὶ δεῖπνον.” Ἄρπαγος μὲν ὡς ἤκουσε ταῦτα, προσκυνήσας, καὶ μεγάλα ποιησάμενος ὅτι τε ἡ ἁμαρτίας οἱ ἐς δέον ἐγεγόνεε καὶ ὅτι ἐπὶ τύχησι χρηστῆσι ἐπὶ δεῖπνον κέκλητο, ἦϊε ἐς τὰ οἰκία· ἐσελθὼν δὲ τὴν ταχίστην, ἦν γὰρ οἱ παῖς εἰς μούνος ἕτεα τρία καὶ δέκα κου μάλιστα γεγονώς, τούτον ἐκπέμπει, ἰέναι τε κελεύων ἐς Ἄστυάγεος καὶ ποιέειν ὅτι ἂν ἐκείνος κελεύῃ· αὐτὸς δὲ περιχαρῆς ἐὼν, φράζει τῇ γυναικὶ τὰ συγκυρήσαντα. Ἄστυάγης δὲ, ὡς οἱ ἀπίκετο ὁ Ἄρπάγου παῖς, σφάξας αὐτὸν καὶ κατὰ

μέλεα διελών, τὰ μὲν ὤπτησε τὰ δὲ ἔψησε τῶν κρεῶν· εὐτυχτα δὲ ποιησάμενος εἶχε ἐτοίμα· ἐπεὶ τε δὲ, τῆς ὥρης γινομένης τοῦ δείπνου, παρήσαν οἱ τε ἄλλοι δαιτυμόνες καὶ ὁ Ἄρπαγος, τοῖσι μὲν ἄλλοισι καὶ αὐτῷ Ἀστυάγῃ παρετιθέατο τράπεζαι ἐπιπλέαι μηλείων κρεῶν, Ἀρπάγῳ δὲ τοῦ παιδὸς τοῦ ἑωυτοῦ πλήν κεφαλῆς τε καὶ ἄκρων χειρῶν τε καὶ ποδῶν τὰ ἄλλα πάντα· ταῦτα δὲ χωρὶς ἔκειτο ἐπὶ κανέῳ κατακεκαλυμμένα· ὡς δὲ τῷ Ἀρπάγῳ ἐδόκεε ἄλις ἔχειν τῆς βορῆς, Ἀστυάγης εἶρετό μιν εἰ ἦσθῆι τι τῇ θοίνῃ; φαιμένου δὲ Ἀρπάγου καὶ κάρτα ἦσθῆναι παρέφερον, τοῖσι προσέκειτο, τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδὸς κατακεκαλυμμένην καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, Ἄρπαγον δὲ ἐκέλευον προστάντες ἀποκαλύπτειν τε καὶ λαβεῖν τὸ βούλεται αὐτῶν· πειθόμενος δὲ ὁ Ἄρπαγος καὶ ἀποκαλύπτων ὄρᾳ τοῦ παιδὸς τὰ λείμματα, ἰδὼν δὲ οὔτε ἐξεπλάγη ἐντός τε ἑωυτοῦ γίνεται· εἶρετο δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης, εἰ γινώσκου ὅτευ θηρίου κρέα βεβρώκοι; ὁ δὲ καὶ γινώσκειν ἔφη καὶ ἀρεστόν εἶναι πᾶν τὸ ἂν βασιλεὺς ἔρδη. τούτοισι δὲ ἀμειψάμενος, καὶ ἀναλαβὼν τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν, ἦιε ἐς τὰ οἰκία· ἐνθεῦτεν δὲ ἔμελλε, ὡς ἐγὼ δοκέω, ἀλίσας θάψειν τὰ πάντα.

Ἄρπάγῳ μὲν Ἀστυάγης δίκην ταύτην ἐπέθηκε. 120
Κύρου δὲ περὶ βουλευῶν, ἐκάλεε τοὺς αὐτοὺς τῶν μάγων οἱ τὸ ἐνύπνιον οἱ ταύτη ἔκριναν, ἀπικομένους δὲ εἶρετο ὁ Ἀστυάγης τῇ ἔκρινάν οἱ τὴν ὄψιν; οἱ δὲ κατὰ ταῦτα εἶπαν, λέγοντες ὡς βασιλεῦσαι χρῆν τὸν παῖδα εἰ ἐπέζωσε καὶ μὴ ἀπέθανε πρότερον· ὁ δὲ ἀμείβεται αὐτοὺς τοῖσδε· “ἔστι τε ὁ παῖς [καὶ περίεστι] καὶ μιν ἐπ’ ἀγροῦ δαιτιώμενον οἱ ἐκ τῆς κόμης παῖδες ἐστήσαντο βασιλέα· ὁ δὲ πάντα, ὅσα περ οἱ ἀληθεῖ λόγῳ βασιλέες, ἐτελέωσε ποιήσας· καὶ γὰρ δορυφόρους καὶ θυρωροὺς καὶ ἀγγελιηφόρους, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα διατάξας εἶχε· καὶ νῦν ἐς τί ὑμῖν ταῦτα φαίνεται φέρειν;” εἶπαν οἱ μάγοι· “εἰ μὲν περισσὶ

τε καὶ ἐβασίλευσε ὁ παῖς μὴ ἐκ προνοίης τινός, θάρσει τε τούτου εἵνεκα καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν· οὐ γὰρ ἔτι τὸ δεύτερον ἄρξει. παρὰ σμικρὰ γὰρ καὶ τῶν λογίων ἡμῖν ἔνια κεχώρηκε· καὶ τά γε τῶν ὄνειράτων ἐχόμενα τέλεως ἐς ἀσθενὲς ἔρχεται.” ἀμείβεται Ἀστυάγης τοῖσδε· “καὶ αὐτὸς, ὦ μάγρι, ταύτη πλείστος γνώμην εἰμι, βασιλέος ὀνομασθέντος τοῦ παιδὸς ἐξήκειν τε τὸν ὄνειρον καὶ μοι τὸν παῖδα τοῦτον εἶναι δεινὸν οὐδὲν ἔτι· ὅμως μὲν γε τοι συμβουλεύσατέ μοι εὖ περισκεψάμενοι τὰ μέλλει ἀσφαλίστατα εἶναι οἴκῳ τε τῷ ἐμῷ καὶ ὑμῖν.” εἶπαν πρὸς ταῦτα οἱ μάγοι· “ὦ βασιλεῦ, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν περὶ πολλοῦ ἐστὶ κατορθοῦσθαι ἀρχὴν τὴν σήν· κείνως μὲν γὰρ ἀλλοτριοῦται ἐς τὸν παῖδα τοῦτον περιούσια ἔοντα Πέρσῃν, καὶ ἡμεῖς, ἔοντες Μῆδοι, δουλούμεθά τε καὶ λόγου οὐδενὸς γινόμεθα πρὸς Περσέων, ἔοντες ξεῖνοι· σέο δ' ἐνεστεῶτος βασιλέος ἔοντος πολιήτῳ, καὶ ἄρχομεν τὸ μέρος καὶ τιμὰς πρὸς σέο μεγάλας ἔχομεν. οὕτω ὦν πάντως ἡμῖν σέο τε καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς προοπτεόν ἐστὶ· καὶ νῦν εἰ φοβερὸν τι ἐρωῶμεν, πᾶν ἂν σοι προεφράζομεν· νῦν δὲ ἀποσκήψαντος τοῦ ἐνυπνίου ἐς φλαῦρον, αὐτοὶ τε θαρσέομεν καὶ σοὶ ἕτερα τοιαῦτα παρακελενόμεθα· τὸν δὲ παῖδα τοῦτον ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπόπεμψαι ἐς

121 Πέρσας τε καὶ τοὺς γειναμένους.” Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀστυάγης, ἐχάρη τε καὶ καλέσας τὸν Κῦρον ἔλεγέ οἱ τάδε· “ὦ παῖ, σὲ γὰρ ἐγὼ δι' ὄψιν ὀνείρου οὐ τελέην ἠδίκηον τῇ σεωντοῦ δὲ μοίρῃ περίεις, νῦν ὦν ἴθι χαίρων ἐς Πέρσας, πομποὺς δ' ἐγὼ ἅμα πέμψω· ἐλθὼν δὲ ἐκεῖ, πατέρα τε καὶ μητέρα εὐρήσεις οἱ κατὰ Μιτραδάτην τε τὸν βουκόλον καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.”

122 Ταῦτα εἶπας ὁ Ἀστυάγης ἀποπέμπει τὸν Κῦρον· νοστήσαντα δέ μιν ἐς τοῦ Καμβύσεω τὰ οἰκία ἐδέξαντο οἱ γεινάμενοι, καὶ δεξάμενοι [ὡς ἐπύθοντο] μεγάλως ἀσπάζοντο, οἷα δὴ ἐπιστάμενοι αὐτίκα τότε

τελευτήσαι· ἰστορεόν τε ὅτεω τρόπῳ περιγένοιτο; ὁ δέ σφι ἔλεγε, φὰς πρὸ τοῦ μὲν οὐκ εἰδέναί ἀλλὰ ἡμαρτηκέναι πλείστον, κατ' ὁδὸν δὲ πυθέσθαι πᾶσαν τὴν ἔωυτοῦ πάθην· ἐπίστασθαι μὲν γὰρ ὡς βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος εἶη παῖς, ἀπὸ δὲ τῆς κείθεν ὁδοῦ τὸν πάντα λόγον τῶν πομπῶν πυθέσθαι· τραφῆναι. δὲ ἔλεγε ὑπὸ τῆς τοῦ βουκόλου γυναικός· ἥϊε τε ταύτην αἰνέων διὰ παντός· ἦν τέ οἱ ἐν τῇ λόγῳ τὰ πάντα ἡ Κυνῶ. οἱ δὲ τοκέες παραλαβόντες τὸ οὔνομα τοῦτο, ἵνα θειοτέρως δοκῆ τοῖσι Πέρσησι περιεῖναί σφι ὁ παῖς, κατέβαλον φάτιν ὡς ἐκκείμενον Κῦρον κύων ἐξέθρεψε. ἐνθεῦτεν μὲν ἡ φάτις αὕτη κεχώρηκε.

Κύρω δὲ ἀνδρευμένῳ καὶ ἔοντι τῶν ἡλικίων ἀν- 123
δρειοτάτῳ καὶ προσφιλεστάτῳ προσέκειτο ὁ Ἄρπαγος δῶρα πέμπων, τίσασθαι Ἀστυάγεα ἐπιθυμέων. ἀπ' ἔωυτοῦ γὰρ, ἔοντος ἰδιώτεω, οὐκ ἐνεῶρα τιμωρίην ἔσομένην ἐς Ἀστυάγεα· Κῦρον δὲ ὀρέων ἐπιτρεφόμενον ἐποιέετο σύμμαχον, τὰς πάθας τὰς Κύρου τῆσι ἔωυτοῦ ὁμοιούμενος. πρὸ δ' ἔτι τούτου τάδε οἱ κατέργαστο· ἔοντος τοῦ Ἀστυάγεος πικροῦ ἐς τοὺς Μήδους, συμμίσγων ἐνὶ ἐκάστῳ ὁ Ἄρπαγος τῶν πρώτων Μήδων, ἀνέπειθε ὡς χρῆ Κῦρον προστησαμένους τὸν Ἀστυάγεα παῦσαι τῆς βασιληΐης. κατειργασμένου δὲ οἱ τούτου καὶ ἔοντος ἐτοίμου, οὕτω δὴ τῷ Κύρῳ διαιτωμένῳ ἐν Πέρσησι βουλόμενος ὁ Ἄρπαγος δηλώσαι τὴν ἔωυτοῦ γνώμην, ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε, ἅτε τῶν ὁδῶν φυλασσομένων, ὁ δὲ ἐπιτεχνᾶται τοιόνδε· λαγὸν μηχανησάμενος, καὶ ἀνασχίσας τούτου τὴν γαστέρα καὶ οὐδὲν ἀποτίλας, ὡς δὲ εἶχε, οὕτω ἐσέθηκε βιβλίον, γράψας τὰ οἱ ἐδόκεε· ἀπορράψας δὲ τοῦ λαγοῦ τὴν γαστέρα, καὶ δίκτυα δούς ἅτε θηρευτῆ τῶν οἰκετέων τῇ πιστοτάτῳ, ἀπέστειλε ἐς τοὺς Πέρσας· ἐντειλάμενός οἱ ἀπὸ γλώσσης, διδόντα τὸν λαγὸν Κύρῳ ἐπειπεῖν, αὐτοχειρῆ μιν διελεῖν, καὶ μηδένα οἱ ταῦτα ποιεῖντι παρεῖναι. Ταῦτά τε δὴ ὧν ἐπιτελέα ἐγίνετο, καὶ ὁ 124

Κῦρος παραλαβὼν τὸν λαγὸν ἀνέσχισε· εὐρῶν δὲ ἐν αὐτῷ τὸ βιβλίον ἐνεὸν λαβὼν ἐπελέγετο· τὰ δὲ γράμματα ἔλεγε τάδε· “ὦ παῖ Καμβύσewe, σὲ γὰρ θεοὶ ἐπορέωσι· οὐ γὰρ ἂν κοτε ἐς τοσοῦτον τύχης ἀπίκεν· σὺ νῦν Ἀστυάγεα τὸν σεωντοῦ φονέα τίσαι· κατὰ μὲν γὰρ τὴν τούτου προθυμίην τέθνηκας, τὸ δὲ κατὰ θεοὺς τε καὶ ἐμὲ περίεις· τὰ σε καὶ πάλαι δοκέω πάντα ἐκμεμαθηκέμαι, σέο τε αὐτοῦ πέρι ὡς ἐπρίχθη καὶ οἷα ἐγὼ ὑπὸ Ἀστυάγεος πέπονθα, ὅτι σε οὐκ ἀπέκτεινα ἀλλὰ ἔδωκα τῷ βουκόλῳ. σὺ νῦν ἦν βούλη ἐμοὶ πείθεσθαι, τῆσπερ Ἀστυάγης ἄρχι χώρης ταύτης ἀπάσης ἄρξεις. Πέρσας γὰρ ἀναπέισας ὀπίστασθαι στρατηλάτεις ἐπὶ Μῆδους· καὶ ἦν τε ἐγὼ ὑπὸ Ἀστυάγεος ἀποδεχθῶ στρατηγὸς ἀντία σευ, ἔστι τοι τὰ σὺ βούλει, ἦν τε τῶν τις δοκίμων ἄλλος Μῆδων· πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἀποστάντες ἀπ’ ἐκείνου καὶ γενόμενοι πρὸς σέο, Ἀστυάγεα καταιρέειν πειρήσονται· ὡς ὧν ἐτοίμου τοῦ γε ἐνθάδε ἐόντος ποίεις ταῦτα, καὶ ποίεις κατὰ τάχος.”

- 125 Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος, ἐφρόντιζε· ὅτεω τρόπῳ σοφωτάτῳ Πέρσας ἀναπέισει ἀπίστασθαι· φροντίζων δὲ εὐρίσκεται ταῦτα καιριώτατα εἶναι· ἐποίησε δὲ τάδε· γράψας ἐς βιβλίον τὰ ἐβούλετο, ἀλίην τῶν Περσέων ἐποίησατο· μετὰ δὲ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον καὶ ἐπιλεγόμενος, ἔφη Ἀστυάγεά μιν στρατηγὸν Περσέων ἀποδεικνύναι, “νῦν τε,” ἔφη λέγων, “ὦ Πέρσαι, προαγορεύω ὑμῖν παρεῖναι ἕκαστον ἔχοντα δρέπανον.” Κῦρος μὲν ταῦτα προηγόρευσε. (ἔστι δὲ Περσέων συχνὰ γένεα· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ὁ Κῦρος συνάλισε καὶ ἀνέπεισε ἀπίστασθαι ἀπὸ Μῆδων· ἔστι δὲ τάδε, ἐξ ὧν ὄλλοι πάντες ἀρτέαται Πέρσαι· Πασαργάδαι, Μαράφιοι, Μάσπιοι· τούτων Πασαργάδαι εἰσὶ ἄριστοι· ἐν τοῖσι καὶ Ἀχαιμενίδαι εἰσὶ φρήτρη, ἐνθεν οἱ βασιλέες οἱ Περσεῖδαι γεγόνασι. ἄλλοι δὲ Πέρσαι εἰσὶ οἶδε· Πανθιαλαῖοι, Δηρουσιαῖοι, Γερμάνιοι· οὗτοι μὲν πάντες ἀροτῆρές εἰσι, οἱ δὲ ἄλλοι νομάδες·

Δάοι, Μάρδοι, Δροπικοί, Σαγάρτιοι.) Ὡς δὲ παρ- 126
 ἦσαν ἅπαντες ἔχοντες τὸ προειρημένον, ἐνθαῦτα ὁ
 Κῦρος, ἦν γὰρ τις χῶρος τῆς Περσικῆς ἀκανθώδης
 ὄσον τε ἐπὶ ὀκτωκαίδεκα σταδίους ἢ εἴκοσι πάντη,
 τοῦτόν σφι τὸν χῶρον προεῖπε ἐξημερῶσαι ἐν ἡμέρῃ·
 ἐπιτελεσάντων δὲ τῶν Περσῶν τὸν προκείμενον
 ἄεθλον, δευτέρᾳ σφι προεῖπε ἐς τὴν ὑστεραίην παρ-
 εῖναι λελουμένους· ἐν δὲ τούτῳ τὰ τε αἰπόλια καὶ τὰς
 ποιμένας καὶ τὰ βουκόλια ὁ Κῦρος πάντα τοῦ πατρὸς
 συναλίσσας ἐς τῶντό, ἔθνε καὶ παρεσκευάζε ὡς δεξό-
 μενος τῶν Περσῶν τὸν στρατόν, πρὸς δὲ, οἴνῳ τε
 καὶ σιτίοισι ὡς ἐπιτηδεωτάτοισι. ἀπικομένους δὲ τῇ
 ὑστεραίῃ τοὺς Πέρσας κατακλίνας ἐς λειμῶνα εὐώχεε.
 ἐπεὶ τε δὲ ἀπὸ δείπνου ἦσαν, εἵρετό σφεας ὁ Κῦρος
 κότερα τὰ τῇ προτεραίῃ εἶχον ἢ τὰ παρεόντα σφι
 εἶη αἵρετώτερα; οἱ δὲ ἔφασαν πολλὸν εἶναι αὐτῶν
 τὸ μέσον· τὴν μὲν γὰρ προτέραν ἡμέρην πάντα σφι
 κακὰ ἔχειν, τὴν δὲ τότε παρεούσαν πάντα ἀγαθὰ·
 παραλαβὼν δὲ τοῦτο τὸ ἔπος ὁ Κῦρος παρεγύμνου
 τὸν πάντα λόγον, λέγων· “ ἄνδρες Πέρσαι, οὕτω ὑμῖν
 ἔχει· βουλομένοισι μὲν ἐμέο πείθεσθαι ἔστι τάδε τε
 καὶ ἄλλα μυρία ἀγαθὰ, οὐδένα πόνον δουλοπρεπεία
 ἔχουσι· μὴ βουλομένοισι δὲ ἐμέο πείθεσθαι εἰσὶ ὑμῖν
 πόνοι τῷ χθίζῳ παραπλήσιοι ἀναρίθμητοι· νῦν ὦν
 ἐμέο πειθόμενοι γίνεσθε ἐλεύθεροι· αὐτός τε γὰρ
 δοκέω θείῃ τύχῃ γεγωνῶς τάδε ἐς χεῖρας ἄγεσθαι, καὶ
 ὑμέας ἠγῆμαι ἄνδρας Μήδων εἶναι οὐ φαυλοτέρους,
 οὔτε τὰ ἄλλα οὔτε τὰ πολέμια· ὡς ὦν ἐχόντων ὧδε,
 ἀπίστασθε ἀπ’ Ἀστυάγεος τὴν ταχίστην.”

Πέρσαι μὲν νυν προστάτεω ἐπιλαβόμενοι, ἄσμε- 127
 νοι ἐλευθεροῦντο, καὶ πάλαι δεινὸν ποιούμενοι ὑπὸ
 Μήδων ἄρχεσθαι· Ἀστυάγης δὲ ὡς ἐπύθετο Κῦρον
 πρήσσοντα ταῦτα, πέμψας ἄγγελον ἐκάλεε αὐτόν· ὁ
 δὲ Κῦρος ἐκέλευε τὸν ἄγγελον ἀπαγγέλλειν, ὅτι πρό-
 τερον ἤξει παρ’ ἐκείνον ἢ αὐτὸς Ἀστυάγης βούλεται·
 ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀστυάγης Μήδους τε ὤπλισε

πάντας, καὶ στρατηγὸν αὐτῶν ὥστε θεοβλαβῆς ἐὼν ἀπέδεξε Ἄρπαγον, λήθην ποιούμενος τὰ μιν ἐόργεε· ὡς δ' οἱ Μῆδοι στρατευσάμενοι τοῖσι Πέρσησι συνέμισγον, οἱ μὲν τινες αὐτῶν ἐμάχοντο ὅσοι μὴ τοῦ λόγου μετέσχον, οἱ δὲ αὐτομόλεον πρὸς τοὺς Πέρσας·

- 128 οἱ δὲ πλείστοι ἐθελοκάκεόν τε καὶ ἔφευγον. Διαλυθέντος δὲ τοῦ Μηδικοῦ στρατεύματος αἰσχροῦς, ὡς ἐπύθετο τάχιστα ὁ Ἄστυάγης, ἔφη, ἀπειλέων τῷ Κύρῳ· “ἀλλ' οὐδ' ὡς ὁ Κῦρός γε χαιρήσει.” τοσαῦτα εἶπας, πρῶτον μὲν τῶν μάγων τοὺς ὄνειροπόλους οἱ μιν ἀνέγνωσαν μετεῖναι τὸν Κῦρον, τούτους ἀνεσκολόπισε, μετὰ δὲ ὤπλισε τοὺς ὑπολειφθέντας τῶν Μήδων ἐν τῷ ἄστει, νέους τε καὶ πρεσβύτας ἄνδρας· ἐξαγαγὼν δὲ τούτους καὶ συμβαλὼν τοῖσι Πέρσησι ἐσώθη· καὶ αὐτὸς τε Ἄστυάγης ἐζωγρήθη,
- 129 καὶ τοὺς ἐξήγαγε τῶν Μήδων ἀπέβαλε. Ἔοντι δὲ αἰχμαλώτῳ τῷ Ἄστυάγῃ προστὰς ὁ Ἄρπαγος κατέχαιρέ τε καὶ κατεκερτόμεε, καὶ ἄλλα λέγων ἐς αὐτὸν θυμαλγέα ἔπεα καὶ δὴ καὶ εἶρετό μιν, πρὸς τὸ ἐωντοῦ δεῖπνον τό μιν ἐκείνος σαρκί τοῦ παιδὸς ἐθοίνησε, “ὅ τι εἴη ἢ ἐκείνου δουλοσύνη ἀντὶ τῆς βασιληΐης;” ὁ δὲ μιν προσιδὼν ἀντείρετο, “εἰ ἐωντοῦ ποιέεται τὸ Κύρου ἔργον;” Ἄρπαγος δὲ ἔφη, αὐτὸς γὰρ γράψαι, τὸ πρῆγμα δὴ ἐωντοῦ δικαίως εἶναι· Ἄστυάγης δὲ μιν ἀπέφαινε τῷ λόγῳ “σκαιότατόν τε καὶ ἀδικώτατον ἔοντα πάντων ἀνθρώπων· σκαιότατόν μὲν γε, εἰ παρεὸν αὐτῷ βασιλέα γενέσθαι, (εἰ δὴ δι' ἐωντοῦ γε ἐπρήχθη τὰ παρεόντα,) ἄλλῳ περιέθηκε τὸ κράτος· ἀδικώτατον δὲ, ὅτι τοῦ δεῖπνου εἵνεκεν Μήδους κατεδούλωσε· εἰ γὰρ δὴ δέον πάντως περιθεῖναι ἄλλῳ τέφ τὴν βασιληΐην καὶ μὴ αὐτὸν ἔχειν, δικαιοτέρον εἶναι Μήδων τέφ περιβαλεῖν τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ἢ Περσέων· νῦν δὲ Μήδους μὲν ἀναιτίους τούτου ἔοντας δούλους ἀντὶ δεσποτέων γεγονέναι, Πέρσας δὲ δούλους ἔοντας τὸ πρὶν Μήδων νῦν γεγονέναι δεσπότας.”

Ἀστυάγης μὲν νῦν βασιλεύσας ἐπ' ἕτεα πέντε 130
καὶ τριήκοντα, οὕτω τῆς βασιληΐης κατεπαύσθη· Μῆ-
δοι δὲ ὑπέκυψαν Πέρσῃσι διὰ τὴν τούτου πικρότητα,
ἄρξαντες τῆς ἄνω Ἄλως ποταμοῦ Ἀσίης ἐπ' ἕτεα
τριήκοντα καὶ ἑκατὸν δυῶν δέοντα, παρέξ ἧ ὅσον οἱ
Σκύθαι ἦρχον. ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ μετεμέλησέ τέ
σφι ταῦτα ποιήσασι καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ Δαρείου·
ἀποστάντες δὲ ὀπίσω κατεστράφησαν μάχῃ νικη-
θέντες· τότε δὲ ἐπὶ Ἀστυάγεος οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ
Κῦρος ἐπαναστάντες τοῖσι Μήδοισι, ἦρχον τὸ ἀπὸ
τούτου τῆς Ἀσίης. Ἀστυάγεα δὲ Κῦρος κακὸν οὐ-
δὲν ἄλλο ποιήσας εἶχε παρ' ἑωυτῷ ἐς ὃ ἐτελεύτησε.
οὕτω δὲ Κῦρος γενόμενός τε καὶ τραφεὶς ἐβασίλευσε,
καὶ Κροῖσον ὑστερον τούτων ἄρξαντα ἀδικίης κατε-
στρέψατο, ὡς εἴρηταί μοι τὸ πρότερον, τούτον δὲ
καταστρεψάμενος, οὕτω πάσης τῆς Ἀσίης ἦρξε.

Πέρσας δὲ οἶδα νόμοισι τοῖσδε χρωμένους· ἀγάλ- 131
ματα μὲν καὶ νηοὺς καὶ βωμοὺς οὐκ ἐν νόμῳ ποιου-
μένους ἰδρῦεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖσι ποιεῦσι μωρίην
ἐπιφέρουσι, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέει, ὅτι οὐκ ἀνθρωπο-
φυέας ἐνόμισαν τοὺς θεοὺς, κατάπερ οἱ Ἕλληνες,
εἶναι. οἱ δὲ νομίζουσι Διὶ μὲν ἐπὶ τὰ ὑψηλότατα
τῶν οὐρέων ἀναβαίνοντες [θυσίας] ἔρδειν, τὸν κύκλον
πάντα τοῦ οὐρανοῦ Δία καλέοντες· θύουσι δὲ ἡλίῳ
τε καὶ σελήνῃ καὶ γῆ καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι καὶ ἀνέ-
μοισι· τούτοισι μὲν δὴ μούνοισι θύουσι ἀρχῆθεν.

Ἐπιμεμαθήκασι δὲ καὶ τῇ Οὐρανίῃ θύειν, παρά
τε Ἀσσυρίων μαθόντες καὶ Ἀραβίων· καλέουσι δὲ
Ἀσσύριοι τὴν Ἀφροδίτην Μύλιττα, Ἀράβιοι δὲ Ἀ-
λιττα, Πέρσαι δὲ Μίτραν. Θυσίῃ δὲ τοῖσι Πέρσῃσι 132
περὶ τοὺς εἰρημένους θεοὺς ἦδε κατέστηκε· οὔτε βω-
μοὺς ποιεῦνται οὔτε πῦρ ἀνακαίουσι· μέλλοντες θύειν
οὐ σπονδῇ χρέωνται, οὐκὶ αὐλῶ, οὐ στέμμασι, οὐκὶ
οὐλῆσι· τῶν δὲ ὡς ἐκάστῳ θύειν θέλει, ἐς χῶρον
καθαρὸν ἀγαγὼν τὸ κτήνος καλέει τὸν θεὸν, ἐστεφα-
νωμένος τὸν τιάραν μυρσίην μάλιστα. ἐωυτῷ μὲν

δὴ τῷ θύοντι ἰδίῃ μούνῳ οὗ οἱ ἐγγίνεται ἀρᾶσθαι ἀγαθά· ὁ δὲ πᾶσι τοῖσι Πέρσησι κατεύχεται εὖ γίνεσθαι, καὶ τῷ βασιλεῖ· ἐν γὰρ δὴ τοῖσι ἅπασι Πέρσησι καὶ αὐτὸς γίνεται· ἐπεὰν δὲ διαμιστύλας κατὰ μέρεα τὸ ἱρήϊον ἐψήσῃ τὰ κρέα, ὑποπάσας ποίησιν ὡς ἀπαλωτάτην μάλιστα δὲ τὸ τρίφυλλον, ἐπὶ ταύτης ἔθηκε ὧν πάντα τὰ κρέα· διαθέντος δὲ αὐτοῦ, μάγος ἀνὴρ παρεστὼς ἐπαεῖδει θεογονίην οἷην δὴ ἐκεῖνοι λέγουσι· εἶναι τὴν ἐπαιοιδὴν· ἀνευ γὰρ δὴ μάγου οὗ σφι νόμος ἐστὶ θυσίας ποιέεσθαι· ἐπισχῶν δὲ ὀλίγον χρόνον, ἀποφέρεται ὁ θύσας τὰ κρέα καὶ χρᾶται ὅτι μιν λόγος αἰρέει.

133 Ἡμέρην δὲ ἀπασέων μάλιστα ἐκείνην τιμᾶν νομίζουσι τῇ ἕκαστος ἐγένετο· ἐν ταύτῃ δὲ πλέω δαῖτα τῶν ἄλλων δικαιοῦσι προτίθεσθαι· ἐν τῇ οἱ εὐδαίμονες αὐτῶν βούην καὶ ἵππον καὶ κάμηλον καὶ ὄνον προτιθέαται, ὅλους ὀπτους ἐν καμίνοισι· οἱ δὲ πένητες αὐτῶν τὰ λεπτὰ τῶν προβάτων προτιθέαται· σίτοισι δὲ ὀλίγοισι χρέωνται, ἐπιφορήμασι δὲ πολλοῖσι καὶ οὐκ ἀλέσι· καὶ διὰ τοῦτο φασὶ Πέρσαι “τοὺς Ἕλληνας σιτεομένους πεινῶντας παύεσθαι, ὅτι σφι ἀπὸ δείπνου παραφορέεται οὐδὲν λόγου ἄξιον· εἰ δὲ τι παραφέροίτο, ἐσθίοντας ἂν οὐ παύεσθαι.” οἷνῳ δὲ κάρτα προσκέαται· καὶ σφι οὐκ ἐμέσαι ἔξεστι, οὐκὶ οὐρήσαι ἀντίον ἄλλου.

Ταῦτα μὲν νυν οὕτω φυλάσσεται· μεθυσκόμενοι δὲ ἐώθασιν βουλευέσθαι τὰ σπουδαιέστατα τῶν πρηγμάτων· τὸ δ' ἂν ἄδη σφι βουλευομένοισι, τοῦτο τῇ ὑστεραίῃ νήφουσι προτιθεῖ ὁ στέγαρχος ἐν τοῦ ἂν ἐόντες βουλευῶνται· καὶ ἦν μὲν ἄδη καὶ νήφουσι, χρέωνται αὐτέῳ· ἦν δὲ μὴ ἄδη, μετιείσι· τὰ δ' ἂν νήφοντες προβουλεύσωνται, μεθυσκόμενοι ἐπιδιαγινώσκουσι· Ἐντυγχάνοντες δ' ἀλλήλοισι ἐν τῆσι ὁδοῖσι, τῷδε ἂν τις διαγνοίῃ εἰ ὁμοῖοι εἰσὶ οἱ συντυγχάνοντες· ἀντὶ γὰρ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους, φιλέουσι τοῖσι στόμασι· ἦν δὲ ἡ οὐτερος ὑποδέεστε-

ρος ὀλίγω, τὰς παρειάς φιλέονται· ἦν δὲ πολλῶ ἢ οὔτερος ἀγεννέστερος, προσπίπτων προσκυνεῖ τὸν ἕτερον. τιμῶσι δὲ ἐκ πάντων τοὺς ἄγχιστα ἑωυτῶν οἰκέοντας, μετὰ γε ἑωυτούς· δεύτερα δὲ τοὺς δευτέρους· μετὰ δὲ, κατὰ λόγον προβαίνοντες τιμῶσι, ἤκιστα δὲ τοὺς ἑωυτῶν ἑκαστάτω οἰκημένους ἐν τιμῇ ἄγονται νομίζοντες ἑωυτούς εἶναι ἀνθρώπων μακρῶ τὰ πάντα ἀρίστους, τοὺς δὲ ἄλλους κατὰ λόγον τὸν λεγόμενον τῆς ἀρετῆς ἀντέχεσθαι, τοὺς δὲ ἑκαστάτω οἰκέοντας ἀπὸ ἑωυτῶν κακίστους εἶναι. ἐπὶ δὲ Μῆδων ἀρχόντων καὶ ἦρχε τὰ ἔθνεα ἀλλήλων· συναπάντων μὲν Μῆδοι καὶ τῶν ἄγχιστα οἰκέοντων σφίσι, οὔτοι δὲ καὶ τῶν ὁμοῦρων, οἱ δὲ μάλιστα τῶν ἐχομένων. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ οἱ Πέρσαι τιμῶσι· προέβαινε γὰρ δὴ τὸ ἔθνος ἄρχον τε καὶ ἐπιτροπεῦον. Ξεινικά 135 δὲ νόμια Πέρσαι προσίενται ἀνδρῶν μάλιστα· καὶ γὰρ δὴ τὴν Μηδικὴν ἐσθῆτα νομίσαντες τῆς ἑωυτῶν εἶναι καλλίω φορέουσι, καὶ ἐς τοὺς πολέμους τοὺς Αἰγυπτίους θώρηκας.

Καὶ εὐπαθείας τε παντοδαπὰς πυνθανόμενοι ἐπιτηδεύουσι, καὶ δὴ καὶ ἀπ' Ἑλλήνων μαθόντες παισὶ μίσγονται. γαμέουσι δ' ἑκαστος αὐτῶν πολλὰς μὲν κουριδίας γυναῖκας, πολλῶ δ' ἔτι πλεῦνας παλλακὰς κτῶνται. Ἀνδραγαθίη δ' αὕτη ἀποδέδεκται, μετὰ 136 τὸ μάχεσθαι εἶναι ἀγαθόν, ὅς ἂν πολλοὺς ἀποδέξη παῖδας· τῷ δὲ τοὺς πλείστους ἀποδεικνύντι δῶρα ἐκπέμπει ὁ βασιλεὺς ἀνὰ πᾶν ἔτος· τὸ πολλὸν δ' ἡγέεται ἰσχυρὸν εἶναι. παιδεύουσι δὲ τοὺς παῖδας ἀπὸ πενταέτεος ἀρξάμενοι μέχρι εἰκοσαέτεος, τρία μῶνα, ἱππέειν καὶ τοξεύειν καὶ ἀληθίζεσθαι. πρὶν δὲ ἢ πενταέτης γένηται, οὐκ ἀπικνεῖται ἐς ὄψιν τῷ πατρὶ ἀλλὰ παρὰ τῆσι γυναίξιν δίαιταν ἔχει· τοῦδε εἵνεκα τοῦτο οὕτω ποιεῖται, ἵνα ἦν ἀποθάνη τρεφόμενος μηδεμίαν ἄσσην τῷ πατρὶ προσβάλη.

Αἰνέω μὲν νυν τόνδε τὸν νόμον· αἰνέω δὲ καὶ τόν- 137 δε, τὸ μὴ μιῆς αἰτίας εἵνεκα μήτε αὐτὸν τὸν βασιλέα

- μηδένα φονεύειν, μήτε τῶν ἄλλων Περσέων μηδένα τῶν ἑωυτοῦ οἰκετέων ἐπὶ μιῇ αἰτίῃ ἀνήκεστον πάθος ἔρδειν· ἀλλὰ λογισάμενος ἦν εὐρίσκη πλέω τε καὶ μέζω τὰ ἀδικήματα ἔοντα τῶν ὑπουργημάτων, οὕτω τῷ θυμῷ χράται. ἀποκτεῖναι δὲ οὐδένα κω λέγουσι τὸν ἑωυτοῦ πατέρα οὐδὲ μητέρα· ἀλλὰ ὁκόσα ἤδη τοιαῦτα ἐγένετο, πᾶσαν ἀνάγκην φασὶ ἀναζητούμενα ταῦτα ἀνευρεθῆναι ἤτοι ὑποβολιμαῖα ἔοντα ἢ μοιχίδια· οὐ γὰρ δὴ φασὶ οἶκος εἶναι τόν γε ἀληθῆως
- 138 τοκέα ὑπὸ τοῦ ἑωυτοῦ παιδὸς ἀποθνήσκειν. Ἄσσα δὲ σφι ποιέειν οὐκ ἔξεστι, ταῦτα οὐδὲ λέγειν ἔξεστι. αἰσχιστον δὲ αὐτοῖσι τὸ ψεύδεσθαι νενόμισται· δεύτερα δὲ τὸ ὀφείλειν χρέος, πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων εἵνεκα, μάλιστα δὲ ἀναγκαίην φασὶ εἶναι τὸν ὀφείλοντα καὶ τι ψεῦδος λέγειν. ὅς ἂν δὲ τῶν ἀστῶν λέπρην ἢ λεύκην ἔχη, ἐς πόλιν οὗτος οὐ κατέρχεται, οὐδὲ συμμίσγεται τοῖσι ἄλλοισι Πέρσησι· φασὶ δὲ μιν ἐς τὸν ἥλιον ἀμαρτόντα τι ταῦτα ἔχειν· ξεῖνον δὲ πάντα τὸν λαμβανόμενον ὑπὸ τούτων πολλοὶ καὶ ἐλαύνουσι ἐκ τῆς χώρας, καὶ τὰς λευκὰς περιστερὰς, τὴν αὐτὴν αἰτίην ἐπιφέροντες. ἐς ποταμὸν δὲ οὔτε ἐνουρέουσι οὔτε ἐμπτύουσι, οὐ χεῖρας ἐναπονίζονται, οὐδὲ ἄλλον οὐδένα περιορέωσι, ἀλλὰ σέβονται ποτα-
- 139 μους μάλιστα. Καὶ τότε ἄλλο σφι ὧδε συμπέπτωκε γίνεσθαι, τὸ Πέρσας μὲν αὐτοὺς λήληθε ἡμέας μέντοι οὐ· τὰ οὐνόματά σφι, ἔοντα ὁμοῖα τοῖσι σώμασι καὶ τῇ μεγαλοπρεπείῃ, τελευτῶσι πάντα ἐς τὸντὸ γράμμα, τὸ Δωριέες μὲν Σὰν καλέουσι Ἴωνες δὲ Σίγμα· ἐς τοῦτο διζήμενος εὐρήσεις τελευτῶντα τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα, οὐ τὰ μὲν τὰ δὲ οὐ, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως.
- 140 Ταῦτα μὲν ἀτρεκέως ἔχω περὶ αὐτῶν εἰδὼς εἰπεῖν· τάδε μέντοι ὡς κρυπτόμενα λέγεται, καὶ οὐ σαφηνέως· περὶ τοῦ ἀποθανόντος, ὡς οὐ πρότερον θάπτεται ἀνδρὸς Πέρσῃ ο ἄνεκτος, πρὶν ἂν ὑπ' ὄρνιθος ἢ κυνὸς ἐλκυσθῆναι· (μάγους μὲν γὰρ ἀτρεκέως οἶδα ποιέον-

τας ταῦτα· ἐμφανέως γὰρ δὴ ποιεῦσι·) κατακηρώσαντες δὴ ὧν τὸν νέκυν Πέρσαι γῆ κρύπτουσι. (μάγοι δὲ κεχωριδάται πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἱερέων· οἱ μὲν γὰρ ἀγνεύουσι ἔμψυχον μηδὲν κτείνειν εἰ μὴ ὅσα θύουσι· οἱ δὲ δὴ μάγοι αὐτοχειρίῃ πάντα πλὴν κυνὸς καὶ ἀνθρώπου κτείνουσι, καὶ ἀγώνισμα μέγα τοῦτο ποιεῦνται, κτείνοντες ὁμοίως μύρμηκας τε καὶ ὄφεις καὶ τᾶλλα ἐρπετὰ καὶ πετεινά.) καὶ ἐπι μὲν τῷ νόμῳ τούτῳ ἐχέτω ὡς καὶ ἀρχὴν ἐνομίωσθαι· ἀνεμι δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον.

Ἴωνες δὲ καὶ Αἰολέες, ὡς οἱ Λυδοὶ τάχιστα κατε- 141
στράφατο ὑπὸ Περσέων, ἔπεμπον ἀγγέλους ἐς Σάρδεις παρὰ Κύρον, ἐθέλοντες ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι εἶναι τοῖσι καὶ Κροίσῳ ἦσαν κατήκοοι· ὁ δὲ ἀκούσας αὐτῶν τὰ προΐσχοντο, ἔλεξέ σφι λόγον, ἄνδρα φὰς αὐλητὴν ἰδόντα ἰχθύς ἐν τῇ θαλάσῃ αὐλέειν, δοκέοντά σφεας ἐξελεύσεσθαι ἐς γῆν· ὡς δὲ ψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος, λαβεῖν ἀμφίβληστρον καὶ περιβαλεῖν τε πλῆθος πολλὸν τῶν ἰχθύων καὶ ἐξειρῦσαι, ἰδόντα δὲ παλλομένους εἶπειν ἄρα αὐτὸν πρὸς τοὺς ἰχθύς· παύεσθέ μοι ὄρχεόμενοι, ἐπεὶ οὐδ' ἐμέο αὐλέοντος ἠθέλετε ἐκβαίνειν ὄρχεόμενοι. Κύρος μὲν τοῦτον τὸν λόγον τοῖσι Ἴωσι καὶ τοῖσι Αἰολεῦσι τῶνδε εἵνεκα ἔλεξε, ὅτι δὴ οἱ Ἴωνες πρότερον, αὐτοῦ Κύρου δεηθέντος δι' ἀγγέλων ἀπίστασθαί σφεας ἀπὸ Κροίσου, οὐκ ἐπίθοντο· τότε δὲ κατεργασμένων τῶν πρηγμάτων, ἦσαν ἐτοιμοὶ πείθεσθαι Κύρῳ. ὁ μὲν δὴ ὀργῇ ἐχόμενος ἔλεγέ σφι τάδε· Ἴωνες δὲ ὡς ἤκουσαν τούτων ἀνεπιχθέντων ἐς τὰς πόλεις, τείχεά τε περιεβάλλοντο ἕκαστοι καὶ συνελέγοντο ἐς Πανιώνιον οἱ ἄλλοι πλὴν Μιλησίων· πρὸς μόνους γὰρ τούτους ὄρκιον Κύρος ἐποιήσατο, ἐπ' οἰσί περ ὁ Λυδός· τοῖσι δὲ λοιποῖσι Ἴωσι ἔδοξε κοινῶ λόγῳ πέμπειν ἀγγέλους ἐς Σπάρτην, δεησομένους Ἴωσι τιμωρέειν.

Ἄοι δὲ Ἴωνες οὗτοι, τῶν καὶ τὸ Πανιώνιον ἔστι, 142

τοῦ μὲν οὐρανοῦ καὶ τῶν ὠρέων ἐν τῷ καλλίστῳ ἐτύγχανον ἰδρυσάμενοι πόλις πάντων ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. οὔτε γὰρ τὰ ἄνω αὐτῆς χωρία τῶντὸ ποιεῖε τῇ Ἰωνίῃ, οὔτε τὰ κάτω, οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἠῶ, οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἐσπέρην· τὰ μὲν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ τε καὶ ὑγροῦ πιεζόμενα, τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τε καὶ ἀνχμώδεος. γλῶσσαν δὲ οὐ τὴν αὐτὴν οὔτοι νενομίσασιν, ἀλλὰ τρόπους τέσσερας παραγωγέων. Μίλητος μὲν αὐτῶν πρώτη κέεται πόλις πρὸς μεσαμβρίην· μετὰ δὲ, Μνούς τε καὶ Πριήνη· αὐταὶ μὲν ἐν τῇ Καρίῃ κατοικηταὶ κατὰ ταῦτα διαλεγόμεναί σφι· αἶδε δὲ ἐν τῇ Λυδίῃ, Ἐφεσος, Κολοφῶν, Λέβεδος, Τέως, Κλαζομεναί, Φώκαια· αὐταὶ δὲ αἱ πόλιες τῆσι πρότερον λεχθείησι ὁμολογέουσι κατὰ γλῶσσαν οὐδὲν, σφὶ δὲ ὁμοφωνέουσι· ἔτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι Ἰάδες πόλιες, τῶν αἱ δύο μὲν νήσους οἰκέαται Σάμον τε καὶ Χίον, ἣ δὲ μία ἐν τῇ ἠπείρῳ ἴδρυσται, Ἐρυθραί. Χίοι μὲν νῦν καὶ Ἐρυθραῖοι κατὰ τῶντὸ διαλέγονται, Σάμιοι δὲ ἐπ' ἐωυτῶν μούνοι. οὔτοι χαρακτῆρες γλῶσ-

143 σης τέσσερες γίνονται. Τούτων δὴ ὧν τῶν Ἰώνων οἱ Μιλήσιοι μὲν ἦσαν ἐν σκέπη τοῦ φόβου, ὄρκιον ποιησάμενοι. τοῖσι δὲ αὐτῶν νησιώτησι ἦν δεινὸν οὐδὲν· οὔτε γὰρ Φοίνικες ἦσαν κω Περσέων κατήκοοι οὔτε αὐτοὶ οἱ Πέρσαι ναυβάται.

Ἀπεσχίσθησαν δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἰώνων οὔτοι κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν, ἀσθενέος δὲ ἔοντος τοῦ παντὸς τότε Ἑλληνικοῦ γένεος, πολλῶ δὲ ἦν ἀσθενέστατον τῶν ἐθνέων τὸ Ἰωνικὸν καὶ λόγου ἐλαχίστου· ὅτι γὰρ μὴ Ἀθῆναι, ἦν οὐδὲν ἄλλο πόλισμα λόγιμον· οἱ μὲν νῦν ἄλλοι Ἴωνες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔφυγον τὸ οὔνομα, οὐ βουλόμενοι Ἴωνες κεκληθῆσθαι· ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνονται μοι οἱ πολλοὶ αὐτῶν ἐπαισχύνεσθαι τῷ οὔνοματι· αἱ δὲ δωδέκα πόλιες αὐταὶ τῷ τε οὔνοματι ἠγάλλοντο, καὶ ἱρὸν ἰδρύσαντο ἐπὶ σφέων αὐτῶν, τῷ οὔνομα ἔθεντο Πανιώνιον· ἐβουλεύσαντο δὲ αὐτοῦ μεταδοῦναι μηδαμοῖσι ἄλλοισι Ἰώνων· οὐδ' ἐδεήθη-

σαν δὲ οὐδαμοὶ μετασχεῖν, ὅτι μὴ Σμυρναῖοι. Κατά- 144
 περ οἱ ἐκ τῆς Πενταπόλιος νῦν χώρας Δωριέες, πρό-
 τερον δὲ Ἐξαπόλιος τῆς αὐτῆς ταύτης καλεομένης,
 φυλάσσονται ὡν μηδαμοὺς ἐσδέξασθαι τῶν προσοί-
 κων Δωριέων ἐς τὸ Τριοπικὸν ἱρόν· ἀλλὰ καὶ σφέων
 αὐτῶν τοὺς περὶ τὸ ἱρόν ἀνομήσαντας ἐξεκλήϊσαν τῆς
 μετοχῆς. ἐν γὰρ τῷ ἀγῶνι τοῦ Τριοπίου Ἀπόλλωνος
 ἐτίθεσαν τὸ πάλαι τρίποδας χαλκέους τοῖσι νικῶσι·
 καὶ τούτους χρῆν τοὺς λαμβάνοντας ἐκ τοῦ ἱροῦ μὴ
 ἐκφέρειν, ἀλλ' αὐτοῦ ἀνατιθεῖναι τῷ θεῷ. ἀνὴρ ὢν
 Ἀλικαρνησοῦς, τῷ οὐνομα ἦν Ἀγασικλῆς, νικήσας,
 τὸν νόμον κατηλόγησε· φέρων δὲ πρὸς τὰ ἐνωτοῦ οἰ-
 κία προσεπασσάλευσε τὸν τρίποδα. διὰ ταύτην τὴν
 αἰτίην αἱ πέντε πόλιες, Λίνδος καὶ Ἰήλυσσός τε καὶ
 Κάμειρος καὶ Κῶς τε καὶ Κνίδος, ἐξεκλήϊσαν τῆς
 μετοχῆς τὴν ἕκτην πόλιν Ἀλικαρνησσόν. τούτοισι
 μὲν νυν οὗτοι ταύτην τὴν ζημίην ἐπέθηκαν. Δυώ- 145
 δεκα δὲ μοι δοκέουσι πόλιας ποιήσασθαι οἱ Ἴωνες
 καὶ οὐκ ἐθελῆσαι πλεῦνας ἐσδέξασθαι τοῦδε εἵνεκα,
 ὅτι καὶ ὅτε ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον δυώδεκα ἦν αὐτῶν
 μέρεα· κατάπερ νῦν Ἀχαιῶν τῶν ἐξελασάντων Ἴωνας
 δυώδεκά ἐστι μέρεα. Πελλήνη μὲν γε πρώτη πρὸς
 Σικυῶνος· μετὰ δὲ Αἴγαιρα καὶ Αἰγαί· (ἐν τῇ Κρᾶθις
 ποταμὸς ἀένναός ἐστι, ἀπὸ τοῦ ὃ ἐν Ἰταλίῃ ποταμὸς
 τὸ οὐνομα ἔσχε·) καὶ Βοῦρα καὶ Ἑλίκη· (ἐς τὴν κατέ-
 φυγον Ἴωνες ὑπὸ Ἀχαιῶν μάχῃ ἐσσωθέντες·) καὶ
 Αἴγιον, καὶ Ῥύπες, καὶ Πατρέες, καὶ Φαρέες, καὶ
 Ὠλενος· (ἐν τῷ Πείρος ποταμὸς μέγας ἐστί·) καὶ
 Δύμη καὶ Τριταιέες· οἱ μούνοι τούτων μεσόγαιοι οἰ-
 κέουσι. Ταῦτα δυώδεκα μέρεα νῦν Ἀχαιῶν ἐστί, 146
 καὶ τότε γε Ἴώνων ἦν· τούτων δὴ εἵνεκα καὶ οἱ Ἴωνες
 δυώδεκα πόλιας ἐποίησαντο· ἐπεὶ, ὥς γε τι μᾶλλον
 οὗτοι Ἴωνές εἰσι τῶν ἄλλων Ἴώνων ἢ κάλλιόν τι
 γεγόνασι, μωρὴ πολλὴ λέγειν· τῶν Ἄβαντες μὲν ἐξ
 Εὐβοίης εἰσὶ οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα, τοῖσι Ἴωνίης μέτα
 οὐδὲ τοῦ οὐνόματος οὐδέν· Μινῆαι δὲ Ὀρχομένιοι

ἀναμεμίχεται, καὶ Καδμεῖοι, καὶ Δρύοπες, καὶ Φωκέες ἀποδάσμιοι, καὶ Μολοσσοὶ, καὶ Ἀρκάδες Πελασγοὶ, καὶ Δωριέες Ἐπιδαύριοι, ἅλλα τε ἔθνεα πολλὰ ἀναμεμίχεται. οἱ δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ πρυτανηίου τοῦ Ἀθηναίων ὀρμηθέντες καὶ νομίζοντες γενναϊότατοι εἶναι Ἰώνων, οὗτοι δὲ οὐ γυναικας ἡγάγοντο εἰς τὴν ἀποικίην, ἀλλὰ Καείρας ἔσχον, τῶν ἐφόνευσαν τοὺς γονέας. διὰ τοῦτον δὲ τὸν φόνον αἱ γυναῖκες αὐται νόμον θέμεναι, σφίσι αὐτῆσι ὄρκους ἐπήλασαν καὶ παρέδοσαν τῆσι θυγατράσι, μή κοτε ὁμοσιτῆσαι τοῖσι ἀνδράσι, μηδὲ οὐνόματι βῶσαι τὸν ἐωυτῆς ἀνδρα- τοῦδε εἵνεκα· ὅτι ἐφόνευσαν σφέων τοὺς πατέρας καὶ ἀνδρας καὶ παῖδας, καὶ ἔπειτεν ταῦτα ποιήσαντες αὐτῆσι συνοίκεον. ταῦτα δὲ ἦν γινόμενα ἐν Μιλήτῳ.

147 Βασιλέας δὲ ἐστήσαντο οἱ μὲν αὐτῶν Λυκίους, ἀπὸ Γλαύκου τοῦ Ἴππολόχου γεγονότας· οἱ δὲ Καύκωνας Πυλίους, ἀπὸ Κόδρου τοῦ Μελάνθου· οἱ δὲ καὶ συναμφοτέρους. ἀλλὰ γὰρ περιέχονται τοῦ οὐνόματος μᾶλλον τι τῶν ἄλλων Ἰώνων, ἔστωσαν δὲ καὶ οἱ καθαρῶς γεγονότες Ἴωνες· εἰσὶ δὲ πάντες Ἴωνες, ὅσοι ἀπ' Ἀθηνῶν γεγόνασι καὶ Ἀπατούρια ἄγουσι ὀρθήν· ἄγουσι δὲ πάντες πλὴν Ἐφεσίων καὶ Κολοφωνίων· οὗτοι γὰρ μῦνοι Ἰώνων οὐκ ἄγουσι Ἀπα-

148 τούρια, καὶ οὗτοι κατὰ φόνου τινὰ σκῆψιν. Τὸ δὲ Πανιώνιον ἐστὶ τῆς Μυκάλης χώρος ἰρὸς πρὸς ἄρκτον τετραμμένος, κοινῇ ἐξαραιρημένος ὑπὸ Ἰώνων Ποσειδέωνι Ἐλικωνίῳ· ἡ δὲ Μυκάλῃ ἐστὶ τῆς ἠπείρου ἄκρη πρὸς ζέφυρον ἄνεμον κατήκουσα Σάμῳ, εἰς τὴν συλλεγόμενοι ἀπὸ τῶν πολίων Ἴωνες ἄγεσκον ὀρθήν, τῇ ἔθεντο οὐνομα Πανιώνια. πεπόνθασι δὲ οὔτι μῦναι αἱ Ἰώνων ὀρταὶ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ Ἑλλήνων πάντων ὁμοίως πᾶσαι εἰς τὸντὸ γράμμα τελευτῶσι, κατὰπερ τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα.

149 Αὐται μὲν αἱ Ἰάδες πόλιές εἰσι. αἶδε δὲ αἱ Αἰολίδες, Κύμη ἢ Φρικωνὶς καλεομένη, Λήρισσαι, Νέον τεῖχος, Τήμνος, Κίλλα, Νότιον, Αἰγιρόεσσα, Πιτάνη,

Αἰγαῖαι, Μύρινα, Γρύνεια· αὐται ἔνδεκα Αἰολέων πόλιες αἱ ἀρχαῖαι· μία γάρ σφεων παρελύθη ὑπὸ Ἴώνων, Σμύρνη· ἦσαν γὰρ καὶ αὐται δυνώδεκα αἱ ἐν τῇ ἡπείρῳ. οὗτοι δὲ οἱ Αἰολέες χώραν μὲν ἔτυχον κτίσαντες ἀμείνω Ἴώνων, ὠρέων δὲ ἤκουσαν οὐκ ὁμοίως. Σμύρνην δὲ ὧδε ἀπέβαλον Αἰολέες. Κο- 150
λοφωνίους ἀνδρας στάσι ἐσσωθέντας καὶ ἐκπεσόντας ἐκ τῆς πατρίδος ὑπεδέξαντο· μετὰ δὲ, οἱ φυγάδες τῶν Κολοφωνίων φυλάξαντες τοὺς Σμυρναίους ὄρτην ἔξω τείχεος ποιευμένους Διονύσῳ, τὰς πύλας ἀποκληῖσαντες ἔσχον τὴν πόλιν· βοηθησάντων δὲ πάντων Αἰολέων, ὁμολογίῃ ἐχρήσαντο, τὰ ἐπιπλα ἀποδόντων τῶν Ἴώνων ἐκλιπεῖν Σμύρνην Αἰολέας· ποιησάντων δὲ ταῦτα Σμυρναίων, ἐπιδιείλοντό σφεας αἱ ἔνδεκα πόλιες, καὶ ἐποιήσαντο σφέων αὐτέων πολιήτας. Αὐται μὲν νυν αἱ ἡπειρώτιδες Αἰολίδες πόλιες, ἔξω 151
τῶν ἐν τῇ Ἰδῇ οἰκημένων· κεχωρῖδαται γὰρ αὐται· αἱ δὲ τὰς νήσους ἔχουσαι, πέντε μὲν πόλιες τὴν Λέσβον νέμονται· τὴν γὰρ ἕκτην ἐν τῇ Λέσβῳ οἰκομένην Ἀρίσβαν ἠνδραπόδισαν Μηθυμναῖοι ἔοντας ὁμαίμους· ἐν Τενέδῳ δὲ μία οἰκέεται πόλις, καὶ ἐν τῆσι Ἑκατοννήσοισι καλεομένησι ἄλλη μία.

Λεσβίοισι μὲν νυν καὶ Τενεδίοισι, κατὰπερ Ἴώνων τοῖσι τὰς νήσους ἔχουσι, ἦν δεινὸν οὐδέν· τῆσι δὲ λοιπῆσι πόλισι ἕαδε κοινῇ Ἰωσι ἔπεσθαι τῇ ἂν οὗτοι ἐξηγγέωνται. Ὡς δὲ ἀπικέατο ἐς τὴν Σπάρτην 152
τῶν Ἴώνων καὶ Αἰολέων οἱ ἄγγελοι, (κατὰ γὰρ δὴ τάχος ἦν ταῦτα πρησσόμενα,) εἶλοντο πρὸ πάντων λέγειν τὸν Φωκαέα, τῷ οὐνομα ἦν Πύθερμος· ὁ δὲ πορφύρεόν τε εἶμα περιβαλόμενος ὡς ἂν πυνθανόμενοι πλείστοι συνέλθοιεν Σπαρτιητέων, καὶ καταστάς, ἔλεγε πολλὰ τιμωρέειν ἑωντοῖσι χρήζων· Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐ κως ἤκουον, ἀλλ' ἀπέδοξέ σφι μὴ τιμωρέειν Ἰωσι. αἱ μὲν δὲ ἀπαλλάσσοντο· Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀπωσάμενοι τῶν Ἴώνων τοὺς ἀγγέλους, ὅμως ἀπέστειλαν πεντηκοντέρῳ ἀνδρας, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέει,

- κατασκόπους τῶν τε Κύρου πρηγμάτων καὶ Ἰωνίης· ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς Φώκαιαν, ἔπεμπον ἐς Σάρδις σφέων αὐτῶν τὸν δοκιμώτατον, τῷ οὖνομα ἦν Λακρίνης, ἀπερέοντα Κύρῳ Λακεδαιμονίων ῥήσιν, “ γῆς τῆς Ἑλλάδος μηδεμίαν πόλιν σιναμωρέειν, ὡς αὐτῶν
 153 οὐ περιφομένων.” Ταῦτα εἰπόντος τοῦ κήρυκος, λέγεται Κύρον ἐπείρασθαι τοὺς παρεόντας οἱ Ἑλλήνων “ τίνες ἔοντες ἄνθρωποι Λακεδαιμόνιοι καὶ κόσιοι πλῆθος, ταῦτα ἔωυτῷ προαγορεύουσι;” πυνθανόμενον δέ μιν εἰπεῖν πρὸς τὸν κήρυκα τὸν Σπαρτιήτην· “ οὐκ ἔδεισά κω ἄνδρας τοιούτους, τοῖσι ἐστὶ χῶρος ἐν μέσῃ τῇ πόλει ἀποδεδεγμένος, ἐς τὸν συλλεγόμενοι ἀλλήλους ὁμοῦντες ἔξαπατῶσι τοῖσι, ἦν ἐγὼ ὑγιαίνω, οὐ τὰ Ἰώνων πάθεα ἔσται ἔλλεσχα, ἀλλὰ τὰ οἰκῆια.” ταῦτα ἐς τοὺς πάντας Ἑλληνας ἀπέρριψε ὁ Κύρος τὰ ἔπεα, ὅτι ἀγορὰς κτησάμενοι ὦνῃ τε καὶ πρήσει χρέωνται· αὐτοὶ γὰρ οἱ Πέρσαι ἀγορῆσι οὐδὲν ἐώθασιν χρῆσθαι, οὐδέ σφί ἐστι τὸ παράπαν ἀγορῆ. μετὰ ταῦτα ἐπιτρέψας τὰς μὲν Σάρδις Ταβάλῳ ἀνδρὶ Πέρσῃ, τὸν δὲ χρυσὸν τὸν τε Κροῖσου καὶ τὸν τῶν ἄλλων Λυδῶν Πακτῆ ἀνδρὶ Λυδῷ κομίζειν, ἀπήλαυε αὐτὸς ἐς Ἀγβάτανα, Κροῖσόν τε ἅμα ἀγόμενος καὶ τοὺς Ἰωνας ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιησάμενος τὴν πρώτην εἶναι· ἦ τε γὰρ Βαβυλῶν οἱ ἦν ἐμπόδιος, καὶ τὸ Βάκτριον ἔθνος, καὶ Σάκαι τε καὶ Αἰγύπτιοι· ἐπ’ οὓς ἐπέιχεε στρατηλατέειν αὐτὸς, ἐπὶ δὲ Ἰωνας ἄλλον πέμπειν στρατηγόν.
 154 Ὡς δὲ ἀπήλασε ὁ Κύρος ἐκ τῶν Σαρδίων, τοὺς Λυδοὺς ἀπέστησε ὁ Πακτῆς ἀπὸ τε Ταβάλου καὶ Κύρου· καταβὰς δὲ ἐπὶ θάλασσαν, ἅτε τὸν χρυσὸν ἔχων πάντα τὸν ἐκ τῶν Σαρδίων, ἐπικούρους τε ἐμισθοῦτο καὶ τοὺς ἐπιθαλασσίους ἀνθρώπους ἔπειθε σὺν ἔωυτῷ στρατεύεσθαι· ἐλάσας δὲ ἐπὶ τὰς Σάρδις ἐπολιόρκεε Τάβαλον ἀπεργμῆνον ἐν τῇ ἀκροπόλει.
 155 Πυθόμενος δὲ κατ’ ὁδὸν ταῦτα ὁ Κύρος, εἶπε πρὸς Κροῖσον τάδε· “ Κροῖσε, τί ἔσται τὸ τέλος τῶν γινομένων τούτων ἐμοί; οὐ παύσονται Λυδοὶ, ὡς

οἴκασι, πρήγματα παρέχοντες καὶ αὐτοὶ ἔχοντες. φροντίζω, μὴ ἄριστον ἢ ἐξανδραποδίσασθαι σφέας. ὁμοίως γάρ μοι νῦν γε φαίνομαι πεποιηκέναι, ὡς εἶ τις πατέρα ἀποκτείνας τῶν παίδων αὐτοῦ φείσαιο· ὡς δὲ καὶ ἐγὼ Λυδῶν τὸν μὲν πλέον τι ἢ πατέρα ἔοντα σὲ λαβὼν ἄγω, αὐτοῖσι δὲ Λυδοῖσι τὴν πόλιν παρέδωκα· καὶ ἔπειτα θωμάζω εἰ μοι ἀπεστᾶσι;” ὁ μὲν δὴ τά περ νόεε ἔλεγε· ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε, δείσας μὴ ἀναστάτους ποιήσῃ τὰς Σάρδις· “ὦ βασιλεῦ, τὰ μὲν οἰκότα εἰρηκας· σὺ μέντοι μὴ πάντα θυμῷ χρέω, μηδὲ πόλιν ἀρχαίην ἐξαναστήσης ἀναμάρτητον ἐούσαν καὶ τῶν πρότερον καὶ τῶν νῦν ἑστέωτων· τὰ μὲν γὰρ πρότερον ἐγὼ τε ἔπρηξα, καὶ ἐγὼ ἐμῇ κεφαλῇ ἀναμάξας φέρω· τὰ δὲ νῦν παρεόντα, Πακτῆς γὰρ ἔστι ὁ ἀδικέων τῷ σὺ ἐπέτρεψας Σάρδις, οὗτος δότω τοι δίκην. Λυδοῖσι δὲ συγγνώμην ἔχων τάδε αὐτοῖσι ἐπίταξον, ὡς μήτε ἀποστέωσι μήτε δεινοὶ τοι ἔωσι· ἄπειπε μὲν σφι πέμψας ὄπλα ἀρήια μὴ ἐκτῆσθαι· κέλευε δὲ σφέας κιθῶνάς τε ὑποδύνειν τοῖσι εἵμασι καὶ κοθόρνους ὑποδέεσθαι· πρόειπε δ' αὐτοῖσι κιθαρίζειν τε καὶ ψάλλειν καὶ καπηλεύειν παιδεύειν τοὺς παῖδας· καὶ ταχέως σφέας, ὦ βασιλεῦ, γυναικας ἀντ' ἀνδρῶν ὄψεαι γεγονότας, ὥστε οὐδὲν δεινοὶ τοι ἔσονται μὴ ἀποστέωσι.” Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτά οἱ ὑπε- 156 τίθετο, αἰρετώτερα ταῦτα εὐρίσκων Λυδοῖσι ἢ ἀνδραποδισθέντας πρηθῆναι σφέας· ἐπιστάμενος ὅτι ἦν μὴ ἀξιώχρεων πρόφασιν προτείνῃ, οὐκ ἀναπέσει μῖν μεταβουλεύσασθαι, ἀρρωδέων δὲ μὴ καὶ ὕστερόν κοτε οἱ Λυδοὶ, ἦν τὸ παρεὸν ὑπεκδράμωσι, ἀποστάντες ἀπὸ τῶν Περσέων ἀπόλωνται. Κῦρος δὲ ἠσθεὶς τῇ ὑποθήκῃ, καὶ ὑπεὶς τῆς ὀργῆς, ἔφη οἱ πείθεσθαι. καλέσας δὲ Μαζάρεα ἄνδρα Μῆδον, ταῦτά οἱ ἐνετείλατο προειπεῖν Λυδοῖσι τὰ ὁ Κροῖσος ὑπετίθετο· καὶ πρὸς, ἐξανδραποδίσασθαι τοὺς ἄλλους πάντας οἱ μετὰ Λυδῶν ἐπὶ Σάρδις ἐστρατεύσαντο, αὐτὸν δὲ Πακτῆν πάντως ζῶντα ἀγαγεῖν παρ' ἐωυτόν.

- 157 Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐντειλάμενος, ἀπήλαυνε ἐς ἤθεα τὰ Περσέων. Πακτύης δὲ πυθόμενος ἀγχοῦ εἶναι στρατὸν ἐπ' ἔωντόν ἰόντα, δείσας ὤχετο φεύγων ἐς Κύμην. Μαζάρης δὲ ὁ Μῆδος ἐλάσας ἐπὶ τὰς Σάρδις τοῦ Κύρου στρατοῦ μοῖραν ὁσηνδήκοτε ἔχων, ὡς οὐκ εὔρε ἔτι ἔοντας τοὺς ἀμφὶ Πακτύην ἐν Σάρδισι, πρῶτα μὲν τοὺς Λυδοὺς ἠνάγκασε τὰς Κύρου ἐντολὰς ἐπιτελέειν· ἐκ τούτου δὲ κελευσμοσύνης Λυδοὶ τὴν πᾶσαν δίαιταν τῆς ζῆς μετέβαλον. Μαζάρης δὲ μετὰ τοῦτο ἔπεμπε ἐς τὴν Κύμην ἀγγέλους, ἐκδιδόναι κελεύων Πακτύην· οἱ δὲ Κυμαῖοι ἔγνωσαν, συμβουλής περὶ ἐς θεὸν ἀνῶσαι τὸν ἐν Βραγχίδησι· ἦν γὰρ αὐτόθι μαντήιον ἐκ παλαιοῦ ἰδρυμένον, τῷ Ἴωνές τε πάντες καὶ Αἰολέες ἐώθεσαν χρέεσθαι· ὁ δὲ χῶρος οὗτος ἐστὶ τῆς Μιλησίης ὑπὲρ Πανόρμου λιμένος. Πέμψαντες ὦν οἱ Κυμαῖοι ἐς τοὺς Βραγχίδας θεοπρόπους, εἰρώτεον περὶ Πακτύην ὁκοῖόν τι ποιέοντες θεοῖσι μέλλοιεν χαριεῖσθαι; ἐπειρωτῶσι δέ σφι ταῦτα χρηστήριον ἐγένετο “ἐκδιδόναι Πακτύην Πέρσησι.” ταῦτα δὲ ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, ὄρμέατο ἐκδιδόναι· ὄρμεωμένου δὲ ταύτῃ τοῦ πλήθους, Ἀριστόδικος ὁ Ἡρακλείδew, ἀνὴρ τῶν ἀστῶν ἐὼν δόκιμος, ἔσχε μὴ ποιῆσαι ταῦτα Κυμαίους, ἀπιστέων τε τῷ χρησμῷ καὶ δοκέων τοὺς θεοπρόπους οὐ λέγειν ἀληθείας, ἐς ὃ τὸ δεύτερον περὶ Πακτύew ἐπειρησόμενοι ᾗσαν ἄλλοι θεοπρόποι, τῶν καὶ Ἀριστόδικος ἦν.
- 159 Ἀπικομένων δὲ ἐς Βραγχίδας, ἐχρηστηριάζετο ἐκ πάντων Ἀριστόδικος ἐπειρωτέων τάδε· “ὦναξ, ἦλθε παρ' ἡμέας ἰκέτης Πακτύης ὁ Λυδὸς, φεύγων θάνατον βίαιον πρὸς Περσέων· οἱ δέ μιν ἐξαιτέονται, προεῖναι Κυμαίους κελεύοντες· ἡμεῖς δὲ δειμαίνοντες τὴν Περσέων δύναμιν, τὸν ἰκέτην ἐς τόδε οὐ τετολμήκαμεν ἐκδιδόναι, πρὶν ἂν τὸ ἀπὸ σεῦ ἡμῖν δηλωθῆ ἄτρεκέως ὁκότερα ποιέωμεν.” ὁ μὲν ταῦτα ἐπειρώτα· ὁ δ' αὖτις τὸν αὐτὸν σφι χρησμὸν ἔφαινε, κελεύων ἐκδι-

δόσαι Πακτύην Πέρσησι· πρὸς ταῦτα ὁ Ἀριστόδικος ἐκ προνοίης ἐποίεε τάδε· περιῶν τὸν νηὸν κύκλω ἐξαίρειε τοὺς στρουθοὺς καὶ ἄλλα ὅσα ἦν νεοσσευμένα ὀρνίθων γένεα ἐν τῷ νηῷ· ποιέοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα, λέγεται φωνὴν ἐκ τοῦ ἀδύτου γενέσθαι, φέρουσαν μὲν πρὸς τὸν Ἀριστόδικον λέγουσαν δὲ τάδε· “ἀνοσιώτατε ἀνθρώπων, τί τάδε τολμᾶς ποιέειν; τοὺς ἰκέτας μου ἐκ τοῦ νηοῦ κεραΐζεις;” Ἀριστόδικον δὲ οὐκ ἀπορήσαντα, πρὸς ταῦτα εἰπεῖν· “ὦναξ, αὐτὸς μὲν οὕτω τοῖσι ἰκέτησι βοηθείεις, Κυμαίους δὲ κελεύεις τὸν ἰκέτην ἐκδιδόναι;” τὸν δὲ αὐτὸς ἀμείψασθαι τοῖσδε· “ναὶ κελεύω, ἵνα γε ἀσεβήσαντες θᾶσσον ἀπόλησθε· ὡς μὴ τὸ λοιπὸν περὶ ἰκετέων ἐκδόσιος ἔλθητε ἐπὶ τὸ χρηστήριον.” Ταῦτα ὡς 160 ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, οὐ βουλόμενοι οὔτε ἐκδόντες ἀπολέσθαι οὔτε παρ’ ἑωντοῖσι ἔχοντες πολιορκέεσθαι, ἐς Μυτιλήνην αὐτὸν ἐκπέμπουσι· οἱ δὲ Μυτιληναῖοι, ἐπιπέμποντος τοῦ Μαζάρους ἀγγελίας ἐκδιδόναι τὸν Πακτύην, παρεσκευάζοντο ἐπὶ μισθῷ ὄσφ δῆ· οὐ γὰρ ἔχω τοῦτό γε εἰπεῖν ἀτρεκέως· οὐ γὰρ ἐτελεώθη· Κυμαῖοι γὰρ ὡς ἔμαθον ταῦτα πρησσύμενα ἐκ τῶν Μυτιληναίων, πέμψαντες πλοῖον ἐς Λέσβον ἐκκομίζουσι Πακτύην ἐς Χίον· ἐνθεῦτεν δὲ, ἐξ ἱροῦ Ἀθηναίης Πολιούχου ἀποσπασθεὶς ὑπὸ Χίων ἐξεδόθη· ἐξέδοσαν δὲ οἱ Χῖοι ἐπὶ τῷ Ἀταρνεί μισθῷ· τοῦ δὲ Ἀταρνέος τούτου ἐστὶ χώρος τῆς Μυσίης, Λέσβου ἀντίος. Πακτύην μὲν νῦν παραδεξάμενοι οἱ Πέρσαι εἶχον ἐν φυλακῇ, θέλοντες Κύρῳ ἀποδέξαι. ἦν δὲ χρόνος οὗτος οὐκ ὀλίγος γενόμενος, ὅτε Χίων οὐδεὶς ἐκ τοῦ Ἀταρνέος τούτου οὔτε οὐλὰς κριθῶν πρόχυσιν ἐποιέετο θεῶν οὐδενί, οὔτε πέμματα ἐπέσσετο καρποῦ τοῦ ἐνθεῦτεν, ἀπείχετό τε τῶν πάντων ἱρῶν τὰ πάντα ἐκ τῆς χώρας ταύτης γινόμενα.

Χῖοι μὲν νῦν Πακτύην ἐξέδοσαν. Μαζάρης δὲ 161 μετὰ ταῦτα ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς συμπολιορκήσαντας

- Τάβαλον· καὶ τοῦτο μὲν Πριηνέας ἐξηνδραποδίστατο, τοῦτο δὲ Μαιάνδρου πεδίον πᾶν ἐπέδραμε λήϊην ποιείμενος τῷ στρατῷ, Μαγνησίην δὲ ὡσαύτως· μετὰ 162 δὲ ταῦτα αὐτίκα νούσω τελευτᾷ. Ἀποθανόντος δὲ τούτου, Ἄρπαγος κατέβη διάδοχος τῆς στρατηγίης, γένος καὶ αὐτὸς ἐὼν Μῆδος, (τὸν ὁ Μῆδων βασιλεὺς Ἀστυάγης ἀνόμῳ τραπέζῃ ἔδαισε,) ὁ τῷ Κύρῳ τὴν βασιληΐην συγκατεργασάμενος. οὗτος ὡνὴρ τότε ὑπὸ Κύρου στρατηγὸς ἀποδεχθεὶς ὡς ἀπίκετο ἐς τὴν Ἰωνίην, αἶρεε τὰς πόλιας χώμασι· ὅκως γὰρ τειχήρεας ποιήσῃ, τὸ ἐνθεῦτεν χώματα χῶν πρὸς τὰ τείχεα ἐπόρθηε. πρώτη δὲ Φωκαίῃ Ἰωνίης ἐπεχείρησε.
- 163 Οἱ δὲ Φωκαῖές οὗτοι ναυτιλίησι μακρῆσι πρῶτοι Ἑλλήνων ἐχρήσαντο· καὶ τὸν τε Ἀδρίην καὶ τὴν Τυρσηνίην καὶ τὴν Ἰβηρίην καὶ τὸν Ταρτησσὸν οὗτοί εἰσι οἱ καταδέξαντες· ἐναντίλλοντο δὲ οὐ στρατογύλῃσι νηυσὶ ἀλλὰ πεντηκοντέροισι. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὸν Ταρτησσὸν, προσφιλέες ἐγένοντο τῷ βασιλεῖ τῶν Ταρτησσίῳν, τῷ οὐνομα μὲν ἦν Ἀργανθώνιος· ἐτυράννευσε δὲ Ταρτησσοῦ ὀγδώκοντα ἔτεα, ἐβίωσε δὲ πάντα εἴκοσι καὶ ἑκατόν. τούτῳ δὲ τῷ ἀνδρὶ προσφιλέες οἱ Φωκαῖές οὕτω δῆ τι ἐγένοντο, ὡς τὰ μὲν πρῶτὰ σφεας ἐκλιπόντας Ἰωνίην ἐκέλευε τῆς ἐωυτοῦ χώρας οἰκῆσαι ὅκου βούλονται· μετὰ δὲ, ὡς τοῦτό γε οὐκ ἔπειθε τοὺς Φωκαῖεάς, ὁ δὲ πυθόμενος τὸν Μῆδον παρ' αὐτῶν ὡς αὔξειτο, ἐδίδου σφι χρήματα τείχος περιβαλέσθαι τὴν πόλιν· ἐδίδου δὲ ἀφειδέως· καὶ γὰρ καὶ ἡ περίοδος τοῦ τείχεος οὐκ ὀλίγοι στάδιοί εἰσι· τοῦτο δὲ πᾶν λίθων μεγάλων 164 καὶ εὖ συναρμοσμένων. Τὸ μὲν δὴ τείχος τοῖσι Φωκαῖεῦσι τρόπῳ τοιῷδε ἐξεποιήθη. ὁ δὲ Ἄρπαγος ὡς ἐπέλασε τὴν στρατιήν, ἐπολιόρκει αὐτοὺς, προῖσχύμενος ἔπεα “ὡς οἱ καταχρᾶ, εἰ βούλονται Φωκαῖές προμαχεῶνα ἓνα μῶνον τοῦ τείχεος ἐρεῖψαι, καὶ οἴκημα ἐν κατιρῶσαι” οἱ δὲ Φωκαῖές περιημεκτέοντες τῇ δουλοσύνῃ, ἔφασαν “θέλει βουλεύσα-

σθαι ἡμέρην μίαν, καὶ ἔπειτα ὑποκρινέεσθαι· ἐν ᾧ δὲ βουλευόνται αὐτοὶ, ἀπαγαγεῖν ἐκείνον ἐκέλευον τὴν στρατιὴν ἀπὸ τοῦ τείχεος.” ὁ δ' Ἄρπαγος ἔφη “εἰδέναι μὲν εὖ τὰ ἐκείνοι μέλλοιεν ποιέειν, ὅμως δέ σφι παριέναι βουλευσασθαι.” ἐν ᾧ ὦν ὁ Ἄρπαγος ἀπὸ τοῦ τείχεος ἀπήγαγε τὴν στρατιὴν, οἱ Φωκαῖες ἐν τούτῳ κατασπάσαντες τὰς πεντεκοντέρους, ἐσθήμενοι τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ ἔπιπλα πάντα, πρὸς δὲ καὶ τὰ ἀγάλματα τὰ ἐκ τῶν ἱρῶν, καὶ τὰ ἄλλα ἀναθήματα, χωρὶς ὅ τι χαλκὸς ἢ λίθος ἢ γραφὴ ἦν, τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἐσθέντες καὶ αὐτοὶ ἐσβάντες ἔπλεον ἐπὶ Χίου· τὴν δὲ Φωκαίην ἐρημωθεῖσαν ἀνδρῶν ἔσχον οἱ Πέρσαι. Οἱ δὲ Φωκαῖες, ἐπεὶ τε σφι Χίοι τὰς νή- 165
σους τὰς Οἰνούσσας καλεομένας οὐκ ἐβούλοντο ὠνεομένοισι πωλέειν, δειμαίνοντες μὴ αἱ μὲν ἐμπόριον γένωνται ἢ δὲ αὐτῶν νῆσος ἀποκληθῆσθῆ τούτου εἵνεκα, πρὸς ταῦτα οἱ Φωκαῖες ἐστέλλοντο ἐς Κύρνον· (ἐν γὰρ τῇ Κύρνω εἴκοσι ἔτεσι πρότερον τούτων ἐκ θεοπροπίου ἀνεστήσαντο πόλιν, τῇ οὖνομα ἦν Ἀλαλίη· Ἄργανθώνιος δὲ τηνικαῦτα ἤδη τετελευτήκεε·) στελλόμενοι δὲ ἐπὶ τὴν Κύρνον, πρῶτα καταπλεύσαντες ἐς τὴν Φωκαίην κατεφόνευσαν τῶν Περσέων τὴν φυλακὴν, ἣ ἐφρούρεε παραδεξαμένη παρὰ Ἀρπάγου τὴν πόλιν· μετὰ δὲ, ὡς τοῦτό σφι ἐξέργαστο, ἐποιήσαντο ἰσχυρὰς κατάρας τῷ ὑπολειπομένῳ ἔωντῶν τοῦ στόλου· πρὸς δὲ ταύτησι, καὶ μύδρον σιδήρεον κατεπόντωσαν καὶ ὤμοσαν “μὴ πρὶν ἐς Φωκαίην ἕξειν, πρὶν ἢ τὸν μύδρον τοῦτον ἀναφῆναι.” στελλομένων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τὴν Κύρνον, ὑπὲρ ἡμίσεας τῶν ἀστῶν ἔλαβε πόθος τε καὶ οἶκτος τῆς πόλιος καὶ τῶν ἠθέων τῆς χώρας· ψευδόρκοι δὲ γενόμενοι, ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Φωκαίην· οἱ δὲ αὐτῶν τὸ ὄρκιον ἐφύ-
λασσον, ἀερθέντες ἐκ τῶν Οἰνουσσέων ἔπλεον. Ἐπεὶ 166
τε δὲ ἐς τὴν Κύρνον ἀπίκοντο, οἶκεον κοινῇ μετὰ τῶν πρότερον ἀπικομένων ἐπ' ἕτεα πέντε καὶ ἰρὰ ἐνιδρῦσαντο· καὶ ἄγον γὰρ δὴ καὶ ἔφερον τοὺς περιούκους

- ἅπαντας, στρατεύονται ὧν ἐπ' αὐτοὺς κοινῶ λόγῳ
 χρησάμενοι Τυρσηνοὶ καὶ Καρχηδόνιοι, νηυσὶ ἐκάτεροι
 ἐξήκοντα· οἱ δὲ Φωκαῖές πληρώσαντες καὶ αὐτοὶ τὰ
 πλοῖα, ἔοντα ἀριθμὸν ἐξήκοντα, ἀντίαζον ἐς τὸ Σαρ-
 δόνιον καλεόμενον πέλαγος· συμμισγόντων δὲ τῇ
 ναυμαχίῃ, Καδμείῃ τις νίκη τοῖσι Φωκαιεῦσι ἐγένετο·
 αἱ μὲν γὰρ τεσσεράκοντά σφι νῆες διεφθάρησαν, αἱ
 δὲ εἴκοσι αἱ περιεοῦσαι ἦσαν ἄχρηστοι· ἀπεστρά-
 φητο γὰρ τοὺς ἐμβόλους· καταπλώσαντες δὲ ἐς τὴν
 Ἄλαλίνην, ἀνέλαβον τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ
 τὴν ἄλλην κτῆσιν ὄσσην οἰαί τε ἐγίνοντο αἱ νῆες σφι
 ἄγειν· καὶ ἔπειτα ἀφέντες τὴν Κύρνον ἔπλεον ἐς
 167 Ῥήγιον. Τῶν δὲ διαφθαρεισέων νεῶν τοὺς ἄνδρας,
 οἳ τε Καρχηδόνιοι καὶ οἱ Τυρσηνοὶ ἔλαχόν τε αὐτῶν
 πολλῶ πλείους, καὶ τούτους ἐξαγαγόντες κατέλευσαν.
 μετὰ δὲ, Ἀγυλλαίοισι πάντα τὰ παριόντα τὸν χῶρον
 ἐν τῷ οἱ Φωκαῖές καταλευσθέντες ἐκέατο ἐγένετο
 διάστροφα καὶ ἔμπηρα καὶ ἀπόπληκτα, ὁμοίως πρό-
 βατα καὶ ὑποζύγια καὶ ἄνθρωποι· οἱ δὲ Ἀγυλλαῖοι
 ἐς Δελφοὺς ἔπεμπον βουλόμενοι ἀκέσασθαι τὴν
 ἀμαρτάδα, ἣ δὲ Πυθίῃ σφέας ἐκέλευσε ποιεῖν τὰ
 καὶ νῦν οἱ Ἀγυλλαῖοι ἔτι ἐπιτελέουσι· καὶ γὰρ ἐνα-
 γίζουσί σφι μεγάλως, καὶ ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἵππικὸν
 ἐπιστάσι. καὶ οὗτοι μὲν τῶν Φωκαίων τοιοῦτῳ μόρῳ
 διεχρήσαντο· οἱ δὲ αὐτῶν ἐς τὸ Ῥήγιον καταφυγόν-
 τες, ἐνθεῦτεν ὀρμεώμενοι ἐκτήσαντο πόλιν γῆς τῆς
 Οἰνωτρῆς ταύτην, ἣτις νῦν Ὑέλη καλεῖται· ἔκτισαν
 δὲ ταύτην, πρὸς ἀνδρὸς Ποσειδωνιῆτεω μαθόντες ὡς
 τὸν Κύρνον σφι ἡ Πυθίῃ ἔχρησε κτίσαι ἡρῶν ἔοντα,
 ἀλλ' οὐ τὴν νῆσον.
- 168 Φωκαῖης μὲν νυν περὶ τῆς ἐν Ἰωνίῃ οὕτως ἔσχε.
 παραπλήσια δὲ τούτοισι καὶ Τήϊοι ἐποίησαν· ἐπεὶ τε
 γὰρ σφεων εἶλε χῶματι τὸ τεῖχος Ἄρπαγος, ἐσβάν-
 τες πάντες ἐς τὰ πλοῖα οἴχοντο πλείοντες ἐπὶ τῆς
 Θρηϊκῆς, καὶ ἐνθαῦτα ἔκτισαν πόλιν Ἀβδηρα· τὴν
 πρότερος τούτων Κλαζομένιος Τιμήσιος κτίσας, οὐκ

ἀπώνητο, ἀλλ' ὑπὸ Θρηίκων ἐξελασθεὶς τιμὰς νῦν ὑπὸ Τηίων τῶν ἐν Ἀβδήροισι ὡς ἦρωσ ἔχει.

Οὔτοι μὲν νυν Ἴωνων μῦνοι τὴν δουλοσύνην 169 οὐκ ἀνεχόμενοι ἐξέλιπον τὰς πατρίδας· οἱ δ' ἄλλοι Ἴωνες, πλὴν Μιλησίων, διὰ μάχης μὲν ἀπικέατο Ἀρπάγῳ κατάπερ οἱ ἐκλιπόντες, καὶ ἄνδρες ἐγένοντο ἀγαθοὶ περὶ τῆς ἐνωτοῦ ἕκαστος μαχόμενοι, ἐσσωθέντες δὲ καὶ ἀλόντες ἔμενον κατὰ χώραν ἕκαστοι καὶ τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέλεον. Μιλήσιοι δὲ, ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, αὐτῷ Κύρῳ ὄρκιον ποιησάμενοι ἠσυχίην ἄγον. οὕτω δὴ τὸ δεύτερον Ἴωνίη ἐδεδούλωτο. ὡς δὲ τοὺς ἐν τῇ ἠπειρῷ Ἴωνας ἐχειρῶσατο Ἀρπαγος, οἱ τὰς νήσους ἔχοντες Ἴωνες καταρρωδήσαντες ταῦτα, σφέας αὐτοὺς ἔδοσαν Κύρῳ.

Κεκακωμένων δὲ Ἴωνων, καὶ συλλεγομένων οὐδὲν 170 ἦσσον ἐς τὸ Πανιώνιον, πυνθάνομαι γνώμην Βίαντα ἄνδρα Πριηνέα ἀποδέξασθαι Ἴωσι χρησιμωτάτην τῇ εἰ ἐπίειθοντο, παρέιχε ἂν σφι εὐδαιμονέειν Ἑλλήνων μάλιστα· ὃς ἐκέλευε “κοινῷ στόλῳ Ἴωνας ἀερθέντας πλέειν ἐς Σαρδῶ, καὶ ἔπειτα πόλιν μίαν κτίζειν πάντων Ἴωνων· καὶ οὕτω ἀπαλλαχθέντας σφέας δουλοσύνης εὐδαιμονήσειν, νήσων τε ἀπασέων μεγίστην νεμομένους καὶ ἄρχοντας ἄλλων· μένουσι δὲ σφι ἐν τῇ Ἴωνίῃ οὐκ ἔφη ἐνορᾶν ἐλευθερίην ἐτι ἐσομένην.” αὕτη μὲν Βίαντος τοῦ Πριηνέος γνώμη ἐπὶ διεφθαρμένοισι Ἴωσι γενομένη· χρηστὴ δὲ καὶ πρὶν ἢ διαφθαρῆναι Ἴωνίην Θάλεω ἀνδρὸς Μιλησίου ἐγένετο, τὸ ἀνέκαθεν γένος ἐόντος Φοίνικος· ὃς ἐκέλευε “ἐν βουλευτήριον Ἴωνας ἐκτῆσθαι, τὸ δὲ εἶναι ἐν Τέῳ· Τέων γὰρ μέσον εἶναι Ἴωνίης· τὰς δὲ ἄλλας πόλιας οἰκεομένας μηδὲν ἦσσον νομίζεσθαι κατάπερ εἰ δῆμοι εἶεν.” οὕτω μὲν δὴ σφι γνώμας τοιάσδε ἀπεδέξαντο.

Ἀρπαγος δὲ καταστρεψάμενος Ἴωνίην, ἐποιέετο 171 στρατηίην ἐπὶ Κᾶρας καὶ Καυνίους καὶ Λυκίους, ἅμα ἀγόμενος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας. εἰσὶ δὲ τούτων

Κάρης μὲν ἀπιγμένοι ἐς τὴν ἠπειρον ἐκ τῶν νήσων. τὸ γὰρ παλαιὸν ἔόντες Μίνω τε κατήκοοι καὶ καλεόμενοι Λέλεγες, εἶχον τὰς νήσους φόρον μὲν οὐδένα ὑποτελέοντες, ὅσον καὶ ἐγὼ δυνατός εἰμι μακρότατον ἐξικέσθαι ἀκοῆ, οἱ δὲ, ὅκως Μίνως δέοιτο, ἐπλήρουν οἱ τὰς νέας· ἅτε δὲ Μίνω τε κατεστραμμένοι γῆν πολλὴν καὶ εὐτυχεύοντος τῷ πολέμῳ, τὸ Καρικὸν ἦν ἔθνος λογιμώτατον τῶν ἐθνῶν ἀπάντων κατὰ τοῦτον ἄμα τὸν χρόνον μακρῷ μάλιστα· καὶ σφί τριξὰ ἐξευρήματα ἐγένετο, τοῖσι οἱ Ἕλληνες ἐχρήσαντο· καὶ γὰρ ἐπὶ τὰ κράνεα λόφους ἐπιδέεσθαι Κάρης εἰσι οἱ καταδέξαντες, καὶ ἐπὶ τὰς ἀσπίδας τὰ σημηῖα ποιέεσθαι, καὶ ὄχανα ἀσπίσι οὗτοί εἰσι οἱ ποιησάμενοι πρῶτοι· τέως δὲ ἄνευ ὀχάνων ἐφόρεον τὰς ἀσπίδας πάντες οἵπερ ἐώθεσαν ἀσπίσι χρέεσθαι τελαμῶσι σκυτίνοισι οἰηκίζοντες, περὶ τοῖσι αὐχέσι τε καὶ τοῖσι ἀριστεροῖσι ὄμοισι περικείμενοι. μετὰ δὲ, τοὺς Κάρης χρόνῳ ὕστερον πολλῷ Δωριεῆς τε καὶ Ἴωνες ἐξανέστησαν ἐκ τῶν νήσων· καὶ οὕτω ἐς τὴν ἠπειρον ἀπίκοντο. κατὰ μὲν δὴ Κάρης οὕτω Κρήτες λέγουσι γενέσθαι· οὐ μέντοι αὐτοὶ γε ὁμολογέουσι τούτοισι οἱ Κάρης, ἀλλὰ νομίζουσι αὐτοὶ ἑωυτοὺς εἶναι αὐτόχθονας ἠπειρώτας, καὶ τῷ οὐνόματι τῷ αὐτῷ αἰεὶ διαχρεωμένους τῷπερ νῦν· ἀποδεικνῦσι δὲ ἐν Μυλάσοισι Διὸς Καρίου ἱρὸν ἀρχαῖον, τοῦ Μυσοῖσι μὲν καὶ Λυδοῖσι μέτεστι ὡς κασιγνήτοισι ἐοῦσι τοῖσι Καρσί· τὸν γὰρ Λυδὸν καὶ τὸν Μυσὸν λέγουσι εἶναι Καρὸς ἀδελφεούς· τούτοισι μὲν δὴ μέτεστι· ὅσοι δὲ ἔόντες ἄλλου ἔθνεος ὁμόγλωσσοι

172 τοῖσι Καρσί ἐγένοντο, τούτοισι δὲ οὐ μέτα. Οἱ δὲ Κανῖνοι αὐτόχθονες, δοκέειν ἐμοὶ, εἰσί· αὐτοὶ μέντοι ἐκ Κρήτης φασὶ εἶναι· προσκεχωρήκασι δὲ γλῶσσαν μὲν πρὸς τὸ Καρικὸν ἔθνος, ἢ οἱ Κάρης πρὸς τὸ Κανικόν· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρίναι· νόμοισι δὲ χρέωνται κεχωρισμένοισι πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ Καρῶν. τοῖσι γὰρ κάλλιστόν

ἔστι κατ' ἡλικίην τε καὶ φιλότητα εἰλαδὸν συγγίνεσθαι ἐς πόσιν, καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ καὶ παισὶ. ἰδρυνθέντων δὲ σφι ἰρῶν ξεινικῶν, μετέπειτα ὡς σφι ἀπέδοξε, (ἔδοξε δὲ τοῖσι πατρίοισι μόνον χρᾶσθαι θεοῖσι,) ἐνδύντες τὰ ὄπλα ἅπαντες Καύνιοι ἠβηδὸν τύπτοντες δούρασι τὸν ἡέρα μέχρι οὖρων τῶν Καλυνδικῶν ἔποντο, καὶ ἔφασαν ἐκβάλλειν τοὺς ξεινικοὺς θεοὺς. καὶ οὗτοι μὲν τρόποισι τοιούτοισι χρέωνται. Οἱ δὲ Λύκιοι ἐκ Κρήτης τῶρχαῖον γεγόνασι. 173 τὴν γὰρ Κρήτην εἶχον τὸ παλαιὸν πᾶσαν βάρβαροι διενειχθέντων δὲ ἐν Κρήτῃ περὶ τῆς βασιληΐης τῶν Εὐρώπης παίδων Σαρπηδόνοσ τε καὶ Μίνω, ὡς ἐπεκράτησε τῇ στάσει Μίνωσ, ἐξήλασε αὐτόν τε Σαρπηδόνα καὶ τοὺς στασιώτας αὐτοῦ· οἱ δὲ ἀπωσθέντες ἀπίκοντο τῆς Ἀσίας ἐς γῆν τὴν Μιλυάδα· τὴν γὰρ νῦν Λύκιοι νέμονται αὕτη τὸ παλαιὸν ἦν Μιλυάς· οἱ δὲ Μιλυαῖοι τότε Σόλυμοι ἐκαλέοντο. τέωσ μὲν δὴ αὐτῶν Σαρπηδῶν ἦρχε, οἱ δὲ ἐκαλέοντο τό περ τε ἠνείκαντο οὖνομα καὶ νῦν ἔτι καλέονται ὑπὸ τῶν περιόικων οἱ Λύκιοι, Τερμίλαιοι· ὡσ δὲ ἐξ Ἀθηνέων Λύκοσ ὁ Πανδίονοσ ἐξελασθεῖσ καὶ οὗτοσ ὑπὸ τοῦ ἀδελφεοῦ Αἰγέωσ, ἀπίκητο ἐσ τοὺσ Τερμίλασ παρὰ Σαρπηδόνα, οὕτω δὴ κατὰ τοῦ Λύκου τὴν ἐπωνυμίην Λύκιοι ἀνὰ χρόνον ἐκλήθησαν· νόμοισι δὲ τὰ μὲν Κρητικοῖσι τὰ δὲ Καρικοῖσι χρέωνται· ἐν δὲ τόδε ἴδιον νενομίκασι, καὶ οὐδαμοῖσι ἄλλοισι συμφέρονται ἀνθρώπων· καλέουσι ἀπὸ τῶν μητέρων ἐωυτοὺσ καὶ οὐκὶ ἀπὸ τῶν πατέρων· εἰρομένου δὲ ἐτέρου τὸν πλησίον τίσ εἶη; καταλέξει ἐωυτὸν μητρόθεν καὶ τῆσ μητρὸσ ἀνανεμέεται τὰσ μητέρασ· καὶ ἦν μὲν γε γυνὴ ἀστὴ δούλω συνοικήση, γενναῖα τὰ τέκνα νενομισται· ἦν δὲ ἀνὴρ ἀστὸσ καὶ ὁ πρῶτοσ αὐτῶν γυναῖκα ξείνην ἢ παλλακὴν ἔχη, ἄτιμα τὰ τέκνα γίνεται.

Οἱ μὲν νυν Κᾶρες οὐδὲν λαμπρὸν ἔργον ἀποδεξά- 174
μενοι, ἐδουλώθησαν ὑπὸ Ἀρπάγου, οὔτε αὐτοὶ οἱ

Κᾶρες ἀποδεξάμενοι οὐδὲν οὔτε ὄσοι Ἑλλήνων ταύτην τὴν χώραν οἰκέουσι. οἰκέουσι δὲ καὶ ἄλλοι καὶ Λακεδαιμονίων ἄποικοι Κνίδιοι, τῆς χώρας τῆς σφετέρης τετραμμένης ἐς πόντον, ἀργμένης δὲ ἐκ τῆς χερσονήσου τῆς Βυβασσίδος τὸ δὴ Τριόπιον καλέεται, εὐούσης τε πάσης [τῆς Κνιδίης,] πλὴν ὀλίγης περιπόρου· (τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς βορρῆν ἄνεμον ὁ Κεραμεικὸς κόλπος ἀπέργει, τὰ δὲ πρὸς νότον ἢ κατὰ Σύμην τε καὶ Ῥόδον θάλασσα·) τὸ ὦν δὴ ὀλίγον τοῦτο, ἐὼν ὅσον τε ἐπὶ πέντε στάδια, ὦρυsson οἱ Κνίδιοι ἐν ὄσῳ Ἄρπαγος τὴν Ἰωνίην κατεστρέφετο, βουλόμενοι νῆσον τὴν χώραν ποιῆσαι· ἐντὸς δὲ πᾶσά σφι ἐγένετο· τῇ γὰρ ἡ Κνιδίη χώρα ἐς τὴν ἠπειρον τελευτᾷ, ταύτῃ ὁ ἰσθμὸς ἐστὶ τὸν ὦρυsson· καὶ δὴ πολλῇ χειρὶ ἐργαζομένων τῶν Κνιδίων, μᾶλλον γάρ τι καὶ θεϊότερον ἐφαίνοντο τιτρώσκεσθαι οἱ ἐργαζόμενοι τοῦ οἰκότος τά τε ἄλλα τοῦ σώματος καὶ μάλιστα τὰ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς θραυομένης τῆς πέτρης, ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους ἐπερησομένους τὸ ἀντίξουν· ἡ δὲ Πυθίη σφι, ὡς αὐτοὶ Κνίδιοι λέγουσι, χρᾶ ἐν τριμέτρῳ τόνῳ τάδε·

Ἴσθμὸν δὲ μὴ πυργούτε, μὴδ' ὀρύσσετε·
Ζεὺς γὰρ κ' ἔθηκε νῆσον, εἰ κ' ἐβούλετο.

Κνίδιοι μὲν, ταῦτα τῆς Πυθίης χρησάσης, τοῦ τε ὀρύγματος ἐπαύσαντο καὶ Ἄρπάγῳ ἐπιόντι σὺν τῷ
175 στρατῷ ἀμαχητὶ σφεας αὐτοὺς παρέδοσαν. Ἦσαν δὲ Πηδασεῖς οἰκοῦντες ὑπὲρ Ἀλικαρνησοῦ μεσόγαιαν· τοῖσι ὅκως τι μέλλοι ἀνεπιτήδεον ἔσεσθαι, αὐτοῖσί τε καὶ τοῖσι περιοίκοισι, ἡ ἱερεὶή τῆς Ἀθηναίης πύγωνα μέγαν ἴσχει· τρίς σφι τοῦτο ἐγένετο· οὗτοι τῶν περὶ Καρίην ἀνδρῶν μῦνοι τε ἀντέσχον χρόνον Ἄρπάγῳ καὶ πρήγματα παρέσχον πλείστα, ὅρος τειχίσαντες τῷ οὐνομά ἐστι Λίδη.

176 Πηδασεῖς μὲν νυν χρόνῳ ἐξαιρέθησαν. Λύκιοι δὲ, ὡς ἐς τὸ Ξάνθιον πεδίον ἤλασε ὁ Ἄρπαγος τὸν στρατὸν, ὑπεξιώντες καὶ μαχόμενοι ὀλίγοι πρὸς πολ-

λοὺς ἀρετὰς ἀπεδείκνυντο· ἐσωθέντες δὲ καὶ κατειληθέντες ἐς τὸ ἄστυ, συνήλισαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν τὰς τε γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰ χρήματα καὶ τοὺς οἰκέτας, καὶ ἔπειτα ὑπῆψαν τὴν ἀκρόπολιν πᾶσαν ταύτην καίεσθαι· ταῦτα δὲ ποιήσαντες καὶ συνομόσαντες ὄρκους δεινοὺς, ὑπέξελθόντες ἀπέθανον πάντες Ξάνθιοι μαχόμενοι· τῶν δὲ νῦν Λυκίων φαμένων Ξανθίων εἶναι, οἱ πολλοὶ, πλὴν ὀγδώκοντα ἰστιέων, εἰσὶ ἐπήλυδες· αἱ δὲ ὀγδώκοντα ἰστῖαι αὐταὶ ἔτυχον τηνικαῦτα ἐκδημέουσαι, καὶ οὕτω περιεγέροντο· τὴν μὲν δὴ Ξάνθον οὕτως ἔσχε ὁ Ἄρπαγος. παραπλησίως δὲ καὶ τὴν Καῦνον ἔσχε. καὶ γὰρ οἱ Καῦνιοὶ τοὺς Λυκίους ἐμιμήσαντο τὰ πλέω. Τὰ μὲν νυν 177 κάτω τῆς Ἀσίας Ἄρπαγος ἀνάστατα ἐποίηε, τὰ δὲ ἄνω αὐτῆς αὐτὸς Κῦρος, πᾶν ἔθνος καταστρεφόμενος καὶ οὐδὲν παριείς· τὰ μὲν νυν αὐτῶν πλέω παρήσομεν· τὰ δὲ οἱ παρέσχε πόνον τε πλείστον καὶ ἀξιαπηγητότατά ἐστι, τούτων ἐπιμνήσομαι.

Κῦρος ἐπεὶ τε τὰ πάντα τῆς ἠπείρου ὑποχείρια 178 ἐποίησατο, Ἀσσυρίοισι ἐπετίθετο. τῆς δὲ Ἀσσυρίας ἐστὶ τὰ μὲν κου καὶ ἄλλα πολίσματα μεγάλα πολλὰ, τὸ δὲ ὀνομαστότατον καὶ ἰσχυρότατον καὶ ἔνθα σφι Νίνου ἀναστάτου γενομένης τὰ βασιλῆα κατεστήκεε ἦν Βαβυλῶν, ἐοῦσα τοιαύτη δὴ τις· πόλις κέεται ἐν πεδίῳ μεγάλῳ, μέγαθος ἐοῦσα μέτωπον ἕκαστον εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίων, ἐούσης τετραγώνου· οὗτοι στάδιοι τῆς περιόδου τῆς πόλιος γίνονται συνάπαντες ὀγδώκοντα καὶ τετρακόσιοι· τὸ μὲν νυν μέγαθος τοσοῦτόν ἐστι τοῦ ἄστεος τοῦ Βαβυλωνίου. ἐκεκόσμητο δὲ ὡς οὐδὲν ἄλλο πόλισμα τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· τάφρος μὲν πρῶτά μιν βαθέα τε καὶ εὐρέα καὶ πλὴν ὕδατος περιθεεί· μετὰ δὲ, τείχος πενήκοντα μὲν πήχεων βασιλῆων ἐὼν τὸ εὖρος, ὕψος δὲ διηκοσίων πήχεων· (ὁ δὲ βασιλῆιος πήχυς τοῦ μετρίου ἐστὶ πήχεος μέζων τρισὶ δακτύλοισι·) Δεῖ δὴ με πρὸς 179 τούτοις ἐτι φράσαι, ἵνα τε ἐκ τῆς τάφρου ἢ γῆ

ἀναισιμώθη καὶ τὸ τεῖχος ὄντινα τρόπον ἔργαστο. ὀρύσσοντες ἅμα τὴν τάφρον ἐπλίνθενον τὴν γῆν τὴν ἐκ τοῦ ὀρύγματος ἐκφερομένην, ἐλκύσαντες δὲ πλίνθους ἱκανὰς ὥπτησαν αὐτὰς ἐν καμίνοισι· μετὰ δὲ, τέλματι χρεώμενοι ἀσφάλτῳ θερμῇ, καὶ διὰ τριήκοντα δόμων πλίνθου ταρσοὺς καλάμων διαστοιβάζοντες, ἔδειμαν πρῶτα μὲν τῆς τάφρου τὰ χεῖλα, δεύτερα δὲ αὐτὸ τὸ τεῖχος τὸν αὐτὸν τρόπον· ἐπάνω δὲ τοῦ τείχεος παρὰ τὰ ἔσχατα, οἰκήματα μονόκωλα ἔδειμαν τετραμμένα ἐς ἄλληλα· τὸ μέσον δὲ τῶν οἰκημάτων ἔλιπον τεθρίπῳ περιέλασιν. πύλαι δὲ ἐνεστᾶσι περίξ τοῦ τείχεος ἑκατὸν, χάλκεια πᾶσαι, καὶ σταθμοὶ τε καὶ ὑπέρθυρα ὡσαύτως. ἔστι δὲ ἄλλη πόλις ἀπέχουσα ὀκτῶ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Βαβυλῶνος· Ἰς οὖνομα αὐτῆ· ἔνθα ἔστι ποταμὸς οὐ μέγας· Ἰς καὶ τῷ ποταμῷ τὸ οὖνομα· ἐσβάλλει δὲ οὗτος ἐς τὸν Εὐφρῆτην ποταμὸν τὸ ῥέεθρον. οὗτος ὢν ὁ Ἰς ποταμὸς ἅμα τῷ ὕδατι θρόμβους ἀσφάλτου ἀναδιδοῖ πολλοὺς· ἔνθεν ἢ ἀσφαλτος ἐς τὸ ἐν Βαβυλῶνι τεῖχος ἐκομίσθη. Τετείχιστο μὲν νυν ἡ Βαβυλῶν τρόπῳ τοιῷδε. ἔστι δὲ δύο φάρσεια τῆς πόλιος· τὸ γὰρ μέσον αὐτῆς ποταμὸς διέργει, τῷ οὖνομά ἐστι Εὐφρῆτης. ῥέει δὲ ἐξ Ἀρμενίων ἐὼν μέγας καὶ βαθὺς καὶ ταχύς· ἐξίει δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν. τὸ ὢν δὴ τεῖχος ἑκάτερον τοὺς ἀγκῶνας ἐς τὸν ποταμὸν ἐλήλαται· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου [αἱ ἐπικαρπαὶ] παρὰ χεῖλος ἑκάτερον τοῦ ποταμοῦ αἵμασιγῇ πλίνθων ὀπτέων παρατείνει. τὸ δὲ ἄστν αὐτὸ, ἐὼν πλήρες οἰκιέων τριωρόφων τε καὶ τετρωρόφων, κατατέμνεται τὰς ὁδοὺς ἰθείας, τὰς τε ἄλλας καὶ τὰς ἐπικαρσίας τὰς ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐχούσας. κατὰ δὴ ὢν ἐκάστην ὁδὸν ἐν τῇ αἵμασιγῇ τῇ παρὰ τὸν ποταμὸν πυλίδες ἐπῆσαν, ὅσαι περ αἱ λαῦραι τοσαῦται ἀριθμόν· ἦσαν δὲ καὶ αὐταὶ χάλκεια, φέ-
 181 ρουσαι καὶ αὐταὶ ἐς αὐτὸν τὸν ποταμὸν. Τοῦτο μὲν δὴ τὸ τεῖχος θώρηξ ἐστὶ· ἕτερον δὲ ἔσωθεν τεῖχος

περιθεῖ, οὐ πολλῶ τέω ἀσθενέστερον τοῦ ἑτέρου τεί-
 χους στεινότερον δέ. ἐν δὲ φάρσει ἑκατέρω τῆς
 πόλιος τετείχιστο ἐν μέσῳ· ἐν τῷ ἦεν τὰ βασιλήϊα,
 περιβόλῳ μεγάλῳ τε καὶ ἰσχυρῷ· ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ,
 Διὸς Βήλου ἱρὸν χαλκόφυλον, καὶ ἐς ἐμὲ τοῦτο ἔτι
 ἔον, δύο σταδίων πάντη, ἔον τετράγωνον. ἐν μέσῳ
 δὲ τοῦ ἱροῦ πύργος στερεὸς οἰκοδόμηται, σταδίου
 καὶ τὸ μῆκος καὶ τὸ εὖρος· καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ πύργῳ
 ἄλλος πύργος ἐπιβέβηκε καὶ ἕτερος μάλα ἐπὶ τούτῳ,
 μέχρις οὗ ὀκτὼ πύργων· ἀνάβασις δὲ ἐς αὐτοὺς ἔξω-
 θεν κύκλῳ περὶ πάντας τοὺς πύργους ἔχουσα πεποι-
 ηται· μεσοῦντι δὲ κου τῆς ἀναβάσιός ἐστι καταγωγὴ
 τε καὶ θῶκοι ἀμπαυστήριοι, ἐν τοῖσι κατίζοντες ἀμ-
 παύονται οἱ ἀναβαινοντες· ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ πύργῳ
 νηὸς ἔπεστι μέγας· ἐν δὲ τῷ νηῷ κλίνη μεγάλη κέ-
 εται εὖ ἐστρωμένη, καὶ οἱ τράπεζα παρακέεται χρυ-
 σέη· ἄγαλμα δὲ οὐκ ἔστι οὐδὲν αὐτόθι ἐνιδρυμένον·
 οὐδὲ νύκτα οὐδεὶς ἐναυλίζεται ἀνθρώπων, ὅτι μὴ γυνή
 μούνη τῶν ἐπιχωρίων τὴν ἂν ὁ θεὸς ἔληται ἐκ πα-
 σέων, ὡς λέγουσι οἱ Χαλδαῖοι, ἔοντες ἱρέες τούτου τοῦ
 θεοῦ. Φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ 182
 λέγοντες, τὸν θεὸν αὐτὸν φοιτᾶν τε ἐς τὸν νηὸν καὶ
 ἀμπαύεσθαι ἐπὶ τῆς κλίνης, κατὰ περ ἐν Θήβησι τῆσι
 Αἰγυπτίησι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς λέγουσι οἱ
 Αἰγύπτιοι· καὶ γὰρ δὴ ἐκεῖθι κοιμᾶται ἐν τῷ τοῦ
 Διὸς τοῦ Θεβαϊέος γυνή· ἀμφοτέραι δὲ αὐταὶ λέ-
 γονται ἀνδρῶν οὐδαμῶν ἐς ὀμιλίην φοιτᾶν· καὶ κατὰ
 περ ἐν Πατάροισι τῆς Λυκίης ἢ πρόμαντις τοῦ θεοῦ,
 ἔπεαν γένηται· οὐ γὰρ ὦν αἰεὶ ἐστὶ χρηστήριον
 αὐτόθι· ἔπεαν δὲ γένηται, τότε ὦν συγκατακληῖται
 τὰς νύκτας ἔσω ἐν τῷ νηῷ. Ἔστι δὲ τοῦ ἐν Βαβυ- 183
 λῶνι ἱροῦ καὶ ἄλλος κάτω νηὸς· ἐνθα ἄγαλμα μέγα
 τοῦ Διὸς ἐνὶ κατήμενον χρύσειον, καὶ οἱ τράπεζα με-
 γάλῃ παρακέεται χρυσέη, καὶ τὸ βᾶθρον οἱ καὶ ὁ
 θρόνος χρυσεός ἐστι, καὶ, ὡς ἔλεγον οἱ Χαλδαῖοι,
 ταλάντων ὀκτακοσίων χρυσοῦ πεποῖηται ταῦτα· ἔξω

δὲ τοῦ νηοῦ βωμός ἐστι χρύσεος. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος βωμός μέγας, ὅπου θύεται τὰ τέλεια τῶν προβάτων. ἐπὶ γὰρ τοῦ χρυσοῦ βωμοῦ οὐκ ἔξεστι θύειν ὅτι μὴ γαλαθηνὰ μούνα· ἐπὶ δὲ τοῦ μέζονος βωμοῦ καὶ καταγίζουσι λιβανωτοῦ χίλια τάλαντα ἔτεος ἐκάστου οἱ Χαλδαῖοι, τότε ἐπεὰν τὴν ὄρτην ἄγωσι τῷ θεῷ τούτῳ. ἦν δὲ ἐν τῷ τεμένει τούτῳ ἔτι τὸν χρόνον ἐκείνον καὶ ἀνδριάς δωδέκα πηχέων, χρύσεος, στερεός. ἐγὼ μὲν μιν οὐκ εἶδον· τὰ δὲ λέγεται ὑπὸ Χαλδαίων, ταῦτα λέγω. τούτῳ τῷ ἀνδριάντι Δαρείος μὲν ὁ Ὑστάσπεος ἐπιβουλεύσας, οὐκ ἐτόλμησε λαβεῖν· Ξέρξης δὲ ὁ Δαρείου ἔλαβε, καὶ τὸν ἰρέα ἀπέκτεινε ἀπαγορεύοντα μὴ κινεῖν τὸν ἀνδριάντα. τὸ μὲν δὴ ἱρὸν τοῦτο οὕτω κεκόσμητο, ἔστι δὲ καὶ ἴδια ἀναθήματα πολλά.

- 184 Τῆς δὲ Βαβυλῶνος ταύτης πολλοὶ μὲν κου καὶ ἄλλοι ἐγένοντο βασιλέες, τῶν ἐν τοῖσι Ἀσσυρίοισι λόγοισι μνήμην ποιήσομαι, οἳ τὰ τείχεά τε ἐπεκόσμησαν καὶ τὰ ἰρά· ἐν δὲ δὴ καὶ γυναῖκες δύο. ἡ μὲν πρότερον ἄρξασα τῆς ὑστερον γενεῆσι πέντε πρότερον γενομένη, τῇ οὐνομα ἦν Σεμίραμις, αὕτη μὲν ἀπεδέξατο χώματα ἀνὰ τὸ πεδίον ἔοντα ἀξιοθέητα· πρότερον δὲ ἐώθεε ὁ
- 185 ποταμὸς ἀνὰ τὸ πεδίον πᾶν πελαγίζειν. Ἡ δὲ δὴ δεύτερον γενομένη ταύτης βασιλεία, τῇ οὐνομα ἦν Νίτωκρις, (αὕτη δὲ συνετωτέρη γενομένη τῆς πρότερον ἀρξάσης,) τοῦτο μὲν μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ ἐγὼ ἀπηγγήσομαι· τοῦτο δὲ τὴν Μήδων ἀρῶσα ἀρχὴν μεγάλην τε καὶ οὐκ ἀτρεμίζουσαν, ἄλλα τε ἀραιρημένα ἄστυα αὐτοῖσι ἐν δὲ δὴ καὶ τὴν Νῖνον, προεφυλάξατο ὅσα ἐδύνατο μάλιστα, πρῶτα μὲν τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν ῥέοντα πρότερον ἰθὺν, ὃς σφι διὰ τῆς πόλιος μέσης ῥέει, τοῦτον ἄνωθεν διώρυχας ὀρύξασα οὕτω δὴ τι ἐποίησε σκολιὸν, ὥστε δὴ τρεῖς ἐς τῶν τινὰ κωμέων τῶν ἐν τῇ Ἀσσυρίῃ ἀπικνέεται ῥέων· τῇ δὲ κώμῃ οὐνομά ἐστι ἐς τὴν ἀπικνέεται ὁ Εὐφρήτης Ἀρδέρικκα· καὶ νῦν οἳ ἂν κομίζονται ἀπὸ

τῆσδε τῆς θαλάσσης ἐς Βαβυλῶνα, καταπλέοντες ἐς τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν τρίς τε ἐς τὴν αὐτὴν ταύτην κώμην παραγίνονται καὶ ἐν τρισὶ ἡμέρησι. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτο ἐποίησε, χῶμα δὲ παρέχωσε παρ' ἑκάτερον τοῦ ποταμοῦ τὸ χεῖλος, ἄξιον θύνηματος μέγας καὶ ὕψος ὅσον τί ἐστι· κατύπερθε δὲ πολλῶ Βαβυλῶνος ὤρυσσε ἔλυτρον λίμνη ὀλίγον τι παρατείνουσα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, βάθος μὲν ἐς τὸ ὕδωρ αἰὶ ὀρύσσουσα εὖρος δὲ τὸ περίμετρον αὐτοῦ ποιεύσα εἰκοσί τε καὶ τετρακοσίων σταδίων· τὸν δὲ ὀρυσσόμενον χοῦν ἐκ τούτου τοῦ ὀρύγματος ἀναισίμου παρὰ τὰ χεῖλα τοῦ ποταμοῦ παραχέουσα, ἐπεὶ τε δέ οἱ ὤρυκτο, λίθους ἀγαγομένη κρηπίδα κύκλῳ περὶ αὐτὴν ἤλασε. ἐποίηε δὲ ἀμφοτέρα ταῦτα, τὸν τε ποταμὸν σκολιὸν καὶ τὸ ὄρυγμα πᾶν ἔλος, ὡς ὃ τε ποταμὸς βραδύτερος εἴη περὶ καμπὰς πολλὰς ἀγνύμενος, καὶ οἱ πλόοι ἔωσι σκολιοὶ ἐς τὴν Βαβυλῶνα, ἔκ τε τῶν πλόων ἐκδέκτηται περίοδος τῆς λίμνης μακρῆ. κατὰ τοῦτο δὲ εἰργάζετο τῆς χώρας τῆ αἰ τε ἐσβολαὶ ἦσαν καὶ τὰ σύντομα τῆς ἐκ Μῆδων οδοῦ, ἵνα μὴ ἐπιμισγόμενοι οἱ Μῆδοι ἐκμανθάνοιεν αὐτῆς τὰ πρήγματα. Ταῦτα μὲν δὴ ἐκ 186 βάθεος περιεβάλετο, τοιήνδε δὲ ἐξ αὐτῶν παρενθήκη ἐποίησατο· τῆς πόλιος εἰσῆς δύο φαρσέων, τοῦ δὲ ποταμοῦ μέσον ἔχοντος, ἐπὶ τῶν πρότερον βασιλέων ὅπως τις ἐθέλοι ἐκ τοῦ ἐτέρου φάρσεος ἐς τοῦτερον διαβῆναι, χρῆν πλοίῳ διαβαίνειν· καὶ ἦν, ὡς ἐγὼ δοκέω, ὀχληρὸν τοῦτο· αὐτὴ δὲ καὶ τοῦτο προεΐδε· ἐπεὶ τε γὰρ ὤρυσσε τὸ ἔλυτρον τῆ λίμνη, μνημόσυνον τόδε ἄλλο ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔργου ἐλίπετο· ἐτάμνετο λίθους περιμήκεις· ὡς δὲ οἱ ἦσαν οἱ λίθοι ἐτοιμοὶ καὶ τὸ χωρίον ὀρώρυκτο, ἐκτρέψασα τοῦ ποταμοῦ τὸ ῥέεθρον πᾶν ἐς τὸ ὤρυσσε χωρίον, ἐν τῷ ἐπίμπλατο τοῦτο ἐν τούτῳ ἀπεξηρασμένου τοῦ ἀρχαίου ῥεέθρου, τοῦτο μὲν τὰ χεῖλα τοῦ ποταμοῦ, κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὰς καταβάσιαι τὰς ἐκ τῶν πυλίδων ἐς τὸν ποταμὸν φερούσας, ἀνοικοδόμησε πλίνθοισι ὀπτῆσι, κατὰ τὸν

αὐτὸν λόγον τῷ τείχεϊ, τοῦτο δὲ κατὰ μέσσην κού μά-
 λιστα τὴν πόλιν, τοῖσι λίθοισι τοὺς ὠρύξατο οἰκο-
 δόμεε γέφυραν δέουσα τοὺς λίθους σιδήρω τε καὶ
 μολύβδῳ. ἐπιτείνεσκε δὲ ἐπ' αὐτὴν, ὅπως μὲν ἡμέρη
 γένοιτο, ξύλα τετράγωνα ἐπ' ὧν τὴν διάβασιν ἐποι-
 εῦντο οἱ Βαβυλώνιοι· τὰς δὲ νύκτας τὰ ξύλα ταῦτα
 ἀπαιρέεσκον τοῦδε εἵνεκα, ἵνα μὴ διαφοιτέοντες τὰς
 νύκτας κλέπτοιεν παρ' ἀλλήλων. ὡς δὲ τό τε ὄρυχθὲν
 λίμνη πλήρης ἐγεγόνεε ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τὰ περὶ
 τὴν γέφυραν ἐκεκόσμητο, τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν ἐς
 τὰ ἀρχαῖα ῥέεθρα ἐκ τῆς λίμνης ἐξήγαγε· καὶ οὕτω
 τὸ ὄρυχθὲν ἔλος γενόμενον ἐς δέον ἐδόκεε γεγονέναι,
 καὶ τοῖσι πολιῆταισι γέφυρα ἦν κατεσκευασμένη.

187 Ἡ δ' αὐτὴ αὐτῆ βασιλεία καὶ ἀπάτην τοιήνδε τινα
 ἐμηχανήσατο· ὑπὲρ τῶν μάλιστα λεωφόρων πυλέων
 τοῦ ἄστεος τάφον ἐωντῆ κατεσκευάσατο μετέωρον
 ἐπιπολῆς αὐτέων τῶν πυλέων· ἐνεκόλαψε δὲ ἐς τὸν
 τάφον γράμματα λέγοντα τάδε· ΤΩΝ ΤΙΣ ΕΜΕΥ
 ὙΣΤΕΡΟΝ ΓΙΝΟΜΕΝΩΝ ΒΑΒΥΛΩΝΟΣ ΒΑ-
 ΣΙΛΕΩΝ ΗΝ ΣΠΑΝΙΣΗΙ ΧΡΗΜΑΤΩΝ, ΑΝΟΙ-
 ΞΑΣ ΤΟΝ ΤΑΦΟΝ ΛΑΒΕΤΩ ὍΚΟΣΑ ΒΟΥΛΕ-
 ΤΑΙ ΧΡΗΜΑΤΑ. ΜΗ ΜΕΝΤΟΙ ΓΕ ΜΗ ΣΠΑ-
 ΝΙΣΑΣ ΓΕ, ΑΛΛΩΣ ΑΝΟΙΞΗΙ· ΟΥ ΓΑΡ ΑΜΕΙ-
 ΝΟΝ. οὗτος ὁ τάφος ἦν ἀκίνητος μέχρι οὗ ἐς
 Δαρείον περιῆλθε ἡ βασιληΐη· Δαρείω δὲ καὶ δεινὸν
 ἐδόκεε εἶναι τῆσι πύλῃσι ταύτησι μηδὲν χρεέσθαι,
 καὶ χρημάτων κειμένων καὶ αὐτῶν [τῶν χρημάτων]
 ἐπικαλομένων, μὴ οὐ λαβεῖν αὐτά· τῆσι δὲ πύλῃσι
 ταύτησι οὐδὲν ἐχρᾶτο τοῦδε εἵνεκα, ὅτι ὑπὲρ κεφαλῆς
 οἱ ἐγένετο ὁ νεκρὸς διεξελαύνοντι· ἀνοίξας δὲ τὸν
 τάφον, εἶρε χρήματα μὲν οὐ, τὸν δὲ νεκρὸν, καὶ
 γράμματα λέγοντα τάδε· Εἰ ΜΗ ΑΠΛΗΣΤΟΣ ΤΕ
 ΕΑΣ ΧΡΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΙΣΧΡΟΚΕΡΔΗΣ, ΟΥΚ
 ΑΝ ΝΕΚΡΩΝ ΘΗΚΑΣ ΑΝΕΩΙΓΕΣ· αὐτὴ μὲν
 νυν ἡ βασιλεία τοιαύτη τις λέγεται γενέσθαι.

188 Ὁ δὲ δὴ Κύρος ἐπὶ ταύτης τῆς γυναικὸς τὸν

παῖδα ἐστρατεύετο, ἔχοντά τε τοῦ πατρὸς τοῦ ἔωντοῦ τοῦνομα Λαβυνήτου καὶ τὴν Ἀσσυρίων ἀρχήν. (στρατεύεται δὲ δὴ βασιλεὺς ὁ μέγας καὶ σιτιίοισι εὖ ἐσκευασμένοισι ἐξ οἴκου καὶ προβάτοισι· καὶ δὴ καὶ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Χοάσπεω ποταμοῦ ἅμα ἄγεται τοῦ παρὰ Σοῦσα ῥέοντος, τοῦ μούνου πίνει βασιλεὺς καὶ ἄλλου οὐδενὸς ποταμοῦ· τούτου δὲ τοῦ Χοάσπεω τοῦ ὕδατος ἀπεψημένον πολλὰ κάρτα ἅμαξαι τετράκυκλοι ἡμιόνειαι κομίζουσαι ἐν ἀγγείοισι ἀργυρέοισι, ἔπονται ὅπη ἂν ἐλαύνησι ἐκάστοτε.) Ἐπεὶ τε 189 δὲ ὁ Κῦρος πορευόμενος ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐγένετο ἐπὶ Γύνδη ποταμῷ, τοῦ αἰ μὲν πηγαὶ ἐν Ματιηνοῖσι οὖρσι, ῥέει δὲ διὰ Δαρδανέων, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς ἕτερον ποταμὸν Τίγριν· ὁ δὲ παρὰ Ὀπιν πόλιν ῥέων ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν ἐκδιδοῖ· τούτον δὴ τὸν Γύνδην ποταμὸν ὡς διαβαίνειν ἐπειρᾶτο ὁ Κῦρος, ἔοντα νησιπέρητον, ἐνθαῦτά οἱ τῶν τις ἱρῶν ἵππων τῶν λευκῶν ὑπὸ ὕβριος ἐσβὰς ἐς τὸν ποταμὸν, διαβαίνειν ἐπειρᾶτο· ὁ δὲ μιν συμψήσας ὑποβρύχιον οἰχώκεε φέρων· κάρτα τε δὴ ἐχαλέπαινε τῷ ποταμῷ ὁ Κῦρος τοῦτο ὑβρίσαντι, καὶ οἱ ἐπηκείλησε οὕτω δὴ μιν ἀσθενέα ποιήσειν, ὥστε τοῦ λοιποῦ καὶ γυναϊκάς μιν εὐπετέως τὸ γόνυ οὐ βρεχούσας διαβήσεσθαι· μετὰ δὲ τὴν ἀπειλήν, μετεῖς τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα στρατεύουσιν διαίρειε τὴν στρατιὴν δίχα, διελὼν δὲ, κατέτεινε σχοινοτενάς ὑποδέξας διώρυχας ὀγδώκοντα καὶ ἑκατὸν παρ' ἑκάτερον τὸ χεῖλος τετραμμένας τοῦ Γύνδεω πάντα τρόπον· διατάξας δὲ τὸν στρατὸν ὀρύσσειν ἐκέλευε· οἳ δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐργαζομένου ἦνετο μὲν τὸ ἔργον, ὁμως μέντοι τὴν θερείην πᾶσαν αὐτοῦ ταύτη διέτριψαν ἐργαζόμενοι.

Ὡς δὲ τὸν Γύνδην ποταμὸν ἐτίσατο Κῦρος ἐς 190 τριηκοσίας καὶ ἐξήκοντά μιν διώρυχας διαλαβῶν, καὶ τὸ δεύτερον ἔαρ ὑπέλαμπε, οὕτω δὴ ἤλαυνε ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα· οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ἐκστρατευσάμενοι ἔμενον αὐτόν· ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐλαύνων ἀρχοῦ τῆς

πόλιος, συνέβαλόν τε οἱ Βαβυλώνιοι καὶ ἐσωθέντες τῇ μάχῃ κατειλήθησαν ἐς τὸ ἄστυ· οἷα δὲ ἐξεπιστάμενοι ἔτι πρότερον τὸν Κῦρον οὐκ ἀτρεμίζοντα, ἀλλ' ὀρέοντες αὐτὸν παντὶ ἔθνει ὁμοίως ἐπιχειρόντα, προσάξαντο σιτία ἐτέων κάρτα πολλῶν. ἐνθαῦτα οὗτοι μὲν λόγον εἶχον τῆς πολιορκίης οὐδένα· Κῦρος δὲ ἀπορίησι ἐνείχετο, ἅτε χρόνου τε ἐγγυνομένου συχνοῦ ἀνωτέρω τε οὐδὲν τῶν πρηγμάτων προκοπτομέ-
 191 νων. Εἶτε δὴ ὦν ἄλλος οἱ ἀπορέοντι ὑπεθήκατο εἶτε καὶ αὐτὸς ἔμαθε τὸ ποιητέον οἱ ἦν, ἐποίεε δὴ τοιούδε· τάξας τὴν στρατιὴν ἅπασαν ἐξ ἐμβολῆς τοῦ ποταμοῦ τῇ ἐς τὴν πόλιν ἐσβάλλει, καὶ ὄπισθε αὐτὶς τῆς πόλιος τάξας ἐτέρουσ τῇ ἐξίει ἐκ τῆς πόλιος ὁ ποταμὸς, προεῖπε τῷ στρατῷ, ὅταν διαβατὸν τὸ ῥέεθρον ἴδωνται γενόμενον, ἐσιέναι ταύτῃ ἐς τὴν πόλιν. οὕτω τε δὴ τάξας καὶ κατὰ ταῦτα παραινέσας, ἀπήλαυνε αὐτὸς σὺν τῷ ἀχρηίῳ τοῦ στρατοῦ· ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τὴν λίμνην, τὰ περ ἢ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεια ἐποίησε κατὰ τε τὸν ποταμὸν καὶ κατὰ τὴν λίμνην, ἐποίεε καὶ ὁ Κῦρος ἕτερα τοιαῦτα· τὸν γὰρ ποταμὸν διώρυχι ἐσαγαγὼν ἐς τὴν λίμνην ἐούσαν ἔλος, τὸ ἀρχαῖον ῥέεθρον διαβατὸν εἶναι ἐποίησε ὑπονοστήσαντος τοῦ ποταμοῦ· γενομένου δὲ τούτου τοιούτου, οἱ Πέρσαι οἵπερ ἐτετάχατο ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατὰ τὸ ῥέεθρον τοῦ Εὐφρήτεω ποταμοῦ, ὑπονοσστηκότος ἀνδρὶ ὡς ἐς μέσον μῆρὸν μάλιστά κη, κατὰ τοῦτο ἐσῆεσαν ἐς τὴν Βαβυλῶνα. εἰ μὲν νυν προεπύθοντο ἢ ἔμαθον οἱ Βαβυλώνιοι τὸ ἐκ τοῦ Κύρου ποιούμενον, οὐδ' ἂν περιϋδόντες τοὺς Πέρσας ἐσελθεῖν ἐς τὴν πόλιν διέφθειραν κάκιστα· κατακληῖσαντες γὰρ ἂν πάσας τὰς ἐς τὸν ποταμὸν πυλίδας ἐχούσας, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὰς αἰμασιὰς ἀναβάντες τὰς παρὰ τὰ χεῖλα τοῦ ποταμοῦ ἐληλαμένας, ἔλαβον ἂν σφέας ὡς ἐν κύρτῃ· νῦν δὲ ἐξ ἀπροσδοκῆτου σφι παρέστησαν οἱ Πέρσαι. ὑπὸ δὲ μεγάθεος τῆς πόλιος, ὡς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτῃ οἰκημένων, τῶν περὶ τὰ

κατάπερ ἡ Αἴγυπτιή, κατατέμνεται ἐς διώρυχας· καὶ ἡ μεγίστη τῶν διωρύχων ἐστὶ νησιπέρητος, πρὸς ἥλιον τετραμμένη τὸν χειμερινόν· ἐσέχει δὲ ἐς ἄλλον ποταμὸν ἐκ τοῦ Εὐφρήτεω, ἐς τὸν Τίγριν, παρ' ὃν Νῖνος πόλις οἴκητο· ἔστι δὲ χωρέων αὕτη ἀπασέων μακρῶ ἀρίστη τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Δήμητρος καρπὸν ἐκφέρειν· τὰ γὰρ δὴ ἄλλα δένδρεα οὐδὲ πειράται ἀρχὴν φέρειν, οὔτε συκὴν οὔτε ἄμπελον οὔτε ἐλαίην· τὸν δὲ τῆς Δήμητρος καρπὸν ὧδε ἀγαθὴ ἐκφέρειν ἐστὶ, ὥστε ἐπὶ δικόσια μὲν τὸ παράπαν ἀποδίδοι, ἐπεὰν δὲ ἄριστα αὕτη ἐωυτῆς ἐνείκη, ἐπὶ τριηκόσια ἐκφέρει· τὰ δὲ φύλλα αὐτόθι τῶν τε πυρῶν καὶ τῶν κριθέων τὸ πλάτος γίνεται τεσσέρων εὐπετέως δακτύλων· ἐκ δὲ κέγχρου καὶ σησάμου ὅσον τι δένδρον μέγαθος γίνεται ἐξεπιστάμενος μνήμην οὐ ποιήσομαι, εὖ εἰδὼς ὅτι τοῖσι μὴ ἀπιγμένοισι ἐς τὴν Βαβυλωνίην χώραν καὶ τὰ εἰρημένα καρπῶν ἐχόμενα ἐς ἀπιστίην πολλὴν ἀπῖκται. χρέονται δὲ οὐδὲν ἐλαίῳ, ἀλλ' ἐκ τῶν σησάμων ποιεῦντες. εἰσὶ δέ σφι φοίνικες πεφυκότες ἀνὰ πᾶν τὸ πεδίον, οἱ πλεῦνες αὐτῶν καρποφόροι, ἐκ τῶν καὶ σιτία καὶ οἶνον καὶ μέλι ποιεῦνται· τοὺς συκέων τρόπον θεραπεύουσι, τὰ τε ἄλλα, καὶ φοινίκων τοὺς ἔρσενας Ἕλληνες καλέουσι, τούτων τὸν καρπὸν περιδέουσι τῆσι βαλανηφόροισι τῶν φοινίκων, ἵνα πεπαίγη τέ σφι ὁ ψῆν τὴν βάλανον ἐσδύνων καὶ μὴ ἀπορρέῃ ὁ καρπὸς ὁ τοῖ φοίνικος· ψῆνας γὰρ δὴ φορέουσι ἐν τῷ καρπῷ οἱ ἔρσενες, κατάπερ δὴ οἱ ὄλυνθοι.

194 Τὸ δὲ ἀπάντων θῶμα μέγιστόν μοι ἐστὶ τῶν ταύτη μετά γε αὐτὴν τὴν πόλιν, ἔρχομαι φράσω· τὰ πλοῖα αὐτοῖσι ἐστὶ τὰ κατὰ τὸν ποταμὸν πορευόμενα ἐς τὴν Βαβυλῶνα, ἔοντα κυκλοτερέα, πάντα σκύτινα· ἐπεὰν γὰρ ἐν τοῖσι Ἀρμενίοισι τοῖσι κατ' ὑπερθε Ἀσσυρίων οἰκημένοισι νομέας ἰτέης ταμόμενοι ποιήσωνται, περιτείνουσι τούτοισι διφθέρας στεγαστρίδας ἔξωθεν ἐδάφους τρόπον, οὔτε πρύμνην ἀπο-

κρίνοντες οὔτε πρῶρην συνάγοντες, ἀλλ' ἀσπίδος τρόπον κυκλοτερέα ποιήσαντες· καὶ καλάμης πλήσαντες πᾶν τὸ πλοῖον τοῦτο, ἀπιᾶσι κατὰ τὸν ποταμὸν φέρεσθαι φορτίων πλήσαντες· μάλιστα δὲ βίκους φοινικηίους κατάγουσι οἴνου πλέους· ἰθύνεται δὲ ὑπὸ τε δύο πλήκτρων, καὶ δύο ἀνδρῶν ὀρθῶν ἑστεῶτων· καὶ ὁ μὲν ἔσω ἔλκει τὸ πλήκτρον ὁ δὲ ἔξω ὠθέει. ποιέεται δὲ καὶ κάρτα μεγάλα ταῦτα τὰ πλοῖα καὶ ἐλάσσω, τὰ δὲ μέγιστα αὐτῶν καὶ πεντακισχιλίων ταλάντων γόμον ἔχει· ἐν ἐκάστῳ δὲ πλοίῳ ὄνος ζωὸς ἕνεστι, ἐν δὲ τοῖσι μέζοσι πλεῦνες· ἐπεὰν ὦν ἀπίκωνται πλείοντες ἐς τὴν Βαβυλῶνα, καὶ διαθέωνται τὸν φόρτον, νομέας μὲν τοῦ πλοίου καὶ τὴν καλάμην πᾶσαν ἀπ' ὦν ἐκήρυξαν, τὰς δὲ διφθέρας ἐπισάξαντες ἐπὶ τοὺς ὄνους, ἀπελαύνουσι ἐς τοὺς Ἀρμενίους· ἀνὰ τὸν ποταμὸν γὰρ δὴ οὐκ οἶά τέ ἐστι πλείην οὐδενὶ τρόπῳ, ὑπὸ τάχεος τοῦ ποταμοῦ· διὰ γὰρ ταῦτα καὶ οὐκ ἐκ ξύλων ποιεῦνται τὰ πλοῖα, ἀλλ' ἐκ διφθερέων· ἐπεὰν δὲ τοὺς ὄνους ἐλαύνοντες ἀπίκωνται ὀπίσω ἐς τοὺς Ἀρμενίους, ἀλλὰ τρόπῳ τῷ αὐτῷ ποιεῦνται πλοῖα. τὰ μὲν δὴ πλοῖα αὐτοῖσι ἐστι τοιαῦτα. Ἔσθῃτι δὲ τοιῆδε χρέωνται, 195

κιθῶνι ποδηνεκεί λινέῳ· καὶ ἐπὶ τοῦτον ἄλλον εἰρίνεον κιθῶνα ἐπενδύνει, καὶ χλανίδιον λευκὸν περιβαλλόμενος, ὑποδήματα ἔχων ἐπιχώρια, παραπλήσια τῆσι Βουωτίησι ἐμβάσι· κομῶντες δὲ τὰς κεφαλὰς μίτρησι ἀναδέονται, μεμυρισμένοι πᾶν τὸ σῶμα· σφρηγίδα δὲ ἕκαστος ἔχει, καὶ σκῆπτρον χειροποίητον· ἐπ' ἐκάστῳ δὲ σκῆπτρῳ ἔπεστι πεποιημένον ἢ μῆλον ἢ ῥόδον ἢ κρίνον ἢ αἰετὸς ἢ ἄλλο τι· ἄνευ γὰρ ἐπισήμου οὐ σφινός ἐστι ἔχειν σκῆπτρον· αὕτη μὲν δὴ σφινός ἀρτισις περὶ τὸ σῶμα ἐστί.

Νόμοι δὲ αὐτοῖσι ὧδε κατεστέαται· ὁ μὲν σοφώ- 196
 τος ὄδε, κατὰ γνώμην τὴν ἡμετέρην, τῷ καὶ Ἰλλυριῶν Ἐνετοῦς πυνθάνομαι χρῆσθαι· κατὰ κώμας ἐκάστας ἅπαξ τοῦ ἔτεος ἐκάστου ἐποιέετο τάδε· ὡς ἂν αἱ παρθένοι γινοῖατο γάμων ὠραῖαι, ταύτας ὅκως συν-

αγάγοιεν πάσας, ἐς ἓν χωρίον ἐσάγεσκον ἀλέας· περίξ δὲ αὐτὰς ἴστατο ὄμιλος ἀνδρῶν· ἀνίστας δὲ κατὰ μίαν ἐκάστην κήρυξ πωλέεσκε, πρῶτα μὲν τὴν εὐειδεστάτην ἐκ πασέων, μετὰ δὲ, ὅκως αὕτη εὐρούσα πολλὸν χρυσίον πρηθείη, ἄλλην ἀνεκήρυσσε ἢ μετ' ἐκείνην ἔσκε εὐειδεστάτη· ἐπωλέοντο δὲ ἐπὶ συνοικήσει· ὅσοι μὲν δὴ ἔσκον εὐδαίμονες τῶν Βαβυλωνίων ἐπίγαμοι, ὑπερβάλλοντες ἀλλήλους ἐξωνέοντο τὰς καλλιστευούσας· ὅσοι δὲ τοῦ δήμου ἔσκον ἐπίγαμοι, οὗτοι δὲ εἶδος μὲν οὐδὲν ἐδέοντο χρηστοῦ, οἱ δ' ἂν χρήματά τε καὶ αἰσχίονας παρθένους ἐλάμβανον· ὡς γὰρ διεξέλθοι ὁ κήρυξ πωλέων τὰς εὐειδεστάτας τῶν παρθένων, ἀνίστη ἂν τὴν ἀμορφεστάτην ἢ εἴ τις αὐτέων ἔμπηρος ἦν, καὶ ταύτην ἀνεκήρυσσε, ὅστις θέλοι ἐλάχιστον χρυσίον λαβῶν συνοικέειν αὐτῇ· ἐς ὃ τῷ τὸ ἐλάχιστον ὑπισταμένῳ προσεκέετο· τὸ δὲ ἂν χρυσίον ἐγένετο ἀπὸ τῶν εὐειδέων παρθένων· καὶ οὕτω αἱ εὐμορφοὶ τὰς ἀμόρφους καὶ ἔμπηρους ἐξεδίδοσαν· ἐκδοῦναι δὲ τὴν ἑνωτοῦ θυγατέρα ὅτεφ βούλοιο ἕκαστος οὐκ ἐξῆν, οὐδὲ ἄνευ ἐγγητέω ἀπαγαγέσθαι τὴν παρθένον πριάμενον, ἀλλ' ἐγγητὰς χρῆν καταστήσαντα ἢ μὴν συνοικήσειν αὐτῇ οὕτω ἀπάγεσθαι· εἰ δὲ μὴ συμφεροίαιτο, ἀποφέρειν τὸ χρυσίον ἐκέετο νόμος· ἐξῆν δὲ καὶ ἐξ ἄλλης ἐλθόντα κώμης τὸν βουλόμενον ὠνέεσθαι· ὁ μὲν νυν κάλλιστος νόμος οὗτός σφι ἦν· οὐ μέντοι νῦν γε διετελεσε ἐών· ἄλλο δὲ τι ἐξευρήκασιν νεωστὶ γενέσθαι, ἵνα μὴ ἀδικοίεν αὐτὰς μῆδ' ἐς ἐτέρην πόλιν ἄγωνται· ἐπεὶ τε γὰρ ἀλόντες ἐκακώθησαν καὶ οἰκοφθορήθησαν, πᾶς τις τοῦ δήμου βίου σπανίζων

197 καταπορνεύει τὰ θήλεα τέκνα· Δεύτερος δὲ σοφίη ὅδε ἄλλος σφι νόμος κατεστήκει· τοὺς κάμνοντας ἐς τὴν ἀγορὴν ἐκφορέουσι· οὐ γὰρ δὴ χρέωνται ἱηροῖσι· προσιώντες ὦν πρὸς τὸν κάμνοντα, συμβουλεύουσι περὶ τῆς νόσου, εἴ τις καὶ αὐτὸς τοιοῦτον ἔπαθε ὁκοῖον ἔχει ὁ κάμνων ἢ ἄλλον εἶδε παθόντα·

ταῦτα προσιώντες συμβουλεύουσι, καὶ παραινέουσι ἄσσα αὐτὸς ποιήσας ἐξέφυγε ὁμοίην νοῦσον ἢ ἄλλον εἶδε ἐκφυγόντα· σιγῇ δὲ παρεξελθεῖν τὸν κάμνοντα οὗ σφι ἔξεστι, πρὶν ἂν ἐπειρήται ἤντινα νοῦσον ἔχει. Ταφαὶ δὲ σφι ἐν μέλιτι. θρῆνοι δὲ παραπλήσιοι 198 τοῖσι ἐν Αἰγύπτῳ. ὁσάκις δ' ἂν μιχθῇ γυναικὶ τῇ ἑωυτοῦ ἀνὴρ Βαβυλῶνιος, περὶ θυμῆμα καταγιζόμενον ἴζει· ἐτέρωθι δὲ ἡ γυνὴ τῶντὸ τοῦτο ποιέει· ὄρθρου δὲ γενομένου λούνται καὶ ἀμφότεροι· ἄγγεος γὰρ οὐδενὸς ἄψονται πρὶν ἂν λούσωνται. ταῦτὰ δὲ ταῦτα καὶ Ἀράβιοι ποιεῦσι.

Ὁ δὲ δὴ αἰσχιστος τῶν νόμων ἔστι τοῖσι Βαβυ-199 λωνίοισι ὄδε· δεῖ πᾶσαν γυναῖκα ἐπιχωρίην ἰζομένην ἐς ἱρὸν Ἀφροδίτης, ἅπαξ ἐν τῇ ζῳῇ μιχθῆναι ἀνδρὶ ξείνῳ. πολλαὶ δὲ καὶ οὐκ ἀξιεύμεναι ἀναμίσγεσθαι τῆσι ἄλλησι οἷα πλούτῳ ὑπερφρονέουσαι, ἐπὶ ζευγέων ἐν καμάρῃσι ἐλάσασαι πρὸς τὸ ἱρὸν ἐστᾶσι· θεραπήτῃ δὲ σφι ὄπισθεν ἔπεται πολλή. αἱ δὲ πλεῦνες ποιεῦσι ὡδε· ἐν τεμένει Ἀφροδίτης κατέαται στέφανον περὶ τῆσι κεφαλῇσι ἔχουσαι θώμιγγος, πολλαὶ γυναῖκες· αἱ μὲν γὰρ προσέρχονται, αἱ δὲ ἀπέρχονται· σχοινοτενέες δὲ διέξοδοι πάντη τρόπον ὁδῶν ἔχουσι διὰ τῶν γυναικῶν, δι' ὧν οἱ ξεῖνοι διεξιόντες ἐκλέγονται. ἔνθα ἐπεὰν ἴζηται γυνή, οὐ πρότερον ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οἰκία ἢ τίς οἱ ξείνων ἀργύριον ἐμβαλὼν ἐς τὰ γούνατα μιχθῇ ἔξω τοῦ ἱροῦ· ἐμβαλόντα δὲ δεῖ εἰπεῖν τοσόνδε· “ἐπικαλέω τοι τὴν θεὸν Μύλιττα.” Μύλιττα δὲ καλέουσι τὴν Ἀφροδίτην Ἀσσύριοι· τὸ δὲ ἀργύριον μέγαθός ἐστι ὅσον ὦν· οὐ γὰρ μὴ ἀπώσεται· οὐ γὰρ οἱ θέμις ἐστί· γίνεται γὰρ ἱρὸν τοῦτο τὸ ἀργύριον· τῷ δὲ πρώτῳ ἐμβαλόντι ἔπεται, οὐδὲ ἀποδοκιμᾶ οὐδένα· ἐπεὰν δὲ μιχθῇ, ἀποσιωσαμένη τῇ θεῷ ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οἰκία, καὶ τῶντὸ τούτου οὐκ οὕτω μέγα τί οἱ δώσεις ὡς μιν λάμψειαι. ὅσαι μὲν νυν εἶδεός τε ἐπαμμέναι εἰσὶ καὶ μεγάθεος, ταχὺ ἀπαλλάσσονται· ὅσαι δὲ ἄμορφοι αὐτέων εἰσὶ,

χρόνον πολλὸν προσμένουσι οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλήσαι· καὶ γὰρ τριέτεα καὶ τετραέτεα μετεξέτεραι χρόνον μένουσι. ἐνιαχῆ δὲ καὶ τῆς Κύπρου ἐστὶ παραπλήσιος τούτῳ νόμος.

200 Νόμοι μὲν δὴ τοῖσι Βαβυλωνίοισι οὗτοι κατεστάσι. εἰσὶ δὲ αὐτῶν πατριαὶ τρεῖς, αἱ οὐδὲν ἄλλο σιτέονται εἰ μὴ ἰχθύς μῦνον· τοὺς ἐπεὶ τε ἂν θηρεύσαντες αὐήνωσι πρὸς ἥλιον, ποιεύσι τάδε· ἐσβάλλουσι ἐς ὄλμον, καὶ λεήναντες ὑπέροισι σῶσι διὰ συνδόνας· καὶ ὅς μὲν ἂν βούληται αὐτῶν ἅτε μάζαν μαζάμενος ἔχει, ὁ δὲ ἄρτου τρόπον ὀπτήσας.

201 Ὡς δὲ τῷ Κύρῳ καὶ τοῦτο τὸ ἔθνος κατέργαστο, ἐπεθύμησε Μασσαγέτας ὑπ' ἐωντῷ ποιήσασθαι. τὸ δὲ ἔθνος τοῦτο καὶ μέγα λέγεται εἶναι καὶ ἄλκιμον, οἰκημένον δὲ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς πέραν τοῦ Ἀράξω ποταμοῦ, ἀντίον δὲ Ἰσσηδόνων ἀνδρῶν. εἰσὶ δὲ οἱ τινες καὶ Σκυθικὸν λέγουσι τοῦτο τὸ ἔθνος εἶναι.

202 Ὁ δὲ Ἀράξης λέγεται καὶ μέζων καὶ ἐλάσσων εἶναι τοῦ Ἰστροῦ· νήσους δ' ἐν αὐτῷ Λέσβῳ μεγάθεα παραπλησίας συχνὰς φασὶ εἶναι, ἐν δὲ αὐτῆσι ἀνθρώπους, οἱ σιτέονται μὲν ρίζας τὸ θέρος ὀρύσσοντες παντοίας, καρποὺς δὲ ἀπὸ δενδρέων ἐξευρημένους σφι ἐς φορβὴν κατατίθεσθαι ὠραίους, καὶ τούτους σιτέεσθαι τὴν χειμερινήν· ἄλλα δέ σφι ἐξευρησθαι δένδρεα καρποὺς τοιούσδε τινὰς φέροντα, τοὺς, ἐπεὶ τε ἂν ἐς τῶντὸ συνέλθωσι κατὰ εἶλας καὶ πῦρ ἀνακαύσονται, κύκλῳ περιῦζομένους ἐπιβάλλειν ἐπὶ τὸ πῦρ, ὄσφραινομένους δὲ καταγιζομένου τοῦ καρποῦ τοῦ ἐπιβαλλομένου μεθύσκεσθαι τῇ ὀδμῇ, κατὰπερ Ἑλληνας τῷ οἴνῳ· πλεῦνος δὲ ἐπιβαλλομένου τοῦ καρποῦ μᾶλλον μεθύσκεσθαι, ἐς ὃ ἐς ὄρχησίν τε ἀνίστασθαι καὶ ἐς αἰοιδὴν ὑπικνέεσθαι· τούτων μὲν αὕτη λέγεται δίαιτα εἶναι. ὁ δὲ Ἀράξης ποταμὸς ῥέει μὲν ἐκ Ματιηνῶν, ὅθεν περ ὁ Γύνδης τὸν ἐς τὰς διώρυχας τὰς ἐξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας διέλαβε ὁ Κῦρος, στόμασι δὲ ἐξερεύγεται τεσσαράκοντα, τῶν

τὰ πάντα πλὴν ἑνὸς ἐς ἑλεά τε καὶ τενάγεια ἐκδιδοῦ· ἐν τοῖσι ἀνθρώπους κατοικεῖσθαι λέγουσι ἰχθύς ὠμούς σιτεομένους, ἐσθῆτι δὲ νομίζοντας χρᾶσθαι φωκέων δέρμασι· τὸ δὲ ἐν τῶν στομάτων τοῦ Ἀράξω ῥέει διὰ καθαροῦ ἐς τὴν Κασπὴν θάλασσαν.

Ἡ δὲ Κασπὴ θάλασσα ἔστι ἐπ' ἑωυτῆς, οὐ συμ-203
μίσγουσα τῇ ἐτέρῃ θαλάσῃ· τὴν μὲν γὰρ Ἑλληνες ναυτίλλονται πᾶσαν, καὶ ἡ ἔξω στηλέων θάλασσα ἡ Ἀτλαντὶς καλεομένη, καὶ ἡ Ἐρυθρῇ, μία τυγχάνει εἶσα· ἡ δὲ Κασπὴ ἔστι ἐτέρῃ ἐπ' ἑωυτῆς, εἶσα μῆκος μὲν πλόου εἰρεσίῃ χρεωμένῳ πεντεκαίδεκα ἡμερέων, εὖρος δὲ τῇ εὐρυντάτῃ ἔστι αὐτῇ ἑωυτῆς ὀκτῶ ἡμερέων. καὶ τὰ μὲν πρὸς τὴν ἐσπέρην φέροντα τῆς θαλάσσης ταύτης ὁ Καύκασος παρατείνει, ἐὼν οὐρέων καὶ πλήθει μέγιστον καὶ μεγάθει ὑψηλότατον. ἔθνεα δὲ ἀνθρώπων πολλὰ καὶ παντοῖα ἐν ἑωυτῷ ἔχει ὁ Καύκασος, τὰ πολλὰ πάντα ἀπ' ὕλης ἀγρίας ζῶντα· ἐν τοῖσι καὶ δένδρα φύλλα τοιῆσδε ιδέης παρεχόμενα εἶναι λέγεται, τὰ τρίβοντάς τε καὶ παραμίσγοντας ὕδωρ, ζῶα ἑωυτοῖσι ἐς τὴν ἐσθῆτα ἐγγράφειν· τὰ δὲ ζῶα οὐκ ἐκπλύνεσθαι, ἀλλὰ συγκαταγγρασκῆναι τῷ ἄλλῳ εἰρίῳ κατάπερ ἐνυφανθέντα ἀρχὴν. μίξιν δὲ τούτων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἐμφανέα, κατάπερ τοῖσι προβάτοισι.

Τὰ μὲν δὴ πρὸς ἐσπέρην τῆς θαλάσσης ταύτης, 204
τῆς Κασπῆς καλεομένης, ὁ Καύκασος ἀπέργει, τὰ δὲ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλιον ἀνατέλλοντα πεδίον ἐκδέκεται πλῆθος ἄπειρον ἐς ἄποψιν· τοῦ ὦν δὴ πεδίου τοῦ μεγάλου οὐκ ἐλαχίστην μοῖρην μετέχουσι οἱ Μασσαγέται, ἐπ' οὓς ὁ Κῦρος ἔσχε προθυμίην στρατεύσασθαι· πολλά τε γὰρ μιν καὶ μεγάλα τὰ ἐπαείροντα καὶ ἐποτρύνοντα ἦν· πρῶτον μὲν ἡ γένεσις, τὸ δοκέειν πλέον τι εἶναι ἀνθρώπου, δεύτερα δὲ ἡ εὐτυχία ἡ κατὰ τοὺς πολέμους γενομένη· ὅκη γὰρ ἰθύσειε στρατεύεσθαι Κῦρος, ἀμήχανον ἦν ἐκείνο τὸ ἔθνος διαφυγεῖν.

- 205 Ἦν δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἀποθανόντος, γυνὴ τῶν Μασσαγετέων βασιλεια· Τόμυρις οἱ ἦν οὔνομα. ταύτην πέμπων ὁ Κῦρος ἐμνάτο τῷ λόγῳ, θέλων γυναικα ἦν ἔχειν· ἡ δὲ Τόμυρις συνιέισα οὐκ αὐτὴν μιν μνώμενον, ἀλλὰ τὴν Μασσαγετέων βασιληίην, ἀπέπατο τὴν πρόσοδον. Κῦρος δὲ μετὰ τοῦτο, ὡς οἱ δόλω οὐ προεχώρει, ἐλάσας ἐπὶ τὸν Ἀράξεια ἐποιέετο ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἐπὶ τοὺς Μασσαγέτας στρατηίην, γεφύρας τε ζευγνύων ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ διάβασιν τῷ στρατῷ, καὶ πύργους ἐπὶ πλοίων τῶν διαπορθμευόντων τὸν
- 206 ποταμὸν οἰκοδομεύμενος. Ἐχοντι δέ οἱ τοῦτον τὸν πόνον, πέμψασα ἡ Τόμυρις κήρυκα ἔλεγε τάδε· “ὦ βασιλεῦ Μήδων, παῦσαι σπεύδων τὰ σπεύδεις· οὐ γὰρ ἂν εἰδείης εἰ τοι ἐς καιρὸν ἔσται ταῦτα τελεύμενα· παυσάμενος δὲ, βασίλευε τῶν σεωντοῦ καὶ ἡμέας ἀνέχου ὀρέων ἄρχοντας τῶν περ ἄρχομεν. οὐκων ἐθελήσεις ὑποθήκησι τῆσίδε χρέεσθαι, ἀλλὰ πάντα μᾶλλον ἢ δι’ ἡσυχίης εἶναι; σὺ δὲ εἰ μέγας προθυμείαι Μασσαγετέων πειρηθῆναι, φέρε, μόχθον μὲν τὸν ἔχεις ζευγνὺς τὸν ποταμὸν ἄφες, σὺ δὲ, ἡμέων ἀναχωρησάντων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τριῶν ἡμερέων ὁδὸν, διάβαινε ἐς τὴν ἡμετέρην· εἰ δ’ ἡμέας βούλει ἐσδέξασθαι μᾶλλον ἐς τὴν ὑμετέρην· σὺ τῷντὸ τοῦτο ποίειε.” ταῦτα δὲ ἀκούσας ὁ Κῦρος συνεκάλεσε Περσέων τοὺς πρώτους, συναγείρας δὲ τούτους ἐς μέσον σφί προετίθει τὸ πρῆγμα, συμβουλευόμενος ὁκότερα ποιήη· τῶν δὲ κατὰ τῷντὸ αἰ γνῶμαι συνεχέπιπτον κελευόντων ἐσδέκεσθαι Τόμυριν τε καὶ
- 207 τὸν στρατὸν αὐτῆς ἐς τὴν χώραν. Παρεὼν δὲ καὶ μεμφόμενος τὴν γνώμην ταύτην Κροῖσος ὁ Λυδὸς, ἀπεδείκνυτο ἐναντίην τῇ προκειμένη γνώμῃ λέγων τάδε· “ὦ βασιλεῦ, εἶπον μὲν καὶ πρότερόν τοι ὅτι ἐπεὶ με Ζεὺς ἔδωκέ τοι, τὸ ἂν ὀρῶ σφάλμα ἐὼν οἴκῳ τῷ σῷ κατὰ δύναμιν ἀποτρέψειν· τὰ δέ μοι παθήματα ἐόντα ἀχάρिता μαθήματα γεγόνει. εἰ μὲν ἀθάνατος δοκείεις εἶναι καὶ στρατιῆς τοιαύτης ἄρχειν

οὐδὲν ἂν εἶη πρήγμα γνώμας ἐμέ σοι ἀποφαίνεσθαι· εἰ δὲ ἔγνωκας ὅτι ἄνθρωπος καὶ σὺ εἷς καὶ ἐτέρων τοιῶνδε ἄρχεις, ἐκείνο πρῶτον μάθε, ὡς κύκλος τῶν ἀνθρωπῆϊων ἐστὶ πρηγμάτων, περιφερόμενος δὲ οὐκ ἔῃ αἰεὶ τοὺς αὐτοὺς εὐτυχεῖν. ἤδη ὦν ἐγὼ γνώμην ἔχω περὶ τοῦ προκειμένου πρήγματος τὰ ἔμπαλιν ἢ οὗτοι· εἰ γὰρ ἐθελήσομεν ἐσδέξασθαι τοὺς πολεμίους ἐς τὴν χώραν, ὅδε τοι ἐν αὐτῷ κίνδυνος ἐνὶ ἐσσωθείς μὲν προσαπολλύεις πᾶσαν τὴν ἀρχήν· δῆλα γὰρ δὴ ὅτι νικῶντες Μασσαγέται οὐ τὸ ὀπίσω φεύγονται ἀλλ' ἐπ' ἀρχὰς τὰς σὰς ἐλώσι· νικῶν δὲ σὺ νικᾷς τοσοῦτον, ὅσον εἰ διαβὰς ἐς τὴν ἐκείνων νικῶν Μασσαγέτας ἔποιο φεύγουσι· τοῦτο γὰρ ἀντιθήσω ἐκείνῳ, ὅτι νικήσας τοὺς ἀντιουμένους ἐλάς ἰθὺ τῆς ἀρχῆς τῆς Τομύριος· χωρὶς τε τοῦ ἀπηγημένου, αἰσχροὺν καὶ οὐκ ἀνασχετὸν Κῦρόν γε τὸν Καμβύσειω γυναικὶ εἶξαντα ὑποχωρῆσαι τῆς χώρας. νῦν ὦν μοι δοκέει, διαβάντας προελθεῖν ὅσον ἂν ἐκείνοι διεξίωσι, ἐνθεῦτεν δὲ τάδε ποιεῖντας πειρᾶσθαι ἐκείνων περιγενέσθαι· ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, Μασσαγέται εἰσὶ ἀγαθῶν τε Περσικῶν ἄπειροι καὶ καλῶν μεγάλων ἀπαθείς· τούτοισι ὦν τοῖσι ἀνδράσι, τῶν προβάτων ἀφειδέως πολλὰ κατακόψαντας καὶ σκευάσαντας, προθεῖναι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῷ ἡμετέρῳ δαῖτα· πρὸς δὲ, καὶ κρητῆρας ἀφειδέως οἴνου ἀκρήτου καὶ σιτία παντοῖα· ποιήσαντας δὲ ταῦτα, ὑπολειπομένους τῆς στρατιῆς τὸ φλαυρότατον τοὺς λοιποὺς αὐτὶς ἐξαναχωρέειν ἐπὶ τὸν ποταμόν· ἦν γὰρ ἐγὼ γνώμης μὴ ἀμάρτω, κείνοι ἰδόμενοι ἀγαθὰ πολλὰ τρέφονται τε πρὸς αὐτὰ, καὶ ἡμῖν τὸ ἐνθεῦτεν λείπεται ἀπόδεξις ἔργων μεγάλων.”

Γνώμαι μὲν αὗται συνέστασαν. Κῦρος δὲ μετ- 208
εἰς τὴν προτέραν γνώμην τὴν Κροίσου δὲ ἐλόμενος, προηγόρευε Τομύρι ἐξαναχωρέειν, ὡς αὐτοῦ διαβησομένου ἐπ' ἐκείνην. ἡ μὲν δὴ ἐξαναχώρεε, κατὰ ὑπέσχετο πρῶτα· Κῦρος δὲ Κροίσον ἐς τὰς χεῖρας ἐσθείς

τῷ ἔνωτοῦ παιδί Καμβύση, τῷ περ τὴν βασιλιήτην
 ἐδίδου, καὶ πολλὰ ἐντειλάμενός οἱ τιμᾶν τε αὐτὸν
 καὶ εὖ ποιέειν ἢ ἢ διάβασις ἢ ἐπὶ Μασσαγέτας μὴ
 ὀρθωθῆ, ταῦτα ἐντειλάμενος καὶ ἀποστειλας τούτους
 ἐς Πέρσας, αὐτὸς διέβαινε τὸν ποταμὸν καὶ ὁ στρα-
 209 τὸς αὐτοῦ. Ἐπεὶ τε δὲ ἐπεραιώθη τὸν Ἀράξεια,
 νυκτὸς ἐπελθούσης, εἶδε ὄψιν εὐδων ἐν τῶν Μασσα-
 γετέων τῇ χώρῃ τοιήνδε· ἐδόκεε ὁ Κῦρος ἐν τῷ ὑπ-
 νῷ ὀρᾶν τῶν Ὑστάσπεος παίδων τὸν πρεσβύτατον
 ἔχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας, καὶ τουτέων τῇ μὲν
 τὴν Ἀσίην τῇ δὲ τὴν Εὐρώπην ἐπισκιάζειν. Ὑστά-
 σπεῖ δὲ τῷ Ἀρσάμεος ἐόντι ἀνδρὶ Ἀχαμενίδῃ ἦν
 τῶν παίδων Δαρείος πρεσβύτατος, ἐὼν τότε ἡλικίην
 ἐς εἴκοσιν κὼ μάλιστα ἔτα· καὶ οὗτος καταλέλειπτο
 ἐν Πέρσησι· οὐ γὰρ εἶχε κῷ ἡλικίην στρατεύεσθαι.
 ἐπεὶ ὦν δὴ ἐξεγέρθη ὁ Κῦρος, ἐδίδου λόγον ἔνωτῷ
 περὶ τῆς ὄψιος· ὡς δὲ οἱ ἐδόκεε μεγάλη εἶναι ἢ
 ὄψις, καλέσας Ὑστάσπεα καὶ ἀπολαβὼν μῦνον
 εἶπε· “Ὑστασπες, παῖς σὸς ἐπιβουλεύων ἐμοί τε
 καὶ τῇ ἐμῇ ἀρχῇ ἐάλωκε· ὡς δὲ ταῦτα ἀτρεκέως οἶδα,
 ἐγὼ σημανέω· ἐμεῦ θεοὶ κηδέαται, καὶ μοι πάντα
 προδεικνύουσι τὰ ἐπιφερόμενα· ἤδη ὦν ἐν τῇ πα-
 ροιχομένῃ νυκτὶ εὐδων, εἶδον τῶν σῶν παίδων τὸν
 πρεσβύτατον ἔχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας, καὶ
 τουτέων τῇ μὲν τὴν Ἀσίην τῇ δὲ τὴν Εὐρώπην
 ἐπισκιάζειν· οὐκὼν ἐστὶ μηχανὴ ἀπὸ τῆς ὄψιος ταύ-
 τῆς οὐδεμία, τὸ μὴ κείνον ἐπιβουλεύειν ἐμοί· σὺ
 τοίνυν τὴν ταχίστην πορεύεο ὀπίσω ἐς Πέρσας, καὶ
 ποίεε ὅκως ἐπεὰν ἐγὼ τάδε καταστρεψάμενος ἔλθω
 ἐκεῖ, ὡς μοι καταστήσης τὸν παῖδα ἐς ἔλεγχον.”
 210 Κῦρος μὲν δοκέων Δαρείον οἱ ἐπιβουλεύειν, ἔλεγε
 τάδε· τῷ δὲ ὁ δαίμων προέφαινε, ὡς αὐτὸς μὲν
 τελευτήσειν αὐτοῦ ταύτῃ μέλλοι ἢ δὲ βασιλιήτῃ
 αὐτοῦ περιχωρεῖ ἐς Δαρείον. ἀμείβεται δὴ ὦν ὁ
 Ὑστάσπης τοῖσδε· “ὦ βασιλεῦ, μὴ εἴῃ ἀνὴρ Πέρ-
 σης γεγρονὼς ὅστις τοι ἐπιβουλεύσει, εἰ δὲ ἐστὶ,

ἀπόλοιτο ὡς τάχιστα· ὅς ἀντὶ μὲν δούλων ἐποίησας ἐλευθέρους Πέρσας εἶναι, ἀντὶ δὲ ἄρχεσθαι ὑπ' ἄλλων ἄρχειν ἀπάντων. εἰ δέ τις τοι ὄψις ἀπαγγέλλει παῖδα τὸν ἐμὸν νεώτερα βουλεύειν περὶ σέο, ἐγὼ τοι παραδίδωμι χρῆσθαι αὐτῷ τούτῳ ὃ τι σὺ βούλει.” Ὑστάσπης μὲν τούτοισι ἀμειψάμενος, καὶ διαβάς τὸν Ἀράξεια, ἦϊε ἐς Πέρσας φυλάζων Κύρω τὸν παῖδα Δαρείον.

Κῦρος δὲ προελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἀράξεω ἡμέρης 211 ὁδὸν, ἐποίηε τὰς Κροίσου ὑποθήκας. μετὰ δὲ ταῦτα, Κίρου τε καὶ Περσέων τοῦ καθαροῦ στρατοῦ ἀπελάσαντος ὀπίσω ἐπὶ τὸν Ἀράξεια λειφθέντος δὲ τοῦ ἀχρηίου, ἐπελθοῦσα τῶν Μασσαγετέων τριτημορις τοῦ στρατοῦ τούς τε λειφθέντας τῆς Κύρου στρατιῆς ἐφόνευε ἀλεξομένους, καὶ τὴν προκειμένην ἰδόντες δαῖτα ὡς ἐχειρώσαντο τοὺς ἐναντίους κλιθέντες δαίνυντο, πληρωθέντες δὲ φορβῆς καὶ οἴνου εὐδον· οἱ δὲ Πέρσαι ἐπελθόντες πολλοὺς μὲν σφεων ἐφόνευσαν, πολλῶ δ' ἔτι πλεῦνας ἐζώγησαν καὶ ἄλλους καὶ τὸν τῆς βασιλείης Τομύριος παῖδα στρατηγέοντα Μασσαγετέων, τῷ οὐνομα ἦν Σπαργαπίσης. Ἡ δὲ, πυθομένη τά τε περὶ τὴν στρατιὴν 212 γεγονότα καὶ τὰ περὶ τὸν παῖδα, πέμπουσα κήρυκα παρὰ Κῦρον ἔλεγε τάδε· “ἀπληστε αἵματος Κῦρε, μηδὲν ἐπαρθῆς τῷ γεγονότι τῷδε πρήγματι, εἰ ἀμπελίνῳ καρπῷ, τῷπερ αὐτοὶ ἐμπιπλάμενοι μαίνεσθε οὕτω ὥστε κατιόντος τοῦ οἴνου ἐς τὸ σῶμα ἐναπλώειν ὑμῖν ἔπεα κακὰ, τοιούτῳ φαρμάκῳ δολώσας ἐκράτησας παιδὸς τοῦ ἐμοῦ, ἀλλ' οὐ μάχῃ κατὰ τὸ καρτερόν. νῦν ὧν μευ εὖ παραινέουσιν ὑπόλαβε τὸν λόγον ἀποδοὺς μοι τὸν παῖδα ἀπιθὶ ἐκ τῆσδε τῆς χώρας ἀζήμιος, Μασσαγετέων τριτημορίδι τοῦ στρατοῦ κατυβρίσας· εἰ δὲ μὴ ταῦτα σὺ ποιήσεις, ἥλιον ἐπόμνυμί τοι τὸν Μασσαγετέων δεσπότην ἢ μὴν σε ἐγὼ καὶ ἀπληστον ἐόντα αἵματος κορέσω.” Κῦ- 213 ρος μὲν νυν τῶν ἐπέων οὐδένα τούτων ἀνεειχθέντων

ἐποιέετο λόγον. ὁ δὲ τῆς βασιλείης Τομύριος παῖς Σπαργαπίσης, ὡς μιν ὁ τε οἶνος ἀνῆκε καὶ ἔμαθε ἵνα ἦν κακοῦ, δεηθεὶς Κύρου ἐκ τῶν δεσμῶν λυθῆναι ἔτυχε· ὡς δὲ ἐλίθη τε τάχιστα καὶ τῶν χειρῶν ἐκράτησε, διεργάζεται ἐωντόν· καὶ δὴ οὗτος μὲν τρόπῳ 214 τοιούτῳ τελευτᾷ· Τόμυρις δὲ, ὡς οἱ ὁ Κύρος οὐκ ἐσήκουσε, συλλέξασα πᾶσαν τὴν ἐωντῆς δύναμιν συνέβαλε Κύρῳ. ταύτην τὴν μάχην, ὅσαι δὴ βαρβάρων ἀνδρῶν μάχαι ἐγένοντο, κρίνω ἰσχυροτάτην γενέσθαι· καὶ δὴ καὶ πυνθάνομαι οὕτω τοῦτο γεγόμενον· πρῶτα μὲν γὰρ λέγεται αὐτοὺς διαστάντας ἐς ἀλλήλους τοξεύειν· μετὰ δὲ, ὡς σφι τὰ βέλεα ἐξετετόξευτο, συμπεσόντας τῆσι αἰχμησί τε καὶ τοῖσι ἐγχειριδίῳσι συνέχεσθαι· χρόνον τε δὴ ἐπὶ πολλὸν συνεστάναι μαχομένους καὶ οὐδετέρους ἐθέλειν φεύγειν, τέλος δὲ, οἱ Μασσαγέται περιεγενέατο· ἢ τε δὴ πολλῆ τῆς Περσικῆς στρατιῆς αὐτοῦ ταύτῃ διεφθάρη, καὶ δὴ καὶ αὐτὸς Κύρος τελευτᾷ βασιλεύσας τὰ πάντα ἐνὸς δέοντα τριήκοντα ἔτεα· ἀσκὸν δὲ πλήσασα αἵματος ἀνθρωπήϊου Τόμυρις ἐδίξητο ἐν τοῖσι τεθνεῶσι τῶν Περσέων τὸν Κύρου νέκυν· ὡς δὲ εὔρε, ἐναπῆπτε αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἐς τὸν ἀσκόν, λυμαινομένη δὲ τῷ νεκρῷ ἐπέλεγε τάδε· “Σὺ μὲν ἐμὲ ζώουσαν τε καὶ νικῶσάν σε μάχῃ ἀπώλεσας παῖδα τὸν ἐμὸν ἐλὼν δόλω, σὲ δ' ἐγὼ, κατάπερ ἠπέιλησα, αἵματος κορέσω.” τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν Κύρου τελευτὴν τοῦ βίου, πολλῶν λόγων λεγομένων, ὅδε μοι ὁ πιθανώτατος εἶρηται.

215 Μασσαγέται δὲ ἐσθῆτά τε ὁμοίην τῇ Σκυθικῇ φορέουσι καὶ διαίταν ἔχουσι. ἰππόται δέ εἰσι καὶ ἄνιπποι, (ἀμφοτέρων γὰρ μετέχουσι,) καὶ τοξόται τε καὶ αἰχμοφόροι, σαγάρεις νομίζοντες ἔχειν. χρυσῷ δὲ καὶ χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται· ὅσα μὲν γὰρ ἐς αἰχμᾶς καὶ ἄρδις καὶ σαγάρεις, χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται· ὅσα δὲ περὶ κεφαλὴν καὶ ζωστήρας καὶ μασχαλιστήρας, χρυσῷ κοσμεύονται· ὡς δὲ αὐτως

τῶν ἵππων τὰ μὲν περὶ τὰ στέρνα χαλκίους θώρη-
 κας περιβάλλουσι· τὰ δὲ περὶ τοὺς χαλινούς καὶ
 στόμα καὶ φάλαρα χρυσῷ. σιδήρῳ δὲ οὐδ' ἀργύρῳ
 χρέωνται οὐδέν· οὐδὲ γὰρ οὐδέ σφί ἐστι ἐν τῇ
 χώρῃ· ὁ δὲ χρυσὸς καὶ ὁ χαλκὸς ἄπλετος. Νόμοισι 216
 δὲ χρέωνται τοιοῖσδε· γυναῖκα μὲν γαμέει ἕκαστος
 ταύτησι δὲ ἐπίκουνα χρέωνται· ὁ γὰρ Σκύθας φασὶ
 Ἑλληνες ποιεῖν, οὐ Σκύθαι εἰσὶ οἱ ποιέοντες ἀλλὰ
 Μασσαγέται· τῆς γὰρ ἐπιθυμήσει γυναικὸς Μασ-
 σαγέτης ἀνὴρ, τὸν φαρετρεῶνα ἀποκρεμάσας πρὸ
 τῆς ἀμάξης μίσγεται ἀδεῶς. οὖρος δὲ ἠλικίης σφι
 προκέεται ἄλλος μὲν οὐδεῖς· ἐπεὰν δὲ γέρων γένη-
 ται κάρτα, οἱ προσήκοντές οἱ πάντες συνελθόντες
 θύουσι μιν καὶ ἄλλα πρόβατα ἅμα αὐτῷ· ἐψήσαντες
 δὲ τὰ κρέα κατευωχέονται. ταῦτα μὲν τὰ ὀλβιώ-
 τατά σφι νενόμισται· τὸν δὲ νόσῳ τελευτήσαντα
 οὐ κατασιτέονται, ἀλλὰ γῆ κρύπτουσι συμφορὴν
 ποιούμενοι ὅτι οὐκ ἔκετο ἐς τὸ τυθῆναι. σπεύρουσι
 δὲ οὐδέν, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων ζώουσι καὶ ἰχθύων. οἱ δὲ
 ἄφθονοί σφι ἐκ τοῦ Ἀράξω ποταμοῦ παραγίνονται·
 γαλακτοπόται δὲ εἰσὶ. θεῶν δὲ μῦνον ἥλιον σέβον-
 ται, τῷ θύουσι ἵππους· νίμος δὲ οὗτος τῆς θυσίης
 τῶν θεῶν τῷ ταχίστῳ πάντων τῶν θνητῶν τὸ τάχι-
 στον δατέονται.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΗ.

ΕΥΤΕΡΠΗ.

- 1 Τελευτήσαντος δὲ Κύρου παρέλαβε τὴν βασιληίην Καμβύσης, Κύρου ἐὼν παῖς καὶ Κασσανδάνης τῆς Φαρνάσπεω θυγατρὸς· τῆς προαποθανούσης, Κύρος αὐτὸς τε μέγα πένθος ἐποιήσατο καὶ τοῖσι ἄλλοισι προεῖπε πᾶσι τῶν ἦρχε πένθος ποιέεσθαι· ταύτης δὲ τῆς γυναικὸς ἐὼν παῖς καὶ Κύρου Καμβύσης, Ἴωνας μὲν καὶ Αἰολέας ὡς δούλους πατριῶνας ἔοντας ἐνόμιζε, ἐπὶ δὲ Αἴγυπτον ἐποιέετο στρατηλασίην, ἄλλους τε παραλαβὼν τῶν ἦρχε καὶ δὴ καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐπεκράτεε.
- 2 Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, πρὶν μὲν ἢ Ψαμμίτιχον σφέων βασιλεῦσαι, ἐνόμιζον ἐωυτοὺς πρώτους γενέσθαι πάντων ἀνθρώπων· ἐπειδὴ δὲ Ψαμμίτιχος βασιλεύσας ἠθέλησε εἰδέναι οἵτινες γενοῖατο πρώτοι, ἀπὸ τούτου νομίζουσι Φρύγας προτέρους γενέσθαι ἐωυτῶν, τῶν δὲ ἄλλων ἐωυτούς· Ψαμμίτιχος γὰρ ὡς οὐκ ἐδύνατο πυνθανόμενος πόρον οὐδένα τούτου ἀνευρεῖν, οἱ γενοῖατο πρώτοι ἀνθρώπων, ἐπιτεχνᾶται τοιόνδε· παιδία δύο νεογνὰ ἀνθρώπων τῶν ἐπιτυχόντων διδοῖ ποιμένι τρέφειν ἐς τὰ ποιμνία τροφήν τινα τοιήνδε, ἐντειλάμενος μηδένα ἀντίον αὐτῶν μηδεμίαν φωνὴν ἰέναι ἐν στέγῃ δὲ ἐρήμῃ ἐπ' ἐωυτῶν κέεσθαι αὐτὰ, καὶ τὴν ὄρην ἐπαγινέειν σφι αἶγας, πλήσαντα δὲ τοῦ γάλακτος τᾶλλα διαπρήσσεσθαι· ταῦτα δ' ἐποιέε τε καὶ ἐνετέλλετο ὁ Ψαμμίτιχος, θέλων ἀκούσαι τῶν παιδίων, ἀπαλλαχθέντων τῶν ἀσῆμων κνυζημάτων, ἦντινα φωνὴν ῥήξουσι πρώτην· τάπερ ὦν

καὶ ἐγένετο· ὡς γὰρ διέτης χρόνος ἐγεγόνεε ταῦτα τῷ ποιμένι πρήσσαντι, ἀνοίγοντι τὴν θύρην καὶ ἐσιόντι τὰ παιδιά ἀμφοτέρα προσπίπτοντα βεκὸς ἐφώνεον, ὀρέγοντα τὰς χεῖρας· τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἀκούσας ἤσυχος ἦν ὁ ποιμήν, ὡς δὲ πολλάκι φοιτέοντι καὶ ἐπιμελομένῳ πολλὸν ἦν τοῦτο τὸ ἔπος, οὕτω δὴ σημήνας τῷ δεσπότη ἤγαγε τὰ παιδιά κελεύσαντος ἐς ὄψιν τὴν ἐκείνου· ἀκούσας δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ψαμμίτιχος, ἐπυθάνετο οἵτινες ἀνθρώπων βεκὸς τί καλέουσι· πυθθανόμενος δὲ εὗρισκε Φρύγας καλέοντας τὸν ἄρτον· οὕτω συνεχώρησαν Αἰγύπτιοι, καὶ τοιούτῳ σταθμησάμενοι πρήγματι, τοὺς Φρύγας πρεσβυτέρους εἶναι ἐωντῶν. Ὡδε μὲν γενέσθαι τῶν 3 ἱρέων τοῦ Ἡφαίστου ἐν Μέμφι ἤκουον. Ἕλληνες δὲ λέγουσι ἄλλα τε μάταια πολλά, καὶ ὡς γυναικῶν τὰς γλώσσας ὁ Ψαμμίτιχος ἐκταμὼν τὴν δίαιταν οὕτως ἐποίησατο τῶν παίδων παρὰ ταύτησι τῆσι γυναιξί. κατὰ μὲν δὴ τὴν τροφήν τῶν παίδων τοσαῦτα ἔλεγον· ἤκουσα δὲ καὶ ἄλλα ἐν Μέμφι ἐλθὼν ἐς λόγους τοῖσι ἱερεῦσι τοῦ Ἡφαίστου. καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας τε καὶ ἐς Ἡλιούπολιν αὐτῶν τούτων εἶνεκεν ἐτραπόμην, ἐθέλων εἰδέναι εἰ συμβήσονται τοῖσι λόγοισι τοῖσι ἐν Μέμφι· οἱ γὰρ Ἡλιουπολίται λέγονται Αἰγυπτίων εἶναι λογιώτατοι· τὰ μὲν νυν θεία τῶν ἀπηγημάτων οἷα ἤκουον οὐκ εἰμὶ πρόθυμος ἐξηγέεσθαι, ἔξω ἢ τὰ οἰνόματα αὐτῶν μῦθον, νομίζων πάντας ἀνθρώπους ἴσον περὶ αὐτῶν ἐπίστασθαι· τὰ δ' ἂν ἐπιμνησθῶ αὐτῶν, ὑπὸ τοῦ λόγου ἐξαναγκαζόμενος ἐπιμνησθήσομαι. Ὅσα δὲ ἀνθρω- 4 πῆϊα πρήγματα ὧδε ἔλεγον ὁμολογέοντες σφίσι· πρῶτους Αἰγυπτίους ἀνθρώπων ἀπάντων ἐξευρέειν τὸν ἐνιαυτὸν, δωδέκα μέρεα δασαμένους τῶν ὥρέων ἐς αὐτόν· ταῦτα δὲ ἐξευρέειν ἐκ τῶν ἄστρον ἔλεγον· ἄγουσι δὲ τοσῶδε σοφώτερον Ἑλλήνων, ἐμοὶ δοκέειν, ὅσῳ Ἕλληνες μὲν διὰ τρίτου ἔτεος ἐμβόλιμον ἐπεμβάλλουσι τῶν ὥρέων εἶνεκεν, Αἰγύπτιοι δὲ τριηκον-

τημέρους ἄγοντες τοὺς δυνώδεκα μῆνας, ἐπάγουσι ἀνὰ πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας πάρεξ τοῦ ἀριθμοῦ· καὶ σφι ὁ κύκλος τῶν ὥρέων ἐς τῶντὸ περιῶν παραγίνεται. δυνώδεκά τε θεῶν ἐπωνυμίας ἔλεγον πρώτους Αἰγυπτίους νομίσαι, καὶ Ἑλληνας παρὰ σφέων ἀναλαβεῖν βωμούς τε καὶ ἀγάλματα καὶ νηοὺς θεοῖσι ἀπονείμαι σφέας πρώτους, καὶ ζῶα ἐν λίθοισι ἐγγλύψαι καὶ τούτων μὲν νῦν τὰ πλέω ἔργῳ ἐδήλουν οὕτω γενόμενα· βασιλεῦσαι δὲ πρῶτον Αἰγύπτου ἀνθρώπων ἔλεγον Μῆνα· ἐπὶ τούτου, πλὴν τοῦ Θεβαϊκοῦ νομοῦ πᾶσαν Αἰγυπτον εἶναι ἔλος· καὶ αὐτῆς εἶναι οὐδὲν ὑπερέχον τῶν νῦν ἔνερθε λίμνης τῆς Μοίριος ἑόντων· ἐς τὴν ἀνάπλους ἀπὸ θαλάσσης ἑπτὰ ἡμερῶν ἐστὶ ἀνὰ τὸν ποταμόν. Καὶ εὖ μοι ἐδόκεον λέγειν περὶ τῆς χώρας· δῆλα γὰρ δὴ καὶ μὴ προακούσαντι ἰδόντι δὲ, ὅστις γε σύνεσιν ἔχει, ὅτι Αἰγυπτος, ἐς τὴν Ἑλληνες ναυτίλλονται, ἔστι Αἰγυπτίοισι ἐπικτητός τε γῆ καὶ δῶρον τοῦ ποταμοῦ· καὶ τὰ κατύπερθε ἔτι τῆς λίμνης ταύτης μέχρι τριῶν ἡμερέων πλόου, τῆς πέρι ἐκείνοι οὐδὲν ἔτι [τοιούνδε] ἔλεγον· ἔστι δ' ἕτερον τοιοῦτον.

Αἰγύπτου γὰρ φύσις τῆς χώρας ἐστὶ τοιήδε· πρῶτα μὲν προσπλέων, ἔτι καὶ ἡμέρης δρόμον ἀπέχων ἀπὸ γῆς, κατεῖς καταπειρητηρίην πηλόν τε ἀνοίσεις καὶ ἐν ἑνδεκα ὀργυιῆσι ἔσειαι. τοῦτο μὲν 6 ἐπὶ τοσοῦτο δηλοῖ πρόχυσιν τῆς γῆς ἐοῦσαν. Αὐτῆς δὲ τῆς Αἰγύπτου ἐστὶ μῆκος τὸ παρὰ θάλασσαν ἐξήκοντα σχοῖνοι, κατὰ ἡμέες διαιρέομεν εἶναι Αἰγυπτον ἀπὸ τοῦ Πλινθινήτεω κόλπου μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν τὸ Κάσιον ὄρος τείνει· ταύτης ὦν ἅπο οἱ ἐξήκοντα σχοῖνοί εἰσι· ὅσοι μὲν γὰρ γεωπεῖναί εἰσι ἀνθρώπων, ὀργυιῆσι μεμετρήκασι τὴν χώραν· ὅσοι δὲ ἦσσαν γεωπεῖναι, σταδίοισι· οἱ δὲ πολλὴν ἔχουσι, παρασάγγησι· οἱ δὲ ἄφθονον λίην, σχοίνοισι. δύναται δὲ ὁ μὲν παρασάγγης τριήκοντα στάδια, ὁ δὲ σχοῖνος ἕκαστος, μέτρον ἐὼν Αἰγύπτιον,

ἑξήκοντα στάδια. οὕτω ἂν εἴησαν Αἰγύπτου στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι, τὸ παρὰ θάλασσαν. Ἐν-7
 θεῦτεν μὲν καὶ μέχρι Ἡλιουπόλιος ἐς τὴν μεσό-
 γαιαν ἔστι εὐρέα Αἴγυπτος, ἐούσα πᾶσα ὑπτίη τε
 καὶ ἄνυδρος, καὶ ἰλὺς. ἔστι δὲ ὁδὸς ἐς τὴν Ἡλιού-
 πολιν ἀπὸ θαλάσσης ἄνω ἰόντι παραπλησίη τὸ
 μῆκος τῇ ἐξ Ἀθηνέων ὁδῶ, τῇ ἀπὸ τῶν δωδέκα
 θεῶν τοῦ βωμοῦ φερούσῃ ἐς τε Πίσαν καὶ ἐπὶ τὸν
 νηὸν τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου. σμικρόν τι τὸ διά-
 φορον εὐροί τις ἂν λογιζόμενος τῶν ὁδῶν ταυτέων τὸ
 μὴ ἴσας μῆκος εἶναι, οὐ πλέον πεντεκαίδεκα σταδίων
 ἢ μὲν γὰρ ἐς Πίσαν ἐξ Ἀθηνέων καταδεῖ πεντεκαί-
 δεκα σταδίων, ὡς μὴ εἶναι πεντακοσίων καὶ χιλίων·
 ἢ δὲ ἐς Ἡλιούπολιν ἀπὸ θαλάσσης πληροῖ ἐς τὸν
 ἀριθμὸν τοῦτον. Ἀπὸ δὲ Ἡλιουπόλιος ἄνω ἰόντι, 8
 στεινή ἐστι Αἴγυπτος. τῇ μὲν γὰρ τῆς Ἀραβίης
 ὄρος παρατέταται, φέρον ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσαμ-
 βρίας τε καὶ νότου, αἰεὶ ἄνω τείνον ἐς τὴν Ἐρυθρὴν
 καλεομένην θάλασσαν· ἐν τῷ αἰ λιθοτομῖαι ἔνεισι
 αἰ ἐς τὰς πυραμίδας κατατμηθεῖσαι τὰς ἐν Μέμφι.
 ταύτῃ μὲν λῆγον ἀνακάμπτει ἐς τὰ εἶρηται τὸ ὄρος·
 τῇ δὲ αὐτὸ ἐωντοῦ ἐστὶ μακρότατον, ὡς ἐγὼ ἐπυνθα-
 νόμην, δύο μηνῶν αὐτὸ εἶναι τῆς ὁδοῦ ἀπὸ ἧοῦς
 πρὸς ἐσπέρην· τὰ δὲ πρὸς τὴν ἠῶ λιβανωτοφόρα
 αὐτοῦ τὰ τέρματα εἶναι· τοῦτο μὲν νυν τὸ ὄρος
 τοιοῦτο ἐστὶ. τὸ δὲ πρὸς Διβύης τῆς Αἰγύπτου,
 ὄρος ἄλλο πέτρινον τείνει ἐν τῷ αἰ πυραμίδες ἔνεισι,
 ψάμμω κατειλυμένον, τεταμένον τὸν αὐτὸν τρόπον
 τὸν καὶ τοῦ Ἀραβίου τὰ πρὸς μεσαμβρίην φέροντα.
 τὸ ὦν δὴ ἀπὸ Ἡλιουπόλιος οὐκέτι πολλὸν χωρίον,
 ὡς εἶναι Αἰγύπτου· ἀλλ' ὅσον τε ἡμερέων τεσσέρων
 ἀναπλόου στεινή ἐστι, Αἴγυπτος ἐούσα· τῶν δὲ
 οὐρέων τῶν εἰρημένων τὸ μεταξὺ πεδίας μὲν γῆ·
 στάδιοι δὲ μάλιστα ἐδόκεόν μοι εἶναι, τῇ στεινότα-
 τόν ἐστι, διηκοσίων οὐ πλείους ἐκ τοῦ Ἀραβίου οὐ-
 ρεος ἐς τὸ Λιβυκὸν καλούμενον· τὸ δὲ ἐνθεῦτεν αὐτῆς

εὐρέα Αἴγυπτός ἐστι. Πέφυκε μὲν νυν ἡ χώρα 9 αὕτη οὕτω. ἀπὸ δὲ Ἡλιουπόλιος ἐς Θήβας, ἐστὶ ἀνάπλους ἐννέα ἡμερέων· στάδιοι δὲ τῆς ὁδοῦ, ἐξήκοντα καὶ ὀκτακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι, σχοίνων ἑνὸς καὶ ὀγδώκοντα ἑόντων. οὗτοι συντιθέμενοι οἱ στάδιοι Αἰγύπτου· τὸ μὲν παρὰ θάλασσαν ἤδη μοι καὶ πρότερον δεδήλωται ὅτι ἑξακοσίων τέ ἐστι σταδίων καὶ τρισχιλίων· ὅσον δέ τι ἀπὸ θαλάσσης ἐς μεσόγαιαν μέχρι Θηβέων ἐστὶ, σημανέω· στάδιοι γάρ εἰσι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξακισχίλιοι· τὸ δὲ ἀπὸ Θηβέων ἐς Ἐλεφαντίνην καλεομένην πόλιν, στάδιοι χίλιοι καὶ ὀκτακόσιοί εἰσι.

10 Ταύτης ὦν τῆς χώρας τῆς εἰρημένης ἡ πολλή, κατὰπερ οἱ ἱεεὺς ἔλεγον, ἐδόκεε δὲ καὶ αὐτῷ μοι εἶναι ἐπίκτητος Αἰγυπτίοισι. τῶν γὰρ οὐρέων τῶν εἰρημένων τῶν ὑπὲρ Μέμφιν πόλιν κειμένων τὸ μεταξὺ ἐφαίνεται μοι εἶναί κοτε κόλπος θαλάσσης, ὥσπερ τά τε περὶ Ἴλιον καὶ Τευθρανίην καὶ Ἐφεσόν τε καὶ Μαιάνδρου πεδίον, ὡς γε εἶναι σμικρὰ ταῦτα μεγάλοισι συμβαλέειν· τῶν γὰρ ταῦτα τὰ χωρία προσχωσάντων ποταμῶν, ἐνὶ τῶν στομάτων τοῦ Νείλου ἑόντος πενταστόμου, οὐδεὶς αὐτῶν πλήθεος περὶ ἄξιος συμβληθῆναί ἐστι. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι ποταμοὶ οὐ κατὰ τὸν Νεῖλον ἑόντες μεγάθηα, οἳ τινες ἔργα ἰποδεξάμενοι μεγάλα εἰσὶ· τῶν ἐγὼ φράσαι ἔχω οὐνόματα, καὶ ἄλλων καὶ οὐκ ἤκιστα Ἀχελῶου· ὅς ῥέων δι' Ἀκαρνανίης καὶ ἐξείεις ἐς θάλασσαν τῷ Ἐχινάδων νήσων τὰς ἡμίσεας ἤδη ἠπειρον πεποίηκε.

11 Ἔστι δὲ τῆς Ἀραβίης χώρας, Αἰγύπτου δὲ οὐ πρόσω, κόλπος θαλάσσης ἐσέχων ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης θαλάσσης, μακρὸς οὕτω δὴ τι καὶ στεινὸς ὡς ἔρχομαι φράσω· μῆκος μὲν πλόου, ἀρξάμενῳ ἐκ μυχοῦ διεκπλῶσαι ἐς τὴν εὐρέην θάλασσαν, ἡμέραι ἀναισιμούνται τεσσαράκοντα εἰρεσίῃ χρωμένῳ· εὐρος δὲ, τῇ εὐρύτατός ἐστι ὁ κόλπος, ἡμισυ ἡμέρης πλόου· ῥηχίη δ' ἐν αὐτῷ καὶ ἄμπωτις ἀνὰ πᾶσαν

ἡμέρην γίνεται. ἕτερον τοιοῦτον κόλπον καὶ τὴν Αἴγυπτον δοκέω γενέσθαι· τὸν μὲν ἐκ τῆς βορηῆς θαλάσσης κόλπον ἐσέχοντα ἐπὶ Αἰθιοπίας· τὸν δὲ [Ἀράβιον, τὸν ἔρχομαι λέξων] ἐκ τῆς νοτῆς φέροντα ἐπὶ Συρίας· σχεδὸν μὲν ἀλλήλοισι συντετραίνοντας τοὺς μυχοὺς, ὀλίγον δέ τι παραλλάσσοντας τῆς χώρας· εἰ ὦν δὴ ἐθελήσει ἐκτρέψαι τὸ ρέεθρον ὃ Νεῖλος ἐς τοῦτον τὸν Ἀράβιον κόλπον, τί μιν κωλύει ρέοντος τούτου ἐκχωσθῆναι ἐντός γε δισμυρίων ἐτέων; ἐγὼ μὲν γὰρ ἔλπομαι γε καὶ μυρίων ἐντὸς χωσθῆναι ἂν· κοῦ γε δὴ ἐν τῷ προανασιμωμένῳ χρόνῳ πρότερον ἢ ἐμὲ γενέσθαι οὐκ ἂν χωσθείη κόλπος καὶ πολλῶ μέρων ἔτι τούτου, ὑπὸ τοσούτου τε ποταμοῦ καὶ οὕτως ἐργατικοῦ; Τὰ περὶ Αἴγυπτον ὦν καὶ τοῖσι 12 λέγουσι αὐτὰ πείθομαι, καὶ αὐτὸς οὕτω κάρτα δοκέω εἶναι, ἰδὼν τε τὴν Αἴγυπτον προκειμένην τῆς ἐχομένης γῆς, κογχυλία τε φαινόμενα ἐπὶ τοῖσι οὖρεσι, καὶ ἄλμην ἐπανθέουσαν ὥστε καὶ τὰς πυραμίδας δηλέεσθαι, καὶ ψάμμον μῦνον Αἰγύπτου ὄρος τοῦτο τὸ ὑπὲρ Μέμφιος ἔχον· πρὸς δὲ, τῇ χώρῃ οὔτε τῇ Ἀραβίῃ προσούρω ἐούση τὴν Αἴγυπτον προσεικέλην, οὔτε τῇ Διβύῃ, οὐ μὴν οὐδὲ τῇ Συρίῃ, (τῆς γὰρ Ἀραβίης τὰ παρὰ θάλασσαν Σύριοι νέμονται,) ἀλλὰ μελάγγαιόν τε καὶ κατερρηγνυμένην, ὥστε ἐούσαν ἰλύν τε καὶ πρόχυσιν ἐξ Αἰθιοπίας κατενηνευγμένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ· τὴν δὲ Διβύην ἴδμεν ἐρυθροτέρην τε γῆν καὶ ὑποψαμμοτέρην, τὴν δὲ Ἀραβίην τε καὶ Συρίην ἀργιλωδεστέραν τε καὶ ὑπόπετρον ἐούσαν.

Ἐλεγον δὲ καὶ τότε μοι μέγα τεκμήριον περὶ τῆς 13 χώρας ταύτης οἱ ἱρέες, ὡς ἐπὶ Μοίριος βασιλέος, ὅκως ἔλθοι ὁ ποταμὸς ἐπὶ ὀκτῶ πήχεας τὸ ἐλάχιστον, ἄρδεσκε Αἴγυπτον τὴν ἔνερθε Μέμφιος· καὶ Μοίρι οὐκ ἦν ἔτεα εἰνακόσια τετελευτηκότι ὅτε τῶν ἱρέων ταῦτα ἐγὼ ἤκουον· νῦν δὲ, ἦν μὴ ἐπ' ἑκκαίδεκα ἢ πεντεκαίδεκα πήχεας ἀναβῆ τὸ ἐλάχιστον ὁ ποταμὸς, οὐκ ὑπερβαίνει ἐς τὴν χώραν. δοκέουσί τε μοι Αἰ-

γυπτίων οἱ ἔνερθε τῆς λίμνης τῆς Μοίριος οἰκέοντες τὰ τε ἄλλα χωρία καὶ τὸ καλεόμενον Δέλτα, ἣν οὕτω ἡ χώρα αὕτη κατὰ λόγον ἐπιδιδῶ ἕς ὕψος καὶ τὸ ὁμοίον ἀποδιδῶ ἕς αὐξήσιν, μὴ κατακλύζοντος αὐτὴν τοῦ Νείλου, πείσεσθαι τὸν πάντα χρόνον τὸν ἐπίλοιπον Αἰγύπτιοι τό κοτε αὐτοὶ Ἑλληνας ἔφασαν πείσεσθαι· πυθόμενοι γὰρ ὡς ὕεται πᾶσα ἡ χώρα τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' οὐ ποταμοῖσι ἄρδεται κατὰπερ ἡ σφετέρη, ἔφασαν “Ἑλληνας ψευσθέντας κοτὲ ἐλπίδος μεγάλης κακῶς πεινήσειν.” τὸ δὲ ἔπος τοῦτο ἐθέλει λέγειν, ὡς “εἰ μὴ ἐθελήσει σφι ὕειν ὁ θεὸς ἀλλ' αὐχμῶ διαχρᾶσθαι, λιμῶ οἱ Ἑλληνες αἰρεθήσονται· οὐ γὰρ δὴ σφι ἔστι ὕδατος οὐδεμία ἄλλη ἀποστροφή, ὅτι μὴ ἐκ τοῦ Διὸς μῦνον.”

14 Καὶ ταῦτα μὲν ἐς Ἑλληνας Αἰγυπτίοισι ὀρθῶς ἔχοντα εἴρηται· φέρε δὲ νῦν καὶ αὐτοῖσι Αἰγυπτίοισι ὡς ἔχει φράσω· εἴ σφι θέλοι, ὡς καὶ πρότερον εἶπον, ἡ χώρα ἡ ἔνερθε Μέμφιος (αὕτη γὰρ ἔστι ἡ αὐξανομένη) κατὰ λόγον τοῦ παροιχομένου χρόνου ἐς ὕψος αὐξάνεσθαι, ἄλλο τι ἢ οἱ ταύτη οἰκέοντες Αἰγυπτίων πεινήσουσι; εἰ μήτε γε ὕσεταιί σφι ἡ χώρα, μήτε ὁ ποταμὸς οἷός τ' ἔσται ἐς τὰς ἀρούρας ὑπερβαίνειν· ἡ γὰρ δὴ νῦν γε οὗτοι ἀπονητότατα καρπὸν κομίζονται ἐκ γῆς, τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων ἀπάντων καὶ τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων· οἱ οὔτε ἀρότρῳ ἀναρρηγνύντες αὐλακας ἔχουσι πόνους, οὔτε σκάλλοντες, οὔτε ἄλλο ἐργαζόμενοι οὐδὲν τῶν ἄλλοι ἀνθρώποι περὶ λήϊον πονέουσι· ἀλλ' ἐπεὰν σφι ὁ ποταμὸς αὐτόματος ἐπελθὼν ἄρση τὰς ἀρούρας, ἄρσας δὲ ἀπολείπη ὀπίσω, τότε σπείρας ἕκαστος τὴν ἐωντοῦ ἄρουραν ἐσβάλλει ἐς αὐτὴν ὕς· ἐπεὰν δὲ καταπατήσῃ τῆσι ὕσιν τὸ σπέρμα, ἄμητον τὸ ἀπὸ τούτου μένει· ἀποδινήσας δὲ τῆσι ὕσιν τὸν σῖτον, οὕτω κομίζεται.

15 Εἰ ὦν βουλόμεθα γνώμησι τῆσι Ἰώνων χρᾶσθαι τὰ περὶ Αἶγυπτον, οἱ φασὶ τὸ Δέλτα μῦνον εἶναι Αἶγυπτον, ἀπὸ Περσέος καλεομένης σκοπιῆς λέγοντες

τὸ παρὰ θάλασσαν εἶναι αὐτῆς μέχρι Ταριχειῶν τῶν Πηλουσιακῶν, τῇ δὴ τεσσεράκοντά εἰσι σχοῖνοι· τὸ δὲ ἀπὸ θαλάσσης λεγόντων ἐς μεσόγαιαν τείνειν αὐτὴν μέχρι Κερκασώρου πόλιος, κατ' ἣν σχίζεται ὁ Νεῖλος, ἐς τε Πηλούσιον ῥέων καὶ ἐς Κάνωβον· τὰ δὲ ἄλλα λεγόντων τῆς Αἰγύπτου τὰ μὲν Λιβύης τὰ δὲ Ἀραβίης εἶναι· ἀποδεικνύοιμεν ἄν, τούτῳ τῷ λόγῳ χρεώμενοι, Αἰγυπτίοισι οὐκ εἰδῶσαν πρότερον χώραν· ἤδη γάρ σφι τό γε Δέλτα, ὡς αὐτοὶ λέγουσι Αἰγύπτιοι καὶ ἐμοὶ δοκέει, ἔστι κατάρρυτόν τε καὶ νεωστὶ, ὡς λόγῳ εἰπεῖν, ἀναπεφηνός· εἰ τοίνυν σφι χώρα γε μηδεμία ὑπήρχε, τί περιειργάζοντο δοκέοντες πρῶτοι ἀνθρώπων γεγονέναι; οὐδὲ ἔδει σφέας ἐς διάπειραν τῶν παιδίων ἰέναι, τίνα γλῶσσαν πρώτην ἀπήσουσι; ἀλλ' οὔτε Αἰγυπτίους δοκέω ἅμα τῷ Δέλτα τῷ ὑπ' Ἰώνων καλεομένῳ γενέσθαι, αἰεὶ τε εἶναι ἐξ οὗ ἀνθρώπων γένος ἐγένετο· προϊούσης δὲ τῆς χώρας, πολλοὺς μὲν τοὺς ὑπολειπομένους αὐτῶν γενέσθαι, πολλοὺς δὲ τοὺς ὑποκαταβαίνοντας. τὸ δ' ὧν πάλαι αἱ Θῆβαι Αἴγυπτος ἐκαλέετο· τῆς τὸ περίμετρον στάδιοι εἰσι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξακισχίλιοι. Εἰ ὧν ἡμεῖς 16 ὀρθῶς περὶ αὐτῶν γινώσκομεν, Ἴωνες οὐκ εὖ φρονέουσι περὶ Αἰγύπτου. εἰ δὲ ὀρθή ἐστι ἡ τῶν Ἰώνων γνώμη, Ἑλληνάς τε καὶ αὐτοὺς Ἴωνας ἀποδείκνυμι οὐκ ἐπισταμένους λογίζεσθαι· οἱ φασὶ τρία μόρια εἶναι γῆν πᾶσαν, Εὐρώπην τε καὶ Ἀσίην καὶ Λιβύην· τέταρτον γὰρ δὴ σφέας δεῖ προσλογίζεσθαι, Αἰγύπτου τὸ Δέλτα· εἰ μὴ τι γέ ἐστι τῆς Ἀσίας μήτε τῆς Λιβύης. οὐ γὰρ δὴ ὁ Νεῖλός γέ ἐστι, κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὁ τὴν Ἀσίην οὐρίζων τῆς Λιβύης· τοῦ Δέλτα δὲ τούτου κατὰ τὸ ὄξυ περιρρήγνυται ὁ Νεῖλος, ὥστε ἐν τῷ μεταξύ Ἀσίας τε καὶ Λιβύης γένοιτ' ἄν.

Καὶ τὴν μὲν Ἰώνων γνώμην ἀπίεμεν, ἡμεῖς δὲ ὧδε 17 καὶ περὶ τούτων λέγομεν· Αἴγυπτον μὲν πᾶσαν εἶναι ταύτην τὴν ὑπ' Αἰγυπτίων οἰκεομένην, κατάπερ Κι-

λικίην τὴν ὑπὸ Κιλικῶν, καὶ Ἀσσυρίην τὴν ὑπὸ Ἀσσυρίων. οὖρισμα δὲ Ἀσίῃ καὶ Λιβύῃ οἶδαμεν οὐδὲν ἔον ὀρθῶ λόγῳ, εἰ μὴ τοὺς Αἰγυπτίων οὖρους. εἰ δὲ τῷ ὑπὲρ Ἑλλήνων νενομισμένῳ χρῆσόμεθα, νομιοῦμεν Αἴγυπτον πᾶσαν, ἀρξάμενην ἀπὸ Καταδούπων τε καὶ Ἐλεφαντίνης πόλιος, δίχα διαιρέεσθαι καὶ ἀμφοτέρων τῶν ἐπωνυμιῶν ἔχεσθαι· τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς εἶναι τῆς Λιβύης, τὰ δὲ τῆς Ἀσίας· ὁ γὰρ δὴ Νεῖλος ἀρξάμενος ἐκ τῶν Καταδούπων, ῥέει μέσσην Αἴγυπτον σχίζων ἐς θάλασσαν. μέχρι μὲν νυν Κερκασώρου πόλιος ῥέει εἰς ἔων ὁ Νεῖλος· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης τῆς πόλιος, σχίζεται τριφασίας ὁδοῦς· καὶ ἡ μὲν πρὸς ἡῶ τρέπεται, τὸ καλέεται Πηλοῦσιον στόμα· ἡ δὲ ἑτέρα τῶν ὁδῶν πρὸς ἑσπέρην ἔχει· τοῦτο δὲ Κανωβικὸν στόμα κέκληται· ἡ δὲ δὴ ἰθέα τῶν ὁδῶν τῷ Νεῖλῳ ἐστὶ ἦδε· ἄνωθεν φερόμενος ἐς τὸ ὄξυ τοῦ Δέλτα ἀπικνέεται, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, σχίζων μέσον τὸ Δέλτα ἐς θάλασσαν ἐξίει, οὔτε ἐλαχίστην μοῖρην τοῦ ὕδατος παρεχόμενος ταύτῃ οὔτε ἦκιστα οὐνομαστήν· τὸ καλέεται Σεβεννυτικὸν στόμα· ἐστὶ δὲ καὶ ἕτερα διφάσια στόματα ἀπὸ τοῦ Σεβεννυτικοῦ ἀποσχισθέντα, φέροντα ἐς θάλασσαν· τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε, τῷ μὲν Σαῖτικὸν αὐτῶν, τῷ δὲ Μενδήσιον. τὸ δὲ Βολβίτινον στόμα καὶ τὸ Βουκολικὸν οὐκ ἰθαγενέα στόματά ἐστι, ἀλλ' ὄρυκτά.

- 18 Μαρτυρεῖ δέ μοι τῇ γνώμῃ, ὅτι τοσαύτη ἐστὶ Αἴγυπτος ὅσην τινὰ ἐγὼ ἀποδείκνυμι τῷ λόγῳ, καὶ τὸ Ἄμμωνος χρηστήριον γενόμενον, τὸ ἐγὼ τῆς ἔμεωντοῦ γνώμης ὕστερον περὶ Αἴγυπτον ἐπυθόμην· οἱ γὰρ δὴ ἐκ Μαρῆς τε πόλιος καὶ Ἄπιος οἰκέοντες Αἴγυπτου τὰ πρόσουρα Λιβύῃ, αὐτοὶ τε δοκέοντες εἶναι Λίβυες καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι καὶ ἀχθόμενοι τῇ περὶ τὰ ἱρὰ θρησκίῃ, βουλόμενοι θηλέων βοῶν μὴ ἔργεσθαι, ἔπεμψαν ἐς Ἄμμωνα φάμενοι “οὐδὲν σφίσι τε καὶ Αἰγυπτίοισι κοινὸν εἶναι· οἰκέειν τε γὰρ ἔξω τοῦ Δέλτα καὶ οὐκ ὁμολογείν αὐτοῖσι, βαύλεσθαι

τε πάντων σφίσι ἐξείναι γεύεσθαι.” ὁ δὲ θεὸς σφεας οὐκ ἔα ποιέειν ταῦτα, φὰς “Αἴγυπτον εἶναι ταύτην τὴν ὃ Νεῖλος ἐπιῶν ἄρδει· καὶ Αἰγυπτίους εἶναι τούτους οἱ ἔνερθε Ἐλεφαντίνης πόλιος οἰκέοντες ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου πίνουσι.” οὕτω σφι ταῦτα 19 ἐχρήσθη. ἐπέρχεται δὲ ὁ Νεῖλος, ἐπεὰν πληθύη, οὐ μόνον τὸ Δέλτα, ἀλλὰ καὶ τοῦ Λιβυκοῦ τε λεγομένου χώρου εἶναι καὶ τοῦ Ἀραβίου, ἐνιαχῆ καὶ ἐπὶ δύο ἡμερέων ἑκατέρωθι ὁδὸν, καὶ πλεῦν ἔτι τούτου, καὶ ἔλασσον.

Τοῦ ποταμοῦ δὲ φύσιος πέρι, οὔτε τι τῶν ἱρέων οὔτε ἄλλου οὐδενὸς παραλαβεῖν ἐδυνάσθη. πρόθυμος δὲ ἔα τάδε παρ’ αὐτῶν πυθέσθαι, ὃ τι κατέρχεται μὲν ὁ Νεῖλος πληθύνων ἀπὸ τροπέων τῶν θερινῶν ἀρξάμενος ἐπὶ ἑκατὸν ἡμέρας, πελάσας δ’ ἐς τὸν ἀριθμὸν τούτων τῶν ἡμερέων ὀπίσω ἀπέρχεται ἀπολείπων τὸ ῥέεθρον· ὥστε βραχὺς τὸν χειμῶνα ἅπαντα διατελεῖ ἐὼν, μέχρι οὗ αὐτὶς τροπέων τῶν θερινῶν. τούτων ὧν πέρι οὐδενὸς οὐδὲν οἶός τ’ ἐγενόμην παραλαβεῖν παρὰ τῶν Αἰγυπτίων, ἱστορέων αὐτοὺς ἦντινα δύναμιν ἔχει ὁ Νεῖλος τὰ ἔμπαλιν πεφυκέναι τῶν ἄλλων ποταμῶν. ταῦτά τε δὴ τὰ λελεγμένα βουλόμενος εἰδέναί, ἱστόρεον, καὶ ὃ τι αὔρας ἀποπνεούσας μῦνος ποταμῶν πάντων οὐ παρέχεται. Ἄλλὰ Ἑλλήνων μὲν τινες, ἐπίσημοι 20 βουλόμενοι γενέσθαι σοφίην, ἔλεξαν περὶ τοῦ ὕδατος τούτου τριφασίας ὁδοῦς· τῶν τὰς μὲν δύο τῶν ὁδῶν οὐδ’ ἀξιῶ μνησθῆναι, εἰ μὴ ὅσον σημηῆναι βουλόμενος μῦνον· τῶν ἢ ἑτέρη μὲν λέγει τοὺς ἔτησις ἀνέμους εἶναι αἰτίους πληθύνειν τὸν ποταμὸν, κωλύοντας ἐς θάλασσαν ἐκρέειν τὸν Νεῖλον. πολλάκις δὲ ἔτησιαι μὲν οὐκ ὧν ἔπνευσαν, ὁ δὲ Νεῖλος τῶντὸ ἐργάζεται· πρὸς δὲ, εἰ ἔτησιαι αἰτίοι ἦσαν, χρῆν καὶ τοὺς ἄλλους ποταμοὺς ὅσοι τοῖσι ἔτησίησι ἀντίοι ῥέουσι ὁμοίως πάσχειν καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ τῷ Νεῖλῳ, καὶ μᾶλλον ἔτι τοσοῦτῳ, ὅσω ἐλάσσονες ἐόντες ἀσθενέστερα τὰ

ρέυματα παρέχονται· εἰσὶ δὲ πολλοὶ μὲν ἐν τῇ Συρίῃ ποταμοὶ, πολλοὶ δὲ ἐν τῇ Λιβύῃ, οἳ οὐδὲν τοιοῦτο

21 πάσχουσι οἷόν τι καὶ ὁ Νεῖλος. Ἡ δ' ἐτέρη ἀνεπι-
στημονεστέρα μὲν ἐστὶ τῆς λελεγμένης, λόγῳ δὲ
εἰπεῖν θυμασιωτέρα· ἢ λέγει ἀπὸ τοῦ Ὀκεανοῦ
ρέοντα αὐτὸν ταῦτα μηχανᾶσθαι, τὸν δ' Ὀκεανὸν
22 γῆν περὶ πᾶσαν ῥέειν. Ἡ δὲ τρίτη τῶν ὁδῶν,

πολλὸν ἐπιεικεστάτη ἐοῦσα, μάλιστα ἔψευσται·
λέγει γὰρ δὴ οὐδ' αὐτὴ οὐδὲν φαμένη τὸν Νεῖλον
ῥέειν ἀπὸ τηκομένης χιόνος· ὃς ῥέει μὲν ἐκ Λιβύης
διὰ μέσων Αἰθιοπῶν ἐκδιδοῖ δὲ ἐς Αἴγυπτον. κῶς
ῶν δῆτα ῥέει ἂν ἀπὸ χιόνος, ἀπὸ τῶν θερμοτάτων
[τόπων] ῥέων ἐς τὰ ψυχρότερα; τῶν τὰ πολλά ἐστὶ
ἀνδρὶ γε λογίζεσθαι τοιούτων περὶ οἷω τε ἐόντι, ὡς
οὐδὲ εἰκὸς ἀπὸ χιόνος μιν ῥέειν· πρῶτον μὲν καὶ
μέγιστον μαρτύριον οἱ ἄνεμοι παρέχονται πνέοντες
ἀπὸ τῶν χωρέων τουτέων θερμοί· δεύτερον δὲ, ὅτι
ἄνομβρος ἢ χῶρη καὶ ἀκρύσταλλος διατελεῖ ἐοῦσα·
ἐπὶ δὲ χιόνι πεσοῦση πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ ὕσαι ἐν
πάντε ἡμέρησι· ὥστε εἰ ἐχιόνιζε, ὕετο ἂν ταῦτα τὰ
χωρία· τρίτα δὲ, οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ τοῦ καύματος
μέλανες ἐόντες. ἰκτῖνοι δὲ καὶ χελιδόνες δι' ἔτεος
ἐόντες οὐκ ἀπολείπουσι, γέρανοι δὲ φεύγουσαι τὸν
χειμῶνα τὸν ἐν τῇ Σκυθικῇ χῶρῃ γινόμενον φοιτέωσι
ἐς χειμασίην ἐς τοὺς τόπους τούτους· εἰ τοίνυν ἐχιό-
νιζε καὶ ὄσονῶν ταύτην τὴν χῶρην, δι' ἧς τε ῥέει καὶ
ἐκ τῆς ἄρχεται ῥέων ὁ Νεῖλος, ἦν ἂν τούτων οὐδὲν,
23 ὡς ἢ ἀνάγκη ἐλέγχει. Ὁ δὲ περὶ τοῦ Ὀκεανοῦ
λέξας, ἐς ἀφανὲς τὸν μῦθον ἀνεείκας οὐκ ἔχει ἔλεγ-
χον· οὐ γὰρ τινα ἔγωγε οἶδα ποταμὸν Ὀκεανὸν
ἐόντα· Ὀμηρον δὲ, ἢ τινα τῶν πρότερον γενομένων
ποιητέων, δοκέω τοῦνομα εὐρόντα ἐς τὴν ποίησιν
ἰσενείκασθαι.

24 Εἰ δὲ δεῖ μεμψόμενον γνώμας τὰς προκειμένας
αὐτὸν περὶ τῶν ἀφανῶν γνώμην ἀποδέξασθαι,
φράσω διότι μοι δοκέει πληθύνεσθαι ὁ Νεῖλος τοῦ

θέρεος. τὴν χειμερινὴν ὥρην ἀπελαυνόμενος ὁ ἥλιος ἐκ τῆς ἀρχαίας διεξόδου ὑπὸ τῶν χειμῶνων, ἔρχεται τῆς Διβύης τὰ ἄνω. ὡς μὲν νυν ἐν ἐλαχίστῳ δηλώσαι, πᾶν εἴρηται· τῆς γὰρ ἂν ἀγχοτάτῳ ἢ χώρης οὗτος ὁ θεὸς, καὶ κατὰ ἤντινα, ταύτην οἶκος διψῆν τε ὑδάτων μάλιστα καὶ τὰ ἐγχώρια ρεύματα μαραίνεσθαι τῶν ποταμῶν. Ὡς δὲ ἐν πλέονι λόγῳ δηλώσαι, ὧδε 25 ἔχει· διεξιὼν τῆς Διβύης τὰ ἄνω ὁ ἥλιος, τάδε ποιεῖ· ἅτε διὰ παντὸς τοῦ χρόνου αἰθρίου τε ἐόντος τοῦ ἡέρος τοῦ κατὰ ταῦτα τὰ χωρία καὶ ἀλεινῆς τῆς χώρης ἐούσης, οὐκ ἐόντων ἀνέμων ψυχρῶν, διεξιὼν ποιεῖ οἷον περ καὶ τὸ θέρος ἔωθε ποιεῖν ἰὼν τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ· ἔλκει γὰρ ἐπ' ἐωυτὸν τὸ ὕδωρ, ἐλκύσας δὲ ἀπωθῆει ἐς τὰ ἄνω χωρία, ὑπολαμβάνοντες δὲ οἱ ἄνεμοι καὶ διασκιδνάντες τήκουσι· καὶ εἰσι οἰκότως οἱ ἀπὸ ταύτης τῆς χώρης πνεόντες, ὃ τε νότος καὶ ὁ λιψ, ἀνέμων πολλὸν τῶν πάντων ὑετώτατοι· (δοκέει δέ μοι οὐδὲ πᾶν τὸ ὕδωρ τὸ ἐπέτειον ἐκάστοτε ἀποπέμπεσθαι τοῦ Νεῖλου ὁ ἥλιος, ἀλλὰ καὶ ὑπολείπεσθαι περὶ ἐωυτόν·) πρηῦνομένου δὲ τοῦ χειμῶνος, ἀπέρχεται ὁ ἥλιος ἐς μέσον τὸν οὐρανὸν ὀπίσω, καὶ τὸ ἐνθεῦτεν ἤδη ὁμοίως ἀπὸ πάντων ἔλκει τῶν ποταμῶν· τέως δὲ οἱ μὲν ὀμβρίου ὕδατος συμμισηγομένου πολλοῦ αὐτοῖσι, ἅτε ὑομένης τε τῆς χώρης καὶ κεχαδρωμένης, ρέουσι μεγάλοι· τοῦ δὲ θέρεος, τῶν τε ὀμβρων ἐπιλειπόντων αὐτοὺς καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἐλκόμενοι, ἀσθενέες εἰσὶ· ὁ δὲ Νεῖλος ἐὼν ἄνομβρος, ἐλκόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, μῦνος ποταμῶν τοῦτον τὸν χρόνον οἰκότως αὐτὸς ἐωυτοῦ ρέει πολλῷ ὑποδεέστερος ἢ τοῦ θέρεος· τότε μὲν γὰρ μετὰ πάντων τῶν ὑδάτων ἴσον ἔλκεται, τὸν δὲ χειμῶνα μῦνος πιέζεται· οὕτω τὸν ἥλιον νενόμικα τοῦτων αἴτιον εἶναι. Αἴτιος δὲ ὡντὸς οὗτος, κατὰ γνώμην 26 τὴν ἐμὴν, καὶ τὸν ἡέρα ξηρὸν τὸν ταύτη εἶναι, διακαίων τὴν διεξόδον αὐτοῦ· οὕτω τῆς Διβύης τὰ ἄνω θέρος αἰεὶ κατέχει. εἰ δὲ ἡ στάσις ἡλλακτο τῶν

- ὠρέων, καὶ τοῦ οὐρανοῦ τῇ μὲν νῦν ὁ βορέης τε καὶ ὁ χειμῶν ἐστᾶσι ταύτῃ μὲν τοῦ νότου ἦν ἡ στάσις καὶ τῆς μεσαμβρίας, τῇ δὲ ὁ νότος νῦν ἔστηκε ταύτῃ δὴ ὁ βορέης, εἰ ταῦτα οὕτω εἶχε, ὁ ἥλιος ἂν ἀπελαννόμενος ἐκ μέσου τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ βορέω ἦε ἂν τὰ ἄνω τῆς Εὐρώπης, κατάπερ νῦν τῆς Λιβύης ἔρχεται· διεξιόντα δ' ἂν μιν διὰ πάσης Εὐρώπης, ἔλπομαι ποιεῖν ἂν τὸν Ἰστρον τά περ νῦν
- 27 ἐργάζεται τὸν Νεῖλον. Τῆς αὐρῆς δὲ πέρι, ὅτι οὐκ ἀποπνέει, τήνδε ἔχω γνώμην, ὡς κάρτα ἀπὸ θερμῶν χωρέων οὐκ οἰκός ἐστι οὐδὲν ἀποπνέειν· αὐρῆ δὲ ἀπὸ ψυχροῦ τινος φιλεῖ πνέειν.
- 28 Ταῦτα μὲν νῦν ἔστω ὡς ἔστι τε καὶ ὡς ἀρχὴν ἐγένετο. τοῦ δὲ Νεῖλου τὰς πηγὰς οὔτε Αἰγυπτίων οὔτε Λιβύων οὔτε Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἀπικομένων ἐς λόγους οὐδεὶς ὑπέσχετο εἰδέναί, εἰ μὴ ἐν Αἰγύπτῳ ἐν Σαΐ πόλει ὁ γραμματιστῆς τῶν ἱρῶν χρημάτων τῆς Ἀθηναίης· οὗτος δ' ἐμοὶ γε παίζειν ἐδόκεε φάμενος εἰδέναί ἀτρεκέως. ἔλεγε δὲ ὧδε· “εἶναι δύο οὐρεα ἐς ὄξυ τὰς κορυφὰς ἀπιγμένα, μεταξύ Συήνης τε πόλιος κείμενα τῆς Θηβαΐδος καὶ Ἐλεφαντίνης· οὐνόματα δὲ εἶναι τοῖσι οὐρεσι, τῷ μὲν Κρῶφι τῷ δὲ Μῶφι· τὰς ὧν δὴ πηγὰς τοῦ Νεῖλου, εἰούσας ἀβύσσους, ἐκ τοῦ μέσου τῶν οὐρέων τούτων ῥέειν· καὶ τὸ μὲν ἡμισυ τοῦ ὕδατος ἐπ' Αἰγύπτου ῥέειν καὶ πρὸς βορέην ἄνεμον, τὸ δ' ἕτερον ἡμισυ, ἐπὶ Αἰθιοπίας τε καὶ νότου· ὡς δὲ ἄβυσσοὶ εἰσι αἱ πηγαί, ἐς διάπειραν ἔφη τούτου Ψαμμίτιχον Αἰγύπτου βασιλέα ἀπικέσθαι· πολλέων γὰρ αὐτὸν χιλιάδων ὄργυιων πλεξάμενον κάλον κατεῖναι ταύτῃ, καὶ οὐκ ἐξικέσθαι ἐς βυσσόν.” οὕτω μὲν δὴ ὁ γραμματιστῆς, (εἰ ἄρα ταῦτα γενόμενα ἔλεγε,) ἀπέφαινε, ὡς ἐμὲ κατανοεῖν δίνας τινὰς ταύτῃ εἰούσας ἰσχυρὰς καὶ παλιρροίην· οἷα δὲ ἐμβάλλοντος τοῦ ὕδατος τοῖσι οὐρεσι μὴ δύνασθαι κατιεμένην καταπειρητηρίην ἐς βυσσόν
- 29 ἰέναι. Ἄλλου δὲ οὐδενὸς οὐδὲν ἐδυνάμην πυθέσθαι

ἄλλα τασόνδε μὲν ἄλλο ἐπὶ μακρότατον ἐπυθόμην,
 μέχρι μὲν Ἐλεφαντίνης πόλιος αὐτόπτης ἔλθων, τὸ
 δ' ἀπὸ τούτου ἀκοῇ ἤδη ιστορέων. ἀπὸ Ἐλεφαντίνης
 πόλιος ἄνω ἰόντι, ἄναντές ἐστι χωρίον· ταύτη ὧν δεῖ
 τὸ πλοῖον διαδήσαντας ἀμφοτέρωθεν, κατάπερ βοῖν,
 πορεύεσθαι· ἦν δὲ ἀποραγῆ, τὸ πλοῖον οἴχεται
 φερόμενον ὑπὸ ἰσχύος τοῦ ῥόου. τὸ δὲ χωρίον
 τοῦτο ἔστι ἐπὶ ἡμέρας τέσσερας πλόος· σκολιὸς
 δὲ ταύτη, κατάπερ ὁ Μαϊάνδρος, ἔστι ὁ Νεῖλος.
 σχοῖνοι δὲ δωδέκα εἰσι οὔτοι, τοὺς δεῖ τούτῳ τῷ
 τρόπῳ διεκπλώσαι· καὶ ἔπειτα ἀπίξαι ἐς πεδῖον
 λείον, ἐν τῷ νῆσον περιρρέει ὁ Νεῖλος· Ταχομψῶ
 οὔνομα αὐτῇ ἐστί· οἰκέουσι δὲ τὰ ἀπὸ Ἐλεφαντίνης
 ἄνω Αἰθίοπες ἤδη, καὶ τῆς νήσου τὸ ἡμισυ· τὸ δὲ
 ἡμισυ, Αἰγύπτιοι. ἔχεται δὲ τῆς νήσου λίμνη με-
 γάλη, τὴν περίξ νομάδες Αἰθίοπες νέμονται· τὴν
 διεκπλώσας ἐς τοῦ Νεῖλου τὸ ῥέεθρον ἤξεις, τὸ ἐς
 τὴν λίμνην ταύτην ἐκδιδοῖ· καὶ ἔπειτα ἀποβάς, παρὰ
 τὸν ποταμὸν ὄδοιπορίην ποιήσας ἡμερέων τεσσερά-
 κοντα· σκόπελοί τε γὰρ ἐν τῷ Νεῖλῳ ὄξείας ἀνέχουσι
 καὶ χοιράδες πολλαί εἰσι, δι' ὧν οὐκ οἶά τέ ἐστι
 πλέειν· διεξελθὼν δὲ ἐν τῆσι τεσσεράκοντα ἡμέρησι
 τοῦτο τὸ χωρίον, αὐτὶς ἐς ἕτερον πλοῖον ἐμβὰς,
 δωδέκα ἡμέρας πλεύσας· καὶ ἔπειτα ἤξεις ἐς πόλιν
 μεγάλην, τῇ οὔνομά ἐστι Μερὸν· λέγεται δὲ αὕτη ἡ
 πόλις εἶναι μητρόπολις τῶν ἄλλων Αἰθιόπων. οἱ δ'
 ἐν ταύτῃ Δία θεῶν καὶ Διόνυσον μούρους σέβονται,
 τούτους τε μεγάλως τιμῶσι· καὶ σφι μαντήϊον Διὸς
 κατέστηκε· στρατεύονται δ' ἐπεὰν σφῆας ὁ θεὸς
 οὔτος κελεύῃ διὰ θεσπισμάτων· καὶ, τῇ ἂν κελεύῃ,
 ἐκείσε. Ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς πόλιος πλέων, ἐν ἴσῳ 30
 χρόνῳ ἄλλῳ ἤξεις ἐς τοὺς Αὐτομόλους, ἐν ὧσιν περ
 ἐξ Ἐλεφαντίνης ἦλθες ἐς τὴν μητρόπολιν τὴν Αἰθιό-
 πων. τοῖσι δὲ Αὐτομόλοισι τούτοις οὔνομά ἐστι
 Ἄσμαχ· δύναται δὲ τοῦτο τὸ ἔπος κατὰ τὴν Ἑλλή-
 νων γλῶσσαν οἱ ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς παριστάμενοι

βασιλείῃ. ἀπέστησαν δὲ αὐταὶ τέσσερες καὶ εἴκοσι
 μυριάδες Αἰγυπτίων τῶν μαχίμων ἐς τοὺς Αἰθίοπας
 τούτους, δι' αἰτίην τοιήνδε· ἐπὶ Ψαμμίτιχου βασιλέος
 φυλακαὶ κατέστασαν ἐν τε Ἐλεφαντίνῃ πόλι πρὸς
 Αἰθίοπων, καὶ ἐν Δάφνησι τῆσι Πηλουσίησι [ἄλλη
 δὲ] πρὸς Ἀραβίων τε καὶ Σύρων, καὶ ἐν Μαρέῃ
 πρὸς Λιβύης ἄλλη. ἔτι δὲ ἐπ' ἐμεῦ καὶ Περσέων
 κατὰ ταυτὰ αἱ φυλακαὶ ἔχουσι, ὡς καὶ ἐπὶ Ψαμμίτι-
 χου ἦσαν· καὶ γὰρ ἐν Ἐλεφαντίνῃ Πέρσαι φρουρέ-
 ουσι, καὶ ἐν Δάφνησι. τοὺς ὧν δὴ Αἰγυπτίους τρία
 ἔτεα φρουρῆσαντας ἀπέλυε οὐδεὶς τῆς φρουρῆς· οἱ
 δὲ βουλευσάμενοι καὶ κοινῶ λόγῳ χρησάμενοι,
 πάντες ἀπὸ τοῦ Ψαμμίτιχου ἀποστάντες ἦσαν ἐς
 Αἰθιοπίην· Ψαμμίτιχος δὲ πυθόμενος ἐδῶκε· ὡς δὲ
 κατέλαβε, ἐδέετο πολλὰ λέγων, καὶ σφεας θεοὺς
 πατρώους ἀπολιπεῖν οὐκ ἔα, καὶ τέκνα, καὶ γυναῖκας·
 τῶν δὲ τινα λέγεται δείξαντα τὸ αἰδοῖον εἰπεῖν “ἐνθα
 ἂν τοῦτο ἦ, ἔσεσθαι αὐτοῖσι ἐνθαῦτα καὶ τέκνα καὶ
 γυναῖκας.” οὗτοι ἐπεὶ τε ἐς Αἰθιοπίην ἀπίκοντο,
 διδοῦσι σφέας αὐτοὺς τῷ Αἰθίοπων βασιλείῃ· ὁ δὲ
 σφεας τῷδε ἀντιδωρέεται· ἦσαν οἱ διάφοροί τινες
 γεγονότες τῶν Αἰθίοπων· τούτους ἐκέλευε ἐξελόντας
 τὴν ἐκείνων γῆν οἰκέειν· τούτων δὲ ἰσοικισθέντων ἐς
 τοὺς Αἰθίοπας, ἡμερώτεροι γεγόνασι Αἰθίοπες, ἦθεα
 μαθόντες Αἰγύπτια.

- 31 Μέχρι μὲν νυν τεσσέρων μηνῶν πλόου καὶ ὁδοῦ
 γινώσκειται ὁ Νεῖλος, πάρεξ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ῥεύμα-
 τος· (τοσοῦτοι γὰρ συμβαλλομένῳ μῆνες εὐρίσκονται
 ἀναισιμούμενοι ἐξ Ἐλεφαντίνης πορευομένῳ ἐς τοὺς
 Αὐτομόλους τούτους·) ῥέει δὲ ἀπὸ ἐσπέρης τε καὶ
 ἡλίου δυσμέων. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε, οὐδεὶς ἔχει σαφέως
 φράσαι· ἐρήμος γάρ ἐστι ἡ χώρα αὕτη ὑπὸ καύματος.
- 32 Ἀλλὰ τάδε μὲν ἤκουσα ἀνδρῶν Κυρηναίων, φαμένων
 ἐλθεῖν τε ἐπὶ τὸ Ἄμμωνος χρηστήριον καὶ ἀπικέσθαι
 ἐς λόγους Ἐτεάρχῳ τῷ Ἄμμωνίων βασιλείῃ· καὶ κως
 ἐκ λόγων ἄλλων ἀπικέσθαι ἐς λέσχην περὶ τοῦ

Νείλου, ὡς οὐδεὶς αὐτοῦ οἶδε τὰς πηγὰς· καὶ τὸν Ἐπείραρχον φάναι ἔλθειν κοτε παρ' αὐτὸν Νασαμῶνας ἄνδρας· (τὸ δὲ ἔθνος τοῦτό ἐστι μὲν Λιβυκὸν, νέμεται δὲ τὴν Σύρτιν τε καὶ τὴν πρὸς ἠῶ χώραν τῆς Σύρτιος οὐκ ἐπὶ πολλόν·) ἀπικομένους δὲ τοὺς Νασαμῶνας, καὶ εἰρωτεωμένους εἴ τι ἔχουσι πλέον λέγειν περὶ τῶν ἐρήμων τῆς Λιβύης, φάναι παρὰ σφίσι γενέσθαι ἀνδρῶν δυναστῶν παῖδας ὑβριστὰς· τοὺς ἄλλα τε μηχανᾶσθαι ἀνδρωθέντας περισσὰ, καὶ δὴ καὶ ἀποκληρῶσαι πέντε ἑωυτῶν ὀψομένους τὰ ἐρήμα τῆς Λιβύης, καὶ εἴ τι πλέον ἴδοιεν τῶν τὰ μακρότατα ἰδομένων. (τῆς γὰρ Λιβύης τὰ μὲν κατὰ τὴν βορρῆην θάλασσαν, ἀπ' Αἰγύπτου ἀρξάμενοι μέχρι Σολόεντος ἄκρης, ἣ τελευταίη τῆς Λιβύης, παρήκουσι παρὰ πᾶσαν Δίβυες—καὶ Διβύων ἔθνεα πολλὰ,—πλὴν ὅσον Ἕλληνες καὶ Φοίνικες ἔχουσι· τὰ δὲ ὑπὲρ θαλάσσης τε καὶ τῶν ἐπὶ θάλασσαν κατηκόντων ἀνθρώπων, τὰ κατύπερθε θηριώδης ἐστὶ ἡ Λιβύη· τὰ δὲ κατύπερθε τῆς θηριώδους, ψάμμος τέ ἐστι καὶ ἄνυδρος δεινῶς, καὶ ἐρήμος πάντων.) ἐπεὶ ὦν τοὺς νεηνίας ἀποπεμπομένους ὑπὸ τῶν ἠλίκων, ὕδασι τε καὶ σιτίοισι εὖ ἐξηρτυμένους, ἰέναι τὰ πρῶτα μὲν διὰ τῆς οἰκεομένης, ταύτην δὲ διεξελθόντας ἐς τὴν θηριώδεα ἀπικέσθαι, ἐκ δὲ ταύτης τὴν ἐρήμον διεξιέναι τὴν ὁδὸν ποιευμένους πρὸς ζέφυρον ἄνεμον· διεξελθόντας δὲ χῶρον πολλὸν ψαμμώδεα καὶ ἐν πολλῇσι ἡμέρησι ἰδεῖν δὴ κοτε δένδρεα ἐν πεδίῳ πεφυκότα· καὶ σφεας προσελθόντας ἀπτεσθαι τοῦ ἐπέοντος ἐπὶ τῶν δεινδρέων καρποῦ· ἀπτομένοισι δέ σφι ἐπελθεῖν ἄνδρας μικροὺς, μετρίων ἐλάσσονας ἀνδρῶν, λαβόντας δὲ ἄγειν σφέας· φωνῆς δὲ οὔτε τι τῆς ἐκείνων τοὺς Νασαμῶνας γινώσκειν οὔτε τοὺς ἄγοντας τῶν Νασαμῶνων· ἄγειν τε δὴ αὐτοὺς δι' ἐλέων μεγίστων, καὶ διεξελθόντας ταῦτα ἀπικέσθαι ἐς πόλιν ἐν τῇ ἅπαντας εἶναι τοῖσι ἄγουσι τὸ μέγαθος ἴσους, χρῶμα δὲ μέλανας· παρὰ δὲ τὴν πόλιν ῥέειν ποταμὸν μέγαν· ῥέειν δὲ ἀπὸ

- 33 ἐσπέρης αὐτὸν πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα· φαίνεσθαι
 33 δὲ ἐν αὐτῷ κροκοδείλους. Ὁ μὲν δὴ τοῦ Ἀμμωνίου
 Ἐτεάρχου λόγος ἐς τοῦτό μοι δεδηλώσθω, πλὴν ὅτι
 ἀπονοστήσαι τε ἔφασκε τοὺς Νασαμώνας, [ὡς οἱ
 Κυρηναῖοι ἔλεγον] καὶ ἐς τοὺς οὗτοι ἀπίκοντο ἀν-
 θρώπους γόητας εἶναι πάντας. τὸν δὲ δὴ ποταμὸν
 τοῦτον τὸν παραρρέοντα καὶ Ἐτεάρχος συνεβάλλετο
 εἶναι τὸν Νεῖλον, καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος οὕτω αἰρέει·
 ῥέει γὰρ ἐκ Λιβύης ὁ Νεῖλος, καὶ μέσσην τάμνων
 Λιβύην καὶ (ὡς ἐγὼ συμβάλλομαι, τοῖσι ἐμφανέσι
 τὰ μὴ γινωσκόμενα τεκμαιρόμενος) τῷ Ἰστρῷ ἐκ τῶν
 ἴσων μέτρων ὀρμάται. Ἰστρος τε γὰρ ποταμὸς ἀρξά-
 • μενος ἐκ Κελτῶν καὶ Πυρήνης πόλιος, ῥέει μέσσην
 σχίζων τὴν Εὐρώπην· (οἱ δὲ Κελτοὶ εἰσι ἔξω Ἡρα-
 κληῖων στηλέων, ὀμουρέουσι δὲ Κυνησιόισι, οἱ ἔσχατοι
 πρὸς δυσμέων οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικη-
 μένων.) τελευτᾷ δὲ ὁ Ἰστρος ἐς θάλασσαν ῥέων τὴν
 τοῦ Εὐξείνου πόντου διὰ πάσης Εὐρώπης, τῇ Ἰστρίῃν
 34 οἱ Μιλησίων οἰκέουσι ἄποικοι. Ὁ μὲν δὴ Ἰστρος,
 ῥέει γὰρ δι' οἰκευμένης, πρὸς πολλῶν γινώσκεται·
 περὶ δὲ τῶν τοῦ Νεῖλου πηγέων οὐδεὶς ἔχει λέγειν·
 ἀοίκητός τε γὰρ ἐστὶ καὶ ἐρήμος ἡ Λιβύη, δι' ἧς ῥέει.
 περὶ δὲ τοῦ ρεύματος αὐτοῦ ἐπ' ὅσον μακρότατον
 ἱστορεῦντα ἦν ἐξικέσθαι εἶρηται· ἐκδιδοὶ δὲ ἐς Αἴ-
 γυπτον· ἡ δὲ Αἴγυπτος τῆς ὀρεινῆς Κιλικίης μάλιστα
 κη ἀντίη κέεται· [ἐνθεῦτεν δὲ, ἐς Σινώπην τὴν ἐν τῷ
 Εὐξείνῳ πόντῳ πέντε ἡμερέων ἰθὺία ὁδὸς εὐζώνῳ
 ἀνδρί·] ἡ δὲ Σινώπη τῷ Ἰστρῷ ἐκδιδόντι ἐς θάλασσαν
 ἀντίον κέεται. οὕτω τὸν Νεῖλον δοκέω διὰ πάσης
 τῆς Λιβύης διεξιόντα ἐξισοῦσθαι τῷ Ἰστρῷ. Νεῖλου
 μὲν νυν περὶ τοσαῦτα εἰρήσθω.
- 35 Ἐρχομαι δὲ περὶ Αἰγύπτου μηκυνέων τὸν λόγον,
 ὅτι πλείστα θουμάσια ἔχει ἢ ἄλλη πᾶσα χώρα, καὶ
 ἔργα λόγου μίջω παρέχεται πρὸς πᾶσαν χώραν·
 τούτων εἵνεκα πλέω περὶ αὐτῆς εἰρήσεται. Αἰγύπτιοι
 ἅμα τῷ οὐρανῷ τῷ κατὰ σφέας ἐόντι ἑτεροίῳ, καὶ

τῷ ποταμῷ φύσιν ἄλλοίην παρεχομένῳ ἢ οἱ ἄλλοι ποταμοὶ, τὰ πολλὰ πάντα ἔμπαλιν τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι ἐστήσαντο ἠθεὰ τε καὶ νόμους· ἐν τοῖσι αἱ μὲν γυναῖκες ἀγοράζουσι καὶ κατηλεύουσι· οἱ δὲ ἄνδρες κατ' οἴκους ἐόντες ὑφαίνουσι· ὑφαίνουσι δὲ οἱ μὲν ἄλλοι ἄνω τὴν κρόκην ὠθέοντες, Αἰγύπτιοι δὲ κάτω. τὰ ἄχθεα οἱ μὲν ἄνδρες ἐπὶ τῶν κεφαλέων φορέουσι, αἱ δὲ γυναῖκες ἐπὶ τῶν ὤμων. οὐρέουσι, αἱ μὲν γυναῖκες ὄρθαι, οἱ δὲ ἄνδρες κατήμενοι. εὐμαρῆ χρέωνται ἐν τοῖσι οἴκοισι, ἐσθίουσι δὲ ἔξω ἐν τῆσι ὁδοῖσι, ἐπιλέγοντες, ὡς τὰ μὲν αἰσχροῦ ἀναγκαῖα δὲ ἐν ἀποκρύφῳ ἐστὶ ποιέειν χρεῶν, τὰ δὲ μὴ αἰσχροῦ ἀναφανδόν. ἱρᾶται γυνὴ μὲν οὐδεμία οὔτε ἔρσηνος θεοῦ οὔτε θηλέης· ἄνδρες δὲ πάντων τε καὶ πασέων. τρέφειν τοὺς τοκέας τοῖσι μὲν παισὶ οὐδεμία ἀνάγκη μὴ βουλομένοισι· τῆσι δὲ θυγατράσι πᾶσα ἀνάγκη καὶ μὴ βουλομένησι. Οἱ ἱρέες τῶν θεῶν τῇ μὲν 36 ἄλλῃ κομέουσι, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ ξυρεῦνται. τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι νόμος ἅμα κήδεϊ κεκάρθαι τὰς κεφαλὰς τοὺς μάλιστα ἰκνέεται, Αἰγύπτιοι δὲ ὑπὸ τοὺς θανάτους ἀνιέισι τὰς τρίχας αὐξέσθαι, τὰς τε ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ γενεῖῳ, τέως ἐξυρημένοι. τοῖσι μὲν ἄλλοισι ἀνθρώποισι χωρὶς θηρίων δίαίτα ἀποκέκριται, Αἰγυπτίοισι δὲ ὁμοῦ θηρίοισι ἡ δίαίτα ἐστὶ. ἀπὸ πυρέων καὶ κριθέων ὄλλοι ζώουσι, Αἰγυπτίῳ δὲ τῷ ποιευμένῳ ἀπὸ τούτων τὴν ζῴην ὄνειδος μέγιστόν ἐστι· ἀλλὰ ἀπὸ ὄλυρέων ποιεῦνται σιτία, τὰς ζειὰς μετεξέτεροι καλέουσι. φυρῶσι τὸ μὲν σταῖς τοῖσι ποσὶ, τὸν δὲ πηλὸν τῆσι χερσὶ· καὶ τὴν κόπρον ἀναιρέονται. τὰ αἰδοῖα ὄλλοι μὲν ἐῶσι ὡς ἐγένοντο, πλὴν ὅσοι ἀπὸ τούτων ἔμαθον· Αἰγύπτιοι δὲ περιτόμνονται. εἴματα, τῶν μὲν ἀνδρῶν ἕκαστος ἔχει δύο, τῶν δὲ γυναικῶν ἐν ἐκάστη. τῶν ἰστίων τοὺς κρίκους καὶ κάλους οἱ μὲν ἄλλοι ἔξωθεν προσδέουσι, Αἰγύπτιοι δὲ ἔσωθεν. γράμματα γράφουσι καὶ λογίζονται ψήφοισι Ἑλληγες μὲν ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ

ἰσπέρης αὐτὸν πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα· φαίνεσθαι
 33 δὲ ἐν αὐτῷ κροκοδείλους. Ὁ μὲν δὴ τοῦ Ἀμμωνίου
 Ἐτεάρχου λόγος ἐς τοῦτό μοι δεδηλώσθω, πλὴν ὅτι
 ἀπονοστήσαι τε ἔφασκε τοὺς Νασαμῶνας, [ὡς οἱ
 Κυρηναῖοι ἔλεγον] καὶ ἐς τοὺς οὗτοι ἀπικούτο ἀν-
 θρώπους γόητας εἶναι πάντας. τὸν δὲ δὴ ποταμὸν
 τοῦτον τὸν παραρρέοντα καὶ Ἐτεάρχος συνεβάλλετο
 εἶναι τὸν Νεῖλον, καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος οὕτω αἰρεῖν
 ῥεῖ γὰρ ἐκ Λιβύης ὁ Νεῖλος, καὶ μέσσην τάμνων
 Λιβύην καὶ (ὡς ἐγὼ συμβάλλομαι, τοῖσι ἐμφανέσι
 τὰ μὴ γνωσκόμενα τεκμαιρόμενος) τῷ Ἰστροῦ ἐκ τῶν
 ἰσῶν μέτρων ὀρμαῖται. Ἰστρος τε γὰρ ποταμὸς ἀρξά-
 μινος ἐκ Κελτῶν καὶ Πυρήνης πόλιος, ῥεῖει μέσσην
 σχίζων τὴν Εὐρώπην· (οἱ δὲ Κελτοὶ εἰσι ἐξῷ Ἡρα-
 κληίων στηλέων, ὀμουρέουσι δὲ Κυρησίοισι, οἱ ἔσχατοι
 πρὸς δυσμέων οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικη-
 μένων) τελευταῖα δὲ ὁ Ἰστρος ἐς θάλασσαν ῥέων τὴν
 τοῦ Εὐξείνου πόντου διὰ πάσης Εὐρώπης, τῇ Ἰστροῦ

34 οἱ Μιλησίων οἰκέουσι ἄποικοι. Ὁ μὲν δὴ Ἰστρος
 ῥεῖει γὰρ δι' οἰκευμένης, πρὸς πολλῶν γνωσκόντων
 περὶ δὲ τῶν τοῦ Νεῖλου πηγῶν οὐδεὶς ἔχει ἀ-
 ἀοικήτος τε γὰρ ἐστὶ καὶ ἐρήμος ἡ Λιβύη, δι'
 περὶ δὲ τοῦ ρεύματος αὐτοῦ ἐπ' ὅσων
 ἱστοροῦντα ἦν ἐξικέσθαι εἰρηται· ὁ
 γυπτον· ἡ δὲ Αἴγυπτος τῆς ὀρεινῆς
 κη ἀντίη κέεται· [ἐνθεῦτεν δὲ
 Εὐξείνῳ πόντῳ πέντε ἡμέρας
 ἀνδρὶ·] ἡ δὲ Σινώπη τῷ
 ἀντίον κέεται· οὕτω
 τῆς Λιβύης διεξίον
 μὲν νῦν περὶ τοσούτων

35 Ἐρχομαι δὲ
 ὅτι πλείους
 ἔργα λό-
 γοῦται
 οὐκ

τὰ δεξιὰ φέροντες τὴν χεῖρα, Αἰγύπτιοι δὲ ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερά· καὶ ποιεῦντες ταῦτα, αὐτοὶ μὲν φασι ἐπὶ δεξιὰ ποιέειν Ἑλληνας δὲ ἐπ' ἀριστερά. διφασίοισι δὲ γράμμασι χρέωνται· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἱρὰ τὰ δὲ δημοτικὰ καλέεται.

- 37 Θεοσεβέες δὲ περισσῶς ἔοντες μάλιστα πάντων ἀνθρώπων, νόμοισι τοιοῖσινδε χρέωνται. ἐκ χαλκῶν ποτηρίων πίνουσι, διασμέωντες ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην, οὐκ ὁ μὲν ὁ δ' οὐ, ἀλλὰ πάντες. εἶματα δὲ λίνεα φορέουσι αἰεὶ νεόπλυτα, ἐπιτηδεύοντες τοῦτο μάλιστα. τὰ τε αἰδοῖα περιτάμνονται καθαριότητος εἵνεκε· προτιμῶντες καθαροὶ εἶναι ἢ εὐπρεπέστεροι. οἱ δὲ ἱρέες ξυρεῦνται πᾶν τὸ σῶμα διὰ τρίτης ἡμέρης, ἵνα μήτε φθεῖρ μήτε ἄλλο μυσαρὸν μηδὲν ἐγγίνηται σφί θεραπεύουσι τοὺς θεούς. ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἱ ἱρέες λινὴν μούνην, καὶ ὑποδήματα βύβλινα· ἄλλην δὲ σφί ἐσθῆτα οὐκ ἔξεστι λαβεῖν, οὐδὲ ὑποδήματα ἄλλα. λούνται δὲ δις τῆς ἡμέρης ἐκάστης ψυχρῶ, καὶ δις ἐκάστης νυκτός. ἄλλας τε θρησκίας ἐπιτελέουσι μυρίας, ὡς εἰπεῖν λόγῳ. πάσχουσι δὲ καὶ ἀγαθὰ οὐκ ὀλίγα· οὔτε τι γὰρ τῶν οἰκηίων τρίβουσι οὔτε δαπανέωνται, ἀλλὰ καὶ σιτία σφί ἐστι ἱρὰ πεσόμενα, καὶ κρεῶν βοέων καὶ χηνέων πλήθός τι ἐκάστω γίνεται πολλόν, ἡμέρης ἐκάστης· δίδονται δὲ σφί καὶ οἶνος ἀμπέλινος. ἰχθύων δὲ οὐ σφί ἔξεστι πάσασθαι. κυάμους δὲ οὔτε τι μάλα σπείρουσι Αἰγύπτιοι ἐν τῇ χώρῃ, τοὺς τε γενομένους οὔτε τρώγουσι οὔτε εἴποντες πατέονται· οἱ δὲ δὴ ἱρέες οὐδὲ ὄρεοντες ἀνέχονται, νομίζοντες οὐ καθαρὸν μιν εἶναι ὄσπριον. ἱρᾶται δὲ οὐκ εἰς ἐκάστου τῶν θεῶν, ἀλλὰ πολλοὶ τῶν εἰς ἐσθὶ ἀρχιέρεως· ἐπεὰν δὲ τις ἀποθάνῃ, τούτου ὁ παῖς ἀντικατίσταιται.

- 38 Τοὺς δὲ βούς τοὺς ἔρσενας τοῦ Ἐπάφου εἶναι νομίζουσι, καὶ τούτου εἵνεκα δοκιμάζουσι αὐτοὺς ὧδε· τρίχα ἦν καὶ μίαν ἴδηται ἐπεοῦσαν μέλαιναν, οὐ καθαρὸν εἶναι νομίζει. δίζηται δὲ ταῦτα ἐπὶ τούτῳ

τεταγμένος τῶν τις ἱρέων, καὶ ὀρθοῦ ἰστεῶτος τοῦ
 κτήνεος καὶ ὑπτίου, καὶ τὴν γλῶσσαν ἐξειρύσας, εἰ
 καθαρὴ τῶν προκειμένων σημητίων, τὰ ἐγὼ ἐν ἄλλῃ
 λόγῳ ἐρέω· κατορᾶ δὲ καὶ τὰς τρίχας τῆς οὐρῆς, εἰ
 κατὰ φύσιν ἔχει πεφυκίας· ἦν δὲ τούτων πάντων ἡ
 καθαρὸς, σημαίνεται βύβλῳ περὶ τὰ κέρα εἰλίσσων·
 καὶ ἔπειτα γῆν σημαντρίδα ἐπιπλάσας, ἐπιβάλλει
 τὸν δακτύλιον· καὶ οὕτω ἀπάγουσι. ἀσήμαντον δὲ
 θύσαντι θάνατος ἢ ζημίη ἐπικέεται. δοκιμάζεται
 μὲν νυν τὸ κτήνος τρόπῳ τοιῷδε. Θυσίη δὲ σφι ἦδε
 κατέστηκε· ἀγαγόντες τὸ σεσημασμένον κτήνος πρὸς 39
 τὸν βωμόν, ὅκου ἂν θύωσι, πυρὴν καίουσι· ἔπειτα δὲ
 ἐπ' αὐτοῦ οἶνον κατὰ τοῦ ἱρήϊου ἐπισπείσαντες, καὶ
 ἐπικαλέσαντες τὸν θεὸν, σφάζουσι· σφάζαντες δὲ,
 ἀποτάμνουσι τὴν κεφαλὴν· σῶμα μὲν δὴ τοῦ κτήνεος
 δείρουσι· κεφαλῇ δὲ κείνῃ πολλὰ καταρῆσάμενοι,
 φέρουσι· τοῖσι μὲν ἂν ἡ ἀγορὴ καὶ Ἑλληνές σφισι
 ἔωσι ἐπιδήμιοι ἔμποροι, οἱ δὲ φέροντες ἐς τὴν ἀγορὴν
 ἀπ' ὧν ἔδοντο· τοῖσι δὲ ἂν μὴ παρέωσι Ἑλληνες, οἱ
 δ' ἐκβάλλουσι ἐς τὸν ποταμόν· καταρέονται δὲ τάδε
 λέγοντες τῆσι κεφαλῆσι· “εἴ τι μέλλοι ἢ σφίσι
 τοῖσι θύουσι ἢ Αἰγύπτῳ τῇ συναπάσῃ κακὸν γενέ-
 σθαι, ἐς κεφαλὴν ταύτην τραπέσθαι.” κατὰ μὲν νυν
 τὰς κεφαλὰς τῶν θυομένων κτηνέων καὶ τὴν ἐπί-
 σπειςιν τοῦ οἴνου, πάντες Αἰγύπτιοι νόμοισι τοῖσι
 αὐτοῖσι χρέωνται ὁμοίως ἐς πάντα τὰ ἱρά· καὶ ἀπὸ
 τούτου τοῦ νόμου, οὐδὲ ἄλλου οὐδενὸς ἐμψύχου κε-
 φαλῆς γεύσεται Αἰγυπτίων οὐδεὶς. Ἡ δὲ δὴ ἐξαίρεσις 40
 τῶν ἱρῶν καὶ ἡ καῦσις ἄλλη περὶ ἄλλο ἱρόν σφι
 κατέστηκε. τὴν δ' ὧν μεγίστην τε δαίμονα ἡγνῆται
 εἶναι, καὶ μεγίστην οἱ ὀρτὴν ἀνάγουσι, ταύτην ἔρχο-
 μαί ἐρέων· ἐπεὰν ἀποδείρωσι τὸν βοῦν, κατευξάμενοι,
 κοιλίην μὲν κεινὴν πᾶσαν ἐξ ὧν εἶλον, σπλάγχνα δὲ
 αὐτοῦ λείπουσι ἐν τῷ σώματι καὶ τὴν πιμελήν· σκέ-
 λεα δὲ ἀποτάμνουσι, καὶ τὴν ὀσφὺν ἄκρην, καὶ τοὺς
 ὦμους τε καὶ τὸν τράχηλον· ταῦτα δὲ ποιήσαντες, τὸ

ἄλλο σῶμα τοῦ βοῦς πιμπλάσι ἄρτων καθαρῶν καὶ μέλιτος καὶ ἀσταφίδος καὶ σύκων καὶ λιβανωτοῦ καὶ σμύρνης καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων· πλήσαντες δὲ τούτων, καταγίζουσι ἔλαιον ἄφθονον καταχέοντες. προνηστεύσαντες δὲ θύουσι. καιομένων δὲ τῶν ἱρῶν τύπτονται πάντες· ἐπεὰν δὲ ἀποτύψωνται, δαίτα προτίθενται τὰ ἐλίποντο τῶν ἱρῶν.

- 41 Τοὺς μὲν νυν καθαροὺς βοῦς τοὺς ἔρσενας καὶ τοὺς μόνους οἱ πάντες Αἰγύπτιοι θύουσι· τὰς δὲ θηλέας οὐ σφι ἕξεστι θύειν, ἀλλὰ ἱραὶ εἰσι τῆς Ἰσίου. τὸ γὰρ τῆς Ἰσίου ἄγαλμα ἐὼν γυναικῆιον βούκερῶν ἐστὶ, κατάπερ Ἕλληνες τὴν Ἰοῦν γράφουσι· καὶ τὰς βοῦς τὰς θηλέας Αἰγύπτιοι πάντες ὁμοίως σέβονται προβάτων πάντων μάλιστα μακρῶ. τῶν εἵνεκα οὐτ' ἀνὴρ Αἰγύπτιος οὔτε γυνὴ ἄνδρα Ἕλληνα φιλήσει ἂν τῷ στόματι, οὐδὲ μαχαίρῃ ἀνδρὸς Ἕλληνος χρήσεται, οὐδ' ὄβελοῖσι, οὐδὲ λέβητι, οὐδὲ κρέως καθαρῶ βοῦς διατετμημένου Ἑλληνικῇ μαχαίρῃ γεύσεται. θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας βοῦς τρόπον τόνδε· τὰς μὲν θηλέας ἐς τὸν ποταμὸν ἀπιάσι, τοὺς δὲ ἔρσενας κατορύσσουσι ἕκαστοι ἐν τοῖσι προαστείοισι, τὸ κέρας τὸ ἕτερον ἢ καὶ ἀμφοτέρω ὑπερέχοντα, σημηῖον εἵνεκεν. ἐπεὰν δὲ σαπῆ, καὶ προσίῃ ὁ τεταγμένος χρόνος, ἀπικνέεται ἐς ἐκάστην πόλιν βάρις ἐκ τῆς Προσωπίτιδος καλυμένης νήσου· ἢ δ' ἔστι μὲν ἐν τῷ Δέλτα, περίμετρον δὲ αὐτῆς εἰσὶ σχοῖνοι ἑννέα· ἐν ταύτῃ ὦν τῇ Προσωπίτιδι νήσῳ ἔνεισι μὲν καὶ ἄλλαι πόλιες συχναί, ἐκ τῆς δὲ αἰ βάρις παραγίνονται ἀναιρεσόμεναι τὰ ὀστέα τῶν βοῶν οὖνομα τῇ πόλι Ἀτάρβηχισ· ἐν δ' αὐτῇ Ἀφροδίτης ἱρὸν ἄγιον ἵδρυται. ἐκ ταύτης τῆς πόλιος πλανέονται πολλοὶ, ἄλλοι ἐς ἄλλας πόλεις, ἀνορύξαντες δὲ τὰ ὀστέα ἀπάγουσι καὶ θάπτουσι ἐς ἓνα χῶρον πάντες. κατὰ ταῦτα δὲ τοῖσι βουσί καὶ τᾶλλα κτήνεα θάπτουσι ἀποθνήσκοντα· καὶ γὰρ περὶ ταῦτα οὕτω σφι νενομοθέτηται· κτείνουσι γὰρ δὴ οὐδὲ ταῦτα.

Οσοι μὲν δὴ Διὸς Θεβαίεος ἰδρυνται ἱρὸν, ἢ νο- 42
 μοῦ τοῦ Θεβαίου εἰσὶ, οὗτοι μὲν νυν πάντες οἶων
 ἀπεχόμενοι αἰγας θύουσι. (θεοὺς γὰρ δὴ οὐ τοὺς
 αὐτοὺς ἅπαντες ὁμοίως Αἰγύπτιοι σέβονται, πλὴν
 Ἰσιῶς τε καὶ Ὀσίριος, τὸν δὴ Διόνυσον εἶναι λέγουσι·
 τούτους δὲ ὁμοίως ἅπαντες σέβονται.) ὅσοι δὲ τοῦ
 Μένδητος ἔκτηνται ἱρὸν, ἢ νομοῦ τοῦ Μενδησίου εἰσὶ,
 οὗτοι δὲ αἰγῶν ἀπεχόμενοι οἷς θύουσι. Θεβαῖοι μὲν
 νυν, καὶ ὅσοι διὰ τούτους οἶων ἀπέχονται, διὰ τὰδε
 λέγουσι τὸν νόμον τόνδε σφι τεθῆναι. “Ἡρακλέα
 θελήσαι πάντως ιδέσθαι τὸν Δία, καὶ τὸν οὐκ ἐθέλειν
 ὀφθῆναι ὑπ’ αὐτοῦ· τέλος δὲ, ἐπεὶ τε λιπαρέειν τὸν
 Ἡρακλέα, τὸν Δία μηχανήσασθαι κριὸν ἐκδείραντα,
 προέχεσθαι τε τὴν κεφαλὴν ἀποταμόντα τοῦ κριοῦ
 καὶ ἐνδύντα τὸ νάκος οὕτω οἱ ἐωυτὸν ἐπιδέξαι.” ἀπὸ
 τούτου κριοπρόσωπον τοῦ Διὸς τῶγαλμα ποιεῦσι
 Αἰγύπτιοι· ἀπὸ δὲ Αἰγυπτίων Ἀμμώνιοι, ἔοντες Αἰ-
 γυπτίων τε καὶ Αἰθιοπῶν ἄποικοι, καὶ φωνὴν μεταξὺ
 ἀμφοτέρων νομίζοντες· δοκέειν δ’ ἐμοὶ, καὶ τὸ οὔνομα
 Ἀμμώνιοι ἀπὸ τοῦδέ σφι τὴν ἐπωνυμίην ἐποιήσαν-
 το· Ἀμοῦν γὰρ Αἰγύπτιοι καλέουσι τὸν Δία. τοὺς
 δὲ κριοὺς οὐ θύουσι Θεβαῖοι, ἀλλ’ εἰσὶ σφι ἱροὶ
 διὰ τοῦτο· μῆ δὲ ἡμέρη τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐν ὀρτῇ τοῦ
 Διὸς, κριὸν ἕνα κατακόψαντες καὶ ἀποδείραντες
 κατὰ τῶντὸ ἐνδύουσι τῶγαλμα τοῦ Διὸς, καὶ ἔπειτα
 ἄλλο ἄγαλμα Ἡρακλέος προσάγουσι πρὸς αὐτό·
 ταῦτα δὲ ποιήσαντες, τύπτονται οἱ περὶ τὸ ἱρὸν
 ἅπαντες τὸν κριὸν, καὶ ἔπειτα ἐν ἱρῇ θήκῃ θάπτουσι
 αὐτόν.

Ἡρακλέος δὲ περὶ τόνδε τὸν λόγον ἤκουσα, ὅτι 43
 εἶη τῶν δωδέκα θεῶν· τοῦ ἐτέρου δὲ περὶ Ἡρακλέος
 τὸν Ἕλληνας οἶδασι, οὐδαμῆ Αἰγύπτου ἐδυνάσθην
 ἀκούσαι· καὶ μὴν ὅτι γε οὐ παρ’ Ἑλλήνων ἔλαβον
 τὸ οὔνομα τοῦ Ἡρακλέος Αἰγύπτιοι, ἀλλὰ Ἕλληνας
 μᾶλλον παρ’ Αἰγυπτίων, καὶ Ἑλλήνων οὗτοι οἱ θέμε-
 νοι τῶ Ἀμφιτρύωνος γόνῳ τοῦνομα Ἡρακλέα, πολλά

μοι καὶ ἄλλα τεκμήριά ἐστι τοῦτο οὕτω ἔχειν, ἐν δὲ καὶ τόδε, ὅτι τε τοῦ Ἡρακλέος τούτου οἱ γονεές ἀμφότεροι ἦσαν, Ἀμφιτρύων καὶ Ἀλκμήνη, γεγονότες τὸ ἀνάκαθεν ἀπ' Αἰγύπτου· καὶ διότι Αἰγύπτιοι οὔτε Ποσειδέωνος οὔτε Διοσκούρων τὰ οὐνόματά φασι εἰδέναι, οὐδέ σφι θεοὶ οὗτοι ἐν τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι ἀποδεδέχεται. καὶ μὴν εἴ γε παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον οὐνομά τευ δαίμονος, τούτων οὐκ ἦκιστα ἀλλὰ μάλιστα ἔμελλον μνήμην ἔξειν, εἶπερ καὶ τότε ναυτιλίῃσι ἐχρέωντο, καὶ ἦσαν Ἑλλήνων τινὲς ναυτιλοὶ, ὡς ἔλπομαι τε καὶ ἐμὴ γνώμη αἰρέει· ὥστε τούτων ἂν καὶ μᾶλλον τῶν θεῶν τὰ οὐνόματα ἐξεπιστάτο Αἰγύπτιοι ἢ τοῦ Ἡρακλέος. ἀλλὰ τις ἀρχαῖός ἐστι θεὸς Αἰγυπτίοισι Ἡρακλῆς· ὡς δὲ αὐτοὶ λέγουσι, ἕτα ἔστι ἐπτακισχίλια καὶ μύρια ἐς Ἀμασιν βασιλείσαντα, ἐπεὶ τε ἐκ τῶν ὀκτῶ θεῶν οἱ δυνώδεκα θεοὶ 44 ἐγένοντο, τῶν Ἡρακλέα ἓνα νομίζουσι. Καὶ θέλων δὲ τούτων περὶ σαφές τι εἰδέναι ἐξ ὧν οἶόν τε ἦν, ἔπλευσα καὶ ἐς Τύρον τῆς Φοινίκης, πυνθανόμενος αὐτόθι εἶναι ἱρὸν Ἡρακλέος ἁγίον· καὶ ἴδον πλουσίως κατεσκευασμένον ἄλλοισί τε πολλοῖσι ἀναθήμασι, καὶ ἐν αὐτῷ ἦσαν στηῆλαι δύο, ἡ μὲν χρυσοῦ ἀπέφθου, ἡ δὲ σμαράγδου λίθου λάμποντος τὰς νύκτας μέγας· ἐς λόγους δὲ ἐλθὼν τοῖσι ἱρεῦσι τοῦ θεοῦ εἰρόμην ὀκόσος χρόνος εἶη ἐξ οὗ σφι τὸ ἱρὸν ἴδρυνται; εὐρον δὲ οὐδὲ τούτους τοῖσι Ἑλλησι συμφερομένους· ἔφασαν γὰρ ἅμα Τύρῳ οἰκίζομένη καὶ τὸ ἱρὸν τοῦ θεοῦ ἴδρυνθῆναι· εἶναι δὲ ἕτα ἀφ' οὗ Τύρον οἰκέουσι τριηκόσια καὶ δισχίλια. εἶδον δὲ ἐν τῇ Τύρῳ καὶ ἄλλο ἱρὸν Ἡρακλέος, ἐπωνυμίην ἔχοντος Θασίου εἶναι· ἀπικόμεν δὲ καὶ ἐς Θάσον, ἐν τῇ εὐρον ἱρὸν Ἡρακλέος ὑπὸ Φοινίκων ἴδρυνόμενον, οἱ κατ' Εὐρώπης ζήτησιν ἐκπλώσαντες Θάσον ἔκτισαν· καὶ ταῦτα καὶ πέντε γενεῆσι ἀνδρῶν πρότερά ἐστι ἢ τὸν Ἀμφιτρύωνος Ἡρακλέα ἐν τῇ Ἑλλάδι γενέσθαι. τὰ μὲν νυν ἱστορημένα δηλοῖ σαφέως παλαιὸν θεὸν τὸν Ἡρα-

κλέα ἔοντα· καὶ δοκέουσι δέ μοι οὗτοι ὀρθότατα Ἑλλήνων ποιέειν οἱ διζὰ Ἡράκλεια ἰδρυσάμενοι ἔκτηνται, καὶ τῷ μὲν ὡς ἀθανάτῳ Ὀλυμπίῳ δὲ ἐπυνυμίην θύουσι, τῷ δὲ ἑτέρῳ ὡς ἡρωὶ ἐναγίζουσι. Δέ- 45
 γουσι δὲ πολλὰ καὶ ἄλλα ἀνεπισκέπτως οἱ Ἕλληνες· εὐήθης δὲ αὐτῶν καὶ ὅδε ὁ μῦθος ἐστὶ τὸν περὶ τοῦ Ἡρακλέος λέγουσι· ὡς αὐτὸν ἀπικόμενον ἐς Αἴγυπτον στέψαντες οἱ Αἰγύπτιοι, ὑπὸ πομπῆς ἐξῆγον ὡς θύσοντες τῷ Διὶ· τὸν δὲ τέως μὲν ἡσυχίην ἔχειν· ἐπεὶ δὲ αὐτοῦ πρὸς τῷ βωμῷ κατάρχοντο, ἐς ἀλκὴν τραπόμενον πάντας σφέας καταφονεῦσαι. ἐμοὶ μὲν νυνδοκέουσι, ταῦτα λέγοντες, τῆς Αἰγυπτίων φύσιος καὶ τῶν νόμων πάμπαν ἀπείρως ἔχειν οἱ Ἕλληνες· τοῖσι γὰρ οὐδὲ κτήνεα ὀσίη θύειν ἐστὶ, χωρὶς οἴων, καὶ ἔρσένων βοῶν καὶ μόσχων ὅσοι ἂν καθαροὶ ἔωσι, καὶ χηνῶν, κῶς ἂν οὗτοι ἀνθρώπους θύοιεν; ἔτι δὲ ἓνα ἔοντα τὸν Ἡρακλέα καὶ ἔτι ἄνθρωπον, ὡς δὴ φασι, κῶς φύσιν ἔχει πολλὰς μυριάδας φονεῦσαι; καὶ περὶ μὲν τούτων τοσαῦτα ἡμῖν εἰποῦσι καὶ παρὰ τῶν θεῶν καὶ παρὰ τῶν ἡρώων εὐμένεια εἶη.

Τὰς δὲ δὴ αἶγας καὶ τοὺς τράγους τῶνδε εἵνεκα οὐ 46
 θύουσι Αἰγυπτίων οἱ εἰρημένοι. τὸν Πᾶνα τῶν ὀκτῶ θεῶν λογιζονται εἶναι οἱ Μενδήσιοι· τοὺς δὲ ὀκτῶ θεοὺς τούτους προτέρους τῶν δωδέκα θεῶν φασὶ γενέσθαι. γράφουσί τε δὴ καὶ γλύφουσι οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ ἀγαματοποιοὶ τοῦ Πανὸς τῷγαλμα, κατὰπερ Ἕλληνες, αἰγοπρόσωπον καὶ τραγοσκελέα· οὐ τι τοιοῦτον νομίζοντες εἶναί μιν, ἀλλ' ὁμοῖον τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι· ὅτεν δὲ εἵνεκα τοιοῦτον γράφουσι αὐτὸν, οὐ μοι ἡδιόν ἐστὶ λέγειν· σέβονται δὲ πάντας τοὺς αἶγας οἱ Μενδήσιοι, καὶ μᾶλλον τοὺς ἔρσενας τῶν θηλέων· καὶ τούτων οἱ αἰπόλοι τιμὰς μέζονας ἔχουσι, ἐκ δὲ τούτων εἰς μάλιστα, ὅστις ἐπεὰν ἀποθάνῃ, πένθος μέγα παντὶ τῷ Μενδησίῳ νομῶ τίθεται· καλέεται δὲ ὁ τε τράγος καὶ ὁ Πᾶν Αἰγυπτιστὶ Μένδης· ἐγένετο δ' ἐν τῷ νομῷ τούτῳ ἐπ' ἐμεῦ τούτο τὸ τέρας·

γυναικὶ τράγος ἐμίσγετο ἀναφανδόν. τοῦτο ἐς ἐπίδειξιν ἀνθρώπων ἀπίκετο.

- 47 Ὑν δὲ Αἰγύπτιοι μιαρὸν ἤγηνται θηρίον εἶναι· καὶ τοῦτο μὲν ἦν τις ψαύση αὐτῶν παριῶν ὑός, αὐτοῖσι ἱματίοισι ἀπ' ὧν ἔβαψε ἑωυτὸν, βὰς ἐπὶ τὸν ποταμίν· τοῦτο δὲ οἱ συβῶται, ἔοντες Αἰγύπτιοι ἐγγενέες, ἐς ἱρὸν οὐδὲν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐσέρχονται μῦνοι πάντων· οὐδέ σφι ἐκδίδοσθαι θυγατέρα οὐδεὶς ἐθέλει οὐδ' ἄγεσθαι ἐξ αὐτῶν· ἀλλ' ἐκδιδόαται τε οἱ συβῶται καὶ ἀγέαται ἐξ ἀλλήλων. τοῖσι μὲν νυν ἄλλοισι θεοῖσι θύειν ὕς οὐ δικαιοῦσι Αἰγύπτιοι, Σελήνῃ δὲ καὶ Διονύσῳ μῦνοισι, τοῦ αὐτοῦ χρόνου, τῇ αὐτῇ πανσελήνῳ, τοὺς ὕς θύσαντες πατέονται τῶν κρεῶν. διότι δὲ τοὺς ὕς ἐν μὲν τῇσι ἄλλησι ὀρθῆσι ἀπεστνγῆκασι ἐν δὲ ταύτῃ θύουσι, ἔστι μὲν λόγος περὶ αὐτοῦ ὑπ' Αἰγυπτίων λεγόμενος· ἐμοὶ μέντοι ἐπισταμένῳ οὐκ εὐπρεπέστερός ἐστι λέγεσθαι. θυσίῃ δὲ ἦδε τῶν ὕων τῇ Σελήνῃ ποιέεται· ἐπεὰν θύσῃ, τὴν οὐρὴν ἄκρην καὶ τὸν σπλήνα καὶ τὸν ἐπίπλοον συνθείς ὁμοῦ, κατ' ὧν ἐκάλυψε πάσῃ τοῦ κτήνεος τῇ πιμελῇ τῇ περὶ τὴν νηδὺν γινομένη, καὶ ἔπειτα καταγίξει πυρί· τὰ δὲ ἄλλα κρέα σιτέονται ἐν τῇ πανσελήνῳ ἐν τῇ ἂν τὰ ἱρὰ θύσωσι· ἐν ἄλλῃ δὲ ἡμέρῃ οὐκ ἂν ἔτι γευσαίετο· οἱ δὲ πένητες αὐτῶν ὑπ' ἀσθενείης βίου σταιτίνας πλάσαντες ὕς καὶ ὀπτῆ-
- 48 σαντες ταύτας θίουσι. Τῷ δὲ Διονύσῳ, τῆς ὀρθῆς τῇ δορπίῃ, χοῖρον πρὸ τῶν θυρέων σφάξας ἕκαστος, διδοῖ ἀποφέρεσθαι τὸν χοῖρον αὐτῷ τῷ ἀποδομένῳ τῶν συβωτέων. τὴν δὲ ἄλλην ἀνάγουσι ὀρθὴν τῷ Διονύσῳ οἱ Αἰγύπτιοι, πλὴν χορῶν, κατὰ ταῦτα σχεδὸν πάντα Ἑλλήσι· ἀντὶ δὲ φαλλῶν, ἄλλα σφί ἐστι ἐξευρημένα ὅσον τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευρόσπαστὰ τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας γυναῖκες, νεῦον τὸ αἰδοῖον οὐ πολλῷ τέῳ ἔλασσον ἔον τοῦ ἄλλου σώματος· προηγέεται δὲ αὐλὸς, αἱ δὲ ἔπονται αείδουσαι τὸν Διόνυσον. διότι δὲ μέζον τε ἔχει τὸ

αἰδοῖον, καὶ κινεῖ μῦνον τοῦ σώματος, ἔστι λόγος περὶ αὐτοῦ ἱρὸς λεγόμενος. Ἦδη ὦν δοκέει μοι Με- 49
λάμπους ὁ Ἀμυθέωνος τῆς θυσίης ταύτης οὐκ εἶναι ἀδαῆς, ἀλλ' ἔμπειρος. Ἐλλησι γὰρ δὴ Μελάμπους ἔστι ὁ ἐξηγησάμενος τοῦ Διονύσου τό τε οὖνομα καὶ τὴν θυσίην καὶ τὴν πομπὴν τοῦ φαλλοῦ. ἀτρεκέως μὲν οὐ πάντα συλλαβὼν τὸν λόγον ἔφηνε· ἀλλ' οἱ ἐπιγενόμενοι τούτῳ σοφισταὶ μεζόνως ἐξέφηναν· τὸν δ' ὦν φαλλὸν τὸν τῷ Διονύσῳ πεμπόμενον Μελάμπους ἔστι ὁ κατηγησάμενος· καὶ ἀπὸ τούτου μαθόντες ποιεῦσι τὰ ποιεῦσι Ἕλληνες. ἐγὼ μὲν νῦν φημι Μελάμποδα γενόμενον ἄνδρα σοφόν, μαντικὴν τε ἐωυτῷ συστήσαι, καὶ πυθόμενον ἀπ' Αἰγύπτου ἄλλα τε πολλὰ ἐσηγήσασθαι Ἕλλησι καὶ τὰ περὶ τὸν Διόνυσον, ὀλίγα αὐτῶν παραλλάξαντα· οὐ γὰρ δὴ συμπεσείην γε φήσω τά τε ἐν Αἰγύπτῳ ποιούμενα τῷ θεῷ καὶ τὰ ἐν τοῖσι Ἕλλησι· ὁμότροπα γὰρ ἂν ἦν τοῖσι Ἕλλησι, καὶ οὐ νεωστὶ ἔσαγμένα· οὐ μὴν οὐδὲ φήσω ὅκως Αἰγύπτιοι παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον ἢ τοῦτο ἢ ἄλλο κού τι νόμιοι· πυθέσθαι δέ μοι δοκέει μάλιστα Μελάμπους τὰ περὶ τὸν Διόνυσον παρὰ Κάδμου τε τοῦ Τυρίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐκ Φοινίκης ἀπικομένων ἐς τὴν νῦν Βοιωτὴν καλεομένην χώραν.

Σχεδὸν δὲ καὶ πάντα τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν ἐξ 50
Αἰγύπτου ἐλήλυθε ἐς τὴν Ἑλλάδα. -διότι μὲν γὰρ ἐκ τῶν βαρβάρων ἦκει, πυνθανόμενος οὕτω εὐρίσκω ἓόν· δοκέω δ' ὦν μάλιστα ἀπ' Αἰγύπτου ἀπῆχθαι. ὅτι γὰρ δὴ μὴ Ποσειδέωνος καὶ Διοσκούρων, ὡς καὶ πρότερόν μοι ταῦτα εἶρηται, καὶ Ἥρης, καὶ Ἰστίης, καὶ Θέμιος, καὶ Χαρίτων, καὶ Νηρηίδων, τῶν ἄλλων θεῶν Αἰγυπτίοισι αἰεὶ κοτε τὰ οὐνόματά ἐστι ἐν τῇ χώρῃ. λέγω δὲ τὰ λέγουσι αὐτοὶ Αἰγύπτιοι. τῶν δὲ οὐ φασι θεῶν γινώσκειν τὰ οὐνόματα, οὗτοι δέ μοι δοκεοῦσι ὑπὸ Πελασγῶν ὀνομασθῆναι, πλὴν Ποσειδέωνος. τοῦτον δὲ τὸν θεὸν παρὰ Αἰβύων

ἐπύθοντο. οὐδαμοὶ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς Ποσειδέωνος οὐνομα ἔκτηνται, εἰ μὴ Λίβνες· καὶ τιμέωσι τὸν θεὸν τοῦτον αἰεὶ. νομίζουσι δ' ὧν Αἰγύπτιοι οὐδ' ἤρωσι
 51 οὐδέν. Ταῦτα μὲν νυν, καὶ ἄλλα πρὸς τούτοισι τὰ ἐγὼ φράσω, Ἕλληνες ἀπ' Αἰγυπτίων νενομίκασι· τοῦ δὲ Ἑρμέω τὰ ἀγάλματα ὀρθὰ ἔχειν τὰ αἰδοῖα ποιεῦντες, οὐκ ἀπ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι ἀλλ' ἀπὸ Πελασγῶν, πρῶτοι μὲν Ἑλλήνων ἀπάντων Ἀθηναῖοι παραλαβόντες, παρὰ δὲ τούτων ἄλλοι· Ἀθηναῖοισι γὰρ ἤδη τηρικαῦτα ἐς Ἑλλήνας τελέουσι, Πελασγοὶ σύνοικοι ἐγένοντο ἐν τῇ χώρῃ· ὅθεν περ καὶ Ἕλληνες ἤρξαντο νομισθῆναι· (ὅστις δὲ τὰ Καβείρων ὄργια μεμύηται τὰ Σαμοθρήϊκες ἐπιτελέουσι παραλαβόντες παρὰ Πελασγῶν, οὗτος ὠνήρ οἶδε τὸ λέγω. τὴν γὰρ Σαμοθρηϊκὴν οἶκεον πρότερον Πελασγοὶ οὔτοι, τοί περ Ἀθηναῖοισι σύνοικοι ἐγένοντο· καὶ παρὰ τούτων Σαμοθρήϊκες τὰ ὄργια παραλαμβάνουσι.) ὀρθὰ ὧν ἔχειν τὰ αἰδοῖα τὰγάλματα τοῦ Ἑρμέω Ἀθηναῖοι πρῶτοι Ἑλλήνων, μαθόντες παρὰ Πελασγῶν, ἐποίησαντο· οἱ δὲ Πελασγοὶ ἰρόν τινα λόγον περὶ αὐτοῦ ἔλεξαν, τὰ ἐν τοῖσι ἐν Σαμοθρηϊκῇ
 52 μυστηρίοισι δεδήλωται. Ἔθνον δὲ πάντα πρότερον οἱ Πελασγοὶ θεοῖσι ἐπευχόμενοι, ὡς ἐγὼ ἐν Δωδώνῃ οἶδα ἀκούσας, ἐπωνυμίην δὲ οὐδ' οὐνομα ἐποιεῦντο οὐδενὶ αὐτῶν· οὐ γὰρ ἀκηκόεσάν κω. θεοὺς δὲ προσωνόμασάν σφεας ἀπὸ τοῦ τοιούτου, ὅτι κόσμῳ θέντες τὰ πάντα πρήγματα καὶ πάσας νομὰς εἶχον· ἔπειτα δὲ, χρόνου πολλοῦ διεξελθόντος, ἐπύθοντο ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀπικόμενα τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν τῶν ἄλλων· Διονύσου δὲ ὕστερον πολλῶ ἐπύθοντο. καὶ μετὰ χρόνον ἐ χρηστηριάζοντο περὶ τῶν οὐνομάτων ἐν Δωδώνῃ· τὸ γὰρ δὴ μαντήϊον τοῦτο νενομισται ἀρχαιότατον τῶν ἐν Ἑλλησι χρηστηρίων εἶναι, καὶ ἦν τὸν χρόνον τοῦτον μόνον· ἐπεὶ ὧν ἐ χρηστηριάζοντο ἐν τῇ Δωδώνῃ οἱ Πελασγοὶ “εἰ ἀνέλωνται τὰ οὐνόματα τὰ ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἦκοντα;” ἀνείλε τὸ

μαντήϊον “χρᾶσθαι.” ἀπὸ μὲν δὴ τούτου τοῦ χρόνου ἔθνον τοῖσι οὐνόμασι τῶν θεῶν χρεώμενοι· παρὰ δὲ Πελασγῶν Ἕλληνες ἐξεδέξαντο ὕστερον. Ἐνθεν δὲ 53 ἐγένετο ἕκαστος τῶν θεῶν, εἴ τε δ' αἰεὶ ἦσαν πάντες, ὁκοῖοί τε τινες τὰ εἶδεα, οὐκ ἠπιστέατο μέχρι οὐ πρώην τε καὶ χθές, ὡς εἰπεῖν λόγῳ· Ἡσιόδον γὰρ καὶ Ὀμηρον ἠλικίην τετρακοσίοισι ἔτεσι δοκέω μὲν πρεσβυτέρους γενέσθαι, καὶ οὐ πλέοσι· οὗτοι δὲ εἰσι οἱ ποιήσαντες θεογονίην Ἑλλησι, καὶ τοῖσι θεοῖσι τὰς ἐπωνυμίας δόντες, καὶ τιμάς τε καὶ τέχνας διελόντες καὶ εἶδεα αὐτῶν σημήναντες. οἱ δὲ πρότερον ποιηταὶ λεγόμενοι τούτων τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι, ὕστερον, ἐμοί γε δοκέειν, ἐγένοντο τούτων. καὶ τὰ μὲν πρῶτα αἱ Δωδωνίδες ἱρήϊαι λέγουσι, τὰ δὲ ὕστερα, τὰ ἐς Ἡσιόδον τε καὶ Ὀμηρον ἔχοντα, ἐγὼ λέγω.

Χρηστηρίων δὲ πέρι, τοῖ τε ἐν Ἑλλησι καὶ τοῦ 54 ἐν Διβύη, τόνδε Αἰγύπτιοι λόγον λέγουσι· ἔφασαν οἱ ἱρέες τοῦ Θεβαϊέος Διὸς “δύο γυναῖκας ἱρήϊας ἐκ Θεβέων ἐξαχθῆναι ὑπὸ Φοινίκων· καὶ τὴν μὲν αὐτέων πυθέσθαι ἐς Διβύην πρηθεῖσαν, τὴν δὲ ἐς τοὺς Ἑλληνας· ταύτας δὲ τὰς γυναῖκας εἶναι τὰς ἰδρυσάμενας τὰ μαντήϊα πρώτας ἐν τοῖσι εἰρημένοισι ἔθνεσι.” εἰρομένου δέ μιν, ὁκόθεν οὕτω ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγουσι; ἔφασαν πρὸς ταῦτα, “ζήτησιν μεγάλην ἀπὸ σφέων γενέσθαι τῶν γυναικῶν τουτέων· καὶ ἀνευρεῖν μὲν σφεας οὐ δυνατοὶ γενέσθαι, πυθέσθαι δὲ ὕστερον ταῦτα περὶ αὐτέων τάπερ δὴ ἔλεγον.” Ταῦτα μὲν νυν τῶν ἐν Θήβησι ἱρέων ἤκουον· τάδε δὲ 55 Δωδωναίων φασὶ αἱ προμάντιες· “δύο πελειάδας μελαίνας ἐκ Θεβέων τῶν Αἰγυπτίων ἀναπταμένας, τὴν μὲν αὐτέων ἐς Διβύην, τὴν δὲ παρὰ σφέας ἀπικέσθαι· ἰζομένην δέ μιν ἐπὶ φηγὸν ἀνδάξασθαι φωνῇ ἀνθρωπηῇ, ὡς χρεὼν εἶη μαντήϊον αὐτόθι Διὸς γενέσθαι· καὶ αὐτοὺς ὑπολαβεῖν θεῖον εἶναι τὸ ἐπαγγελ-
λόμενον αὐτοῖσι, καὶ σφεας ἐκ τούτου ποιῆσαι· τὴν

- δὲ ἐς τοὺς Λίβυας οἰχομένην πελειάδα λέγουσι
 "Αμμωνος χρηστήριον κελεύσαι τοὺς Λίβυας ποιέειν"
 ἔστι δὲ καὶ τοῦτο Διὸς. Δωδωναίων δὲ αἱ ἱρήϊαι
 (τῶν τῇ πρεσβυτάτῃ οὖνομα ἦν Προμένηια, τῇ δὲ
 μετὰ ταύτην Τιμαρέτῃ, τῇ δὲ νεωτάτῃ Νικάνδρῃ,)
 ἔλεγον ταῦτα· συνωμολόγεον δέ σφι καὶ οἱ ἄλλοι
 56 Δωδωναῖοι οἱ περὶ τὸ ἱρόν. Ἐγὼ δ' ἔχω περὶ αὐτέων
 γνώμην τήνδε· εἰ ἀληθῆως οἱ Φοίνικες ἐξήγαγον τὰς
 ἱρὰς γυναῖκας, καὶ τὴν μὲν αὐτέων ἐς Λιβύην τὴν δὲ
 ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπέδοντο, δοκέει ἐμοὶ ἡ γυνὴ αὐτῆ
 τῆς νῦν Ἑλλάδος πρότερον δὲ Πελασγίης καλευμένης
 τῆς αὐτῆς ταύτης πρηθῆναι ἐς Θεσπρωτοὺς, ἔπειτα
 δουλεύουσα αὐτόθι ιδρύσασθαι ὑπὸ φηγῷ πεφυκυῖῃ
 Διὸς ἱρόν· ὥσπερ ἦν οἶκος ἀμφιπολεύουσαν ἐν Θή-
 βησι ἱρόν Διὸς, ἔνθα ἀπίκετο ἐνθαῦτα μνήμην αὐτοῦ
 ἔχειν· ἐκ δὲ τούτου, χρηστήριον κατηγήσατο, ἐπεὶ
 τε συνέλαβε τὴν Ἑλλάδα γλώσσαν· φάναι δέ οἱ
 ἀδελφεὴν ἐν Λιβύῃ πεπρήσθαι ὑπὸ τῶν αὐτῶν Φοι-
 57 νίκων, ὑπ' ὧν καὶ αὐτὴ ἐπρήθη. Πελειάδες δέ μοι
 δοκέουσι κληθῆναι πρὸς Δωδωναίων ἐπὶ τοῦδε αἱ
 γυναῖκες, διότι βάρβαροι ἦσαν· ἐδόκεον δέ σφι
 ὁμοίως ὄρνισι φθέγγεσθαι· μετὰ δὲ χρόνον τὴν πελει-
 άδα ἀνθρωπότη φωνῇ αὐδάξασθαι, [λέγουσι] ἐπεὶ τε
 συνετά σφι ἡῦδα ἡ γυνή· ἔως δὲ ἐβαρβάριζε, ὄρνιθος
 τρόπον ἐδόκεε σφι φθέγγεσθαι. ἐπεὶ τέφ τρόπῳ ἂν
 πελειάς γε ἀνθρωπότη φωνῇ φθέγγαίτο; μέλαιναν δὲ
 λέγοντες εἶναι τὴν πελειάδα, σημαίνουσι ὅτι Αἰγυπτίη
 ἡ γυνὴ ἦν. ἡ δὲ μαντιτῆ ἡ τε ἐν Θήβησι τῆσι Αἰ-
 γυπτίησι καὶ ἐν Δωδώνῃ παραπλήσια ἀλλήλησι
 τυγχάνουσι εἶναι· ἔστι δὲ καὶ τῶν ἱρῶν ἡ μαντικὴ
 ἀπ' Αἰγύπτου ἀπιγμένη.
- 58 Πανηγύρις δὲ ἄρα καὶ πομπὰς καὶ προσαγωγὰς
 πρῶτοι ἀνθρώπων Αἰγύπτιοί εἰσι οἱ ποιησάμενοι·
 καὶ παρὰ τούτων Ἕλληνες μεμαθήκασιν. τεκμήριον
 δέ μοι τούτου τόδε· αἱ μὲν γὰρ φαίνονται ἐκ πολλοῦ
 τευ χρόνου ποιούμεναι, αἱ δὲ Ἑλληνικαὶ νεωστὶ

ἐποιήθησαν. Πανηγυρίζουσι δὲ Αἰγύπτιοι οὐκ ἄπαξ 59
 τοῦ ἐνιαυτοῦ, πανηγύρις δὲ συχνάς· μάλιστα μὲν καὶ
 προθυμότατα ἐς Βούβαστιν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι·
 δεύτερα ἐς Βούσιριν πόλιν τῇ Ἴσι· ἐν ταύτῃ γὰρ δὴ
 τῇ πόλει ἐστὶ μέγιστον Ἴσιος ἱρόν· ἰδρυται δὲ ἡ
 πόλις αὕτη τῆς Αἰγύπτου ἐν μέσῳ τῷ Δέλτα· Ἴσις
 δὲ ἐστὶ κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Δημήτηρ· τρίτα
 δ' ἐς Σαῖν πόλιν τῇ Ἀθηναίῃ πανηγυρίζουσι· τέταρ-
 τα δὲ ἐς Ἡλιούπολιν τῷ Ἡλίῳ· πέμπτα δὲ ἐς Βου-
 τοῦν πόλιν τῇ Λητοῦ· ἕκτα δὲ ἐς Πάπρημιν πόλιν
 τῷ Ἄρει. Ἐς μὲν νυν Βούβαστιν πόλιν ἐπεὰν 60
 κομίζονται, ποιεῦσι τοιάδε· πλέουσί τε γὰρ δὴ ἅμα
 ἄνδρες γυναῖξι, καὶ πολλόν τι πλήθος ἐκατέρων ἐν
 ἐκάστη βάρῃ· αἱ μὲν τινες τῶν γυναικῶν κρόταλα
 ἔχουσαι κροταλίζουσι, οἱ δὲ αὐλέουσι κατὰ πάντα
 τὸν πλόον· αἱ δὲ λοιπαὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες αἰδοῦσι
 καὶ τὰς χεῖρας κροτέουσι· ἐπεὰν δὲ πλείοντες κατὰ
 τινα πόλιν ἄλλην γένωνται, ἐγχριψάντες τὴν βάρην
 τῇ γῆ ποιεῦσι τοιάδε· αἱ μὲν τινες τῶν γυναικῶν
 ποιεῦσι τάπερ εἶρηκα, αἱ δὲ τωθάξουσι βοῶσαι τὰς
 ἐν τῇ πόλει ταύτῃ γυναῖκας· αἱ δ' ὀρχέονται· αἱ δ'
 ἀνασύρονται ἀνιστάμεναι. ταῦτα παρὰ πᾶσαν πόλιν
 παραποταμίνην ποιεῦσι· ἐπεὰν δὲ ἀπίκωνται ἐς τὴν
 Βούβαστιν, ὀρτάξουσι μεγάλας ἀνάγοντες θυσίας·
 καὶ οἶνος ἀμπέλινος ἀναισιμοῦται πλέον ἐν τῇ ὀρθῇ
 ταύτῃ ἢ ἐν τῷ ἅπαντι ἐνιαυτῷ τῷ ἐπιλοίπῳ· συμφοι-
 τέωσι δὲ ὃ τι ἀνὴρ καὶ γυνή ἐστὶ (πλὴν παιδίων)
 καὶ ἐς ἑβδομήκοντα μυριάδας, ὡς οἱ ἐπιχώριοι λέ-
 γουσι· ταῦτα μὲν δὴ ταύτῃ ποιεῖται. Ἐν δὲ Βουσίρι 61
 πόλει ὡς ἀνάγουσι τῇ Ἴσι τὴν ὀρθὴν, εἶρηται πρό-
 τερόν μοι· τύπτονται μὲν γὰρ δὴ μετὰ τὴν θυσίην
 πάντες καὶ πᾶσαι, μυριάδες κάρτα πολλαὶ ἀνθρώπων·
 τὸν δὲ τύπτονται οὐ μοι ὀσιόν ἐστι λέγειν. ὅσοι δὲ
 Καρῶν εἰσὶ ἐν Αἰγίπτῳ οἰκέοντες, οὗτοι δὲ τοσοῦτω
 ἔτι πλέω ποιεῦσι τούτων, ὅσῳ καὶ τὰ μέτωπα κό-
 πτονται μαχαίρησι· καὶ τούτῳ εἰσὶ δῆλοι ὅτι εἰσὶ

- 62 ξείνοι καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι. Ἐς Σαῖν δὲ πόλιν ἐπεὰν συλληθῶσι τῆσι θυσίῃσι, ἐν τινι νυκτὶ λύχνα καίουσι πάντες πολλὰ ὑπαίθρια περὶ τὰ δώματα κύκλω· τὰ δὲ λύχνα ἐστὶ ἐμβάφια ἔμπλεα ἀλὸς καὶ ἐλαίου· ἐπιπολῆς δὲ ἔπεισι αὐτὸ τὸ ἐλλύχνιον. καὶ τοῦτο καίεται παννύχιον· καὶ τῇ ὀρθῇ οὖνομα κέεται Λυχνοκατῆ· οἱ δ' ἂν μὴ ἔλθωσι τῶν Αἰγυπτίων ἐς τὴν πανήγυριν ταύτην, φυλάσσουντες τὴν νύκτα τῆς θυσίης καίουσι καὶ αὐτοὶ πάντες τὰ λύχνα. καὶ οὕτω οὐκ ἐν Σαῖ μούνη καίεται, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ πᾶσαν Αἴγυπτον. ὅτεν δὲ εἵνεκα φῶς ἔλαχε καὶ τιμὴν ἠνυξῆ αὐτῆ, ἔστι ἱρὸς περὶ αὐτοῦ λόγος λεγόμενος.
- 63 Ἐς δὲ Ἡλίου πόλιν καὶ Βουτουῦν θυσίας μούνας ἐπιτελέουσι φοιτέοντες. ἐν δὲ Παπρήμι θυσίας μὲν καὶ ἱρὰ, κατάπερ καὶ τῇ ἄλλῃ, ποιεῦσι· εὐτ' ἂν δὲ γίνηται καταφερῆς ὁ ἥλιος, ὀλίγοι μὲν τινες τῶν ἱρέων περὶ τῷγαλμα πεπονέαται· οἱ δὲ πολλοὶ αὐτῶν ξύλων κορύνας ἔχοντες ἐστᾶσι τοῦ ἱροῦ ἐν τῇ ἐσοδῷ, ἄλλοι δὲ εὐχωλὰς ἐπιτελέοντες, πλεῦνες χιλίων ἀνδρῶν ἕκαστοι, ἔχοντες ξύλα καὶ οὗτοι, ἐπὶ τὰ ἕτερα ἀλέες ἐστᾶσι. τὸ δὲ ἄγαλμα ἐὸν ἐν νηῷ μικρῷ ξυλίνῳ κατακεχρυσωμένῳ προεκκομίζουσι τῇ προτεραίῃ ἐς ἄλλο οἶκημα ἱρόν· οἱ μὲν δὴ ὀλίγοι οἱ περὶ τῷγαλμα λελειμμένοι ἔλκουσι τετράκυκλον ἄμαξαν, ἄγουσαν τὸν νηόν τε καὶ τὸ ἐν τῷ νηῷ ἐνεὸν ἄγαλμα· οἱ δὲ οὐκ ἐῶσι, ἐν τοῖσι προπυλαίοισι ἐστεῶτες, ἐσιέναι· οἱ δὲ εὐχωλιμαῖοι, τιμωρέοντες τῷ θεῷ, παίουσι αὐτοὺς ἀλεξομένους. ἐνθαῦτα μάχη ξύλοισι καρτερῆ γίνεται· κεφαλὰς τε συναράσσονται, καὶ ὡς ἐγὼ δοκέω, πολλοὶ καὶ ἀποθνήσκουσι ἐκ τῶν τρωμάτων· οὐ μέντοι οἳ γε Αἰγύπτιοι ἔφασαν ἀποθνήσκειν
- 64 οὐδένα. Τὴν δὲ πανήγυριν ταύτην ἐκ τοῦδε νομίσαι φασὶ οἱ ἐπιχώριοι· οἰκέειν ἐν τῷ ἱρῷ τούτῳ τοῦ Ἄρεος τὴν μητέρα· καὶ τὸν Ἄρεα ἀπότροφον γενόμενον, ἐλθεῖν ἐξανδρωμένον ἐθειλοντα τῇ μητρὶ συμμίξαι· καὶ τοὺς προπόλους τῆς μητρὸς, οἳ οὐκ ὄπω

πότας αὐτὸν πρότερον, οὐ περιορᾶν παριέναι ἀλλ' ἀπερύκειν· τὸν δ' ἐξ ἄλλης πόλιος ἀγαγόμενον ἀνθρώπους τοὺς τε προπόλους τρηχέως περισπεῖν, καὶ ἐσελθεῖν παρὰ τὴν μητέρα· ἀπὸ τούτου τῷ Ἄρει ταύτην τὴν πληγὴν ἐν τῇ ὀρτῇ νενομικέναι φασί.

Καὶ τὸ μὴ μίσγεσθαι γυναιξὶ ἐν ἱροῖσι μηδὲ ἀλούτους ἀπὸ γυναικῶν ἐς ἱρὰ ἐσιέναι, οὗτοί εἰσι οἱ πρῶτοι θρησκευσάντες. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι σχεδὸν πάντες ἄνθρωποι, πλὴν Αἰγυπτίων καὶ Ἑλλήνων, μίσγονται ἐν ἱροῖσι· καὶ ἀπὸ γυναικῶν ἀνιστάμενοι ἄλονται ἐσέρχονται ἐς ἱρὸν, νομίζοντες ἀνθρώπους εἶναι κατὰπερ τὰ ἄλλα κτήνεα· καὶ γὰρ τὰ ἄλλα κτήνεα ὄρᾶν καὶ ὀρνίθων γένεα ὀχευόμενα ἐν τε τοῖσι νηοῖσι τῶν θεῶν καὶ ἐν τοῖσι τεμένεσι· εἰ ὦν εἶναι τῷ θεῷ τούτο μὴ φίλον, οὐκ ἂν οὐδὲ τὰ κτήνεα ποίειεν. οὗτοι μὲν νυν τοιαῦτα ἐπιλέγοντες, ποιεῦσι ἐμοί γε οὐκ ἄρεστά· Αἰγύπτιοι δὲ θρησκευοῦσι περὶ τὰ ἄλλα κτήνεα καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ δὴ καὶ τάδε.

Ἐοῦσα δὲ Αἰγυπτος ὄμορος τῇ Λιβύῃ οὐ μάλα 65
θηριώδης ἐστί· τὰ δὲ ἔόντα σφι ἅπαντα ἱρὰ νενόμισται· καὶ τὰ μὲν σύντροφα αὐτοῖσι τοῖσι ἀνθρώποισι, τὰ δὲ οὐ· τῶν δὲ εἵνεκεν ἀνείται τὰ ἱρὰ εἰ λέγοιμι, καταβαίην ἂν τῷ λόγῳ ἐς τὰ θεία πρήγματα, τὰ ἐγὼ φεύγω μάλιστα ἀπηγγέεσθαι· τὰ δὲ καὶ εἰρηκα αὐτῶν ἐπιψαύσας, ἀναγκαίῃ καταλαμβανόμενος εἶπον. νόμος δὲ ἐστί περὶ τῶν θηρίων ὥδε ἔχων· μελεδωνοὶ ἀποδεδέχεται τῆς τροφῆς χωρὶς ἐκάστων καὶ ἔρσενες καὶ θήλεια τῶν Αἰγυπτίων, τῶν παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδέκεται τὴν τιμὴν. οἱ δὲ ἐν τῆσι πόλισι ἕκαστοι εὐχὰς τάσδε σφι ἀποτελέουσι· εὐχόμενοι τῷ θεῷ τοῦ ἂν ἦ τὸ θηρίον, ξυροῦντες τῶν παιδίων ἢ πᾶσαν τὴν κεφαλὴν ἢ τὸ ἥμισυ ἢ τὸ τρίτον μέρος τῆς κεφαλῆς, ἰστάσι σταθμῷ πρὸς ἀργύριον τὰς τρίχας· τὸ δ' ἂν ἐλκύσῃ, τούτο τῇ μελεδωνῷ τῶν θηρίων διδοῖ· ἢ δ' ἀντ' αὐτοῦ τάμνουσα ἰχθύς, παρέχει βορρὴν τοῖσι θηρίοισι. τροφὴ μὲν δὴ αὐτοῖσι τοιαύτη

- ἀποδέδεκται. τὸ δ' ἂν τις τῶν θηρίων τούτων ἀποκτείνῃ, ἣν μὲν ἕκων, θάνατος ἢ ζημίη· ἣν δὲ ἀέκων, ἀποτίνει ζημίην τὴν ἂν οἱ ἱεεὲς τάξωνται. ὅς δ' ἂν ἴβιν ἢ ἴρηκα ἀποκτείνῃ, ἣν τε ἕκων ἣν τε ἀέκων, 66 τεθάναι ἀνάγκη· Πολλῶν δὲ ἑόντων ὁμοτρόφων τοῖσι ἀνθρώποισι θηρίων, πολλῶ ἂν ἔτι πλέω ἐγίνετο, εἰ μὴ κατελάμβανε τοὺς αἰελοῦρους τοιαύδε· ἐπεὰν τέκωσι αἱ θήλεια, οὐκέτι φοιτέουσι παρὰ τοὺς ἔρσενας· οἱ δὲ διζήμενοι μίσγεσθαι αὐτῆσι οὐκ ἔχουσι πρὸς ὧν ταῦτα σοφίζονται τάδε· ἀρπάζοντες ἀπὸ τῶν θηλέων καὶ ὑπαιρεόμενοι τὰ τέκνα κτείνουσι· κτείναντες μέντοι οὐ πατέονται· αἱ δὲ στερισκόμεναι τῶν τέκνων ἄλλων δὲ ἐπιθυμέουσαι, οὕτω δὴ ἀπικνέονται παρὰ τοὺς ἔρσενας· φιλότεκνον δὲ τὸ θηρίον· πυρκαϊῆς δὲ γενομένης, θεῖα πρήγματα καταλαμβάνει τοὺς αἰελοῦρους· οἱ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι διαστάντες φυλακὰς ἔχουσι τῶν αἰελοῦρων, ἀμελήσαντες σβενύναι τὸ καιόμενον· οἱ δὲ αἰέλουροι, διαδύοντες καὶ ὑπερθρώσκοντες τοὺς ἀνθρώπους, ἐσάλλονται ἐς τὸ πῦρ· ταῦτα δὲ γινόμενα, πένθεα μεγάλα τοὺς Αἰγυπτίους καταλαμβάνει. ἐν ὁτέοισι δ' ἂν οἰκίοισι αἰέλουρος ἀποθάνῃ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, οἱ ἐνοικέοντες πάντες ξυρέονται τὰς ὀφρῦας μούνας· παρ' ὁτέοισι δ' 67 ἂν κύων, πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὴν κεφαλὴν. Ἀπαγέ-
 αται δὲ οἱ αἰέλουροι ἀποθανόντες ἐς ἱρὰς στέγας, ἔνθα θάπτονται тариχευθέντες ἐν Βουβάστι πόλι.
 τὰς δὲ κύνας ἐν τῇ ἑωυτῶν ἕκαστοι πόλι θάπτουσι ἐν ἱρῆσι θήκησι· ὡς δὲ αὐτῶς τῆσι κυσὶ οἱ ἰχνευταὶ θάπτονται· τὰς δὲ μυγαλὰς καὶ τοὺς ἴρηκας ἀπάγουσι ἐς Βουτουῖν πόλιν· τὰς δὲ ἴβεις ἐς Ἐρμέω πόλιν· τὰς δὲ ἄρκτους εἰούσας σπανίας, καὶ τοὺς λύκους οὐ πολλὰ τέφω ἑόντας ἀλωπέκων μέζοντας, αὐτοῦ θάπτουσι τῇ ἂν εὐρεθέωσι κείμενοι.
- 68 Τῶν δὲ κροκοδείλων ἡ φύσις ἐστὶ τοιήδε· τοὺς χειμεριωτάτους μῆνας τέσσερας ἐσθίει οὐδέν· ἐὼν δὲ τετράπουν, χερσαῖον καὶ λιμναῖόν ἐστι· τίκτει μὲν

γὰρ ὡὰ ἐν γῆ καὶ ἐκλέπει, καὶ τὸ πολλὸν τῆς ἡμέρης διατρίβει ἐν τῷ ξηρῷ, τὴν δὲ νύκτα πᾶσαν ἐν τῷ ποταμῷ· θερμότερον γὰρ δὴ ἐστὶ τὸ ὕδωρ τῆς τε αἰθρίας καὶ τῆς δρόσου. πάντων δὲ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν θνητῶν τοῦτο ἐξ ἐλαχίστου μέγιστον γίνεται· τὰ μὲν γὰρ ὡὰ χηνέων οὐ πολλῷ μέζονα τίκτει, καὶ ὁ νεοσσὸς κατὰ λόγον τοῦ ὡοῦ γίνεται· αὐξανόμενος δὲ γίνεται καὶ ἐς ἑπτακαίδεκα πῆχας, καὶ μέζων ἔτι· ἔχει δὲ ὀφθαλμοὺς μὲν ὑὸς, ὀδόντας δὲ μεγάλους καὶ χαυλιόδοντας, κατὰ λόγον τοῦ σώματος· γλῶσσαν δὲ μῦνον θηρίων οὐκ ἔφυσε· οὐδὲ τὴν κάτω κινεῖ γνάθον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μῦνον θηρίων τὴν ἄνω γνάθον προσάγει τῇ κάτω· ἔχει δὲ καὶ ὄνυχας καρτεροὺς καὶ δέρμα λεπιδωτὸν, ἄρρηκτον ἐπὶ τοῦ νύτου· τυφλὸν δὲ ἐν ὕδατι, ἐν δὲ τῇ αἰθρίῃ ὀξυδερκέστατον. ἄτε δὴ ὦν ἐν ὕδατι δίαιταν ποιούμενον, τὸ στόμα ἔνδοθεν φορέει πᾶν μεστὸν βδελλέων. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ὄρνεα καὶ θηρία φεύγει μιν· ὁ δὲ τροχίλος εἰρηναῖόν οἱ ἐστὶ ἄτε ὠφελεομένῳ πρὸς αὐτοῦ· ἐπεὰν γὰρ ἐς τὴν γῆν ἐκβῆ ἕκ τοῦ ὕδατος ὁ κροκόδειλος, καὶ ἔπειτα χάνη,—ἔωθε γὰρ τοῦτο ὡς ἐπίπαν ποιεῖν πρὸς τὸν ζέφυρον,—ἐνθαῦτα ὁ τροχίλος ἐσδύνων ἐς τὸ στόμα αὐτοῦ καταπίνει τὰς βδέλλας, ὁ δὲ ὠφελεύμενος ἡδεται καὶ οὐδὲν σίνεται τὸν τροχίλον. Τοῖσι μὲν δὴ τῶν Αἰγυπτίων ἱροὶ εἰσι οἱ κροκόδειλοι, 69 τοῖσι δ' οὐ, ἀλλ' ἄτε πολεμίους περιέπουσι. οἱ δὲ περὶ τε Θήβας καὶ τὴν Μοίριος λίμνην οἰκέοντες καὶ κάρτα ἡγῆνται αὐτοὺς εἶναι ἱρούς. ἕκ πάντων δὲ ἓνα ἐκάτεροι τρέφουσι κροκόδειλον, δεδιδαγμένον εἶναι χειροῦθα· ἀρτήματά τε λίθινα χυτὰ καὶ χρύσεια ἐς τὰ ὦτα ἐνθέντες, καὶ ἀμφιδέας περὶ τοὺς προσθίους πόδας, καὶ σιτία ἀπότακτα διδόντες καὶ ἱρήια, καὶ περιέποντες ὡς κάλλιστα ζῶντας, ἀποθανόντας δὲ ταριχεύοντες θάπτουσι ἐν ἱρῆσι θήκησι. οἱ δὲ περὶ Ἐλεφαντίνην πόλιν οἰκέοντες καὶ ἐσθίουσι αὐτοὺς, οὐκ ἡγεόμενοι ἱρούς εἶναι. καλέονται δὲ οὐ

- ἀποδέδεται. τὸ δ' ἂν τις τῶν θηρίων τούτων ἀποκτείνῃ, ἣν μὲν ἐκὼν, θάνατος ἢ ζημίη· ἣν δὲ ἀέκων, ἀποτίνει ζημίην τὴν ἂν οἱ ἱρέες τάξωνται. ὅς δ' ἂν ἴβιν ἢ ἴρηκα ἀποκτείνῃ, ἣν τε ἐκὼν ἣν τε ἀέκων,
- 66 **τεθνάαι ἀνάγκη.** Πολλῶν δὲ ἐόντων ὁμοτρόφων τοῖσι ἀνθρώποισι θηρίων, πολλῶ ἂν ἔτι πλέω ἐγένετο, εἰ μὴ κατελάμβανε τοὺς αἰελοῦρους τοιάδε· ἐπεὰν τέκωσι αἱ θήλειαι, οὐκέτι φοιτέουσι παρὰ τοὺς ἔρσενας· οἱ δὲ διζήμενοι μίσγεσθαι αὐτῆσι οὐκ ἔχουσι· πρὸς ὧν ταῦτα σοφίζονται τάδε· ἀρπάζοντες ἀπὸ τῶν θηλέων καὶ ὑπαιρεόμενοι τὰ τέκνα κτείνουσι· κτείναντες μέντοι οὐ πατέονται· αἱ δὲ στερισκόμεναι τῶν τέκνων ἄλλων δὲ ἐπιθυμέουσαι, οὕτω δὴ ἀπικνέονται παρὰ τοὺς ἔρσενας· φιλότεκνον δὲ τὸ θηρίον· πυρκαϊῆς δὲ γενομένης, θεία πρήγματα καταλαμβάνει τοὺς αἰελοῦρους· οἱ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι διαστάντες φυλακὰς ἔχουσι τῶν αἰελοῦρων, ἀμελήσαντες σβεννύναι τὸ καίομενον· οἱ δὲ αἰέλουροι, διαδύοντες καὶ ὑπερθρώσκοντες τοὺς ἀνθρώπους, ἐσάλλονται ἐς τὸ πῦρ· ταῦτα δὲ γινόμενα, πένθεα μεγάλα τοὺς Αἰγυπτίους καταλαμβάνει. ἐν ὁτέοισι δ' ἂν οἰκίοισι αἰέλουρος ἀποθάνῃ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, οἱ ἐνοικέοντες πάντες ξυρέονται τὰς ὀφρύας μούνας· παρ' ὁτέοισι δ'
- 67 **ἂν κύων, πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὴν κεφαλὴν.** Ἀπαγέ-
 αται δὲ οἱ αἰέλουροι ἀποθανόντες ἐς ἱρὰς στέγας, ἔνθα θάπτονται ταριχευθέντες ἐν Βουβάστι πόλι.
 τὰς δὲ κύνας ἐν τῇ ἑωυτῶν ἕκαστοι πόλι θάπτουσι ἐν ἱρήσι θήκησι· ὡς δὲ αὐτως τῆσι κυσὶ οἱ ἰχνευταὶ θάπτονται· τὰς δὲ μυγαλὰς καὶ τοὺς ἴρηκας ἀπάγουσι ἐς Βουτοῦν πόλιν· τὰς δὲ ἴβις ἐς Ἐρμέω πόλιν· τὰς δὲ ἄρκτους εἰούσας σπανίας, καὶ τοὺς λύκους οὐ πολλὰ τέφ' ἐόντας ἀλωπέκων μέζονας, αὐτοῦ θάπτουσι τῇ ἂν εὐρεθέωσι κείμενοι.
- 68 **Τῶν δὲ κροκοδείλων ἡ φύσις ἐστὶ τοιῆδε·** τοὺς χειμεριωτάτους μῆνας τέσσερας ἐσθίει οὐδέν· ἐὼν δὲ τετράπουν, χερσαῖον καὶ λιμναῖόν ἐστι· τίκει μὲν

γὰρ ὡὰ ἐν γῆ καὶ ἐκλέπει, καὶ τὸ πολλὸν τῆς ἡμέρης διατρίβει ἐν τῷ ξηρῷ, τὴν δὲ νύκτα πᾶσαν ἐν τῷ ποταμῷ· θερμότερον γὰρ δὴ ἐστὶ τὸ ὕδωρ τῆς τε αἰθρίας καὶ τῆς δρόσου. πάντων δὲ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν θνητῶν τοῦτο ἐξ ἑλαχίστου μέγιστον γίνεται· τὰ μὲν γὰρ ὡὰ χηνέων οὐ πολλῷ μέζονα τίκτει, καὶ ὁ νεοσσὸς κατὰ λόγον τοῦ ὡοῦ γίνεται· αὐξανόμενος δὲ γίνεται καὶ ἐς ἑπτακαίδεκα πῆχας, καὶ μέζων ἔτι· ἔχει δὲ ὀφθαλμοὺς μὲν ὑὸς, ὀδόντας δὲ μεγάλους καὶ χαυλιόδοντας, κατὰ λόγον τοῦ σώματος· γλώσσαν δὲ μῦνον θηρίων οὐκ ἔφυσε· οὐδὲ τὴν κάτω κινεῖ γνάθον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μῦνον θηρίων τὴν ἄνω γνάθον προσάγει τῇ κάτω· ἔχει δὲ καὶ ὄνυχας καρτεροὺς καὶ δέρμα λεπιδωτὸν, ἄρρηκτον ἐπὶ τοῦ νάτου· τυφλὸν δὲ ἐν ὕδατι, ἐν δὲ τῇ αἰθρίῃ ὀξυδερκέστατον. ἄτε δὴ ὦν ἐν ὕδατι δίαιταν ποιούμενον, τὸ στόμα ἔνδοθεν φορεῖ πᾶν μεστὸν βδελλέων. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ὄρνεα καὶ θηρία φεύγει μιν· ὁ δὲ τροχίλος εἰρηναῖόν οἱ ἐστὶ ἄτε ὠφελεομένῳ πρὸς αὐτοῦ· ἐπεὰν γὰρ ἐς τὴν γῆν ἐκβῆ ἔκ τοῦ ὕδατος ὁ κροκόδειλος, καὶ ἔπειτα χάνη,—ἔωθε γὰρ τοῦτο ὡς ἐπίπαν ποιεῖν πρὸς τὸν ζέφυρον,—ἐνθαῦτα ὁ τροχίλος ἐσδύνων ἐς τὸ στόμα αὐτοῦ καταπίνει τὰς βδέλλας, ὁ δὲ ὠφελεύμενος ἡδεται καὶ οὐδὲν σίνεται τὸν τροχίλον. Τοῖσι μὲν δὴ τῶν Αἰγυπτίων ἱροὶ εἰσι οἱ κροκόδειλοι, 69 τοῖσι δ' οὐ, ἀλλ' ἄτε πολεμίους περιέπουσι. οἱ δὲ περὶ τε Θήβας καὶ τὴν Μοίριος λίμνην οἰκέοντες καὶ κάρτα ἡγῆνται αὐτοὺς εἶναι ἱρούς. ἐκ πάντων δὲ ἓνα ἑκάτεροι τρέφουσι κροκόδειλον, δεδιδαγμένον εἶναι χειροῆθεα· ἀρτήματά τε λίθινα χυτὰ καὶ χρύσεια ἐς τὰ ὦτα ἐνθέντες, καὶ ἀμφιδέας περὶ τοὺς προσθίους πόδας, καὶ σιτία ἀπότακτα δίδόντες καὶ ἱρήϊα, καὶ περιέποντες ὡς κάλλιστα ζῶντας, ἀποθανόντας δὲ ταριχεύοντες θάπτουσι ἐν ἱρῆσι θήκησι. οἱ δὲ περὶ Ἐλεφαντίνην πόλιν οἰκέοντες καὶ ἐσθίουσι αὐτοὺς, οὐκ ἠγεόμενοι ἱρούς εἶναι. καλέονται δὲ οὐ

κροκόδειλοι ἀλλὰ χάμψαι· κροκοδείλους δὲ Ἴωνες ὠνόμασαν, εἰκάζοντες αὐτῶν τὰ εἶδεα τοῖσι παρὰ σφίσι γινομένοισι κροκοδείλοισι τοῖσι ἐν τῆσι αἵμα-
 70 σιῆσι. Ἄγραι δὲ σφεων πολλαὶ κατεστῆασι καὶ παντοῖαι· ἡ δ' ὧν ἐμοί γε δοκείει ἀξιωτάτη ἀπηγγήσιος εἶναι, ταύτην γράφω· ἐπεὰν νῶτον ὑὸς δελεάσῃ περὶ ἄγκιστρον, μετίει ἐς μέσον τὸν ποταμόν· αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ χείλεος τοῦ ποταμοῦ ἔχων δέλφακα ζωὴν, ταύτην τύπτει· ἐπακούσας δὲ τῆς φωνῆς ὁ κροκόδειλος ἴεται κατὰ τὴν φωνήν, ἐντυχὼν δὲ τῷ νῶτῳ καταπίνει· οἱ δὲ ἔλκουσι· ἐπεὰν δὲ ἐξελκυσθῆ ἐς γῆν, πρῶτον ἀπάντων ὁ θηρευτῆς πηλῶ κατ' ὧν ἐπλασε αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς· τοῦτο δὲ ποιήσας, κάρτα εὐπετέως τὰ λοιπὰ χειροῦται· μὴ ποιήσας δὲ τοῦτο, σὺν πόνῳ.

71 Οἱ δὲ ἵπποι οἱ ποτάμιοι νομῶ μὲν τῷ Παπρημίτῃ ἱροὶ εἰσι, τοῖσι δὲ ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι οὐκ ἱροὶ· φύσιν δὲ παρέχονται ἰδέης τοιήνδε· τετράπουν ἐστὶ, δίχηλον, [ὄπλαϊ βοῶς,] σιμόν, λοφιὴν ἔχον ἵππου, χαυλιόδοντας φαῖνον, οὐρὴν ἵππου καὶ φωνήν· μέγας, ὅσον τε βοῦς ὁ μέγιστος· τὸ δέρμα δ' αὐτοῦ οὕτω δὴ τι παχὺ ἐστὶ, ὥστε αὐοῦ γενομένου, ξυστὰ
 72 ποιέεσθαι ἀκόντια ἐξ αὐτοῦ. Γίνονται δὲ καὶ ἐνύδριες ἐν τῷ ποταμῷ, τὰς ἱρὰς ἡγῆνται εἶναι· νομίζουσι δὲ καὶ τῶν ἰχθύων τὸν καλούμενον λεπιδωτὸν ἱρὸν εἶναι, καὶ τὴν ἔγχελυν· ἱρούς δὲ τούτους τοῦ Νείλου φασὶ εἶναι· καὶ τῶν ὀρνίθων τοὺς χηναλώπεκας.

73 Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὄρνις ἱρὸς, τῷ οὐνομα φοῖνιξ· ἐγὼ μὲν μιν οὐκ εἶδον εἰ μὴ ὅσον γραφῆ· καὶ γὰρ δὴ καὶ σπάνιος ἐπιφοιτᾷ σφι, διὰ ἐτέων (ὡς Ἡλιουπολίται λέγουσι) πεντακοσίων· φοιτᾶν δὲ τότε φασὶ, ἐπεὰν οἱ ἀποθάνῃ ὁ πατήρ· ἐστὶ δὲ, εἰ τῇ γραφῇ παρόμοιος, τοσόσδε καὶ τοιόσδε· τὰ μὲν αὐτοῦ χρυσόκομα τῶν πτερῶν, τὰ δὲ ἐρυθρά· ἐς τὰ μάλιστα αἰετῷ περιήγησιν ὁμοιότατος, καὶ τὸ μέγας· τοῦτον δὲ λέγουσι μηχανᾶσθαι τάδε, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ

λέγοντες· ἐξ Ἀραβίης ὀρμεώμενον, ἐς τὸ ἱόν τοῦ Ἥλιου κομίζειν τὸν πατέρα ἐν σμύρνη ἐμπλάσσοντα, καὶ θάπτειν ἐν τοῦ Ἥλιου τῷ ἱρῷ· κομίζειν δὲ οὕτω πρῶτον, τῆς σμύρνης ὡὸν πλάσσειν ὅσον τε δυνατός ἐστι φέρειν· μετὰ δὲ, πειρᾶσθαι αὐτὸ φορέοντα· ἐπεὰν δὲ ἀποπειρηθῆ, οὕτω δὴ κοιλήναντα τὸ ὡὸν τὸν πατέρα ἐς αὐτὸ ἐντιθέναι· σμύρνη δὲ ἄλλη ἐμπλάσσειν τοῦτο κατ' ὅτι τοῦ ὡὸ ἐγκοιλήνας ἐνέθηκε τὸν πατέρα· ἐσκευμένου δὲ τοῦ πατρὸς, γίνεσθαι τῶντὸ βάρος· ἐμπλάσαντα δὲ κομίζειν μιν ἐπ' Αἰγύπτου ἐς τοῦ Ἥλιου τὸ ἱόν. ταῦτα μὲν τοῦτον τὸν ὄρνιν λέγουσι ποιέειν.

Εἰσὶ δὲ περὶ Θήβας ἱροὶ ὄφεις ἀνθρώπων οὐδαμῶς 74
δηλήμονες· οἱ μεγάθει ἔοντες μικροὶ δύο κέρα φορέουσι πεφυκότα ἐξ ἄκρης τῆς κεφαλῆς· τοὺς θάπτουσι ἀποθανόντας ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Διός· τούτου γὰρ σφεας τοῦ θεοῦ· φασὶ εἶναι ἱρούς. Ἔστι δὲ χῶρος τῆς 75
Ἀραβίης, κατὰ Βουτοῦν πόλιν μάλιστα κη κείμενος· καὶ ἐς τοῦτο τὸ χωρίον ἦλθον, πυνθανόμενος περὶ τῶν πτερωτῶν ὀφίων· ἀπικόμενος δὲ εἶδον ὅστέα ὀφίων καὶ ἀκάνθας, πλήθει μὲν ἀδύνατα ἀπηγήσασθαι· σωροὶ δὲ ἦσαν ἀκανθέων καὶ μεγάλοι καὶ ὑποδεέστεροι, καὶ ἐλάσσονες ἔτι τούτων· πολλοὶ δὲ ἦσαν οὔτοι. ἔστι δὲ ὁ χῶρος οὗτος ἐν τῷ αἰ ἀκανθαὶ κατακεχύαται τοιόσδε τις· ἐσβολὴ ἐξ οὐρέων στεινῶν ἐς πεδίον μέγα· τὸ δὲ πεδίον τοῦτο συνάπτει τῷ Αἰγυπτίῳ πεδίῳ· λόγος δὲ ἐστι, ἅμα τῷ ἔαρι πτερωτοὺς ὄφεις ἐκ τῆς Ἀραβίης πέτεσθαι ἐπ' Αἰγύπτου· τὰς δὲ ἴβις τὰς ὄρνιθας ἀπαντώσας ἐς τὴν ἐσβολὴν ταύτης τῆς χώρας οὐ παριέναι τοὺς ὄφεις, ἀλλὰ κατακτείνειν· καὶ τὴν ἴβιν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον τετιμῆσθαι λέγουσι Ἀράβιοι μεγάλως πρὸς Αἰγυπτίων· ὁμολογέουσι δὲ καὶ Αἰγύπτιοι διὰ ταῦτα τιμῶν τὰς ὄρνιθας ταύτας. Εἶδος δὲ τῆς μὲν ἴβιος τόδε· μέλαινα δεινῶς 76
πᾶσα, σκέλεα δὲ φορέει γεράνου, πρόσωπον δὲ ἐς τὰ μάλιστα ἐπίγρυνπον· μέγαθος ὅσον κρέξ· τῶν μὲν δὴ

μελαινέων τῶν μαχομένων πρὸς τοὺς ὄφεις ἦδε ἰδέη· τῶν δ' ἐν ποσὶ μάλλον εἰλευμένων τοῖσι ἀνθρώποισι (διξαὶ γὰρ δὴ εἰσι αἱ ἴβιες) ἦδε· ψιλλή τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν δειρὴν πᾶσαν· λευκὴ πτεροῖσι, πλὴν κεφαλῆς καὶ αὐχένος καὶ ἄκρων τῶν πτερύγων καὶ τοῦ πυγαίου ἄκρου· ταῦτα δὲ τὰ εἶπον πάντα μέλαινά ἐστι δεινῶς· σκέλεα δὲ καὶ πρόσωπον ἐμφερῆς τῇ ἐτέρῃ· τοῦ δὲ ὄφιος ἡ μορφή οἷη περ τῶν ὕδρων· πτίλα δὲ οὐ πτερωτὰ φορεῖ, ἀλλὰ τοῖσι τῆς νυκτερίδος πτεροῖσι μάλιστά κη ἐμφερέστατα· τοσαῦτα μὲν θηρίων πέρι ἱρῶν εἰρήσθω.

- 77 Αὐτῶν δὲ δὴ Αἰγυπτίων οἱ μὲν περὶ τὴν σπειρομένην Αἴγυπτον οἰκέουσι, μνήμην ἀνθρώπων πάντων ἐπασκέοντες μάλιστα, λογιώτατοί εἰσι μακρῶ τῶν ἐγὼ ἐς διάπειραν ἀπικόμην. τρόπον δὲ ζόης τοιῶδε διαχρέωνται· συρμαῖζουσι τρεῖς ἡμέρας ἐπεξῆς μηνὸς ἐκάστου ἐμέτοισι θηρώμενοι τὴν ὑγιείην καὶ κλύσμασι, νομίζοντες ἀπὸ τῶν τρεφόντων σιτίων πάσας τὰς νούσους τοῖσι ἀνθρώποισι γίνεσθαι. εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ ἄλλως Αἰγύπτιοι μετὰ Δίβυας ὑγιηρέστατοι πάντων ἀνθρώπων, τῶν ὠρέων (δοκέειν ἐμοὶ) εἶνεκεν, ὅτι οὐ μεταλλάσσουσι αἱ ὄραι· ἐν γὰρ τῆσι μεταβολῆσι τοῖσι ἀνθρώποισι αἱ νοῦσοι μάλιστα γίνονται, τῶν τε ἄλλων πάντων καὶ δὴ καὶ τῶν ὠρέων μάλιστα. ἄρτοφαγέουσι δὲ ἐκ τῶν ὀλυρέων ποιεῦντες ἄρτους, τοὺς ἐκεῖνοι κυλλήστις ὀνομάζουσι. οἶνω δ' ἐκ κριθῶν πεποιημένῳ διαχρέωνται· οὐ γὰρ σφί εἰσι ἐν τῇ χώρῃ ἄμπελοι. ἰχθύων δὲ τοὺς μὲν πρὸς ἥλιον αὐῆναντες ὠμοὺς σιτέονται, τοὺς δὲ ἐξ ἄλμης τεταριχευμένους. ὀρνίθων δὲ τοὺς τε ὄρτυγας καὶ τὰς νήσσας καὶ τὰ σμικρὰ τῶν ὀρνιθίων ὠμὰ σιτέονται, προταριχεύσαντες· τὰ δὲ ἄλλα ὅσα ἢ ὀρνίθων ἢ ἰχθύων ἐστὶ σφί ἐχόμενα, χωρὶς ἢ ὀκόσοι σφί ἱροὶ ἀποδεδέχαται, τοὺς λοιποὺς ὀπτοὺς καὶ ἐφθοὺς σιτέονται.
- 78 Ἐν δὲ τῆσι συνουσίησι, τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτῶν ἐπεὰν ἀπὸ δείπνου γένωνται περιφέρει ἀνὴρ νεκρὸν ἐν σορῶ

ξύλινον πεποημένον, μεμιμημένον ἐς τὰ μάλιστα καὶ γραφῇ καὶ ἔργῳ, μέγαθος ὅσον τε πάντη πηχυαῖον ἢ δίπηχυν· δεικνὺς δὲ ἐκάστῳ τῶν συμποτέων λέγει· “ἐς τοῦτον ὀρέων, πίνε τε καὶ τέρπευ· ἔσσαι γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος.” ταῦτα μὲν παρὰ τὰ συμπόσια ποιεῦσι.

Πατρίοισι δὲ χρεώμενοι νόμοισι, ἄλλον οὐδένα 79 ἐπικτέωνται. τοῖσι ἄλλα τε ἐπάξιά ἐστι νόμιμα, καὶ δὴ καὶ ἄεισμα ἔν ἐστι Δίνος, ὅσπερ ἔν τε Φοινίκη ἀοιδιμός ἐστι καὶ ἐν Κύπρῳ καὶ ἄλλῃ· κατὰ μέντοι ἔθνεα οὐνομα ἔχει· συμφέρεται δὲ ὡτὸς εἶναι τὸν οἱ Ἑλληνες Δίνον ὀνομάζοντες αἰείδουσι· ὥστε πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἀποθωνμάζειν με τῶν περὶ Αἴγυπτον ἐόντων, ἐν δὲ δὴ καὶ τὸν Δίνον ὀκόθεν ἔλαβον· φαίνονται δὲ αἰεὶ κοτε τοῦτον αἰείδοντες· ἔστι δὲ Αἴγυπτιστὶ ὁ Δίνος καλούμενος Μανέρως. ἔφασαν δὲ μιν Αἰγύπτιοι τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος Αἰγύπτου παῖδα μουννογενέα γενέσθαι· ἀποθανόντα δ' αὐτὸν ἄνωρον θρήνοισι τούτοις ὑπ' Αἰγυπτίων τιμηθῆναι καὶ ἀοιδὴν τε ταύτην πρώτην καὶ μόνην σφίσι γενέσθαι. Συμφέρονται δὲ καὶ τότε ἄλλο Αἰγύπτιοι 80 Ἑλλήνων μόνουσι Δακεδαμονίοισι· οἱ νεώτεροι αὐτῶν τοῖσι πρεσβυτέροισι συντυγχάνοντες εἴκουσι τῆς ὁδοῦ καὶ ἐκτράπονται, καὶ ἐπιούσι ἐξ ἔδρης ὑπανιστέατι. τότε μέντοι ἄλλοισι Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι συμφέρονται· ἀντὶ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους ἐν τῇσι ὁδοῖσι, προσκυνέουσι κατιέντες μέχρι τοῦ γούνατος τὴν χεῖρα. Ἐνδεδύκασι δὲ κιθῶνας λινέους 81 περὶ τὰ σκέλεα θυσανωτοὺς, οὓς καλέουσι καλασίρις· ἐπὶ τούτοις δὲ εἰρίνεα εἴματα λευκὰ ἐπαναβληδὸν φορέουσι. οὐ μέντοι ἔς γε τὰ ἱρὰ ἐσφέρεται εἰρίνεα, οὐδὲ συγκαταθάπτεται σφι· οὐ γὰρ ὄσιον. ὁμολογεύουσι δὲ ταῦτα τοῖσι Ὀρφικοῖσι καλομένοις καὶ Βακχικοῖσι, ἐοῦσι δὲ Αἰγυπτίοισι καὶ Πυθαγορείοισι· οὐδὲ γὰρ τούτων τῶν ὀργίων μετέχοντα ὄσιόν ἐστι ἐν

εἰρινέοισι εἴμασι θαφθῆναι, ἔστι δὲ περὶ αὐτῶν ἱρὸς λόγος λεγόμενος.

- 82 Καὶ τὰδε ἄλλα Αἰγυπτίοισι ἔστι ἐξευρημένα· μείς τε καὶ ἡμέρη ἐκάστη θεῶν ὅτεν ἔστι· καὶ τῇ ἕκαστος ἡμέρη γενόμενος, ὁτέοισι ἐγκυρήσει καὶ ὄκως τελευτήσῃ καὶ ὀκοῖός τις ἔσται· καὶ τούτοισι τῶν Ἑλλήνων οἱ ἐν ποιήσει γενόμενοι ἐχρήσαντο. τέρατά τε πλέα σφι ἀνεύρηται ἢ τοῖσι ἄλλοισι ἅπασι ἀνθρώποισι· γενομένου γὰρ τέρατος, φυλάσσουσι γραφόμενοι τῶποβαῖνον· καὶ ἦν κοτε ὕστερον παραπλήσιον τούτῳ γένηται, κατὰ τῶντὸ νομίζουσι ἀποβήσεσθαι.
- 83 Μαντικὴ δὲ αὐτοῖσι ὧδε διακέεται· ἀνθρώπων μὲν οὐδενὶ προσκέεται ἢ τέχνη, τῶν δὲ θεῶν μετεξέτεροι· καὶ γὰρ Ἡρακλέος μαντήιον αὐτόθι ἔστι καὶ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀθηναίης καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Ἄρεος καὶ Διός, καὶ, ὅγε μάλιστα ἐν τιμῇ ἄγονται πάντων τῶν μαντηῶν, Λητοῦς ἐν Βουτοῖ πόλι ἔστι. οὐ μέντοι αἶ γε μαντηῖαί σφι κατὰ τῶντὸ ἐστᾶσι, ἀλλὰ
- 84 διάφοροί εἰσι. Ἡ δὲ ἰητρικὴ κατὰ τὰδε σφι δέδασται· μῆς νούσου ἕκαστος ἰητρός ἔστι, καὶ οὐ πλεόνων· πάντα δ' ἰητρῶν ἔστι πλέα· οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμῶν ἰητροὶ κατεστᾶσι, οἱ δὲ κεφαλῆς, οἱ δὲ ὀδόντων· οἱ δὲ τῶν κατὰ νηδὺν, οἱ δὲ τῶν ἀφανέων νούσων.^χ
- 85 Θρηνοὶ δὲ καὶ ταφαὶ σφῶν εἰσὶ αἶδε· τοῖσι ἂν ἀπογένηται ἐκ τῶν οἰκίων ἄνθρωπος τοῦ τις καὶ λόγος ἦ, τὸ θῆλυ γένος πᾶν τὸ ἐκ τῶν οἰκίων τούτων κατ' ὦν ἐπλάσατο τὴν κεφαλὴν πηλῷ ἢ καὶ τὸ πρόσωπον· καῖπειτα ἐν τοῖσι οἰκίοισι λιποῦσαι τὸν νεκρὸν, αὐταὶ ἀνὰ τὴν πόλιν στρωφώμεναι, τύπτονται ἐπεζωσμένοι καὶ φαίνουσαι τοὺς μαζούς· σὺν δὲ σφι αἱ προσήκουσαι πᾶσαι· ἐτέρωθεν δὲ οἱ ἄνδρες τύπτονται ἐπεζωσμένοι καὶ οὔτοι· ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, οὕτω
- 86 ἐς τὴν ταρίχευσιν κομίζουσι. Εἰσὶ δὲ οἱ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατέαται, καὶ τέχνην ἔχουσι ταύτην οὔτοι· ἐπεὰν σφι κομισθῇ νεκρὸς δεικνύασι τοῖσι κομίσασι παραδείγματα νεκρῶν ξύλινα τῇ γραφῇ μεμμημένα·

καὶ τὴν μὲν σπουδαιοτάτην αὐτέων φασι εἶναι, τοῦ οὐκ ὄσιον ποιεῦμαι τὸ οὐνομα ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι ὀνομάζειν, τὴν δὲ δευτέραν δεικνύασι ὑποδεεστέραν τε ταύτης καὶ εὐτελεστέραν, τὴν δὲ τρίτην εὐτελεστάτην· φράσαντες δὲ πυνθάνονται παρ' αὐτῶν κατὰ ἦντινα βούλονται σφί σκευασθῆναι τὸν νεκρὸν; οἱ μὲν δὴ ἐκποδῶν, μισθῷ ὁμολογήσαντες, ἀπαλλάσσονται· οἱ δὲ ὑπολειπόμενοι ἐν οἰκήμασι ὧδε τὰ σπουδαιοτάτα ταριχεύουσι· πρῶτα μὲν σκολιῷ σιδήρῳ δια τῶν μυξωτήρων ἐξάγουσι τὸν ἐγκέφαλον, τὰ μὲν αὐτοῦ οὕτω ἐξάγοντες τὰ δὲ ἐγχείοντες φάρμακα· μετὰ δὲ, λίθῳ Αἰθιοπικῷ ὀξείῳ παρασχίσαντες παρὰ τὴν λαπάρην, ἐξ ὧν εἶλον τὴν κοιλίην πᾶσαν· ἐκαθήραντες δὲ αὐτὴν καὶ διηθήσαντες οἴνῳ φοινικηίῳ, αὐτὶς διηθέουσι θυμῆμασι τετριμμένοισι· ἔπειτα τὴν νηδὺν σμύρνης ἀκηράτου τετριμμένης, καὶ κασίης, καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων πλὴν λιβανωτοῦ πλήσαντες, συρράπτουσι ὀπίσω· ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ταριχεύουσι λίτρῳ κρύψαντες ἡμέρας ἐβδομήκοντα· πλευνας δὲ τουτέων οὐκ ἔξεστι ταριχεύειν. ἔπεα δὲ παρέλθωσι αἱ ἐβδομήκοντα, λούσαντες τὸν νεκρὸν κατειλίσσουσι πᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα σινδόνης βυσσίνης τελαμῶσι κατατετμημένοισι, ὑποχρίοντες τῷ κόμμι τῷ δὴ ἀντὶ κόλλης τὰ πολλὰ χρέωνται Αἰγύπτιοι· ἐνθεῦτεν δὲ παραδεξάμενοί μιν οἱ προσήκοντες, ποιεῦνται ξύλινον τύπον ἀνθρωποειδέα· ποιησάμενοι δὲ, ἐοεργνῶσι τὸν νεκρὸν· καὶ κατακληῖσαντες οὕτω θησαυρίζουσι· [ἐν οἰκήματι θηκαίῳ, ἰστάντες ὀρθὸν πρὸς τοῖχον· οὕτω μὲν τοὺς τὰ πολυτελέστατα σκευάζουσι νεκρούς.] Τοὺς δὲ τὰ μέσα βουλομένους τὴν 87 δὲ πολυτελετήην φεύγοντας, σκευάζουσι ὧδε· ἔπεα δὲ τοὺς κλυστήρας πλήσωνται τοῦ ἀπὸ κέδρου ἀλείφατος γινομένου, ἐν ὧν ἐπλησαν τοῦ νεκροῦ τὴν κοιλίην, οὔτε ἀναταμόντες αὐτὸν οὔτε ἐξελόντες τὴν νηδὺν, κατὰ δὲ τὴν ἔδρην ἐσηθήσαντες· καὶ ἐπιλαβόντες τὸ κλύσμα τῆς ὀπίσω ὁδοῦ, ταριχεύουσι τὰς προκει-

μένας ἡμέρας· τῇ δὲ τελευταίῃ ἐξιεῖσι ἐκ τῆς κοιλίης τὴν κεδρίην, τὴν ἐσῆκαν πρότερον· ἣ δὲ ἔχει τοσαύτην δύναμιν, ὥστε ἅμα ἐωυτῇ τὴν νηδὺν καὶ τὰ σπλάγχνα κατατετηκότα ἐξάγει· τὰς δὲ σάρκας τὸ λίτρον κατατῆκει· καὶ δὴ λείπεται τοῦ νεκροῦ τὸ δέρμα μόνον καὶ τὰ ὀστέα· ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, ἀπ' ὧν ἔδωκαν οὕτω τὸν νεκρὸν οὐδὲν ἔτι
 88 πρηγματευθέντες. Ἡ δὲ τρίτη ταριχευσις ἐστὶ ἦδε, ἣ τοὺς χρήμασι ἀσθενεστέρους σκευάζει· συρμαίῃ διηθήσαντες τὴν κοιλίην, ταριχεύουσι τὰς ἐβδομήκοντα ἡμέρας, καὶ ἔπειτα ἀπ' ὧν ἔδωκαν ἀποφέρε-
 89 σθαι. Τὰς δὲ γυναῖκας τῶν ἐπιφανέων ἀνδρῶν, ἐπεὰν τελευτήσωσι, οἱ παραυτικά διδοῦσι ταριχεύειν, οὐδὲ ὄσαι ἂν ὧσι εὐειδέες κάρτα καὶ λόγου πλεῦνος γυναικες· ἀλλ' ἐπεὰν τριταῖαι ἢ τεταρταῖαι γένωνται, οὕτω παραδιδούσι τοῖσι ταριχεύουσι. τοῦτο δὲ ποιέουσι οὕτω τοῦδε εἵνεκεν, ἵνα μὴ σφι οἱ ταριχευταὶ μίσγωνται τῆσι γυναιξί· λαμφθῆναι γάρ τινά φασι μισγόμενον νεκρῷ προσφάτω γυναικός· κατεῖπαι δὲ
 90 τὸν ὁμότεχρον. Ὅς δ' ἂν ἢ αὐτῶν Αἰγυπτίων ἢ ξείνων ὁμοίως ὑπὸ κροκοδείλου ἀρπαχθεὶς ἢ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ φαίνεται τεθνηώς, κατ' ἣν ἂν πόλιν ἐξενειχθῆ, τούτους πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ ταριχεύσαντας αὐτὸν καὶ περιστείλαντας ὡς κάλλιστα θάψαι ἐν ἱρῆσι θήκησι· οὐδὲ ψαῦσαι ἔξεστι αὐτοῦ ἄλλον οὐδένα, οὔτε τῶν προσηκόντων οὔτε τῶν φίλων· ἀλλὰ μιν οἱ ἱρέες αὐτοὶ οἱ τοῦ Νείλου, ἅτε πλέον τι ἢ ἀνθρώπου νεκρὸν, χειραπτάζοντες θάπτουσι.

Ἑλληνικοῖσι δὲ νομαίοισι φεύγουσι χρᾶσθαι, τὸ δὲ σύμπαν εἰπεῖν, μὴδ' ἄλλων μηδαμὰ μηδαμῶν
 91 ἀνθρώπων νομαίοισι. (οἱ μὲν νυν ἄλλοι Αἰγύπτιοι οὕτω τοῦτο φυλάσσουσι· ἐστὶ δὲ Χέμμισ πόλις μεγάλη νομοῦ τοῦ Θηβαϊκοῦ, ἐγγὺς Νέης πόλιος· ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ἐστὶ Περσέος τοῦ Δαναῆς ἱρὸν τετράγωνον· περίξ δὲ αὐτοῦ φοίνικες πεφύκασιν· τὰ δὲ πρόφυλα τοῦ ἱροῦ λίθινά ἐστι, κάρτα μεγάλα· ἐπὶ

δὲ αὐτοῖσι ἀνδριάντες δύο ἐστᾶσι λίθινοι μεγάλοι· ἐν δὲ τῷ περιβεβλημένῳ τούτῳ νηὸς τε ἓν, καὶ ἄγαλμα ἐν αὐτῷ ἐνέστηκε τοῦ Περσέος. οὗτοι οἱ Χερμίται λέγουσι τὸν Περσέα πολλάκι μὲν ἀνά τὴν γῆν φαίνεσθαι σφι, πολλάκι δὲ ἔσω τοῦ ἱεροῦ· σανδάλιον τε αὐτοῦ πεφορημένον εὐρίσκεισθαι, ἔὸν τὸ μέγαθος δίπηχυ· τὸ ἐπεὰν φανῆ, εὐθηνέειν ἅπασαν Αἴγυπτον. ταῦτα μὲν λέγουσι· ποιεῦσι δὲ τάδε Ἑλληνικὰ τῷ Περσεί· ἀγῶνα γυμνικὸν τιθεῖσι διὰ πάσης ἀγωνίης ἔχοντα, παρέχοντες ἄεθλα κτήνεα καὶ χλαίνας καὶ δέρματα. εἰρομένου δέ μευ ὃ τι σφι μούνοισι ἔωθε ὁ Περσεὺς ἐπιφαίνεσθαι, καὶ ὃ τι κεχωρίδαται Αἰγυπτίων τῶν ἄλλων ἀγῶνα γυμνικὸν τιθέντες, ἔφασαν “τὸν Περσέα ἐκ τῆς ἑωυτῶν πόλιος γεγονέναι· τὸν γὰρ Δαναὸν καὶ τὸν Λυγκέα, ἐόντας Χερμίτας, ἐκπλῶσαι ἐς τὴν Ἑλλάδα.” ἀπὸ δὲ τούτων γενεηλογέοντες, κατέβαινον ἐς τὸν Περσέα· “ἀπικόμενον δὲ αὐτὸν ἐς Αἴγυπτον, κατ’ αἰτίην τὴν καὶ Ἑλληνες λέγουσι, οἷσοντα ἐκ Διβύης τὴν Γοργοῦς κεφαλὴν, ἔφασαν ἐλθεῖν καὶ παρὰ σφέας καὶ ἀναγνῶνας τοὺς συγγενέας πάντας· ἐκμεμαθηκότα δὲ μιν ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον τὸ τῆς Χέρμιος οὖνομα, πεπυσμένον παρὰ τῆς μητρός· ἀγῶνα δὲ οἱ γυμνικὸν αὐτοῦ κελεύσαντος ἐπιτελέειν.”)

Ταῦτα μὲν πάντα οἱ κατύπερθε τῶν ἐλέων οἰκέον- 92
τες Αἰγύπτιοι νομίζουσι· οἱ δὲ δὴ ἐν τοῖσι ἔλεσι κατοικημένοι τοῖσι μὲν αὐτοῖσι νόμοισι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ ἄλλοι Αἰγύπτιοι, καὶ τὰ ἄλλα καὶ γυναικὶ μὴ ἕκαστος αὐτῶν συνοικέει, κατάπερ Ἑλληνες. ἀτὰρ πρὸς εὐτελέην τῶν σιτίων τάδε σφι ἄλλα ἐξεύρηται· ἐπεὰν πλήρης γένηται ὁ ποταμὸς καὶ τὰ πεδία πελαγίση, φύεται ἐν τῷ ὕδατι κρίνεα πολλὰ, τὰ Αἰγύπτιοι καλέουσι λωτόν· ταῦτα ἐπεὰν δρέψωσι, ἀναίνουσι πρὸς ἥλιον, καὶ ἔπειτα τὸ ἐκ μέσον τοῦ λωτοῦ τῇ μήκωνι ἔὸν ἐμφορὸς πτίσαντες, ποιεῦνται ἐξ αὐτοῦ ἄρτους ὀπτοὺς πυρί. ἔστι δὲ καὶ ἡ ῥίζα τοῦ

λιτοῦ τούτου ἔδωδίμη, καὶ ἐγγλύσσει ἐπιεικέως, ἐὼν
 στρογγύλον μέγαθος κατὰ μῆλον. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα
 κρίνεα ῥόδοισι ἐμφερέα, ἐν τῷ ποταμῷ γινόμενα καὶ
 ταῦτα, ἐξ ὧν ὁ καρπὸς ἐν ἄλλῃ κάλυκι παραφυομένη
 ἐκ τῆς ῥίζης γίνεται, κηρίῳ σφηκῶν ἰδέην ὁμοιότατον·
 ἐν τούτῳ τρωκτὰ ὅσον τε πυρὴν ἐλαίης ἐγγίνεται
 συχνά· τρώγεται δὲ καὶ ἀπαλὰ ταῦτα καὶ αὔα. τὴν
 δὲ βύβλον τὴν ἐπέτειον γινομένην, ἐπεὰν ἀνυσπά-
 σωσι ἐκ τῶν ἐλέων, τὰ μὲν ἄνω αὐτῆς ἀποτάμνοντες
 εἰς ἄλλο τι τράπουσι, τὸ δὲ κάτω λελειμμένον ὅσον
 τε ἐπὶ πῆχυν τρώγουσι, καὶ πωλέουσι· οἱ δὲ ἂν καὶ
 κάρτα βούλωνται χρηστῇ τῇ βύβλῳ χρᾶσθαι, ἐν
 κλιβάνῳ διαφανεῖ πνίξαντες οὕτω τρώγουσι. οἱ δὲ
 τινες αὐτῶν ζῶσι ἀπὸ τῶν ἰχθύων μούνων· τοὺς
 ἐπεὰν λάβωσι καὶ ἐξέλωσι τὴν κοιλίην, αὐαίνουσι
 πρὸς ἥλιον καὶ ἔπειτα αὔους ἔοντας σιτέονται.

- 93 Οἱ δὲ ἰχθύες οἱ ἀγελαῖοι ἐν μὲν τοῖσι ποταμοῖσι
 οὐ μάλα γίνονται· τρεφόμενοι δὲ ἐν τῇσι λίμνησι,
 τοιαύδε ποιεῦσι· ἐπεὰν σφεας εἰσὶν οἰστρος κῦσκεσθαι,
 ἀγελῆδὸν ἐκπλώουσι εἰς τὴν θάλασσαν· ἠγέονται δὲ
 οἱ ἔρσενες ἀπορραίνοντες τοῦ θοροῦ· αἱ δὲ ἐπόμεναι
 ἀνακάπτουσι, καὶ ἐξ αὐτοῦ κῦσκονται· ἐπεὰν δὲ
 πλήρεις γένωνται ἐν τῇ θαλάσῃ, ἀναπλώουσι ὀπίσω
 εἰς ἥθεα τὰ ἐωντῶν ἕκαστοι. ἠγέονται μέντοι γε
 οὐκέτι οἱ αἰτοὶ, ἀλλὰ τῶν θηλέων γίνεται ἡ ἠγεμονίη·
 ἠγεύμεναι δὲ ἀγελῆδὸν, ποιεῦσι οἷον περ ἐποίευν οἱ
 ἔρσενες· τῶν γὰρ ὧν ἀπορραίνουσι κατ' ὀλίγους
 τῶν κέγχρων, οἱ δὲ ἔρσενες καταπίνουσι ἐπόμενοι·
 εἰσὶ δὲ οἱ κέγχροι οὗτοι ἰχθύες· ἐκ δὲ τῶν περιγινο-
 μένων καὶ μὴ καταπινομένων κέγχρων οἱ τρεφόμενοι
 ἰχθύες γίνονται. οἱ δ' ἂν αὐτῶν ἀλώσι ἐκπλώνοντες
 εἰς θάλασσαν, φαίνονται τετριμμένοι τὰ ἐπαριστερὰ
 τῶν κεφαλῶν· οἱ δ' ἂν ὀπίσω ἀναπλώνοντες, τὰ
 ἐπιδεξιὰ τετρίφαται· πάσχουσι δὲ ταῦτα διὰ τόδε·
 ἐχόμενοι τῆς γῆς ἐπ' ἀριστερὰ καταπλώουσι εἰς θάλασ-
 σαν· καὶ ἀναπλώνοντες ὀπίσω, τῆς αὐτῆς ἀντέχονται

ἐγχριπτόμενοι καὶ ψαύοντες ὡς μάλιστα, ἵνα δὴ μὴ ἁμάρτοιεν τῆς ὁδοῦ διὰ τὸν ῥόον. ἐπεὰν δὲ πληθύνῃσθαι ἄρχηται ὁ Νεῖλος, τὰ τε κοῖλα τῆς γῆς καὶ τὰ τέλματα τὰ παρὰ τὸν ποταμὸν πρῶτα ἄρχεται πίπλασθαι, διηθέοντος τοῦ ὕδατος ἐκ τοῦ ποταμοῦ· καὶ αὐτίκα τε πλέα γίνεται ταῦτα καὶ παραχρῆμα ἰχθύων σμικρῶν πίπλαται πάντα. κόθεν δὲ οἶκος αὐτοῦς γίνεσθαι, ἐγὼ μοι δοκέω κατανοέειν τοῦτο· τοῦ προτέρου ἔτεος ἐπεὰν ἀπολίπη ὁ Νεῖλος, οἱ ἰχθύες ἐντεκόντες ὡὰ ἐς τὴν ἰλὺν ἅμα τῷ ἐσχάτῳ ὕδατι ἀπαλλάσσονται· ἐπεὰν δὲ περιελθόντος τοῦ χρόνου πάλιν ἐπέλθῃ τὸ ὕδωρ, ἐκ τῶν ὠν τούτων παραντικά γίνονται οἱ ἰχθύες. καὶ περὶ μὲν τοὺς ἰχθῦς οὕτω ἔχει.

Ἄλειφατι δὲ χρέωνται Αἰγυπτίων οἱ περὶ τὰ ἔλαια 94 οἰκέοντες ἀπὸ τῶν σιλλικυπρίων τοῦ καρποῦ, τὸ καλεῦσι μὲν Αἰγύπτιοι κίκι· ποιεῦσι δὲ ὡδε· παρὰ τὰ χεῖλεα τῶν τε ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν σπείρουσι τὰ σιλλικύπρια ταῦτα, τὰ ἐν Ἑλλησι αὐτόματα ἄγρια φύεται· ταῦτα ἐν τῇ Αἰγύπτῳ σπειρόμενα, καρπὸν φέρει πολλὸν μὲν δυσώδεα δὲ· τοῦτον ἐπεὰν συλλέξωνται, οἱ μὲν κόψαντες ἀπιπούσι· οἱ δὲ καὶ φρύξαντες ἀπέψουσι, καὶ τὸ ἀπορρέον ἀπ' αὐτοῦ συγκομίζονται. ἔστι δὲ πῖον καὶ οὐδὲν ἦσσον τοῦ ἐλαίου τῷ λύχνῳ προσηνές, ὁδμὴν δὲ βαρέαν παρέχεται. Πρὸς δὲ τοὺς κώνωπας ἀφθότους ἕοντας τάδε 95 σφί ἐστι μεμηχανημένα· τοὺς μὲν τὰ ἄνω τῶν ἐλέων οἰκέοντας οἱ πύργοι ὠφελέουσι, ἐς οὓς ἀναβαίνοντες κοιμέονται· οἱ γὰρ κώνωπες ὑπὸ τῶν ἀνέμων οὐκ οἰοῖτε εἶσι ὑψοῦ πέτεσθαι· τοῖσι δὲ περὶ τὰ ἔλαια οἰκέουσι τάδε ἀντὶ τῶν πύργων ἄλλα μεμηχάνηται· πᾶς ἀνὴρ αὐτῶν ἀμφίβληστρον ἔκτηται, τῷ τῆς μὲν ἡμέρης ἰχθῦς ἀγρεύει, τὴν δὲ νύκτα τάδε αὐτῷ χράται· ἐν τῇ ἀναπαύεται κοίτῃ περὶ ταύτην ἴσθησι τὸ ἀμφίβληστρον, καὶ ἔπειτα ἐνδὺς ὑπ' αὐτῷ καθέδει· οἱ δὲ κώνωπες, ἦν μὲν ἐν ἱματίῳ ἐνελιξάμενος εὖδη ἢ σινδόνι,

διὰ τούτων δάκνουσι· διὰ δὲ τοῦ δικτύου οὐδὲ πει-
ρῶνται ἀρχήν·

- 96 Τὰ δὲ δὴ πλοιά σφι, τοῖσι φορτηγέουσι, ἔστι ἐκ
τῆς ἀκάνθης ποιούμενα· τῆς ἢ μορφή μὲν ἔστι ὁμοιο-
τάτη τῷ Κυρηναίῳ λωτῷ, τὸ δὲ δάκρυν κόμμι ἔστι·
ἐκ ταύτης ὦν τῆς ἀκάνθης κοψάμενοι ξύλα ὅσον τε
διπήχεα πλινθηδὸν συντιθεῖσι, ναυπηγέμενοι τρόπον
τοιόνδε· περὶ γόμφους πυκνοὺς καὶ μακροὺς περιεί-
ρουσι τὰ διπήχεα ξύλα· ἐπεὰν δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ
ναυπηγήσωνται, ζυγὰ ἐπιπολῆς τείνουσι αὐτῶν· νο-
μεῦσι δὲ οὐδὲν χρέωνται· ἔσωθεν δὲ τὰς ἀρμονίας
ἐν ὧν ἐπάκτωσαν τῇ βύβλῳ· πηδάλιον δὲ ἐν ποιεῦν-
ται, καὶ τοῦτο διὰ τῆς τρόπιος διαβύνεται· ἰστῷ δὲ
ἀκανθίνῳ χρέωνται, ἰστίοισι δὲ βυβλίνοισι· ταῦτα
τὰ πλοῖα ἀνὰ μὲν τὸν ποταμὸν οὐ δύνανται πλέειν
ἢν μὴ λαμπρὸς ἄνεμος ἐπέχη, ἐκ γῆς δὲ παρέλκεται·
κατὰ ῥόον δὲ κομίζεται ὧδε· ἔστι ἐκ μυρικής πεποιη-
μένη θύρη κατερραμμένη ῥίπει καλάμων, καὶ λίθος
τετρημένος διτάλαντος μάλιστά κη σταθμόν· τούτων
τὴν μὲν θύρην δεδεμένην κάλῳ ἔμπροσθε τοῦ πλοίου
ἀπείε ἐπιφέρεσθαι, τὸν δὲ λίθον ἄλλῳ κάλῳ ὀπισθε·
ἢ μὲν δὴ θύρην, τοῦ ῥόου ἐμπίπτοντος, χωρέει ταχέως
καὶ ἔλκει τὴν βάριν· (τοῦτο γὰρ δὴ οὖνομά ἐστι
τοῖσι πλοίοισι τούτοις) ὁ δὲ λίθος ὀπισθε ἐπελκό-
μενος καὶ ἐὼν ἐν βυσσῷ, κατιθύνει τὸν πλόον· ἔστι
δέ σφι τὰ πλοῖα ταῦτα πλήθει πολλὰ, καὶ ἄγει ἔνια
- 97 πολλὰς χιλιάδας ταλάντων· Ἐπεὰν δὲ ἐπέλθῃ ὁ
Νεῖλος τὴν χώραν, αἱ πόλις μούναι φαίνονται ὑπερ-
έχουσαι, μάλιστά κη ἐμπερέες τῆσι ἐν τῷ Αἰγαίῳ
πόντῳ νήσοισι· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῆς Αἰγύπτου
πέλαγος γίνεται, αἱ δὲ πόλις μούναι ὑπερέχουσι·
πορθμεύονται ὦν, ἐπεὰν τοῦτο γένηται, οὐκέτι κατὰ
τὰ ῥέεθρα τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ πεδίου·
ἐς μὲν γε Μέμφιν ἐκ Ναυκράτιος ἀναπλώοντι, παρ'
αὐτὰς τὰς πυραμίδας γίνεται ὁ πλόος· [ἔστι δὲ οὐκ
οὗτος, ἀλλὰ παρὰ τὸ ὄξυ τοῦ Δέλτα, καὶ παρὰ

Κερκάσωρον πόλιν.] ἐς δὲ Ναύκρατιν ἀπὸ θαλάσσης καὶ Κανώβου διὰ πεδίου πλέων, ἤξεις κατ' Ἄνθυλλάν τε πόλιν, καὶ τὴν Ἀρχάνδρου καλευμένην. Του- 98
τέων δὲ ἡ μὲν Ἄνθυλλα, εὐῦσα λογίμη πόλις, ἐς ὑποδήματα ἐξαιρετος δίδοται τοῦ αἰεὶ βασιλεύοντος Αἰγύπτου τῇ γυναικί. (τοῦτο δὲ γίνεται ἐξ ὅσου ὑπὸ Πέρσῃ ἐστὶ Αἴγυπτος.) ἡ δὲ ἐτέρη πόλις δοκέει μοι τὸ οὔνομα ἔχειν ἀπὸ τοῦ Δαναοῦ γαμβροῦ, Ἀρχάνδρου τοῦ Φθίου, τοῦ Ἀχαιοῦ· καλέεται γὰρ δὴ Ἀρχάνδρου πόλις. εἴη δ' ἂν καὶ ἄλλος τις Ἀρχανδρος· οὐ μέντοι γε Αἰγύπτιον τὸ οὔνομα.

Μέχρι μὲν τούτου ὄψις τε ἐμῆ καὶ γνώμη καὶ 99
ιστορίη ταῦτα λέγουσά ἐστί· τὸ δὲ ἀπὸ τούδε, Αἰγυπτίους ἔρχομαι λόγους ἐρέων κατὰ τὰ ἤκουον· προσέσται δὲ αὐτοῖσι τι καὶ τῆς ἐμῆς ὄψις. τὸν Μῆνα τὸν πρῶτον βασιλεύσαντα Αἰγύπτου, οἱ ἱεεὲς ἔλεγον τοῦτο μὲν ἀπογεφυρῶσαι καὶ τὴν Μέμφιν.—τὸν γὰρ ποταμὸν πάντα ῥέειν παρὰ τὸ ὄρος τὸ ψάμμινον πρὸς Λιβύης, τὸν δὲ Μῆνα ἄνωθεν, ὅσον τε ἑκατὸν σταδίου ἀπὸ Μέμφιος, τὸν πρὸς μεσαμβρίας ἀγκῶνα προσχώσαντα, τὸ μὲν ἀρχαῖον ῥέεθρον ἀποξηράναι τὸν δὲ ποταμὸν ὀχετεῦσαι, τὸ μέσον τῶν οὐρέων ῥέειν· ἔτι δὲ καὶ νῦν ὑπὸ Περσέων ὁ ἀγκῶν οὗτος τοῦ Νείλου ὃς ἀπεργμένος ῥέει ἐν φυλακῇσι μεγάλῃσι ἔχεται, φρασσόμενος ἀνὰ πᾶν ἔτος· εἰ γὰρ ἐθελήσει ῥήξας ὑπερβῆναι ὁ ποταμὸς ταύτη, κίνδυνος πάσῃ Μέμφι κατακλυσθῆναι ἐστὶ.—ὡς δὲ τῷ Μῆνι τούτῳ τῷ πρώτῳ γενομένῳ βασιλεῖ χέρσον γεγονέναι τὸ ἀπεργμένον, τοῦτο μὲν ἐν αὐτῷ πόλιν κτίσαι ταύτην, ἣτις νῦν Μέμφις καλέεται· ἐστὶ γὰρ καὶ ἡ Μέμφις ἐν τῷ στενωπῷ τῆς Αἰγύπτου· ἐξῶθεν δὲ αὐτῆς περιορύξαι λίμνην ἐκ τοῦ ποταμοῦ πρὸς βορέην τε καὶ πρὸς ἐσπέρην· τὸ γὰρ πρὸς τὴν ἡῶ αὐτὸς ὁ Νεῖλος ἀπέργει· τοῦτο δὲ, τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱρὸν ἰδρῦσθαι ἐν αὐτῇ, ἐὼν μέγα τε καὶ ἀξιαπηγητότατον. Μετὰ δὲ τούτον, κατέλεγον οἱ ἱεεὲς ἐκ βύβλου 100

ἄλλων βασιλέων τριηκοσίων τε καὶ τριήκοντα οὐνόματα. ἐν τοσαύτησι γενεῇσι ἀνθρώπων ὀκτωκαίδεκα μὲν Αἰθίοπες ἦσαν, μία δὲ γυνὴ ἐπιχωρὴ· οἱ δὲ ἄλλοι, ἄνδρες Αἰγύπτιοι· τῇ δὲ γυναικὶ οὐνομα ἦν ἣτις ἐβασίλευσε τόπερ τῇ Βαβυλωνίῃ, Νίτωκρις· τὴν ἔλεγον τιμωρέουσαν ἀδελφεῶ, — τὸν Αἰγύπτιοι βασιλεύοντα σφέων ἀπέκτειναν, ἀποκτείναντες δὲ οὕτω ἐκείνη ἀπέδωσαν τὴν βασιληίην, — τούτῳ τιμωρέουσαν πολλοὺς Αἰγυπτίων διαφθεῖραι δόλω· ποιησαμένην γάρ μιν οἶκημα περίμηκες ὑπόγειον καινοῦν τῷ λόγῳ, νόῳ δὲ ἄλλα μηχανᾶσθαι· καλέσασαν δὲ μιν Αἰγυπτίων τοὺς μάλιστα μεταίτιους τοῦ φόνου ἦδεε, πολλοὺς ἐστιᾶν· δαινυμένοισι δὲ ἐπεῖναι τὸν ποταμὸν δι' αὐλῶνος κρυπτοῦ μεγάλου· ταύτης μὲν περὶ τοσαῦτα ἔλεγον· πλὴν ὅτι αὐτὴν μιν, ὡς τοῦτο ἐξέργαστο, ῥίψαι ἐς οἶκημα σποδοῦ πλέον ὅκως ἀτι-

101 μώρητος γένηται. Τῶν δὲ ἄλλων βασιλέων οὐ γὰρ ἔλεγον οὐδεμίαν ἔργων ἀπόδεξιν, κατ' οὐδὲν εἶναι λαμπρότητος, πλὴν ἐνὸς τοῦ ἐσχάτου αὐτῶν Μοίριος· τοῦτον δὲ ἀποδέξασθαι μνημόσυνα τοῦ Ἡφαίστου τὰ πρὸς βορῆν ἄνεμον τετραμμένα προπύλαια· λίμνην τε ὀρύξαι τῆς ἡ περιόδου ὄσων ἐστὶ σταδίων ὕστερον δηλώσω· πυραμίδας τε ἐν αὐτῇ οἰκοδομῆσαι τῶν τοῦ μεγάλθεος περὶ ὁμοῦ αὐτῇ τῇ λίμνῃ ἐπιμνήσομαι. τοῦτον μὲν τοσαῦτα ἀποδέξασθαι, τῶν δὲ ἄλλων οὐδένα οὐδέν.

102 Παραμειψάμενος ὦν τούτους, τοῦ ἐπὶ τούτοις γενομένου βασιλέος, τῷ οὐνομα ἦν Σέσωστρις, τούτου μνήμην ποιήσομαι. τὸν ἔλεγον οἱ ἱεεὲς πρῶτον μὲν πλοίοισι μακροῖσι ὀρμηθέντα ἐκ τοῦ Ἀραβίου κόλπου, τοὺς παρὰ τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν κατοικημένους καταστρέφειν· ἐς ὃ πλέοντά μιν πρόσω ἀπικέσθαι ἐς θάλασσαν οὐκέτι πλωτὴν ὑπὸ βραχέων ἐνθεῦτεν δὲ ὡς ὀπίσω ἀπίκητο ἐς Αἴγυπτον, κατὰ τῶν ἱρέων τὴν φάτιν, στρατιὴν πολλὴν λαβὼν ἤλαυνε διὰ τῆς ἠπείρου, πᾶν ἔθνος τὸ ἐμποδῶν καταστρε-

φόμενος. ὁτέοισι μὲν νυν αὐτῶν ἀλκίμοισι ἐνετύγχανε καὶ δεινῶς γλιχομένοισι περὶ τῆς ἐλευθερίας, τούτοισι μὲν στήλας ἐνίστη ἐς τὰς χώρας, διὰ γραμμάτων λεγούσας τό τε ἔωντοῦ οὐνομα καὶ τῆς πάτρης, καὶ ὡς δυνάμι τῇ ἔωντοῦ κατεστρέψατό σφεας· ὁτέων δὲ ἀμαχητὶ καὶ εὐπετέως παρέλαβε τὰς πόλεις, τούτοισι δὲ ἐνέγραφε ἐν τῇσι στήλησι κατὰ ταῦτα καὶ τοῖσι ἀνδρηίοισι τῶν ἐθνῶν γενομένοισι· καὶ δὴ καὶ αἰδοῖα γυναικὸς προσενέγραφε, δῆλυ βουλόμενος ποιεῖν ὡς εἶψαν ἀνάλκιδες. Ταῦτα δὲ ποιεῶν διε- 103
ξῆιε τὴν ἠπειρον, ἐς ὃ ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Εὐρώπην διαβὰς τοὺς τε Σκύθας κατεστρέψατο καὶ τοὺς Θρηήκας· ἐς τούτους δέ μοι δοκεῖ καὶ οὐ προσώτατα ἀπικέσθαι ὁ Αἰγύπτιος στρατός· ἐν μὲν γὰρ τῇ τούτων χώρῃ φαίνονται σταθεῖσαι αἱ στήλαι, τὸ δὲ προσωτέρω τούτων οὐκέτι· ἐνθεῦτεν δὲ ἐπιστρέψας ὀπίσω ἦε· καὶ ἐπεὶ τε ἐγένετο ἐπὶ Φάσι ποταμῶ, οὐκ ἔχω τὸ ἐνθεῦτεν ἀτρεκέως εἰπεῖν, εἴτε αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Σέσωστρις ἀποδασάμενος τῆς ἔωντοῦ στρατιῆς μόριον ὅσον δὴ αὐτοῦ κατέλιπε τῆς χώρας οἰκήτορας, εἴτε τῶν τινὲς στρατιωτῶν τῇ πλάνῃ αὐτοῦ ἀχθεσθέντες, περὶ Φάσιν ποταμὸν κατέμειναν.

Φαίνονται μὲν γὰρ ἔοντες οἱ Κόλχοι Αἰγύπτιοι· 104
νοήσας δὲ πρότερον αὐτὸς ἢ ἀκούσας ἄλλων, λέγων ὡς δέ μοι ἐν φροντίδι ἐγένετο, εἰρόμην ἀμφοτέρους· καὶ μᾶλλον οἱ Κόλχοι ἐμεμνέατο τῶν Αἰγυπτίων ἢ οἱ Αἰγύπτιοι τῶν Κόλχων· νομίζειν δ' ἔφασαν οἱ Αἰγύπτιοι τῆς Σέσωστριος στρατιῆς εἶναι τοὺς Κόλχους. αὐτὸς δὲ εἶκασα τῆδε, καὶ ὅτι μελάγχροές εἰσι καὶ οὐλότριχες· καὶ τοῦτο μὲν ἐς οὐδὲν ἀνήκει· εἰσι γὰρ καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι· ἀλλὰ τοιοῦδε καὶ μᾶλλον, ὅτι μῶνοι πάντων ἀνθρώπων Κόλχοι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτάμνονται ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα· Φοίνικες δὲ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ καὶ αὐτοὶ ὁμολογέουσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι, Σύριοι δὲ οἱ περὶ Θερμῶδοντα καὶ Παρθένιον ποτα-

μόν, καὶ Μάκρωνες οἱ τούτοισι ἀστυγείτονες ἔοντες, ἀπὸ Κόλχων φασὶ νεωστὶ μεμαθηκέναι· οὗτοι γάρ εἰσι οἱ περιταμνόμενοι ἀνθρώπων μῦνοι. καὶ οὗτοι Αἰγυπτίοισι φαίνονται ποιεῦντες κατὰ τὰ αὐτὰ, αὐτῶν δὲ Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιοπῶν οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὁκότεροι παρὰ τῶν ἑτέρων ἐξέμαθον· ἀρχαῖον γὰρ δὴ τι φαίνεται ἔόν· ὡς δ' ἐπιμισγόμενοι Αἰγύπτῳ ἐξέμαθον, μέγα μοι καὶ τόδε τεκμήριον γίνεται· Φοινίκων ὁκόσοι τῇ Ἑλλάδι ἐπιμισγόνται, οὐκέτι Αἰγυπτίους μιμούνται κατὰ τὰ αἰδοῖα, ἀλλὰ τῶν

105 ἐπιγινομένων οὐ περιτάμνουσι τὰ αἰδοῖα. Φέρον καὶ ἄλλο εἶπω περὶ τῶν Κόλχων, ὡς Αἰγυπτίοισι προσφερέες εἰσὶ. λίνον μῦνοι οὗτοί τε καὶ Αἰγύπτιοι ἐργάζονται κατὰ τὰ αὐτά. καὶ ἡ ζῴη πᾶσα καὶ ἡ γλῶσσα ἐμφερῆς ἐστὶ ἀλλήλοισι. λίνον δὲ τὸ μὲν Κολχικόν, ὑπὸ Ἑλλήνων Σαρδονικόν κέκληται· τὸ μὲν τοι ἀπ' Αἰγύπτου ἀπικνεύμενον καλέεται Αἰγύπτιον.

106 Τὰς δὲ στήλας τὰς ἴσα κατὰ τὰς χώρας ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς Σέσωστρις, αἱ μὲν πλεῖνες οὐκέτι φαίνονται περιεοῦσαι· ἐν δὲ τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ αὐτὸς ὄρεον εἰούσας, καὶ τὰ γράμματα τὰ εἰρημένα ἐνεόντα, καὶ γυναικὸς αἰδοῖα. εἰσὶ δὲ καὶ περὶ Ἰωνίην δύο τύποι ἐν πέτρῃσι ἐγκεκολαμμένοι τούτου τοῦ ἀνδρὸς, τῇ τε ἐκ τῆς Ἐφεσείης ἐς Φώκαιαν ἔρχονται, καὶ τῇ ἐκ Σαρδίων ἐς Σμύρνην· ἐκατέρωθι δὲ ἀνὴρ ἐγγέλυται, μέγαθος πέμπτης σπιθαμῆς, τῇ μὲν δεξιῇ χερὶ ἔχων αἰχμὴν τῇ δὲ ἀριστερῇ τόξα, καὶ τὴν ἄλλην σκευὴν ὡσαύτως· καὶ γὰρ Αἰγυπτίην καὶ Αἰθιοπίδα ἔχει· ἐκ δὲ τοῦ ὤμου ἐς τὸν ἕτερον ὤμον διὰ τῶν στηθέων γράμματα ἰρὰ Αἰγύπτια διήκει ἐγκεκολαμμένα, λέγοντα τάδε· ΕΓΩ ΤΗΝΔΕ ΤΗΝ ΧΩΡΗΝ ΩΜΟΙΣΙ ΤΟΙΣΙ ΕΜΟΙΣΙ ΕΚΤΗΣΑΜΗΝ. ὅστις δὲ καὶ ὁκόθεν ἐστὶ, ἐνθαῦτα μὲν οὐ δηλοῖ, ἐτέρωθι δὲ δεδήλωκε· τὰ δὲ καὶ μετεξέτεροι τῶν θεσησαμένων Μέμνονος εἰκόνα εἰκάζουσί μιν εἶναι, πολὺ τῆς ἀληθείης ἀπολελειμμένοι.

Τοῦτον δὴ τὸν Αἰγύπτιον Σέσωστριν ἀναχωρέοντα 107
 καὶ ἀνάγοντα πολλοὺς ἀνθρώπους τῶν ἐθνέων τῶν
 τὰς χώρας κατεστρέψατο, ἔλεγον οἱ ἱερεῖς, ἐπεὶ τε
 ἐγένετο ἀνακομιζόμενος ἐν Δάφνησι τῆσι Πηλουσί-
 ησι, τὸν ἀδελφεὸν ἑωυτοῦ τῷ ἐπέτρεψε Σέσωστρις
 τὴν Αἴγυπτον, τοῦτον ἐπὶ ξείνια αὐτὸν καλέσαντα
 καὶ πρὸς αὐτῷ τοὺς παῖδας, περινηῆσαι ἕξωθεν τὴν
 οἰκίην ὕλη περινηῆσαντα δὲ ὑποπρῆσαι· τὸν δὲ, ὡς
 μαθεῖν τοῦτο, αὐτίκα συμβουλευέσθαι τῇ γυναικί·
 καὶ γὰρ δὴ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτὸν ἅμα ἄγεσθαι· τὴν
 δὲ οἱ συμβουλευῆσαι, τῶν παίδων ἑόντων ἕξ, τοὺς δύο
 ἐπὶ τὴν πυρὴν ἐκτείναντα γεφυρῶσαι τὸ καιόμενον,
 αὐτοὺς δ' ἐπ' ἐκείνων ἐπιβαίνοντας ἐκσώζεσθαι·
 ταῦτα ποιῆσαι τὸν Σέσωστριν, καὶ δύο μὲν τῶν παί-
 δων κατακαῆναι τρόπῳ τοιούτῳ, τοὺς δὲ λοιποὺς
 ἀποσωθῆναι ἅμα τῷ πατρί. Νοστήσας δὲ ὁ Σέσω- 108
 στρις ἐς τὴν Αἴγυπτον καὶ τισάμενος τὸν ἀδελφεὸν,
 τῷ μὲν ὁμίλῳ τὸν ἐπηγάγετο, τῶν τὰς χώρας κατε-
 στρέψατο, τούτῳ μὲν τάδε ἐχρήσατο· τοὺς τέ οἱ
 λίθους, τοὺς ἐπὶ τούτου τοῦ βασιλέως κομισθέντας
 ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱρὸν, ἑόντας μεγάλῃ περιμή-
 κεας, οὗτοι ἦσαν οἱ ἐλκύσαντες· καὶ τὰς διώρυχας
 τὰς νῦν ἐούσας ἐν Αἰγύπτῳ πάσας οὗτοι ἀναγκαζό-
 μενοι ὤρυσσον· ἐποίεον τε οὐκ ἐκόντες Αἴγυπτον τὸ
 πρὶν ἐούσαν ἰπασίμην καὶ ἀμαξενομένην πᾶσαν
 ἐνδεᾶ τούτων· ἀπὸ γὰρ τούτου τοῦ χρόνου Αἴγυπτος,
 ἐούσα πεδιάς πᾶσα, ἀνιππος καὶ ἀναμάξευτος γέ-
 γονε· αἷται δὲ τούτων αἱ διώρυχες γεγόνασι, ἐούσαι
 πολλαὶ καὶ παντοίους τρόπους ἔχουσαι. κατέταμνε
 δὲ τοῦδε εἵνεκα τὴν χώραν ὁ βασιλεύς· ὅσοι τῶν
 Αἰγυπτίων μὴ ἐπὶ τῷ ποταμῷ ἔκτηντο τὰς πόλεις,
 ἀλλ' ἀναμέσους, οὗτοι, ὅκως τε ἀπίοι ὁ ποταμὸς,
 σπανίζοντες ὑδάτων πλατυτέροισι ἐχρέοντο τοῖσι
 πόμασι, ἐκ φρεάτων χρεόμενοι· τούτων μὲν δὴ
 εἵνεκα κατετμήθη ἡ Αἴγυπτος. Κατανεῖμαι δὲ 109
 τὴν χώραν Αἰγυπτίοισι ἅπασι τούτον ἔλεγον τὸν

- βασιλέα, κλήρον ἴσον ἐκάστῳ τετράγωνον διδόντα·
 καὶ ἀπὸ τούτου τὰς προσόδους ποιήσασθαι, ἐπιτά-
 ξαντα ἀποφορὴν ἐπιτελέειν κατ' ἐνιαυτόν. εἰ δέ
 τινος τοῦ κλήρου ὁ ποταμός τι παρέλοιτο, ἔλθων ἂν
 πρὸς αὐτὸν ἐσήμαινε τὸ γεγενημένον· ὁ δὲ ἔπεμπε
 τοὺς ἐπισκεψομένους καὶ ἀναμετρήσοντας ὅσῳ ἐλάσ-
 σων ὁ χώρος γέγονε, ὅκως τοῦ λοιποῦ κατὰ λόγον
 τῆς τεταγμένης ἀποφορῆς τελέοι. δοκέει δέ μοι
 ἐνθεῦτεν γεωμετρίῃ εὔρεθεισα, ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπαν-
 ελθεῖν. πόλον μὲν γὰρ καὶ γνώμονα, καὶ τὰ δυνά-
 δεκα μέρεα τῆς ἡμέρης, παρὰ Βαβυλωνίων ἔμαθον
 110 οἱ Ἕλληνες. Βασιλεὺς μὲν δὴ οὗτος μῦθος Αἰγύ-
 πτιος Αἰθιοπίας ἦρξε. μνημόσυνα δὲ ἐλίπετο πρὸ
 τοῦ Ἡφαιστείου ἀνδριάντας λιθίνους, δύο μὲν τριή-
 κοντα πήχεων, ἑνὸν τε καὶ τὴν γυναῖκα, τοὺς δὲ
 παῖδας ἑόντας τέσσερας, εἴκοσι πήχεων ἕκαστον.
 τῶν δὴ ὁ ἱεὺς τοῦ Ἡφαίστου χρόνῳ μετέπειτα
 πολλῶ Δαρεῖον τὸν Πέρσῃν οὐ περιεῖδε ἰστάντα
 ἔμπροσθεν ἀνδριάντα, φάς “οὐ οἱ πεποιῆσθαι ἔργα
 οἰά περ Σεσώστρι τῷ Αἰγυπτίῳ. Σέσωστριν μὲν γὰρ
 ἄλλα τε καταστρέψασθαι ἔθνεα οὐκ ἐλάσσω ἐκείνου,
 καὶ δὴ καὶ Σκύθας· Δαρεῖον δὲ οὐ δυνασθῆναι
 Σκύθας ἐλεῖν. οὐκὼν δίκαιον εἶναι ἰστάναι ἔμπροσθε
 τῶν ἐκείνου ἀναθημάτων, μὴ οὐκ ὑπερβαλλόμενον
 τοῖσι ἔργοισι.” Δαρεῖον μὲν νυν λέγουσι πρὸς
 ταῦτα συγγνώμην ποιήσασθαι·
- 111 Σεσώστριος δὲ τελευτήσαντος, ἐκδέξασθαι ἔλεγον
 τὴν βασιλητὴν τὸν παῖδα αὐτοῦ Φερῶν· τὸν ἀποδέ-
 ξασθαι μὲν οὐδεμίαν στρατητὴν, συνενειχθῆναι δὲ
 οἱ τυφλὸν γενέσθαι διὰ τοιόνδε πρῆγμα· τοῦ ποτα-
 μοῦ κατελθόντος μέγιστα δὴ τότε ἐπ' ὀκτωκαίδεκα
 πήχεας, ὡς ὑπερέβαλε τὰς ἀρούρας, πνεύματος
 ἔμπεσόντος, κυματῆς ὁ ποταμὸς ἐγένετο· τὸν δὲ
 βασιλέα λέγουσι τοῦτον ἀτασθαλίῃ χρησάμενον,
 λαβόντα αἰχμὴν βαλέειν ἐς μέσας τὰς δίνας τοῦ
 ποταμοῦ· μετὰ δὲ, αὐτίκα καμόντα αὐτὸν τοὺς

ὄφθαλμοὺς τυφλωθῆναι· δέκα μὲν δὴ ἔτεα εἶναι μιν τυφλόν· ἐνδεκάτῳ δὲ ἔτει ἀπικέσθαι οἱ μαντήϊον ἐκ Βουτούς πόλιος, ὡς “ἐξήκει τέ οἱ ὁ χρόνος τῆς ζημίας, καὶ ἀναβλέψει, γυναικὸς οὖρῳ νιψάμενος τοὺς ὄφθαλμοὺς ἦτις παρὰ τὸν ἑωυτῆς ἄνδρα μῦνον πεφοίτηκε, ἄλλων ἀνδρῶν ἐοῦσα ἄπειρος.” καὶ τὸν πρώτης τῆς ἑωυτοῦ γυναικὸς πειρᾶσθαι· μετὰ δὲ, ὡς οὐκ ἀνέβλεπε, ἐπεξῆς πασέων πειρᾶσθαι· ἀναβλέψαντα δὲ συναγαγεῖν τὰς γυναῖκας τῶν ἐπειρήθη, πλὴν ἢ τῆς τῷ οὖρῳ νιψάμενος ἀνέβλεψε, ἐς μίαν πόλιν ἢ νῦν καλεῖται Ἐρυθρὴ βῶλος· ἐς ταύτην συναλίσαντα, ὑποπρῆσαι πάσας σὺν αὐτῇ τῇ πόλι· τῆς δὲ νιψάμενος τῷ οὖρῳ ἀνέβλεψε, ταύτην δὲ εἶχε αὐτὸς γυναῖκα. ἀναθήματα δὲ, ἀποφυγὼν τὴν πάθην τῶν ὀφθαλμῶν, ἄλλα τε ἀνὰ τὰ ἰρὰ πάντα τὰ λόγισμα ἀνέθηκε, καὶ, τοῦ γε λόγον μάλιστα αξιὸν ἔστι ἔχειν, ἐς τοῦ Ἥλιου τὸ ἰρὸν ἀξιοθέητα ἀνέθηκε ἔργα ὀβελοὺς δύο λιθίνους, ἐξ ἑνὸς ἑόντα ἑκάτερον λίθου, μῆκος μὲν ἑκάτερον πηχέων ἑκατὸν εὖρος δὲ ὀκτῶ πηχέων.

Τούτου δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιλεῖτην ἔλεγον 112 ἄνδρα Μεμφίτην, τῷ κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν οὖνομα Πρωτέα εἶναι· τοῦ νῦν τέμενός ἐστι ἐν Μέμφι κάρτα καλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, τοῦ Ἡφαιστήϊου πρὸς νότον ἄνεμον κείμενον· (περιοικέουσι δὲ τὸ τέμενος τοῦτο Φοίνικες Τύριοι, καλεῖται δὲ ὁ χῶρος οὗτος ὁ συνάπας Τυρίων στρατόπεδον) ἔστι δὲ ἐν τῷ τεμένει τοῦ Πρωτέος ἰρὸν τὸ καλεῖται Ξείνης Ἀφροδίτης· συμβάλλομαι δὲ τοῦτο τὸ ἰρὸν εἶναι Ἐλένης τῆς Τυνδάρεω, καὶ τὸν λόγον ἀκηκὼς ὡς διαιτήθη Ἐλένη παρὰ Πρωτεί, καὶ δὴ καὶ ὅτι Ξείνης Ἀφροδίτης ἐπωνύμιόν ἐστι· ὅσα γὰρ ἄλλα Ἀφροδίτης ἰρὰ ἐστι, οὐδαμῶς Ξείνης ἐπικαλεῖται. ἔλεγον δέ μοι οἱ ἱεεὲς ἱστοροῦντι τὰ περὶ Ἐλένην, 113 γενέσθαι ὧδε· Ἀλέξανδρον ἀρπάσαντα Ἐλένην ἐκ Σπάρτης ἀποπλέειν ἐς τὴν ἑωυτοῦ· καὶ μιν, ὡς

ἐγένετο ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἐξῶσται ἄνεμοι ἐκβάλλουσι ἐς τὸ Αἰγύπτιον πέλαγος· ἐνθεύτεν δὲ (οὐ γὰρ ἀνίει τὰ πνεύματα) ἀπικνέεται ἐς Αἴγυπτον, καὶ Αἰγύπτου ἐς τὸ νῦν Κανωβικὸν καλούμενον στόμα τοῦ Νείλου, καὶ ἐς Ταριχείας· ἦν δὲ ἐπὶ τῆς ἡϊόνος (ὃ καὶ νῦν ἐστι) Ἡρακλέος ἱρὸν, ἐς τὸ ἦν καταφυγὼν οἰκέτης ὄτεω ἀνθρώπων ἐπιβάληται στίγματα ἰρὰ ἑωυτὸν διδοὺς τῷ θεῷ, οὐκ ἔξεστι τούτου ἄψασθαι. (ὁ νόμος οὗτος διατελεῖ ἐὼν ὁμοίος μέχρι ἐμεῦ τῷ ἀπ' ἀρχῆς.) τοῦ ὧν δὴ Ἀλεξάνδρου ἀπιστέαται θεράποντες πυθόμενοι τὸν περὶ τὸ ἱρὸν ἔχοντα νόμον, ἰκέται δὲ ἰζόμενοι τοῦ θεοῦ, κατηγοροῦν τοῦ Ἀλεξάνδρου βουλόμενοι βλάπτειν αὐτὸν, πάντα λόγον ἐξηγεύμενοι ὡς εἶχε περὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὴν ἐς Μενέλεων ἀδικίην· κατηγοροῦν δὲ ταῦτα πρὸς τε τοὺς ἰρέας καὶ τὸν τοῦ στόματος τούτου φίλακον,

114 τῷ οὐνομα ἦν Θῶνις. Ἀκούσας δὲ τούτων ὁ Θῶνις πέμπει τὴν ταχίστην ἐς Μέμφιν παρὰ Πρωτέα ἀγγελίην, λέγουσαν τάδε· “ἦκει ξεῖνος, γένος μὲν Τευκρὸς, ἔργον δὲ ἀνόσιον ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐξεργασμένος· ξεῖνου γὰρ τοῦ ἑωυτοῦ ἐξαπατήσας τὴν γυναῖκα, αὐτὴν τε ταύτην ἄγων ἦκει καὶ πολλὰ κάρτα χρήματα, ὑπὸ ἀνέμων ἐς γῆν τὴν σὴν ἀπειχθεῖς. κότερα δῆτα τοῦτον ἐῶμεν ἀσινέα ἐκπλέειν, ἢ ἀφελώμεθα τὰ ἔχων ἦλθε;” ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ὁ Πρωτεὺς λέγοντα τάδε· “ἄνδρα τοῦτον, ὅστις κοτέ ἐστι ἀνόσια ἐργασμένος ξεῖνον τὸν ἑωυτοῦ, συλλαβόντες ἀπάγετε παρ' ἐμὲ, ἵνα εἰδῶ ὃ τι

115 κοτέ καὶ λέξει.” Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Θῶνις συλλαμβάνει τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ τὰς νέας αὐτοῦ κατίσχει· μετὰ δὲ, αὐτὸν τε τοῦτον ἀνήγαγε ἐς Μέμφιν καὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὰ χρήματα, πρὸς δὲ καὶ τοὺς ἰκέτας· ἀνακομισθέντων δὲ πάντων, εἰρώτα τὸν Ἀλέξανδρον ὁ Πρωτεὺς τίς εἶη καὶ ὁκόθεν πλέοι; ὃ δὲ οἱ καὶ τὸ γένος κατέλεξε καὶ τῆς πάτρης εἶπε τὸ οὐνομα· καὶ δὴ καὶ τὸν πλοῶν ἀπηγγήσατο

ὀκόθεν πλείο· μετὰ δὲ, ὁ Πρωτεύς εἰρώτα αὐτὸν ὀκόθεν τὴν Ἑλένην λάβοι; πλανωμένου δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῷ λόγῳ καὶ οὐ λέγοντος τὴν ἀληθῆν, ἤλεγχον οἱ γενόμενοι ἰκέται ἐξηγεύμενοι πάντα λόγον τοῦ ἀδικήματος· τέλος δὲ δὴ σφί λόγον τόνδε ἐκφαίνει ὁ Πρωτεύς, λέγων ὅτι “ἐγὼ εἰ μὴ περὶ πολλοῦ ἠγεύμην μηδένα ξείνων κτείνειν, ὅσοι ὑπ’ ἀνέμων ἤδη ἀπολαμφθέντες ἦλθον ἐς χώραν τὴν ἐμὴν, ἐγὼ ἂν σε ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνος ἐτισάμην· ὅς, ὦ κάκιστε ἀνδρῶν, ξεινίων τυχῶν ἔργον ἀνοσιώτατον ἐργάσαο, παρὰ τοῦ σεωυτοῦ ξείνου τὴν γυναῖκα ἦλθες· καὶ μάλα ταῦτά τοι οὐκ ἤρκεσε, ἀλλὰ ἀναπερώσας αὐτὴν οἶχαι ἔχων ἐκκλέψας· καὶ οὐδὲ ταῦτά τοι μούνα ἤρκεσε, ἀλλὰ καὶ τὰ οἰκία τοῦ ξείνου κεραΐσας ἤκεις. νῦν ὦν, ἐπειδὴ περὶ πολλοῦ ἠγῆμαι μὴ ξεινοκτονέειν, γυναῖκα μὲν ταύτην καὶ τὰ χρήματα οὗ τοι προήσω ἀπάγεσθαι, ἀλλὰ αὐτὰ ἐγὼ τῷ Ἑλληνι ξείνῳ φυλάξω, ἐς ὃ ἂν αὐτὸς ἐλθὼν ἐκεῖνος ἀπαγαγέσθαι ἐθέλῃ· αὐτὸν δὲ σὲ καὶ τοὺς σοὺς συμπλόους τριῶν ἡμερέων προαγορεύω ἐκ τῆς ἐμῆς γῆς ἐς ἄλλην τινὰ μετορμίζεσθαι· εἰ δὲ μὴ, αἰτέ πολεμίους περιέψεσθαι.”

Ἑλένης μὲν ταύτην ἀπιξίν παρὰ Πρωτέα ἔλεγον 116 οἱ ἱεῖες γενέσθαι· δοκίει δέ μοι καὶ Ὅμηρος τὸν λόγον τοῦτον πυθέσθαι· ἀλλ’ οὐ γὰρ ὁμοίως ἐς τὴν ἐποποιήν εὐπρεπῆς ἦν τῷ ἐτέρῳ τῷ περ ἐχρήσατο, ἐς ὃ μετῆκε αὐτὸν δηλώσας ὡς καὶ τοῦτον ἐπίσταιτο τὴν λόγον. δῆλον δέ· κατὰ γὰρ ἐποίησε ἐν Ἰλιάδι (καὶ οὐδαμῇ ἄλλη ἀνεπόδισε ἑωυτὸν) πλάνην τὴν Ἀλεξάνδρου, ὡς ἀπηνείχθη ἄγων Ἑλένην τῇ τε δὴ ἄλλη πλαζόμενος καὶ ὡς ἐς Σιδῶνα τῆς Φοινίκης ἀπίκητο.

Ἐπιμέμνηται δὲ αὐτοῦ ἐν Διομήδεος ἀριστείῃ· λέγει δὲ τὰ ἔπεα οὕτω·

Ἐνθ’ ἔσαν οἱ πέπλοι παμπούκιοι, ἔργα γυναικῶν
Σιδονίων, τὰς αὐτὸς Ἀλέξανδρος θεοειδὴς
ἤγαγε Σιδονίηθεν, ἐπιπλῶς εὐρέα πόντον,
τὴν ὁδὸν ἦν Ἑλένην περ ἀνήγαγεν εὐπατέριαν.

[ἐπιμέμηνηται δὲ καὶ ἐν Ὀδυσσεΐῃ, ἐν τοῖσιδε τοῖσι ἔπεισι·

Τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα,
ἔσθλα, τὰ οἱ Πολύδαμνα πόρον, Θῶνος παράκοιτις
Αἴγυπτίῃ τῇ πλείστα φέρει ζειδωρος ἄρουρα
φάρμακα, πολλὰ μὲν ἔσθλα μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρὰ.

καὶ τάδε ἕτερα πρὸς Τηλέμαχον Μενέλεως λέγει·

Αἴγυπτῳ μ' ἔτι δεῦρο θεοὶ μεμαῶτα νέεσθαι
ἔσχον, ἐπεὶ οὐ σφω ἔρεξα τεληέσσας ἑκατόμβας.]

ἐν τούτοισι τοῖσι ἔπεισι δηλοῖ ὅτι ἠπίστατο τὴν ἐς
Αἴγυπτον Ἀλεξάνδρου πλάνην· ὁμοῦρῃ γὰρ ἡ Συ-
ρίῃ Αἴγυπτῳ, οἱ δὲ Φοίνικες, τῶν ἐστὶ ἡ Σιδῶν, ἐν τῇ
117 Συρίῃ οἰκεῖουσιν. Κατὰ ταῦτα δὲ τὰ ἔπεα καὶ τότε
τὸ χωρίον οὐκ ἤκιστα ἀλλὰ μάλιστα, δηλοῖ ὅτι οὐκ
Ὀμήρου τὰ Κύπρια ἔπεα ἐστὶ ἀλλ' ἄλλου τινός. ἐν
μὲν γὰρ τοῖσι Κυπρίοισι εἴρηται, ὡς τριταῖος ἐκ
Σπάρτης Ἀλέξανδρος ἀπῆκετο ἐς τὸ Ἴλιον ἄγων τὴν
Ἑλένην, εὐαεῖ τε πνεύματι χρησάμενος καὶ θαλάσση
λείῃ· ἐν δὲ Ἰλιάδι λέγει ὡς ἐπλάζετο ἄγων αὐτήν.
Ὀμηρος μὲν νυν καὶ τὰ Κύπρια ἔπεα χαιρέτω.

118 Εἰρομένου δὲ μεν τοὺς ἱρέας, εἰ μάταιον λόγον
λέγουσι οἱ Ἕλληνες τὰ περὶ Ἴλιον γενέσθαι, ἢ οὐ;
ἔφασαν πρὸς ταῦτα τάδε, ἱστορήσιν φάμενοι εἰδέναι
παρ' αὐτοῦ Μενέλεω· ἐλθεῖν μὲν γὰρ μετὰ τὴν Ἑλέ-
νης ἄρπαγὴν ἐς τὴν Τευκρίδα γῆν Ἑλλήνων στρατιὴν
πολλήν, βοηθεύσαν Μενέλεω· ἐκβᾶσαν δὲ ἐς γῆν καὶ
ἰδρυθεῖσαν τὴν στρατιὴν πέμπειν ἐς τὸ Ἴλιον ἀγγέ-
λους· σὺν δὲ σφί ἰέναι καὶ αὐτὸν Μενέλεω· τοὺς δ'
ἐπεὶ τε ἐσελθεῖν ἐς τὸ τεῖχος, ἀπαιτεῖν Ἑλένην τε
καὶ τὰ χρήματα τὰ οἱ οἶχετο κλέψας Ἀλέξανδρος,
τῶν τε ἀδικημάτων δίκας αἰτεῖν· τοὺς δὲ Τευκροὺς
τὸν αὐτὸν λόγον λέγειν τότε καὶ μετέπειτα, καὶ
ὁμνύοντας καὶ ἀνωμοτῆ, μὴ μὲν ἔχειν Ἑλένην μηδὲ
τὰ ἐπικαλούμενα χρήματα, ἀλλ' εἶναι αὐτὰ πάντα ἐν
Αἴγυπτῳ· καὶ οὐκ ἂν δικαίως αὐτοὶ δίκας ὑπέχειν ἂ

Πρωτεύς ὁ Αἰγύπτιος βασιλεὺς ἔχει· οἱ δὲ Ἕλληνες καταγελαῖσθαι δοκέοντες ὑπ' αὐτῶν, οὕτω δὴ ἐπολιόρκειον ἐς ὃ ἐξείλον· ἐλοῦσι δὲ τὸ τεῖχος ὡς οὐκ ἐφαίνετο ἢ Ἐλένη, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ προτέρῳ ἐπυνθάνοντο, οὕτω δὴ πιστεύσαντες τῷ λόγῳ τῷ πρώτῳ οἱ Ἕλληνες αὐτὸν Μενέλεω ἀποστέλλουσι παρὰ Πρωτέα. Ἀπικόμενος δὲ ὁ Μενέλεως ἐς τὴν 119 Αἴγυπτον καὶ ἀναπλώσας ἐς τὴν Μέμφιν, εἶπας τὴν ἀληθινήν τῶν πρηγμάτων, καὶ ξεινίων ἤντησε μεγάλων καὶ Ἑλένην ἀπαθέα κακῶν ἀπέλαβε, πρὸς δὲ, καὶ τὰ ἐωντοῦ χρήματα πάντα. τυχὸν μέντοι τούτων, ἐγένετο Μενέλεως ἀνὴρ ἄδικος ἐς Αἰγυπτίους· ἀποπλέειν γὰρ ὠρμημένον αὐτὸν ἴσχον ἄπλοιοι· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἐπὶ πολλὸν τοιοῦτο ἦν, ἐπιτεχνᾶται πρῆγμα οὐκ ὄσιον· λαβὼν γὰρ δύο παιδία ἀνδρῶν ἐπιχωρίων, ἔντομά σφρα ἐποίησε· μετὰ δὲ, ὡς ἐπαῖστος ἐγένετο τοῦτο ἐργασμένος, μισηθεὶς τε καὶ διωκόμενος, οἴχεται φεύγων τῆσι νηυσὶ ἐπὶ Λιβύης· τὸ ἐνθεῦτεν δὲ ὄκου ἐτράπετο, οὐκέτι εἶχον εἰπεῖν Αἰγύπτιοι· τούτων δὲ τὰ μὲν ἱστορήσι ἔφασαν ἐπίστασθαι, τὰ δὲ παρ' ἐωντοῖσι γερόμενα ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγειν.

Ταῦτα μὲν Αἰγυπτίων οἱ ἱρέες ἔλεγον· ἐγὼ δὲ τῷ 120 λόγῳ τῷ περὶ Ἑλένης λεχθέντι· καὶ αὐτὸς προστίθεμαι, τάδε ἐπιλεγόμενος· εἰ ἦν Ἑλένη ἐν Ἰλίῳ, ἀποδοθῆναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἕλλησι, ἦτοι ἐκόντος γε ἢ ἄκοντος Ἀλεξάνδρου· οὐ γὰρ δὴ οὕτω γε φρενοβλαβῆς ἦν ὁ Πριάμος, οὐδὲ οἱ ἄλλοι προσήκοντες αὐτῷ, ὥστε τοῖσι σφετέροισι σώμασι καὶ τοῖσι τέκνοισι καὶ τῇ πόλι κινδυνεύειν ἐβούλοντο, ὅκως Ἀλέξανδρος Ἑλένη συνοικέη· εἰ δέ τοι καὶ ἐν τοῖσι πρώτοισι χρόνοισι ταῦτα ἐγίνωσκον, ἐπεὶ πολλοὶ μὲν τῶν ἄλλων Τρώων ὀκότε συμμίσγοιεν τοῖσι Ἕλλησι ἀπώλλυντο, αὐτοῦ δὲ Πριάμου οὐκ ἔστι ὅτε οὐ δύο ἢ τρεῖς ἢ καὶ ἔτι πλείους τῶν παίδων μάχης γινομένης ἀπέθνησκον, (εἰ χρή τι τοῖσι ἐποποιούοισι χρεώμενον λέγειν,) τούτων δὲ τοιούτων συμβαινόντων,

ἐγὼ μὲν ἔλομαι, εἰ καὶ αὐτὸς Πριάμος συνοίκεε Ἑλένη, ἀποδοῦναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἀχαιοῖσι μέλλοντά γε δὴ τῶν παρεόντων κακῶν ἀπαλλαγῆσθαι. οὐ μὲν οὐδὲ ἡ βασιλιῆτῃ ἐς Ἀλέξανδρον περιήϊε, ὥστε γέροντος Πριάμου ἔοντος, ἐπ' ἐκείνῳ τὰ πρήγματα εἶναι· ἀλλὰ Ἐκτωρ, καὶ πρεσβύτερος καὶ ἀνὴρ ἐκείνου μᾶλλον ἐὼν, ἔμελλε αὐτὴν Πριάμου ἀποθανόντος παραλάμψεσθαι· τὸν οὐ προσήκε ἀδικέοντι τῷ ἀδελφεῷ ἐπιτρέπειν, καὶ ταῦτα μεγάλων κακῶν δι' αὐτὸν συμβαινόντων ἰδίῃ τε καὶ αὐτῷ καὶ τοῖσι ἄλλοισι πᾶσι Τρωσί· ἀλλ' οὐ γὰρ εἶχον Ἑλένην ἀποδοῦναι, οὐδὲ λέγουσι αὐτοῖσι τὴν ἀληθηῆν ἐπίστευον οἱ Ἕλληνες, ὡς μὲν ἐγὼ γνώμην ἀποφαίνομαι, τοῦ δαιμονίου παρασκευάζοντος ὄκως πανωλεθρίῃ ἀπολόμενοι καταφανὲς τοῦτο τοῖσι ἀνθρώποισι ποιήσωσι, ὡς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλαι εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν. καὶ ταῦτα μὲν, τῇ ἐμοὶ δοκεί, εἴρηται.

- 121 Πρωτεύς δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιλιῆτῃν Ῥαμψίνιτον ἔλεγον· ὃς μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ προπύλαια τὰ πρὸς ἑσπέρην τετραμμένα τοῦ Ἡφαιστείου, ἀντίους δὲ τῶν προπυλαίων ἔστησε ἀνδριάντας δύο ἔοντας τὸ μέγαθος πέντε καὶ ἐεῖκοσι πηχέων· τῶν Αἰγύπτιοι τὸν μὲν πρὸς βορέῳ ἑστεῶτα καλέουσι θέρος, τὸν δὲ πρὸς νότον χειμῶνά· καὶ τὸν μὲν καλέουσι θέρος, τοῦτον μὲν προσκυνέουσί τε καὶ εὖ ποιέουσι· τὸν δὲ χειμῶνα καλούμενον τὰ ἔμπαλιν τούτων ἔρδουσι· πλούτον δὲ τούτῳ τῷ βασιλεῖ γενέσθαι ἀργύρου μέγαν, τὸν οὐδένα τῶν ὑστερον ἐπιτραφέντων βασιλέων δύνασθαι ὑπερβαλέσθαι, οὐδ' ἐγγὺς ἐλθεῖν· βουλόμενον δὲ αὐτὸν ἐν ἀσφαλήτῃ τὰ χρήματα θησαυρίζειν, οἰκοδομέεσθαι οἶκημα λίθινον τοῦ τῶν τοίχων ἕνα ἐς τὸ ἔξω μέρος τῆς οἰκίης ἔχειν· τὸν δὲ ἐργαζόμενον, ἐπιβουλεύοντα, τάδε μηχανᾶσθαι· τῶν λίθων παρασκευάσασθαι ἕνα· ἔξαιρετόν εἶναι ἐκ τοῦ τοίχου ῥηιδίως καὶ ὑπὸ δύο ἀνδρῶν καὶ ὑπὸ ἑνός· ὡς δὲ

ἐπετελέσθη τὸ οἶκημα, τὸν μὲν βασιλέα θησαυρίσαι τὰ χρήματα ἐν αὐτῷ· χρόνου δὲ περιϋόντος, τὸν οἰκοδόμον περὶ τελευτὴν τοῦ βίου ἔοντα ἀνακαλέσασθαι τοὺς παῖδας, (εἶναι γὰρ αὐτῷ δύο,) τούτοισι δὲ ἀπηγγήσασθαι ὡς ἐκείνων προορέων ὅπως βίον ἄφθονον ἔχουσι, τεχνάσαιτο οἰκοδομῶν τὸν θησαυρὸν τοῦ βασιλέως· σαφέως δὲ αὐτοῖσι πάντα ἐξηγησάμενον τὰ περὶ τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ λίθου, δοῦναι τὰ μέτρα αὐτοῦ, λέγοντα ὡς ταῦτα διαφυλάσσοντες ταμίαι τῶν βασιλέως χρημάτων ἔσονται. καὶ τὸν μὲν τελευτῆσαι τὸν βίον, τοὺς δὲ παῖδας αὐτοῦ οὐκ ἔς μακρὴν ἔργου ἔχεσθαι, ἐπελθόντας δὲ ἐπὶ τὰ βασιλῆα νυκτὸς καὶ τὸν λίθον ἐπὶ τῷ οἰκοδομῆματι ἀνευρόντας, ῥηϊδίως μεταχειρίσασθαι, καὶ τῶν χρημάτων πολλὰ ἐξενείκασθαι· ὡς δὲ τυχεῖν τὸν βασιλέα ἀνοίξαντα τὸ οἶκημα, θωμάσαι ἰδόντα τῶν χρημάτων καταδεῖα τὰ ἀγγῆα· οὐκ ἔχειν δὲ ὄν τινα ἐπαιτιᾶται, τῶν τε σημάτων ἔοντων σώων καὶ τοῦ οἰκήματος κεκλειμένου· ὡς δὲ αὐτῷ καὶ δις καὶ τρίς ἀνοίξαντι αἰεὶ ἐλάσσω φαίνεσθαι τὰ χρήματα, (τοὺς γὰρ κλέπτας οὐκ ἀνιέναι κεραΐζοντας,) ποιῆσαί μιν τάδε· πάγας προστάξει ἐργάσασθαι, καὶ ταύτας περὶ τὰ ἀγγῆα ἐν τοῖσι τὰ χρήματα ἐνῆν στῆσαι· τῶν δὲ φωρῶν ὡσπερ ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ ἐλθόντων, καὶ ἐνδύντος τοῦ ἑτέρου αὐτῶν, ἐπεὶ πρὸς τὸ ἄγγος προσῆλθε, ἰθέως τῇ πάγῃ ἐνέχεσθαι· ὡς δὲ γινῶναι αὐτὸν ἐν οἴῳ κακῷ ἦν, ἰθέως καλέειν τὸν ἀδελφεὸν καὶ δηλοῦν αὐτῷ τὰ παρεόντα, καὶ κελεύειν τὴν ταχίστην ἐσδύντα ἀποτάμνειν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, ὅπως μὴ αὐτὸς ὀφθῆις καὶ γνωρισθῆις ὅς εἴη προσαπολέσει καὶ ἐκείνον· τῷ δὲ δόξαι εὖ λέγειν, καὶ ποιῆσαί μιν πεισθέντα ταῦτα· καὶ καταρμόσαντα τὸν λίθον ἀπιέναι ἐπ' οἴκου, φέροντα τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδελφεοῦ. ὡς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, ἐσελθόντα τὸν βασιλέα ἐς τὸ οἶκημα ἐκπεπλήχθαι, ὀρέοντα τὸ σῶμα τοῦ φωρὸς ἐν τῇ πάγῃ ἀνευ τῆς κεφαλῆς ἔον, τὸ δὲ οἶκημα ἀσινές, καὶ οὔτε

ἔσοδον οὔτε ἔκδυσιν οὐδεμίαν ἔχον· ἀπορούμενον δέ
 μιν τάδε ποιῆσαι· τοῦ φωρὸς τὸν νέκυν κατα τὸ
 τείχεος κατακρεμάσαι· φυλάκους δὲ αὐτοῦ καταστή-
 σαντα, ἐντείλασθαί σφι τὸν ἂν ἴδωνται ἀποκλαύσαντα
 ἢ κατοικτισάμενον συλλαβόντας ἄγειν πρὸς ἑωυτόν·
 ἀνακρεμαμένον δὲ τοῦ νέκυσ, τὴν μητέρα δεινῶς
 φέρειν, λόγους δὲ πρὸς τὸν περιεόντα παῖδα ποιευ-
 μένην, προστάσσειν αὐτῷ ὅτεω τρόπῳ δύναται μηχα-
 νᾶσθαι ὅκως τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφεοῦ καταλύσας
 κομιεῖ· εἰ δὲ τούτων ἀμελήσει, διαπειλέει αὐτήν,
 ὡς ἐλθοῦσα πρὸς τὸν βασιλέα μηνύσει αὐτὸν ἔχοντα
 τὰ χρήματα· ὡς δὲ χαλεπῶς ἐλαμβάνετο ἢ μήτηρ
 τοῦ περιεόντος παιδός, καὶ πολλὰ πρὸς αὐτήν λέγων
 οὐκ ἔπειθε, ἐπιτεχνήσασθαι τοιάδε μιν· ὄνους κατα-
 σκευασάμενον καὶ ἄσκους πλήσαντα οἶνον, ἐπιθεῖναι
 ἐπὶ τῶν ὄνων καὶ ἔπειτα ἐλαύνειν αὐτούς· ὡς δὲ κατα-
 τοὺς φυλάσσοντας ἦν τὸν κρεμάμενον νέκυν, ἐπι-
 σπάσαντα τῶν ἀσκῶν δύο ἢ τρεῖς ποδεῶνας αὐτὸν λύνειν
 ἀπαμμένους· ὡς δὲ ἔρρεε ὁ οἶνος, τὴν κεφαλὴν μιν
 κόπτεσθαι μεγάλα βοῶντα, ὡς οὐκ ἔχοντα πρὸς ὀκοῖον
 τῶν ὄνων πρῶτον τράπηται· τοὺς δὲ φυλάκους ὡς
 ἰδεῖν πολὺν ῥέοντα τὸν οἶνον, συντρέχειν ἐς τὴν ὁδὸν
 ἀγγῆϊα ἔχοντας καὶ τὸν ἐκκεχυμένον οἶνον συγκομί-
 ζειν ἐν κέρδει ποιευμένους, τὸν δὲ διαλοιδορέεσθαι
 πᾶσι, ὄργην προσποιούμενον· παραμυθευμένων δὲ
 αὐτὸν τῶν φυλάκων, χρόνῳ πρηῦνεσθαι προσποιέ-
 εσθαι καὶ ὑπίεσθαι τῆς ὄργῆς· τέλος δὲ, ἐξελάσαι
 αὐτὸν τοὺς ὄνους ἐκ τῆς ὁδοῦ, καὶ κατασκευάζειν· ὡς
 δὲ λόγους τε πλείους ἐγγίνεσθαι, καὶ τινα καὶ σκῶψαί
 μιν καὶ ἐς γέλωτα προαγαγέσθαι, ἐπιδούναι αὐτοῖσι
 τῶν ἀσκῶν ἕνα· τοὺς δὲ αὐτοῦ, ὥσπερ εἶχον, κατα-
 κλιθέντας πίνειν διανοέεσθαι, καὶ ἐκείνον παραλαμ-
 βάνειν καὶ κελεύειν μετ' ἑωυτῶν μείναντα συμπίνειν·
 τὸν δὲ πεισθῆναί τε δῆ καὶ καταμείναι· ὡς δὲ μιν
 παρὰ τὴν πόσιν φιλοφρόνως ἠσπάζοντο, ἐπιδούναι
 αὐτοῖσι καὶ ἄλλον τῶν ἀσκῶν· δαισιλείῃ δὲ τῷ ποτῷ

χρησαμένους τοὺς φυλάκους ὑπερμεθυσθῆναι, καὶ κρατηθέντας ὑπὸ τοῦ ὕπνου αὐτοῦ ἐνθάπερ ἔπινον κατακοιμηθῆναι· τὸν δὲ, ὡς πρόσω ἦν τῆς νυκτὸς, τότε σῶμα τοῦ ἀδελφεοῦ καταλύσαι καὶ τῶν φυλάκων ἐπὶ λύμῃ πάντων ξυρῆσαι τὰς δεξιάς παρηΐδας· ἐπιθέντα δὲ τὸν νέκυν ἐπὶ τοὺς ὄνους ἀπελαύνειν ἐπ' οἴκου, ἐπιτελέσαντα τῇ μητρὶ τὰ προσταχθέντα· τὸν δὲ βασιλέα, ὡς αὐτῷ ἀπηγγέλθη τοῦ φωρὸς ὁ νέκυσ ἐκκεκλεμμένος, δεινὰ ποίειν· πάντως δὲ βουλόμενον εὐρεθῆναι ὅστις κοτὲ εἶη ὁ ταῦτα μηχανώμενος, ποιῆσαι μιν τάδε, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστά· τὴν [δὲ] θυγατέρα τὴν ἑωντοῦ κατίσαι ἐπ' οἰκῆματος, ἐντειλάμενον πάντας τε ὁμοίως προσδέεσθαι καὶ πρὶν συγγενέσθαι ἀναγκάζειν λέγειν αὐτῇ ὅ τι δὴ ἐν τῷ βίῳ ἔργασται αὐτῷ σοφώτατον καὶ ἀνοσιώτατον; ὃς δ' ἂν ἀπηγγήσῃται τὰ περὶ τὸν φῶρα γεγενημένα, τοῦτον συλλαμβάνειν καὶ μὴ ἀπίεσαι ἔξω· ὡς δὲ τὴν παῖδα ποίειν τὰ ἐκ τοῦ πατρὸς προσταχθέντα, τὸν φῶρα πυθόμενον τῶν εἵνεκα ταῦτα ἐπρήσσετο, βουλευθέντα πολυτροπή τοῦ βασιλέος περιγενέσθαι, ποίειν τάδε· νεκροῦ προσφάτου ἀποταμόντα ἐν τῷ ὤμφῳ τὴν χεῖρα, ἰέναι αὐτὸν ἔχοντα αὐτὴν ὑπὸ τῷ ἱματίῳ· ἐσελθόντα δὲ ὡς τοῦ βασιλέος τὴν θυγατέρα καὶ εἰρωτώμενον τάπερ καὶ οἱ ἄλλοι, ἀπηγγήσασθαι ὡς ἀνοσιώτατον μὲν εἶη ἐργασμένος, ὅτε τοῦ ἀδελφεοῦ ἐν τῷ θησαυρῷ τοῦ βασιλέος ὑπὸ πάγης ἀλόντος ἀποτάμοι τὴν κεφαλὴν· σοφώτατον δὲ, ὅτι τοὺς φυλάκους καταμεθύσας καταλύσειε τοῦ ἀδελφεοῦ κρεμάμενον τὸν νέκυν· τὴν δὲ, ὡς ἤκουσε, ἀπτεσθαι αὐτοῦ· τὸν δὲ φῶρα ἐν τῷ σκότειϊ προτείνειν αὐτῇ τοῦ νεκροῦ τὴν χεῖρα, τὴν δὲ ἐπιλαβομένην ἔχειν, νομίζουσιν αὐτοῦ ἐκείνου τῆς χειρὸς ἀντέχεσθαι, τὸν δὲ φῶρα προέμενον αὐτῇ οἴχεσθαι διὰ θυρέων φεύγοντα· ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἐς τὸν βασιλέα ἀνεεῖχθαι, ἐκπεπλήχθαι μὲν ἐπὶ τῇ πολυφροσύνῃ τε καὶ τόλμῃ τὰνθρώπου· τέλος δὲ, διαπέμποντα ἐς πάσας τὰς πόλεις ἐπαγγέλλεσθαι,

ἄδειάν τε διδόντα καὶ μεγάλα ὑποδεκόμενον ἐλθόντι, ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ· τὸν δὲ φῶρα πιστεύσαντα ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν· Ῥαμψίνιτον δὲ μεγάλως θουμάσαι, καὶ οἱ τὴν θυγατέρα ταύτην συνοικίσει ὡς πλείστα ἐπισταμένῳ ἀνθρώπων· Αἰγυπτίους μὲν γὰρ τῶν ἄλλων προκεκρίσθαι, ἐκείνων δὲ Αἰγυπτίων.

- 122 Μετὰ δὲ ταῦτα ἔλεγον τοῦτον τὸν βασιλῆα ζῶν καταβῆναι κάτω ἐς τὸν οἱ Ἕλληνες αἰδὴν νομίζουσι εἶναι, καὶ κεῖθι συγκυβεῦειν τῇ Δήμητρι· καὶ τὰ μὲν νικᾶν αὐτὴν, τὰ δὲ ἐσσοῦσθαι ὑπ' αὐτῆς· καὶ μιν πάλιν ἄνω ἀπικέσθαι δῶρον ἔχοντα παρ' αὐτῆς χειρόμακτρον χρύσειον. ἀπὸ δὲ τῆς Ῥαμψίνιτου καταβάσιος, ὡς πάλιν ἀπίκητο, ὄρτην δὴ ἀνάγειν Αἰγυπτίους ἔφασαν· τὴν καὶ ἐγὼ οἶδα ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐπιτελέοντας αὐτοὺς, οὐ μέντοι εἶτε δι' ἄλλο τι εἶτε διὰ ταῦτα ὀρτάζουσι ἔχω λέγειν· φᾶρος δὲ αὐτημερὸν ἐξυφῆνάντες οἱ ἱεεῖς, κατ' ὧν ἔδησαν ἐνὸς αὐτῶν μίτρῃ τοὺς ὀφθαλμούς· ἀγαγόντες δὲ μιν ἔχοντα τὸ φᾶρος ἐς ὄδον φέρουσαν ἐς ἱρὸν Δήμητρος, αὐτοὶ ἀπαλλάσσονται ὀπίσω· τὸν δὲ ἱεῖα τοῦτον καταδεδεμένον τοὺς ὀφθαλμούς λέγουσι ὑπὸ δύο λύκων ἄγεσθαι ἐς τὸ ἱρὸν τῆς Δήμητρος, ἀπέχον τῆς πόλιος εἰκοσι σταδίου, καὶ αὐτὶς ὀπίσω ἐκ τοῦ ἱροῦ
- 123 ἀπάγειν μιν τοὺς λύκους ἐς τὸν αὐτὸ χωρίον. Τοῖσι μὲν νυν ὑπ' Αἰγυπτίων λεγομένοισι χράσθω ὅτε ταῦτα τοιαῦτα πιθανά ἐστι· ἐμοὶ δὲ παρὰ πάντα τὸν λόγον ὑπόκειται, ὅτι τὰ λεγόμενα ὑπὲρ ἐκάστων ἀκοῆ γράφω. ἀρχηγετεύει δὲ τῶν κάτω Αἰγύπτιοι λέγουσι Δήμητρα καὶ Διόνυσον. πρῶτοι δὲ καὶ τόνδε τὸν λόγον Αἰγύπτιοί εἰσι οἱ εἰπόντες· ὡς ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατός ἐστι, τοῦ σώματος δὲ καταφθίνοντος ἐς ἄλλο ζῶν αἰεὶ γινόμενον ἐσδύεται· ἐπεὰν δὲ περιέλθῃ πάντα τὰ χερσαῖα καὶ τὰ θαλάσσια καὶ τὰ πετεινὰ, αὐτὶς ἐς ἀνθρώπου σῶμα γινόμενον ἐσδύνει· τὴν περιήλυσιν δὲ αὐτῇ γίνεσθαι ἐν τρισχιλίοις ἔτεσι. τούτῳ τῷ λόγῳ εἰσὶ οἱ Ἑλλήνων ἐχρήσαντο,

οὐ μὲν πρότερον οἱ δὲ ὕστερον, ὡς ἰδίῳ ἔκτυπῶν ἐόντι τῶν ἐγὼ εἰδὼς τὰ οὐνόματα οὐ γράφω.

Μέχρι μὲν νυν Ῥαμψινίτου βασιλέως εἶναι ἐν 124 Αἰγύπτῳ πᾶσαν εὐνομίην ἔλεγον, καὶ εὐθηνέειν Αἰγυπτῶν μεγάλως· μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεύσαντά σφεων Χέοπα ἐς πᾶσαν κακότητα ἐλάσαι. κατακλήϊσαντα γάρ μιν πάντα τὰ ἱρὰ, πρῶτα μὲν σφεας θυσιέων ἀπέρξαι· μετὰ δὲ, ἐργάζεσθαι ἐκτυπῶν κελύειν πάντας Αἰγυπτίους· τοῖσι μὲν δὴ ἀποδεδέχθαι, ἐκ τῶν λιθοτομιέων τῶν ἐν τῷ Ἀραβίῳ οὐρεῖ, ἐκ τουτέων ἔλκειν λίθους μέχρι τοῦ Νείλου· διαπεραιωθέντας δὲ τὸν ποταμὸν πλοίοισι τοὺς λίθους ἐτέροισι ἔταξε ἐκδέκεσθαι, καὶ πρὸς τὸ Λιβυκὸν καλούμενον ὄρος, πρὸς τοῦτο ἔλκειν· ἐργάζοντο δὲ κατὰ δέκα μυριάδας ἀνθρώπων αἰεὶ τὴν τρίμηνον ἐκάστην· χρόνον δὲ ἐγγενέσθαι τριβομένῳ τῷ ἄλλῳ λαῷ, δέκα μὲν ἔτεα τῆς ὁδοῦ κατ' ἣν εἴλκον τοὺς λίθους, τὴν ἔδειμαν, ἔργον ἐὼν οὐ πολλῷ τέφ ἔλασσον τῆς πυραμίδος, ὡς ἐμοὶ δοκέειν· (τῆς γὰρ μῆκος μὲν εἰσι πέντε στάδιοι, εὖρος δὲ δέκα ὀργυιαί, ὕψος δὲ, τῇ ὑψηλοτάτῃ ἐστὶ αὐτῇ ἐκτυπῆς, ὀκτῶ ὀργυιαί, λίθου τε ξεστοῦ καὶ ζῶων ἐγγεγλυμμένων·) ταύτη τε δὴ τὰ δέκα ἔτεα γενέσθαι, καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου, ἐπ' οὗ ἐστᾶσι αἱ πυραμίδες, τῶν ὑπὸ γῆν οἰκημάτων, τὰς ἐποιέετο θήκας ἐκτυπῶν ἐν νήσῳ διώρυχα τοῦ Νείλου ἐσαγαγών. τῇ δὲ πυραμίδι αὐτῇ χρόνον γενέσθαι εἰκόσι ἔτεα ποιευμένη· τῆς ἐστὶ πανταχῇ μέτωπον ἕκαστον ὀκτῶ πλέθρα ἐούσης τετραγώνου, καὶ ὕψος ἴσον· λίθου δὲ ξεστοῦ τε καὶ ἀρμοσμένου τὰ μάλιστα· οὐδεὶς τῶν λίθων τριήκοντα ποδῶν ἐλάσσων. Ἐποιήθη δὲ ὧδε αὐτῇ 125 ἡ πυραμὶς, ἀναβαθμῶν τρόπον· τὰς μετεξέτεροι κρόσσας οἱ δὲ βωμίδας ὀνομάζουσι· τοιαύτην τὸ πρῶτον ἐπεὶ τε ἐποίησαν αὐτήν, ἥειρον τοὺς ἐπιλοῖπους λίθους μηχανῆσι ξύλων βραχέων πεποιημένησι, χαμάθεν μὲν ἐπὶ τὸν πρῶτον στοίχον τῶν ἀναβαθμῶν αἰείροντες, ὅκως δὲ ἀνίοι ὁ λίθος ἐπ' αὐτὸν, εἰς ἐτέρην

μηχανὴν ἐτίθετο ἐστεῶσαν ἐπὶ τοῦ πρώτου στοίχου· ἀπὸ τούτου δὲ ἐπὶ τὸν δεύτερον ἔλκετο στοίχον ἐπ' ἄλλης μηχανῆς· ὅσοι γὰρ δὴ στοίχοι ἦσαν τῶν ἀναβαθμῶν τοσαῦται καὶ αἱ μηχαναὶ ἦσαν· εἴ τε καὶ τὴν αὐτὴν μηχανὴν εὐσῶσαν μίαν τε καὶ εὐβάστακτον μετεφόρεον ἐπὶ στοίχον ἕκαστον, ὅκως τὸν λίθον ἐξέλοιεν· λελέχθω γὰρ ἡμῖν ἐπ' ἀμφοτέρα, κατάπερ λέγεται. ἐξεποιήθη δ' ὧν τὰ ἀνώτατα αὐτῆς πρώτα· μετὰ δὲ, τὰ ἐπόμενα τούτων ἐξεποιεῦν· τελευταῖα δὲ αὐτῆς τὰ ἐπίγαια καὶ τὰ κατωτάτω ἐξεποίησαν. σεσήμανται δὲ διὰ γραμμάτων Αἰγυπτίων ἐν τῇ πυραμίδι, ὅσα ἔς τε συρμαίνην καὶ κρόμμυα καὶ σκόροδα ἀναισιμώθη τοῖσι ἐργαζομένοισι· καὶ ὡς ἐμὲ εὖ μεμνήσθαι τὰ ὁ ἑρμηνεύς μοι ἐπιλεγόμενος τὰ γράμματα ἔφη, ἑξακόσια καὶ χίλια τάλαντα ἀργυρίου τετελέσθαι. εἰ δ' ἔστι οὕτως ἔχοντα ταῦτα, κόσα εἰκὸς ἄλλα δεδαπανῆσθαι ἔστι ἔς τε σίδηρον τῷ ἐργάζοντο, καὶ σιτία καὶ ἐσθῆτα τοῖσι ἐργαζομένοισι; ὁκότε χρόνον μὲν οἰκοδόμεον τὰ ἔργα τὸν εἰρημένον, ἄλλον δὲ, ὡς ἐγὼ δοκέω, ἐν τῷ τοὺς λίθους ἔταμνον καὶ ἄγον, καὶ τὸ ὑπὸ γῆν ὄρυγμα ἐργάζοντο, 126 οὐκ ὀλίγον χρόνον. Ἐς τοῦτο δὲ ἐλθεῖν Χέοπα κακότητος, ὥστε χρημάτων δεόμενον, τὴν θυγατέρα τὴν ἑωυτοῦ κατίσαντα ἐπ' οἰκῆματος προστάξει πρήσσεσθαι ἀργύριον ὁκόσον δὴ τι· οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε ἔλεγον· τὴν δὲ τὰ τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς ταχθέντα πρήσσεσθαι, ἰδίῃ δὲ καὶ αὐτὴν διανοηθῆναι μνημῆιον καταλιπέσθαι, καὶ τοῦ ἐσιόντος πρὸς αὐτὴν ἐκάστου δέεσθαι ὅκως ἂν αὐτῇ ἓνα λίθον ἐν τοῖσι ἔργοισι δωρέοιτο· ἐκ τούτων δὲ τῶν λίθων ἔφασαν τὴν πυραμίδα οἰκοδομηθῆναι τὴν ἐν μέσῳ τῶν τριῶν ἐστηκυῖαν, ἔμπροσθε τῆς μεγάλης πυραμίδος· τῆς ἔστι τὸ κῶλον ἕκαστον ὄλου καὶ ἡμίσεος πλέθρου. 127 Βασιλεῦσαι δὲ τὸν Χέοπα τοῦτον Αἰγύπτιοι ἔλεγον πεντήκοντα ἔτεα· τελευτήσαντος δὲ τούτου, ἐκδέξασθαι τὴν βασιληῆην τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Χεφρήνα·

καὶ τοῦτον δὲ τῷ αὐτῷ τρόπῳ διαχρᾶσθαι τῷ ἑτέρῳ, τά τε ἄλλα καὶ πυραμίδα ποιῆσαι ἐς μὲν τὰ ἐκείνου μέτρα οὐκ ἀνήκουσαν· ταῦτα γὰρ ὦν καὶ ἡμεῖς ἐμετρήσαμεν· (οὔτε γὰρ ὑπεστι οἰκήματα ὑπὸ γῆν, οὔτε ἐκ τοῦ Νείλου διώρυξ ἦκει ἐς αὐτὴν ὥσπερ ἐς τὴν ἑτέραν ρέουσα· διὰ οἰκοδομημένου δὲ αὐλῶνος ἔσω νῆσον περιρρέει, ἐν τῇ αὐτὸν λέγουσι κείσθαι Χέοπα.) ὑποδείμας δὲ τὸν πρῶτον δόμον λίθου Αἰθιοπικοῦ ποικίλου, τεσσεράκοντα πόδας ὑποβάς τῆς ἐτέρης τῶντὸ μέγαθος, ἐχομένην τῆς μεγάλης οἰκοδόμησε. ἑστᾶσι δὲ ἐπὶ λόφου τοῦ αὐτοῦ ἀμφοτέραι, μάλιστα ἐς ἑκατὸν πόδας ὑψηλοῦ. βασιλεῦσαι δὲ ἔλεγον Χεφρῆνα ἕξ καὶ πεντήκοντα ἔτεα. Ταῦτα ἕξ τε καὶ 128 ἑκατὸν λογιζόνται ἔτεα, ἐν τοῖσι Αἰγυπτίοισι τε πᾶσαν εἶναι κακότητα καὶ τὰ ἱρὰ χρόνου τοσούτου κατακληῖσθέντα οὐκ ἀνοιχθῆναι. τούτους ὑπὸ μίσσεος οὐ κάρτα θέλουσι Αἰγύπτιοι ὀνομάζειν, ἀλλὰ καὶ τὰς πυραμίδας καλέουσι ποιμένος Φιλιτίωνος, ὃς τοῦτον τὸν χρόνον ἔνεμε κτήνεα κατὰ ταῦτα τὰ χωρία.

Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεῦσαι Αἰγυπτου Μυκερί- 129 νον ἔλεγον Χέοπος παῖδα· τῷ τὰ μὲν τοῦ πατρὸς ἔργα ἀπαδεῖν· τὸν δὲ τά τε ἱρὰ ἀνοῖξαι καὶ τὸν λεῶν τετρυμένον ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ ἀνεῖναι πρὸς ἔργα τε καὶ θυσίας· δίκας δὲ σφι πάντων βασιλέων δικαιοτάτας κρίνειν. κατὰ τοῦτο μὲν νυν τὸ ἔργον, ἀπάντων ὅσοι ἤδη βασιλέες ἐγένοντο Αἰγυπτίων, αἰνέουσι μάλιστα τοῦτον· τά τε ἄλλα γὰρ μιν κρίνειν εὖ, καὶ δὴ καὶ τῷ ἐπιμεμφομένῳ ἐκ τῆς δίκης παρ' ἑωυτοῦ δίδόντα ἄλλα, ἀποπιμπλάναι αὐτοῦ τὸν θυμόν. εἰόντι δὲ ἠπίῳ τῷ Μυκερίνῳ κατὰ τοὺς πολιήτας καὶ ταῦτα ἐπιτηδεύοντι πρῶτον κακῶν ἄρξαι τὴν θυγατέρα ἀποθανοῦσαν αὐτοῦ, τὴν μουνόν οἱ εἶναι ἐν τοῖσι οἰκίοισι τέκνον· τὸν δὲ ὑπεραλγῆσαντά τε τῷ περιεπεπτῶκεε πρήγματι, καὶ βουλόμενον περισσότερόν τι τῶν ἄλλων θάψαι τὴν θυγατέρα, ποιῆσασθαι

- βοῦν ξυλίην κοίλην· καὶ ἔπειτα καταχρυσώσαντά
 μιν ταύτην, ἔσω ἐν αὐτῇ θάψαι ταύτην δὴ τὴν ἀπο-
 130 θανούσαν θυγατέρα. Αὕτη ὦν ἡ βοῦς γῆ οὐκ
 ἐκρύφθη, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν φανερῆ, ἐν Σαΐ μὲν
 πόλι ἐοῦσα κειμένη δὲ ἐν τοῖσι βασιληϊοῖσι, ἐν
 οἰκῆματι ἡσκημένῳ· θυμῆματα δὲ παρ' αὐτῇ παν-
 τοῖα καταγίζουσι ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην· νύκτα δὲ
 ἐκάστην πάννουχος λύχνος παρακαίεται. ἀγχοῦ δὲ
 τῆς βοῦς ταύτης ἐν ἄλλῳ οἰκῆματι εἰκόνες τῶν παλ-
 λακέων τῶν Μυκερίνου ἐστᾶσι, ὡς ἔλεγον οἱ ἐν Σαΐ
 πόλι ἱρέες· ἐστᾶσι μὲν γὰρ ξύλινοι κολοσσοί, ἐοῦσαι
 ἀριθμὸν ὡς εἰκόσι μάλιστα κη, γυμναὶ ἐργασμέναι·
 αἱ τινες μέντοι εἰσὶ οὐκ ἔχω εἰπεῖν, πλὴν ἡ τὰ λεγό-
 131 μενα. Οἱ δὲ τινες λέγουσι περὶ τῆς βοῦς ταύτης
 καὶ τῶν κολοσσῶν τόνδε τὸν λόγον· ὡς Μυκερίνος
 ἐράσθη τῆς ἑωυτοῦ θυγατρὸς, καὶ ἔπειτα ἐμίγη οἱ
 ἀεκούσῃ· μετὰ δὲ, λέγουσι ὡς ἡ παῖς ἀπήγατο ὑπὸ
 ἄχεος, ὃ δὲ μιν ἔθαψε ἐν τῇ βοῖ ταύτῃ· ἡ δὲ μήτηρ
 αὐτῆς τῶν ἀμφιπόλων τῶν προδουσέων τὴν θυγατέρα
 τῷ πατρὶ ἀπέταμε τὰς χεῖρας· καὶ νῦν τὰς εἰκόνας
 αὐτέων εἶναι πεπονθυίας τάπερ αἱ ζῶαι ἔπαθον.
 ταῦτα δὲ λέγουσι φλυηρέοντες, ὡς ἐγὼ δοκέω, τά τε
 ἄλλα καὶ δὴ καὶ τὰ περὶ τὰς χεῖρας τῶν κολοσσῶν·
 ταῦτα γὰρ ὦν καὶ ἡμεῖς ὠρέομεν, ὅτι ὑπὸ χρόνου
 τὰς χεῖρας ἀποβεβλήκασι, αἱ ἐν ποσὶ αὐτέων φαί-
 132 νονται ἐοῦσαι ἔτι καὶ ἐς ἐμέ. Ἡ δὲ βοῦς τὰ μὲν
 ἄλλα κατακέκρυπται φοινικέῳ εἵματι, τὸν ἀνχένα δὲ
 καὶ τὴν κεφαλὴν φαίνει κεχρυσωμένα παχέϊ κάρτα
 χρυσῷ· μεταξύ δὲ τῶν κερέων, ὃ τοῦ ἡλίου κύκλος
 μεμμημένος ἔπειστι χρύσεος. ἔστι δὲ ἡ βοῦς οὐκ
 ὀρθῆ, ἀλλ' ἐν γούνασι κειμένη, μέγαθος δὲ ὅσηπερ
 μεγάλη βοῦς ζώῃ· ἐκφέρεται δὲ ἐκ τοῦ οἰκήματος
 ἀνὰ πάντα τὰ ἔτεα, ἐπεὰν τύπτωνται οἱ Αἰγύπτιοι
 τὸν οὐκ ὀνομαζόμενον θεὸν ὑπ' ἐμεῦ ἐπὶ τοιούτῳ
 πρήγματι· τότε ὦν καὶ τὴν βοῦν ἐκφέρουσι ἐς τὸ
 φῶς· φασὶ γὰρ δὴ αὐτὴν δεηθῆναι τοῦ πατρὸς

Μυκερίνου ἀποθνήσκουσαν, ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἅπαξ μιν τὸν ἥλιον κατιδεῖν.

Μετὰ δὲ τῆς θυγατρὸς τὸ πάθος, δεύτερα τούτῳ 133 τῷ βασιλεῖ τάδε γενέσθαι· ἐλθεῖν οἱ μαντήϊον ἐκ Βουτοῦς πόλιος, ὡς “μέλλοι ἐξ ἔτεα μοῖνον βιούς τῷ ἐβδόμῳ τελευτήσειν” τὸν δὲ, δεινὸν ποιησάμενον, πέμψαι ἐς τὸ μαντήϊον τῷ θεῷ ὀνειδίσιμα, ἀντιμεμφόμενον ὅτι “ὁ μὲν αὐτοῦ πατὴρ καὶ πάτριος, ἀποκληίσαντες τὰ ἱρὰ καὶ θεῶν οὐ μεμνημένοι ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους φθείροντες, ἐβίωσαν χρόνον ἐπὶ πολλόν, αὐτὸς δ' εὐσεβῆς ἐὼν μέλλοι ταχέως οὕτω τελευτήσειν” ἐκ δὲ τοῦ χρηστηρίου αὐτῷ δεύτερα ἐλθεῖν λέγοντα “τούτων εἵνεκα καὶ συνταχύνειν αὐτῷ τὸν βίον· οὐ γὰρ ποιῆσαί μιν τὸ χρεῶν ἦν ποιέειν· δεῖν γὰρ Αἴγυπτον κακοῦσθαι ἐπ' ἔτεα πενήκοντά τε καὶ ἑκατόν· καὶ τοὺς μὲν δύο τοὺς πρὸ ἐκείνου γενομένους βασιλέας μαθεῖν τοῦτο, κείνον δὲ οὐ” ταῦτα ἀκούσαντα τὸν Μυκερίνον, ὡς κατακεκριμένων ἤδη οἱ τούτων, λύχνα ποιησάμενον πολλὰ, ὅκως γίνοιτο νύξ, ἀνάψαντα αὐτὰ, πίνειν τε καὶ εὐπαθέειν οὔτε ἡμέρης οὔτε νυκτὸς ἀνιέντα, ἕς τε τὰ ἔλεα καὶ τὰ ἄλσεα πλανώμενον καὶ ἵνα πνυθάνοιτο εἶναι γῆς ἐνηβητήρια ἐπιτηδεώτατα. ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο θέλων τὸ μαντήϊον ψευδόμενον ἀποδέξαι, ἵνα οἱ δωδέκα ἔτεα ἀντὶ ἕξ ἐτέων γένηται αἱ νύκτες ἡμέραι ποιούμεναι.

Πυραμίδα δὲ καὶ οὗτος ἀπελίπετο πολλὸν ἐλίσι- 134 σω τοῦ πατρὸς, (ξείκοσι ποδῶν καταδέουσαν κῶλον ἕκαστον τριῶν πλέθρων, εὐούσης τετραγώνου,) λίθου δὲ ἐς τὸ ἡμισυ Αἰθιοπικοῦ· τὴν δὲ μετεξέτεροί φασι Ἑλλήνων Ῥοδώπιος ἐταίρης γυναικὸς εἶναι, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες· οὐδὲ ὦν οὐδὲ εἰδότες μοι φαίνονται λέγειν οὗτοι ἦτις ἦν ἡ Ῥοδώπις· οὐ γὰρ ἂν οἱ πυραμίδα ἀνέθεσαν ποιήσασθαι τοιαύτην, ἐς τὴν ταλάντων χιλιάδες ἀναρίθμητοι, ὡς λόγῳ εἰπεῖν, ἀναισίμωνται· πρὸς δὲ, ὅτι κατὰ Ἄμασιν βασιλεύοντα ἦν

ἀκμάζουσα Ῥοδῶπις ἀλλ' οὐ κατὰ τοῦτον· ἔτεσι γὰρ κάρτα πολλοῖσι ὕστερον τούτων τῶν βασιλέων τῶν τὰς πυραμίδας ταύτας ἦν λιπομένων, [Ῥοδῶπις] γενεὴν μὲν ἀπὸ Θρηίκης· δούλη δὲ ἦν Ἰάδμονος τοῦ Ἡφαιστοπόλιος ἀνδρὸς Σαμίου, σὺνδουλος δὲ Αἰσώπου τοῦ λογοποιῦ· καὶ γὰρ οὗτος Ἰάδμονος ἐγένετο, ὡς διέδεξε τῆδε οὐκ ἤκιστα· ἐπεὶ τε γὰρ πολλάκις κηρυσσόντων Δελφῶν ἐκ θεοπροπίου “ὃς βούλοιο ποινὴν τῆς Αἰσώπου ψυχῆς ἀνελέσθαι,” ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἐφάνη, Ἰάδμονος δὲ παιδὸς παῖς, ἄλλος Ἰάδμων, ἀνείλετο· οὕτω καὶ Αἰσωπος Ἰάδμονος 135 ἐγένετο. Ῥοδῶπις δὲ ἐς Αἴγυπτον ἀπίκετο, Ξάνθεω τοῦ Σαμίου κομίσαντος· ἀπικομένη δὲ κατ' ἐργασίην, ἐλύθη χρημάτων μεγάλων ὑπὸ ἀνδρὸς Μυτιληναίου Χαράξου, τοῦ Σκαμανδρωνύμου παιδὸς ἀδελφεοῦ δὲ Σαπφούς τῆς μουσοποιῦ· οὕτω δὴ ἡ Ῥοδῶπις ἐλευθερώθη, καὶ κατέμεινέ τε ἐν Αἰγύπτῳ καὶ κάρτα ἐπαφρόδιτος γενομένη μέγала ἐκτήσατο χρήματα, ὡς ἂν εἶναι Ῥοδῶπιν, ἀτὰρ οὐκ ὡς γε ἐς πυραμίδα τοιαύτην ἐξικέσθαι· τῆς γὰρ τὴν δεκάτην τῶν χρημάτων ιδέσθαι ἐστὶ ἔτι καὶ ἐς τόδε παντὶ τῷ βουλομένῳ, οὐδὲν δεῖ μέγала οἱ χρήματα ἀναθεῖναι· ἐπεθύμησε γὰρ Ῥοδῶπις μνημῆιον ἐωυτῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι καταλιπέσθαι, ποίημα ποιησαμένη τοῦτο τὸ μὴ τυγχάνει ἄλλῳ ἐξευρημένον καὶ ἀνακείμενον ἐν ἱρῷ, τοῦτο ἀναθεῖναι ἐς Δελφούς μνημόσυνον ἐωυτῆς· τῆς ὦν δεκάτης τῶν χρημάτων ποιησαμένη ὀβελοὺς βουπόρους πολλοὺς σιδηρέους, ὅσον ἐνεχώρει ἡ δεκάτη οἱ, ἀπέπεμπε ἐς Δελφούς· οἱ καὶ νῦν ἔτι συννεύαται ὅπισθε μὲν τοῦ βωμοῦ τὸν Χίοι ἀνέθεσαν, ἀντίον δὲ αὐτοῦ τοῦ νηοῦ. φιλέουσι δὲ κως ἐν τῇ Ναυκράτι ἐπαφρόδιτοι γίνεσθαι αἱ ἑταῖραι· τοῦτο μὲν γὰρ αὕτη, τῆς πέρι λέγεται ὅδε ὁ λόγος, οὕτω δὴ τι κλεινὴ ἐγένετο ὡς καὶ πάντες οἱ Ἕλληνες Ῥοδῶπιος τὸ οὐνομα ἐξέμαθον· τοῦτο δὲ ὕστερον ταύτης, τῇ οὐνομα ἦν Ἀρχιδίκη αἰοίδιμος ἀνὰ τὴν

Ἑλλάδα ἐγένετο, ἦσσαν δὲ τῆς ἐτέρης περιλεσχί-
νευτος· Χάραξος δὲ ὡς λυσάμενος Ῥοδῶπιον ἀπενό-
στησε εἰς Μυτιλήνην, ἐν μέλει Σαπφῶ πολλά
κατεκερτόμησέ μιν. Ῥοδῶπιος μὲν νυν πέρι πέ-
παυμαί.

Μετὰ δὲ Μυκερίνον γενέσθαι Αἰγύπτου βασιλέα 136
ἔλεγον οἱ ἱεῖες Σάσυχιν, τὸν τὰ πρὸς ἥλιον ἀνί-
σχοντα ποιῆσαι τῷ Ἡφαίστῳ προπύλαια, ἐόντα
πολλῷ τε κάλλιστα καὶ πολλῷ μέγιστα. ἔχει μὲν
γὰρ καὶ τὰ πάντα προπύλαια τύπους τε ἐγγεγλυμ-
μένους καὶ ἄλλην ὄψιν οἰκοδομημάτων μυρίην, ἐκείνα
δὲ καὶ μακρῷ μάλιστα. ἐπὶ τούτου βασιλεύοντος,
ἔλεγον, ἀμιξίης εὐσύνης πολλῆς χρημάτων, γενέσθαι
νόμον Αἰγυπτίοισι, ἀποδεικνύντα ἐνέχυρον τοῦ πα-
τρὸς τὸν νέκυν οὕτω λαμβάνειν τὸ χρέος· προστε-
θῆναι δὲ ἔτι τούτῳ τῷ νόμῳ τόνδε, τὸν διδόντα τὸ
χρέος καὶ ἀπάσης κρατεῖν τῆς τοῦ λαμβάνοντος
θήκης· τῷ δὲ ὑποτιθέντι τοῦτο τὸ ἐνέχυρον τήνδε
ἐπεῖναι ζημίην μὴ βουλομένῳ ἀποδοῦναι τὸ χρέος,
μήτ' αὐτῷ ἐκείνῳ τελευτήσαντι εἶναι ταφῆς κυρῆσαι
μήτ' ἐν ἐκείνῳ τῷ πατρὶ ἄφω μήτ' ἐν ἄλλῳ
μηδενί, μήτε ἄλλον μηδένα τῶν ἐωυτοῦ ἀπογενόμε-
νον θάψαι. ὑπερβαλέσθαι δὲ βουλόμενον τοῦτον
τὸν βασιλέα τοὺς πρότερον ἐωυτοῦ βασιλέας γενο-
μένους Αἰγύπτου, μνημόσυνον πυραμίδα λιπέσθαι
ἐκ πλίνθων ποιήσαντα· ἐν τῇ γράμματα ἐν λίθῳ
ἐγκεκολαμμένα τάδε λέγοντά ἐστι· ΜΗ ΜΕ ΚΑ-
ΤΟΝΟΣΘΗΣ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΛΙΘΙΝΑΣ ΠΥΡΑΜ-
ΙΔΑΣ. ΠΡΟΕΧΩ ΓΑΡ ΑΥΤΕΩΝ ΤΟΣΟΥΤΟΝ,
ὍΣΟΝ Ὁ ΖΕΥΣ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΘΕΩΝ. ΚΟΝ-
ΤΩι ΓΑΡ ὙΠΟΤΥΠΤΟΝΤΕΣ ΕΣ ΛΙΜΝΗΝ,
Ὅ ΤΙ ΠΡΟΣΧΟΙΤΟ ΤΟΥ ΠΗΛΟΥ ΤΩι ΚΟΝ-
ΤΩι ΤΟΥΤΟ ΣΥΛΛΕΓΟΝΤΕΣ, ΠΑΙΝΘΟΥΣ
ΕΙΡΥΣΑΝ, ΚΑΙ ΜΕ ΤΡΟΠΩι ΤΟΙΟΥΤΩι ΕΞ-
ΕΠΟΙΗΣΑΝ. τοῦτον μὲν τοσαῦτα ἀποδέξασθαι.

Μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεύσαι ἄνδρα τυφλὸν ἐξ 137

Ἄνυσιος πόλιος, τῷ ὄνομα Ἄνυσιν εἶναι· ἐπὶ τοῦτου βασιλεύοντος ἐλάσαι ἐπ' Αἴγυπτον χειρὶ πολλῇ Αἰθίοπας τε καὶ Σαβακῶν τὸν Αἰθιόπων βασιλέα· τὸν μὲν δὴ τυφλὸν τοῦτον οἴχεσθαι φεύγοντα ἐς τὰ ἔλαια· τὸν δὲ Αἰθίοπα βασιλεύειν Αἰγύπτου ἐπ' ἕτεα πενήκοντα· ἐν τοῖσι αὐτὸν τάδε ἀποδέξασθαι· ὅκως τῶν τις Αἰγυπτίων ἀμάρτοι τι, κτείνειν μὲν αὐτῶν οὐδένα ἐθέλειν· τὸν δὲ κατὰ μέγαθος τοῦ ἀδικήματος ἐκάστῳ δικάζειν, ἐπιτάσσοντα χῶματα χοῦν πρὸς τῇ ἐωυτῶν πόλι ὅθεν ἕκαστος ἦν τῶν ἀδικούντων. καὶ οὕτω ἔτι αἱ πόλιες ἐγένοντο ὑψηλότεραι· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐχώσθησαν ὑπὸ τῶν τὰς διώρυχας ὀρυξάντων ἐπὶ Σεσώστριος βασιλέος, δεύτερα δὲ ἐπὶ τοῦ Αἰθίοπος καὶ κάρτα ὑψηλαὶ ἐγένοντο.

Ἐψηλέων δὲ καὶ ἐτέρων τασσομένων ἐν τῇ Αἰγύπτῳ πολιῶν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μάλιστα μὲν Βουβάστι πόλι ἐξεχώσθη, ἐν τῇ καὶ ἱρὸν ἐστι Βουβάστιος ἀξιαπρηγητότατον· μέζω μὲν γὰρ ἄλλα καὶ πολυδπανώτερα ἐστι ἱρὰ, ἡδονῇ δὲ ιδέσθαι οὐδὲν τοῦτου μάλλον· ἡ δὲ Βούβαστις κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσάν 138 ἐστι Ἄρτεμις. Το δὲ ἱρὸν αὐτῆς ὧδε ἔχει· πλὴν τῆς ἐσόδου, τὸ ἄλλο νῆσός ἐστι· ἐκ γὰρ τοῦ Νείλου διώρυχες ἐσέχουσι, οὐ συμμίσγουσαι ἀλλήλησι, ἀλλ' ἄχρι τῆς ἐσόδου τοῦ ἱροῦ ἐκατέρῃ ἐσέχει, ἡ μὲν τῇ περιρρέουσα, ἡ δὲ τῇ, εὖρος ἐοῦσα ἐκατέρῃ ἐκατὸν ποδῶν δένδρεσι κατάσκιος· τὰ δὲ προπύλαια ὕψος μὲν δέκα ὀργυιέων ἐστὶ, τύποισι δὲ ἐξαπήχεσι ἐσκευάδαται ἀξίοισι λόγου· ἐὼν δ' ἐν μέσῃ τῇ πόλι τὸ ἱρὸν κατορᾶται πάντοθεν περιϋόντι· ἄτε γὰρ τῆς πόλιος μὲν ἐκκεχωσμένης ὑψοῦ τοῦ δ' ἱροῦ οὐ κεκινημένου, ὡς ἀρχῆθεν ἐποιήθη ἕσοπτόν ἐστι· περιθέει δ' αὐτὸ αἵμασι ἑγγεγλυμμένη τύποισι· ἔστι δὲ ἕσωθεν ἄλσος δενδρέων μεγίστων πεφυτευμένον περὶ νηὸν μέγαν, ἐν τῷ δὴ τῶγαλμα ἐνι· εὖρος δὲ καὶ μῆκος τοῦ ἱροῦ πάντη σταδίου ἐστί· κατὰ μὲν δὴ τὴν ἕσοδον, ἐστρωμένη ἐστὶ ὁδὸς λίθου ἐπὶ στα-

δίους τρεῖς μάλιστα κη, διὰ τῆς ἀγορῆς φέρουσα ἐς τὸ πρὸς ἡῶ· εἶρος δὲ ὡς τεσσέρων πλέθρων· τῇ δὲ καὶ τῇ τῆς οδοῦ δένδρεα οὐρανομήκεα πέφυκε· φέρει δ' ἐς Ἑρμέω ἱρόν. τὸ μὲν δὴ ἱρόν τοῦτο οὕτω ἔχει.

Τέλος δὲ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ Αἰθίοπος ὡδε 139 ἔλεγον γενέσθαι· ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε ἰδόντα αὐτὸν οἴχεσθαι φεύγοντα· ἐδόκέε οἱ ἄνδρα ἐπιστάντα συμβουλευεῖν, τοὺς ἱρέας τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ συλλέξαντα πάντας μέσους διαταμέειν· ἰδόντα δὲ τὴν ὄψιν ταύτην λέγειν αὐτὸν, ὡς πρόφασίν οἱ δοκέοι ταύτην τοὺς θεοὺς προδεικνύειν, ἵνα ἀσεβήσας περὶ τὰ ἱρὰ κακόν τι πρὸς θεῶν ἢ πρὸς ἀνθρώπων λάβοι· οὐκὼν ποιήσειν ταῦτα, ἀλλὰ γάρ οἱ ἐξεληλυθέναι τὸν χρόνον ὀκόσον κεχρηῆσθαι ἄρξαντα Αἰγύπτου ἐκχωρήσειν· ἐν γὰρ τῇ Αἰθιοπίῃ ἐόντι αὐτῷ τὰ μαντήια τοῖσι χρέωνται Αἰθίοπες ἀνεῖλε, ὡς δέοι αὐτὸν Αἰγύπτου βασιλεῦσαι ἔτεα πενήκοντα· ὡς ὦν ὁ χρόνος οὗτος ἐξῆιε καὶ αὐτὸν ἢ ὄψις τοῦ ἐνυπνίου ἐπετάρασε, ἐκὼν ἀπαλλάσσεται ἐκ τῆς Αἰγύπτου ὁ Σαβακῶς.

Ὡς δ' ἄρα οἴχεσθαι τὸν Αἰθίοπα ἐξ Αἰγύπτου, 140 αὐτίς τὸν τυφλὸν ἄρχειν ἐκ τῶν ἐλέων ἀπικόμενον, ἔνθα πενήκοντα ἔτεα, νῆσον χώσας σποδῷ τε καὶ γῆ, οἴκεε· ὅκως γάρ οἱ φοιτᾶν σίτον ἄγοντας Αἰγυπτίων ὡς ἐκάστοισι προστετάχθαι σιγῇ τοῦ Αἰθίοπος, ἐς τὴν δωρεὴν κελεύειν σφέας καὶ σποδὸν κομίζειν. ταύτην τὴν νῆσον οὐδεὶς πρότερον ἐδυνάσθη Ἀμυρταίου ἐξευρεῖν· ἀλλὰ ἔτεα ἐπὶ πλέω ἢ ἑπτακόσια οὐκ οἰοί τε ἦσαν αὐτὴν ἀνευρεῖν οἱ πρότεροι γενομένοι βασιλεῖς Ἀμυρταίου· οὐνομα δὲ ταύτῃ τῇ νήσῳ Ἑλβῶ· μέγαθος δ' ἐστὶ πάντῃ δέκα σταδίων.

Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεῦσαι τὸν ἱρέα τοῦ Ἡφαί- 141 στοῦ τῷ οὐνομα εἶναι Σεθῶν· τὸν ἐν ἀλογίῃσι ἔχειν παραχρησάμενον τῶν μαχίμων Αἰγυπτίων, ὡς οὐδὲν δεησόμενον αὐτῶν· ἀλλὰ τε δὴ ἄτιμα ποιεῖντα ἐς αὐτούς, καὶ σφέας ἀπελέσθαι τὰς ἀρούρας, τοῖσι ἐπὶ

τῶν προτέρων βασιλέων δεδόσθαι ἐξαιρέτους ἐκάστῳ
 δωδέκα ἀρούρας· μετὰ δὲ, ἐπ' Αἴγυπτον ἐλαύνειν
 στρατὸν μέγαν Σαναχάριβον βασιλέα Ἀραβίων τε
 καὶ Ἀσσυρίων· οὐκὼν δὴ ἐθέλειν τοὺς μαχίμους
 τῶν Αἰγυπτίων βοηθεῖν, τὸν δὲ ἰρέα ἐς ἀπορίην
 ἀπειλημένον, ἐσελθόντα ἐς τὸ μέγαρον πρὸς τῷγαλμα
 ἀποδύρεσθαι οἷα κινδυνεύει παθέειν· ὀλοφυρόμενον
 δ' ἄρα μιν ἐπελθεῖν ὕπνον, καὶ οἱ δόξαι ἐν τῇ ὄψι
 ἐπιστάντα τὸν θεὸν θαρσύνειν, ὡς οὐδὲν πείσεται
 ἄχαρι ἀντιάζων τὸν Ἀραβίων στρατὸν· αὐτὸς γάρ
 οἱ πέμψει τιμωροὺς· τούτοισι δὴ μιν πίσυνον τοῖσι
 ἐνυπνίοισι, παραλαβόντα Αἰγυπτίων τοὺς βουλο-
 μένους οἱ ἐπεσθαι στρατοπεδεύσασθαι ἐν Πηλουσίῳ·
 ταύτῃ γάρ εἰσι αἱ ἐσβολαί· ἐπεσθαι δὲ οἱ τῶν
 μαχίμων μὲν οὐδένα ἀνδρῶν, καπήλους δὲ καὶ χειρώ-
 νακτας καὶ ἀγοραίους ἀνθρώπους· ἐνθαῦτα ἀπικο-
 μένους τοῖσι ἐναντίοισι αὐτοῖσι ἐπιχυθέντας νυκτὸς
 μῦς ἀρουραίους κατὰ μὲν φαγέειν τοὺς φαρετρεῶνας
 αὐτῶν, κατὰ δὲ τὰ τόξα, πρὸς δὲ τῶν ἀσπίδων τὰ
 ὄχανα, ὥστε τῇ ὑστεραίῃ φευγόντων σφέων γυμνῶν
 [ὄπλων] πεσέειν πολλούς. καὶ νῦν οὗτος ὁ βασι-
 λεὺς ἔστηκε ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου λίθινος ἔχων
 ἐπὶ τῆς χειρὸς μῦν, λέγων διὰ γραμμάτων τάδε· ΕΞ
 ΕΜΕ ΤΙΣ ὈΡΕΩΝ ΕΥΣΕΒΗΣ ΕΣΤΩ.

142 Ἐς μὲν τοσόνδε τοῦ λόγου Αἰγύπτιοί τε καὶ οἱ
 ἰρέες ἔλεγον, ἀποδεικνύντες ἀπὸ τοῦ πρώτου βασι-
 λέος ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸν ἰρέα τοῦτον τὸν τελευ-
 ταῖον βασιλεύσαντα μίαν τε καὶ τεσσεράκοντα καὶ
 τριηκοσίας ἀνθρώπων γενεὰς γενομένας, καὶ ἐν ταύ-
 τησι ἀρχιρέας καὶ βασιλέας ἑκατέρους τοσοῦτους
 γενομένους. καὶ τοὶ τριηκόσιοι μὲν ἀνδρῶν γενεαὶ
 δυνέονται μύρια ἕτεα· γενεαὶ γὰρ τρεῖς ἀνδρῶν ἑκατὸν
 ἕτεά ἐστι· μῆς δὲ καὶ τεσσεράκοντα ἔτι τῶν ἐπιλοί-
 πων γενεῶν, αἱ ἐπῆσαν τῆσι τριηκοσίῃσι, ἔστι
 τεσσεράκοντα καὶ τριηκόσια καὶ χίλια ἕτεα. οὕτω
 ἐν μυρίοισι τε ἕτεσι καὶ χιλίοισι καὶ πρὸς τριηκο-

σίοισί τε καὶ τεσσεράκοντα ἔλεγον θεὸν ἀνθρωποειδέα οὐδένα γενέσθαι· οὐ μέντοι οὐδὲ πρότερον, οὐδὲ ὕστερον ἐν τοῖσι ὑπολοίποισι Αἰγύπτου βασιλεῦσι γενομένοισι, ἔλεγον τοιοῦτον οὐδέν. ἐν τοίνυν τούτῳ τῷ χρόνῳ τετράκις ἔλεγον ἐξ ἡθέων τὸν ἥλιον ἀνατεῖλαι (ἐνθα τε νῦν καταδύεται ἐνθεῦτεν δις ἐπαντεῖλαι, καὶ ἐνθεν νῦν ἀνατέλλει ἐνθαῦτα δις καταδύναι) καὶ οὐδὲν τῶν κατ' Αἴγυπτον ὑπὸ ταῦτα ἑτεροιωθῆναι, οὔτε τὰ ἐκ τῆς γῆς οὔτε τὰ ἐκ τοῦ ποταμοῦ σφιν γινόμενα οὔτε τὰ ἀμφὶ νόσους οὔτε τὰ κατὰ τοὺς θανάτους. Πρότερον δὲ Ἐκαταίῳ τῷ λογοποιῷ ἐν 143 Θήβησι γενεηλογήσαντί τε ἑωυτὸν καὶ ἀναδήσαντι τὴν πατριὴν ἐς ἑκαιδέκατον θεὸν, ἐποίησαν οἱ ἱρέες τοῦ Διὸς οἷόν τι καὶ ἐμοὶ οὐ γενεηλογήσαντι ἐμεωυτόν· ἐσαγαγόντες ἐς τὸ μέγαρον ἔσω, ἐὼν μέγα, ἐξηρίθμεον δεικνύντες κολοσσούς ξυλίλους τοσοῦτους ὅσους περ εἶπον· ἀρχιεὺς γὰρ ἕκαστος αὐτόθι ἴσταται ἐπὶ τῆς ἑωυτοῦ ζόης εἰκόνα ἑωυτοῦ· ἀριθμέοντες ὧν καὶ δεικνύντες οἱ ἱρέες ἐμοὶ, ἀπεδείκνυσαν παῖδα πατρὸς ἑωυτῶν ἕκαστον ἑόντα, ἐκ τοῦ ἄγχιστα ἀποθανόντος τῆς εἰκόνης διεξιόντες διὰ πασῶν ἕως οὐ ἀπέδεξαν ἀπάσας αὐτάς· Ἐκαταίῳ δὲ γενεηλογήσαντι ἑωυτὸν καὶ ἀναδήσαντι ἐς ἑκαιδέκατον θεὸν, ἀντεγενεηλόγησαν ἐπὶ τῇ ἀριθμῆσει οὐ δεκόμενοι παρ' αὐτοῦ ἀπὸ θεοῦ γενέσθαι ἀνθρωπον· ἀντεγενεηλόγησαν δὲ ὧδε, φάμενοι ἕκαστον τῶν κολοσσῶν Πίρωμιν ἐκ Πιρώμιος γεγενῆσθαι, ἔς ὃ τοὺς πέντε καὶ τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίους ἀπέδεξαν κολοσσούς Πίρωμιν ἐκ Πιρώμιος γενόμενον, καὶ οὔτε ἐς θεὸν οὔτε ἐς ἥρωα ἀνέδησαν αὐτούς· Πίρωμις δὲ ἔστι κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν καλὸς κάγαθός. Ἦδη ὧν τῶν αἱ εἰκόνας ἦσαν τοιούτους 144 ἀπεδείκνυσάν σφεας πάντας ἑόντας, θεῶν δὲ πολλὸν ἀπαλλαγμένους· τὸ δὲ πρότερον τῶν ἀνδρῶν τούτων θεοὺς εἶναι τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ἄρχοντας, οἰκέοντας ἅμα τοῖσι ἀνθρώποισι· καὶ τούτων αἰεὶ ἔνα τὸν

κρατέοντα εἶναι· ἕστατον δὲ αὐτῆς βασιλεῦσαι Ὡρον τὸν Ὀσίριος παῖδα, τὸν Ἀπόλλωνα Ἕλληνας ὀνομάζουσι· τοῦτον, καταπαύσαντα Τυφῶνα βασιλεῦσαι ἕστατον Αἰγύπτου. Ὄσιρις δὲ ἐστὶ Διόνυσος κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν.

145 Ἐν Ἑλλησι μὲν νῦν νεώτατοι τῶν θεῶν νομίζονται εἶναι Ἡρακλῆς τε καὶ Διόνυσος καὶ Πάν· παρ' Αἰγυπτίοισι δὲ Πάν μὲν ἀρχαιότατος, καὶ τῶν ὀκτῶ τῶν πρώτων λεγομένων θεῶν· Ἡρακλῆς δὲ τῶν δευτέρων, τῶν δωδέκα λεγομένων εἶναι· Διόνυσος δὲ, τῶν τρίτων, οἱ ἐκ τῶν δωδέκα θεῶν ἐγένοντο. Ἡρακλεῖ μὲν δὴ ὅσα αὐτοὶ Αἰγύπτιοί φασι εἶναι ἕτεα ἐς Ἀμασιν βασιλέα, δεδήλωταί μοι πρόσθε· Πανὶ δὲ ἔτι τούτων πλέονα λέγεται εἶναι, Διονύσῳ δ' ἐλάχιστα τούτων· καὶ τούτῳ πεντακισχίλια καὶ μύρια λογίζονται εἶναι ἐς Ἀμασιν βασιλέα. καὶ ταῦτα Αἰγύπτιοι ἀτρεκέως φασὶ ἐπίστασθαι, αἰεὶ τε λογιζόμενοι καὶ αἰεὶ ἀπογραφόμενοι τὰ ἕτεα. Διονύσῳ μὲν νῦν τῷ ἐκ Σεμέλης τῆς Κάδμου λεγομένῳ γενέσθαι, κατὰ ἑξακόσια ἕτεα καὶ χίλια μάλιστα ἐστὶ ἐς ἐμέ· Ἡρακλεῖ δὲ τῷ Ἀλκμήνης κατὰ εἰνακόσια ἕτεα· Πανὶ δὲ τῷ ἐκ Πηνελόπης, (ἐκ ταύτης γὰρ καὶ Ἑρμῆ λέγεται γενέσθαι ὑπὸ Ἑλλήνων ὁ Πάν·) ἐλάσσῳ ἕτεά ἐστὶ τῶν Τρωϊκῶν, κατὰ τὰ ὀκτακόσια

146 μάλιστα ἐς ἐμέ. Τούτων ὧν ἀμφοτέρων πάρεστι χρᾶσθαι τοῖσι τις πείσεται λεγομένοισι μᾶλλον· ἐμοὶ δ' ὧν ἢ περὶ αὐτῶν γνώμη ἀποδέδεται. εἰ μὲν γὰρ φανεροὶ τε ἐγένοντο καὶ κατεγήρασαν καὶ οὗτοι ἐν τῇ Ἑλλάδι, κατάπερ Ἡρακλῆς ὁ ἐξ Ἀμφιτρύωνος γενόμενος, καὶ δὴ καὶ Διόνυσος ὁ ἐκ Σεμέλης, καὶ Πάν ὁ ἐκ Πηνελόπης γενόμενος, ἔφη ἂν τις καὶ τούτους ἄλλους, ἄνδρας γενομένους, ἔχειν τὰ ἐκείνων οὐνόματα τῶν προγεγονότων θεῶν· νῦν δὲ Διόνυσόν τε λέγουσι οἱ Ἕλληνας, ὡς αὐτίκα γεόμενον ἐς τὸν μηρὸν ἐνερράψατο Ζεὺς καὶ ἦνεκε ἐς Νύσαν τὴν ὑπὲρ Αἰγύπτου ἐοῦσαν ἐν τῇ Αἰθιοπίῃ·

καὶ Πανός γε περί οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν ὅκη ἐτράπετο γενόμενος. δῆλά μοι ὦν γέγονε, ὅτι ὕστερον ἐπύθοντο οἱ Ἕλληνες τούτων τὰ οὐνόματα ἢ τὰ τῶν ἄλλων θεῶν, ἀπ' οὗ δὲ ἐπύθοντο χρόνου ἀπὸ τούτου γενεηλογέουσι αὐτῶν τὴν γένεσιν.

Ταῦτα μὲν νυν αὐτοὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι· ὅσα δὲ 147 οἱ τε ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι ὁμολογέοντες τοῖσι ἄλλοισι κατὰ ταύτην τὴν χώραν γενέσθαι, ταῦτ' ἤδη φράσω· προσέσται δέ τι αὐτοῖσι καὶ τῆς ἐμῆς ὄψιος.

Ἐλευθερωθέντες Αἰγύπτιοι μετὰ τὸν ἱερά τοῦ Ἡφαίστου βασιλεύσαντα, (οὐδένα γὰρ χρόνον οἰοί τε ἦσαν ἄνευ βασιλέος διαιτᾶσθαι,) ἐστήσαντο δυνάδεκα βασιλέας, δυνάδεκα μοίρας δασάμενοι Αἴγυπτον πᾶσαν. οὗτοι ἐπιγαμίας ποιησάμενοι ἐβασίλευον, νόμοισι τοισίδε χρεώμενοι, μήτε καταιρέειν ἀλλήλους μήτε πλέον τι δίζησθαι ἔχειν τὸν ἕτερον τοῦ ἑτέρου εἶναί τε φίλους τὰ μάλιστα· τῶνδε δὲ εἵνεκα τοὺς νόμους τούτους ἐποιεῦντο ἰσχυρῶς περιστέλλοντες· ἐκέχρητό σφι κατ' ἀρχὰς αὐτίκα ἐνισταμένοισι ἐς τὰς τυραννίδας “τὸν χαλκῆ φιάλη σπείσαντα αὐτῶν ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου, τοῦτον ἀπάσης βασιλεύσειν Αἰγύπτου.” ἐς γὰρ δὴ τὰ πάντα ἱρὰ συνελέγοντο. Καὶ δὴ σφι 148 μνημόσυνα ἔδοξε λιπέσθαι κοινῇ· δόξαν δέ σφι, ἐποιήσαντο λαβύρινθον ὀλίγον ὑπὲρ τῆς λίμνης τῆς Μοίριος κατὰ Κροκοδείλων καλεομένην πόλιν μάλιστα κη κείμενον· τὸν ἐγὼ ἤδη ἴδον λόγου μέζω· εἰ γάρ τις τὰ ἐξ Ἑλλήνων τείχεά τε καὶ ἔργων ἀπόδεξιν συλλογίσαιτο, ἐλάσσονος πόνου τε ἂν καὶ δαπάνης φανείη ἔοντα τοῦ λαβυρίνθου τούτου· (καὶ τοι ἀξιόλογός γε καὶ ὁ ἐν Ἐφέσῳ ἐστὶ νηὸς, καὶ ὁ ἐν Σάμῳ) ἦσαν μὲν νυν καὶ αἱ πυραμίδες λόγου μέζονες, καὶ πολλῶν ἐκάστη αὐτέων Ἑλληνικῶν ἔργων καὶ μεγάλων ἀνταξίη· ὁ δὲ δὴ λαβύρινθος καὶ τὰς πυραμίδας ὑπερβάλλει. τοῦ γὰρ δυνάδεκα μὲν εἰσι αὐλαὶ κατάστεγοι ἀντίπυλοι ἀλλήλησι, ἐξ μὲν πρὸς βορέω, ἐξ

δὲ πρὸς νότον τετραμμέναι συνεχέες· τοῖχος δὲ ἔξωθεν ὁ αὐτὸς σφεας περιέργει. οἰκήματα δ' ἔνεστι διπλά, τὰ μὲν ὑπόγαια τὰ δὲ μετέωρα ἐπ' ἐκείνοισι, τρισχίλια ἀριθμὸν, πεντακοσίων καὶ χιλίων ἑκάτερα. τὰ μὲν νυν μετέωρα τῶν οἰκημάτων αὐτοὶ τε ὀρέομεν διεξιόντες καὶ αὐτοὶ θεησάμενοι λέγομεν· τὰ δὲ αὐτῶν ὑπόγαια λόγοισι ἐπνυθανόμεθα· οἱ γὰρ ἐπεστεῶτες τῶν Αἰγυπτίων δεικνύουσι αὐτὰ οὐδαμῶς ἤθελον, φάμενοι θήκας αὐτόθι εἶναι τῶν τε ἀρχὴν τὸν λαβυρίνθου τούτου οἰκοδομησαμένων βασιλέων καὶ τῶν ἰρῶν κροκοδείλων· οὕτω τῶν μὲν κάτω πέρα οἰκημάτων ἀκοῆ παραλαβόντες λέγομεν· τὰ δὲ ἄνω, μέζονα ἀνθρωπῆϊων ἔργων αὐτοὶ ὀρέομεν· αἱ τε γὰρ ἔξοδοι διὰ τῶν στεγῶν καὶ οἱ ἐλιγμοὶ διὰ τῶν ἀυλέων, ἔόντες ποικιλώτατοι, θῶμα μυρίον παρείχοντο ἐξ αὐλῆς τε ἐς τὰ οἰκήματα διεξιούσι, καὶ ἐκ τῶν οἰκημάτων ἐς παστάδας, ἐς στέγας τε ἄλλας ἐκ τῶν παστάδων, καὶ ἐς αὐλὰς ἄλλας ἐκ τῶν οἰκημάτων· ὀροφή δὲ πάντων τούτων λιθίνη, κατάπερ οἱ τοῖχοι· οἱ δὲ τοῖχοι τύπων ἐγγεγλυμμένων πλείοι· αὐλὴ δὲ ἑκάστη περίστυλος, λίθου λευκοῦ ἀρμοσμένου τὰ μάλιστα· τῆς δὲ γωνίης τελευτῶντος τοῦ λαβυρίνθου ἔχεται πυραμὶς τεσσαρακοντόργυιος, ἐν τῇ ζῶα μεγάλα ἐγγέγλυπται· ὁδὸς δ' ἐς αὐτὴν ὑπὸ γῆν πεποιήται.

- 149 Τοῦ δὲ λαβυρίνθου τούτου ἔόντος τοιούτου, θῶμα ἔτι μέζον παρέχεται ἡ Μοίριος καλεομένη λίμνη, παρ' ἣν ὁ λαβυρίνθος οὗτος οἰκοδομήται. τῆς τὸ περίμετρον τῆς περιόδου εἰσὶ στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι, σχοίωνων ἑξήκοντα ἔόντων, ἴσοι καὶ αὐτῆς Αἰγύπτου τὸ παρὰ θάλασσαν. κέεται δὲ μακρῇ ἡ λίμνη πρὸς βορέην τε καὶ νότον, ἐοῦσα βάθος, τῇ βαθυτάτῃ αὐτῇ ἑωυτῆς, πεντηκοντόργυιος. ὅτι δὲ χειροποίητός ἐστι καὶ ὀρυκτῆ αὐτῇ δηλοῖ· ἐν γὰρ μέσῃ τῇ λίμνῃ μάλιστα κη ἑστάσι δύο πυραμίδες, τοῦ ὕδατος ὑπερέχουσαι πενήκοντα ὀργυιας ἑκατέρῃ,

καὶ τὸ κατ' ὕδατος οἰκοδόμηται ἕτερον τοσοῦτο· καὶ ἐπ' ἀμφοτέρησι ἔπεστι κολοσσὸς λίθινος κατήμενος ἐν θρόνῳ. (οὕτω αἱ μὲν πυραμίδες εἰσὶ ἑκατὸν ὄργυιων, αἱ δ' ἑκατὸν ὄργυιαι δίκαιαι εἰσι στάδιον ἑξάπλεθρον· ἑξαπέδου μὲν τῆς ὄργυιῆς μετρεομένης καὶ τετραπήχεις· τῶν ποδῶν μὲν τετραπαλαίστων ἑόντων, τοῦ δὲ πήχεις ἑξαπαλαίστου.) τὸ δὲ ὕδωρ τὸ ἐν τῇ λίμνῃ αὐθιγενὲς μὲν οὐκ ἔστι· ἄνυδρος γὰρ δὴ δεινῶς ἐστὶ ταύτη· ἐκ τοῦ Νείλου δὲ κατὰ διώρυχα ἐσῆκται, καὶ ἕξ μὲν μῆνας ἔσω ῥέει ἐς τὴν λίμνην ἕξ δὲ μῆνας ἔξω ἐς τὸν Νεῖλον αὐτίς· καὶ ἐπεὰν μὲν ἐκρέῃ ἔξω, ἡ δὲ τότε [τοὺς ἕξ μῆνας] ἐς τὸ βασιλῆιον καταβάλλει ἐπ' ἡμέρην ἑκάστην τάλαντον ἀργυρίου ἐκ τῶν ἰχθύων, ἐπεὰν δὲ ἐσίῃ τὸ ὕδωρ ἐς αὐτὴν, εἴκοσι μνέας. Ἔλεγον δὲ οἱ ἐπιχώριοι καὶ 150 ὡς ἐς τὴν Σύρτιν τὴν ἐν Διβύῃ ἐκδιδοῖ ἡ λίμνη αὕτη ὑπὸ γῆν, τετραμμένη τὸ πρὸς ἐσπέρην ἐς τὴν μεσόγαιαν παρὰ τὸ ὄρος τὸ ὑπὲρ Μέμφιος. ἐπεὶ τε δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου οὐκ ὤρεον τὸν χοῦν οὐδαμον ἑόντα, (ἐπιμελὲς γὰρ δὴ μοι ἦν,) εἰρόμην τοὺς ἀγχιστα οἰκέοντας τῆς λίμνης, ὅκου εἶη ὁ χοῦς ὁ ἐξορυχθεῖς· οἱ δὲ ἔφρασαν μοι ἵνα ἐξεφορήθῃ, καὶ εὐπετέως ἔπειθον· ἦδεα γὰρ λόγῳ καὶ ἐν Νίνῳ τῇ Ἀσσυρίων πόλι γενόμενον ἕτερον τοιοῦτο· τὰ γὰρ Σαρδαναπάλλου τοῦ Νίνου βασιλέως χρήματα, ἑόντα μεγάλα καὶ φυλασσόμενα ἐν θησαυροῖσι καταγαῖοισι, ἐπενόησαν κλῶπες ἐκφορῆσαι· ἐκ δὴ ὧν τῶν σφετέρων οἰκίων ἀρξάμενοι οἱ κλῶπες, ὑπὸ γῆν σταθμεόμενοι ἐς τὰ βασιλῆια οἰκία ὄρυσσον· τὸν δὲ χοῦν τὸν ἐκφορεόμενον ἐκ τοῦ ὀρύγματος, ὅκως γένοιτο νύξ, ἐς τὸν Τίγριν ποταμὸν παραρρέοντα τὴν Νίνον ἐξεφόρεον· ἐς ὃ κατεργάσαντο ὃ τι ἐβούλοντο. τοιοῦτον ἕτερον ἤκουσα καὶ τὸ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ λίμνης ὀρυγμα γενέσθαι· πλὴν οὐ νυκτὸς, ἀλλὰ μετ' ἡμέρην ποιούμενον· ὀρίσσοντας γὰρ τὸν χοῦν τοὺς Αἰγυπτίους ἐς τὸν Νεῖλον φορέειν· ὃ δὲ, ὑπο-

λαμβάνων ἔμελλε διαχέειν. ἡ μὲν νυν λίμνη αὕτη οὕτω λέγεται ὀρυχθῆναι.

151 Τῶν δὲ δυῶδεκα βασιλέων δικαιοσύνη χρεωμένων, ἀνὰ χρόνον ὡς ἔθυσαν ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου, τῇ ὑστάτῃ τῆς ὀρθῆς μελλόντων κατασπείσειν, ὁ ἀρχερεὺς ἐξένεικέ σφι φιάλας χρυσέας (τῆσί περ ἑώθεσαν σπένδειν) ἁμαρτῶν τοῦ ἀριθμοῦ ἕνδεκα δυῶδεκα ἑοῦσι· ἐνθαῦτα ὡς οὐκ εἶχε φιάλην ὁ ἔσχατος ἔστως αὐτῶν Ψαμμίτιχος, περιελόμενος τὴν κυνέην ἑοῦσαν χαλκῆν ὑπέσχε τε καὶ ἔσπενδε. κυνέας δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἅπαντες ἐφόρεόν τε βασιλέες καὶ ἐτύγχανον τότε ἔχοντες. Ψαμμίτιχος μὲν νυν οὐδενὶ δολερῷ νόῳ χρεώμενος, ὑπέσχε τὴν κυνέην· οἱ δὲ ἐν φρενὶ λαβόντες τό τε ποιηθὲν ἐκ Ψαμμιτίχου καὶ τὸ χρηστήριον ὃ τι ἐκέκρητό σφι, τὸν χαλκῆν σπείσαντα αὐτῶν φιάλη τοῦτον βασιλέα ἔσεσθαι μόνον Αἰγύπτου, ἀναμνησθέντες τοῦ χρησμοῦ, κτεῖναι μὲν οὐκ ἐδικαίωσαν Ψαμμίτιχον, ὡς ἀνεύρισκον βασανίζοντες ἐξ οὐδεμιῆς προνοίης αὐτὸν ποιήσαντα· ἐς δὲ τὰ ἔλεα ἔδοξέ σφι διώξαι, ψιλώσαντας τὰ πλείστα τῆς δυνάμιος· ἐκ δὲ τῶν ἐλέων ὀρμεύμενον μὴ ἐπι-

152 μίσγεσθαι τῇ ἄλλῃ Αἰγύπτῳ. Τὸν δὲ Ψαμμίτιχον τοῦτον πρότερον φεύγοντα τὸν Αἰθίοπα Σαβακῶν ὃς οἱ τὸν πατέρα Νεκῶν ἀπέκτεινε, τοῦτον φεύγοντα τότε ἐς Συρίην, ὡς ἀπαλλάχθη ἐκ τῆς ὄψιος τοῦ ὄνειρου ὁ Αἰθίοψ, κατήγαγον Αἰγυπτίων οὗτοι οἱ ἐκ νομοῦ τοῦ Σαῖτεώ εἰσι· μετὰ δὲ, βασιλεύοντα, τὸ δεύτερον πρὸς τῶν ἕνδεκα βασιλέων καταλαμβάνει μιν διὰ τὴν κυνέην φεύγειν ἐς τὰ ἔλεα. ἐπιστάμενος ὦν ὡς περιυβρισμένος εἶη πρὸς αὐτῶν, ἐπενόεε τίσασθαι τοὺς διώξαντας· πέμψαντι δὲ οἱ ἐς Βουτοῖν πόλιν ἐς τὸ χρηστήριον τῆς Λητοῦς, ἔνθα δὴ Αἰγυπτίοισι ἐστὶ μαντήιον ἀψευδέστατον, ἦλθε χρῆσμός ὡς τίσις ἤξει ἀπὸ θαλάσσης χαλκῶν ἀνδρῶν ἐπιφανέντων· καὶ τῷ μὲν δὴ ἀπιστὴ μεγάλη ὑπεκέχυτο, χαλκούς οἱ ἀνδρας ἤξειν ἐπικούρους·

χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, ἀναγκαίῃ κατέλαβε Ἴωνάς τε καὶ Κᾶρας ἄνδρας κατὰ ληΐην ἐκπλώσαντας, ἀπενειχθῆναι ἐς Αἴγυπτον· ἐκβάντας δὲ ἐς γῆν καὶ ὄπλισθέντας χαλκῷ ἀγγέλλει τῶν τις Αἰγυπτίων ἐς τὰ ἔλεα ἀπικείμενος τῷ Ψαμμίτιχῳ, (ὡς οὐκ ἰδὼν πρότερον χαλκῷ ἄνδρας ὄπλισθέντας,) ὡς χάλκεοι ἄνδρες ἀπιγμένοι ἀπὸ θαλάσσης λεηλατεῦσι τὸ πεδῖον· ὁ δὲ, μαθὼν τὸ χρηστήριον ἐπιτελεύμενον, φίλα τε τοῖσι Ἴωσι καὶ Καρσὶ ποιέεται καὶ σφεας μεγάλα ὑπισχνεύμενος πείθει μετ' ἑωυτοῦ γενέσθαι· ὡς δὲ ἔπεισε, οὕτω ἅμα τοῖσι μετ' ἑωυτοῦ βουλομένοισι Αἰγυπτίοισι καὶ τοῖσι ἐπικούροισι καταίρει τοὺς βασιλέας.

Κρατήσας δὲ Αἰγύπτου πάσης ὁ Ψαμμίτιχος, 153 ἐποίησε τῷ Ἡφαίστῳ προπύλαια ἐν Μέμφι, τὰ πρὸς νότον ἄνεμον τετραμμένα· αὐλὴν τε τῷ Ἄπι, ἐν τῇ τρέφεται ἐπεὰν φανῇ ὁ Ἄπις, οἰκοδόμησε ἐναντίον τῶν προπυλαίων, πᾶσάν τε περίστυλον ἐοῦσαν καὶ τύπων πλέην· ἀντὶ δὲ κίωνων, ὑπεστᾶσι κολοσσοὶ δυωδεκαπήχες τῇ αὐλῇ· ὁ δὲ Ἄπις κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσάν ἐστι Ἐπαφος. Τοῖσι δὲ Ἴωσι καὶ 154 τοῖσι Καρσὶ τοῖσι συγκατεργασαμένοισι αὐτῷ ὁ Ψαμμίτιχος δίδωσι χώρους ἐνοικῆσαι ἀντίους ἀλλήλων, τοῦ Νείλου τὸ μέσον ἔχοντος, τοῖσι οὐνόματα ἐτέθη Στρατόπεδα· τούτους τε δὴ σφι τοὺς χώρους δίδωσι καὶ τᾶλλα τὰ ὑπέσχετο πάντα ἀπέδωκε, καὶ δὴ καὶ παῖδας παρέβαλε αὐτοῖσι Αἰγυπτίους τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν ἐκδιδάσκεσθαι· ἀπὸ δὲ τούτων ἐκμαθόντων τὴν γλῶσσαν οἱ νῦν ἐρμηνέες ἐν Αἰγύπτῳ γεγόνασι. οἱ δὲ Ἴωνές τε καὶ οἱ Κᾶρες τούτους τοὺς χώρους οἴκησαν χρόνον ἐπὶ πολλόν· εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ χώροι πρὸς θαλάσσης, ὀλίγον ἔνερθε Βουβάστιος πόλιος, ἐπὶ τῷ Πηλουσίῳ καλυμένῳ στόματι τοῦ Νείλου· τούτους μὲν δὴ χρόνῳ ὕστερον βασιλεὺς Ἀμασις ἐξαναστήσας ἐνθεῦτεν κατοίκησε ἐς Μέμφιν, φυλακὴν ἑωυτοῦ ποιούμενος πρὸς Αἰγυπτίους· τούτων

δὲ οἰκισθέντων ἐν Αἰγύπτῳ, οἱ Ἕλληνες οὕτω ἐπιμισγόμενοι τούτοισι τὰ περὶ Αἴγυπτον γινόμενα ἀπὸ Ψαμμίτιχου βασιλέως ἀρξάμενοι πάντα καὶ τὰ ὑστερον ἐπιστάμεθα ἀτρεκέως· πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἐν Αἰγύπτῳ ἀλλόγλωσσοι κατοικίσθησαν· ἐξ ὧν δὲ ἐξανέστησαν χῶρων, ἐν τούτοισι δὴ οἱ τε ὄλκοι τῶν νεῶν καὶ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκημάτων τὸ μέχρι ἐμεῦ ἦσαν. Ψαμμίτιχος μὲν νυν οὕτω ἔσχε τὴν Αἴγυπτον.

- 155 Τοῦ δὲ χρηστηρίου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ πολλὰ ἐπεμνήσθη ἤδη, καὶ δὴ λόγον περὶ αὐτοῦ ὡς ἀξίου ἐόντος ποιήσομαι. τὸ γὰρ χρηστήριον τοῦτο τὸ ἐν Αἰγύπτῳ ἔστι μὲν Λητοῦς ἱρὸν, ἐν πόλι δὲ μεγάλη ἰδρυμένον κατὰ τὸ Σεβενντικὸν καλεόμενον στόμα τοῦ Νείλου, ἀναπλέοντι ἀπὸ θαλάσσης ἄνω· οὐνομα δὲ τῇ πόλι ταύτῃ ὄκου τὸ χρηστήριόν ἐστι, Βουτῶ, ὡς καὶ πρότερον οὐνόμασται μοι· ἱρὸν δὲ ἐστι ἐν τῇ Βουτοῖ ταύτῃ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος· καὶ ὁ γε νηὸς τῆς Λητοῦς, ἐν τῷ δὴ τὸ χρηστήριον ἐνι, αὐτὸς τε τυγχάνει ἐὼν μέγας καὶ τὰ προπύλαια ἔχει ἐς ὕψος δέκα ὀργυιῶν· τὸ δὲ μοι τῶν φανερῶν θῶνμα μέγιστον παρεχόμενον φράσω· ἔστι ἐν τῷ τεμένει τούτῳ Λητοῦς νηὸς ἐξ ἑνὸς λίθου πεποιημένος ἔς τε ὕψος καὶ ἐς μῆκος· καὶ τοῖχος ἕκαστος τούτοισι ἴσος· τεσσαεράκοντα πήχεων τούτων ἕκαστόν ἐστι· τὸ δὲ καταστέγασμα τῆς ὀροφῆς ἄλλος ἐπικέεται
- 156 λίθος, ἔχων τὴν παρωροφίδα τετράπηχυν. Οὕτω μὲν νυν ὁ νηὸς τῶν φανερῶν μοι τῶν περὶ τοῦτο τὸ ἱρὸν ἐστι θυμαστότατον, τῶν δὲ δευτέρων νῆσος ἡ Χέμμις καλευμένη. ἔστι μὲν ἐν λίμνῃ βαθῆ καὶ πλατῆ κειμένη παρὰ τὸ ἐν Βουτοῖ ἱρὸν, λέγεται δὲ ὑπ' Αἰγυπτίων εἶναι αὕτη ἡ νῆσος πλωτή· αὐτὸς μὲν ἔγωγε οὔτε πλέουσαν οὔτε κινηθεῖσαν ἴδον, τέθηπα δὲ ἀκούων εἰ νῆσος ἀληθῆως ἐστὶ πλωτή· ἐν δὴ ὧν ταύτῃ νηὸς τε Ἀπόλλωνος μέγας ἐνι, καὶ βωμοὶ τριφάσιοι ἐνιδρύονται· ἐμπεφύκασι δ' ἐν αὐτῇ φοίνικες συχνοὶ, καὶ ἄλλα δένδρεα καὶ καρποφόρα καὶ

ἄφορα πολλά· λόγον δὲ τόνδε ἐπιλέγοντες οἱ Αἰγύπτιοι φασὶ εἶναι αὐτὴν πλωτὴν· ὡς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ οὐκ εἴσθη πρότερον πλωτῆ, Δητῶ, εἴσθα τῶν ὀκτῶ θεῶν τῶν πρώτων γενομένων οἰκέουσα δὲ ἐν Βουτοῖ πόλι, ἵνα δὴ οἱ τὸ χρηστήριον τοῦτό ἐστι, Ἀπόλλωνα παρὰ Ἴσιος παρακαταθήκην δεξαμένη, διέσωσε κατακρύψασα ἐν τῇ νῦν πλωτῇ λεγομένη νήσῳ, ὅτε δὴ τὸ πᾶν διζήμενος ὁ Τυφὼν ἐπήλθε θέλων ἐξευρεῖν τοῦ Ὀσίριος τὸν παῖδα.—Ἀπόλλωνα δὲ καὶ Ἄρτεμιν Διονύσου καὶ Ἴσιος λέγουσι εἶναι παῖδας, Λητοῦν δὲ τροφὸν αὐτοῖσι καὶ σώτειραν γενέσθαι· Αἰγυπτιστὶ δὲ Ἀπόλλων μὲν Ὄρος, Δημήτηρ δὲ Ἴσις, Ἄρτεμις δὲ Βούβαστις. ἐκ τούτου δὲ τοῦ λόγου καὶ οὐδενὸς ἄλλου Αἰσχύλος ὁ Εὐφορίωνος ἤρπασε τὸ ἐγὼ φράσω, μῦθος δὴ ποιητῶν τῶν προγενομένων· ἐποίησε γὰρ Ἄρτεμιν εἶναι θυγατέρα Δήμητρος.—τὴν δὲ νήσον διὰ τοῦτο γενέσθαι πλωτὴν. ταῦτα μὲν οὕτω λέγουσι.

Ψαμμίτιχος δὲ ἐβασίλευσε Αἰγύπτου τέσσερα 157 καὶ πεντήκοντα ἔτα· τῶν τὰ ἐνὸς δέοντα τριήκοντα, Ἄζωτον, τῆς Συρίας μεγάλην πόλιν, προσκατήμενος ἐπολιόρκει, ἐς τὸ ἐξείλε. αὕτη δὲ ἡ Ἄζωτος ἀπασέων πολίων ἐπὶ πλείστον χρόνον πολιορκευμένη ἀντέσχε τῶν ἡμεῖς ἴδμεν.

Ψαμμίτιχου δὲ Νεκὼς παῖς ἐγένετο, καὶ ἐβασί- 158 λευσε Αἰγύπτου· ὃς τῇ διώρυχι ἐπεχείρησε πρῶτος τῇ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν φερούσῃ, τὴν Δαρείους ὁ Πέρσης δεύτερα διώρυξε· τῆς μῆκος μὲν ἐστὶ πλόος ἡμέραι τέσσερες, εὖρος δὲ ὠρύχθη ὥστε τριήρεας δύο πλέειν ὁμοῦ ἐλαστρευμένας. ἤκται δὲ ἀπὸ τοῦ Νείλου τὸ ὕδωρ ἐς αὐτὴν· ἤκται δὲ κατύπερθε ὀλίγον Βουβάστιος πόλιος, παρὰ Πάτουμον τὴν Ἀραβίην πόλιν· ἐσέχει δὲ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν· ὠρυκται δὲ πρῶτον μὲν τοῦ πεδίου τοῦ Αἰγυπτίου τὰ πρὸς Ἀραβίην ἔχοντα· ἔχεται δὲ κατύπερθε τοῦ πεδίου τὸ κατὰ Μέμφιν τεῖνον ὄρος, ἐν τῷ αἰ λιθοτομίαι ἐνεῖσι

τοῦ ὦν δὴ οὖρεος τούτου παρὰ τὴν ὑπωρέην ἦκται ἢ διώρυξ ἀπ' ἐσπέρης μακρὴ πρὸς τὴν ἠῶ· καὶ ἔπειτα τείνει ἐς διασφάγας φερούσας ἀπὸ τοῦ οὖρεος πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον, ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον. τῇ δὲ ἐλάχιστόν ἐστι καὶ συντομώτατον ἐκ τῆς βορηῆς θαλάσσης ὑπερβῆναι ἐς τὴν νοτίην καὶ Ἐρυθρὴν τὴν αὐτὴν ταύτην καλεομένην, ἀπὸ τοῦ Κασίου οὖρεος τοῦ οὐρίζοντος Αἴγυπτόν τε καὶ Συρίην, ἀπὸ τούτου εἰσὶ στάδιοι χίλιοι ἀπαρτὶ ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον. τοῦτο μὲν τὸ συντομώτατον· ἡ δὲ διώρυξ πολλῶ μακροτέρη ὅσω σκολιωτέρη ἐστὶ· τὴν ἐπὶ Νεκῶ βασιλέος ὀρύσσοντες Αἰγυπτίων ἀπώλοντο δυνάδεκα μυριάδες. Νεκῶς μὲν νυν μεταξὺ ὀρύσσων ἐπαύσατο, μαντήτου ἐμποδίου γενομένου τοιοῦδε, “τῷ βαρβάρῳ αὐτὸν προεργάζεσθαι” βαρβάρους δὲ πάντας οἱ Αἰγύπτιοι καλέουσι τοὺς μὴ σφίσι ὁμογλώσσους. Πανσάμενος δὲ τῆς διώρυχος ὁ Νεκῶς, ἐτρέπετο πρὸς στρατηγίας· καὶ τριήρεις, αἱ μὲν ἐπὶ τῇ βορηῇ θαλάσσει ἐποιήθησαν, αἱ δ' ἐν τῷ Ἀραβίῳ κόλπῳ ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσει· τῶν ἔτι οἱ ὄλκοι ἐπίδηλοι. καὶ ταύτησί τε ἐχράτο ἐν τῷ δέοντι, καὶ Σύροισι πεζῇ ὁ Νεκῶς συμβαλὼν ἐν Μαγδόλῳ ἐνίκησε· μετὰ δὲ τὴν μάχην, Κάδυτιν πόλιν τῆς Συρίας εἶσαν μεγάλην εἶλε· ἐν τῇ δὲ ἐσθῆτι ἔτυχε ταῦτα κατεργασάμενος ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι, πέμψας ἐς Βραγχίδας τὰς Μιλησίων· μετὰ δὲ, ἑκαίδεκα ἔτεα τὰ πάντα ἄρξας τελευτᾶ, τῷ παιδὶ Ψάμμι παραδούς τὴν ἀρχήν.

160 Ἐπὶ τούτον δὴ τὸν Ψάμμιν βασιλεύοντα Αἰγύπτου ἀπίκοντο Ἡλείων ἄνδρες ἄγγελοι, αὐχέοντες δικαιοτάτα καὶ κάλλιστα τιθέναί τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ ἀγῶνα πάντων ἀνθρώπων, καὶ δοκέοντες παρὰ ταῦτα οὐδ' ἂν τοὺς σοφωτάτους ἀνθρώπων Αἰγυπτίους οὐδὲν ἐπέξευρεῖν· ὡς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὴν Αἴγυπτον οἱ Ἡλείοι ἔλεγον τῶν εἵνεκα ἀπίκοντο, ἐνθαῦτα ὁ βασιλεὺς οὗτος συγκαλέεται Αἰγυπτίων τοὺς λεγομένους

εἶναι σοφωτάτους· συνελθόντες δὲ οἱ Αἰγύπτιοι, ἐπυνθάνοντο τῶν Ἑλλείων λεγόντων ἅπαντα τὰ κατήκει σφέας ποιέειν περὶ τὸν ἀγῶνα· ἀπηγησάμενοι δὲ τὰ πάντα, ἔφασαν ἤκειν ἐπιμαθησόμενοι εἴ τι ἔχοιεν Αἰγύπτιοι τούτων δικαιοτέρον ἐπεξευρεῖν; οἱ δὲ βουλευσάμενοι, ἐπειρώτων τοὺς Ἑλλείους εἴ σφι οἱ πολιῆται ἐναγωνίζονται; οἱ δὲ ἔφασαν καὶ σφέων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὁμοίως τῷ βουλομένῳ ἐξεῖναι ἀγωνίζεσθαι. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἔφασαν σφέας οὕτω τιθέντας παντὸς τοῦ δικαίου ἡμαρτηκέναι· οὐδεμίαν γὰρ εἶναι μηχανὴν ὅκως οὐ τῷ ἀστῷ ἀγωνιζομένῳ προσθήσονται, ἀδικέοντες τὸν ξείνον· ἀλλ' εἰ δὴ βούλονται δικαίως τιθέναι, καὶ τούτου εἵνεκα ἀπικοῖατο ἐς Αἴγυπτον, ξείνοισι ἀγωνιστῆσι ἐκέλευον τὸν ἀγῶνα τιθέναι, Ἑλλείων δὲ μηδενὶ εἶναι ἀγωνίζεσθαι. ταῦτα μὲν Αἰγύπτιοι Ἑλλείοισι ὑπέθηκαντο.

Ψάμμιος δὲ ἐξ ἔτεα μῶνον βασιλεύσαντος Αἰγύ- 161
πτου, καὶ στρατευσαμένου ἐς Αἰθιοπίην, καὶ μεταυτικά τελευτήσαντος, ἐξεδέξατο Ἀπρίης ὁ Ψάμμιος· ὃς μετὰ Ψαμμίτιχον τὸν ἐωντοῦ προπάτορα ἐγένετο εὐδαιμονέστατος τῶν πρότερον βασιλέων, ἐπ' ἔτεα πέντε καὶ εἴκοσι ἄρξας· ἐν τοῖσι ἐπὶ τε Σιδῶνα στρατὸν ἤλασε καὶ ἐναυμάχησε τῷ Τυρίῳ. ἐπεὶ δὲ οἱ ἔδεε κακῶς γενέσθαι, ἐγένετο ἀπὸ προφάσιος τὴν ἐγὼ μεζόνως μὲν ἐν τοῖσι Λιβυκοῖσι λόγοισι ἀπηγήσομαι, μετρίως δ' ἐν τῷ παρεόντι· ἀποπέμψας γὰρ στρατεύμα ὃ Ἀπρίης ἐπὶ Κυρηνάιους, μεγαλωστί προσέπταισε. Αἰγύπτιοι δὲ ταῦτα ἐπιμεμφόμενοι, ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, δοκέοντες τὸν Ἀπρίην ἐκ προνοίης αὐτοὺς ἀποπέμψαι ἐς φαινόμενον κακὸν, ἵνα δὴ σφέων φθορὴ γένηται αὐτὸς δὲ τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων ἀσφαλέστερον ἄρχῃ· ταῦτα δὲ δεινὰ ποιούμενοι αὐτοῖ τε οἱ ἀπονοστήσαντες καὶ οἱ τῶν ἀπολομένων φίλοι, ἀπέστησαν ἐκ τῆς ἰθείης. Πυ- 162
θόμενος δὲ Ἀπρίης ταῦτα, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Ἀμα-

σιν καταπαύσοντα λόγοισι· ὁ δὲ ἐπεὶ τε ἀπικόμενος κατελάμβανε τοὺς Αἰγυπτίους, ταῦτα μὴ ποιέειν λέγοντος αὐτοῦ, τῶν τις Αἰγυπτίων ὄπισθε στας περιέθηκέ οἱ κυνέην, καὶ περιτιθεὶς ἔφη “ἐπὶ βασιλῆϊ περιτιθέναι.” καὶ τῷ οὐκ ὡς ἀκούσιον ἐγένετο τὸ ποιούμενον, ὡς διεδείκνυε· ἐπεὶ τε γὰρ ἐστήσαντό μιν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων οἱ ἀπεστεῶτες, παρεσκευάζετο ὡς ἔλῶν ἐπὶ τὸν Ἀπρίην· πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀπρίης, ἔπεμπε ἐπ’ Ἀμασιν ἄνδρα δόκιμον τῶν περὶ ἑωυτὸν Αἰγυπτίων, τῷ οὐνομα ἦν Πατάρβημις, ἐντειλάμενος αὐτῷ ζῶντα Ἀμασιν ἀγαγεῖν παρ’ ἑωυτόν· ὡς δὲ ἀπικόμενος τὸν Ἀμασιν ἐκάλεε ὁ Πατάρβημις, ὁ Ἀμασις (ἔτυχε γὰρ ἐπ’ ἵππου κατήμενος) ἐπάρας ἀπεματαίωσε, καὶ τοῦτό μιν ἐκέλευε Ἀπρίην ἀπάγειν· ὅμως δὲ αὐτὸν ἀξιούν τὸν Πατάρβημιν, βασιλέος μεταπεμπομένου, ἰέναι πρὸς αὐτόν· τὸν δὲ αὐτῷ ὑποκρίνεσθαι, ὡς “ταῦτα πάλαι παρεσκευάζετο ποιέειν, καὶ αὐτῷ οὐ μέμψεσθαι Ἀπρίην· παρέσεσθαι γὰρ καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλους ἄξειν.” τὸν δὲ Πατάρβημιν ἔκ τε τῶν λεγομένων οὐκ ἀγνοεῖν τὴν διάνοιαν, καὶ παρασκευαζόμενον ὀρέοντα σπουδῇ ἀπιέναι, βουλόμενον τὴν ταχίστην βασιλείῃ δηλῶσαι τὰ πρησσομένα· ὡς δὲ ἀπικέσθαι αὐτόν πρὸς τὸν Ἀπρίην οὐκ ἄγοντα τὸν Ἀμασιν, οὐδένα λόγον αὐτῷ δόντα ἀλλὰ περιθύμως ἔχοντα, περιταμείν προστάξαι αὐτοῦ τά τε ὦτα καὶ τὴν ῥίνα· ἰδόμενοι δ’ οἱ λοιποὶ τῶν Αἰγυπτίων, οἳ ἔτι τὰ ἐκείνου ἐφρόνεον, ἄνδρα τὸν δοκιμώτατον ἑωυτῶν οὕτω αἰσχροῦς λύμη διακείμενον, οὐδένα δὴ χρόνον ἐπισχόντες ἀπιστέατο πρὸς τοὺς ἑτέρους, καὶ ἐδίδοσαν σφέας αὐτοὺς Ἀμάσι. Πυθόμενος δὲ καὶ ταῦτα ὁ Ἀπρίης, ὥπλιζε τοὺς ἐπικούρους καὶ ἤλαυνε ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους· εἶχε δὲ περὶ ἑωυτὸν Κᾰράς τε καὶ Ἰωνας ἄνδρας ἐπικούρους τρισμυρίους· ἦν δὲ οἱ τὰ βασιλῆϊα ἐν Σαῖ πόλι, μεγάλα ἔοντα καὶ ἀξιοθέητα. καὶ οἳ τε περὶ τὸν Ἀπρίην ἐπὶ τοὺς Αἰγυ-

πίους ἦσαν, καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄμασιν ἐπὶ τοὺς ξείνους. ἐν τε δὴ Μωμέμφι πόλι ἐγένοντο ἀμφότεροι καὶ πειρήσεσθαι ἔμελλον ἀλλήλων.

Ἔστι δὲ Αἰγυπτίων ἑπτὰ γένεα· καὶ τούτων οἱ μὲν 164 ἱρέες, οἱ δὲ μάχιμοι κεκλέαται, οἱ δὲ βουκόλοι, οἱ δὲ συβῶται, οἱ δὲ κάπηλοι, οἱ δὲ ἔρμηνέες, οἱ δὲ κυβερνήται. γένεα μὲν Αἰγυπτίων τοσαῦτά ἐστι, οὐνόματα δὲ σφί κέεται ἀπὸ τῶν τεχνέων. οἱ δὲ μάχιμοι αὐτῶν καλέονται μὲν Καλασιρίες τε καὶ Ἑρμοτύβιες, ἐκ νομῶν δὲ τῶνδε εἰσὶ· κατὰ γὰρ δὴ νομοὺς Αἰγυπτος ἅπασα διαραίρηται. Ἑρμοτυβίων μὲν οἶδε εἰσὶ 165 νομοί· Βουσιρίτης, Σαίτης, Χεμμίτης, Παπρημίτης, νῆσος ἢ Προσωπίτις καλομένη, Ναθῶ τὸ ἤμισυ. ἐκ μὲν τούτων τῶν νομῶν Ἑρμοτύβιες εἰσὶ, γενόμενοι, ὅτε ἐπὶ πλείστους γενοίατο, ἑκκαίδεκα μυριάδες· καὶ τούτων βαναυσίης οὐδεὶς δεδάηκε οὐδὲν, ἀλλ' ἀνέονται ἐς τὸ μάχιμον. Καλασιρίων δὲ οἶδε ἄλλοι 166 νομοί εἰσι· Θηβαῖος, Βουβαστίτης, Ἀφθίτης, Τανίτης, Μενδήσιος, Σεβεννύτης, Ἀθριβίτης, Φαρβαιθίτης, Θμουίτης, Ὀνουφίτης, Ἀνύσιος, Μνεκφορίτης· οὗτος ὁ νομὸς ἐν ἰήσῳ οἰκείει, ἀντίον Βουβάστιος πόλιος. οὗτοι δὲ οἱ νομοὶ Καλασιρίων εἰσὶ· γενόμενοι, ὅτε ἐπὶ πλείστους ἐγενέατο, πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδες ἀνδρῶν· οὐδὲ τούτοισι ἔξεστι τέχνην ἐπασκῆσαι οὐδεμίαν, ἀλλὰ τὰ ἐς πόλεμον ἐπασκέουσι μούνα, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεκόμενος. Εἰ μὲν νυν 167 καὶ τοῦτο παρ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι οἱ Ἕλληνες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως κρίναι, ὁρέων καὶ Θρηίκας καὶ Σκύθας καὶ Πέρσας καὶ Λυδοὺς, καὶ σχεδὸν πάντας τοὺς βαρβάρους, ἀποτιμοτέρους τῶν ἄλλων ἠγῆμένους πολιητέων τοὺς τὰς τέχνας μανθάνοντας καὶ τοὺς ἐγγόνους τούτων· τοὺς δὲ ἀπαλλαγμένους τῶν χειρωναξίεων γενναίους νομιζομένους εἶναι, καὶ μάλιστα τοὺς ἐς τὸν πόλεμον ἀνειμένους. μεμαθήκασι δ' ὦν τοῦτο πάντες οἱ Ἕλληνες, καὶ μάλιστα Λακεδαιμόνιοι ἠκιστα δὲ Κορίνθιοι ὄνονται τοὺς χειρο-

168 τέχνας. Γέρεα δέ σφι ἦν τάδε ἐξαιρεημένα μούνοισι Αἰγυπτίων, πάρεξ τῶν ἱρέων· ἄρουραι ἐξαίρετοι δυνώδεκα ἐκάστω ἀτελέες· (ἡ δὲ ἄρουρα ἐκατὸν πηχέων ἐστὶ Αἰγυπτίων πάντη· ὁ δὲ Αἰγύπτιος πῆχυς τυγχάνει ἴσος ἐὼν τῷ Σαμίῳ.) ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι ἅπασιν ἦν ἐξαιρεημένα· τάδε δὲ ἐν περιτροπῇ ἐκαρποῦντο, καὶ οὐδαμὰ ὠντοί. Καλασιρίων χίλιοι, καὶ Ἑρμοτυβίων ἄλλοι, ἐδορυφόρεον ἐνιαυτὸν ἕκαστοι τὸν βασιλέα· τούτοισι δ' ὦν τάδε πάρεξ τῶν ἀρουρέων ἄλλα ἐδίδοδο ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη, ὅπου σίτου σταθμὸς πέντε μνέαι ἐκάστω, κρεῶν βοέων δύο μνέαι, οἴνου τέσσερες ἀρυστήρες· ταῦτα τοῖσι αἰεὶ δορυφορέουσι ἐδίδοδο.

169 Ἐπεὶ τε δὲ συνιόντες, ὃ τε Ἀπρίης ἄγων τοὺς ἐπικούρους καὶ ὁ Ἄμασις πάντας τοὺς Αἰγυπτίους, ἀπίκοντο ἐς Μώμεμφιν πόλιν, συνέβαλον· καὶ ἐμαχέσαντο μὲν εὖ οἱ ξεῖνοι, πλήθει δὲ πολλῶ ἐλάσσονες ἑόντες κατὰ τοῦτο ἐσώθησαν. Ἀπρίῳ δὲ λέγεται εἶναι ἦδε ἡ διάνοια, μῆδ' ἂν θεὸν μιν μηδένα δύνασθαι παῦσαι τῆς βασιληΐης· οὕτω ἀσφαλῆως ἑωυτῷ ιδρῦσθαι ἐδόκεε. καὶ δὴ τότε συμβαλὼν ἐσώθη· καὶ ζωγρηθεὶς, ἀπήχθη ἐς Σαῖν πόλιν, ἐς τὰ ἑωυτοῦ [οἰκία] πρότερον ἑόντα, τότε δὲ Ἀμάσιος ἦδη βασιλῆϊα. ἐνθαῦτα δὲ τέως μὲν ἐτρέφετο ἐν τοῖσι βασιληΐοισι, καὶ μιν Ἄμασις εὖ περιείπε, τέλος δὲ, μεμφομένων Αἰγυπτίων ὡς οὐ ποιοῖ δίκαια τρέφων τὸν σφίσι τε καὶ ἑωυτῷ ἔχθιστον, οὕτω δὴ παραδιδῶν τὸν Ἀπρίην τοῖσι Αἰγυπτίοισι· οἱ δὲ μιν ἀπέπνιξαν, καὶ ἔπειτα ἔθαψαν ἐν τῆσι πατρώησι ταφῆσι. αἱ δὲ εἰσι ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ἀγχοτάτω τοῦ μεγόρου, ἐσιόντι ἀριστερῆς χειρός. ἔθαψαν τὲ Σαῖται πάντας τοὺς ἐκ νομοῦ τούτου γενομένους βασιλέας ἔσω ἐν τῷ ἱρῷ. καὶ γὰρ τὸ τοῦ Ἀμάσιος σῆμα ἐκαστέρῳ μὲν ἐστὶ τοῦ μεγάρου ἢ τὸ τοῦ Ἀπρίῳ καὶ τῶν τούτου προπατόρων· ἐστὶ μέντοι καὶ τοῦτο ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἱροῦ, παστὰς λιθίνη μεγάλη καὶ

ἡσκημένη στύλοισί τε φοίνικας τὰ δένδρεα μεμιμη-
 μένοισι καὶ τῇ ἄλλῃ δαπάνῃ. ἔσω δὲ ἐν τῇ παστάδι
 διξὰ θυρώματα ἔστηκε· ἐν δὲ τοῖσι θυρώμασι ἡ θήκη
 ἐστί. Εἰσὶ δὲ καὶ αἱ ταφαὶ τοῦ οὐκ ὄσιον ποιεῦμαι 170
 ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι ἐξαγορεύειν τοῦνομα ἐν Σαῖ,
 ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ὅπισθε τοῦ νηοῦ, παντὸς
 τοῦ τῆς Ἀθηναίης ἐχόμεναί τοίχου· καὶ ἐν τῷ τεμένει
 ὀβελοὶ ἐστᾶσι μεγάλοι λίθινοι· λίμνη τέ ἐστι
 ἐχομένη, λιθίνη κρηπίδι κεκοσμημένη καὶ ἐργασμένη
 εὖ κύκλῳ, καὶ μέγαθος, ὡς ἐμοὶ ἐδόκεε, ὅση περ ἢ ἐν
 Δήλῳ ἢ τροχοειδῆς καλεομένη. Ἐν δὲ τῇ λίμνῃ 171
 ταύτῃ τὰ δεικῆλα τῶν παθέων αὐτοῦ νυκτὸς ποιεῦσι,
 τὰ καλέουσι μυστήρια Αἰγύπτιοι. περὶ μὲν νυν
 τούτων εἰδοῖ μοι ἐπὶ πλέον ὡς ἕκαστα αὐτῶν ἔχει,
 εὖστομα κείσθω· καὶ τῆς Δήμητρος τελετῆς πέρι,
 τὴν οἱ Ἕλληνες θεσμοφόρια καλέουσι, καὶ ταύτης
 εἰδοῖ μοι πέρι εὖστομα κείσθω· πλὴν ὅσον αὐτῆς
 ὀσίῃ ἐστὶ λέγειν, αἱ Δαναοῦ θυγατέρες ἦσαν αἱ τὴν
 τελετὴν ταύτην ἐξ Αἰγύπτου ἐξαγαγοῦσαι, καὶ διδά-
 ξασαι τὰς Πελασγιώτιδας γυναῖκας· μετὰ δὲ, ἐξανα-
 στάσης πάσης Πελοποννήσου ὑπὸ Δωριέων, ἐξαπώ-
 λετο ἡ τελετή· οἱ δὲ ὑπολειφθέντες Πελοποννησίων
 καὶ οὐκ ἐξαναστάντες Ἀρκάδες διέσωζον αὐτὴν
 μῦνοι.

Ἄπριεω δὲ ὧδε καταραιρημένου, ἐβασίλευσε 172

Ἄμασις, νομοῦ μὲν Σαίτεω ἑών· ἐκ τῆς δὲ ἦν πόλιος,
 οὖνομά οἱ ἐστὶ Σιούφ. τὰ μὲν δὴ πρῶτα κατόνοντο
 τὸν Ἄμασιν Αἰγύπτιοι, καὶ ἐν οὐδεμιῇ μοίρῃ μεγάλη
 ἦγον, ἅτε δὴ δημότην τὸ πρὶν ἔοντα καὶ οἰκίης οὐκ
 ἐπιφανέος. μετὰ δὲ, σοφίῃ αὐτοῦ ὁ Ἄμασις οὐκ
 ἀγνωμοσύνη προσηγάγετο. ἦν οἱ ἄλλα τε ἀγαθὰ
 μυρία, ἐν δὲ καὶ ποδανιπτῆρ χρύσειος ἐν τῷ αὐτὸς τε
 ὁ Ἄμασις καὶ οἱ δαιτυμόνες οἱ πάντες τοὺς πίδα-
 ἐκάστοτε ἐναπενιζέατο· τοῦτον κατ' ὧν κόψας, ἀγαλ-
 μα δαίμονος ἐξ αὐτοῦ ἐποίησατο καὶ ἴδρυσεν τῆς
 πόλιος ὄκου ἦν ἐπιτηδεώτατον· οἱ δὲ Αἰγύπτιοι

φοιτούντες πρὸς τῷγαλμα, ἐσέβοντο μεγάλως· μαθῶν δὲ ὁ Ἄμασις τὸ ἐκ τῶν ἀστῶν ποιούμενον, συγκαλέσας Αἰγυπτίους ἐξέφηνε φὰς ἐκ τοῦ ποδανιπτήρος τῷγαλμα γεγονέναι, ἐς τὸν πρότερον μὲν τοὺς Αἰγυπτίους ἐνεμείν τε καὶ ἐνουρέειν καὶ πόδας ἐναπονίζεσθαι, τότε δὲ μεγάλως σέβεσθαι· ἤδη ὦν, ἔφη λέγων, ὁμοίως αὐτὸς τῷ ποδανιπτῆρι πεπρηγέαι· εἰ γὰρ πρότερον εἶναι δημότης, ἀλλ' ἐν τῷ παρεόντι εἶναι αὐτῶν βασιλεύς· καὶ τιμᾶν τε καὶ προμηθέεσθαι ἐωυτοῦ ἐκέλευε· τοιούτῳ μὲν τρόπῳ προσηγάγετο τοὺς Αἰγυπτίους, ὥστε δικαιοῦν δουλεύειν.

173 Ἐχρᾶτο δὲ καταστάσει πρηγμάτων τοιῆδε· τὸ μὲν ὄρθριον, μέχρι ὅτου πληθῶρης ἀγορῆς, προθύμως ἔπρησσε τὰ προσφερόμενα πρήγματα· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἔπινε τε καὶ κατέσκωπτε τοὺς συμπότας, καὶ ἦν μάταιός τε καὶ παιγνιῶν· ἀχθεσθέντες δὲ τούτοις οἱ φίλοι αὐτοῦ ἐνουθέτεον αὐτὸν, τοιαύδε λέγοντες· “ὦ βασιλεῦ, οὐκ ὀρθῶς σεωντοῦ προέστηκας, ἐς τὸ ἄγαν φαῦλον προάγων σεωντόν. σὲ γὰρ χρῆν ἐν θρόνῳ σεμνῷ σεμνὸν θωκέοντα, δι' ἡμέρης πρήσσειν τὰ πρήγματα· καὶ οὕτω Αἰγύπτιοί τ' ἂν ἐπιστάτο ὡς ὑπ' ἀνδρὸς μεγάλου ἄρχονται καὶ ἄμεινον σὺ ἂν ἤκουες· νῦν δὲ ποιείεις οὐδαμῶς βασιλικά.” ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε αὐτούς· “τὰ τόξα οἱ κεκτημένοι, ἐπεὰν μὲν δέωνται χρᾶσθαι ἐντανύουσι, [ἐπεὰν δὲ χρήσωνται, ἐκλύουσι]· εἰ γὰρ δὴ τὸν πάντα χρόνον ἐντεταμένα εἶη, ἐκραγείη ἂν· ὥστε ἐς τὸ δέον οὐκ ἂν ἔχοιεν αὐτοῖσι χρῆσθαι. οὕτω δὴ καὶ ἀνθρώπου κατάστασις· εἰ ἐθέλοι κατεσπουδάσθαι αἰεὶ μηδὲ ἐς παιγνίην τὸ μέρος ἐωυτὸν ἀνιέναι, λάθοι ἂν ἦτοι μανεῖς ἢ ὄγε ἀπόπληκτος γενόμενος· τὰ ἐγὼ ἐπιστάμενος, μέρος ἑκατέρῳ νέμω.” ταῦτα

174 μὲν τοὺς φίλους ἀμείψατο. Λέγεται δὲ ὁ Ἄμασις, καὶ ὅτε ἦν ἰδιώτης, ὡς φιλοπότης ἐὼν καὶ φιλοσκώμων, καὶ οὐδαμῶς κατεσπουδασμένος ἀνὴρ· ὅκως δὲ μιν ἐπιλείποι πίνοντά τε καὶ εὐπαθέοντα τὰ

ἐπιτήδεια, κλέπτεσκε ἂν περιϋών· οἱ δ' ἂν μιν φάμενοι ἔχειν τὰ σφέτερα χρήματα ἀρνεύμενον ἄγεσκον ἐπὶ μαντήϊον, ὅκου ἐκάστοτε εἶη. πολλά μὲν δὴ καὶ ἀλίσκετο ὑπὸ τῶν μαντήϊων, πολλά δὲ καὶ ἀποφεύγεσκε· ἐπεὶ τε δὲ καὶ ἐβασίλευσε, ἐποίηε τοιαύδε· ὅσοι μὲν αὐτὸν τῶν θεῶν ἀπέλυσαν μὴ φῶρα εἶναι, τούτων μὲν τῶν ἱρῶν οὔτε ἐπεμέλετο οὔτε ἐς ἐπισκευὴν ἐδίδου οὐδέν· οὐδὲ φοιτέων ἔθνε, ὡς οὐδενὸς ἐοῦσι ἀξίοισι ψεύδεά τε μαντήϊα κεκτημένοισι· ὅσοι δέ μιν κατέδησαν φῶρα εἶναι, τούτων δὲ ὡς ἀληθέως θεῶν ἰόντων καὶ ἀψευδέα μαντήϊα παρεχομένων τὰ μάλιστα ἐπεμέλετο.

Καὶ τοῦτο μὲν, ἐν Σαίῃ τῇ Ἀθηναίῃ προπύλαια 175
 θωυμάσιά οἱ ἐξεποίησε, πολλὸν πάντας ὑπερβαλλόμενος τῷ τε ὕψει καὶ τῷ μεγάλει, ὅσων τε τὸ μέγαθος λίθων ἐστὶ καὶ ὀκείων τέων· τοῦτο δὲ, κολοσσούς μεγάλους καὶ ἀνδρόσφιγγας περιμήκεας ἀνέθηκε, λίθους τε ἄλλους ἐς ἐπισκευὴν ὑπερφυέας τὸ μέγαθος ἐκόμισε. ἡγάγετο δὲ τούτων τοὺς μὲν ἐκ τῶν κατὰ Μέμφιν ἰουσιέων λιθοτομιέων, τοὺς δὲ ὑπερμεγάθεας ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος, πλόον καὶ εἴκοσι ἡμερέων ἀπεχούσης ἀπὸ Σαίος. τὸ δὲ οὐκ ἦκιστα αὐτῶν ἀλλὰ μάλιστα θωυμάζω, ἐστὶ τόδε· οἴκημα μονολίθον ἐκόμισε ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος· καὶ τοῦτο ἐκόμιζον μὲν ἐπ' ἔτα τρία, δισχίλιοι δὲ οἱ προστετάχατο ἄνδρες ἀγωγέες, καὶ οὗτοι ἅπαντες ἦσαν κυβερνήται· τῆς δὲ στέγης ταύτης τὸ μὲν μῆκος ἔξωθεν ἐστὶ εἰς τε καὶ εἴκοσι πήχεις, εὖρος δὲ τεσσερεσκαίδεκα, ὕψος δὲ ὀκτώ. ταῦτα μὲν τὰ μέτρα ἔξωθεν τῆς στέγης τῆς μονολίθου ἐστὶ· ἀτὰρ ἔσωθεν τὸ μῆκος ὀκτωκαίδεκα πηχέων καὶ πυγόνος, τὸ δὲ εὖρος δυώδεκα πηχέων, τὸ δὲ ὕψος πέντε πηχέων ἐστὶ. αὕτη τοῦ ἱροῦ κέεται παρὰ τὴν ἔσοδον· ἔσω γάρ μιν ἐς τὸ ἱρόν φασι τῶνδ' εἵνεκα οὐκ ἐσελκίσαι τὸν ἀρχιτέκτονα αὐτῆς, ἐλκομένης τῆς στέγης, ἀναστενάξαι οἰά τε χρόνου ἐκεγενοτός πολλοῦ

- καταχθόμενον τῷ ἔργῳ· τὸν δὲ Ἄμασιν ἐνθυμιστὸν ποιησάμενον οὐκ ἔαν ἔτι προσωτέρω ἐλκύσαι· ἤδη δέ τινες λέγουσι, ὡς ἄνθρωπος διεφθάρη ὑπ' αὐτῆς τῶν τις αὐτὴν μοχλευόντων, καὶ ἀπὸ τούτου οὐκ ἐσελ-
 176 κυσθῆναι. Ἀνέθηκε δὲ καὶ ἐν τοῖσι ἄλλοισι ἱροῖσι ὁ Ἄμασις πᾶσι τοῖσι ἐλλογίμοισι ἔργα τὸ μέγαθος ἀξιοθέητα, ἐν δὲ καὶ ἐν Μέμφι τὸν ὑπτιον κείμενον κολοσσόν, τοῦ Ἡφαιστείου ἔμπροσθε· τοῦ πόδες πέντε καὶ ἑβδομήκοντά εἰσι τὸ μῆκος· ἐπὶ δὲ τῷ αὐτῷ βάθρῳ ἐστᾶσι, Αἰθιοπικοῦ ἑόντες λίθου, δύο κολοσσοί, εἰκόσι ποδῶν τὸ μέγαθος ἑὼν ἑκάτερος, ὁ μὲν ἔνθεν ὁ δ' ἔνθεν τοῦ μεγάλου. ἔστι δὲ λίθινος ἕτερος τοσοῦτος καὶ ἐν Σαί, κείμενος κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ ἐν Μέμφι. τῇ Ἰσι τε τὸ ἐν Μέμφι ἱρὸν Ἄμασις ἔστι ὁ ἐξοικοδομήσας, ἐὼν μέγα τε καὶ ἀξιοθεητότατον.
- 177 Ἐπ' Ἄμασιος δὲ βασιλέος λέγεται Αἴγυπτος μάλι-
 στα δὴ τότε εὐδαιμονῆσαι, καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τῇ χώρῃ γινόμενα καὶ τὰ ἀπὸ τῆς χώρας τοῖσι ἀνθρώ-
 ποισι· καὶ πόλις ἐν αὐτῇ γενέσθαι τὰς ἀπάσας τότε δισμυρίας τὰς οἰκεομένας. νόμον δὲ Αἰγυπτίοισι τόνδε Ἄμασις ἔστι ὁ καταστήσας· ἀποδεικνύειν ἕτεος ἐκάστου τῷ νομάρχῃ πάντα τινα Αἰγυπτίων ὅθεν βιοῦται· μὴ δὲ ποιεῖντα ταῦτα, μηδὲ ἀποφαί-
 νοντα δικαίην ζόην, ἰθύνεσθαι θανάτῳ. Σόλων δὲ ὁ Ἀθηναῖος λαβὼν ἐξ Αἰγύπτου τοῦτον τὸν νόμον Ἀθηναίοισι ἔθετο· τῷ ἐκείνοι ἐς αἰεὶ χρέωνται, ἑόντι
 178 ἀμώμῳ νόμῳ. Φιλέλλην δὲ γενόμενος ὁ Ἄμασις, ἄλλα τε ἐς Ἑλλήνων μετεξετέρους ἀπεδέξατο καὶ δὴ καὶ τοῖσι ἀπικνευμένοισι ἐς Αἴγυπτον ἔδωκε Ναύ-
 κρατιν πόλιν ἐνοικῆσαι· τοῖσι δὲ μὴ βουλομένοισι αὐτῶν οἰκέειν, αὐτοῦ δὲ ναυτιλλομένοισι, ἔδωκε χώρους ἐνιδρύσασθαι βωμοὺς καὶ τεμένεα θεοῖσι· τὸ μὲν νῦν μέγιστον αὐτῶν τέμενος, καὶ σὺνομα-
 στότατον ἐὼν καὶ χρησιμώτατον, καλούμενον δὲ Ἑλλήνιον, αἶδε πόλις εἰσὶ αἱ ἰδρυμέναι κοινῇ·

Ἰώνων μὲν Χίος καὶ Τέως καὶ Φώκαια καὶ Κλαζομεναί· Δωριέων δὲ Ῥόδος καὶ Κνίδος καὶ Ἀλικαρνησσὸς καὶ Φάσηλις· Αἰολέων δὲ ἡ Μυτιληναίων μούνη. τούτων μὲν ἐστὶ τοῦτο τὸ τέμενος, καὶ προστάτας τοῦ ἐμπορίου αὐταὶ αἱ πόλεις εἰσὶ αἱ παρέχουσαι· ὅσαι δὲ ἄλλαι πόλεις μεταποιεῦνται, οὐδὲν σφί μετεὸν μεταποιεῦνται. χωρὶς δὲ, Αἰγινήται ἐπ' ἐωντῶν ἰδρύσαντο τέμενος Διὸς, καὶ ἄλλο Σάμιοι, Ἡρῆς, καὶ Μιλήσιοι, Ἀπόλλωνος. Ἦν δὲ 179 τὸ παλαιὸν μούνη ἡ Ναύκρατις ἐμπόριον, καὶ ἄλλο οὐδὲν Αἰγύπτου· εἰ δέ τις ἐς τῶν τι ἄλλο στομάτων τοῦ Νεῖλου ἀπίκειτο, χρῆν ὁμόσαι “μὴ μὲν ἐκόντα ἐλθεῖν” ἀπομόσαντα δὲ, τῇ νηὶ αὐτῇ πλέειν ἐς τὸ Κανωβικόν· ἢ εἰ μὴ γε οἶά τε εἶη πρὸς ἀνέμους ἀντίους πλέειν, τὰ φορτία ἔδεε περιάγειν ἐν βάρισι περὶ τὸ Δέλτα, μέχρι οὗ ἀπίκειτο ἐς Ναύκρατιν. οὕτω μὲν δὴ Ναύκρατις ἐτετίμητο. Ἀμφικτυόνων 180 δὲ μισθωσάντων τὸν ἐν Δελφοῖσι νῦν ἑόντα νηὸν τριηκοσίων ταλάντων ἐξεργάσασθαι· ὁ γὰρ πρότερον ἐὼν αὐτόθι αὐτομάτως κατεκάη· τοὺς Δελφούς δὲ ἐπέβαλλε τεταρτημόριον τοῦ μισθώματος παρασχέειν· πλανώμενοι δὲ οἱ Δελφοὶ περὶ τὰς πόλεις ἐδωτίναζον, ποιεῦντες δὲ τοῦτο οὐκ ἐλάχιστον ἐξ Αἰγύπτου ἐνέεικοντο· Ἀμασις μὲν γάρ σφί ἔδωκε χίλια στυπτηρίας τάλαντα, οἱ δὲ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκέοντες Ἕλληνες εἴκοσι μνέας.

Κυρηναίοισι δὲ Ἀμασις φιλότητά τε καὶ συμ- 181
μαχίην συνεθήκατο· ἐδικαίωσε δὲ καὶ γῆμαι αὐτόθεν, εἴτ' ἐπιθυμήσας Ἑλληνίδος γυναικὸς εἶτε καὶ ἄλλως φιλότητος Κυρηναίων εἵνεκα· γαμέει δ' ὦν, οἱ μὲν λέγουσι Βάπτω, οἱ δ' Ἀρκεσίλω θυγατέρα, οἱ δὲ Κριτοβούλου, ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου, τῇ οὖνομα ἦν Λαδίκη· τῇ ἐπεὶ τε συγκλίνουτο ὁ Ἀμασις, μίσγεσθαι οὐκ οἶός τε ἐγένετο· τῆσι δὲ ἄλλῃσι γυναιξὶ ἐχράτο· ἐπεὶ τε δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγένετο, εἶπε ὁ Ἀμασις πρὸς τὴν Λαδίκην ταύτην καλεσμένην·

“ὦ γύναι, κατὰ με ἐφάρμαξας, καὶ ἔστι τοι οὐδεμία
 μηχανὴ μὴ οὐκ ἀπολωλέναι κάκιστα γυναικῶν
 πασῶν.” ἡ δὲ Λαδίκη, ἐπεὶ τέ οἱ ἀρνευμένη οὐδὲν
 ἐγένετο πρηύτερος ὁ Ἄμασις, εὐχεται ἐν τῷ νόφ τῇ
 Ἀφροδίτῃ, ἣν οἱ ὑπ’ ἐκείνην τὴν νύκτα μυχθῆ ὁ
 Ἄμασις, τοῦτο γάρ οἱ κακοῦ εἶναι μῆχος, ἄγαλμά
 οἱ ἀποπέμψειν ἐς Κυρήνην· μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν
 αὐτίκα οἱ ἐμίχθη ὁ Ἄμασις, καὶ τὸ ἐνθεῦτεν ἦδη,
 ὁκότε ἔλθοι πρὸς αὐτήν, ἐμίσηγετο· καὶ κάρτα μιν
 ἔστεργε μετὰ τοῦτο. ἡ δὲ Λαδίκη ἀπέδωκε τὴν
 εὐχὴν τῇ θεῷ· ποιησαμένη γὰρ ἄγαλμα ἀπέπεμψε
 ἐς Κυρήνην, τὸ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν σόον, ἔξω ἰδρυμένον
 τοῦ Κυρηναίων ἄστεος. ταύτην τὴν Λαδίκην, ὡς
 ἐπεκράτησε Καμβύσης Αἰγύπτου καὶ ἐπύθετο αὐτῆς
 ἡ τις εἶη, ἀπέπεμψε ἀσινέα ἐς Κυρήνην.

182 Ἀνέθηκε δὲ καὶ ἀναθήματα ὁ Ἄμασις ἐς τὴν
 Ἑλλάδα, τοῦτο μὲν ἐς Κυρήνην ἄγαλμα ἐπίχρυσον
 Ἀθηναίης, καὶ εἰκόνα ἑωυτοῦ γραφῇ εἰκασμένην·
 τοῦτο δὲ τῇ ἐν Λίνδῳ Ἀθηναίῃ δύο τε ἀγάλματα
 λίθινα, καὶ θώρηκα λίνεον ἀξιοθέητον· τοῦτο δ’ ἐς
 Σάμον τῇ Ἥρῃ εἰκόνας ἑωυτοῦ διφασίας ξυλίνας,
 αἱ ἐν τῷ νηῷ τῷ μεγάλῳ ἰδρύατο ἔτι καὶ τὸ μέχρις
 ἐμεῦ, ὅπισθε τῶν θυρέων. ἐς μὲν νυν Σάμον ἀνέθηκε
 κατὰ ξεινίην τὴν ἑωυτοῦ τε καὶ Πολυκράτεος τοῦ
 Αἰάκεος, ἐς δὲ Λίνδον ξεινίης μὲν οὐδεμιῆς εἶνεκεν
 ὅτι δὲ τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Λίνδῳ τὸ τῆς Ἀθηναίης λέγεται
 τὰς τοῦ Δαναοῦ θυγατέρας ἰδρύσασθαι προσχούσας,
 ὅτε ἀπεδίδρησκον τοὺς Αἰγύπτου παῖδας. ταῦτα μὲν
 ἀνέθηκε ὁ Ἄμασις. εἶλε δὲ Κύπρον πρῶτος ἀνθρώ-
 πων, καὶ κατεστρέψατο ἐς φόρου ἀπαγωγὴν.

July 27 '07
 Doc. 11

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΤΡΙΤΗ.

ΘΑΛΕΙΑ.

ἘΠΙ τοῦτον δὴ τὸν Ἀμασιν Καμβύσης ὁ Κύρου ἰ
ἐστρατεύετο, ἄγων καὶ ἄλλους τῶν ἦρχε καὶ Ἑλλήνων
Ἴωνάς τε καὶ Αἰολέας, δι' αἰτίην τοιήνδε· πέμψας
Καμβύσης ἐς Αἴγυπτον κήρυκα, αἴτεε Ἀμασιν θυ-
γατέρα· αἴτεε δὲ ἐκ συμβουλῆς ἀνδρὸς Αἰγυπτίου,
ὃς μεμφόμενος Ἀμασιν ἔπρηξε ταῦτα, ὅτι μιν ἐξ
ἀπάντων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἰητρῶν ἀποσπάσας ἀπὸ
γυναικός τε καὶ τέκνων, ἔκδοτον ἐποίησε ἐς Πέρ-
σας, ὅτε Κύρος πέμψας παρὰ Ἀμασιν αἴτεε ἰητρὸν
ὀφθαλμῶν ὃς εἶη ἄριστος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ· ταῦτα δὴ
ἐπιμεμφόμενος ὁ Αἰγύπιος, ἐνήγε τῇ συμβουλίῃ
κελεύων αἰτέειν τὸν Καμβύσεια Ἀμασιν θυγατέρα·
ἵνα ἢ δούς ἀνιῶτο, ἢ μὴ δούς Καμβύση ἀπέχθοιτο·
ὁ δὲ Ἀμασις, τῇ δυνάμει τῶν Περσέων ἀχθόμενος
καὶ ἀρρωδέων, οὐκ εἶχε οὔτε δοῦναι οὔτε ἀρνήσασθαι·
εὖ γὰρ ἠπίστατο ὅτι οὐκ ὡς γυναῖκά μιν ἔμελλε
Καμβύσης ἔξειν ἀλλ' ὡς παλλακὴν· ταῦτα δὴ ἐκλο-
γιζόμενος, ἐποίησε τάδε· ἦν Ἀπρίεω τοῦ προτέρου
βασιλέως θυγάτηρ κάρτα μεγάλη τε καὶ εὐειδής,
μῦνη τοῦ οἴκου λελειμμένη· οὐνομα δέ οἱ ἦν Νίτη-
τις· ταύτην δὴ τὴν παῖδα ὁ Ἀμασις κοσμήσας ἐσ-
θῆτί τε καὶ χρυσῷ, ἀποπέμπει ἐς Πέρσας ὡς ἑωυτοῦ
θυγατέρα· μετὰ δὲ χρόνον ὡς μιν ἠσπάζετο πατρόθεν
οὐνομάζων, λέγει πρὸς αὐτὸν ἢ παῖς· “ὦ βασιλεῦ,
διαβεβλημένος ὑπὸ Ἀμάσιος οὐ μανθάνεις, ὃς ἐμέ
σοι κόσμῳ ἀσκήσας ἀπέπεμψε ὡς ἑωυτοῦ θυγατέρα
διδούς ἐοῦσαν τῇ ἀληθῆϊ Ἀπρίεω· τὸν ἐκείνος ἐόντα

ἔωντοῦ δεσπότεια μετ' Αἰγυπτίων ἐπαναστὰς ἐφόνευσε." τοῦτο δὴ τὸ ἔπος καὶ αὕτη ἡ αἰτία ἐγγενομένη ἤγαγε Καμβύσεια τὸν Κύρου, μεγάλως θυμωθέντα, ἐπ' Αἴγυπτον. οὕτω μὲν νυν λέγουσι Πέρσαι.

2 Αἰγύπτιοι δὲ οἰκηιῦνται Καμβύσεια, φάμενοί μιν ἐκ ταύτης δὴ τῆς Ἀπρίω θυγατρὸς γενέσθαι. Κῦρον γὰρ εἶναι τὸν πέμψαντα παρὰ Ἀμασιν ἐπὶ τὴν θυγατέρα, ἀλλ' οὐ Καμβύσεια. λέγοντες δὲ ταῦτα, οὐκ ὀρθῶς λέγουσι. οὐ μὴν οὐδὲ λέληθε αὐτοὺς, (εἰ γάρ τινες καὶ ἄλλοι, τὰ Περσέων νόμιμα ὀρθῶς ἐπιστεύαται καὶ Αἰγύπτιοι,) ὅτι πρῶτα μὲν νόθον οὐ σφι νόμος ἐστὶ βασιλεῦσαι, γνησίου παρεόντος· αὐτὶς δὲ, ὅτι Κασσανδάνης τῆς Φαρνάσπεω θυγατρὸς ἦν παῖς Καμβύσης, ἀνδρὸς Ἀχαιμενίδεω, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς Αἰγυπτίης· ἀλλὰ παρατρέπουσι τὸν λόγον, προσποιούμενοι τῇ Κύρου οἰκίῃ συγγενέες εἶναι. καὶ

3 ταῦτα μὲν ὧδε ἔχει. Λέγεται δὲ καὶ ὧδε ὁ λόγος, ἐμοὶ μὲν οὐ πιθανός· ὡς τῶν Περσίδων γυναικῶν ἐσελθοῦσά τις παρὰ τὰς Κύρου γυναῖκας, ὡς εἶδε τῇ Κασσανδάνῃ παρεστῶτα τέκνα εὐειδέα τε καὶ μεγάλα, πολλῶ ἐχράτο τῷ ἐπαίνῳ ὑπερθυμάζουσα· ἡ δὲ Κασσανδάνη, ἐοῦσα τοῦ Κύρου γυνή, εἶπε τάδε· “ τοιῶνδε μέντοι ἐμὲ παίδων μητέρα ἐοῦσαν Κῦρος ἐν ἀτιμίῃ ἔχει· τὴν δ' ἀπ' Αἰγύπτου ἐπίκτητον ἐν τιμῇ τίθεται.” τὴν μὲν ἀχθομένην τῇ Νιτήτι εἰπεῖν ταῦτα· τῶν δὲ οἱ παίδων τὸν πρεσβύτερον εἰπεῖν Καμβύσεια· “ τοιγάρ τοι, ὦ μήτερ, ἐπεὰν ἐγὼ γένωμαι ἀνὴρ, Αἰγύπτου τὰ μὲν ἄνω κάτω θήσω, τὰ δὲ κάτω ἄνω.” ταῦτα εἰπεῖν αὐτὸν ἔτεα ὡς δέκα κου γεγονότα, καὶ τὰς γυναῖκας ἐν θώματι γενέσθαι· τὸν δὲ διαμνημονεύοντα, οὕτω δὴ, ἐπεὶ τε ἀνδρόθη καὶ ἔσχε τὴν βασιληίην, ποιήσασθαι τὴν ἐπ' Αἴγυπτον στρατηίην.

4 Συνήνεικε δὲ καὶ ἄλλο τι τοιόνδε πρῆγμα γενέσθαι ἐς τὴν ἐπιστράτευσιν ταύτην. ἦν τῶν ἐπικούρων τῶν Ἀμάσιος ἀνὴρ γένος μὲν Ἀλικαρνησοῦς, οἶνομα δὲ

οὐκ οἶ Φάνης, καὶ γνώμην ἱκανὸς καὶ τὰ πολέμια ἄλκιμος· οὗτος ὁ Φάνης μεμφόμενός κού τι Ἀμάσι, ἐκδιδρῆσκει πλοίῳ ἐξ Αἰγύπτου βουλόμενος Καμβύση ἐλθεῖν ἐς λόγους· οἷα δὲ ἔοντα αὐτὸν ἐν τοῖσι ἐπικούροισι λόγου οὐ σμικροῦ ἐπιστάμενόν τε τὰ περὶ Αἴγυπτον ἀτρεκέστατα μεταδιώκει ὁ Ἄμασις, σπουδῆν ποιούμενος ἐλεῖν· μεταδιώκει δὲ, τῶν εὐνούχων τὸν πιστότατον ἀποστείλας τριήρεϊ κατ' αὐτόν· ὃς αἰρέει μιν ἐν Λυκίῃ, ἐλὼν δὲ οὐκ ἀνήγαγε ἐς Αἴγυπτον· σοφίῃ γάρ μιν περιῆλθε ὁ Φάνης· καταμεθύσας γὰρ τοὺς φυλάκους ἀπαλλάσσετο ἐς Πέρσας. ὠρμημένῳ δὲ στρατεύεσθαι Καμβύση ἐπ' Αἴγυπτον καὶ ἀπορέοντι τὴν ἔλασιν, ὅκως τὴν ἀνδρὸν διεκπερᾶ, ἐπελθὼν φράζει μὲν καὶ τᾶλλα τὰ Ἀμάσιος πρήγματα ἐξηγέεται δὲ καὶ τὴν ἔλασιν, ὧδε παραινέων· πέμψαντα παρὰ τὸν Ἀραβίων βασιλέα δέεσθαι τὴν διέξοδόν οἱ ἀσφαλέα παρασχεῖν. Μοῦνη δὲ ταύτῃ εἰσὶ φανεραὶ ἐσβολαὶ ἐς Αἴγυπτον· ἀπὸ γὰρ Φοινίκης μέχρι οὖρων τῶν Καδύτιος πόλιος, ἧ ἔστι Σύρων τῶν Παλαιστινῶν καλεομένων· ἀπὸ δὲ Καδύτιος, εἰσὶ πόλιος (ὡς ἐμοὶ δοκέει) Σαρδίων οὐ πολλῶ ἐλάσσοнос, ἀπὸ ταύτης τὰ ἐμπόρια τὰ ἐπὶ θαλάσσης μέχρι Ἰηνύσου πόλιός ἐστι τοῦ Ἀραβίου· ἀπὸ δὲ Ἰηνύσου, αὐτὶς Σύρων μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν δὴ τὸ Κάσιον ὄρος τείνει ἐς θάλασσαν· ἀπὸ δὲ Σερβωνίδος λίμνης, ἐν τῇ δὴ λόγος τὸν Τυφῶ κεκρῦφθαι, ἀπὸ ταύτης ἤδη Αἴγυπτος. τὸ δὴ μεταξὺ Ἰηνύσου πόλιος καὶ Κασίου τε οὖρεος καὶ τῆς Σερβωνίδος λίμνης, ἐὼν τοῦτο οὐκ ὀλίγον χωρίον ἀλλ' ὅσον τε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδὸν, ἀνδρὸν ἐστὶ δεινῶς. Τὸ δὲ ὀλίγοι τῶν ἐς Αἴγυπτον ναυτιλλομένων ἐννενώκασι, τοῦτο ἔρχομαι φράσω· ἐς Αἴγυπτον ἐκ τῆς Ἑλλάδος πάσης, καὶ πρὸς, ἐκ Φοινίκης, κέραμος ἐσάγεται πλήρης οἴνου δις τοῦ ἔτεος ἐκάστου· καὶ ἐν κεράμιον οἴνηρόν ἀριθμῶ κείμενον οὐκ ἔστι (ὡς λόγῳ εἰπεῖν) ιδέσθαι. Digitized by Google

τις ἂν, ταῦτα ἀναισιμούνται; ἐγὼ καὶ τοῦτο φράσω· δεῖ τὸν μὲν δήμαρχον ἕκαστον ἐκ τῆς ἑνωτοῦ πόλιος συλλέξαντα πάντα τὸν κέραμον ἄγειν ἐς Μέμφιν· τοὺς δὲ ἐκ Μέμφιος ἐς ταῦτα δὴ τὰ ἄνδρα τῆς Συρίας κομίζειν πλήσαντας ὕδατος· οὕτω ὁ ἐπιφοιτέων κέραμος καὶ ἐξαιρέομενος ἐν Αἰγύπτῳ ἐπὶ τὸν παλαιὸν κομίζεται ἐς Συρίην.

7 Οὕτω μὲν νυν Πέρσαι εἰσὶ οἱ τὴν ἐσβολὴν ταύτην παρασκευάσαντες ἐπ' Αἴγυπτον, κατὰ δὴ τὰ εἰρημένα σάξαντες ὕδατι, ἐπεὶ τε τάχιστα παρέλαβον Αἴγυπτον· τότε δὲ οὐκ ἔόντος κω ὕδατος ἐτοίμου, Καμβύσης πυθόμενος τοῦ Ἀλικαρνησσοῦ ξείνου, πέμψας παρὰ τὸν Ἀράβιον ἀγγέλους καὶ δεηθεὶς τῆς ἀσφαλείης ἔτυχε, πίστις δούς τε καὶ δεξάμενος παρ' αὐτοῦ.

8 Σέβονται δὲ Ἀράβιοι πίστις ἀνθρώπων ὁμοῖα τοῖσι μάλιστα. ποιεῦνται δὲ αὐτὰς τρόπῳ τοιῶδε· τῶν βουλομένων τὰ πιστὰ ποιέεσθαι ἄλλος ἀνὴρ ἀμφοτέρων αὐτῶν ἐν μέσῳ ἑστέως, λίθῳ ὀξείῳ τὸ ἔσω τῶν χειρῶν παρὰ τοὺς δακτύλους τοὺς μεγάλους ἐπιτάμνει τῶν ποιευμένων τὰς πίστις· καὶ ἔπειτα λαβὼν ἐκ τοῦ ἱματίου ἑκατέρου κροκύδα, ἀλείφει τῷ αἵματι ἐν μέσῳ κειμένους λίθους ἑπτὰ· τοῦτο δὲ ποιέων ἐπικαλεῖ τὸν τε Διόνυσον καὶ τὴν Οὐρανίην· ἐπιτελέσαντος δὲ τούτου ταῦτα, ὁ τὰς πίστις ποιησάμενος τοῖσι φίλοισι παρεγγυᾷ τὸν ξείνον, (ἢ καὶ τὸν ἀστὸν ἦν πρὸς ἀστὸν ποιέηται,) οἱ δὲ φίλοι καὶ αὐτοὶ τὰς πίστις δικαιοῦσι σέβεσθαι. Διόνυσον δὲ θεὸν μῦνον καὶ τὴν Οὐρανίην ἡγεῦνται εἶναι· καὶ τῶν τριχῶν τὴν κουρὴν κείρεσθαι φασὶ κατάπερ αὐτὸν τὸν Διόνυσον κεκάρθαι· κείρονται δὲ περιτρόχαλα, περιξυροῦντες τοὺς κροτάφους· οὐνομάζουσι δὲ τὸν μὲν Διόνυσον Ὀροτάλ, τὴν δὲ Οὐρανίην Ἀλιλάτ.

9 Ἐπεὶ ὦν τὴν πίστιν τοῖσι ἀγγέλοισι τοῖσι παρὰ Καμβύσειω ἀπιγμέοισι ἐποιήσατο ὁ Ἀράβιος, ἐμη-

χανάτο τοιάδε. ἄσκούς καμήλων πλήσας ὕδατος, ἐπέσαξε ἐπὶ τὰς ζωὰς τῶν καμήλων πάσας· τοῦτο δὲ ποιήσας, ἤλασε ἐς τὴν ἀνδρον, καὶ ὑπέμενε ἐνθαῦτα τὸν Καμβύσεω στρατόν. οὗτος μὲν ὁ πιθανώτερος τῶν λόγων εἶρηται· δεῖ δὲ καὶ τὸν ἦσσον πιθανόν, ἐπεὶ γε δὴ λέγεται, ῥηθῆναι. ποταμός ἐστι μέγας ἐν τῇ Ἀραβίῃ τῷ οὐνομα Κόρυς· ἐκδιδοῖ δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην θάλασσαν· ἀπὸ τούτου δὴ ὦν τοῦ ποταμοῦ λέγεται τὸν βασιλέα τῶν Ἀραβίων, ῥαψάμενον τῶν ὠμοβοέων καὶ τῶν ἄλλων δερμάτων ὀχετὸν μήκει ἐπικνεύμενον ἐς τὴν ἀνδρον, ἀγαγεῖν διὰ δὴ τούτου τὸ ὕδωρ· ἐν δὲ τῇ ἀνύδρῳ μεγάλας δεξαμενὰς ὀρύξασθαι, ἵνα δεκόμεναι τὸ ὕδωρ σώζωσι· (ὁδὸς δ' ἐστὶ δυνάδεκα ἡμερέων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἐς ταύτην τὴν ἀνδρον) ἀγειν δέ μιν διὰ ὀχετῶν τριῶν ἐς τριξὰ χωρία.

Ἐν δὲ τῷ Πηλουσίῳ καλεομένῳ στόματι τοῦ 10 Νείλου ἐστρατοπεδεύετο Ψαμμήνιτος ὁ Ἀμάσιος παῖς, ὑπομένων Καμβύσεα· Ἀμασιν γὰρ οὐ κατέλαβε ζῶντα Καμβύσεως ἐλάσας ἐπ' Αἴγυπτον· ἀλλὰ βασιλεύσας ὁ Ἀμασις τέσσερα καὶ τεσσαράκοντα ἔτεα ἀπέθανε· ἐν τοῖσι οὐδέν οἱ μέγα ἀνάρσιον πρῆγμα συνενείχθη· ἀποθανὼν δὲ καὶ ταριχευθεὶς, ἐτάφη ἐν τῆσι ταφῆσι τῆσι ἐν τῷ ἱρῷ τὰς αὐτὸς οἰκοδομήσατο. ἐπὶ Ψαμμηνίτου δὲ τοῦ Ἀμάσιος βασιλεύοντος Αἴγυπτου, φάσμα Αἰγυπτίοισι μέγιστον δὴ ἐγένετο· ὕσθησαν γὰρ Θῆβαι αἱ Αἰγύπτιαι, οὔτε πρότερον οὐδαμὰ ὕσθεισαι οὔτε ὕστερον τὸ μέχρι ἐμεῦ, ὡς λέγουσι αὐτοὶ Θεβαῖοι. οὐ γὰρ δὴ ἔνεται τὰ ἄνω τῆς Αἴγυπτου τὸ παράπαν· ἀλλὰ καὶ τότε ὕσθησαν αἱ Θῆβαι ψακάδι. Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπεὶ τε 11 διεξελάσαντες τὴν ἀνδρον ἴζοντο πέλας τῶν Αἰγυπτίων ὡς συμβαλέοντες, ἐνθαῦτα οἱ ἐπίκουροι οἱ τοῦ Αἰγυπτίου, ἴοντες ἄνδρες Ἕλληνές τε καὶ Κἄρες, μεμφόμενοι τῷ Φάνῃ ὅτι στρατὸν ἤγαγε ἐπ' Αἴγυπτον

ἀλλόθροον, μηχανῶνται πρῆγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε ἦσαν τῷ Φάνη παῖδες ἐν Αἰγύπτῳ καταλελειμμένοι· τοὺς ἀγαγόντες ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ ἐς ὄψιν τοῦ πατρὸς, κρητῆρα ἐν μέσῳ ἔστησαν ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων· μετὰ δὲ, ἀγινέοντες κατὰ ἕνα ἕκαστον τῶν παιδῶν ἔσφαζον ἐς τὸν κρητῆρα· διὰ πάντων δὲ διεξελθόντες τῶν παιδῶν, οἶνόν τε καὶ ὕδωρ ἐσεφόρεον ἐς αὐτόν· ἐμπιόντες δὲ τοῦ αἵματος πάντες οἱ ἐπίκουροι οὕτω δὴ συνέβαλον. μάχης δὲ γενομένης καρτερῆς καὶ πεσόντων ἐξ ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων πλήθει πολλῶν, ἐτράποντο οἱ Αἰγύπτιοι.

12 Θῶμα δὲ μέγα ἴδον πυθόμενος παρὰ τῶν ἐπιχωρίων· τῶν γὰρ ὀστέων περικεχυμένων χωρὶς ἑκατέρων τῶν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πεσόντων· (χωρὶς μὲν γὰρ τῶν Περσέων ἐκέετο τὰ ὀστέα, ὡς ἐχωρίσθη κατ' ἀρχάς, ἐτέρωθι δὲ τῶν Αἰγυπτίων·) αἱ μὲν τῶν Περσέων κεφαλαί εἰσι ἀσθενέες οὕτω, ὥστε εἰ θέλεις ψήφῳ μούνη βαλέειν διατετρανέεις· αἱ δὲ τῶν Αἰγυπτίων οὕτω δὴ τι ἰσχυραὶ, μόγις ἂν λίθῳ παίσας διαρρήξεις. αἴτιον δὲ τούτου τόδε ἔλεγον, καὶ ἐμέ γ' εὐπετέως ἔπειθον· ὅτι Αἰγύπτιοι μὲν αὐτίκα ἀπὸ παιδίων ἀρξάμενοι ξυρεῦνται τὰς κεφαλὰς, καὶ πρὸς τὸν ἥλιον παχύνεται τὸ ὀστέον· τῷτὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῦ μὴ φαλακροῦσθαι αἰτιὸν ἐστι· Αἰγυπτίων γὰρ ἂν τις ἐλαχίστους ἴδοιτο φαλακροὺς πάντων ἀνθρώπων· τούτοισι μὲν δὴ τοῦτό ἐστι αἴτιον ἰσχυρὰς φορέειν τὰς κεφαλὰς. τοῖσι δὲ Πέρσησι ὅτι ἀσθενείας φορέουσι τὰς κεφαλὰς, αἴτιον τόδε· σκιητροφέουσι ἐξ ἀρχῆς πύλους τιάρας φορέοντες. ταῦτα μὲν νυν τοιαῦτα ἕοντα ἴδον· ἴδον δὲ καὶ ἄλλα ὁμοῖα τούτοισι ἐν Παπρήμῃ, τῶν ἅμα Ἀχαιμένει τῷ Δαρείου διαφθαρέντων ὑπὸ Ἰνάρῳ τοῦ Δίβυος.

13 Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐκ τῆς μάχης, ὡς ἐτράποντο, ἔφευγον οὐδενὶ κόσμῳ. κατειληθέντων δὲ ἐς

Μέμφιν, ἔπεμπε ἀνὰ ποταμὸν Καμβύσης νέα Μυτιληναίην κήρυκα ἄγουσαν ἄνδρα Πέρσην, ἐς ὁμολογίην προκαλεόμενος Αἰγυπτίους· οἱ δὲ, ἐπεὶ τε τὴν νέα ἴδον ἐσελθοῦσαν ἐς τὴν Μέμφιν, ἐκχυθέντες ἀλέες ἐκ τοῦ τείχεος, τὴν τε νέα διέφθειραν καὶ τοὺς ἄνδρας κρεουργηδὸν διασπάσαντες ἐφόρεον ἐς τὸ τεῖχος. καὶ Αἰγύπτιοι μὲν μετὰ τοῦτο πολιορκούμενοι, χρόνῳ παρέστησαν· οἱ δὲ προσεχές Λίβνες, δείσαντες τὰ περὶ τὸν Αἴγυπτον γεγονότα, παρέδωσαν σφέας αὐτοὺς ἀμαχητί· καὶ φόρον τε ἐτάξαντο καὶ δῶρα ἔπεμπον. ὡς δὲ Κυρηναῖοι καὶ Βαρκαῖοι δείσαντες ὁμοίως [ἃ καὶ οἱ Λίβνες, ἕτερα τοιαῦτα] ἐποίησαν, Καμβύσης δὲ τὰ μὲν παρὰ Λιβύων ἐλθόντα δῶρα φιλοφρόνως ἐδέξατο, τὰ δὲ παρὰ Κυρηναίων ἀπικόμενα μεμφθεῖς, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὅτι ἦν ὀλίγα—ἔπεμψαν γὰρ δὴ πεντηκοσίας μνέας ἀργυρίου οἱ Κυρηναῖοι—ταύτας δρασσόμενος, αὐτοχειρήν διέσπειρε τῇ στρατιῇ.

Ἡμέρῃ δὲ δεκάτῃ ἀπ' ἧς παρέλαβε τὸ τεῖχος τὸ 14 ἐν Μέμφι Καμβύσης, κατίσας ἐς τὸ προάστειον ἐπὶ λύμῃ τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων Ψαμμῆνιτον, βασιλεύσαντα μῆνας ἕξ, τοῦτον κατίσας, σὺν ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι διεπειράτο αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, ποιέων τοιάδε. στείλας αὐτοῦ τὴν θυγατέρα ἐσθῆτι δουλήν, ἐξέπεμπε ἐπ' ὕδωρ ἔχουσαν ὑδρῆιον· συνέπεμπε δὲ καὶ ἄλλας παρθένους, ἀπολέξας ἀνδρῶν τῶν πρώτων, ὁμοίως ἐσταλμένας τῇ τοῦ βασιλέως· ὡς δὲ βοῆ τε καὶ κλαυθμῷ παρήσαν αἱ παρθένοι κατὰ τοὺς πατέρας, οἱ μὲν ἄλλοι πατέρες ἀνεβίων τε καὶ ἀντέκλειον, ὀρέοντες τὰ τέκνα κεκακωμένα· ὁ δὲ Ψαμμῆνιτος προῖδων καὶ μαθὼν, ἔκυψε ἐς τὴν γῆν· παρεξελθουσέων δὲ τῶν ὑδροφόρων, δεύτερά οἱ τὸν παῖδα ἔπεμπε μετ' ἄλλων Αἰγυπτίων δισχιλίων τὴν αὐτὴν ἡλικίην ἐχόντων, τοὺς τε αὐχένας κάλῳ δεδεμένους καὶ τὰ στόματα ἐγκεχαλινωμένους· ἄγοντο δὲ ποινὴν τίσοντες Μυτιληναίων τοῖσι ἐν Μέμφι.

ἀπολομένοισι σὺν τῇ νηϊ· ταῦτα γὰρ ἐδίκασαν οἱ βασιλεῖοι δικασταί, ὑπὲρ ἀνδρὸς ἐκάστου δέκα Αἰγυπτίων τῶν πρώτων ἀνταπόλλυσθαι· ὁ δὲ ἰδὼν παρεξίοντας, καὶ μαθὼν τὸν παῖδα ἴγέομενον ἐπὶ θάνατον, τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων τῶν περικατημένων αὐτὸν κλαιόντων καὶ δεινὰ ποιούντων, τῷτὸ ἐποίησε τὸ καὶ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ. παρελθόντων δὲ καὶ τούτων, συνήνεκε ὥστε τῶν συμποτέων οἱ ἄνδρα ἀπηλικέστερον, ἐκπεπτωκότα ἐκ τῶν ἑόντων, ἔχοντά τε οὐδὲν εἰ μὴ ὅσα πτωχὸς καὶ προσαιτέοντα τὴν στρατιῆν, παριέναι Ψαμμῆνιτὸν τε τὸν Ἀμάσιος καὶ τοὺς ἐν τῷ προαστείῳ κατημένους τῶν Αἰγυπτίων· ὁ δὲ Ψαμμῆνιτος ὡς ἶδε, ἀνακλαύσας μέγα καὶ καλέσας οὐνόματι τὸν ἑταῖρον, ἐπλήξατο τὴν κεφαλὴν· ἦσαν δ' ἄρα αὐτοῦ φύλακοι, οἳ τὸ ποιούμενον πᾶν ἐξ ἐκείνου ἐπ' ἐκάστη ἐξόδῳ Καμβύσῃ ἐσήμαινον· θωμάσας δὲ ὁ Καμβύσης τὰ ποιούμενα, πέμψας ἄγγελον εἰρώτα αὐτὸν, λέγων τάδε· “Δεσπότης σε Καμβύσης, Ψαμμῆνιτε, εἰρωτᾶ, διότι δὴ τὴν μὲν θυγατέρα ὀρέων κεκακωμένην, καὶ τὸν παῖδα ἐπὶ θάνατον στείχοντα, οὔτε ἀνέβωσας οὔτε ἀπέκλαυσας· τὸν δὲ πτωχὸν οὐδὲν σοι προσήκοντα, ὡς ἄλλων πυνθάνομαι, ἐτίμησας;” ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐπειρώτα, ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε· “ὦ παῖ Κύρου, τὰ μὲν οἰκῆια ἦν μέζω κακὰ ἢ ὥστε ἀνακλαίειν· τὸ δὲ τοῦ ἑταῖρου πέλοθος ἄξιον ἦν δακρύων· ὅς ἐκ πολλῶν τε καὶ εὐδαιμόνων ἐκπεσῶν ἐς πτωχήν ἀπίκται ἐπὶ γήραος οὐδῶ.” καὶ ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ὑπὸ τούτου, εὖ δοκέειν οἱ εἰρηῆσθαι· ὡς δὲ λέγεται ὑπ' Αἰγυπτίων, δακρύειν μὲν Κροῖσον, (ἔτετεύχεε γὰρ καὶ οὗτος ἐπισπόμενος Καμβύσῃ ἐπ' Αἴγυπτον,) δακρύειν δὲ Περσέων τοὺς παρεόντας· αὐτῷ τε Καμβύσῃ ἐσελθεῖν οἰκτόν τινα, καὶ αὐτίκα κελεύειν τὸν τε οἱ παῖδα ἐκ τῶν ἀπολλυμένων σώζειν καὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ προαστείου ἀναστήσαντας ἄγειν παρ' ἑωντόν· τὸν μὲν δὴ παῖδα εὖρον οἱ μετιόντες οὐκέτι περιεόντα, ἀλλὰ

15

πρῶτον κατακοπέντα· αὐτὸν δὲ Ψαμμήνιτον ἀναστήσαντες ἤγον παρὰ Καμβύσεια· ἔνθα τοῦ λοιποῦ διαιτᾶτο ἔχων οὐδὲν βίαιον· εἰ δὲ καὶ ἠπιστήθη μὴ πολυπρηγμονεῖν, ἀπέλαβε ἂν Αἴγυπτον ὥστε ἐπιτροπεύειν αὐτῆς· ἐπεὶ τιμᾶν ἐώθασι Πέρσαι τῶν βασιλέων τοὺς παῖδας· τῶν, ἣν καὶ σφειων ἀποστέωσι, ὅμως τοῖσί γε παισὶ αὐτῶν ἀποδιδούσι τὴν ἀρχήν· πολλοῖσι μὲν νυν καὶ ἄλλοισι ἐστι σταθμώσασθαι, ὅτι τοῦτο οὕτω νενομίκασι ποιεῖν, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε, τῷ Λίβυος Ἰνάρω παιδὶ Θαννύρα, ὃς ἀπέλαβε τὴν οἰοῦν πατὴρ εἶχε ἀρχήν· καὶ τῷ Ἀμυρταίου Πausίρι· καὶ γὰρ οὗτος ἀπέλαβε τὴν τοῦ πατρὸς ἀρχήν· καίτοι Ἰνάρω τε καὶ Ἀμυρταίου οὐδαμοὶ κω Πέρσας κακὰ πλέω ἐργάσαντο· νῦν δὲ μηχανώμενος κακὰ ὁ Ψαμμήνιτος ἔλαβε τὸν μισθόν· ἀπιστὰς γὰρ Αἴγυπτίους ἤλω· ἐπεὶ τε δὲ ἐπαῖστος ἐγένετο ὑπὸ Καμβύσειω, αἷμα ταύρου πίων ἀπέθανε παραχρήμα· οὕτω δὴ οὗτος ἐτελεύτησε.

Καμβύσης δὲ ἐκ Μέμφιος ἀπῆκετο εἰς Σαῖν πόλιν, 16
βουλόμενος ποιῆσαι τὰ δὴ καὶ ἐποίησε· ἐπεὶ τε γὰρ ἐσῆλθε εἰς τὰ τοῦ Ἀμάσιος οἰκία, αὐτίκα ἐκέλευε ἐκ τῆς ταφῆς τὸν Ἀμάσιος νέκυν ἐκφέρειν ἔξω· ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐπιτελέα ἐγένετο, μαστιγοῦν ἐκέλευε, καὶ τὰς τρίχας ἀποτίλλειν, καὶ κεντοῦν τε καὶ τᾶλλα πάντα λυμαίνεσθαι· ἐπεὶ τε δὲ καὶ ταῦτα ἔκαμον ποιεῦντες, (ὁ γὰρ δὴ νεκρὸς, ἅτε τεταριχευμένος, ἀντειχέ τε καὶ οὐδὲν διεχέετο,) ἐκέλευσέ μιν ὁ Καμβύσης κατακαῦσαι, ἐντελλόμενος οὐκ ὄσια· Πέρσαι γὰρ θεὸν νομίζουσι εἶναι πῦρ· τὸ ὦν κατακαίειν γε τοὺς νεκροὺς οὐδαμῶς ἐν νόμῳ οὐδετέροισι ἐστι· Πέρσησι μὲν, δι' ὅπερ εἴρηται, θεῷ οὐ δίκαιον εἶναι λέγοντες νέμειν νεκρὸν ἀνθρώπου· Αἴγυπτίοισι δὲ νενομίσται πῦρ θηρίον εἶναι ἔμψυχον, πάντα δὲ αὐτὸ κατεσθίειν τὰ περ ἂν λάβῃ πλησθέν δὲ αὐτὸ τῆς βορῆς συναποθνήσκειν τῷ κατεσθιομένῳ· οὐκων θηρίοισι νόμος οὐδαμῶς σφί ἐστι τὸν νέκυν διδόναι·

καὶ διὰ ταῦτα ταριχεύουσι, ἵνα μὴ κείμενος ὑπὸ εὐλέων καταβρωθῆ. οὕτω δὴ οὐδετέροισι νομιζόμενα ἐνετέλλετο ποιεῖν ὁ Καμβύσης. ὡς μέντοι Αἰγύπτιοι λέγουσι, οὐκ Ἄμασις ἦν ὁ ταῦτα παθὼν ἀλλὰ ἄλλος τῶν τις Αἰγυπτίων, ἔχων τὴν αὐτὴν ἡλικίην Ἀμάσι· ᾧ λυμαινόμενοι Πέρσαι ἐδόκεον Ἄμασιν λυμαίνεσθαι· λέγουσι γὰρ, ὡς πυθόμενος ἐκ μαντηίου ὁ Ἄμασις τὰ περὶ ἑωυτὸν μέλλοι ἀποθανόντα γίνεσθαι, οὕτω δὴ ἀκεόμενος τὰ ἐπιφερόμενα, τὸν μὲν ἄνθρωπον τοῦτον τὸν μαστιγωθέντα ἀποθανόντα ἔθαψε ἐπὶ τῆσι θύρῃσι ἐντὸς τῆς ἑωυτοῦ θήκης, ἑωυτὸν δὲ ἐνετείλατο τῷ παιδί ἐν μυχῷ τῆς θήκης ὡς μάλιστα θεῖναι. αἱ μὲν νυν ἐκ τοῦ Ἄμασιος ἐντολαὶ αὗται, αἱ ἐς τὴν ταφὴν τε καὶ τὸν ἄνθρωπον ἔχουσαι, οὓ μοι δοκέουσι ἀρχὴν γενέσθαι, ἄλλως δ' αὐτὰ Αἰγύπτιοι σεμνοῦν.

- 17 Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐβουλεύσατο τριφασίας στρατηγίας, ἐπὶ τε Καρχηδονίους καὶ ἐπὶ Ἀμμωνίους καὶ ἐπὶ τοὺς Μακροβίους Αἰθίοπας, οἰκημένους δὲ Διβύης ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσῃ. βουλευομένη δέ οἱ ἔδοξε ἐπὶ μὲν Καρχηδονίους τὸν ναυτικὸν στρατὸν ἀποστέλλειν· ἐπὶ δὲ Ἀμμωνίους τοῦ πεζοῦ ἀποκρίναντα· ἐπὶ δὲ τοὺς Αἰθίοπας κατοπτίας πρῶτον, ὀψομένους τε τὴν ἐν τούτοισι τοῖσι Αἰθίοψι λεγομένην εἶναι ἡλίου τράπεζαν εἰ ἔστι ἀληθῆως, καὶ πρὸς ταύτη τὰ ἄλλα κατοψομένους, δώρα δὲ τῷ
- 18 λόγῳ φέροντας τῷ βασιλεῖ αὐτῶν. Ἡ δὲ τράπεζα τοῦ ἡλίου τοιήδε τις λέγεται εἶναι· λειμών ἐστι ἐν τῷ προαστείῳ ἐπίπλεος κρεῶν ἐφθῶν πάντων τῶν τετραπόδων, ἐς τὸν τὰς μὲν νύκτας ἐπιτηδεύοντας τιθέναι τὰ κρέα τοὺς ἐν τέλει ἑκάστους ἕοντας τῶν ἀστῶν, τὰς δὲ ἡμέρας δαίνυσθαι προσιόντα τὸν βουλόμενον· φάναι δὲ τοὺς ἐπιχωρίους ταῦτα τὴν γῆν αὐτὴν ἀναδιδόναι ἑκάστοτε. ἡ μὲν δὴ τράπεζα
- 19 τοῦ ἡλίου καλεομένη λέγεται εἶναι τοιήδε. Καμβύση δὲ ὡς ἔδοξε πέμπειν τοὺς κατασκόπους, αὐτίκα

μετεπέμπετο ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος τῶν Ἰχθυοφάγων ἀνδρῶν τοὺς ἐπισταμένους τὴν Αἰθιοπίδα γλῶσσαν· ἐν ᾧ δὲ τούτους μετήϊσαν, ἐν τούτῳ ἐκέλευε ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα πλέειν τὸν ναυτικὸν στρατόν· Φοίνικες δὲ οὐκ ἔφασαν ποιῆσειν ταῦτα· ὀρκίοισί τε γὰρ μεγάλοισι ἐνδεδέσθαι καὶ οὐκ ἂν ποιέειν ὅσια ἐπὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐνωτῶν στρατευόμενοι· Φοινίκων δὲ οὐ βουλομένων, οἱ λοιποὶ οὐκ ἀξιόμαχοι ἐγίνοντο. Καρχηδόνοι μὲν νυν οὕτω δουλοσύνην διέφυγον πρὸς Περσέων· Καμβύσης γὰρ βίην οὐκ ἐδικαίου προσφέρειν Φοίνιξι, ὅτι σφέας τε αὐτοὺς ἐδεδώκεσαν Πέρσησι καὶ πᾶς ἐκ Φοινίκων ἤρητο ὁ ναυτικὸς στρατός. δόντες δὲ καὶ Κύπριοι σφέας αὐτοὺς Πέρσησι ἐστρατεύοντο ἐπ' Αἴγυπτον. Ἐπεὶ τε 20 δὲ τῷ Καμβύσῃ ἐκ τῆς Ἐλεφαντίνης ἀπίκοντο οἱ Ἰχθυοφάγοι, ἔπεμπε αὐτοὺς ἐς τοὺς Αἰθίοπας ἐντελάμενος τὰ λέγειν χρῆ, καὶ δῶρα φέροντας πορφύρεόν τε εἶμα καὶ χρύσειον στρεπτὸν περιαιχένιον καὶ ψέλια καὶ μύρου ἀλάβαστρον καὶ φοινικηίου οἴνου κάδον. οἱ δὲ Αἰθίοπες οὗτοι, ἐς τοὺς ἀπέπεμπε ὁ Καμβύσης, λέγονται εἶναι μέγιστοι καὶ κάλλιστοι ἀνθρώπων πάντων· νόμοισι δὲ καὶ ἄλλοισι χρᾶσθαι αὐτοὺς φασὶ κεχωρισμένοισι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ δὴ καὶ κατὰ τὴν βασιληίην τοιῶδε· τὸν ἂν τῶν ἀστῶν κρίνωσι μέγιστόν τε εἶναι καὶ κατὰ τὸ μέγαθος ἔχειν τὴν ἰσχὺν, τοῦτον ἀξιούσι βασιλεύειν.

Ἐς τούτους δὴ ὧν τοὺς ἀνδρας ὡς ἀπίκοντο οἱ 21 Ἰχθυοφάγοι, διδόντες τὰ δῶρα τῷ βασιλεῖ αὐτῶν, ἔλεγον τάδε· “Βασιλεὺς ὁ Περσέων Καμβύσης, βουλόμενος φίλος τοι καὶ ξεῖνος γενέσθαι, ἡμέας τε ἀπέπεμψε ἐς λόγους τοι ἐλθεῖν κελύων, καὶ δῶρα ταῦτά τοι διδοῖ τοῖσι καὶ αὐτὸς μάλιστα ἡδεται χρεώμενος.” ὁ δὲ Αἰθίοψ μαθὼν ὅτι κατόπται ἤκοιεν, λέγει πρὸς αὐτοὺς τοιάδε· “οὔτε ὁ Περσέων βασιλεὺς δῶρα ὑμέας ἔπεμψε φέροντας προτιμῶν πολλοῦ ἐμοὶ ξεῖνος γενέσθαι, οὔτε ὑμεῖς λέγετε

ἀληθεία, (ἦκετε γὰρ κατόπται τῆς ἐμῆς ἀρχῆς,) οὗτε ἐκεῖνος ἀνὴρ ἐστὶ δίκαιος· εἰ γὰρ ἦν δίκαιος, οὐτ' ἂν ἐπεθύμησε χώρης ἄλλης ἢ τῆς ἑωυτοῦ οὐτ' ἂν ἐς δουλοσύνην ἀνθρώπους ἦγε ὑπ' ὧν μηδὲν ἠδίκηται· νῦν δὲ αὐτῷ τόξον τόδε διδόντες τάδε ἔπεα λέγετε· Βασιλεὺς ὁ Αἰθιοπῶν συμβουλεύει τῷ Περσέων βασιλεῖ, ἐπεὰν οὕτω εὐπετέως ἔλκωσι τὰ τόξα Πέρσαι ἔοντα μεγάθει τοσαῦτα, τότε ἐπ' Αἰθιοπίας τοὺς Μακροβίους πλήθει ὑπερβαλλόμενον στρατεύεσθαι· μέχρι δὲ τούτου θεοῖσι εἰδέναι χάριν, οἳ οὐκ ἐπὶ νόον τρέπουσι Αἰθιοπῶν παισὶ γῆν ἄλλην προσ-
 22 κτᾶσθαι τῇ ἑωυτῶν." Ταῦτα δὲ εἶπας, καὶ ἀνείς τὸ τόξον, παρέδωκε τοῖσι ἤκουσι· λαβὼν δὲ τὸ εἶμα τὸ πορφύρεον, εἰρώτα ὃ τι εἶη καὶ ὅπως πεποιημένον; εἰπάντων δὲ τῶν Ἰχθυοφάγων τὴν ἀληθηῆν περὶ τῆς πορφύρης καὶ τῆς βαφῆς, δολεροὺς μὲν τοὺς ἀνθρώπους ἔφη εἶναι δολερά δὲ αὐτῶν τὰ εἶματα· δεύτερα δὲ, τὸν χρυσοῦν εἰρώτα στρεπτόν τὸν περι-
 αυχένιον καὶ τὰ ψέλια· ἐξηγεομένων δὲ τῶν Ἰχθυοφάγων τὸν κόσμον αὐτῶν, γελάσας ὁ βασιλεὺς καὶ νομίσας εἶναί σφεα πέδας, εἶπε ὡς παρ' ἑωυτοῖσιν εἰσι ῥωμαλεώτεροι τούτων πέδα· τρίτον δὲ, εἰρώτα τὸ μύρον· εἰπάντων δὲ τῆς ποιήσιος πέρι καὶ ἀλείψιος, τὸν αὐτὸν λόγον τὸν καὶ περὶ τοῦ εἵματος εἶπε· ὡς δὲ ἐς τὸν οἶνον ἀπῖκετο καὶ ἐπύθετο αὐτοῦ τὴν ποίησιν, ὑπερησθεὶς τῷ πόματι ἐπέειρετο ὃ τι τε σιτέεται ὁ βασιλεὺς, καὶ χρόνον ὁκόσον μακρότατον ἀνὴρ Πέρσης ζῶει; οἳ δὲ σιτέεσθαι μὲν τὸν ἄρτον εἶπαν, ἐξηγησάμενοι τῶν πυρῶν τὴν φύσιν, ὀγδώκοντα ὄ' ἔτεα ζῆς πλήρωμα ἀνδρὶ μακρότατον προ-
 κέεσθαι· πρὸς ταῦτα ὁ Αἰθιοψ ἔφη, οὐδὲν θωυμάζειν εἰ σιτέομενοι κόπρον ἔτεα ὀλίγα ζῶουσι· οὐδὲ γὰρ ἂν τοσαῦτα δύνασθαι ζῶειν σφέας εἰ μὴ τῷ πόματι ἀνέφερον, φράζων τοῖσι Ἰχθυοφάγοισι τὸν οἶνον·
 23 τοῦτο γὰρ ἑωυτοὺς ὑπὸ Περσέων ἐσσοῦσθαι· Ἀν-
 τειρομένων δὲ τὸν βασιλέα τῶν Ἰχθυοφάγων τῆς

ζόης καὶ διαίτης περί, ἔτεα μὲν ἐς εἰκοσι καὶ ἑκατὸν τοὺς πολλοὺς αὐτῶν ἀπικνέεσθαι, ὑπερβάλλειν δέ τινας καὶ ταῦτα· σίτησιν δὲ εἶναι κρέα ἐφθὰ, καὶ πόμα γάλα· θῶμα δὲ ποιευμένων τῶν κατασκόπων περὶ τῶν ἐτέων, ἐπὶ κρήνην σφι ἠγγήσασθαι· ἀπ' ἧς λουόμενοι λιπαρώτεροι ἐγίνοντο, κατάπερ εἰ ἐλαίου εἴη· ὅζειν δὲ ἀπ' αὐτῆς ὡσεὶ ἰων. ἀσθενὲς δὲ τὸ ὕδωρ τῆς κρήνης ταύτης οὕτω δὴ τι ἔλεγον εἶναι οἱ κατάσκοποι, ὥστε μηδὲν οἶόν τε εἶναι ἐπ' αὐτοῦ ἐπιπλέειν, μήτε ξύλον μήτε τῶν ὅσα ξύλου ἐστὶ ἐλαφρότερα, ἀλλὰ πάντα σφέα χωρέειν ἐς βυσσόν· (τὸ δὲ ὕδωρ τοῦτο εἶ σφί ἐστι ἀληθῆως οἶόν τι λέγεται, διὰ τοῦτο ἂν εἶεν, τούτῳ τὰ πάντα χρεώμενοι, μακρόβιοι) ἀπὸ τῆς κρήνης δὲ ἀπαλασσομένων, ἀγαγεῖν σφέας ἐς δεσμωτήριον ἀνδρῶν, ἔνθα τοὺς πάντας ἐν πέδησι χρυσέησι δεδέσθαι· ἔστι δὲ ἐν τούτοισι τοῖσι Αἰθίοψι πάντων ὁ χαλκὸς σπανιώτατον καὶ τιμιώτατον· θεησάμενοι δὲ καὶ τὸ δεσμωτήριον, ἐθεήσαντο καὶ τὴν τοῦ Ἡλίου λεγομένην τράπεζαν. Μετὰ δὲ ταύτην, τελευταίας ἐθεήσαντο 24 τὰς θήκας αὐτῶν, αἱ λέγονται σκευάζεσθαι ἐξ ὕλου τρόπῳ τοιῷδε· ἐπεὰν τὸν νεκρὸν ἰσχυρήνωσι, εἴτε δὴ κατάπερ Αἰγύπτιοι εἴτε ἄλλως κως, γυψώσαντες ἅπαντα αὐτὸν γραφῇ κοσμέουσι, ἐξομοιεῦντες τὸ εἶδος ἐς τὸ δυνατόν· ἔπειτα δὲ οἱ περιϊστᾶσι στήλην ἐξ ὕλου πεποιημένην κοίλην· ἡ δὲ σφι πολλή καὶ εὐεργὸς ὀρύσσεται· ἐν μέσῃ δὲ τῇ στήλῃ ἐνεὼν διαφαίνεται ὁ νέκυς, οὔτε ὀδμὴν οὐδεμίαν ἄχαριν παρεχόμενος οὔτε ἄλλο ἀεικὲς οὐδὲν, καὶ ἔχει πάντα φανερά ὁμοίως αὐτῷ [τῷ νέκυϊ.] ἐνιαυτὸν μὲν δὴ ἔχουσι τὴν στήλην ἐν τοῖσι οἰκίοισι οἱ μάλιστα προσήκοντες, πάντων τε ἀπαρχόμενοι καὶ θυσίας οἱ προσάγοντες· μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκομίσαντες ἰστᾶσι περὶ τὴν πόλιν.

Θεησάμενοι δὲ τὰ πάντα οἱ κατάσκοποι, ἀπαλ- 25 λάσσοντο ὀπίσω· ἀπαγειλάντων δὲ ταῦτα τούτων,

αὐτίκα ὁ Καμβύσης ὄργην ποιησάμενος ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας, οὔτε παρασκευὴν σίτου οὐδεμίαν παραγγείλας οὔτε λόγον ἑωυτῷ δούς ὅτι ἐς τὰ ἔσχατα τῆς γῆς ἐμελλε στρατεύεσθαι· οἷα δὲ ἐμμανῆς τε ἔων καὶ οὐ φρενήρης, ὡς ἤκουε τῶν Ἰχθυοφάγων, ἐστρατεύετο Ἑλλήνων μὲν τοὺς παρόντας αὐτοῦ ταύτῃ τάξας ὑπομένειν, τὸν δὲ πεζὸν πάντα ἅμα ἀγόμενος· ἐπεὶ τε δὲ στρατευόμενος ἐγένετο ἐν Θήβησι, ἀπέκρινε τοῦ στρατοῦ ὡς πέντε μυριάδας· καὶ τούτοισι μὲν ἐνετέλλετο Ἀμμωνίους ἑξανδραποδισαμένους τὸ χρηστήριον τὸ τοῦ Διὸς ἐμπρῆσαι, αὐτὸς δὲ τὸν λοιπὸν ἄγων στρατὸν ἦε ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας· πρὶν δὲ τῆς ὁδοῦ τὸ πέμπτον μέρος διεληλυθέναι τὴν στρατιήν, αὐτίκα πάντα αὐτοὺς τὰ εἶχον σιτίων ἐχόμενα ἐπελελοίπεε· μετὰ δὲ τὰ σιτία, καὶ τὰ ὑποζύγια ἐπέλιπε κατεσθιόμενα· εἰ μὲν νυν μαθὼν ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐγνωσιμάχεε, καὶ ἀπῆγε ὀπίσω τὸν στρατὸν, ἐπὶ τῇ ἀρχῆθεν γενομένη ἀμαρτάδι ἦν ἀνὴρ σοφός· νῦν δὲ οὐδένα λόγον ποιούμενος ἦε αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω· οἱ δὲ στρατιῶται, ἕως μὲν τι εἶχον ἐκ τῆς γῆς λαμβάνειν ποιηφαγέοντες διέζων· ἐπεὶ δὲ ἐς τὴν ψάμμον ἀπίκοντο, δεινὸν ἔργον αὐτῶν τινὲς ἐργάσαντο· ἐκ δεκάδος γὰρ ἕνα σφέων αὐτῶν ἀποκληρώσαντες κατέφαγον· πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης, δείσας τὴν ἀλληλοφαγίην, ἀπείσ τὸν ἐπ' Αἰθίοπας στόλον ὀπίσω ἐπορεύετο· καὶ ἀπικνέεται ἐς Θήβας πολλοὺς ἀπολέσας τοῦ στρατοῦ· ἐκ Θηβέων δὲ καταβὰς ἐς Μέμφιν, τοὺς Ἑλλήνας ἀπῆκε ἀποπλέειν· ὁ μὲν ἐπ' Αἰθίοπας στόλος οὕτω

26 ἔπρηξε· οἱ δ' αὐτῶν ἐπ' Ἀμμωνίους ἀποσταλέντες στρατεύεσθαι, ἐπεὶ τε ὀρμηθέντες ἐκ τῶν Θηβέων ἐπορεύοντο ἔχοντες ἀγωγούς, ἀπικόμενοι μὲν φανεροί εἰσι ἐς Ὀασιν πόλιν, τὴν ἔχουσι μὲν Σάμιοι τῆς Αἰσχρινῆς φυλῆς λεγόμενοι εἶναι· ἀπέχουσι δὲ ἑπτὰ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Θηβέων διὰ ψάμμον· οὐνομάζεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος κατὰ Ἑλλήνων γλῶσσαν

Μακάρων νῆσος· ἐς μὲν δὴ τοῦτον τὸν χῶρον λέγεται ἀπικέσθαι τὸν στρατόν· τὸ ἐνθεῦτεν δὲ, ὅτι μὴ αὐτοὶ Ἀμμώνιοι καὶ οἱ τούτων ἀκούσαντες, ἄλλοι οὐδένες οὐδὲν ἔχουσι εἰπεῖν περὶ αὐτῶν· οὔτε γὰρ ἐς τοὺς Ἀμμωνίους ἀπίκοντο οὔτε ὀπίσω ἐνόστησαν· λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπ' αὐτῶν Ἀμμωνίων· ἐπειδὴ ἐκ τῆς Ὀάσιος ταύτης ἰέναι διὰ τῆς ψάμμου ἐπὶ σφέας, γενέσθαι τε αὐτοὺς μεταξύ κου μάλιστα αὐτῶν τε καὶ τῆς Ὀάσιος, ἄριστον αἰρεομένοισι αὐτοῖσι ἐπιπνεῦσαι νότον μέγαν τε καὶ ἐξαίσιον, φορέοντα δὲ θίνας τῆς ψάμμου καταχῶσαί σφεας· καὶ τρόπῳ τοιοῦτῳ ἀφανισθῆναι· Ἀμμώνιοι μὲν οὕτω λέγουσι γενέσθαι περὶ τῆς στρατιῆς ταύτης.

Ἀπιγμένον δὲ Καμβύσειω ἐς Μέμφιν ἐφάνη Αἰγυ- 27
πτίοισι ὁ Ἄπις, τὸν Ἑλληνες Ἐπαφον καλέουσι· ἐπιφανέος δὲ τούτου γενομένου, αὐτίκα οἱ Αἰγύπτιοι εἶματά τε ἐφόρεον τὰ κάλλιστα καὶ ἦσαν ἐν θαλίῃσι· ἰδῶν δὲ ταῦτα τοὺς Αἰγυπτίους ποιεῦντας ὁ Καμβύσης, πάγχυ σφέας καταδόξας ἑωυτοῦ κακῶς πρήξαντος χαρμόσυνα ταῦτα ποιεῖν, ἐκάλεε τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Μέμφιος· ἀπικομένους δὲ ἐς ὄψιν εἶρετο ὃ τι πρότερον μὲν ἔοντος αὐτοῦ ἐν Μέμφι, ἐποίειν τοιοῦτον οὐδὲν Αἰγύπτιοι, τότε δὲ, ἐπεὶ αὐτὸς παρεῖη τῆς στρατιῆς πλήθός τι ἀποβαλῶν; οἱ δὲ ἔφραζον ὡς σφι θεὸς εἶη φανείς διὰ χρόνου πολλοῦ ἑωθὼς ἐπιφαίνεσθαι, καὶ ὡς ἐπεὰν φανῆ, τότε πάντες οἱ Αἰγύπτιοι κεχαρηκότες ὀρτάζοιεν· ταῦτα ἀκούσας ὁ Καμβύσης ἔφη ψεύδεσθαι σφεας· καὶ ὡς ψευδομένους θανάτῳ ἐζημίον· Ἀποκτείνας 28
δὲ τούτους, δεύτερα τοὺς ἱρέας· ἐκάλεε ἐς ὄψιν· λεγόντων δὲ κατὰ τὰ αὐτὰ τῶν ἱρέων, οὐ λήσειν ἔφη αὐτὸν εἰ θεὸς τις χειροθήης ἀπιγμένος εἶη Αἰγυπτίοισι· τосαῦτα δὲ εἶπας, ἐπάγειν ἐκέλευε τὸν Ἄπιν τοὺς ἱρέας· οἱ μὲν δὴ μετήϊσαν ἄξοντες· (ὁ δὲ Ἄπις οὗτος [ὁ Ἐπαφος,] γίνεται μύσχος ἐκ βοῶς ἧτις οὐκέτι οἷη τε γίνεται ἐς γαστέρα ἄλλον

βάλλεσθαι γόνον· Αἰγύπτιοι δὲ λέγουσι σέλας ἐπὶ τὴν βουὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατίσχειν, καὶ μιν ἐκ τούτου τίκτειν τὸν Ἄπιν· ἔχει δὲ ὁ μύσχος οὗτος, ὁ Ἄπις καλεόμενος, σημηΐα τοιάδε ἐὼν μέλας· ἐπὶ μὲν τῷ μετώπῳ λευκὸν τετράγωνον, ἐπὶ δὲ τοῦ νώτου αἰετὸν εἰκασμένον, ἐν δὲ τῇ οὐρῇ τὰς τρίχας διπλᾶς, 29 ἐπὶ δὲ τῇ γλώσση κάρθαρον.) Ὡς δὲ ἤγαγον τὸν Ἄπιν οἱ ἱρέες, ὁ Καμβύσης οἶα ἐὼν ὑπομαργότερος σπασάμενος τὸ ἐγχειρίδιον, θέλων τύψαι τὴν γαστέρα τοῦ Ἄπιος παίει τὸν μηρόν· γελάσας δὲ, εἶπε πρὸς τοὺς ἱρέας· “ὦ κακαὶ κεφαλαί, τοιοῦτοι θεοὶ γίνονται, ἔναιμοί τε καὶ σαρκώδεις καὶ ἐπαίοντες σιδηρίων; ἄξιός μὲν Αἰγυπτίων οὗτός γε ὁ θεός· ἀτὰρ τοι ὑμεῖς γε οὐ χαίροντες γέλωτα ἐμὲ θήσεσθε.” ταῦτα εἶπας, ἐνετείλατο τοῖσι ταῦτα πρήσσοι, τοὺς μὲν ἱρέας ἀπομαστιγῶσαι, Αἰγυπτίων δὲ τῶν ἄλλων τὸν ἄν λάβωσι ὀρτάζοντα κτείνειν· ὀρτῇ μὲν δὴ διελέλυτο Αἰγυπτίοισι· οἱ δὲ ἱρέες ἐδικαιεῦντο· ὁ δὲ Ἄπις πεπληγμένος τὸν μηρόν, ἔφθινε ἐν τῷ ἰρῷ κατακείμενος. καὶ τὸν μὲν, τελευτήσαντα ἐκ τοῦ τρώματος ἔθαψαν οἱ ἱρέες λάθρη 30 Καμβύσειω· Καμβύσης δὲ, ὡς λέγουσι Αἰγύπτιοι, αὐτίκα διὰ τοῦτο τὸ ἀδίκημα ἐμάνη, ἐὼν οὐδὲ πρότερον φρενήρης· καὶ πρῶτα μὲν τῶν κακῶν ἐξεργάσατο τὸν ἀδελφεὸν Σμέρδιν ἐόντα πατρὸς καὶ μητρὸς τῆς αὐτῆς, τὸν ἀπέπεμψε ἐς Πέρσας φθόνῳ ἐξ Αἰγύπτου, ὅτι τὸ τόξον μῦνος Περσέων ὅσον τε ἐπὶ δύο δακτύλους εἴρυσε, τὸ παρὰ τοῦ Αἰθίοπος ἦνεικαν οἱ Ἰχθυοφάγοι· τῶν δὲ ἄλλων Περσέων οὐδεὶς οἴος τε ἐγένετο· ἀποιχομένου ὦν ἐς Πέρσας τοῦ Σμέρδιδος, ὅψιν εἶδε ὁ Καμβύσης ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε· ἔδοξέ οἱ ἄγγελον ἐλθόντα ἐκ Περσέων ἀγγέλλειν, ὡς ἐν τῷ θρόνῳ τῷ βασιλεῖω ἰζόμενος Σμέρδιδος, τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ ψαύσει· πρὸς ὧν ταῦτα, δέισας περὶ ἑωυτοῦ μή μιν ἀποκτείνας ὁ ἀδελφεὸς ἄρχῃ, πέμπει Πρηξάσπεα ἐς Πέρσας, ὅς

ἦν οἱ ἀνὴρ Περσέων πιστότατος, ἀποκτενέοντά μιν· ὁ δὲ ἀναβὰς ἐς Σοῦσα ἀπέκτεινε Σμέρδιν, οἱ μὲν λέγουσι ἐπ' ἄγρην ἐξαγαγόντα, οἱ δὲ, ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν προσαγαγόντα καταποντῶσαι.

Πρῶτον μὲν δὴ λέγουσι Καμβύσῃ τῶν κακῶν 31 ἄρξαι τοῦτο. δεύτερα δὲ ἐξεργάσατο τὴν ἀδελφεὴν, ἐπισπομένην οἱ ἐς Αἴγυπτον, τῇ καὶ συνοικέε· καὶ ἦν οἱ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεῆ· ἔγημε δὲ αὐτὴν ὡδε· οὐδαμῶς γὰρ ἐώθεσαν πρότερον τῆσι ἀδελφεῆσι συνοικέειν Πέρσαι· ἠράσθη μίης τῶν ἀδελφεῶν Καμβύσης, καὶ ἔπειτα βουλόμενος αὐτὴν γῆμαι (ὅτι οὐκ ἐωθότα ἐπενόεε ποιήσειν) εἶρετο καλέσας τοὺς βασιληῖους δικαστὰς εἴ τίς ἐστι κωλύων νόμος τὸν βουλόμενον ἀδελφεῆ συνοικέειν; οἱ δὲ βασιλῆιοι δικασταὶ κεκριμένοι ἄνδρες γίνονται Περσέων, ἐς οὗ ἀποθάνωσι ἢ σφι παρευρεθῆ τι ἄδικον, μέχρι τούτου· οὗτοι δὲ τοῖσι Πέρσησι δίκας δικάζουσι καὶ ἐξηγηταὶ τῶν πατρίων θεσμῶν γίνονται· καὶ πάντα ἐς τούτους ἀνακέαται· εἰρομένον ὦν τοῦ Καμβύσεω, ὑπεκρίνοντο αὐτῷ οὗτοι καὶ δίκαια καὶ ἀσφαλέα, φάμενοι νόμον οὐδένα ἐξευρίσκειν ὃς κωλύει ἀδελφεῆ συνοικέειν ἀδελφεόν· ἄλλον μέντοι ἐξευρηκέναί νόμον, τῷ βασιλεύοντι Περσέων ἐξεῖναι ποιέειν τὸ ἂν βούληται. οὕτω οὕτε τὸν νόμον ἔλυσαν δείσαντες Καμβύσεια, ἵνα τε μὴ αὐτοὶ ἀπόλωνται τὸν νόμον περιστέλλοντες παρεξέυρον ἄλλον νόμον σύμμαχον τῷ θέλοντι γαμέειν ἀδελφεάς. τότε μὲν δὴ ὁ Καμβύσης ἔγημε τὴν ἐρωμένην· μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον ἔσχε ἄλλην ἀδελφεήν· τουτέων δῆτα τὴν νεωτέραν, ἐπισπομένην οἱ ἐπ' Αἴγυπτον, κτείνει. Ἐμφὶ δὲ τῷ θανάτῳ αὐτῆς διξὸς, ὡσπερ περὶ Σμέρ- 32 διος, λέγεται λόγος. Ἕλληνες μὲν λέγουσι, Καμβύσεια συμβαλέειν σκύμνον λέοντος σκύλακι κυνὸς, θεωρέειν δὲ καὶ τὴν γυναῖκα ταύτην· νικωμένου δὲ τοῦ σκύλακος, ἀδελφεὸν αὐτοῦ ἄλλον σκύλακα ἀπορρήξαντα τὸν δεσμὸν παραγενέσθαι· οἱ δὲ δύο δὲ

γενομένους οὕτω δὴ τοὺς σκύλακας ἐπικρατῆσαι τοῦ σκύμνου· καὶ τὸν μὲν Καμβύσεια ἤδεσθαι θεώμενον, τὴν δὲ παρημένην δακρύνει· Καμβύσεια δὲ μαθόντα τοῦτο, ἐπίρυσθαι διότι δακρύνει; τὴν δὲ εἰπεῖν, ὡς ἰδοῦσα τὸν σκύλακα τῷ ἀδελφεῷ τιμωρήσαντα δακρύνει, μνησθεῖσά τε Σμέρδιος καὶ μαθοῦσα ὡς κείνῳ οὐκ εἶη ὁ τιμωρήσων. Ἕλληνες μὲν δὴ διὰ τοῦτο τὸ ἔπος φασὶ αὐτὴν ἀπολέσθαι ὑπὸ Καμβύσειω· Αἰγύπτιοι δὲ, ὡς τραπέζῃ περικατημένων, λαβοῦσαν θρίδακα τὴν γυναῖκα περιτίλαι, καὶ ἐπανείρεσθαι τὸν ἄνδρα κότερον περιτετιλμένη ἢ δασεῖα ἢ θρίδαξ ἐοῦσα εἴη καλλίων; καὶ τὸν φάναι, δασεῖαν τὴν δ' εἰπεῖν “ταύτην μέντοι κοτὲ σὺ τὴν θρίδακα ἐμμήσαο, τὸν Κύρον οἶκον ἀποψιλώσας” τὸν δὲ θυμωθέντα ἐμμηδῆσαι αὐτῇ ἐχούσῃ ἐν γαστρὶ καὶ μιν ἐκτρώσασαν ἀποθανεῖν.

- 33 Ταῦτα μὲν ἐς τοὺς οἰκητίους ὁ Καμβύσης ἐξεμάνη, εἴτε δὴ διὰ τὸν Ἄπιν, εἴτε καὶ ἄλλως, οἷα πολλὰ ἐώθεε ἀνθρώπους κακὰ καταλαμβάνειν· καὶ γὰρ τινα καὶ ἐκ γενεῆς νοῦσον μεγάλην λέγεται ἔχειν ὁ Καμβύσης, τὴν ἰρὴν οὐνομάζουσί τινες· οὐ νῦν τοι αἰεὶ οὐδὲν ἦν, τοῦ σώματος νοῦσον μεγάλην νοσέοντος, μηδὲ τὰς φρένας ὑγιαίνειν. Τάδε δ' ἐς τοὺς ἄλλους Πέρσας ἐξεμάνη· λέγεται γὰρ εἰπεῖν αὐτὸν πρὸς Πρηξάσπεα, τὸν ἐτίμα τε μάλιστα καὶ οἱ τὰς ἀγγελίας ἐφόρει οὗτος, τούτου τε ὁ παῖς οἰνοχόος ἦν τῷ Καμβύσῃ· τιμὴ δὲ καὶ αὕτη οὐ σμικρὴ· εἰπεῖν δὲ λέγεται τάδε· “Πρηξάσπε, κοῖόν μὲ τινα νομίζουσι Πέρσαι εἶναι ἄνδρα; τίνας τε λόγους περὶ ἐμέο ποιεῖνται;” τὸν δὲ εἰπεῖν· “ὦ δέσποτα, τὰ μὲν ἄλλα πάντα μεγάλως ἐπαινεῖαι, τῇ δὲ φιλοινίῃ σέ φασι πλεόνως προσκέεσθαι.” τὸν μὲν δὴ λέγειν ταῦτα περὶ Περσέων· τὸν δὲ θυμωθέντα τοιαύδε ἀμείβεσθαι “νῦν ἄρα μὲ φασι Πέρσαι οἷνῳ προσκείμενον παραφρονεῖν, καὶ οὐκ εἶναι νοήμονα; οὐδ' ἄρα σφέων οἱ πρότεροι λόγοι ἦσαν

ἀληθείες.” πρότερον γὰρ δὴ ἄρα, Περσέων οἱ συν-
 ἔδρων ἐόντων καὶ Κροῖσου, εἶρετο Καμβύσης κοῖός
 τις δοκέει ἀνὴρ εἶναι πρὸς τὸν πατέρα τελέσαι
 Κῦρον; οἱ δὲ ἀμείβοντο, ὡς εἶη ἀμείνων τοῦ πατρός·
 τά τε γὰρ ἐκείνου πάντα ἔχειν αὐτὸν, καὶ προσεκτῆ-
 σθαι Αἴγυπτόν τε καὶ τὴν θάλασσαν· Πέρσαι μὲν
 δὴ ταῦτα ἔλεγον· Κροῖσος δὲ παρεὼν τε καὶ οὐκ
 ἄρεσκόμενος τῇ κρίσει, εἶπε πρὸς τὸν Καμβύσεια
 τάδε· “ἐμοὶ μὲν νυν, ὦ παῖ Κύρου, οὐ δοκέεις
 ὁμοίος εἶναι τῷ πατέρι· οὐ γάρ κω τοί ἐστι υἱὸς οἷόν
 σε ἐκείνος κατελίπετο.” ἤσθη τε ταῦτα ἀκούσας ὁ
 Καμβύσης καὶ ἐπαίνει τὴν Κροῖσου κρίσιν. Τούτων 35
 δὴ ὦν ἐπιμνησθέντα ὀργῇ λέγειν πρὸς τὸν Πρηξά-
 σπεια· “σὺ νῦν μάθε εἰ λέγουσι Πέρσαι ἀληθέα,
 εἴτε αὐτοὶ λέγοντες ταῦτα παραφρονέουσι· εἰ μὲν
 γὰρ τοῦ παιδὸς τοῦ σοῦ τοῦδε ἑστεῶτος ἐν τοῖσι
 προθύροισι βαλὼν τύχοιμι μέσης τῆς καρδίας, Πέρ-
 σαι φανέονται λέγοντες οὐδέν· ἦν δὲ ἀμάρτω, φάναι
 Πέρσας τε λέγειν ἀληθέα καὶ μὲ μὴ σωφρονέειν.”
 ταῦτα δὲ εἰπόντα καὶ διατείναντα τὸ τόξον, βαλέειν
 τὸν παῖδα· πεσόντος δὲ τοῦ παιδὸς, ἀνασχίζειν
 αὐτὸν κελεύειν καὶ σκέψασθαι τὸ βλήμα· ὡς δὲ ἐν
 τῇ καρδίῃ εὔρεθῆναι ἐνεόντα τὸν οἶστον, εἰπεῖν πρὸς
 τὸν πατέρα τοῦ παιδὸς, γελάσαντα καὶ περιχαρέα
 γενόμενον· “Πρηξάσπεις, ὡς μὲν ἔγωγε οὐ μαίνομαί
 τε Πέρσαι τε παραφρονέουσι δῆλά τοι γέγονε· νῦν
 δέ μοι εἶπε, τίνα εἶδες ἤδη πάντων ἀνθρώπων οὕτως
 ἐπίσκοπα τοξεύοντα;” Πρηξάσπεια δὲ ὀρέοντα ἄνδρα
 οὐ φρενήρεα, καὶ περὶ ἑωυτῷ δειμαίνοντα, εἰπεῖν·
 “δέσποτα, οὐδ’ ἂν αὐτὸν ἔγωγε δοκέω τὸν θεὸν οὕτω
 ἂν καλῶς βαλέειν.” τότε μὲν ταῦτα ἐξεργάσατο·
 ἐτέρωθι δὲ ὁμοῖα τοῖσι πρώτοισι, Περσέων δυνάδεκα
 ἐφ’ οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιοχρεῶ ἔλων ζῶντας ἐπὶ κεφα-
 λὴν κατώρυξε.

Ταῦτα δὲ μιν ποιεῦντα ἐδικαίωσε Κροῖσος ὁ Λυδὸς 36
 νουθετηῆσαι τοισίδε τοῖσι ἔπεσι· “ὦ βασιλεῦ, μὴ

πάντα ἡλικίῃ καὶ θυμῷ ἐπίτρεπε, ἀλλ' ἴσχε καὶ καταλάμβανε σεωυτόν. ἀγαθόν τι, πρόνοον εἶναι· σοφὸν δὲ ἢ προμηθίῃ. σὺ δὲ κτείνεις μὲν ἄνδρας σεωυτοῦ πολιήτας, ἐπ' οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιοχρεῶ ἑλών· κτείνεις δὲ παῖδας. ἦν δὲ πολλὰ τοιαῦτα ποιήης, ὅρα ὄκως μὴ σευ ἀποστήσονται Πέρσαι. ἐμοὶ δὲ πατήρ σος Κῦρος ἐνετέλλετο πολλὰ κελεύων σὲ νουθετέειν, καὶ ὑποτίθεσθαι ὅ τι ἂν εὐρίσκω ἀγαθόν." ὁ μὲν δὴ εὐνοίαν φαίνων συνεβούλευέ οἱ ταῦτα· ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε· "σὺ καὶ ἐμοὶ τολμᾶς συμβουλεύειν, ὅς χρηστῶς μὲν τὴν σεωυτοῦ πατρίδα ἐπετρόπευσας, εὐ δὲ τῷ πατρὶ τῷ ἐμῷ συνεβούλευσας, κελεύων αὐτὸν Ἀράξεια ποταμὸν διαβάντα ἰέναι ἐπὶ Μασσαγέτας, βουλομένων ἐκείνων διαβαίνειν ἐς τὴν ἡμετέραν; καὶ ἀπὸ μὲν σεωυτόν ὤλεσας τῆς σεωυτοῦ πατρίδος κακῶς προστάς· ἀπὸ δὲ ὤλεσας Κῦρον, πειθόμενόν σοι· ἀλλ' οὐ τι χαίρων· ἐπεὶ τοι καὶ πάλαι ἐς σὲ προφασίως τευ ἔδεόμην ἐπιλαβέσθαι." ταῦτα δὲ εἶπας ἐλάμβανε τὸ τόξον ὡς κατατοξεύσων αὐτόν· Κροῖσος δὲ ἀναδραμὼν ἔθεε ἕξω· ὁ δὲ, ἐπεὶ τε τοξεῦσαι οὐκ εἶχε, ἐνετείλατο τοῖσι θεράπονσι λαβόντας μιν ἀποκτείνειν· οἱ δὲ θεράποντες ἐπιστάμενοι τὸν τρόπον αὐτοῦ, κατακρύπτουσι τὸν Κροῖσον ἐπὶ τῷδε τῷ λόγῳ, ὥστε εἰ μὲν μεταμελήσει τῷ Καμβύσῃ καὶ ἐπιζητήσῃ τὸν Κροῖσον, οἱ δὲ ἐκφήναντες αὐτὸν δῶρα λάμψονται ζῳάγρια Κροῖσου· ἦν δὲ μὴ μεταμελήται μηδὲ ποθῆ μιν, τότε καταχρηῆσθαι· ἐπόθησέ τε δὴ ὁ Καμβύσης τὸν Κροῖσον οὐ πολλῷ μετέπειτα χρόνῳ ὕστερον, καὶ οἱ θεράποντες μαθόντες τοῦτο, ἐπήγγελλον αὐτῷ ὡς περιεῖη· Καμβύσης δὲ Κροῖσῳ μὲν συνήδεσθαι ἔφη περιεόντι· ἐκείνους μέντοι τοὺς περιποιήσαντας οὐ καταπροΐξεσθαι, ἀλλ' ἀποκτενεῖν καὶ ἐποίησε ταῦτα.

37 Ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα πολλὰ ἐς Πέρσας τε καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐξεμαίνετο, μένων ἐν Μέμφι καὶ θήκας τε παλαιὰς ἀνοίγων καὶ σκεπτόμενος τοὺς νεκρούς· ἐς

δὲ δὴ καὶ τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱρὸν ἦλθε, καὶ πολλὰ τῷ ἀγάλματι κατεγέλασε· (ἔστι δὲ τοῦ Ἡφαίστου τῷ γάλμα τοῖσι Φοινικῆίοισι Παταϊκοῖσι ἐμφερέστατον, τοὺς οἱ Φοίνικες ἐν τῆσι πρῶρησι τῶν τριήρων περι-
 άγουσι· ὃς δὲ τούτους μὴ ὀπώπее, ἐγὼ δὲ οἱ σημανέω·
 πυγμαίου ἀνδρὸς μίμησίς ἐστι.) ἐσῆλθε δὲ καὶ ἐς τῶν Καβείρων τὸ ἱρὸν, ἐς τὸ οὐ θεμιτὸν ἐστι εἰσιέναι ἄλλον γε ἢ τὸν ἱερα· ταῦτα δὲ τὰ ἀγάλματα καὶ ἐνέπρησε, πολλὰ κατασκώψας. ἔστι δὲ καὶ ταῦτα ὁμοῖα τοῦ Ἡφαίστου· τούτου δὲ σφεας παῖδας λέγουσι εἶναι. Πανταχῆ ὧν μοι δῆλά ἐστι ὅτι ἐμάνη 38
 μεγάλως ὁ Καμβύσης· οὐ γάρ, ἂν ἱροῖσί τε καὶ νομαίοισι ἐπεχείρησε καταγελᾶν· εἰ γάρ τις προθεῖη πᾶσι ἀνθρώποισι ἐκλέξασθαι κελεύων νόμους τοὺς καλλίστους ἐκ τῶν πάντων νόμων, διασκεψάμενοι ἂν ἐλοίατο ἕκαστοι τοὺς ἐωυτῶν· οὕτω νομίζουσι πολὺ τι καλλίστους τοὺς ἐωυτῶν νόμους ἕκαστοι εἶναι· οὐκ ὄν οἶκος ἐστι ἄλλον γε δὴ ἢ μαινόμενον ἄνδρα γέλωτα τὰ τοιαῦτα τίθεσθαι. ὡς δὲ οὕτω νενομίκασι τὰ περὶ τοὺς νόμους οἱ πάντες ἄνθρωποι, πολλοῖσί τε καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοισι πάρεστι σταθμώσασθαι, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε· Δαρείος ἐπὶ τῆς ἐωυτοῦ ἀρχῆς καλέσας Ἑλλήνων τοὺς παρεόντας εἶρετο ἐπὶ κόσῳ ἂν χρήματι βουλοίατο τοὺς πατέρας ἀποθνήσκοντας κατασιτέεσθαι; οἱ δὲ ἐπ' οὐδενὶ ἔφασαν ἔρδειν ἂν τοῦτο· Δαρείος δὲ μετὰ ταῦτα καλέσας Ἰνδῶν τοὺς καλεομένους Καλλατίας, οἳ τοὺς γονέας κατεσθίουσι, εἶρετο, παρεόντων τῶν Ἑλλήνων καὶ δι' ἐρμηνέος μανθανόντων τὰ λεγόμενα, ἐπὶ τίνι χρήματι δεξαίαιτ' ἂν τελευτέοντας τοὺς πατέρας κατακαίειν πυρὶ; οἱ δὲ ἀμβώσαντες μέγα εὐφημέειν μιν ἐκέλευον. οὕτω μὲν νυν ταῦτα νενομίσται· καὶ ὀρθῶς μοι δοκέει Πίνδαρος ποιῆσαι, ΝΟΜΟΝ ΠΑΝΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΑ φήσας εἶναι.

Καμβύσειω δὲ ἐπ' Αἴγυπτον στρατενομένου, ἐποι- 39
 ἦσαντο καὶ Λακεδαιμόνιοι στρατητὴν ἐπὶ Σάμου τε

καὶ Πολυκράτεια τὸν Αἰάκεος, ὃς ἔσχε Σάμον ἐπαναστάς· καὶ τὰ μὲν πρῶτα τριχῆ δασάμενος τὴν πόλιν τοῖσι ἀδελφείοισι Πανταγνώτῳ καὶ Συλοσῶντι ἔνειμε· μετὰ δὲ, τὸν μὲν αὐτῶν ἀποκτείνας τὸν δὲ νεώτερον Συλοσῶντα ἐξελάσας ἔσχε πᾶσαν τὴν Σάμον, ἴσχωρ δὲ, ξεινήτην Ἀμάσι τῷ Αἰγύπτου βασιλεῖ συνεθήκατο, πέμπων τε δῶρα καὶ δεκόμενος ἄλλα παρ' ἐκείνου. ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ αὐτίκα τοῦ Πολυκράτεος τὰ πρήγματα αὐξέτο, καὶ ἦν βεβωμένα ἀνά τε τὴν Ἰωνίην καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα· ὅκου γὰρ ἰθύσειε στρατεύεσθαι πάντα οἱ ἐχώρει εὐτυχέως· ἔκρητο δὲ πεντηκοτέους τε ἑκατὸν καὶ χιλίους τοξότας. ἔφερε δὲ καὶ ἦγε πάντας, διακρίνων οὐδένα· τῷ γὰρ φίλῳ ἔφη χαριεῖσθαι μᾶλλον ἀποδιδοὺς τὰ ἔλαβε ἢ ἀρχὴν μηδὲ λαβῶν. συχνὰς μὲν δὴ τῶν νήσων αἰρήκει πολλὰ δὲ καὶ τῆς ἠπείρου ἄσπεα, ἐν δὲ δὴ καὶ Δεσβίουσιν πανστρατιῇ βοηθέοντας Μιλησίοισι ναυμαχίῃ κρατήσας εἶλε· οἱ τὴν τάφρον περὶ
40 τὸ τεῖχος τὸ ἐν Σάμῳ πᾶσαν δεδεμένοι ὄρουσαν. Καί κως τὸν Ἀμασιν εὐτυχέων μεγάλως ὁ Πολυκράτης οὐκ ἐλάνθανε, ἀλλὰ οἱ τοῦτ' ἦν ἐπιμελής· πολλῶ δὲ ἔτι πλευνός οἱ εὐτυχίης γινομένης, γράψας ἐς βιβλίον τάδε ἐπέστειλε ἐς Σάμον· “Ἀμασις Πολυκράτει ὧδε λέγει· ἡδὺ μὲν πυνθάνεσθαι ἄνδρα φίλον καὶ ξεῖνον εὐπρήσσοντα, ἐμοὶ δὲ αἰσαὶ μεγάλαι εὐτυχίαι οὐκ ἀρέσκουσι τὸ θεῖον ἐπισταμένῳ ὡς ἔστι φθονερόν· καί κως βούλομαι—καὶ αὐτὸς καὶ τῶν ἂν κήδωμαι—τὸ μὲν τι εὐτυχέειν τῶν πρηγμάτων τὸ δὲ προσπταῖειν, ἐναλλάξ πρήσσων· καὶ οὕτω διαφέρειν τὸν αἰῶνα ἢ εὐτυχέειν τὰ πάντα· οὐδένα γὰρ κω λόγῳ οἶδα ἀκούσας, ὅστις ἐς τέλος οὐ κακῶς ἐτελεύτησε πρόρριζος εὐτυχέων τὰ πάντα. σὺ ὦν νῦν ἐμοὶ πειθόμενος ποιήσον πρὸς τὰς εὐτυχίας τοιάδε· φροντίσας τὸ ἂν εὐρῆς ἐόν τοι πλείστου ἀξίον καὶ ἐπ' ᾧ σὺ ἀπολομένῳ μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀλγήσεις, τοῦτο ἀπόβαλε οὕτω ὅκως μηκέτι ἤξει ἐς ἀνθρώπους· ἦν

τε μὴ ἐναλλάξ ἤδη τὸ ἀπὸ τούτου αἱ εὐτυχίαι τοι ταῖσι πάθαισι προσπίπτωσι, τρόπῳ τῷ ἐξ ἐμεῦ ὑποκειμένῳ ἀκέοι.” Ταῦτα ἐπιλεξάμενος ὁ Πολυκράτης 41 καὶ νόῳ λαβὼν ὡς οἱ εὖ ὑπετίθετο Ἄμασις, ἐδίξθητο ἐπ’ ᾧ ἂν μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀσθηεῖν ἀπολομένῳ τῶν κειμηλίων· διζήμενος δ’ εὗρισκε τόδε ἦν οἱ σφρηγῖς τὴν ἐφόρει χρυσόδετος σμαράγδου μὲν λίθου εἶδους· ἔργον δὲ ἦν Θεοδώρου τοῦ Τηλεκλέος Σαμίον· ἐπεὶ ὦν ταύτην οἱ ἐδόκεε ἀποβαλέειν, ἐποίηε τοιάδε· πεντηκόντερον πληρώσας ἀνδρῶν ἐσέβη ἐς αὐτήν· μετὰ δὲ ἀναγαγεῖν ἐκέλευε ἐς τὸ πέλαγος· ὡς δὲ ἀπὸ τῆς νήσου ἐκὰς ἐγένετο, περιελόμενος τὴν σφρηγίδα πάντων ὀρεόντων τῶν συμπλῶν ῥίπτει ἐς τὸ πέλαγος· τοῦτο δὲ ποιήσας ἀπέπλεε, ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰ οἰκία συμφορῇ ἐχρήτο. Πέμπτη δὲ ἡ ἕκτη ἡμέρη ἀπὸ 42 τούτων τάδε οἱ συνήνεικε γενέσθαι· ἀνὴρ ἀλιεὺς λαβὼν ἰχθὺν μέγαν τε καὶ καλόν, ἠξίου μιν Πολυκράτει δῶρον δοθῆναι· φέρων δὲ ἐπὶ τὰς θύρας Πολυκράτει ἔφη ἐθέλειν ἐλθεῖν ἐς ὄψιν· χωρήσαντος δὲ οἱ τούτου, ἔλεγε διδούς τὸν ἰχθύν· “ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ τόνδε ἐλὼν οὐκ ἐδικαίωσα φέρειν ἐς ἀγορὴν, καίπερ γε ἔων ἀποχειροβίωτος· ἀλλὰ μοι ἐδόκεε σεῦ τε εἶναι ἄξιος καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς· σοὶ δὴ μιν φέρων δίδωμι.” ὁ δὲ ἤσθεις τοῖσι ἔπεισι ἀμείβεται τοῖσδε· “κάρτα τε εὖ ἐποίησας καὶ χάρις διπλή τῶν τε λόγων καὶ τοῦ δῶρου· καὶ σε ἐπὶ δεῖπνον καλέομεν.” ὁ μὲν δὲ ἀλιεὺς μέγα ποιούμενος ταῦτα ἦιε ἐς τὰ οἰκία· τὸν δὲ ἰχθύν τάμνοντες οἱ θεράποντες εὗρισκousι ἐν τῇ νηδύϊ αὐτοῦ ἐνεοῦσαν τὴν Πολυκράτεος σφρηγίδα· ὡς δὲ εἶδόν τε καὶ ἔλαβον τάχιστα, ἔφερον κεχαρηκότες παρὰ τὸν Πολυκράτηα, δίδόντες δὲ οἱ τὴν σφρηγίδα ἔλεγον ὅτεω τρίπῳ εὐρέθη· τὸν δὲ ὡς ἐσῆλθε θεῖον εἶναι τὸ πρῆγμα, γράφει ἐς βιβλίον πάντα τὰ ποιήσαντά μιν οἷα καταλελαβήκει, γράψας δὲ, ἐς Αἴγυπτον ἐπέθηκε. Ἐπιλεξάμενος δὲ ὁ Ἄμα- 43 σις τὸ βιβλίον τὸ παρὰ τοῦ Πολυκράτεος ἦκόν, ἔμαθε

ὅτι ἔκκομισαί τε ἀδύνατον εἶη ἀνθρώπῳ ἄνθρωπον ἐκ τοῦ μέλλοντος γίνεσθαι πρήγματος, καὶ ὅτι οὐκ εὖ τελευτήσῃν μέλλει Πολυκράτης εὐτυχέων τὰ πάντα, ὃς καὶ τὰ ἀποβάλλει εὐρίσκει· πέμψας δέ οἱ κήρυκα ἐς Σάμον διαλύεσθαι ἔφη τὴν ξεινίην. [τοῦ δὴ εἵνεκα ταῦτα ἐποίηε· ἵνα μὴ, συντυχίης δεινῆς τε καὶ μεγάλης Πολυκράτεια καταλαβούσης, αὐτὸς ἀλγήσειε τὴν ψυχὴν ὡς περὶ ξείνου ἀνδρός.]

44 Ἐπὶ τούτων δὴ ὦν τὸν Πολυκράτεια εὐτυχεύοντα τὰ πάντα ἐστρατεύνοντο Λακεδαιμόνιοι, ἐπικαλεσαμένων τῶν μετὰ ταῦτα Κυδωνίην τὴν ἐν Κρήτῃ κτισάντων Σαμίων. Πολυκράτης δὲ πέμψας παρὰ Καμβύσεια τὸν Κύρου συλλέγοντα στρατὸν ἐπ' Αἴγυπτον, ἐδεήθη ὅπως ἂν καὶ παρ' ἑωυτὸν πέμψας ἐς Σάμον δέοιτο στρατοῦ· Καμβύσης δὲ ἀκούσας τούτων προθύμως ἔπεμψε ἐς Σάμον, δεόμενος Πολυκράτεος στρατὸν ναυτικὸν ἅμα πέμψαι ἑωυτῷ ἐπ' Αἴγυπτον· ὁ δὲ ἐπιλέξας τῶν ἀστῶν τοὺς ὑπώπτευε μάλιστα ἐς ἐπανάστασιν, ἀπέπεμπε τεσσαεράκοντα τριήρεσι, ἐντειλάμενος Καμβύσῃ ὀπίσω τούτους μὴ ἀποπέμψειν.

45 Οἱ μὲν δὴ λέγουσι τοὺς ἀποπεμφθέντας Σαμίων [ὑπὸ Πολυκράτεος] οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον· ἀλλ' ἐπεὶ τε ἐγένοντο ἐν Καρκάθῳ πλέοντες, δοῦναί σφισι λόγον καὶ σφι ἀδεῖν τὸ προσωτέρω μηκέτι πλέειν· οἱ δὲ λέγουσι ἀπικομένους τε ἐς Αἴγυπτον καὶ φυλασσομένους, ἐνθεῦτεν αὐτοὺς ἀποδρῆναι· καταπλέουσι δὲ ἐς τὴν Σάμον Πολυκράτης νησι ἀντιάσας ἐς μάχην κατέστη· νικήσαντες δὲ οἱ κατιόντες ἀπέβησαν ἐς τὴν νῆσον· πεζομαχήσαντες δὲ ἐν αὐτῇ ἐσώθησαν· καὶ οὕτω δὴ ἔπλεον ἐς Λακεδαίμονα. (εἰσὶ δὲ οἱ λέγουσι τοὺς ἀπ' Αἰγύπτου νικῆσαι Πολυκράτεια, λέγοντες, ἐμοὶ δοκέειν, οὐκ ὀρθῶς· οὐδὲν γὰρ ἔδεε σφέας Λακεδαιμονίους ἐπικαλέεσθαι, εἶπερ αὐτοὶ ἱκανοὶ ἦσαν Πολυκράτεια παραστήσασθαι· πρὸς δὲ τούτοισι, οὐδὲ λόγος αἰρέει, τῷ ἐπίκουροί τε μισθωτοὶ καὶ τοξόται οἰκῆιοι ἦσαν πλήθει πολλοὶ τούτων ὑπὸ

τῶν κατιόντων Σαμίων, ἐόντων ὀλίγων, ἐσωθῆναι.) τῶν δὲ ὑπ' ἐωυτῷ ἐόντων πολιητέων τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ὁ Πολυκράτης ἐς τοὺς νεωσοίκους συνειλήσας, εἶχε ἐτοιμούς, ἦν ἄρα προδιδῶσι οὗτοι πρὸς τοὺς κατιόντας, ὑποπρῆσαι αὐτοῖσι τοῖσι νεωσοίκοισι.

Ἐπεὶ τε δὲ οἱ ἐξελασθέντες Σαμίων ὑπὸ Πολυ- 46
κράτεος ἀπίκοντο ἐς τὴν Σπάρτην, καταστάντες ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγον πολλὰ, οἷα κάρτα δεόμενοι· οἱ δὲ σφι τῇ πρώτῃ καταστάσει ὑπεκρίναντο, τὰ μὲν πρῶτα λεχθέντα ἐπιλεληθέναι τὰ δὲ ὕστερα οὐ συνιέναι. μετὰ δὲ ταῦτα, δεύτερα καταστάντες ἄλλο μὲν εἶπον οὐδὲν, θύλακον δὲ φέροντες ἔφασαν τὸν θύλακον ἀλφίτων δέεσθαι· οἱ δὲ σφι ὑπεκρίναντο τῷ θυλάκῳ περιεργάσθαι· βοηθέειν δ' ὧν ἔδοξε αὐτοῖσι. Καὶ ἔπειτα παρασκευασάμενοι ἐστρατεύοντο Λακε- 47
δαιμόνιοι ἐπὶ Σάμον· ὡς μὲν Σάμιοι λέγουσι εὐεργεσίας ἐκτίνοντες, ὅτι σφι πρότεροι αὐτοὶ νηυσὶ ἐβοήθησαν ἐπὶ Μεσσηνίου· ὡς δὲ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, οὐκ οὕτω τιμωρῆσαι δεόμενοισι Σαμίοισι ἐστρατεύοντο, ὡς τίσασθαι βουλόμενοι τοῦ κρητῆρος τῆς ἀρπαγῆς τὸν ἦγον Κροίσῳ, καὶ τοῦ θώρηκος τὸν αὐτοῖσι Ἄμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς ἐπεμψε δῶρον· καὶ γὰρ θώρηκα ἐλήισαντο τῷ προτέρῳ ἔτει ἢ τὸν κρητῆρα οἱ Σάμιοι, ἐόντα μὲν λίνεον καὶ ζῶων ἐνυφασμένων συχνῶν, κεκοσμημένον δὲ χρυσῷ καὶ εἰρίοισι ἀπὸ ξύλου. τῶν δὲ εἵνεκα θωνμάσαι ἄξιον ἀρπεδόνη ἐκάστη τοῦ θώρηκος ποιέει· ἐοῦσα γὰρ λεπτή, ἔχει ἀρπεδόνας ἐν ἐωυτῇ τριηκοσίας καὶ ἐξήκοντα πάσας φανεράς. τοιοῦτος ἕτερός ἐστι καὶ τὸν ἐν Δίνδῳ ἀνέθηκε τῇ Ἀθηναίῃ Ἄμασις.

Συνεπελάβοντο δὲ τοῦ στρατεύματος τοῦ ἐπὶ 48
Σάμον, ὥστε γενέσθαι, καὶ Κορίνθιοι προθύμως. ὕβρισμα γὰρ καὶ ἐς τούτους εἶχε ἐκ τῶν Σαμίων γενόμενον γενεῇ πρότερον τοῦ στρατεύματος τούτου [κατὰ δὴ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ κρητῆρος τῇ ἀρπαγῇ γεγονός.] Κερκυραίων γὰρ παῖδας τριηκοσίου ἀν-

δρῶν τῶν πρώτων Περίανδρος ὁ Κυψέλου ἐς Σάρδις ἀπέπεμψε παρὰ Ἀλυάττεα ἐπ' ἔκτομῃ· προσχόντων δὲ ἐς τὴν Σάμον τῶν ἀγόντων τοὺς παῖδας Κορινθίων, πυθόμενοι οἱ Σάμιοι τὸν λόγον ἐπ' οἷσι ἀγοίατο ἐς Σάρδις, πρῶτα μὲν τοὺς παῖδας ἐδίδαξαν ἱροῦ ἀφασθαι Ἀρτέμιδος, μετὰ δὲ, οὐ περιορέοντες ἀπέλκειν τοὺς ἰκέτας ἐκ τοῦ ἱροῦ, σιτιῶν δὲ τοὺς παῖδας ἐργόντων Κορινθίων, ἐποίησαντο οἱ Σάμιοι ὄρτην τῇ καὶ νῦν ἔτι χρέωνται κατὰ ταῦτά· νυκτὸς γὰρ ἐπιγενομένης, ὅσον χρόνον ἰκέτευον οἱ παῖδες ἴστασαν χοροὺς παρθένων τε καὶ ἡϊθέων, ἰστάντες δὲ, τοὺς χοροὺς τρωκτὰ σησάμου τε καὶ μέλιτος ἐποίησαντο νόμον φέρεσθαι, ἵνα ἀρπάζοντες οἱ τῶν Κερκυραίων παῖδες ἔχοιεν τροφήν. ἐς τοῦτο δὲ τόδε ἐγένετο, ἐς ὃ οἱ Κορίνθιοι, τῶν παίδων οἱ φύλακοι, οἴχοντο ἀπολιπόντες, τοὺς δὲ παῖδας ἀπήγαγον ἐς Κέρκυραν οἱ

49 Σάμιοι. Εἰ μὲν νυν Περίανδρου τελευτήσαντος τοῖσι Κορινθίοισι φίλα ἦν πρὸς τοὺς Κερκυραίους, οἶδε οὐκ ἂν συνελάβοντο τοῦ στρατεύματος τοῦ ἐπὶ Σάμον ταύτης εἵνεκεν τῆς αἰτίας· νῦν δὲ αἰεὶ, ἐπεὶ τε ἔκτισαν τὴν νῆσον, εἰσὶ ἀλλήλοισι διάφοροι ἐόντες ἐνωτοῖσι τούτων ὧν εἵνεκεν ἀπεμνησικάκεον τοῖσι Σαμίοισι οἱ Κορίνθιοι· ἀπέπεμπε δὲ ἐς Σάρδις ἐπ' ἔκτομῃ Περίανδρος τῶν πρώτων Κερκυραίων ἐπιλέξας τοὺς παῖδας, τιμωρεύμενος· πρότεροι γὰρ οἱ Κερκυραῖοι ἤρξαν ἐς αὐτὸν πρῆγμα ἀτάσθαλον ποιή-

50 σαντες. Ἐπεὶ τε γὰρ τὴν ἐνωτοῦ γυναῖκα Μέλισσαν Περίανδρος ἀπέκτεινε, συμφορὴν τοιγόνδε οἱ ἄλλην συνέβη πρὸς τῇ γεγонуίῃ γενέσθαι· ἦσαν οἱ ἐκ Μελίσσης δύο παῖδες, ἡλικίην ὃ μὲν ἑπτακαίδεκα ὃ δὲ ὀκτωκαίδεκα ἔτεα γεγονώς· τούτους ὃ μητροπάτωρ Προκλῆς ἐὼν Ἐπιδαύρου τύραννος μεταπεμφάμενος παρ' ἐνωτὸν ἐφιλοφρονέετο, ὡς εἰκὸς ἦν θυγατρὸς ἐόντας τῆς ἐνωτοῦ παῖδας· ἐπεὶ τε δὲ σφεας ἀπεπέμπετο, εἶπε προπέμπων αὐτούς· “ἄρα ἴστε, ὦ παῖδες, ἥς ὑμέων τὴν μητέρα ἀπέκτεινε;” τοῦτο τὸ ἔπος ὃ

μὲν πρεσβύτερος αὐτῶν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο· ὁ δὲ νεώτερος τῷ οὐνομα ἦν Λυκόφρων, ἤλγησε ἀκούσας οὕτω ὥστε ἀπικόμενος ἐς τὴν Κόρινθον ἄτε φονέα τῆς μητρὸς τὸν πατέρα οὔτε προσεῖπε, διαλεγόμενῳ τε οὔτε προσδιελέγετο ἱστορέοντί τε λόγον οὐδένα ἐδίδου· τέλος δὲ μιν περὶ θυμῷ ἐχόμενος ὁ Περίανδρος ἐξελαύνει ἐκ τῶν οἰκίων. Ἐξελάσας δὲ 51 τοῦτον, ἱστόρειε τὸν πρεσβύτερον τά σφι ὁ μητροπάτωρ διελέχθη· ὁ δὲ οἱ ἀπηγέετο ὡς σφεας φιλοφρόνως ἐδέξατο· ἐκείνου δὲ τοῦ ἔπεος τό σφι ὁ Προκλῆς ἀποστέλλων εἶπε, ἄτε οὐ νόψ λαβῶν, οὐκ ἐμέμνητο· Περίανδρος δὲ οὐδεμίαν μηχανὴν ἔφη εἶναι μὴ οὐ σφι ἐκείνον ὑποθέσθαι τι, ἐλιπάρεε τε ἱστορέων· ὁ δὲ ἀναμνησθεὶς εἶπε καὶ τοῦτο· Περίανδρος δὲ νόψ λαβῶν καὶ τοῦτο καὶ μαλακὸν ἐνδιδόναι βουλόμενος οὐδὲν, ἧ ὁ ἐξελασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ παῖς δίαίταν ἐποιέετο ἐς τούτους πέμπων ἄγγελον, ἀπηγόρευε μὴ μιν δέκεσθαι οἰκίοισι· ὁ δὲ ὅκως ἀπελαυνόμενος ἔλθοι ἐς ἄλλην οἰκίην, ἀπελαύνει' ἂν καὶ ἀπὸ ταύτης, (ἀπειλέοντός τε τοῦ Περίανδρου τοῖσι δεξαμένοισι καὶ ἐξέργειν κελεύοντος,) ἀπελαυνόμενος δ' ἂν ἦιε ἐπ' ἐτέρην τῶν ἐταίρων· οἱ δὲ ἄτε Περίανδρου ἐόντα παῖδα καίπερ δειμαίνοντες ὁμως ἐδέκοντο. Τέ- 52 λος δὲ ὁ Περίανδρος κήρυγμα ἐποιήσατο, ὅς ἂν ἡ οἰκίοισι ὑποδέξηται μιν ἢ προσδιαλεχθῆ, ἱρὴν ζημίην τοῦτον τῷ Ἀπόλλωνι ὀφείλειν, ὅσῃν δὴ εἶπας· πρὸς ὧν δὴ τοῦτο τὸ κήρυγμα, οὔτε τίς οἱ διαλέγεσθαι οὔτε οἰκίοισι δέκεσθαι ἤθελε· πρὸς δὲ, οὐδὲ αὐτὸς ἐκείνος ἐδικαίειν πειρᾶσθαι ἀπειρημένου, ἀλλὰ διακαρτερέων ἐν τῆσι στοῆσι ἐκαλινδέετο· τετάρτη δ' ἡμέρῃ ἰδὼν μιν ὁ Περίανδρος ἀλουσίησί τε καὶ ἀσιτήησι συμπεπτωκότα, οἴκτειρε· ὑπεὶς δὲ τῆς ὀργῆς ἦιε ἄσσον καὶ ἔλεγε· “ὦ παῖ, κότερα τούτων αἰρετώτερά ἐστι, ταῦτα τὰ νῦν ἔχων πρήσσεις, ἢ τὴν τυραννίδα καὶ ἀγαθὰ τὰ νῦν ἐγὼ ἔχω, [ταῦτα,] ἐόντα τῷ πατρὶ ἐπιτήδεον παραλαμβάνειν; ὅς ἐὼν

ἔμός τε παῖς καὶ Κορίνθου τῆς εὐδαίμονος βασιλεὺς, ἀλήτην βίον εἶλεν ἀντιστατέων τε καὶ ὀργῇ χρεώμενος ἐς τὸν σε ἤκιστα ἐχρῆν· εἰ γάρ τις συμφορῇ ἐν αὐτοῖσι ἐγεγόνεε ἐξ ἧς ὑποψίην ἐς ἐμὲ ἔχεις, ἐμοὶ τε αὕτη γέγονε καὶ ἐγὼ αὐτῆς τὸ πλεῦν μέτοχός εἰμι ὅσῳ αὐτὸς σφε ἐξεργασάμην· σὺ δὲ μαθὼν ὅσῳ φθονέεσθαι κρέσσον ἐστὶ ἢ οἰκτείρεσθαι, ἅμα τε ὁκοῖόν τι ἐς τοὺς τοκέας καὶ ἐς τοὺς κρέσσονας τεθνῶσθαι, ἅπιθι-ἐς τὰ οἰκία.” Περὶανδρος μὲν τούτοισι αὐτὸν κατελάμβανε· ὁ δὲ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀμείβεται τὸν πατέρα, ἔφη δὲ μιν ἱρὴν ζημίην ὀφείλειν τῷ θεῷ ἑωυτῷ ἐς λόγους ἀπικόμενον· μαθὼν δὲ ὁ Περὶανδρος ὡς ἄπορόν τι τὸ κακὸν εἶη τοῦ παιδὸς καὶ ἀνίκητον, ἐξ ὀφθαλμῶν μιν ἀποπέμπεται στείλας πλοῖον ἐς Κέρκυραν· ἐπεκράτεε γὰρ καὶ ταύτης· ἀποστείλας δὲ τούτον ὁ Περὶανδρος, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὸν πενθερὸν Προκλέα ὡς τῶν παρεόντων οἱ πρηγμάτων ἑόντα αἰτιώτατον· καὶ εἶλε μὲν τὴν Ἐπίδουρον, εἶλε δὲ

53 αὐτὸν Προκλέα· [καὶ ἐζώγρησε.] Ἐπεὶ δὲ τοῦ χρόνου προβαίνοντος, ὁ τε Περὶανδρος παρηβήκεε καὶ συνεγινώσκετο ἑωυτῷ οὐκέτι εἶναι δυνατὸς τὰ πρηγματα ἐπορᾶν τε καὶ διέπειν, πέμψας ἐς τὴν Κέρκυραν ἀπεκάλεε τὸν Λυκόφρονα ἐπὶ τὴν τυραννίδα· ἐν γὰρ δὴ τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν παίδων οὐκ ἐνεώρα, ἀλλὰ οἱ κατεφαίνετο εἶναι νωθέστερος· ὁ δὲ Λυκόφρων οὐδὲ ἀνακρίσιος ἠξίωσε τὸν φέροντα τὴν ἀγγελίην· Περὶανδρος δὲ περιεχόμενος τοῦ νεηνίω, δεύτερα ἀπέστειλε ἐπ’ αὐτὸν τὴν ἀδελφεὴν ἑωυτοῦ δὲ θυγατέρα, δοκέων μιν μάλιστα ταύτη ἂν πείθεσθαι· ἀπικομένης δὲ ταύτης καὶ λεγούσης· “ὦ παῖ, βούλει τὴν τε τυραννίδα ἐς ἄλλους πεσέειν καὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς διαφορηθέντα μᾶλλον, ἢ αὐτὸς σφε ἀπελθὼν ἔχειν; ἅπιθι ἐς τὰ οἰκία· παῦσαι σεωντὸν ζημιῶν· φιλοτιμίη κτῆμα σκαιόν· μὴ τῷ κακῷ τὸ κακὸν ἰῶ· πολλοὶ τῶν δικαίων τὰ ἐπιεικέστερα προτιθέασι· πολλοὶ δὲ ἤδη τὰ μητρῶα διζήμενοι τὰ πατρῶα ἀπέβαλον· τυ-

ραννὶς χρῆμα σφαλερόν· πολλοὶ δὲ αὐτῆς ἐρασταὶ εἶσι, ὁ δὲ γέρων τε ἤδη καὶ παρηβηκῶς· μὴ δῶς τὰ σεωντοῦ ἀγαθὰ ἄλλοισι.” ἢ μὲν δὴ τὰ ἐπαγωγότατα διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἔλεγε πρὸς αὐτὸν, ὁ δὲ ὑποκρινάμενος ἔφη οὐδαμὰ ἤξειν ἐς Κόρινθον ἔστ’ ἂν πυνθάνηται περιεόντα τὸν πατέρα· ἀπαγγειλᾶσης δὲ ταύτης ταῦτα τὸ τρίτον Περίανδρος κήρυκα πέμπει, βουλόμενος αὐτὸς μὲν ἐς Κέρκυραν ἦκειν, ἐκείνον δὲ ἐκέλευε ἐς Κόρινθον ἀπικόμενον διάδοχον γίνεσθαι τῆς τυραννίδος· καταινέσαντος δ’ ἐπὶ τούτοισι τοῦ παιδὸς, ὁ μὲν Περίανδρος ἐστέλλετο ἐς τὴν Κέρκυραν ὁ δὲ παῖς οἱ ἐς τὴν Κόρινθον· μαθόντες δὲ οἱ Κερκυραῖοι τούτων ἕκαστα, ἵνα μὴ σφι Περίανδρος ἐς τὴν χώραν ἀπίκηται κτείνουσι τὸν νεγιίσκον. ἀντὶ τούτων μὲν Περίανδρος Κερκυραίους ἐτιμωρέετο.

Λακεδαιμόνιοι δὲ στόλῳ μεγάλῳ ὡς ἀπίκοντο, ἐπο- 54
λιόρκεον Σάμον· προσβαλόντες δὲ πρὸς τὸ τεῖχος τοῦ μὲν πρὸς θαλάσση ἐστεῶτος πύργου κατὰ τὸ προᾶστειον τῆς πόλιος ὑπερέβησαν· μετὰ δὲ, αὐτοῦ βοηθήσαντος Πολυκράτεος χειρὶ πολλῇ, ἀπηλάσθησαν· κατὰ δὲ τὸν ἐπάνω πύργον τὸν ἐπὶ τῆς ράχιος τοῦ οὐρεος ἐπεόντα, ἐπέξῆλθον οἱ τε ἐπικούροι καὶ αὐτῶν Σαμίων συχνοὶ, δεξάμενοι δὲ τοὺς Λακεδαιμόνιους ἐπ’ ὀλίγον χρόνον ἔφειγον ὀπίσω· οἱ δὲ ἐπισπόμενοι ἔκτεινον. Εἰ μὲν νυν οἱ παρεόντες Λακε- 55
δαιμονίων ὁμοῖοι ἐγένοντο ταύτην τὴν ἡμέρην Ἀρχίη τε καὶ Λυκώπη, αἰρέθη ἂν Σάμος· Ἀρχίης γὰρ καὶ Λυκώπης μῦνοι συνεσπεσόντες φεύγουσι ἐς τὸ τεῖχος τοῖσι Σαμίοισι καὶ ἀποκληθίσθέντες τῆς ὀπίσω ὁδοῦ, ἀπέθανον ἐν τῇ πόλι τῇ Σαμίων. τρίτῳ δὲ ἀπ’ Ἀρχίῳ τούτου γεγονότι ἄλλῳ Ἀρχίῳ, τῷ Σαμίῳ τοῦ Ἀρχίῳ, αὐτὸς ἐν Πιτάνῃ συνεγεγόμεν, (δήμου γὰρ τούτου ἦν,) ὃς ξείνων πάντων μάλιστα ἐτίμα τε Σαμίους, καὶ οἱ τῷ πατρὶ ἔφη Σάμιον τοῦνομα τεθῆναι ὅτι οἱ ὁ πατὴρ Ἀρχίης ἐν Σάμῳ ἀριστεύσας ἐτελεύτησε· τιμᾶν δὲ Σαμίους ἔφη, διότι ταφῆναί οἱ τὸν

56 πάππον δημοσίῃ ὑπὸ Σαμίων. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὡς σφι τεσσεράκοντα ἐγεγόνεσαν ἡμέραι πολιορκέουσι Σάμον ἐς τὸ πρόσω τε οὐδὲν προεκόπτετο τῶν πρηγμάτων, ἀπαλλάσσοντο ἐς Πελοπόννησον· ὡς δὲ ὁ ματαιότερος λόγος ὤρμηται, λέγεται Πολυκράτεα ἐπιχώριον νόμισμα κόψαντα πολλὸν μολύβδου, καταχρυσώσαντα δοῦναι σφι· τοὺς δὲ δεξαμένους οὕτω δὴ ἀπαλλάσσεσθαι. ταύτην πρώτην στρατηίην ἐς τὴν Ἀσίην Λακεδαιμόνιοι Δωριέες ἐποιήσαντο.

57 Οἱ δ' ἐπὶ τὸν Πολυκράτεα στρατευσάμενοι Σαμίων, ἐπεὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι αὐτοὺς ἀπολείπειν ἔμελλον, καὶ αὐτοὶ ἀπέπλεον ἐς Σίφνον· χρημάτων γὰρ ἐδέοντο, τὰ δὲ τῶν Σιφνίων πρήγματα ἤκμαζε τοῦτον τὸν χρόνον· καὶ νησιωτέων μάλιστα ἐπλούτεον (ἅτε ἐόντων αὐτοῖσι ἐν τῇ νήσῳ χρυσεῶν καὶ ἀργυρέων μετάλλων) οὕτω ὥστε ἀπὸ τῆς δεκάτης τῶν γινομένων αὐτόθεν χρημάτων θησαυρὸς ἐν Δελφοῖσι ἀνακέεται, ὁμοῖα τοῖσι πλουσιωτάτοισι· αὐτοὶ δὲ τὰ γινόμενα τῷ ἐνιαυτῷ ἐκάστῳ χρήματα διενέμοντο. ὅτε ὦν ἐποιεῦντο τὸν θησαυρὸν, ἐχρέωντο τῷ χρηστηρίῳ, εἰ αὐτοῖσι τὰ παρεόντα ἀγαθὰ οἶά τε ἐστὶ πολὺν χρόνον παραμένειν; ἢ δὲ Πυθίῃ ἔχρησέ σφι τάδε·

Ἄλλ' ὅταν ἐν Σίφνῳ πρυτανῆϊα λευκὰ γένηται
 λευκοφρὺς τ' ἀγορῇ, τότε δὴ δεῖ φράδμονος ἀνδρὸς,
 φράσασθαι ξύλινον τε λόχον κήρυκά τ' ἐρυθρόν.

τοῖσι δὲ Σιφνίοισι ἦν τότε ἡ ἀγορῇ καὶ τὸ πρυτανῆϊον Παρίῳ λίθῳ ἡσκημένα. Τοῦτον τὸν χρησμὸν οὐκ οἰοί τε ἦσαν γνῶναι, οὔτε τότε ἰθὺς οὔτε τῶν Σαμίων ἀπιγμένων· ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα πρὸς τὴν Σίφνον προσίσχον οἱ Σάμιοι, ἔπεμπον τῶν νεῶν μίαν πρέσβεας ἄγουσαν ἐς τὴν πόλιν. τὸ δὲ παλαιὸν ἅπασαι αἱ νῆες ἦσαν μιληλιφέες· καὶ ἦν τοῦτο τὸ ἢ Πυθίῃ προηγόρευε τοῖσι Σιφνίοισι, φυλάξασθαι τὸν ξύλινον λόχον κελεύουσα καὶ κήρυκα ἐρυθρόν· ἀπικόμενοι ὦν οἱ ἄγγελοι ἐδέοντο τῶν Σιφνίων δέκα τάλαντά σφι χρῆσαι· οὐ φασκόντων δὲ χρῆσθαι τῶν

Σιφνίων αὐτοῖσι οἱ Σάμιοι τοὺς χώρους αὐτῶν ἐπόρθεον· πυθόμενοι δ' ἰθὺς ἦκον οἱ Σίφνιοι βοηθέοντες, καὶ συμβαλόντες αὐτοῖσι ἐσώθησαν· καὶ αὐτῶν πολλοὶ ἀπεκληίσθησαν τοῦ ἄστεος ὑπὸ τῶν Σαμίων· καὶ αὐτοὺς μετὰ ταῦτα ἑκατὸν τάλαντα ἔπρηξαν. Παρὰ 59 δὲ Ἐρμιονέων νήσον ἀντὶ χρημάτων παρέλαβον, Ὑδρέην τὴν ἐπὶ Πελοποννήσῳ, καὶ αὐτὴν Τροίξην· οἱ αὐτοὶ δὲ Κυδωνίην τὴν ἐν Κρήτῃ ἔκτισαν, οὐκ ἐπὶ τούτῳ πλέοντες, ἀλλὰ Ζακυνθίους ἐξελοῦντες ἐκ τῆς νήσου· ἔμειναν δ' ἐν ταύτῃ καὶ εὐδαιμόνησαν ἐπ' ἕτεα πέντε· [ὥστε τὰ ἰρὰ τὰ ἐν Κυδωνίᾳ ἑόντα νῦν οὗτοί εἰσι οἱ ποιήσαντες καὶ τὸν τῆς Δικτύνης νηόν·] ἔκτω δὲ ἔτει Αἰγινήται αὐτοὺς ναυμαχίῃ νικήσαντες ἠνδραποδίσαντο μετὰ Κρητῶν· καὶ τῶν νηῶν καπρίους ἐχουσέων τὰς πρώρας ἠκρωτηρίασαν, καὶ ἀνέθεσαν ἐς τὸ ἱερόν τῆς Ἀθηναίης ἐν Αἰγίνῃ. ταῦτα δὲ ἐποίησαν ἔγκοτον ἔχοντες Σαμίοισι Αἰγινήται· πρότεροι γὰρ Σάμιοι ἐπ' Ἀμφικράτεος βασιλεύοντος ἐν Σάμῳ στρατευσάμενοι ἐπ' Αἰγίαν, μεγάλα κακὰ ἐποίησαν Αἰγινήτας καὶ ἔπαθον ὑπ' ἐκείνων. ἢ μὲν αἰτίη αὕτη.

Ἐμῆκυνα δὲ περὶ Σαμίων μᾶλλον, ὅτι σφι τρία 60 ἔστι μέγιστα ἀπάντων Ἑλλήνων ἐξεργασμένα· οὐρεὸς τε ὑψηλοῦ ἐς πενήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀργυιάς, τούτου ὄρυγμα κάτωθεν ἀρξάμενον ἀμφίστομον. τὸ μὲν μῆκος τοῦ ὀρύγματος ἑπτὰ στάδιοί εἰσι, τὸ δὲ ὕψος καὶ εὖρος ὀκτὼ ἐκάτερον πόδες· διὰ παντὸς δὲ αὐτοῦ ἄλλο ὄρυγμα εἰκοσίπηχυ βάθος ὀρώρκεται, τρίπον δὲ τὸ εὖρος· δι' οὗ τὸ ὕδωρ ὀχετεύομενον διὰ σωλήνων παραγίνεται ἐς τὴν πόλιν, ἀγόμενον ἀπὸ μεγάλης πηγῆς· ἀρχιτέκτων δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου ἐγένετο Μεγαρεὺς Εὐπαλῖνος Ναυστράφου. τούτο μὲν δὴ ἐν τῶν τριῶν ἔστι. δεύτερον δὲ, περὶ λιμένα χῶμα ἐν θαλάσῳ βάθος κατὰ εἴκοσι ὀργυιέων· μῆκος δὲ τοῦ χῶματος μέζον δύο σταδίων· τρίτον δὲ σφι ἐξέργασται νηὸς μέγιστος πάντων νηῶν τῶν ἡμεῖς

ἴδμεν· τοῦ ἀρχιτέκτων πρῶτος ἐγένετο Ῥοϊκος Φίλεω ἐπιχώριος. τούτων εἵνεκεν μᾶλλον τι περὶ Σαμίων ἐμήκυνα.

- 61 Καμβύση δὲ τῷ Κύρου, χρονίζοντι περὶ Αἴγυπτον καὶ παραφρονήσαντι, ἐπανιστέαται ἄνδρες Μάγοι δύο ἀδελφεοί· τῶν τὸν ἕτερον καταλελοίπεε τῶν οἰκίων μελεδωνὸν ὁ Καμβύσης· οὗτος δὴ ὧν οἱ ἐпанέστη, μαθὼν τε τὸν Σμέρδιος θάνατον ὡς κρύπτοιο γενόμενος, καὶ ὡς ὀλίγοι ἦσαν οἱ ἐπιστάμενοι αὐτῶν Περσέων, οἱ δὲ πολλοὶ περιέοντα μιν εἰδείησαν· πρὸς ταῦτα βουλευσας τάδε ἐπεχείρησε τοῖσι βασιληῖοισι· ἦν οἱ ἀδελφεὸς, τὸν εἰπά οἱ συνεπαναστήναι, οἰκῶς μάλιστα τὸ εἶδος Σμέρδι τῷ Κύρου· τὸν ὁ Καμβύσης, ἔοντα ἑωυτοῦ ἀδελφεὸν, ἀπέκτεινε· ἦν τε δὴ ὁμοῖος εἶδος τῷ Σμέρδι καὶ δὴ καὶ οὐνομα τῶντὸ εἶχε Σμέρδιν· τοῦτον τὸν ἄνδρα ἀναγνώσας ὁ Μάγος Πατιζείθης ὡς οἱ αὐτὸς πάντα διαπρήξει, εἶσε ἄγων ἐς τὸν βασιληῖον θρόνον· ποιήσας δὲ τοῦτο, κήρυκας τῆς τε ἄλλης διέπεμπε καὶ δὴ καὶ ἐς Αἴγυπτον, προερέοντα τῷ στρατῷ, ὡς Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἀκουστέα εἶη τοῦ λοιποῦ, ἀλλ' οὐ Καμβύσεω.
- 62 Οἱ τε δὴ ὧν ἄλλοι κήρυκες προηγόρευον ταῦτα, καὶ δὴ καὶ ὁ ἐπ' Αἴγυπτον ταχθεὶς, (εὑρισκε γὰρ Καμβύσεα καὶ τὸν στρατὸν ἔοντα τῆς Συρίας ἐν Ἀγβατάνοισι,) προηγόρευε στας ἐς μέσον τὰ ἐντεταλμένα ἐκ τοῦ Μάγου· Καμβύσης δὲ ἀκούσας ταῦτα ἐκ τοῦ κήρυκος, καὶ ἐλπίσας μιν λέγειν ἀληθῆα αὐτὸς τε προδεδόσθαι ἐκ Πηρξάσπεος, (πεμφθέντα γὰρ αὐτὸν ὡς ἀποκτενέοντα Σμέρδιν οὐ ποιῆσαι ταῦτα,) βλέψας ἐς τὸν Πηρξάσπεα εἶπε· “Πηρξάσπεε, οὕτω μοι διεπρήξαι τό τοι προσέθηκα πρῆγμα;” ὁ δὲ εἶπε· “ὦ δέσποτα, οὐκ ἔστι ταῦτα ἀληθῆα ὅκως κοτέ σοι Σμέρδις ἀδελφεὸς ὁ σὸς ἐпанέστηκε, οὐδὲ ὅκως τε ἐξ ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς νεῖκός τοι ἔσται ἢ μέγα ἢ σμικρόν· ἐγὼ γὰρ αὐτὸς ποιήσας τὰ σύ με ἐκέλευες, ἔθαψά μιν χερσὶ τῆσι ἐμωυτοῦ. εἰ μὲν γινῶσι οἱ

τεθνεώτες ἀνεστίασι, προσδέκός τοι καὶ Ἄστυάγεια
τὸν Μῆδον ἐπαναστήσεσθαι· εἰ δ' ἔστι ὥσπερ πρό-
του, οὐ μὴ τι τοι ἔκ γε ἐκείνου νεώτερον ἀναβλα-
στήσει. νῦν ὧν μοι δοκίει, μεταδιώξαντας τὸν
κῆρυκα ἐξετάζειν εἰρωτεύοντας παρ' ὅτεν ἦκων προα-
γορεύει ἡμῖν Σμέρδιος βασιλέος ἀκούειν;" Ταῦτα 63
εἶπαντος Πρηξάσπεος, ἤρεσε γὰρ Καμβύση, αὐτίκα
μεταδίωκτος γενόμενος ὁ κῆρυξ ἦκε· ἀπιγμένον δέ
μιν εἶρετο ὁ Πρηξάσπης τάδε· "ὦνθρωπε, φῆς γὰρ
ἦκειν παρὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἄγγελος, νῦν ὧν
εἶπας τὴν ἀληθῆν ἄπιθι χαίρων· κότερα αὐτός τοι
Σμέρδις φαινόμενος ἐς ὄψιν ἐνετέλλετο ταῦτα, ἢ τῶν
τις ἐκείνου ὑπηρετέων;" ὁ δὲ εἶπε· "ἐγὼ Σμέρδιν
μὲν τὸν Κύρου, ἐξ ὅτου βασιλεὺς Καμβύσης ἤλασε
ἐς Αἴγυπτον, οὐκ ὅπωπα· ὁ δέ μοι Μάγος, τὸν
Καμβύσης ἐπίτροπον τῶν οἰκίων ἀπέδεξε, οὗτος
ταῦτα ἐνετείλατο, φὰς Σμέρδιν τὸν Κύρου εἶναι τὸν
ταῦτα ἐπιθέμενον εἶπαι πρὸς ὑμέας." ὁ μὲν δὴ σφι
ἔλεγε οὐδὲν ἐπικατεψευσμένος· Καμβύσης δὲ εἶπε·
"Πρηξάσπες, σὺ μὲν οἶα ἀνὴρ ἀγαθὸς ποιήσας τὸ
κελευόμενον αἰτίην ἐκπέφυγας· ἐπεὶ δὲ τίς ἂν εἴη
Περσέων ὁ ἐπαναστεὺς, ἐπιβατεύων τοῦ Σμέρδιος
οὐνόματος;" ὁ δὲ εἶπε· "ἐγὼ μοι δοκῶ συνιέναι τὸ
γεγονὸς τοῦτο, ὦ βασιλεῦ· οἱ Μάγοι εἰσὶ τοι οἱ
ἐπαναστεῶτες, τὸν τε ἔλιπες μελεδωνὸν τῶν οἰκίων,
Πατιζείθης, καὶ ὁ τούτου ἀδελφεὸς Σμέρδις." Ἐν- 64
θαῦτα ἀκούσαντα Καμβύσεια τὸ Σμέρδιος οὐνομα
ἔτυψε ἢ ἀληθῆν τῶν τε λόγων καὶ τοῦ ἐνυπνίου· ὃς
ἐδόκεε ἐν τῷ ὕπνῳ ἀπαγγεῖλαι τινὰ οἱ, ὡς Σμέρδις
ἰζόμενος ἐς τὸν βασιλῆιον θρόνον ψαύσειε τῇ κεφαλῇ
τοῦ οὐρανοῦ· μαθὼν δὲ ὡς μάτην ἀπολωλεκῶς εἶη
τὸν ἀδελφεόν, ἀπέκλαιε Σμέρδιν, ἀποκλαύσας δὲ καὶ
περιημεκτήσας τῇ ἀπάσῃ συμφορῇ ἀναθρώσκει ἐπὶ
τὸν ἵππον, ἐν νόφ' ἔχων τὴν ταχίστην ἐς Σούσα
στρατεύεσθαι ἐπὶ τὸν Μάγον· καὶ οἱ ἀναθρώσκοντι
ἐπὶ τὸν ἵππον, τοῦ κουλεοῦ τοῦ ξίφους ὁ γούκης

ἀποπίπτει· γυμνωθὲν δὲ τὸ ξίφος παίει τὸν μηρόν· τρωματισθεὶς δὲ κατὰ τοῦτο τῇ αὐτὸς πρότερον τὸν τῶν Αἰγυπτίων θεὸν Ἄπιν ἔπληξε, ὡς οἱ καιρὴν ἔδοξε τετύφθαι, εἶρετο ὁ Καμβύσης ὅτι τῇ πόλι οὖνομα εἶη; οἱ δὲ εἶπαν ὅτι Ἀγβάτανα· τῷ δὲ ἔτι πρότερον ἐκέχρητο ἐκ Βουτούς πόλιος, ἐν Ἀγβατάνοισι τελευτήσκειν τὸν βίον· ὁ μὲν δὴ ἐν τοῖσι Μηδικοῖσι Ἀγβατάνοισι ἐδόκεε τελευτήσκειν γηραιὸς, ἐν τοῖσι οἱ ἦν πάντα τὰ πρήγματα, τὸ δὲ χρηστήριον τοῖσι ἐν Συρίῃ Ἀγβατάνοισι ἔλεγε ἄρα· καὶ δὴ ὡς τότε ἐπειρέομενος ἐπύθητο τῆς πόλιος τὸ οὖνομα, ὑπὸ τῆς συμφορῆς τῆς τε ἐκ τοῦ Μάγου ἐκπεπληγμένους καὶ τοῦ τρώματος ἐσωφρόνησε· συλλαβὼν δὲ τὸ θεοπρόπιον εἶπε· “ἐνθαῦτα Καμβύσεια τὸν Κύρου ἐστὶ πεπρωμένον τελευτᾶν.”

- 65 Τότε μὲν τοσαῦτα· ἡμέρησι δὲ ὕστερον ὡς εἴκοσι μεταπεμφάμενος Περσέων τῶν παρεόντων τοὺς λογισμωτάτους, ἔλεγέ σφι τάδε· “ὦ Πέρσαι, καταλελάβηκέ με τὸ πάντων μάλιστα ἔκρυπτον πρηγμάτων τοῦτο ἐς ὑμέας ἐκφῆναι. ἐγὼ γάρ, ἐὼν ἐν Αἰγύπτῳ, εἶδον ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ τὴν μηδαμὰ ὄφελον ἰδεῖν· ἐδόκεον δὲ μοι ἄγγελος ἐλθόντα ἐξ οἴκου ἀγγέλλειν, ὡς Σμέρδιος ἰζόμενος ἐς τὸν βασιλεῖσιν θρόνον ψαύσειε τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ· δαίσις δὲ μὴ ἀπαιρεθῆω τὴν ἀρχὴν πρὸς τοῦ ἀδελφεοῦ, ἐποίησα ταχύτερα ἢ σοφώτερα· ἐν τῇ γὰρ ἀνθρωπητῇ φύσει οὐκ ἐνῆν ἄρα τὸ μέλλον γίνεσθαι ἀποτρέπειν· ἐγὼ δὲ ὁ μάταιος Πρηξάσπεια ἀποπέμπω ἐς Σούσα ἀποκτενέοντα Σμέρδιν· ἐξεργασθέντος δὲ κακοῦ τοσοῦτου ἀδεῶς δαιτιώμην, οὐδαμὰ ἐπιλεξάμενος μηκοτέ τις μοι, Σμέρδιος ὑπαιρημένος, ἄλλος ἐπανασταίη ἀνθρώπων· παντὸς δὲ τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι ἁμαρτῶν, ἀδελφροκτόνος τε, οὐδὲν δέον, γέγονα, καὶ τῆς βασιλεῖης οὐδὲν ἤσσον ἐστέρημαι· Σμέρδιος γὰρ δὴ ἦν ὁ Μάγος, τὸν μοι ὁ δαίμων προέφαινε ἐν τῇ ὄψει ἐπαναστήσεσθαι. τὸ μὲν δὴ ἔργον ἐξεργασταί

μοι, καὶ Σμέρδιον τὸν Κύρου μηκέτι ὑμῖν ἔοντα
 λογίζεσθε· οἱ δὲ ὑμῖν Μάγοι κρατέουσι τῶν βασι-
 ληίων, τὸν τε ἔλιπον ἐπίτροπον τῶν οἰκίων καὶ ὁ
 ἐκείνου ἀδελφεὸς Σμέρδις. τὸν μὲν νυν μάλιστα
 χρῆν, ἐμεῦ αἰσχροὺς πρὸς τῶν Μάγων πεπονθότος,
 τιμωρέειν ἐμοί, οὗτος μὲν ἀνοσίῳ μόρῳ τετελεύτηκε
 ὑπὸ τῶν ἐωντοῦ οἰκηϊοτάτων· τούτου δὲ μηκέτι ἔοντος,
 δευτέρα τῶν λοιπῶν, ὑμῖν, ὧ Πέρσαι, γίνεται μοι
 ἀναγκαιότατον ἐντέλλεσθαι τὰ θέλω μοι γενέσθαι
 τελευτῶν τὸν βίον· καὶ δὴ ὑμῖν τάδε ἐπισκήπτω
 θεοὺς τοὺς βασιληῖους ἐπικαλέων, καὶ πᾶσιν ὑμῖν
 καὶ μάλιστα Ἀχαιμενιδέων τοῖσι παρεούσι, μὴ
 περιιδεῖν τὴν ἡγεμονίην αὐτῆς ἐς Μήδους περιελθού-
 σαν· ἀλλ', εἴτε δόλῳ ἔχουσι αὐτὴν κτησάμενοι δόλῳ
 ἀπαιρεθῆναι ὑπὸ ὑμέων· εἴτε καὶ σθένεί τρω κατερ-
 γασάμενοι, σθένεί κατὰ τὸ καρτερόν ἀνασώσασθαι.
 καὶ ταῦτα μὲν ποιέουσι ὑμῖν γῆ τε καρπὸν ἐκφέροι,
 καὶ γυναικῆς τε καὶ ποίμνια τίκτοιεν, εὐοῦσι ἐς τὸν
 ἅπαντα χρόνον ἐλευθέροισι· μὴ ἀνασωσαμένοιισι δὲ
 τὴν ἀρχὴν μὴδ' ἐπιχειρήσασι ἀνασώζειν τὰ ἐναντία
 τούτοιισι ἀρέομαι ὑμῖν γενέσθαι· καὶ πρὸς ἔτι τού-
 τοισι, τὸ τέλος Περσέων ἐκάστῳ ἐπιγενέσθαι οἶον
 ἐμοὶ ἐπιγέγονε" ἅμα τε εἶπας ταῦτα ὁ Καμβύσης
 ἀπέκλαιε πᾶσαν τὴν ἐωντοῦ πρῆξιν· Πέρσαι δ' ὡς 66
 τὸν βασιλέα εἶδον ἀνακλαύσαντα, πάντες τὰ τε
 ἐσθῆτος ἐχόμενα εἶχον ταῦτα κατηρέικοντο, καὶ
 οἰμωγῇ ἀφθόνῳ διεχρέωντο. μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς
 ἐσφακέλισέ τε τὸ ὀστέον καὶ ὁ μηρὸς τάχιστα
 ἐσάπη, ἀπήνεικε Καμβύσεια τὸν Κύρου, βασιλεύ-
 σαντα μὲν τὰ πάντα ἑπτὰ ἔτεα καὶ μῆνας πέντε,
 ἅπαιδα δὲ τὸ παράπαν ἔοντα ἔρσηνος καὶ θήλεος
 γόνου. Περσέων δὲ τοῖσι παρεούσι ἀπιστίη πολλή
 ὑπεκέχυτο, τοὺς Μάγους ἔχειν τὰ πρήγματα· ἀλλ'
 ἠπιστώτατο ἐπὶ διαβολῇ εἰπεῖν Καμβύσεια τὰ εἶπε
 περὶ τοῦ Σμέρδιος θανάτου, ἵνα οἱ ἐκπολεμωθῇ πᾶν
 τὸ Περσικόν· οὗτοι μὲν νυν ἠπιστώτατο Σμέρδιον τὸν

Κύρου βασιλεία ἀνεστεῶτα· δεινῶς γὰρ καὶ ὁ Πηρξάσπης ἕξαρνος ἦν μὴ μιν ἀποκτεῖναι Σμέρδιν· οὐ γὰρ ἦν οἱ ἀσφαλές, Καμβύσῳ τετελετηκότος, φάναι τὸν Κύρου υἱὸν ἀπολωλεκέναι αὐτοχειρῆ.

67 Ὁ μὲν δὴ Μάγος τελευτήσαντος Καμβύσῳ ἀδεῶς ἐβασίλευσε, ἐπιβατεύων τοῦ ὀμδνύμου Σμέρδιος τοῦ Κύρου, μῆνας ἑπτὰ τοὺς ἐπιλοίπους Καμβύσῃ ἐς τὰ ὀκτῶ ἔτα [τῆς πληρώσιος]. ἐν τοῖσι ἀπεδέξατο ἐς τοὺς ὑπηκόους πάντας εὐεργεσίας μεγάλας, ὥστε ἀποθανόντος αὐτοῦ πόθον ἔχειν πάντας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ πάρεξ αὐτῶν Περσέων· διαπέμψας γὰρ ὁ Μάγος ἐς πᾶν ἔθνος τῶν ἤρχε, προεῖπε ἀτελεῖν εἶναι στρατηγῆς καὶ φόρου ἐπ' ἔτα τρία. προεῖπε μὲν δὴ

68 ταῦτα αὐτίκα ἐνιστάμενος ἐς τὴν ἀρχήν. Ὀγδόῳ δὲ μηνὶ ἐγένετο κατάδηλος τρόπῳ τοιῷδε· Ὀτάνης ἦν Φαρνάσπῳ μὲν παῖς, γένει δὲ καὶ χρήμασι ὁμοῖος τῷ πρώτῳ Περσέων· οὗτος ὁ Ὀτάνης πρῶτος ὑπόπτευσε τὸν Μάγον, ὡς οὐκ εἶη ὁ Κύρου Σμέρδις ἀλλ' ὅσπερ ἦν, τῆδε συμβαλλόμενος, ὅτι τε οὐκ ἐξεφοῖτα ἐκ τῆς ἀκροπόλιος, καὶ ὅτι οὐκ ἐκάλεε ἐς ὄψιν ἐνωτῶ οὐδένα τῶν λογίμων Περσέων· ὑποπτεύσας δὲ μιν, ἐποίηε τάδε· ἔσχε αὐτοῦ ὁ Καμβύσης θυγατέρα, τῇ οὐνομα ἦν Φαίδιμη· τὴν αὐτὴν δὴ ταύτην εἶχε τότε ὁ Μάγος, καὶ ταύτῃ τε συνοίκειε καὶ τῆσι ἄλλῃσι πάσῃσι τῆσι τοῦ Καμβύσῳ γυναιξί· πέμπων δὴ ὦν ὁ Ὀτάνης παρὰ ταύτην τὴν θυγατέρα ἐπυνθάνετο παρ' ὅτῳ ἀνθρώπων κοιμῶτο, εἴτε μετὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου, εἴτε μετὰ ἄλλου τευ· ἡ δὲ οἱ ἀντέπεμπε φασμένη οὐ γινώσκειν· οὔτε γὰρ τὸν Κύρου Σμέρδιν ιδέσθαι οὐδαμὰ, οὔτε ὅστις εἶη ὁ συνοικέων αὐτῇ εἶδέναι· ἔπεμπε δεύτερα ὁ Ὀτάνης λέγων· “εἰ μὴ αὐτῇ Σμέρδιν τὸν Κύρου γινώσκεις, σὺ δὲ παρὰ Ἀτόσσης πύθην ὅτῳ συνοικεῖ αὐτῇ τε ἐκείνη καὶ σὺ· πάντως γὰρ δὴ κου τόν γε ἐνωτῆς ἀδελφεὸν γινώσκει” ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ἡ θυγάτηρ· “οὔτε Ἀτόσση δύναμαι ἐς λόγους ἐλθεῖν, οὔτε ἄλλην οὐδε-

μίαν ιδέσθαι τῶν συγκατημένων γυναικῶν ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα οὗτος ὄνθρωπος, ὅστις κοτέ ἐστι, παρέλαβε τὴν βασιλιήην, διέσπειρε ἡμέας ἄλλην ἄλλη τάξας.” Ἀκούοντι δὲ ταῦτα τῷ Ὀτάνῃ μᾶλλον 69 κατεφαίνετο τὸ πρῆγμα· τρίτην δὲ ἀγγελίην ἐσπέμπει παρ’ αὐτὴν λέγουσαν ταῦτα· “ὦ θύγατερ, δεῖ σε γεγυῖαν εὖ κίνδυνον ἀναλαβέσθαι τὸν ἄν ὁ πατήρ ὑποδύειν κελείῃ· εἰ γὰρ δὴ μὴ ἐστι ὁ Κύρου Σμέρδις, ἀλλὰ τὸν καταδοκέω ἐγὼ, οὗτοι μιν σοὶ τε συγκοιμώμενον καὶ τὸ Περσέων κράτος ἔχοντα δεῖ χαίροντα ἀπαλλάσσειν, ἀλλὰ δοῦναι δίκην· νῦν ὧν ποιήσον τάδε· ἐπεὶ σοὶ συνεύδῃ καὶ μάθης αὐτὸν κατυπνωμένον, ἄφασσον αὐτοῦ τὰ ὦτα· καὶ ἦν μὲν φαίνηται ἔχων ὦτα, νόμιζε σεωυτὴν Σμέρδι τῷ Κύρου συνοικέειν· ἦν δὲ μὴ ἔχων, σὺ δὲ τῷ μάγῳ Σμέρδι.” ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ἡ Φαιδίμη φαιμένη κινδυνεύσειν μεγάλως, ἦν ποιῆ ταῦτα· ἦν γὰρ δὴ μὴ τυγχάνη τὰ ὦτα ἔχων, ἐπιλαμπτος δὲ ἀφάσσουσα ἔσται, εὖ εἰδέναι ὡς αἰστώσει μιν· ὁμῶς μέντοι ποιήσειν ταῦτα· ἡ μὲν δὴ ὑπεδέξατο ταῦτα τῷ πατρὶ κατεργάσεσθαι (τοῦ δὲ Μάγου τούτου τοῦ Σμέρδιος Κῦρος ὁ Καμβύσεω ἄρχων τὰ ὦτα ἀπέτεμε ἐπ’ αἰτίῃ δὴ τινὶ οὐ σμικρῇ.) ἡ ὧν δὴ Φαιδίμη αὐτῇ, ἡ τοῦ Ὀτάνεω θυγάτηρ, πάντα ἐπιτελέουσα τὰ ὑπεδέξατο τῷ πατρὶ, ἐπεὶ τε αὐτῆς μέρος ἐγένετο τῆς ἀπίξιος παρὰ τὸν Μάγον, (ἐν περιτροπῇ γὰρ δὴ αἱ γυναῖκες φοιτέουσι τοῖσι Πέρσησι,) ἐλθοῦσα παρ’ αὐτὸν ἠῦδε ὑπνωμένου δὲ καρτερῶς τοῦ Μάγου, ἤφασσε τὰ ὦτα· μαθοῦσα δὲ οὐ χαλεπῶς ἀλλ’ εὐπετέως οὐκ ἔχοντα τὸν ἄνδρα ὦτα, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐγεγόνεε, πέμψασα ἐσήμνηε τῷ πατρὶ τὰ γενόμενα.

Ὁ δὲ Ὀτάνης παραλαβὼν Ἀσπαθίνην καὶ Γω-70 βρήν, Περσέων τε πρώτους ἕοντας καὶ ἑωυτῷ ἐπιτηδεωτάτους ἐς πίστιν, ἀπηγήσατο πᾶν τὸ πρῆγμα· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ ἄρα ὑπόπτενον οὕτω τοῦτο ἔχειν, ἀνενείκαντος δὲ τοῦ Ὀτάνεω τοὺς λόγους ἐδέξαντο καὶ

- ἔδοξέ σφι ἕκαστον ἄνδρα Περσέων προσεταιρίσασθαι, τοῦτον τῷ πιστεύει μάλιστα. Ὀτάνης μὲν νυν εἰσάγεται Ἰνταφέρνεα, Γωβρύης δὲ Μεγάβυζον, Ἀσπαθίνης δὲ Ὑδάρνεα· γεγονότων δὲ τούτων ἕξ, παραγίνεται ἐς τὰ Σοῦσα Δαρείος ὁ Ὑστάσπεος ἐκ Περσέων ἦκων· τούτων γὰρ δὴ ἦν οἱ ὁ πατήρ ὑπαρχος· ἐπεὶ ὦν οὗτος ἀπίκητο, τοῖσι ἕξ τῶν Περσέων
- 71 ἔδοξε καὶ Δαρεῖον προσεταιρίσασθαι. Συνελθόντες δὲ οὗτοι, ἔόντες ἑπτὰ, ἐδίδοσαν σφισι πίστις καὶ λόγους. ἐπεὶ τε δὲ ἐς Δαρεῖον ἀπίκητο γνώμην ἀποφαίνεσθαι, ἔλεγέ σφι τάδε· “ἐγὼ ταῦτα ἐδόκειον μὲν αὐτὸς μόνος ἐπίστασθαι, ὅτι τε ὁ Μάγος εἶη ὁ βασιλεύων καὶ Σμέρδης ὁ Κύρου τετελεύτηκε· καὶ αὐτοῦ τούτου εἵνεκεν ἦκω σπουδῇ, ὡς συστήσω ἐπὶ τῷ Μάγῳ θάνατον· ἐπεὶ τε δὲ συνήνευκε ὥστε καὶ ὑμέας εἰδέναι καὶ μὴ μόνον ἐμὲ, ποιέειν ἀντίκα μοι δοκείει καὶ μὴ ὑπερβάλλεσθαι· οὐ γὰρ ἄμεινον.” εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ὀτάνης· “ὦ παῖ Ὑστάσπεος, εἰς τε πατρὸς ἀγαθοῦ καὶ ἐκφαίνειν ἕοικας σεωυτὸν ἔόντα τοῦ πατρὸς οὐδὲν ἦσσω· τὴν μέντοι ἐπιχείρησιν ταύτην μὴ οὕτω συντάχονε ἀβούλως, ἀλλ’ ἐπὶ τὸ σωφρονέστερον αὐτὴν λάμβανε· δεῖ γὰρ πλεῦνας γενομένους οὕτω ἐπιχειρέειν.” λέγει πρὸς ταῦτα Δαρείος· “ἄνδρες οἱ παρεόντες, τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἕξ Ὀτάνεω εἰ χρήσεσθε, ἐπίστασθε ὅτι ἀπολέεσθε κάκιστα· ἐξοίσει γὰρ τις πρὸς τὸν Μάγον, ἰδίῃ περιβαλλόμενος ἐωντῷ κέρδεα. μάλιστα μὲν νυν ὠφέειτε ἐπ’ ὑμέων αὐτῶν βαλλόμενοι ποιέειν ταῦτα· ἐπεὶ τε δὲ ὑμῖν ἀναφέρειν ἐς πλεῦνας ἐδόκεε καὶ ἐμοὶ ὑπερέθεσθε, ἢ ποιέωμεν σήμερον, ἢ ἴστε, ὑμῖν ὅτι ἦν ὑπερπέση ἢ νῦν ἡμέρη, ὡς οὐκ ἄλλος φθὰς ἐμεῦ κατήγορος ἔσται, ἀλλὰ σφεα αὐτὸς ἐγὼ κατερέω πρὸς τὸν Μάγον.”
- 72 Λέγει πρὸς ταῦτα Ὀτάνης, ἐπειδὴ ὥρα σπερχόμενον Δαρεῖον· “ἐπεὶ τε ἡμέας συνταχύνειν ἀναγκάζεις καὶ ὑπερβάλλεσθαι οὐκ ἐᾶς, ἴθι ἐξηγέο αὐτὸς ὅτεω τρόπῳ πάριμεν ἐς τὰ βασιλῆα, καὶ ἐπιχειρήσομεν αὐτοῖσι·

φυλακὰς γὰρ δὴ διεστρώσας οἰδᾶς κου καὶ αὐτὸς, εἰ μὴ ἰδὼν, ἀλλ' ἀκούσας· ἄς τέφ τρόπῳ περήσομεν ;” ἀμείβεται Δαρείος τοῖσδε· “Ὅτάνη, ἧ πολλά ἐστι τὰ λόγῳ μὲν οὐκ οἶά τε δηλῶσαι, ἔργῳ δέ· ἄλλα δ' ἐστὶ τὰ λόγῳ μὲν οἶά τε, ἔργον δὲ οὐδὲν ἀπ' αὐτῶν λαμπρὸν γίνεται· ὑμεῖς δὲ ἴστε φυλακὰς τὰς κατεστρώσας ἐούσας οὐδὲν χαλεπὰς παρελθεῖν· ταῦτο μὲν γὰρ, ἡμέων ἐόντων τοιῶνδε, οὐδεὶς ὅστις οὐ παρήσει, τὰ μὲν κου καταιδεόμενος ἡμέας τὰ δὲ κου καὶ δειμαίνων· τοῦτο δὲ, ἔχω αὐτὸς σκῆψιν εὐπρεπεστάτην τῇ πάριμεν, φὰς ἄρτι τε ἦκειν ἐκ Περσέων καὶ βούλεσθαί τι ἔπος παρὰ τοῦ πατρὸς σημῆναι τῷ βασιλεῖ· ἔνθα γὰρ τι δεῖ ψεῦδος λέγεσθαι, λεγέσθω. (τοῦ γὰρ αὐτοῦ γλιχόμεθα, αἶ τε ψευδόμενοι καὶ οἱ τῇ ἀληθείᾳ διαχρεώμενοι· οἱ μὲν γε ψεύδονται τότε, ἐπεὶ τὶ μέλλωσι τοῖσι ψεύδεσι πείσαντες κερδήσεσθαι· οἱ δ' ἀληθίζονται, ἵνα τι τῇ ἀληθείᾳ ἐπισπάσωνται κέρδος καὶ τι μᾶλλον σφί ἐπιτράπηται· οὕτω οὐ ταῦτα ἀσκέοντες τῶντοῦ περιεχόμεθα. εἰ δὲ μηδὲν κερδήσεσθαι μέλλοιεν, ὁμοίως ἂν ὁ τε ἀληθίζόμενος ψευδῆς εἴη καὶ ὁ ψευδόμενος ἀληθῆς.) ὅς ἂν μὲν νῦν τῶν πυλουργῶν ἐκὼν παρή, αὐτῷ οἱ ἄμεινον ἐς χρόνον ἔσται· ὅς δ' ἂν ἀντιβαίνειν πειράται, διαδεικνύσθω ἐνθαῦτα ἐὼν πολέμιος· καὶ ἔπειτα ὡσάμενοι ἔσω ἔργον ἐχώμεθα.”

Λέγει Γωβρύης μετὰ ταῦτα· “ἄνδρες φίλοι, ἡμῖν 73
κότε κάλλιον παρέξει ἀνασώσασθαι τὴν ἀρχὴν, ἢ, εἰ γε μὴ οἰοί τε ἐσόμεθα αὐτὴν ἀναλαβείν, ἀποθανείν ; ὅτε γε ἀρχόμεθα μὲν ἔόντες Πέρσαι ὑπὸ Μήδου ἀνδρὸς Μάγου, καὶ τούτου ὦτα οὐκ ἔχοντος· ὅσοι τε ὑμέων Καμβύση νοσέοντι παρεγένοντο, πάντως κου μέμνησθε τὰ ἐπίσκηψε Πέρσησι τελευτῶν τὸν βίον μὴ πειρωμένοισι ἀνακτᾶσθαι τὴν ἀρχὴν· τὰ τότε οὐκ ἐνεδεκόμεθα, ἀλλ' ἐπὶ διαβολῇ ἐδοκέομεν εἰπεῖν Καμβύσεια. νῦν ὧν τίθεμαι ψῆφον πείθεσθαι Δαρείῳ, καὶ μὴ διαλύεσθαι ἐκ τοῦ συλλάγου ἀλλ' ἰώγτας ἐπὶ

τὸν Μάγον ἰθέως." ταῦτα εἶπε Γωβρύης· καὶ πάντες ταῦτα αἶνεον.

- 74 Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐβουλευόντο ἐγένετο κατὰ συντυχίην τάδε· τοῖσι Μάγοισι ἔδοξε βουλευομένοισι Πρηξάσπεα φίλον προσθέσθαι, ὅτι τε ἐπεπόνθειε πρὸς Καμβύσειω ἀνάρσια, (ὅς οἱ τὸν παῖδα τοξέυσας ἀπολωλέκει,) καὶ διότι μῶνος ἠπίστατο τὸν Σμέρδιος τοῦ Κύρου θάνατον αὐτοχειρίῃ μιν ἀπολέσας· πρὸς δ' ἔτι, ἔοντα ἐν αἴνῃ μεγίστῃ τὸν Πρηξάσπεα ἐν Πέρσῃσι. τούτων δὴ μιν εἵνεκεν καλέσαντες φίλον προσεκτέωντο, πίστι τε λαβόντες καὶ ὀρκίοισι, ἧ μὴν ἔξειν παρ' ἑωυτῷ μηδ' ἐξοίσειν μηδενὶ ἀνθρώπων τὴν ἀπὸ σφέων ἀπάτην ἐς Πέρσας γεγонуῖαν· ὑπισχνέμενοι τὰ πάντα οἱ μυρία δώσειν. ὑποδεκομένου δὲ τοῦ Πρηξάσπεος ποιήσειν ταῦτα, ὡς ἀνέπεισάν μιν οἱ Μάγοι, δεύτερα προσέφερον, αὐτοὶ μὲν φάμενοι Πέρσας πάντας συγκαλέειν ὑπὸ τὸ βασιλῆϊον τείχος, κείνον δ' ἐκέλευον ἀναβάντα ἐπὶ πύργον ἀγορεύσαι, ὡς ὑπὸ τοῦ Κύρου Σμέρδιος ἄρχονται καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου. ταῦτα δὲ οὕτω ἐνετέλλοντο, ὡς πιστοτάτου δῆθεν ἔοντος αὐτοῦ ἐν Πέρσῃσι, καὶ πολλάκις ἀποδεξαμένου γνώμην ὡς περιαιή ὁ Κύρου Σμέρδις, καὶ
- 75 ἐξαρνησαμένου τὸν φόνον αὐτοῦ· Φαμένου δὲ καὶ ταῦτα ἐτοίμου εἶναι ποιέειν τοῦ Πρηξάσπεω, συγκαλέσαντες Πέρσας οἱ Μάγοι, ἀνεβίβασαν αὐτὸν ἐπὶ πύργον καὶ ἀγορεύειν ἐκέλευον· ὁ δὲ τῶν μέντοι ἐκείνοι προσεδέοντο αὐτοῦ, τούτων μὲν ἑκὼν ἐπελήθετο· ἀρξάμενος δὲ ἀπὸ Ἀχαιμένεος ἐγενεηλόγησε τὴν πατριὴν τὴν Κύρου· μετὰ δὲ, ὡς ἐς τοῦτον κατέβη, τελευτῶν ἔλεγε ὅσα ἀγαθὰ Κύρος Πέρσας πεποιήκοι· διεξελθὼν δὲ ταῦτα, ἐξέφαινε τὴν ἀληθινήν, φάμενος πρότερον μὲν κρύπτειν· οὐ γάρ οἱ εἶναι ἀσφαλὲς λέγειν τὰ γενόμενα· ἐν δὲ τῷ παρεόντι ἀναγκαίην μιν καταλαμβάνειν φαίνειν. καὶ δὴ ἔλεγε τὸν μὲν Κύρου Σμέρδιν ὡς αὐτὸς ὑπὸ Καμβύσειω ἀναγκαζόμενος ἀποκτείνεει, τοὺς Μάγους δὲ βασι-

λεύειν· Πέρσησι δὲ πολλὰ ἐπαρησάμενος, εἰ μὴ ἀνακτησαίαιτο ὀπίσω τὴν ἀρχὴν καὶ τοὺς Μάγους τισαίαιτο, ἀπῆκε ἑωυτὸν ἐπὶ κεφαλὴν φέρεσθαι ἀπὸ τοῦ πύργου κάτω. Πρηξάσπης μὲν νυν, ἑὼν τὸν πάντα χρόνον ἀνὴρ δόκιμος, οὕτω ἐτελεύτησε.

Οἱ δὲ δὴ ἑπτὰ τῶν Περσέων, ὡς ἐβουλεύσαντο 76
 ἀντίκα ἐπιχειρέειν τοῖσι Μάγοισι καὶ μὴ ὑπερβάλλεσθαι, ἧϊσαν εὐξάμενοι τοῖσι θεοῖσι, τῶν περὶ Πρηξάσπεια πρηχθέντων εἰδότες οὐδέν. ἔν τε δὴ τῇ ὁδῷ μέσῃ στείχοντες ἐγίνοντο, καὶ τὰ περὶ Πρηξάσπεια γεγονότα ἐπυνθάνοντο· ἐνθαῦτα ἐκστάντες τῆς ὁδοῦ ἐδίδουσαν αὐτίς σφισι λόγους, οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Ὀτάνην πάγῃ κελεύοντες ὑπερβαλέσθαι, μηδὲ οἰδεόντων τῶν πρηγμάτων ἐπιτίθεσθαι, οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Δαρείον ἀντίκα τε ἵεσθαι καὶ τὰ δεδογμένα ποιέειν, μηδὲ ὑπερβάλλεσθαι· ὠθιζομένων δ' αὐτῶν, ἐφάνη ἱρήκων ἑπτὰ ζεύγη δύο αἰγυπιῶν ζεύγη διώκοντά τε καὶ τίλλοντα καὶ ἀμύσσοντα· ἰδόντες δὲ ταῦτα οἱ ἑπτὰ, τὴν τε Δαρείου πάντες αἶνεον γνῶμην καὶ ἔπειτα ἧϊσαν ἐπὶ τὰ βασιλῆα, τεθαροσηκότες τοῖσι ὄρσι. Ἐπιστᾶσι δὲ ἐπὶ τὰς πύλας 77
 ἐγένετο οἷόν τι Δαρείῳ ἡ γνῶμη ἔφερε· καταιδέομενοι γὰρ οἱ φύλακοι ἄνδρας τοὺς Περσέων πρώτους, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ὑποπτεύοντες ἐξ αὐτῶν ἴσασθαι, παρέσαν θείῃ πομπῇ χρωμένους· οὐδ' ἐπειρώτα οὐδεὶς· ἐπεὶ τε δὲ παρῆλθον ἐς τὴν αὐλὴν, ἐνέκυρσαν τοῖσι τὰς ἀγγελίας ἐσφέρουσι εὐνούχοισι, οἱ σφεας ἱστόρεον ὃ τι θέλοντες ἤκοιεν· καὶ ἅμα ἱστορέοντες τούτους τοῖσι πυλouroῖσι ἀπέειπον, ὅτι σφέας παρῆκαν, ἴσχον τε βουλομένους τοὺς ἑπτὰ ἐς τὸ πρόσω παρίεσθαι· οἱ δὲ διακελευσάμενοι καὶ σπασάμενοι τὰ ἐγχειρίδια, τούτους μὲν τοὺς ἴσχοντας αὐτοῦ ταύτη συγκεντέουσι, αὐτοὶ δὲ ἧϊσαν δρόμῳ ἐς τὸν ἀνδρεῶνα. Οἱ δὲ Μάγοι ἔτυχον ἀμφοτέροι τῆνικαῦτα ἐόντες τε 78
 ἔσω, καὶ τὰ ἀπὸ Πρηξάσπεος γεγόμενα ἐν βουλήν ἔχοντες· ἐπεὶ ὦν εἶδον τοὺς εὐνούχους τεθορυβη-

μένους τε καὶ βοῶντας, ἀνά τε ἔδραμον πάλιν ἀμφότεροι καὶ, ὡς ἔμαθον τὸ ποιούμενον, πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο· ὁ μὲν δὴ αὐτῶν φθάνει τὰ τόξα κατελόμενος, ὁ δὲ πρὸς τὴν αἰχμὴν ἐτράπετο· ἐνθαῦτα δὲ συνέμισγον ἀλλήλοισι· τῷ μὲν δὴ τὰ τόξα ἀναλαβόντι αὐτῶν, ἔοντων τε ἀγχοῦ τῶν πολεμίων καὶ προσκειμένων, ἦν χρηστὰ οὐδέν· ὁ δ' ἕτερος τῇ αἰχμῇ ἠμύνετο, καὶ τοῦτο μὲν Ἀσπαθίνην παίει ἐς τὸν μηρὸν, τοῦτο δὲ Ἰνταφέρνεα ἐς τὸν ὀφθαλμόν· καὶ ἰσπερὶ ἦν μὲν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκ τοῦ τρώματος ὁ Ἰνταφέρνης, οὐ μέντοι ἀπέθανέ γε. τῶν μὲν δὴ Μάγων οὐτερος τρωματίζει τούτους· ὁ δὲ ἕτερος, ἐπεὶ τέ οἱ τὰ τόξα οὐδὲν χρηστὰ ἐγένετο, ἦν γὰρ δὴ θάλαμος ἐσέχων ἐς τὸν ἀνδρεῶνα, ἐς τοῦτον καταφεύγει, θέλων αὐτοῦ προσθεῖναι τὰς θύρας· καὶ οἱ συνεσκίπτουσι τῶν ἑπτὰ δύο, Δαρειῶς τε καὶ Γωβρύης· συμπλακέντος δὲ Γωβρύεω τῷ Μάγῳ, ὁ Δαρειῶς ἐπεστεῶς ἠπόρει, οἷα ἐν σκοτεί προμηθεόμενος μὴ πλήξῃ τὸν Γωβρύην· ὀρέων δέ μιν ἀργὸν ἐπεστεῶτα ὁ Γωβρύης, εἶρετο ὁ τι οὐ χράται τῇ χερὶ; ὁ δὲ εἶπε· “προμηθεόμενος σέο, μὴ πλήξω.” Γωβρύης δὲ ἀμείβετο· “ᾧθει καὶ δι' ἀμφοτέρων τὸ ξίφος.” Δαρειῶς δὲ πειθόμενος, ᾧσέ τε τὸ ἐγχειρίδιον καὶ ἔτυχέ κως τοῦ Μάγου.

79 Ἀποκτείναντες δὲ τοὺς Μάγους καὶ ἀποταμόντες αὐτῶν τὰς κεφαλὰς, τοὺς μὲν τρωματίας ἐσωτῶν αὐτοῦ λείπουσι, καὶ ἀδυναστίης εἵνεκεν καὶ φυλακῆς τῆς ἀκροπόλιος· οἱ δὲ πέντε αὐτῶν ἔχοντες τῶν Μάγων τὰς κεφαλὰς, ἔθειον ἔξω βοῆ τε καὶ πατάγῳ χρεώμενοι· καὶ Πέρσας τοὺς ἄλλους ἐπεκαλέοντο, ἐξηγητέοι τε τὸ πρῆγμα καὶ δεικνύοντες τὰς κεφαλὰς· καὶ ἅμα ἔκτεινον πάντα τιὰ τῶν Μάγων τὸν ἐν ποσὶ γινόμενον. οἱ δὲ Πέρσαι μαθόντες τό τε γεγονὸς ἐκ τῶν ἑπτὰ καὶ τῶν Μάγων τὴν ἀπάτην, ἐδικαίειν καὶ αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποίειν· σπασάμενοι δὲ τὰ ἐγχειρίδια ἔκτεινον οὐκοῦν τινὰ Μάγων

εὔρισκον· εἰ δὲ μὴ νύξ ἐπελθοῦσα ἔσχε, ἔλιπον ἂν οὐδένα Μάγον. ταύτην τὴν ἡμέρην θεραπεύουσι Πέρσαι κοινῇ μάλιστα τῶν ἡμερέων· καὶ ἐν αὐτῇ ὄρθην μεγάλην ἀνάγουσι, ἣ κέκληται ὑπὸ Περσέων Μαγοφόνια· ἐν τῇ Μάγον οὐδένα ἕξεστε φανῆναι ἐς τὸ φῶς, ἀλλὰ κατ' οἴκους ἑωυτοὺς οἱ Μάγοι ἔχουσι τὴν ἡμέρην ταύτην.

Ἐπεὶ τε δὲ κατέστη ὁ θόρυβος καὶ ἐκτὸς πέντε 80 ἡμερέων ἐγένετο, ἐβουλευόντο οἱ ἐπαναστάντες τοῖσι Μάγοισι περὶ τῶν πρηγμάτων πάντων· καὶ ἐλέχθησαν λόγοι ἄπιστοι μὲν ἐνίοισι Ἑλλήνων, ἐλέχθησαν δ' ὧν. Ὀτάνης μὲν ἐκέλευε ἐς μέσον Πέρσησι καταθεῖναι τὰ πρήγματα, λέγων τάδε· “ἐμοὶ δοκέει, ἓνα μὲν ἡμέων μούναρχον μήκετι γενέσθαι· οὔτε γὰρ ἠδὺ οὔτε ἀγαθόν· εἶδετε μὲν γὰρ τὴν Καμβύσῳ ὕβριν ἐπ' ὅσον ἐπεξῆλθε, μετεσχῆκατε δὲ καὶ τῆς τοῦ Μάγου ὕβριος. κῶς δ' ἂν εἶη χρῆμα κατηρημένον μουναρχίῃ, τῇ ἕξεστι ἀνευθύνῳ ποιέειν τὰ βούλεται; καὶ γὰρ ἂν τὸν ἄριστον ἀνδρῶν πάντων, στάντα ἐς ταύτην τὴν ἀρχὴν, ἐκτὸς τῶν ἐωθότων νοσημάτων στήσει· ἐγγίνεται μὲν γὰρ οἱ ὕβρις ὑπὸ τῶν παρεόντων ἀγαθῶν, φθόνος δὲ ἀρχῆθεν ἐμφύεται ἀνθρώπῳ· δύο δ' ἔχων ταῦτα, ἔχει πάσαν κακότητα· τὰ μὲν γὰρ ὕβρις κεκορημένος ἔρδει πολλὰ καὶ ἀτάσθαλα, τὰ δὲ φθόνῳ. καίτοι ἄνδρα γε τύραννον ἄφθονον ἔδει εἶναι, ἔχοντά γε πάντα τὰ ἀγαθὰ· τὸ δ' ὑπεναντίον τούτου ἐς τοὺς πολιήτας πέφυκε· φθονεῖ γὰρ τοῖσι ἀρίστοισι περιεούσι τε καὶ ζώουσι, χαίρει δὲ τοῖσι κακίστοισι τῶν ἀστῶν, διαβολὰς δὲ ἄριστος ἐνδέκεσθαι. ἀναρμοστότατος δὲ πάντων· ἦν τε γὰρ αὐτὸν μετρίως θωυμάξῃς, ἄχθεται ὅτι οὐ κάρτα θεραπεύεται· ἦν τε θεραπεύῃ τις κάρτα, ἄχθεται ἅτε θωπί. τὰ δὲ δὴ μέγιστα ἔρχομαι ἐρέων· νόμαιά τε κινεῖ πάτρια, καὶ βιάται γυναῖκας, κτείνει τε ἀκρίτους. πλῆθος δὲ ἄρχον πρῶτα μὲν ἄνομα πάντων κάλλιστον ἔχει ἸΣΟΝΟΜΙΗΝ.

δεύτερα δὲ, τούτων τῶν ὁ μούναρχος ποιέει οὐδέν· πάλω μὲν ἀρχὰς ἄρχει, ἰπεύθυνον δὲ ἀρχὴν ἔχει, βουλευματα δὲ πάντα ἐς τὸ κοινὸν ἀναφέρει. τίθεμαι ὦν γνώμην, μετέντας ἡμέας μουναρχίην τὸ πλῆθος ἀέξειν· ἐν γὰρ τῷ πολλῷ ἐνὶ τὰ πάντα.”

- 81 Ὅτανης μὲν δὴ ταύτην τὴν γνώμην ἐσέφερε. Μεγάβυζος δὲ ὀλιγαρχίῃ ἐκέλευε ἐπιτρέπειν, λέγων ταδε· “τὰ μὲν Ὅτανης εἶπε τυραννίδα παύων, λέλεχθω καμοὶ ταῦτα· τὰ δ' ἐς τὸ πλῆθος ἄνωγε φέρειν τὸ κράτος, γνώμης τῆς ἀρίστης ἡμάρτηκε. ὀμίλου γὰρ ἀχρηῖτου οὐδέν ἐστι ἀξυνετώτερον, οὐδὲ ὑβριστότερον· καὶ τοι τυράννου ὑβριν φεύγοντας ἄνδρας ἐς δῆμον ἀκολάστου ὑβριν πεσέειν ἐστὶ οὐδαμῶς ἀνασχετόν· ὁ μὲν γὰρ εἴ τι ποιέει, γινώσκων ποιέει· τῷ δὲ οὐ γινώσκειν ἐνὶ κῶς γὰρ ἂν γινώσκοι, ὅς οὐτ' ἐδιδάχθη οὔτε οἶδε καλὸν οὐδέν, οὐδ' οἰκῆϊον; ὥθειε τε ἐμπροσθὼν τὰ πρήγματα ἄνευ νόου, χειμάρρω ποταμῷ ἴκελος. δῆμῳ μὲν νυν, οἱ Πέρσησι κακὸν νοέουσι, οὗτοι χράσθων· ἡμεῖς δὲ ἀνδρῶν τῶν ἀρίστων ἐπιλέξαντες ὀμιλίην, τούτοισι περιθῶμεν τὸ κράτος· ἐν γὰρ δὴ τούτοισι καὶ αὐτοὶ ἐνεσόμεθα· ἀρίστων δὲ ἀνδρῶν οἶκός ἄριστα βουλευματα γίνεσθαι.” Μεγάβυζος μὲν δὴ ταύτην γνώμην
- 82 ἐσέφερε. Τρίτος δὲ Δαρεῖος ἀπεδείκνυτο γνώμην, λέγων· “ἐμοὶ δὲ τὰ μὲν εἶπε Μεγάβυζος ἐς τὸ πλῆθος ἔχοντα δοκέει ὀρθῶς λέξαι, τὰ δ' ἐς ὀλιγαρχίην οὐκ ὀρθῶς· τριῶν γὰρ προκειμένων, καὶ πάντων τῶν λέγω ἀρίστων ἐόντων (δῆμον τε ἀρίστου καὶ ὀλιγαρχίης καὶ μουνάρχου) πολλῷ τοῦτο προέχειν λέγω. ἀνδρὸς γὰρ ἐνὸς τοῦ ἀρίστου οὐδὲν ἄμεινον ἂν φανείη· γνώμη γὰρ τοιαύτη χρεώμενος, ἐπιτροπέοι ἂν ἀμωμήτως τοῦ πλῆθους· σιγῶτό τε ἂν βουλευματα ἐπὶ δυσμενέας ἄνδρας οὕτω μάλιστα. ἐν δὲ ὀλιγαρχίῃ, πολλοῖσι ἀρετὴν ἐπασκέουσι ἐς τὸ κοινόν, ἔχθεα ἴδια ἰσχυρὰ φιλέει ἐγγίνεσθαι· αὐτὸς γὰρ ἕκαστος βουλόμενος κορυφαῖος εἶναι γνώμησίν·

τε νικᾶν, ἐς ἔχθρα μεγάλα ἀλλήλοισι ἀπικνέονται ἐξ ὧν στάσιες ἐγγίνονται, ἐκ δὲ τῶν στασιῶν φόνος, ἐκ δὲ τοῦ φόνου ἀπέβη ἐς μοναρχίην· καὶ ἐν τούτῳ διέδεξε ὅσῳ ἐστὶ τοῦτο ἄριστον. δῆμον τε αὖ ἄρχοντος, ἀδύνατα μὴ οὐ κακότητα ἐγγίνεσθαι· κακότητος τοίνυν ἐγγινομένης ἐς τὰ κοινὰ, ἔχθρα μὲν οὐκ ἐγγίνεται τοῖσι κακοῖσι φιλίαι δὲ ἰσχυραί· οἱ γὰρ κακοῦντες τὰ κοινὰ συγκύψαντες ποιεύσι· τοῦτο δὲ τοιοῦτο γίνεται, ἐς ὃ ἂν προστάς τις τοῦ δήμου τοὺς τοιούτους παύσῃ· ἐκ δὲ αὐτῶν θωυμαζέται οὗτος δὴ ὑπὸ τοῦ δήμου θωυμαζόμενος δὲ, ἀν' ὧν ἐφάνη μούναρχος εἶναι· καὶ ἐν τούτῳ δηλοῖ καὶ οὗτος ὡς ἡ μοναρχίη κράτιστον. ἐνὶ δὲ ἑπεὶ πάντα συλλαβόντα εἰπεῖν, κόθην τῶν ἢ ἐλευθερίῃ ἐγένετο; καὶ τευ δόντος; κότερα παρὰ δήμου, ἢ ὀλιγαρχίης, ἢ μουνάρχου; ἔχω τοίνυν γνώμην, ἡμέας ἐλευθερωθέντας διὰ ἓνα ἄνδρα, τὸ τοιοῦτο περιστέλλειν· χωρὶς τε τούτου, πατρίους νόμους μὴ λύειν ἔχοντας εὖ· οὐ γὰρ ἄμεινον.”

Γινώμαι μὲν δὴ τρεῖς αὐταὶ προεκέατο· οἱ δὲ τέσ- 83
σερες τῶν ἑπτὰ ἀνδρῶν προσέθεντο ταύτη. ὡς δὲ ἐσώθη τῇ γνώμῃ ὁ Ὀτάνης Πέρσησι ἰσονομίην σπεύδων ποιῆσαι, ἔλεξε ἐς μέσον αὐτοῖσι τάδε· “ἄνδρες στασιῶται, δῆλα γὰρ δὴ ὅτι δεῖ ἓνα γέ τινα ἡμέων βασιλέα γενέσθαι, ἤτοι κλήρω γε λαχόντα, ἢ ἐπιτρεψάντων τῷ Περσέων πλήθει τὸν ἂν ἐκεῖνοι ἔλονται, ἢ ἄλλη τινὲ μηχανῇ· ἐγὼ μὲν νῦν ὑμῖν οὐκ ἐναγωνιεύμαι· οὔτε γὰρ ἄρχειν οὔτε ἄρχεσθαι ἐθέλω· ἐπὶ τούτῳ δὲ ὑπεξίσταμαι τῆς ἀρχῆς, ἐπ' ᾧ τε ὑπ' οὐδενὸς ὑμέων ἄρξομαι, οὔτε αὐτὸς ἐγὼ οὔτε οἱ ἀπ' ἐμεῦ αἰεὶ γινόμενοι.” τούτου εἶπαντος ταῦτα, ὡς συνεχώρεον οἱ ἐξ ἐπὶ τούτοις, οὗτος μὲν δὴ σφι οὐκ ἐνηγωνίζετο ἀλλ' ἐκ τοῦ μέσου καθῆστο. καὶ νῦν αὕτη ἡ οἰκίη διατελεῖ μούνη ἐλευθέρη ἐοῦσα Περσέων, καὶ ἄρχεται τοσαῦτα ὅσα αὐτῇ θέλει, νόμους οὐκ ὑπερβαίνουσα τοὺς Περσέων. Οἱ δὲ 84

λοιποὶ τῶν ἑπτὰ ἐβουλευόντο ὡς βασιλέα δικαιοτάτα στήσονται· καὶ σφί ἔδοξε, Ὀτάνη μὲν καὶ τοῖσι ἀπὸ Ὀτάνω αἰεὶ γινομένοισι, ἦν ἐς ἄλλον τινὰ τῶν ἑπτὰ ἔλθῃ ἢ βασιληίῃ, ἐξαίρετα δίδοσθαι ἐσθῆτά τε Μηδικὴν ἔτεος ἐκάστου, καὶ τὴν πᾶσαν δωρεὴν ἣ γίνεται ἐν Πέρσῃσι τιμωτάτη. τοῦδε δὲ εἵνεκεν ἐβουλευσαντό οἱ δίδοσθαι ταῦτα, ὅτι ἐβούλευσέ τε πρῶτος τὸ πρῆγμα καὶ συνέστησε αὐτοῦς. ταῦτα μὲν δὴ Ὀτάνη ἐξαίρετα, τάδε δὲ ἐς τὸ κοινὸν ἐβούλευσαν· παριέναι ἐς τὰ βασιλῆα πάντα τὸν βουλόμενον τῶν ἑπτὰ ἄνευ ἐσαγγελέος, ἦν μὴ τυγχάνῃ εὐδῶν μετὰ γυναικὸς βασιλεύς· γαμέειν δὲ μὴ ἐξεῖναι ἄλλοθεν τῷ βασιλείῃ ἢ ἐκ τῶν συνεπαναστάντων. περὶ δὲ τῆς βασιληίης ἐβουλευσαντο τοιόνδε· ὅτεν ἂν ὁ ἵππος ἡλίου ἐπανατέλλοντος πρῶτος φθέγῃται ἐν τῷ προαστείῳ, αὐτῶν ἐπιβεβηκότων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασιληίην.

- 85 Δαρείῳ δὲ ἦν ἵπποκόμος ἀνὴρ σοφός, τῷ οὐνομα ἦν Οἰβάρης· πρὸς τοῦτον τὸν ἄνδρα, ἐπεὶ τε διελύθησαν, ἔλεξε Δαρείος τάδε· “Οἰβάρης, ἡμῖν δέδοκται περὶ τῆς βασιληίης ποιέειν κατὰ τάδε· ὅτεν ἂν ὁ ἵππος πρῶτος φθέγῃται ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι, αὐτῶν ἐπαναβεβηκότων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασιληίην· νῦν ὦν, εἴ τινα ἔχεις σοφίην, μηχανῶ ὡς ἂν ἡμεῖς σχῶμεν τοῦτο τὸ γέρας, καὶ μὴ ἄλλος τις” ἀμείβεται Οἰβάρης τοῖσδε· “εἰ μὲν δὴ, ὦ δέσποτα, ἐν τούτῳ τοί ἐστι ἢ βασιλέα εἶναι ἢ μὴ, θάρσσειε τούτου εἵνεκεν καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν· ὡς βασιλεὺς οὐδεὶς ἄλλος πρὸ σεῦ ἴσται· τοιαῦτα ἔχω φάρμακα” λέγει Δαρείος· “εἰ τοίνυν τι τοιοῦτον ἔχεις σόφισμα, ὦρη μηχανᾶσθαι καὶ μὴ ἀναβάλλεσθαι· ὡς τῆς ἐπιούσης ἡμέρης ὁ ἀγὼν ἡμῖν ἐστι” ἀκούσας ταῦτα ὁ Οἰβάρης ποιέει τοιόνδε· ὡς ἐγένετο ἡ νύξ, τῶν θηλέων ἵππων μίαν τὴν ὁ Δαρείου ἵππος ἕστεργε μάλιστα, ταύτην ἀγαγὼν ἐς τὸ προάστειον κατέδησε, καὶ ἐπήγαγε τὸν Δαρείου ἵππον· καὶ τὰ μὲν πολλὰ περιῆγε [ἀγχοῦ

τῇ ἵππῳ] ἐγχιρίμπτων τῇ θηλήῃ, τέλος δὲ ἐπήκε ὀχεύσαι τὸν ἵππον. Ἄμ' ἡμέρη δὲ διαφωσκούση, οἱ 86 ἕξ, κατὰ συνεθήκαντο, παρήσαν ἐπὶ τῶν ἵππων· διεξελαινόντων δὲ κατὰ τὸ προάστειον, ὡς κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον ἐγίνοντο ἵνα τῆς παροιχομένης νυκτὸς κατεδέδετο ἡ θήλεα ἵππος, ἐνθαῦτα ὁ Δαρείου ἵππος προσδραμῶν ἐχρεμέτισε· ἅμα δὲ τῷ ἵππῳ τοῦτο ποιήσαντι, ἀστραπή ἐξ αἰθρίας καὶ βροντῆ ἐγένετο. ἐπιγεγόμενα δὲ ταῦτα τῷ Δαρείῳ ἐτελέωσε μιν ὥσπερ ἐκ συνθέτου τευ γεγόμενα, οἱ δὲ καταθορόντες ἀπὸ τῶν ἵππων προσεκύνεον [τὸν Δαρείον ὡς βασιλέα].

Οἱ μὲν δὴ φασὶ τὸν Οἰβάρεα ταῦτα μηχανή- 87 σασθαι, οἱ δὲ τοιάδε, (καὶ γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρα λέγεται ὑπὸ Περσέων·) ὡς τῆς ἵππου ταύτης τῶν ἄρθρων ἐπιψάσας τῇ χειρὶ, ἔχει αὐτὴν κρύψας ἐν τῆσι ἀναξυρίσι· ὡς δὲ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι ἀπίεσθαι μέλλειν τοὺς ἵππους, τὸν Οἰβάρεα τοῦτον ἐξείραντα τὴν χεῖρα, πρὸς τοῦ Δαρείου ἵππου τοὺς μυκτῆρας προσενεῖκαι· τὸν δὲ αἰσθόμενον φριμάξασθαι τε καὶ χρεμετίσαι.

Δαρείος τε δὴ ὁ Ὑστάσπεος βασιλεὺς ἀπεδέδεκτο· 88 καὶ οἱ ἦσαν ἐν τῇ Ἀσίῃ πάντες κατήκοοι πλὴν Ἀραβίων, Κύρου τε καταστρεψαμένου καὶ ὕστερον αὐτὶς Καμβύσῳ· Ἀράβιοι δὲ οὐδαμὰ κατήκουσαν ἐπὶ δουλοσύνῃ Πέρσησι, ἀλλὰ ξεῖνοι ἐγένοντο παρέντες Καμβύσεια ἐπ' Αἴγυπτον· (ἀεκόντων γὰρ Ἀραβίων οὐκ ἂν ἐσβάλλοιεν Πέρσαι ἐς Αἴγυπτον·) γάμους τε τοὺς πρώτους ἐγάμει Πέρσησι ὁ Δαρείος, Κύρου μὲν δύο θυγατέρας, Ἄτοσσάν τε καὶ Ἀρτυστῶνην· τὴν μὲν Ἄτοσσαν προσνυοικήσασαν Καμβύσῳ τε τῷ ἀδελφεῷ καὶ αὐτὶς τῷ Μάγῳ· τὴν δὲ Ἀρτυστῶνην, παρθένον· ἐτέρην δὲ, Σμέρδιος τοῦ Κίρου θυγατέρα, ἔγημε, τῇ οὐνομα ἦν Πάρμυς· ἔσχε δὲ καὶ τὴν τοῦ Ὀτάνεω θυγατέρα ἢ τὸν Μάγον κατάδηλον ἐποίησε. δυνάμιός τε πάντα οἱ ἐπιπλέατο. πρῶτον μὲν νυν τύπον ποιησάμενος λίθινον ἔστησε· ζῶν δὲ οἱ ἐνήν

ἀνὴρ ἱππεύς· ἐπέγραψε δὲ γράμματα λέγοντα τάδε·
 ΔΑΡΕΙΟΣ Ὁ ὙΣΤΑΣΠΕΟΣ ΣΥΝ ΤΕ ΤΟΥ ἼΠ-
 ΠΟΥ ΤΗΙ ΑΡΕΤΗΙ (τὸ οὔνομα λέγων) ΚΑΙ ΟΙ-
 ΒΑΡΕΟΣ ΤΟΥ ἼΠΠΟΚΟΜΟΥ, ἘΚΤΗΣΑΤΟ
 89 ΤΗΝ ΠΕΡΣΕΩΝ ΒΑΣΙΛΗΙΗΝ. Πουήσας δὲ
 ταῦτα ἐν Πέρσῃσι, ἀρχὰς κατεστήσατο εἴκοσι τὰς
 αὐτοὶ καλέουσι σατραπείας. καταστήσας δὲ τὰς
 ἀρχὰς καὶ ἄρχοντας ἐπιστήσας, ἐτάξατο φόρους οἱ
 προσιέναι κατὰ ἔθνεά τε, καὶ πρὸς τοῖσι ἔθνεσι τοὺς
 πλησιοχώρους προστάσων, καὶ ὑπερβαίων τούς
 προσεχίας, ἄλλοισι ἄλλα τὰ ἐκαστέρῳ ἔθνεα νέμων.
 Ἄρχὰς δὲ καὶ φόρων πρόσοδον τὴν ἐπέτεον κατὰ
 τάδε διεῖλε· τοῖσι μὲν αὐτῶν ἀργύριον ἀπαγινέουσι
 εἴρητο Βαβυλώνιον σταθμὸν τάλαντον ἀπαγινέειν,
 τοῖσι δὲ χρυσίον ἀπαγινέουσι Εὐβοϊκόν· τὸ δὲ Βα-
 βυλώνιον τάλαντον δύναται Εὐβοΐδας ἑβδομήκοντα
 μνέας. ἐπὶ γὰρ Κύρου ἄρχοντος, καὶ αὐτὶς Καμβύ-
 σεω, ἦν κατεστηκὸς οὐδὲν φόρου πέρι, ἀλλὰ δῶρα
 ἀγίνεον. (διὰ δὲ ταύτην τὴν ἐπίταξιν τοῦ φόρου καὶ
 παραπλήσια ταύτῃ ἄλλα, λέγουσι Πέρσαι ὡς Δαρεῖος
 μὲν ἦν κάπηλος· Καμβύσης δὲ δεσπότης· Κύρος δὲ
 πατήρ· ὁ μὲν ὅτι ἐκαπήλευε πάντα τὰ πρήγματα· ὁ
 δὲ ὅτι χαλεπὸς τε ἦν καὶ ὀλίγωρος· ὁ δὲ ὅτι ἦκίως
 90 τε, καὶ ἀγαθὰ σφι πάντα ἐμηχανήσατο.) Ἄπὸ μὲν
 δὴ Ἰώνων, καὶ Μαγνήτων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ Αἰο-
 λέων, καὶ Καρῶν, καὶ Λυκίων, καὶ Μιλησίων, καὶ
 Παμφύλων, (εἰς γὰρ ἦν οἱ τεταγμένος φόρος οὗτος,)
 προσήϊε τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου. ὁ μὲν δὴ
 πρῶτος οὗτός οἱ νομὸς κατεστήκεε. ἀπὸ δὲ Μυσῶν,
 καὶ Λυδῶν, καὶ Λασονίων, καὶ Καβαλίων, καὶ Ὑγεν-
 νέων, πεντακόσια τάλαντα· νομὸς δεύτερος οὗτος.
 ἀπὸ δὲ Ἑλλησποντίων τῶν ἐπὶ δεξιὰ ἐσπλέοντι, καὶ
 Φρυγῶν, καὶ Θρηάκων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ Παφλα-
 γόνων, καὶ Μαρνανδυνῶν, καὶ Συρίων, ἑξήκοντα καὶ
 τριηκόσια ἦν τάλαντα φόρος· νομὸς τρίτος οὗτος.
 ἀπὸ δὲ Κιλικίων ἵπποι τε λευκοὶ ἑξήκοντα καὶ τριη-

κόσιοι, ἐκάστης ἡμέρης εἰς γινόμενος, καὶ τάλαντα ἀργυρίου πεντακόσια· τούτων τεσσεράκοντα μὲν καὶ ἑκατὸν εἰς τὴν φρουρέουσιν ἵππον τὴν Κιλικίην χώραν ἀναισιμοῦτο, τὰ δὲ τριηκόσια καὶ ἐξήκοντα Δαρείω ἐφοῖτα· νομὸς τέταρτος οὗτος. Ἐκ τῆς 91 Ποσειδηίου πόλιος, τὴν Ἀμφίλοχος ὁ Ἀμφιάρεω οἰκισε ἐπ' οὐροισι τοῖσι Κιλικίων τε καὶ Σύρων, ἀρξάμενον ἀπὸ ταύτης μέχρι Αἰγύπτου, πλὴν μοίρης τῆς Ἀραβίων, (ταῦτα γὰρ ἦν ἀτελέα,) πενήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν. ἔστι δὲ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ Φοινίκη τε πᾶσα καὶ Συρία ἢ Παλαιστίνη καλεομένη, καὶ Κύπρος· νομὸς πέμπτος οὗτος. ἀπ' Αἰγύπτου δὲ, καὶ Λιβύων τῶν προσεχέων Αἰγύπτῳ, καὶ Κυρήνης τε καὶ Βάρκης, (εἰς γὰρ τὸν Αἰγύπτιον νομὸν αὐταὶ ἐκεκοσμέατο,) ἑπτακόσια προσήιε τάλαντα, πάρεξ τοῦ ἐκ τῆς Μοίριος λίμνης γινομένου ἀργυρίου, τὸ ἐγένετο ἐκ τῶν ἰχθύων. τούτου τε δὴ χωρὶς τοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ ἐπιμετρομένου σίτου προσήιε ἑπτακόσια τάλαντα· πρὸς γὰρ δύο καὶ δέκα μυριάσι Περσέων τε τοῖσι ἐν τῷ Λευκῷ τείχεϊ τῷ ἐν Μέμφι κατοικημένοισι καταμετρέουσι, καὶ τοῖσι τούτων ἐπικούροισι· νομὸς ἕκτος οὗτος. Σατταγύδαι δὲ, καὶ Γανδάριοι, καὶ Δαδίκαι τε καὶ Ἀπαρύται, εἰς τῶντὸ τεταγμένοι, ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν τάλαντα προσέφερον· νομὸς οὗτος ἑβδομος. ἀπὸ Σούσων δὲ, καὶ τῆς ἄλλης Κισσίων χώρας, τριηκόσια· νομὸς ὄγδοος οὗτος. Ἐκ τῆς Βαβυλωνίας 92 δὲ, καὶ τῆς λοιπῆς Ἀσσυρίας, χιλιά οἱ προσήιε τάλαντα ἀργυρίου, καὶ παῖδες ἑκτομῖαι πεντακόσιοι· νομὸς εἵνατος οὗτος. ἀπὸ δὲ Ἀγβατάνων καὶ τῆς λοιπῆς Μηδικῆς, καὶ Παρικανίων, καὶ Ὀρθοκορυβαντίων, πενήκοντά τε καὶ τετρακόσια τάλαντα· νομὸς δέκατος οὗτος. Κάσπιοι δὲ καὶ Πανσίκαι, Παντίμαθοί τε καὶ Δαρεῖται, εἰς τῶντὸ συμφέροντες, διηκόσια τάλαντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἑνδέκατος οὗτος. ἀπὸ Βακτριανῶν δὲ μέχρι Αἰγλῶν, ἐξήκοντα καὶ

- τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν· νομὸς δυωδέκατος οὗτος.
- 93 Ἀπὸ Πακτυϊκῆς δὲ, καὶ Ἀρμενίων, καὶ τῶν προσ-
εχέων μέχρι τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου, τετρακόσια
τάλαντα· νομὸς τρίτος καὶ δέκατος οὗτος. ἀπὸ δὲ
Σαγαρτίων, καὶ Σαραγγέων, καὶ Θαμαναίων, καὶ
Οὐτίων, καὶ Μύκων, καὶ τῶν ἐν τῆσι νήσοισι οἰκε-
όντων τῶν ἐν τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσῃ, ἐν τῆσι τοὺς
ἀνασπᾶστους καλομένους κατοικίξει βασιλεὺς, ἀπὸ
τούτων πάντων ἑξακόσια τάλαντα ἐγένετο φόρος·
νομὸς τέταρτος καὶ δέκατος οὗτος. Σάκαι δὲ καὶ
Κάσπιοι πενήκοντα καὶ διηκόσια ἀγίνεον τάλαντα·
νομὸς πέμπτος καὶ δέκατος οὗτος. Πάρθοι δὲ, καὶ
Χοράσμιοι, καὶ Σόγδοι τε καὶ Ἄρειοι, τριηκόσια
- 94 τάλαντα· νομὸς ἕκτος καὶ δέκατος οὗτος. Παρικάνιοι
δὲ, καὶ Αἰθίοπες οἱ ἐκ τῆς Ἀσίας, τετρακόσια τάλ-
αντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἕβδομος καὶ δέκατος οὗτος.
Ματιηνοῖσι δὲ, καὶ Σάσπειρσι, καὶ Ἀλαροδίοισι δι-
ηκόσια ἐπετέτακτο τάλαντα· νομὸς ὄγδοος καὶ δέκατος
οὗτος. Μόσχοισι δὲ, καὶ Τιβαρηνοῖσι, καὶ Μάκρωσι,
καὶ Μοσσυνοίοισι, καὶ Μαρσί, τριηκόσια τάλαντα
προεῖρητο· νομὸς εἵνατος καὶ δέκατος οὗτος. Ἰνδῶν
δὲ πλήθός τε πολλῶ πλείστον ἔστι πάντων τῶν ἡμεῖς
ἴδμεν ἀνθρώπων, καὶ φόρον ἀπαγίνεον πρὸς πάντας
τοὺς ἄλλους, ἑξήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα ψήγ-
ματος· νομὸς εἰκοστὸς οὗτος. Τὸ μὲν δὴ ἀργύριον
τὸ Βαβυλώνιον πρὸς τὸ Εὐβοϊκὸν συμβαλλεόμενον
τάλαντον γίνεται τεσσεράκοντα καὶ πεντακόσια καὶ
εἰνακισχίλια τάλαντα. τὸ δὲ χρυσίον τρισκαίδε-
καστάσιον λογιζόμενον, τὸ ψῆγμα εὐρίσκεται ἐν
Εὐβοϊκῶν τάλαντων ὀγδώκοντα καὶ ἑξακοσίων καὶ
τετρακισχιλίω. τούτων ὧν πάντων συντιθεμένων τὸ
πλήθος, Εὐβοϊκὰ τάλαντα συνελέγετο ἐς τὸν ἐπέτειον
φόρον Δαρείῳ μύρια καὶ τετρακισχίλια καὶ πεντα-
κόσια καὶ ἑξήκοντα· τὸ δ' ἔτι τούτων ἔλασσον ἀπιεῖς,
- 96 οὐ λέγω. Οὗτος Δαρείῳ προσῆιε φόρος ἀπὸ τε τῆς
Ἀσίας καὶ τῆς Διβύης ὀλιγαχόθεν· προϊόντος μὲν

τοι τοῦ χρόνου, καὶ ἀπὸ νήσων προσήϊε ἄλλος φόρος καὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ μέχρι Θεσσαλίας οἰκημένων. τοῦτον τὸν φόρον θησαυρίζει ὁ βασιλεὺς τρόπῳ τοιῶδε· ἐς πίθους κεραμίνους τήξας καταχέει· πλήσας δὲ τὸ ἄγγος, περιαιρέει τὸν κέραμον· ἐπεὰν δὲ δεηθῇ χρημάτων, κατακόπτει τοσοῦτο ὅσου ἂν ἐκάστοτε δέηται.

Αὗται μὲν νυν ἀρχαί τε ἦσαν καὶ φόρων ἐπιτάξεις. 97 ἡ Περσις δὲ χώρα μόνη μοι οὐκ εἴρηται δασμοφόρος· ἀτελέα γὰρ Πέρσαι νέμονται χώραν. οἶδε δὲ φόρον μὲν οὐδένα ἐτάχθησαν φέρειν, δῶρα δὲ ἀγίνεον· Αἰθίοπες οἱ πρόσουροι Αἰγύπτῳ, τοὺς Καμβύσης ἐλαύνων ἐπὶ τοὺς Μακροβίους Αἰθίοπας κατεστρέψατο· οἱ περὶ τε Νύσῃν τὴν ἰρὴν κατοίκηνται καὶ τῷ Διονύσῳ ἀνάγουσι τὰς ὀρτάς. οὗτοι οἱ Αἰθίοπες, καὶ οἱ πλησιόχωροι τούτοισι, σπέρματι μὲν χρέωνται τῷ αὐτῷ τῷ καὶ οἱ Καλαντίαι Ἴνδοί· οἰκήματα δὲ ἔκτηνται κατάγαια· οὗτοι συναμφότεροι διὰ τρίτου ἔτεος ἀγίνεον, ἀγινέουσι δὲ καὶ τὸ μέχρι ἐμεῦ, δύο χοίνικας ἀπύρου χρυσίου, καὶ διηκοσίας φάλαγγας ἐβένου, καὶ πέντε παῖδας Αἰθίοπας, καὶ ἐλέφαντος ὀδόντας μεγάλους εἴκοσι. Κόλχοι δὲ ἐτάξαντο ἐς τὴν δωρεὴν, καὶ οἱ προσεχές μέχρι τοῦ Καυκάσιος οὐρεος· ἐς τοῦτο γὰρ τὸ οὐρος ὑπὸ Πέρσησι ἄρχεται· τὰ δὲ πρὸς βορῆν ἄνεμον τοῦ Καυκάσιος Περσέων οὐδὲν ἔτι φροντίζει. οὗτοι ὦν δῶρα τὰ ἐτάξαντο ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ διὰ πεντετηρίδος ἀγίνεον, ἑκατὸν παῖδας καὶ ἑκατὸν παρθένους. Ἀράβιοι δὲ χίλια τάλαντα ἀγίνεον λιβανωτοῦ ἀνὰ πᾶν ἔτος. ταῦτα μὲν οὗτοι δῶρα πάρεξ τοῦ φόρου βασιλεῖ ἐκόμιζον.

Τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν πολλὸν οἱ Ἴνδοι, ἀπ' 98 οὗ τὸ ψῆγμα τῷ βασιλεῖ τὸ εἰρημένον κομίζουσι, τρόπῳ τοιῶδε κτέωνται· ἔστι τῆς Ἰνδικῆς χώρας τὸ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ψάμμος· τῶν γὰρ ἡμεῖς ἴδμεν, τῶν καὶ περὶ ἀτρεκές τι λέγεται, πρῶτοι πρὸς ἡῶ καὶ ἡλίου ἀνατολὰς οἰκέουσι ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ

- Ἰνδοί· Ἰνδῶν γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἡῶ ἔρημῆ ἐστὶ, διὰ τὴν ψάμμον. ἔστι δὲ πολλὰ ἔθνεα Ἰνδῶν καὶ οὐκ ὁμόφωνα σφισι· καὶ οἱ μὲν αὐτῶν νομάδες εἰσὶ, οἱ δὲ οὐ· οἱ δὲ ἐν τοῖσι ἔλεσι οἰκέουσι τοῦ ποταμοῦ καὶ ἰχθύας σιτέονται ὤμους, τοὺς αἰρέουσι ἐκ πλοίων καλαμίνων ὀρμεώμενοι· καλάμου δὲ ἐν γόνυ πλοῖον ἕκαστον ποιέεται. οὗτοι μὲν δὴ τῶν Ἰνδῶν φορέουσι ἐσθῆτα φλοῖνην· ἐπεὰν ἐκ τοῦ ποταμοῦ φλοῦν ἀμήσωσι καὶ κόψωσι, τὸ ἐνθεῦτεν φορμοῦ τρόπον κατα-
- 99 πλέξαντες, ὡς θώρηκα ἐνδυνέουσι. Ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν πρὸς ἡῶ οἰκέοντες τούτων νομάδες εἰσὶ, κρεῶν ἐδεσταὶ ὤμων· καλέονται δὲ Παδαῖοι· νομαίοισι δὲ τοιοῖσδε λέγονται χρᾶσθαι· ὅς ἂν κάμη τῶν ἀστῶν, ἦν τε γυνὴ ἦν τε ἀνὴρ, τὸν μὲν ἄνδρα ἄνδρες οἱ μάλιστά οἱ ὀμιλέοντες κτείνουσι, φάμενοι αὐτὸν τηρόμενον τῇ νούσῳ τὰ κρέα σφίσι διαφθείρεσθαι· ὁ δὲ ἄπαρνός ἐστι μὴ μὲν νοσέειν, οἱ δὲ οὐ συγγνωσκόμενοι ἀποκτείναντες κατευωχέονται· ἦν δὲ γυνὴ κάμη, ὡσαύτως αἱ ἐπιχρεώμεναι μάλιστα γυναῖκες ταῦτα τοῖσι ἀνδράσι ποιεῦσι· τὸν γὰρ δὴ ἐς γῆρας ἀπικόμενον θύσαντες κατευωχέονται· ἐς δὲ τούτου λόγον οὐ πολλοὶ τινες αὐτῶν ἀπικνεύονται· πρὸ γὰρ τοῦ τὸν
- 100 ἐς νοῦσον πίπτοντα πάντα κτείνουσι. Ἐτέρων δὲ ἐστὶ Ἰνδῶν ὁδε ἄλλος τρόπος· οὔτε κτείνουσι οὐδὲν ἔμψυχον, οὔτε τι σπείρουσι, οὔτε οἰκίας νομίζουσι ἐκτῆσθαι· ποιηφαγέουσι δέ· καὶ αὐτοῖσί ἐστι ὅσον κέγχρος τὸ μέγαθος ἐν κάλυκι αὐτόματον ἐκ τῆς γῆς γινόμενον· τὸ συλλέγοντες, αὐτῇ κάλυκι ἔψουσί τε καὶ σιτέονται. ὅς δ' ἂν ἐς νοῦσον αὐτῶν πέσῃ, ἐλθὼν ἐς τὴν ἔρημον κέεται· φροντίζει δὲ οὐδεὶς οὐτ' ἀπο-
- 101 θανόντος οὔτε κάμνοντος. Μίξις δὲ τούτων τῶν Ἰνδῶν τῶν κατέλεξα πάντων ἐμφανῆς ἐστὶ, κατάπερ τῶν προβάτων· καὶ τὸ χρῶμα φορέουσι ὁμοῖον πάντες καὶ παραπλήσιον Αἰθίοψι· ἡ γονὴ δὲ αὐτῶν τὴν ἀπίενται ἐς τὰς γυναῖκας, οὐ, κατάπερ τῶν ἄλλων ἰνθρώπων, ἐστὶ λευκὴ, ἀλλὰ μέλαινα· κατάπερ τὸ

χρῶμα· τοιαύτην δὲ καὶ Αἰθίοπες ἀπίενται θορήν. οὗτοι μὲν τῶν Ἰνδῶν ἑκαστέρῳ τῶν Περσέων οἰκέουσι, καὶ πρὸς νότου ἀνέμου· καὶ Δαρείου βασιλέως οὐδαμὰ ὑπήκουσαν.

*Ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν Κασπατέρῳ τε πόλι καὶ τῇ 102 Πακτυϊκῇ χώρῃ εἰσὶ πρόσουροι, πρὸς ἄρκτου τε καὶ βορέω ἀνέμου κατοικημένοι τῶν ἄλλων Ἰνδῶν, οἱ Βακτρίοισι παραπλησίην ἔχουσι δίαίταν. οὗτοι καὶ μαχιμώτατοί εἰσι Ἰνδῶν, καὶ οἱ ἐπὶ τὸν χρυσὸν στελλόμενοι εἰσὶ οὗτοι. κατὰ γὰρ τοῦτό ἐστι ἐρημίη διὰ τὴν ψάμμον· ἐν δὴ ὧν τῇ ἐρημίῃ ταύτῃ καὶ τῇ ψάμμῳ γίνονται μύρμηκες μεγάθεα ἔχοντες κυνῶν μὲν ἐλάσσονα ἀλωπέκεων δὲ μέζονα· εἰσὶ γὰρ αὐτῶν καὶ παρὰ βασιλεῖ τῶν Περσέων, ἐνθεῦτεν θηρευθέντες. οὗτοι ὧν οἱ μύρμηκες ποιούμενοι οἴκησιν ὑπὸ γῆν, ἀναφορέουσι τὴν ψάμμον, κατάπερ οἱ ἐν τοῖσι Ἑλλησι μύρμηκες, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον· εἰσὶ δὲ καὶ τὸ εἶδος ὁμοιότατοι οὗτοι· ἡ δὲ ψάμμος ἢ ἀναφερομένη ἐστὶ χρυσίτις. ἐπὶ δὴ ταύτην τὴν ψάμμον στέλλονται ἐς τὴν ἐρήμον οἱ Ἰνδοὶ, ζευξάμενος ἕκαστος κάμηλους τρεῖς, σειρηφόρον μὲν ἑκατέρωθεν ἔρσενά παρῆλκειν, θήλεαν δὲ ἐς μέσον· ἐπὶ ταύτην δὴ αὐτὸς ἀναβαίνει, ἐπιτηδεύσας ὅκως ἀπὸ τέκνων ὡς νεωτάτων ἀποσπάσας ζεύξει· αἱ γὰρ σφι κάμηλοι ἵππων οὐκ ἦσσονες ἐς ταχύτητά εἰσι· χωρὶς δὲ, ἄχθεα δυνατώτεραι πολλὸν φέρειν. Τὸ 103 μὲν δὴ εἶδος ὁκοῖόν τι ἔχει ἢ κάμηλος, ἐπισταμένοισι τοῖσι Ἑλλησι οὐ συγγράφω· τὸ δὲ μὴ ἐπιστάται αὐτῆς, τοῦτο φράσω· κάμηλος ἐν τοῖσι ὀπισθίοισι σκέλεσι ἔχει τέσσερας μηρούς, καὶ γούνατα τέσσερα· τὰ δὲ αἰδοῖα διὰ τῶν ὀπισθίων σκελέων πρὸς τὴν οὐρὴν τετραμμένα. Οἱ δὲ δὴ Ἰνδοὶ 104 τρόπῳ τοιούτῳ καὶ ζεύξει τοιαύτην χρεάμενοι, ἐλαύνουσι ἐπὶ τὸν χρυσὸν, λελογισμένως ὅκως ἂν καυμάτων τῶν θερμοτάτων ἐόντων ἔσονται ἐν τῇ ἄρπαγῇ· ὑπὸ γὰρ τοῦ καύματος οἱ μύρμηκες ἀφανέες γίνονται

ὑπὸ γῆν. θερμότατος δὲ ἐστὶ ὁ ἥλιος τούτοισι τοῖσι ἀνθρώποισι τὸ ἐθινόν, οὐ κατάπερ τοῖσι ἄλλοισι μεσαμβρίας, ἀλλ' ὑπερτείλας μέχρις οὗ ἀγορῆς διαλύσιος· τούτον δὲ τὸν χρόνον καίει πολλῶ μᾶλλον ἢ τῇ μεσαμβρίῃ τὴν Ἑλλάδα, οὕτως ὥστ' ἐν ὕδατι λόγος αὐτούς ἐστὶ βρέχεσθαι τηνικαῦτα· μεσοῦσα δὲ ἡ ἡμέρη σχεδὸν παραπλησίως καίει τοὺς τε ἄλλους ἀνθρώπους καὶ τοὺς Ἰνδοὺς. ἀποκλιναμένης δὲ τῆς μεσαμβρίας, γίνεται σφί ὁ ἥλιος κατάπερ τοῖσι ἄλλοισι ὁ ἐθινός· καὶ τὸ ἀπὸ τούτου ἐπιὼν ἐπὶ μᾶλλον ψύχει, ἐς ὃ ἐπὶ δυσμῆσι ἐὼν καὶ
 105 τὸ κάρτα ψύχει. Ἐπεὰν δὲ ἔλθωσι ἐς τὸν χώρον οἱ Ἰνδοὶ ἔχοντες θυλάκια, ἐμπλήσαντες ταῦτα τῆς ψάμμου τὴν ταχίστην ἐλαύνουσι ὀπίσω· αὐτίκα γὰρ οἱ μύρμηκες ὀδμῆ (ὡς δὴ λέγεται ὑπὸ Περσέων) μαθόντες διώκουσι· εἶναι δὲ ταχύτητα οὐδενὶ ἐτέρῳ ὁμοῖον, οὕτω ὥστε, εἰ μὴ προλαμβάνειν τοὺς Ἰνδοὺς τῆς ὁδοῦ ἐν ᾧ τοὺς μύρμηκας συλλέγεσθαι, οὐδένα ἂν σφεων ἀποσώζεσθαι· τοὺς μὲν νυν ἔρσενας τῶν καμήλων (εἶναι γὰρ ἤσσονας θεῖν τῶν θηλέων) καὶ παραλύεσθαι ἐπελκομένους οὐκ ὁμοῦ ἀμφοτέρους· τὰς δὲ θηλέας ἀναμιμνησκομένας τῶν ἔλιπον τέκνων ἐνδιδόναί μαλακὸν οὐδέν. τὸν μὲν δὴ πλέω τοῦ χρυσοῦ οὕτω οἱ Ἰνδοὶ κτῶνται, ὡς Πέρσαι φασί· ἄλλος δὲ σπανιώτερός ἐστι ἐν τῇ χώρῃ ὀρυσσόμενος.

106 Αἱ δ' ἐσχατιαὶ κως τῆς οἰκουμένης τὰ κάλλιστα ἔλαχον, κατάπερ ἡ Ἑλλὰς τὰς ὥρας πολλόν τι κάλλιστα κεκραμένας ἔλαχε. τοῦτο μὲν γὰρ πρὸς τὴν ἕω ἐσχάτη τῶν οἰκειομένων ἡ Ἰνδικὴ ἐστὶ, ὥσπερ ὀλίγον πρότερον εἴρηκα· ἐν ταύτῃ, τοῦτο μὲν τὰ ἔμψυχα τετράποδά τε καὶ τὰ πετηνὰ πολλῶ μέζω ἢ ἐν τοῖσι ἄλλοισι χωρίοισι ἐστὶ, πάρεξ τῶν ἵππων· τούτῳ δὲ ἐσσοῦνται ὑπὸ τῶν Μηδικῶν, Νισαίων δὲ καλευμένων, ἵππων· τοῦτο δὲ χρυσὸς ἀπλετος αὐτόθι ἐστὶ, ὁ μὲν ὀρυσσόμενος, ὁ δὲ καταφορεύμενος ὑπὸ

ποταμῶν, ὃ δὲ, ὥσπερ ἐσήμηνα, ἀρπαζόμενος. τὰ δὲ δένδρεα τὰ ἄγρια αὐτόθι φέρει καρπὸν εἴρια, καλλονῇ τε προφέροντα καὶ ἀρετῇ τῶν ἀπὸ τῶν οἴων· καὶ ἐσθῆτι οἱ Ἴνδοι ἀπὸ τούτων τῶν δενδρέων χρέωνται. Πρὸς δ' αὖ μεσαμβρίας ἐσχάτη 107 Ἀραβίῃ τῶν οἰκεομένων χωρέων ἐστὶ· ἐν δὲ ταύτῃ λιβανωτός τέ ἐστι μούνη χωρέων πασῶν φυόμενος, καὶ σμύρνη, καὶ κασίη, καὶ κιννάμωμον, καὶ λήδανον. ταῦτα πάντα, πλὴν τῆς σμύρνης, δυσπετέως κτέωνται οἱ Ἀράβιοι. τὸν μὲν γε λιβανωτὸν συλλέγουσι, τὴν στύρακα θυμιῶντες τὴν ἐς Ἑλληνας Φοίνικες ἐξάγουσι· ταύτην θυμιῶντες λαμβάνουσι· τὰ γὰρ δένδρεα ταῦτα τὰ λιβανωτοφόρα ὄφιοις ὑπόπτεροι, μικροὶ τὰ μεγάθεα, ποικίλοι τὰ εἶδεα, φυλάσσουσι, πλήθει πολλοὶ περὶ δένδρον ἕκαστον· οὗτοι οἵπερ ἐπ' Αἴγυπτον ἐπιστρατεύονται· οὐδενὶ δὲ ἄλλῳ ἀπελαύνονται ἀπὸ τῶν δενδρέων, ἢ τῆς στύρακος τῷ καπνῷ. Λέγουσι δὲ καὶ τόδε 108 Ἀράβιοι, ὡς πᾶσα ἂν γῆ ἐπίμπλατο τῶν ὀφίων τούτων, εἰ μὴ γίνεσθαι κατ' αὐτοὺς οἶόν τι κατὰ τὰς ἐχίδνας ἠπιστάμην γίνεσθαι. καὶ κως τοῦ θεοῦ ἢ προνοίῃ, ὥσπερ καὶ οἶκός ἐστι, εὐῦσα σοφή· ὅσα μὲν γὰρ ψυχὴν τε δειλὰ καὶ ἐδώδιμα, ταῦτα μὲν πάντα πολύγονα πεποίηκεν, ἵνα μὴ ἐπιλίπη κατεσθιόμενα· ὅσα δὲ σχέτλια καὶ ἀνηρά, ὀλιγόγονα. τοῦτο μὲν, ὅτι ὁ λαγὸς ὑπὸ παντὸς θηρεύεται θηρίου καὶ ὄρνιθος καὶ ἀνθρώπου, οὕτω δὴ τι πολύγονόν ἐστι· ἐπικυΐσκειται μῦνον πάντων θηρίων· καὶ τὸ μὲν δασὺ τῶν τέκνων ἐν τῇ γαστρὶ, τὸ δὲ ψιλόν, τὸ δὲ ἄρτι ἐν τῆσι μήτρησι πλάσσεται, τὸ δὲ ἀναιρέεται· τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι. ἢ δὲ δὴ λέαινα, ἐὼν ἰσχυρότατον καὶ θρασύτατον, ἅπαξ ἐν τῷ βίῳ τίκτει ἕν· τίκτουσα γὰρ συνεκβάλλει τῷ τέκνῳ τὰς μήτρας· τὸ δὲ αἷτιον τούτου τόδε ἐστὶ· ἐπεὰν ὁ σκύμνος ἐν τῇ μήτρῃ ἐὼν ἀρχῆται διακινεόμενος, ὃ δὲ ἔχων ὄνυχας θηρίων πολλὸν πάντων ὀξύτατους,

- ἀμύσσει τὰς μήτρας· αὐξανόμενός τε δὴ πολλῶ
 μᾶλλον ἐσικνέεται καταγνάφων· πέλας τε δὴ ὁ
 τόκος ἐστὶ, καὶ τὸ παράπαν λείπεται αὐτέων ὑγιᾶς
 109 οὐδὲ ἐν. Ὡς δὲ καὶ αἱ ἔχιδναί τε καὶ οἱ ἐν Ἀρα-
 βίοισι ὑπόπτεροι ὄφιοι, εἰ ἐγίνοντο ὡς ἡ φύσις
 αὐτοῖσι ὑπάρχει, οὐκ ἂν ἦν βιώσιμα ἀνθρώποισι·
 νῦν δ', ἐπεὰν θορνύωνται κατὰ ζεύγεα, καὶ ἐν αὐτῇ ἡ
 ὄφρησιν τῇ ἐκποιήσῃ, ἀπιευμένου αὐτοῦ τὴν γονὴν,
 ἡ θήλεα ἀπτεται τῆς δειρῆς, καὶ ἐμφύσα, οὐκ ἀνίει
 πρὶν ἂν διαφάγῃ. ὁ μὲν δὴ ἔρσην ἀποθνήσκει
 τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ· ἡ δὲ θήλεα τίσιν τοιήνδε ἀπο-
 τίνει τῷ ἔρσει· τῷ γονεὶ τιμωρέοντα ἔτι ἐν τῇ
 γαστρὶ ἔοντα· τὰ τέκνα διεσθίει τὴν μήτραν, διαφα-
 γόντα δὲ τὴν νηδὺν αὐτῆς, οὕτω τὴν ἐκδυσιν ποιέ-
 εται· οἱ δὲ ἄλλοι ὄφιοι, ἔοντες ἀνθρώπων οὐ δηλή-
 μονες, τίκτουσί τε ὡὰ, καὶ ἐκλέπουσι πολλόν τι
 χρήμα τῶν τέκνων· αἱ μὲν δὴ νῦν ἔχιδναι κατὰ
 πᾶσαν τὴν γῆν εἰσὶ· οἱ δὲ ὑπόπτεροι ἔοντες ἀθρόοι
 εἰσὶ ἐν τῇ Ἀραβίῃ, καὶ οὐδαμῇ ἄλλῃ· κατὰ τοῦτο
 δοκέουσι πολλοὶ εἶναι.
- 110 Τὸν μὲν δὴ λιβανωτὸν τοῦτον οὕτω κτῶνται
 Ἀράβιοι, τὴν δὲ κασίην ὧδε· ἐπεὰν καταδήσωνται
 βύρσησι καὶ δέρμασι ἄλλοισι πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ
 πρόσωπον, πλην αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν, ἔρχονται
 ἐπὶ τὴν κασίην· ἡ δὲ ἐν λίμνῃ φύεται οὐ βαθέη·
 περὶ δὲ αὐτὴν καὶ ἐν αὐτῇ αὐλίζεται κου θηρία
 πτερωτὰ, τῆσι νυκτερίσι προσεΐκελα μάλιστα· καὶ
 τέτριγε δεινόν· καὶ ἐς ἀλκὴν ἄλκιμα· τὰ δὴ ἀπαμυ-
 νομένους ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν, οὕτω δρέπειν τὴν
- 111 κασίην. Τὸ δὲ δὴ κιννάμωμον ἔτι τούτων θωυμα-
 στότερον συλλέγουσι· ὅκου μὲν γὰρ γίνεται, καὶ
 ἦτις μιν γῆ ἡ τρέφουσα ἐστὶ, οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν·
 πλην ὅτι, λόγῳ οἰκότητι χρεώμενοι, ἐν τοισίδε χωρίοισι
 φασὶ τινες αὐτὸ φύεσθαι ἐν τοῖσι ὁ Διόνυσος ἐτρά-
 φη· ὄρνιθας δὲ λέγουσι μεγάλας φορέειν ταῦτα τὰ
 κάρφεια, τὰ ἡμεῖς ἀπὸ Φοινίκων μαθόντες κιννάμωμον

καλέομεν· φορέειν δὲ τὰς ὄρνιθας ἐς νεοσσιᾶς προσ-
 πεπλασμένας ἐκ πηλοῦ πρὸς ἀποκρήμνοισι οὔρεσι,
 ἔνθα πρόσβασιν ἀνθρώπῳ οὐδεμίαν εἶναι· πρὸς ὧν
 δὴ ταῦτα τοὺς Ἀραβίους σοφίζεσθαι τάδε· βοῶν τε
 καὶ ὄνων τῶν ἀπογινομένων καὶ τῶν ἄλλων ὑποζυ-
 γίων τὰ μέλα διαταμόντας ὡς μέγιστα, κομίζειν ἐς
 ταῦτα τὰ χωρία· καὶ σφρα θέντας ἀγχοῦ τῶν νεοσ-
 σιέων, ἀπαλλάσσεσθαι ἐκάς αὐτέων· τὰς δὲ ὄρνιθας
 καταπετεωμένας τὰ τῶν ὑποζυγίων μέλα ἀναφορέειν
 ἐπὶ τὰς νεοσσιᾶς· τὰς δὲ οὐ δυναμένας ἴσχειν καταρ-
 ρήγνυσθαι ἐπὶ γῆν· τοὺς δὲ ἐπιόντας συλλέγειν
 οὔτω τὸ κιννάμωμον· συλλεγόμενον δὲ ἐκ τούτων
 ἀπικνέεσθαι ἐς τὰς ἄλλας χώρας. Τὸ δὲ δὴ λή- 112
 δανον, τὸ καλέουσι Ἀράβιοι λάδανον, ἔτι τούτου
 θωυμασιώτερον γίνεται· ἐν γὰρ δυσσοδομοτάτῳ γινό-
 μενον εὐωδέστατόν ἐστι· τῶν γὰρ αἰγῶν τῶν τράγων
 ἐν τοῖσι πώγῳσι εὐρίσκεται ἐγγινόμενον, οἷον γλοιὸς
 ἀπὸ τῆς ὕλης· χρήσιμον δ' ἐς πολλὰ τῶν μύρων
 ἐστί· θυμῳσί τε μάλιστα τοῦτο Ἀράβιοι.

Τοσαῦτα μὲν θωμάτων περὶ εἰρήσθῳ· ἀπόζει δὲ 113
 τῆς χώρας τῆς Ἀραβίης θεσπέσιον ὡς ἡδύ· δύο δὲ
 γένεα οἷων σφί ἐστι θωύματος ἄξια, τὰ οὐδαμόθι
 ἐτέρωθί ἐστι· τὸ μὲν αὐτέων ἕτερον ἔχει τὰς οὐράς
 μακράς, τριῶν πήχεων οὐκ ἐλάσσονας· τὰς εἴ τις
 ἐπεὶ σφί ἐπέλκειν, ἔλκεα ἂν ἔχοιεν, ἀνατριβο-
 μενέων πρὸς τῇ γῇ τῶν οὐρέων· νῦν δ' ἅπας τις
 τῶν ποιμένων ἐπίσταται ξυλουργέειν ἐς τοσοῦτο·
 ἀμαξίδας γὰρ ποιεῦντες, ὑποδέουσι αὐτὰς τῆσι
 οὐρῆσι, ἐνὸς ἐκάστου κτήνεος τὴν οὐρὴν ἐπὶ ἀμα-
 ξίδα ἐκάστην καταδέοντες· τὸ δὲ ἕτερον γένος τῶν
 οἷων τὰς οὐράς πλατέας φορέουσι, καὶ ἐπὶ πῆχυν
 πλάτος.

Ἀποκλινομένης δὲ μεσαμβρίας παρήκει πρὸς 114
 δύνοντα ἥλιον ἢ Αἰθιοπία χώρα, ἐσχάτη τῶν οἰκεο-
 μένων· αὕτη δὲ χρυσόν τε φέρει πολλόν καὶ ἐλέ-
 φαντας ἀμφιλαφείας, καὶ δένδρεα πάντα ἄγρια, καὶ

ἔβενον, καὶ ἄνδρας μεγίστους καὶ καλλίστους καὶ μακροβιωτάτους.

- 115 Αὐται μὲν νῦν ἔν τε τῇ Ἀσίῃ ἐσχατιαί εἰσι καὶ ἐν τῇ Λιβύῃ. περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν πρὸς ἐσπέρην ἐσχατιέων ἔχω μὲν οὐκ ἀτρεκέως λέγειν· οὔτε γὰρ ἔγωγε ἐνδέκομαι Ἡριδανόν τινα καλέεσθαι πρὸς βαρβάρων ποταμὸν, ἐκδιδόντα ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς βορῆν ἄνεμον, ἀπ' ὅτεν τὸ ἤλεκτρον φοιτᾶν λόγος ἐστὶ, οὔτε νήσους οἶδα Κασσιτερίδας εἶσας, ἐκ τῶν ὁ κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾶ· τοῦτο μὲν γὰρ, ὁ Ἡριδανὸς αὐτὸ κατηγορεῖ τὸ οὐνομα ὡς ἐστὶ Ἑλληνικὸν καὶ οὐ βάρβαρον, ὑπὸ ποιητέω δέ τινος ποιηθέν· τοῦτο δὲ, οὐδενὸς αὐτόπτεω γενομένου οὐ δύναμαι ἀκούσαι, τοῦτο μελετῶν, ὅκως θάλασσά ἐστι τὰ ἐπέκεινα τῆς Εὐρώπης· ἐξ ἐσχάτης δ' ὧν ὁ
- 116 τε κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾶ καὶ τὸ ἤλεκτρον. Πρὸς δὲ ἄρκτου τῆς Εὐρώπης πολλῶ τι πλείστος χρυσοὺς φαίνεται εἶναι· ὅκως μὲν γινόμενος, οὐκ ἔχω οὐδὲ τοῦτο ἀτρεκέως εἶπαι· λέγεται δὲ ὑπ' ἐκ τῶν γρυπῶν ἀρπάζειν Ἀριμασποῦς, ἄνδρας μονοφθάλμους· πείθομαι δὲ οὐδὲ τοῦτο, ὅκως μονοφθαλμοὶ ἄνδρες φύονται, φύσιν ἔχοντες τὴν ἄλλην ὁμοίην τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι. αἱ δὴ ὧν ἐσχατιαὶ οἴκασι, περικληῖουσαι τὴν ἄλλην χώραν καὶ ἐντὸς ἀπέργουσαι, τὰ κάλλιστα δοκίοντα ἡμῖν εἶναι καὶ σπανιώτατα ἔχειν αὐται.
- 117 Ἔστι δὲ πεδίον ἐν τῇ Ἀσίῃ περικεκλημένον οὐρεὶ πάντοθεν, διασφάγες δὲ τοῦ οὐρέος εἰσι πέντε· τοῦτο τὸ πεδίον ἦν μὲν κοτε Χορασμίων, ἐν οὐροισι ἐὼν τῶν Χορασμίων τε αὐτῶν καὶ Ὑρκανίων, καὶ Πάρθων, καὶ Σαραγγέων, καὶ Θαμαναίων· ἐπεὶ τε δὲ Πέρσαι ἔχουσι τὸ κράτος, ἐστὶ τοῦ βασιλέος. ἐκ δὴ ὧν τοῦ περικληθέντος οὐρέος τούτου ῥέει ποταμὸς μέγας, οὐνομα δὲ οἱ ἐστὶ Ἀκῆς· οὗτος πρότερον μὲν ἄρδεσκε, διαλελαμμένος πενταχοῦ, τῶν εἰρημένων τούτων τὰς χώρας, διὰ διασφάγος ἀγόμενος

ἐκάστης ἐκάστοισι· ἐπεὶ τε δὲ ὑπὸ τῷ Πέρσῃ εἰσι, πεπόνθασι τοιόνδε· τὰς διασφάγας τῶν οὐρέων ἐνδείμας ὁ βασιλεὺς, πύλας ἐπ' ἐκάστη διασφάγι ἔστησε· ἀποκεκλημένον δὲ τοῦ ὕδατος τῆς διεξόδου, τὸ πεδίον τὸ ἐντὸς τῶν οὐρέων πέλαγος γίνεται, ἐνδιδόντος μὲν τοῦ ποταμοῦ ἔχοντος δὲ οὐδαμῇ ἐξήλυσιν. οὗτοι ὦν οἵπερ ἔμπροσθεν ἐώθησαν χρᾶσθαι τῷ ὕδατι, οὐκ ἔχοντες αὐτῷ χρᾶσθαι, συμφορῇ μεγάλῃ διαχρέωνται· τὸν μὲν γὰρ χειμῶνα ὕει σφι ὁ θεός, ὥσπερ καὶ τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι· τοῦ δὲ θέρους σπείροντες μελίην καὶ σήσαμον, χρήσκοντο τῷ ὕδατι· ἐπεὰν ὦν μηδὲν σφι παραδιδῶται τοῦ ὕδατος, ἐλθόντες ἐς τοὺς Πέρσας αὐτοὶ τε καὶ γυναῖκες, στάντες κατὰ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως βοῶσι ὠρνούμενοι· ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖσι δεομένοισι αὐτῶν μάλιστα ἐντέλλεται ἀνοίγειν τὰς πύλας τὰς ἐς τοῦτο φερούσας· ἐπεὰν δὲ διάκορος ἢ γῆ σφέων γένηται πίνουσα τὸ ὕδωρ, αὐταὶ μὲν αἱ πύλαι ἀποκλητόνται, ἄλλας δ' ἐντέλλεται ἀνοίγειν ἄλλοισι τοῖσι δεομένοισι μάλιστα τῶν λοιπῶν· ὡς δὲ ἐγὼ οἶδα ἀκούσας, χρήματα μεγάλα πρησόμενος ἀνοίγει, πάρεξ τοῦ φόρου· ταῦτα μὲν δὴ ἔχει οὕτω.

Τῶν δὲ τῷ Μάγῳ ἐπαναστάντων ἑπτὰ ἀνδρῶν, 118
 ἓνα αὐτῶν Ἴνταφέρνεα κατέλαβε, ὑβρίσαντα τάδε, ἀποθανεῖν αὐτίκα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν· ἤθελε ἐς τὰ βασιλῆα ἐσελθὼν χρηματίσασθαι τῷ βασιλεῖ· καὶ γὰρ δὴ καὶ ὁ νόμος οὕτω εἶχε τοῖσι ἐπαναστᾶσι τῷ Μάγῳ, ἔσοδον εἶναι παρὰ βασιλέα ἄνευ ἀγγέλου ἢν μὴ γυναικὶ τυγχάνῃ μισγόμενος ὁ βασιλεὺς· οὐκ ὄν δὴ Ἴνταφέρνης ἐδικαίει οὐδένα οἱ ἐσαγγεῖλαι, ἀλλ', ὅτι ἦν τῶν ἑπτὰ, ἐσιεῖναι ἤθελε· ὁ δὲ πυλουρός καὶ ὁ ἀγγελιηφόρος οὐ περιώρεον, φάμενοι τὸν βασιλέα γυναικὶ μίσγεσθαι· ὁ δὲ Ἴνταφέρνης δοκέων σφέας ψεύδεα λέγειν, ποιέει τοιάδε· σπασάμενος τὸν ἀκινάκεια ἀποτάμνει αὐτῶν τὰ τε ὦτα καὶ τὰς ῥίνας, καὶ ἀνείρας περὶ τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου περὶ τοὺς

119 αὐχενας σφέων ἔδησε, καὶ ἀπήκε· Οἱ δὲ τῷ βασιλεῖ δεικνύασι ἐωντούς, καὶ τὴν αἰτίην εἶπον δι' ἣν πεπονθότες εἴησαν· Δαρείος δὲ, ἀρρωδήσας μὴ κοινῶ λόγῳ οἱ ἐξ πεπονηκότες ἔωσι ταῦτα, μεταπεμπόμενος ἕνα ἕκαστον, ἀπεπειρᾶτο γνώμης εἰ συνέπαινοί εἰσι τῷ πεπονημένῳ· ἐπεὶ τε δὲ ἐξέμαθε ὡς οὐ σὺν ἐκείνοισι εἶη ταῦτα πεπονηκώς, ἔλαβε αὐτόν τε τὸν Ἰνταφέρνεα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ τοὺς οἰκητίους πάντας, ἐλπίδας πολλὰς ἔχων μετὰ τῶν συγγενέων μιν ἐπιβουλεύειν οἱ ἐπανάστασιν· συλλαβὼν δὲ σφεας ἔδησε τὴν ἐπὶ θανάτῳ· ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Ἰνταφέρνεος φοιτέουσα ἐπὶ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως, κλαίεσκε ἄν καὶ ὀδυρέσκετο· ποιεύσα δὲ αἰεὶ τῷντὸ τούτου, τὸν Δαρείον ἔπεισε οἰκτεῖραί μιν· πέμψας δὲ ἄγγελον ἔλεγε τάδε· “ὦ γύναι, βασιλεύς τοι Δαρείος διδοῖ ἕνα τῶν δεδεμένων οἰκητίων ῥύσασθαι, τὸν βούλει ἐκ πάντων.” ἡ δὲ βουλευσαμένη ὑπεκρίναντο τάδε· “εἰ μὲν δὴ μοι διδοῖ βασιλεύς ἐνὸς τὴν ψυχὴν, αἰρέομαι ἐκ πάντων τὸν ἀδελφεόν.” πυθόμενος δὲ Δαρείος ταῦτα καὶ θωμάσας τὸν λόγον, πέμψας ἠγόρευε· “ὦ γύναι, εἰρωτᾶ σε βασιλεύς, τίνα ἔχουσα γνώμην τὸν ἄνδρα τε καὶ τὰ τέκνα ἐγκαταλιποῦσα, τὸν ἀδελφεὸν εἴλευ περιεῖναί τοι· ὃς καὶ ἀλλοτριώτερός τοι τῶν παίδων, καὶ ἦσσον κεχαρισμένος τοῦ ἀνδρός ἐστι.” ἡ δ' ἀμείβετο τοῖσδε· “ὦ βασιλεῦ, ἀνὴρ μὲν μοι ἂν ἄλλος γένοιτο εἰ δαίμων ἐθέλοι, καὶ τέκνα ἄλλα εἰ ταῦτα ἀποβάλοιμι· πατὴρ δὲ καὶ μητὴρ οὐκ ἔτι μεν ζώντων, ἀδελφεὸς ἂν ἄλλος οὐδενὶ τρόπῳ γένοιτο· ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρεωμένη, ἔλεξα ταῦτα.” εὐ τε δὴ ἔδοξε τῷ Δαρείῳ εἰπεῖν ἡ γυνὴ, καὶ οἱ ἀπήκε τοῦτόν τε τὸν παραιτέτο καὶ τῶν παίδων τὸν πρεσβύτατον, ἡσθεὶς αὐτῇ· τοὺς δὲ ἄλλους ἀπέκτεινε πάντας· τῶν μὲν δὴ ἑπτὰ εἰς αὐτίκα τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀπολώλεε.

120 Κατὰ δὲ κου μάλιστα τὴν Καμβύσῳ νοῦσον ἐγένετο τάδε· ὑπὸ Κύρου κατασταθεὶς ἦν Σαρδίῳ

ὑπαρχος Ὀροίτης, ἀνὴρ Πέρσης. οὗτος ἐπεθύμησε πρήγματος οὐκ ὀσίου· οὔτε γάρ τι παθὼν οὔτε ἀκούσας μάταιον ἔπος πρὸς Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου, οὔτε ἰδὼν πρότερον, ἐπεθύμει λαβὼν αὐτὸν ἀπολέσαι, ὡς μὲν οἱ πλεῦνες λέγουσι, διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην ἐπὶ τῶν βασιλέος θυρέων κατήμενον τὸν τε Ὀροίτην καὶ ἄλλον Πέρσην, τῷ σῶνομα εἶναι Μιτραβάatea, νομοῦ ἄρχοντα τοῦ ἐν Δασκυλείῳ, τούτους ἐκ λόγων ἐς νείκεα συμπεσέειν· κρινομένων δὲ περὶ ἀρετῆς, εἰπεῖν τὸν Μιτραβάatea τῷ Ὀροίτῃ προφέροντα· “σὺ γὰρ ἐν ἀνδρῶν λόγῳ, ὃς βασιλεῖ νῆσον Σάμον πρὸς τῷ σῶ νομῷ προσκειμένην οὐ προσεκτίησας, ὧδε δὴ τι ἐοῦσαν εὐπετέα χειρωθῆναι; τὴν τῶν τις ἐπιχωρίων πεντεκαίδεκα ὀπλίτησι ἐπαναστὰς ἔσχες, καὶ νῦν αὐτῆς τυραννεύεις.” οἱ μὲν δὴ μὴν φασὶ τοῦτο ἀκούσαντα, καὶ ἀλήθησαντα τῷ ὀνειδέει, ἐπιθυμήσαι οὐκ οὔτω τὸν εἶπαντα ταῦτα τίσασθαι, ὡς Πολυκράtea πάντως ἀπολέσαι δι’ ὃν τινα κακῶς ἤκουσε. Οἱ δὲ 121 ἐλάσσονες λέγουσι, πέμψαι Ὀροίtea ἐς Σάμον κήρυκα ὅτε δὴ χρήματος δεησόμενον· οὐ γὰρ ὦν δὴ τοῦτό γε λέγεται· καὶ τὸν Πολυκράtea τυχεῖν κατακείμενον ἐν ἀνδρεῶνι, παρῆναι δὲ οἱ καὶ Ἀνακρέοντα τὸν Τήϊον· καὶ κως, εἴτ’ ἐκ προνοίης αὐτὸν κατηλογέοντα τὰ Ὀροίτεω πρήγματα, εἴτε καὶ συντυχίη τις τοιαύτη ἐπεγένετο· τὸν τε γὰρ κήρυκα τὸν Ὀροίτεω παρελθόντα διαλέγεσθαι, καὶ τὸν Πολυκράtea, τυχεῖν γὰρ ἐπεστραμμένον πρὸς τὸν τοίχον, οὔτε τι μεταστραφῆναι οὔτε ὑποκρίνασθαι· Αἰτίαι μὲν δὴ αὐταὶ 122 διφάσαι λέγονται τοῦ θανάτου τοῦ Πολυκράτεος γενέσθαι· πάρεστι δὲ πείθεσθαι ὀκοτέρη τις βούλεται αὐτέων. ὁ δὴ ὦν Ὀροίτης, ἰζόμενος ἐν Μαγνησίῃ τῇ ὑπὲρ Μαιάνδρου ποταμοῦ οἰκημένη, ἐπεμπε Μύρσον τὸν Γύγεω ἄνδρα Λυδὸν ἐς Σάμον ἀγγελίην φέροντα, μαθὼν τοῦ Πολυκράτεος τὸν νόον. Πολυκράτης γὰρ ἐστὶ πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Ἑλλήνων ὃς θαλασσοκρατεῖν ἐπενσήθη, πάρεξ Μίνωός τε τοῦ

Κνωσσίου καὶ εἰ δὴ τις ἄλλος πρότερος τούτου ἦρξε τῆς θαλάσσης· τῆς δὲ ἀνθρωπίνης λεγομένης γενεῆς Πολυκράτης ἐστὶ πρῶτος, ἐλπίδας πολλὰς ἔχων Ἰωνίης τε καὶ νήσων ἄρξειν· μαθὼν ὧν ταῦτά μιν διανοούμενον ὁ Ὅροίτης, πέμψας ἀγγελίην ἔλεγε τάδε· “Ὅροίτης Πολυκράτει ὧδε λέγει· πυνθάνομαι ἐπιβουλεύειν σε πρήγμασι μέγαλοισι, καὶ χρήματά τοι οὐκ εἶναι κατὰ τὰ φρονήματα. σὺ νῦν ὧδε ποιήσας ὀρθώσεις μὲν σεωντὸν, σώσεις δὲ καὶ ἐμέ· (ἐμοὶ γὰρ βασιλεὺς Καμβύσης ἐπιβουλεύει θάνατον, καὶ μοι τοῦτο ἐξαγγέλλεται σαφηνέως·) σὺ νῦν ἐμὲ ἐκκομίσας αὐτὸν καὶ χρήματα, τὰ μὲν αὐτῶν αὐτὸς ἔχε, τὰ δὲ ἐμὲ ἔα ἔχειν· εἵνεκέν τε χρημάτων, ἄρξεις ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος· εἰ δέ μοι ἀπιστείεις τὰ περὶ τῶν χρημάτων, πέμψον ἕστις τοι πιστότατος τυγχάνει 123 ἔων, τῷ ἐγὼ ἀποδέξω.” Ταῦτα ἀκούσας ὁ Πολυκράτης, ἦσθη τε καὶ ἐβούλετο· καὶ κως, ἰμείρετο γὰρ χρημάτων μέγας, ἀποπέμπει πρῶτα κατοψόμενον Μαιάνδριον Μαιανδρίου, ἀνδρα τῶν ἀστῶν, ὃς οἱ ἦν γραμματιστής· ὃς χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον τούτων, τὸν κόσμον τὸν ἐκ τοῦ ἀνδρεῶνος τοῦ Πολυκράτεος, ἔοντα ἀξιοθέητον, ἀνέθηκε πάντα ἐς τὸ Ἡραῖον. ὁ δὲ Ὅροίτης μαθὼν τὸν κατάσκοπον ἔοντα προσδόκιμον, ἐποίηε τοιαύδε· λάρνακας ὀκτὼ πληρώσας λίθων, πλὴν κάρτα βραχέος τοῦ περὶ αὐτὰ τὰ χεῖλεα, ἐπιπολῆς τῶν λίθων χρυσὸν ἐπέβαλε· καταδήσας δὲ τὰς λάρνακας εἶχε ἐτοίμας· ἐλθὼν δὲ ὁ Μαιάνδριος 124 καὶ θεησάμενος, ἀπήγγειλε τῷ Πολυκράτει· Ὁ δὲ, πολλὰ μὲν τῶν μαντίων ἀπαγορευόντων πολλὰ δὲ τῶν φίλων, ἐστέλλετο αὐτὸς ἀπιέναι· πρὸς δὲ, καὶ ἰδούσης τῆς θυγατρὸς ὄψιν ἐνυπνίου τοιήνδε· ἐδόκее οἱ τὸν πατέρα ἐν τῷ ἡέρι μετέωρον ἔοντα, λούσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ Διὸς, χρίεσθαι δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου· ταύτην ἰδούσα τὴν ὄψιν, παντοίῃ ἐγένετο μὴ ἀποδημήσαι τὸν Πολυκράτεια παρὰ τὸν Ὅροίτεια· καὶ δὴ καὶ ἰόντος αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πεντηκόντερον ἐπεφημίζετο· ὁ

δέ οἱ ἠπέιλησε, ἦν σῶς ἀπονοστήσῃ πολλόν μιν χρόνον παρθενεύεσθαι· ἡ δὲ ἠρήσατο ἐπιτελέα ταῦτα γενέσθαι· βούλεσθαι γὰρ παρθενεύεσθαι πλέω χρόνον ἢ τοῦ πατρὸς ἐστερηῆσθαι. Πολυκράτης δὲ 125 πάσης συμβουλῆς ἀλογήσας, ἔπλεε παρὰ τὸν Ὀροίτεα ἅμα ἀγόμενος ἄλλους τε πολλοὺς τῶν ἐταίρων ἐν δὲ δὴ καὶ Δημοκῆδεα τὸν Καλλιφῶντος, Κροτωνιήτην, ἄνδρα ἱητρὸν τε ἔοντα καὶ τὴν τέχνην ἀσκέοντα ἄριστα τῶν κατ' ἑωυτόν. ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν Μαγνησίην ὁ Πολυκράτης διεφθάρη κακῶς, οὔτε ἑωυτοῦ ἀξίως οὔτε τῶν ἑωυτοῦ φρονημάτων· ὅτι γὰρ μὴ οἱ Συρηκοσίῳ γενόμενοι τύραννοι, οὐδὲ εἰς τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν τυράννων ἀξιός ἐστι Πολυκράτει μεγαλοπρεπεῖην συμβληθῆναι. ἀποκτείνας δέ μιν οὐκ ἀξίως ἀπηγήσιος Ὀροίτης, ἀνεσταύρωσε· τῶν δὲ οἱ ἐπομένων ὅσοι μὲν ἦσαν Σάμιοι ἀπῆκε, κελεύων σφέας ἑωυτῷ χάριν εἶδέναι ἔοντας ἐλευθέρους· ὅσοι δὲ ἦσαν ξεῖνοί τε καὶ δοῦλοι τῶν ἐπομένων ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ποιούμενος εἶχε. Πολυκράτης δὲ ἀνακρεμάμενος, ἐπετέλεε πᾶσαν τὴν ὄψιν τῆς θυγατρὸς· ἐλοῦτο μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ Διὸς ὄκως ὕοι, ἐχρίετο δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἀνιείς αὐτὸς ἐκ τοῦ σώματος ἰκμάδα. Πολυκράτεος μὲν δὴ αἱ πολλαὶ εὐτυχίαι ἐς τοῦτο ἐτελεύτησαν, τῇ οἱ Ἄμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς προεμαντεύσατο.

Χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Ὀροίτεα Πολυ- 126 κράτεος τίσιες μετῆλθον. μετὰ γὰρ τὸν Καμβύσειω θάνατον καὶ τῶν Μάγων τὴν βασιληίην, μένων ἐν τῆσι Σάρδισι Ὀροίτης ὠφέλει μὲν οὐδὲν Πέρσας, ὑπὸ Μήδων ἀπαραιρημένους τὴν ἀρχήν· ὁ δὲ ἐν ταύτῃ τῇ ταραχῇ κατὰ μὲν ἔκτεινε Μιτραβάτεα τὸν ἐκ Δασκυλείου ὑπαρχον, ὃς οἱ ὠνείδισε τὰ ἐς Πολυκράτεα ἔχοντα, κατὰ δὲ τοῦ Μιτραβάτεω τὸν παῖδα Κρανάσπην, ἄνδρας ἐν Πέρσῃσι δοκίμους, ἄλλα τε ἐξύβρισε παντοῖα· καί τινα ἀγγαρήϊον Δαρείου ἐλθόντα παρ' αὐτὸν, ὡς οὐ πρὸς ἡδονὴν οἱ ἦν τὰ ἀγγελ-

λόμενα, κτείνει μιν ὀπίσω κομιζόμενον, ἄνδρας οἱ
 ὑπέισας κατ' ὄδον, ἀποκτείνας δέ μιν ἠφάνισε αὐτῷ
 127 ἵππῳ. Δαρεῖος δὲ ὡς ἔσχε τὴν ἀρχὴν, ἐπεθύμει
 τὸν Ὀροίτεα τίσασθαι, πάντων τε τῶν ἀδικημάτων
 εἵνεκεν καὶ μάλιστα Μιτραβάτεω καὶ τοῦ παιδός· ἐκ
 μὲν δὴ τῆς ἰθείης στρατὸν ἐπ' αὐτὸν οὐκ ἐδόκει
 πέμπειν, ἅτε οἰδεόντων ἔτι τῶν πρηγμάτων, καὶ
 νεωστὶ ἔχων τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸν Ὀροίτεα μεγάλην
 τὴν ἰσχὺν πυνθανόμενος ἔχειν· τὸν χίλιοι μὲν Περ-
 σέων ἐδορυφόρεον, εἶχε δὲ νομὸν τὸν τε Φρύγιον καὶ
 Λύδιον καὶ Ἴωνικόν· πρὸς ταῦτα δὴ ὦν ὁ Δαρεῖος
 τάδε ἐμηχανήσατο· συγκαλέσας Περσέων τοὺς δοκι-
 μωτάτους, ἔλεγέ σφι τάδε· “ὦ Πέρσαι, τίς ἂν μοι
 τοῦτο ὑμέων ὑποστάς ἐπιτελέσειε σοφίῃ, καὶ μὴ βίῃ
 τε καὶ ὀμίλῳ; (ἔνθα γὰρ σοφίης δέει, βίης ἔργον
 οὐδέν·) ὑμέων δὴ ὦν τίς μοι Ὀροίτεα ἢ ζῶντα ἀγά-
 γοι, ἢ ἀποκτείνειε; ὅς ὠφέλησε μὲν κῶ Πέρσας
 οὐδέν, κακὰ δὲ μεγάλα ἔοργε· τοῦτο μὲν δύο ἡμέων
 ἠίστωσε, Μιτραβάτεά τε καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ· τοῦτο
 δὲ καὶ τοὺς ἀνακαλέοντας αὐτὸν καὶ πεμπομένους ὑπ'
 ἐμεῦ κτείνει, ὑβριν οὐκ ἀνάσχετον φαίνων. πρὶν τι
 ὦν μέζον ἐξεργάσασθαι μιν Πέρσας κακὸν, καταλαμ-
 128 πτέος ἐστὶ ἡμῖν θανάτῳ.” Δαρεῖος μὲν ταῦτα
 ἐπειρώτα· τῷ δὲ ἄνδρες τριήκοντα ὑπέστησαν, αὐτὸς
 ἕκαστος ἐθέλων ποιέειν ταῦτα· ἐρίζοντας δὲ Δαρεῖος
 κατελάμβανε κελύων πάλ्लεσθαι· παλλομένων δὲ,
 λαγχάνει ἐκ πάντων Βαγαῖος ὁ Ἀρτόντεω· λαχὼν δὲ
 ὁ Βαγαῖος ποιέει τοιαύδε· βιβλία γραψάμενος πολλὰ
 καὶ περὶ πολλῶν ἔχοντα πρηγμάτων, σφρηγῖδά σφι
 ἐπέβαλε τὴν Δαρείου· μετὰ δὲ, ἥτις ἔχων ταῦτα ἐς
 τὰς Σάρδις· ἀπικόμενος δὲ καὶ Ὀροίτεω ἐς ὄψιν
 ἐλθὼν, τῶν βιβλίων ἐν ἕκαστον περιαιρέομενος ἐδίδου
 τῷ γραμματιστῇ τῷ βασιληῖ ἐπιλέγεσθαι· γραμ-
 ματιστὰς δὲ βασιληῖους οἱ πάντες ὑπαρχοὶ ἔχουσι·
 ἀποπειρέωμενος δὲ τῶν δορυφόρων ἐδίδου τὰ βιβλία
 ὁ Βαγαῖος, εἰ ἐνδεξαίματο ἀπόστασιν ἀπὸ Ὀροίτεω·

ὀρέων δέ σφεας τὰ τε βιβλία σεβομένους μεγάλως, καὶ τὰ λεγόμενα ἐκ τῶν βιβλίων ἔτι μείζονως, διδοῖ ἄλλο ἐν τῷ ἐνῆν ἔπεα τάδε· “ὦ Πέρσαι, βασιλεῖς Δαρείος ἀπαγορεύει ὑμῖν μὴ δορυφορέειν Ὀροίτεα.” οἱ δὲ ἀκούσαντες τούτων μετήκάν οἱ τὰς αἰχμᾶς· ἰδὼν δὲ τοῦτό σφεας ὁ Βαγαῖος πειθομένους τῷ βιβλίῳ, ἐνθαῦτα δὴ θαρσύσας τὸ τελευταῖον τῶν βιβλίων διδοῖ τῷ γραμματιστῇ, ἐν τῷ ἐγγράπτῳ· “Βασιλεὺς Δαρείος Πέρσησι τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐντέλλεται κτείνεω Ὀροίτεα.” οἱ δὲ δορυφόροι ὡς ἤκουσαν ταῦτα, σπασάμενοι τοὺς ἀκινάκεις κτείνουσι παραντίκα μιν. οὕτω δὴ Ὀροίτεα τὸν Πέρσην Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου τίσιες μετήλθον.

Ἀπικομένων δὲ καὶ ἀνακομισθέντων τῶν Ὀροίτεω 129 χρημάτων ἐς τὰ Σοῦσα, συνῆνεικε χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον βασιλέα Δαρεῖον ἐν ἄγρῃ θηρῶν ἀποθρῶσκοντα ἀπὸ ἵππου στραφῆναι τὸν πόδα· καὶ κως ἰσχυροτέρως ἐστράφη· ὁ γὰρ οἱ ἀστράγαλος ἐξεχώρησε ἐκ τῶν ἄρθρων. νομίζων δὲ καὶ πρότερον περὶ ἑωυτὸν ἔχειν Αἰγυπτίων τοὺς δοκέοντας εἶναι πρώτους τὴν ἱπτρικὴν, τούτοισι ἐχρήτο· οἱ δὲ στρεβλοῦντες καὶ βιώμενοι τὸν πόδα, κακὸν μῆζον ἐργάζοντο· ἐπ’ ἑπτὰ μὲν δὴ ἡμέρας καὶ ἑπτὰ νύκτας ὑπὸ τοῦ παρεόντος κακοῦ ὁ Δαρεῖος ἀγρυπνίησι εἶχετο· τῇ δὲ δὴ ὀγδόῃ ἡμέρῃ ἔχοντί οἱ φλαύρως, οἷα δὴ παρακούσας τις πρότερον ἔτι ἐν Σάρδισι τοῦ Κροτωνιήτεω Δημοκῆδος τὴν τέχνην, ἐσαγγέλλει τῷ Δαρείῳ· ὁ δὲ ἄγειν μιν τὴν ταχίστην παρ’ ἑωυτὸν ἐκέλευσε. τὸν δὲ ὡς ἐξεῦρον ἐν τοῖσι Ὀροίτεω ἀνδραπόδοισι ὄκου δὴ ἀπημελημένον, παρήγον ἐς μέσον πέδας τε ἔλκοντα, καὶ ῥάκεσι ἐσθημένον. Σταθέντα δὲ ἐς μέσον, εἰ- 130 ρώτα ὁ Δαρεῖος τὴν τέχνην εἰ ἐπίσταιτο· ὁ δ’ οὐκ ὑπέδεκετο, ἀρρωδέων μὴ ἑωυτὸν ἐκφήνας τὸ παράπαν τῆς Ἑλλάδος ἢ ἀπεστερημένος· κατεφάνη δὲ τῷ Δαρείῳ τεχνάζειν, ἐπιστάμενος· καὶ τοὺς ἀγαγόντας αὐτὸν ἐκέλευσε μάστιγᾶς τε καὶ κέντρα παραφέρειν

ἐς τὸ μέσον· ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ὦν ἐκφαίνει, φὰς ἀτρεκέως μὲν οὐκ ἐπίστασθαι ὁμιλήσας δὲ ἰητρῷ φλαύρως ἔχειν τὴν τέχνην· μετὰ δὲ, ὡς οἱ ἐπέτρεψε, Ἑλληνικοῖσι ἰήμασι χρεώμενος καὶ ἦπια μετὰ τὰ ἰσχυρὰ προσάγων, ὕπνου τέ μιν λαγχάνειν ἐποίεε καὶ ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ ὑγία μιν ἔόντα ἀπέδεξε, οὐδαμὰ ἔτι ἐλπίζοντα ἀρτίπουν ἔσεσθαι. δωρέεται δὴ μιν μετὰ ταῦτα ὁ Δαρείος πεδέων χρυσέων δύο ζεύγεσι· ὁ δὲ μιν ἐπείρετο, εἴ οἱ διπλήσιον τὸ κακὸν ἐπίτηδες νέμει ὅτι μιν ὑγία ἐποίησε; ἦσθεῖς δὲ τῷ ἔπει ὁ Δαρείος ἀποπέμπει μιν παρὰ τὰς ἑωντοῦ γυναῖκας· παράγοντες δὲ οἱ εὐνοῦχοι ἔλεγον πρὸς τὰς γυναῖκας, ὡς βασιλεῖ οὗτος εἶη ὃς τὴν ψυχὴν ἀπέδωκε· ὑποκύπτουσα δὲ αὐτέων ἑκάστη φιάλῃ ἐς τοῦ χρυσοῦ τὴν θήκην ἐδωρέετο Δημοκῆδεα οὕτω δὴ τι δαισιλεῖ δωρεῇ, ὡς τοὺς ἀποπίπτοντας ἀπὸ τῶν φιαλέων στατήρας ἐπόμενος ὁ οἰκέτης, τῷ οὐνομα ἦν Σκίτων, ἀνελέγετο· καὶ οἱ χρῆμα πολλόν τι χρυσοῦ συνελέχθη.

- 131 Ὁ δὲ Δημοκῆδης οὗτος ὧδε ἐκ Κρότωνος ἀπιγμένος Πολυκράτει ὠμίλησε· πατρὶ συνείχετο ἐν Κρότωνι ὀργὴν χαλεπῶ· τοῦτον ἐπεὶ τε οὐκ ἐδύνατο φέρειν, ἀπολιπὼν οἶχeto ἐς Αἴγιναν· καταστάς δὲ ἐς ταύτην, τῷ πρώτῳ ἔτει ὑπερεβάλετο τοὺς πρώτους ἰητροὺς, ἀσκευῆς περ ἑὼν καὶ ἔχων οὐδὲν τῶν ὅσα περὶ τὴν τέχνην ἐστὶ ἐργαλήϊα· καὶ μιν δευτέρῳ ἔτει ταλάντου Αἰγινῆται δημοσίῃ μισθεῦνται· τρίτῳ δὲ ἔτει Ἀθηναῖοι ἑκατὸν μνέων· τετάρτῳ δὲ ἔτει Πολυκράτης δυὼν ταλάντων. οὕτω μὲν ἀπῆκετο ἐς τὴν Σάμον. καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ἦκιστα Κροτωνιῆται ἰητροὶ εὐδοκίμησαν. ἐγένετο γὰρ ὦν τοῦτο ὅτε πρῶτοι μὲν Κροτωνιῆται ἰητροὶ ἐλέγοντο ἀνά τὴν Ἑλλάδα εἶναι· δεύτεροι δὲ, Κυρηναῖοι· κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον καὶ Ἀργεῖοι ἦκουον μουσικὴν
- 132 εἶναι Ἑλλήνων πρῶτοι. Τότε δὲ ὁ Δημοκῆδης ἐν τοῖσι Σούσοισι ἐξηισάμενος Δαρείον, οἰκόν τε μέ-

γιστον εἶχε καὶ ὁμοτράπεζος βασιλεῖ ἐγεγόνει· πλὴν τε ἐνὸς τοῦ ἐς Ἑλλήνας ἀπιέναι, πάντα τὰ ἄλλα οἱ παρῆν. καὶ τοῦτο μὲν τοὺς Αἰγυπτίους ἡτροὺς οἱ βασιλέα πρότερον ἰῶντο, μέλλοντας ἀνασκολοπιῆσθαι διότι ὑπὸ Ἑλλήνος ἡτροῦ ἐσώθησαν, τούτους βασιλέα παραιτησάμενος ἐρρύσατο· τοῦτο δὲ μάντιν Ἡλείον Πολυκράτει ἐπισπόμενον, καὶ ἀπημελημένον ἐν τοῖσι ἀνδραπόδοισι, ἐρρύσατο. ἦν δὲ μέγιστον πρῆγμα Δημοκίδης παρὰ βασιλεῖ.

Ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ μετὰ ταῦτα, τάδε ἄλλα συν- 133
 ἦναικε γενέσθαι. Ἀτόσση τῇ Κύρου μὲν θυγατρὶ Δαρείου δὲ γυναικὶ ἐπὶ τοῦ μαστοῦ ἔφυ φῦμα· μετὰ δὲ, ἐκραγὲν ἐνέμετο πρόσω. ὅσον μὲν δὴ χρόνον ἦν ἔλασσον, ἢ δὲ κρύπτουσα καὶ αἰσχυνομένη ἔφραζε οὐδενί· ἐπεὶ τε δὲ ἐν κακῷ ἦν, μετεπέμψατο τὸν Δημοκίδεα καὶ οἱ ἐπέδεξε· ὁ δὲ φὰς ὑγίεια ποιήσῃν, ἐξορκοῖ μιν ἢ μὴν οἱ ἀντυπουργήσῃν ἐκείνην τοῦτο τὸ ἂν αὐτῆς δεθῆ· δεῆσεσθαι δὲ οὐδενὸς τῶν ὅσα ἐς αἰσχύνην ἐστὶ φέροντα. Ὡς δὲ ἄρα μιν μετὰ ταῦτα 134
 ἰώμενος ὑγίεια ἀπέδεξε, ἐνθαῦτα δὴ διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Δημοκίδεος ἢ Ἀτοσσα, προσέφερε ἐν τῇ κοίτῃ Δαρείῳ λόγον τοιόνδε· “ὦ βασιλεῦ, ἔχων δύναμιν τοσαύτην κάτῃσαι οὔτε τι ἔθνος προσκτώμενος οὔτε δύναμιν Πέρσησι; οἶκος δὲ ἐστὶ ἀνδρα καὶ νέον καὶ χρημάτων μεγάλων δεσπότην φαίνεσθαι τι ἀποδεικνύμενον, ἵνα καὶ Πέρσαι ἐκμάθωσι ὅτι ὑπ’ ἀνδρὸς ἄρχονται. ἐπ’ ἀμφοτέρω δέ τοι φέρει ταῦτα ποιείειν, καὶ ἵνα σφέων Πέρσαι ἐπιστέωνται ἀνδρα εἶναι τὸν προεστεῶτα, καὶ ἵνα τρίβωνται πολέμῳ μηδὲ σχολῆν ἄγοντες ἐπιβουλεύσῃ τοι. νῦν γὰρ ἂν τι καὶ ἀποδέξαιο ἔργον, ἕως νέος εἰς ἡλικίην· αὐξανομένῳ γὰρ τῷ σώματι συναύξονται καὶ αἱ φρένες, γηράσκοντι δὲ συγγηράσκουσι καὶ ἐς τὰ πρήγματα πάντα ἀπαμβλύνονται.” ἢ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ διδαχῆς ἔλεγε· ὁ δ’ ἀμείβεται τοῖσδε· “ὦ γύναι, πάντα ὅσα περ αὐτὸς ἐπινοέω ποιήσῃν εἰρηκας· ἐγὼ γὰρ βεβούλευμαι, ζεύ-

ξας γέφυραν, ἐκ τῆσδε τῆς ἠπείρου ἐς τὴν ἐτέρην ἠπειρον ἐπὶ Σκύθας στρατεύεσθαι· καὶ ταῦτα ὀλίγου χρόνου ἔσται τελεύμενα.” λέγει Ἀτοσσα τὰδε· “ὄρα νυν, ἐς Σκύθας μὲν τὴν πρώτην ἵεναι ἕασον· οὔτοι γὰρ ἐπεὰν σὺ βούλῃ ἔσονται τοι· σὺ δέ μοι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατεύεσθαι· ἐπιθυμέω γὰρ, λόγῳ πυνθανομένη, Λακαίνας τέ μοι γενέσθαι θεραπαίνας καὶ Ἀργείας καὶ Ἀττικὰς καὶ Κορινθίαι· ἔχεις δὲ ἄνδρα ἐπιτηδεώτατον ἀνδρῶν πάντων δέξαι τε ἕκαστα τῆς Ἑλλάδος καὶ κατηγήσασθαι, τοῦτον ὃς σευ τὸν πόδα ἐξήισατο.” ἀμείβεται Δαρείος· “ὦ γύναι, ἐπεὶ τοίνυν τοι δοκέει τῆς Ἑλλάδος ἡμέας πρῶτα ἀποπειρᾶσθαι, κατασκόπους μοι δοκέει Περσέων πρῶτον ἄμεινον εἶναι ὁμοῦ τούτῳ τῷ σὺ λέγεις πέμψαι ἐς αὐτούς· οἱ μαθόντες καὶ ἰδόντες ἕκαστα αὐτῶν, ἐξαγγελεύουσι ἡμῖν· καὶ ἔπειτα ἐξεπιστάμενος ἐπ’ αὐτούς τρέψο-
 135 μαι.” Ταῦτα εἶπε· καὶ ἅμα ἔπος τε καὶ ἔργον ἐποίησε· ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα ἡμέρη ἐπέλαμψε, καλέσας Περσέων ἄνδρας δοκίμους πεντεκαίδεκα, ἐνετέλλετό σφι ἐπομένους Δημοκῆδεϊ διεξελεθῆναι τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἑλλάδος· ὅκως τε μὴ διαδρήσεται σφεας ὁ Δημοκῆδης, ἀλλὰ μιν πάντως ὀπίσω ἀπάξουσι. ἐντελάμενος δὲ τούτοις ταῦτα, δεύτερα καλέσας αὐτὸν Δημοκῆδεα ἐδέετο αὐτοῦ, ὅκως ἐξηγησάμενος πᾶσαν καὶ ἐπιδέξας τὴν Ἑλλάδα τοῖσι Πέρσησι ὀπίσω ἕξει· δῶρα δὲ μιν τῷ πατρὶ καὶ τοῖσι ἀδελφεοῖσι ἐκέλευε πάντα τὰ ἐκείνου ἐπιπλα λαβόντα ἄγειν, φὰς ἄλλα οἱ παραπλήσια ἀντιδώσειν· πρὸς δὲ, ἐς τὰ δῶρα ὀλκάδα οἱ ἔφη συμβαλέεσθαι πλήσας ἀγαθῶν παντοίων, τὴν ἅμα οἱ πλεύσεσθαι. Δαρείος μὲν δὴ, δοκέειν ἔμοι, ἀπ’ οὐδενὸς δολεροῦ νόου ἐπαγγέλλετό οἱ ταῦτα· Δημοκῆδης δὲ δείσας μὴ εὐ ἐκπειρῶτο Δαρείος, οὔτι ἐπιδραμῶν πάντα τὰ διδόμενα ἐδέκετο, ἀλλὰ τὰ μὲν ἑωυτοῦ κατὰ χώραν ἔφη καταλείπειν ἵνα ὀπίσω σφέα ἀπελθὺν ἔχοι· τὴν μέντοι ὀλκάδα τὴν οἱ Δαρείος ἐπαγγέλλετο ἐς τὴν δωρεὴν τοῖσι ἀδελφεοῖσι, δέ-

κεσθαι ἔφη. ἐντειλάμενος δὲ καὶ τούτῳ ταῦτα ὁ Δαρεῖος ἀποστέλλει αὐτοὺς ἐπὶ θάλασσαν.

Καταβάντες δὲ οὗτοι ἐς Φοινίκην καὶ Φοινίκης ἐς 136
Σιδῶνα πόλιν, αὐτίκα μὲν τριήρεας δύο ἐπλήρωσαν,
ἅμα δὲ αὐτῆσι καὶ γαυλὸν μέγαν παντοίων ἀγαθῶν.
παρεσκευασμένοι δὲ πάντα ἔπλεον ἐς τὴν Ἑλλάδα·
προσίσχοντες δὲ, αὐτῆς τὰ παραθαλάσσια ἐθηεύντο
καὶ ἀπεγράφοντο· ἐς ὃ τὰ πολλὰ αὐτῆς καὶ οὐνομα-
στότατα θεησάμενοι ἀπίκοντο τῆς Ἰταλίας ἐς Τά-
ραντα. ἐνθαῦτα δὲ ἐκ ῥηστῶν τῆς Δημοκῆδεος,
Ἄριστοφιλίδης τῶν Ταραντίνων ὁ βασιλεὺς τοῦτο
μὲν τὰ πηδάλια παρέλυσε τῶν Μηδικῶν νεῶν, τοῦτο
δὲ αὐτοὺς τοὺς Πέρσας ἔρξε ὡς κατασκόπους δῆθεν
ἔοντας· ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἔπασχον, ὁ Δημοκῆδης
ἐς τὴν Κρότωνα ἀπικνέεται· ἀπιγμένου δὲ ἤδη τούτου
ἐς τὴν ἑωυτοῦ, ὁ Ἄριστοφιλίδης ἔλυσε τοὺς Πέρσας,
καὶ τὰ παρέλαβε τῶν νεῶν ἀπέδωκέ σφι. Πλέοντες 137
δὲ ἐνθεῦτεν οἱ Πέρσαι καὶ διώκοντες Δημοκῆδεα ἀπι-
κνέονται ἐς τὴν Κρότωνα, εὐρόντες δὲ μιν ἀγορά-
ζοντα, ἄπτοντο αὐτοῦ· τῶν δὲ Κροτωνιητέων οἱ μὲν
καταρρωδέοντες τὰ Περσικὰ πρήγματα προΐεναι ἐτοῖ-
μοι ἦσαν, οἱ δὲ ἀντάπτοντό τε καὶ τοῖσι σκυτάλοισι
ἔπειον τοὺς Πέρσας, προΐσχομένους ἔπεα τάδε· “ἄν-
δρες Κροτωνιῆται, ὁρᾶτε τὰ ποιέετε· ἄνδρα βασιλέος
δρηπέτην γενόμενον ἐξαιρέεσθε· καὶ κῶς ταῦτα βασι-
λέϊ Δαρεῖῳ ἐκχρήσει περιϋβρίσθαι; κῶς δὲ ὑμῖν τὰ
ποιούμενα ἔξει καλῶς, ἣν ἀπέλησθε ἡμέας; ἐπὶ τίνα
δὲ τῆσδε προτέρην στρατευσόμεθα πόλιν; τίνα δὲ
προτέρην ἀνδραποδίζεσθαι πειρησόμεθα;” ταῦτα λέ-
γοντες τοὺς Κροτωνιῆτας οὐκ ὦν ἔπειθον· ἀλλ’ ἐξαι-
ρεθέντες τε τὸν Δημοκῆδεα καὶ τὸν γαυλὸν τὸν ἅμα
ἤγοντο ἀπαιρεθέντες ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην,
οὐδ’ ἔτι ἐζήτησαν τὸ προσωτέρω τῆς Ἑλλάδος ἀπι-
κόμενοι ἐκμαθεῖν, ἔστερημένοι τοῦ ἡγεμόνος. τισ-
ὄνδε μέντοι ἐνετείλατό σφι Δημοκῆδης ἀναγομέ-
νοισι, κελεύων εἰπεῖν σφέας Δαρεῖῳ ὅτι ἄρμουςται

τὴν Μίλωνος θυγατέρα Δημοκίδης γυναῖκα· τοῦ γὰρ δὴ παλαιστὴν Μίλωνος ἦν οὖνομα πολλὸν παρὰ βασιλείῃ· κατὰ δὴ τοῦτό μοι δοκέει σπεῦσαι τὸν γάμον τοῦτον τελέσας χρήματα μεγάλα Δημοκίδης, ἵνα φανῇ πρὸς Δαρείου ἑὼν καὶ ἐν τῇ ἑωντοῦ δόκι-
 138 μος. Ἀναχθέντες δὲ ἐκ τῆς Κρότωνος οἱ Πέρσαι ἐκπίπτουσι τῆσι νηυσὶ ἐς Ἴηπυγίην· καὶ σφεας δουλεύοντας ἐνθαῦτα Γίλλος ἀνὴρ Ταραντίνος φυγὰς ῥυσάμενος, ἀπήγαγε παρὰ βασιλέα Δαρεῖον· ὁ δὲ ἀντὶ τούτων ἐτοιμὸς ἦν διδόναι τοῦτο ὃ τι βούλοιο αὐτός· Γίλλος δὲ αἰρέεται κάτοδόν οἱ ἐς Τάραντα γενέσθαι, προαπηγησάμενος τὴν συμφορὴν· ἵνα δὲ μὴ συνταράξῃ τὴν Ἑλλάδα, ἣν δι' αὐτὸν στόλος μέγας πλέῃ ἐπὶ τὴν Ἰταλίην, Κνιδίους μούνοὺς ἀποχρᾶν οἱ ἔφη τοὺς κατάγοντας γίνεσθαι, δοκέων ἀπὸ τούτων ἑόντων τοῖσι Ταραντίνοισι φίλων μάλιστα δὴ τὴν κάτοδόν οἱ ἔσεσθαι. Δαρεῖος δὲ ὑποδεξάμενος ἐπετέλεε· πέμψας γὰρ ἄγγελον ἐς Κνίδον κατάγειν σφέας ἐκέλευε Γίλλον ἐς Τάραντα· πειθόμενοι δὲ Δαρεῖω Κνιδιοὶ Ταραντίνους οὐκ ὦν ἔπειθον, βίην δὲ ἀδύνατοι ἦσαν προσφέρειν. ταῦτα μὲν νυν οὕτω ἐπρήχθη· οὗτοι δὲ πρῶτοι ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπίκοντο Πέρσαι, καὶ οὗτοι διὰ τοιόνδε πρῆγμα κατάσκοποι ἐγένοντο.

139 Μετὰ δὲ ταῦτα, Σάμον βασιλεὺς Δαρεῖος αἰρεῖ πολίων πασέων πρώτην Ἑλληνίδων καὶ βαρβάρων, διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην· Καμβύσῳ τοῦ Κύρου στρατευομένου ἐπ' Αἴγυπτον, ἄλλοι τε συχνοὶ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπίκοντο Ἑλλήνων, οἱ μὲν, ὡς οἶκος, κατ' ἐμπορίην, οἱ δὲ στρατευόμενοι, οἱ δὲ τινες καὶ αὐτῆς τῆς χώρας θεηταὶ, τῶν ἦν καὶ Συλοσῶν ὁ Αἰάκεος Πολυκράτεός τε ἑὼν ἀδελφεὸς καὶ φεύγων ἐκ Σάμου. τοῦτον τὸν Συλοσῶντα κατέλαβε εὐτυχίῃ τις τοιήδε· λαβὼν χλανίδα καὶ περιβαλόμενος πυρρὴν ἠγόραζε ἐν τῇ Μέμφι· ἰδὼν δὲ αὐτὸν Δαρεῖος, δορυφόρος τε ἑὼν Καμβύσῳ καὶ λόγου οὐδενός κω μεγάλου, ἐπε-

θύμησε τῆς χλανίδος καὶ αὐτὴν προσελθὼν ὠνέετο· ὁ δὲ Συλοσῶν ὀρέων τὸν Δαρεῖον μεγάλως ἐπιθυμέοντα τῆς χλανίδος, θείῃ τύχῃ χρεώμενος λέγει· “ἐγὼ ταύτην πωλέω μὲν οὐδενὸς χρήματος· δίδωμι δὲ ἄλλως εἴ περ οὕτω δεῖ γενέσθαι.” πάντως τοι αἰνέσας ταῦτα ὁ Δαρεῖος παραλαμβάνει τὸ εἶμα. ὁ μὲν δὴ 140 Συλοσῶν ἠπίστατό οἱ τοῦτο ἀπολωλέναι δι’ εὐθηρίην· ὡς δὲ τοῦ χρόνου προβαίνοντος Καμβύσης τε ἀπέθανε καὶ τῷ Μάγῳ ἐπανέστησαν οἱ ἑπτὰ, καὶ ἐκ τῶν ἑπτὰ Δαρεῖος τὴν βασιληίην ἔσχε, πυνθάνεται ὁ Συλοσῶν ὡς ἡ βασιληίη περιεληλύθει ἐς τοῦτον τὸν ἄνδρα, τῷ κοτὲ αὐτὸς ἔδωκε ἐν Αἰγύπτῳ δεηθέντι τὸ εἶμα· ἀναβάς δὲ ἐς τὰ Σοῦσα ἕζετο ἐς τὰ πρόθυρα τῶν βασιλέος οἰκίων, καὶ ἔφη Δαρεῖου εὐεργέτης εἶναι· ἀγγέλλει ταῦτα ἀκούσας ὁ πυλουργὸς τῷ βασιλεῖ, ὁ δὲ θωνμάσας λέγει πρὸς αὐτόν· “καὶ τίς ἐστί Ἑλλήνων εὐεργέτης, ὃ ἐγὼ προαιδεῦμαι νεωστὶ μὲν τὴν ἀρχὴν ἔχων; ἀναβέβηκε δὲ τίς [ἢ οὐδεὶς] κω παρ’ ἡμέας αὐτῶν; ἔχω δὲ χρέος ὡς εἰπεῖν οὐδὲν ἄνδρὸς Ἕλληνος. ὅμως δὲ αὐτὸν παράγετε ἔσω, ἵνα εἰδῶ τί θέλων λέγει ταῦτα.” παρήγε ὁ πυλουργὸς τὸν Συλοσῶντα· στάντα δὲ ἐς μέσον εἰρώτευν οἱ ἑρμηνέες τίς τε εἶη, καὶ τί ποιήσας εὐεργέτης φησὶ εἶναι βασιλέος; εἶπε ὢν ὁ Συλοσῶν πάντα τὰ περὶ τὴν χλανίδα γενόμενα, καὶ ὡς αὐτὸς εἶη κείνος ὁ δούς· ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Δαρεῖος· “ὦ γενναίωτατε ἀνδρῶν, σὺ κείνος εἶ ὃς ἐμοὶ οὐδεμίαν ἔχοντί κω δύναμιν ἔδωκας, εἰ καὶ σμικρά; ἀλλ’ ὢν ἴση γε ἡ χάρις ὁμοίως ὡς εἰ νῦν κοθέν τι μέγα λάβοιμι· ἀνθ’ ὢν τοι χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἄπλετον δίδωμι, ὡς μή κοτέ τοι μεταμελήσει Δαρεῖον τὸν Ἰστιάσπεος εὖ ποιήσαντι.” λέγει πρὸς ταῦτα ὁ Συλοσῶν· “ἐμοὶ μήτε χρυσὸν, ὦ βασιλεῦ, μήτε ἄργυρον δίδου, ἀλλ’ ἀνασωσάμενός μοι δὸς τὴν πατρίδα Σάμον, τὴν νῦν, ἀδελφεοῦ τοῦ ἐμοῦ Πολυκράτεος ἀποθανόντος ὑπὸ Ὀροίτew, ἔχει δούλος ἡμέτερος· ταύτην μοι δὸς ἄνευ

141 τε φόνου καὶ ἐξανδραποδίσιος.” Ταῦτα ἀκούσας Δαρεῖος, ἀπέστειλε στρατιήν τε καὶ στρατηγὸν Ὄτάνεα ἀνδρῶν τῶν ἐπτὰ γενόμενον, ἐντειλάμενος ὄσων ἐδεήθη ὁ Συλοσῶν ταῦτά οἱ ποιέειν ἐπιτελέα. καταβάς δὲ ἐπὶ τὴν θάλασσαν ὁ Ὄτάνης ἔστειλε τὴν στρατιήν.

142 Τῆς δὲ Σάμου Μαιάνδριος ὁ Μαιανδρίου εἶχε τὸ κράτος, ἐπιτροπαίην παρὰ Πολυκράτεος λαβὼν τὴν ἀρχήν. τῷ δικαιοτάτῳ ἀνδρῶν βουλομένῳ γενέσθαι, οὐκ ἐξεγένετο· ἐπειδὴ γάρ οἱ ἐξαγγέλλθη ὁ Πολυκράτεος θάνατος, ἐποίηε τοιαῦτα· πρῶτα μὲν Διὸς Ἐλευθερίου βωμὸν ἰδρύσατο, καὶ τέμενος περὶ αὐτὸν οὖρισε τοῦτο τὸ νῦν ἐν τῷ προαστήτῳ ἐστί· μετὰ δὲ, ὡς οἱ ἐπεποίητο, ἐκκλησίην συναγείρας πάντων τῶν ἀστῶν ἔλεξε τάδε· “ἐμοὶ, ὡς ἴστε καὶ ὑμεῖς, σκῆπτρον καὶ δύναμις πᾶσα ἢ Πολυκράτεος ἐπιτέτραπται, καὶ μοι παρέχει νῦν ὑμέων ἄρχειν· ἐγὼ δὲ τὰ τῷ πέλας ἐπιπλήσσω αὐτὸς κατὰ δύναμιν οὐ ποιήσω· οὔτε γάρ μοι Πολυκράτης ἤρεσκε δεσπόζων ἀνδρῶν ὁμοίων ἐμῶν, οὔτε ἄλλος ὅστις τοιαῦτα ποιέει. Πολυκράτης μὲν νῦν ἐξέπλησε μοῖραν τὴν ἐμῶν· ἐγὼ δὲ ἐς μέσον τὴν ἀρχὴν τιθεὶς ἰσονομίην ὑμῖν προαγορεύω. τοσαῦτα μέντοι δικαίῳ γέρεα ἐμῶν γενέσθαι· ἐκ μὲν γε τῶν Πολυκράτεος χρημάτων ἐξαίρετα ἕξ τάλαντά μοι γενέσθαι· ἰρωσύνην δὲ πρὸς τοῦτοισι αἰρεῦμαι αὐτῷ τ’ ἐμοὶ καὶ τοῖσι ἀπ’ ἐμεῦ αἰεὶ γινομένοισι, τοῦ Διὸς τοῦ Ἐλευθερίου· τῷ αὐτός τε ἱρὸν ἰδρυσάμην, καὶ τὴν ἐλευθερίην ὑμῖν περιτίθηναι.” ὁ μὲν δὴ ταῦτα τοῖσι Σαμίοισι ἐπαγγέλλετο· τῶν δὲ τις ἐξαναστάς εἶπε· “ἀλλ’ οὐδ’ ἄξιός εἰ σύ γε ἡμέων ἄρχειν, γεγονώς τε κακὸς καὶ ἐὼν ὄλεθρος· ἀλλὰ μᾶλλον ὅκως λόγον δώσεις τῶν μετε-

143 χείριστας χρημάτων.” Ταῦτα εἶπε, ἐὼν ἐν τοῖσι ἀστοῖσι δόκιμος, τῷ οὐνομα ἦν Τελέσαρχος· Μαιάνδρος δὲ νόῳ λαβὼν ὡς εἰ μετήσει τὴν ἀρχὴν ἄλλος τις ἀντ’ αὐτοῦ τύραννος καταστήσεται, οὐδ’ ἔτι ἐν

νόῳ εἶχε μετιέναι αὐτήν· ἀλλ' ὡς ἀνεχώρησε εἰς τὴν ἀκρόπολιν, μεταπεμπόμενος ἕνα ἕκαστον ὡς δὴ λόγον τῶν χρημάτων δώσων, συνέλαβέ σφεας καὶ κατέδησε· οἱ μὲν δὴ ἐδεδέατο· Μαιάνδριον δὲ μετὰ ταῦτα κατέλαβε νοῦσος· ἐλπίζων δέ μιν ἀποθανέσθαι ὁ ἀδελφεὸς, τῷ οὐνομα ἔην Λυκάρητος, ἵνα εὐπετεστέρως κατάσχη τὰ ἐν τῇ Σάμῳ πρήγματα, κατακτείνει τοὺς δεσμώτας πάντας. οὐ γὰρ δὴ, ὡς οἴκασι, ἐβουλέατο εἶναι ἐλεύθεροι.

Ἐπειδὴ ὧν ἀπίκοντο εἰς τὴν Σάμον οἱ Πέρσαι 144
κατάγοντες Συλοσῶντα, οὔτε τίς σφι χεῖρας ἀνταίρειται ὑπόσπονδοί τε ἔφασαν εἶναι ἐτοιμοὶ οἱ τοῦ Μαιανδρίου στασιῶται καὶ αὐτὸς Μαιάνδριος ἐκχωρήσαι ἐκ τῆς νήσου· καταινέσαντος δ' ἐπὶ τούτοισι Ὅτανεω καὶ σπεισαμένου, τῶν Περσέων οἱ πλείστου ἄξιοι θρόνους θέμενοι κατεναντίον τῆς ἀκροπόλιος ἐκατέατο. Μαιανδρίῳ δὲ τῷ τυράνῳ ἦν ἀδελφεὸς 145
ὑπομαργότερος τῷ οὐνομα ἦν Χαρίλεως· οὗτος ὁ τι δὴ ἐξαμαρτῶν ἐν γοργύρῃ ἐδέδετο· καὶ δὴ τότε ἐπακούσας τε τὰ πρησσομένα καὶ διακύψας διὰ τῆς γοργύρης, ὡς εἶδε τοὺς Πέρσας εἰρηναίως κατημένους, ἐβόα τε καὶ ἔφη λέγων Μαιανδρίῳ θέλειν ἐλθεῖν εἰς λόγους· ἐπακούσας δὲ ὁ Μαιάνδριος λύσαντας αὐτὸν ἐκέλευε ἄγειν παρ' ἐωυτόν· ὡς δὲ ἄχθη τάχιστα, λοιδορέων τε καὶ κακίζων μιν ἀνέπειθε ἐπιθέσθαι τοῖσι Πέρσησι, λέγων τοιαῦδε· “ἐμὲ μὲν, ὦ κάκιστε ἀνδρῶν, ἔοντα σεωντοῦ ἀδελφεὸν καὶ ἀδικήσαντα οὐδὲν ἄξιον δεσμοῦ δῆσας γοργύρης ἠξίωσας, ὄρέων δὲ τοὺς Πέρσας ἐκβάλλοντάς τε σε καὶ ἄνοικον ποιούντας, οὐ τολμᾶς τίσασθαι οὕτω δὴ τι ἔοντας εὐπετέας χειρωθῆναι; ἀλλ' εἴ τι σύ σφεας καταρρώδηκας, ἐμοὶ δὸς τοὺς ἐπικούρους· καὶ σφεας ἐγὼ τιμωρήσομαι τῆς ἐνθάδε ἀπίξιος, αὐτὸν δὲ σε ἐκπέμψαι ἐκ τῆς νήσου ἐτοιμός εἰμι.” Ταῦτα ἔλεξε ὁ Χαρίλεως· 146
Μαιάνδριος δὲ ὑπέλαβε τὸν λόγον, ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, οὐκ εἰς τοῦτο ἀφροσύνης ἀπικόμενος ὡς δόξαί τὴν

ἔωυτοῦ δύνάμιν περιέσεσθαι τῆς βασιλείας, ἀλλὰ
 φθονήσας μᾶλλον Συλοσῶντι εἰ ἀπονητὶ ἔμελλε
 ἀπολάμψεσθαι ἀκέραιον τὴν πόλιν. ἐρεθίσας ὦν
 τοὺς Πέρσας, ἔθελε ὡς ἀσθενέστατα ποιῆσαι τὰ Σά-
 μια πρήγματα καὶ οὕτω παραδιδόναι, εὖ ἐξεπιστά-
 μενος ὡς παθόντες οἱ Πέρσαι κακῶς προσεμπικρα-
 νέεσθαι ἔμελλον τοῖσι Σαμίοισι· εἰδὼς τε ἔωυτῷ
 ἀσφαλέα ἔκδυσιν ἐοῦσαν ἐκ τῆς νήσου τότε ἐπεὰν
 αὐτὸς βούληται· ἐπεποιήτο γάρ οἱ κρυπτῇ διώρυξ ἐκ
 τῆς ἀκροπόλιος φέρουσα ἐπὶ θάλασσαν. αὐτὸς μὲν
 δὴ ὁ Μαιάνδριος ἐκπλέει ἐκ τῆς Σάμου· τοὺς δὲ ἐπι-
 κούρους πάντας ὀπίσας ὁ Χαρίλεως καὶ ἀναπετάσας
 τὰς πύλας, ἐξῆκε ἐπὶ τοὺς Πέρσας οὔτε προσδεκο-
 μένους τοιοῦτο οὐδὲν δοκέοντάς τε δὴ πάντα συμβε-
 βάναι· ἐμπεισόντες δὲ οἱ ἐπίκουροι τῶν Περσέων τοὺς
 διφροφορευμένους τε καὶ λόγου πλείστου ἔοντας ἔκ-
 τεινον. καὶ οὗτοι μὲν ταῦτα ἐποίουν ἢ δὲ ἄλλη
 στρατιῇ ἢ Περσικῇ ἐπεβοήθει· πιεζεύμενοι δὲ οἱ
 ἐπίκουροι, ὀπίσω κατειλήθησαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν.

147 Ὅτάνης δὲ ὁ στρατηγὸς ἰδὼν πάθος μέγα Πέρσας
 πεπονθότας, ἐντολὰς τε τὰς Δαρείους οἱ ἀποστέλλων
 ἐνετέλλετο, μήτε κτείνειν μηδένα Σαμίων μήτε ἀν-
 δραποδίζεσθαι ἀπαθεία τε κακῶν ἀποδοῦναι τὴν νήσον
 Συλοσῶντι, τουτέων μὲν τῶν ἐντολέων μεμνημένος
 ἐπελανθάνετο, ὁ δὲ παρήγγειλε τῇ στρατιῇ, πάντα
 τὸν ἄν λάβωσι καὶ ἄνδρα καὶ παῖδα ὁμοίως κτείνειν·
 ἐνθαῦτα τῆς στρατιῆς οἱ μὲν τὴν ἀκρόπολιν ἐπολιόρ-
 κειον οἱ δὲ ἔκτεινον πάντα τὸν ἐμποδῶν γινόμενον,

148 ὁμοίως ἔν τε ἱρῷ καὶ ἔξω ἱροῦ· Μαιάνδριος δ' ἀπο-
 δρὰς ἐκ τῆς Σάμου ἐκπλέει ἐς Λακεδαίμονα· ἀπικό-
 μενος δ' ἐς αὐτὴν καὶ ἀνενικάμενος τὰ ἔχων ἐξεχώ-
 ρησε, ἐποίηε τοιάδε· ὄκως ποτήρια ἀργυρεά τε καὶ
 χρύσεια προθείτο, οἱ μὲν θεράποντες αὐτοῦ ἐξέσμων
 αὐτὰ, ὁ δὲ ἄν τὸν χρόνον τοῦτον τῷ Κλεομένει τῷ
 Ἀναξανδρίδew ἐν λόγοισι ἔων, βασιλεύοντι Σπάρτης,
 προηγέ μιν ἐς τὰ οἰκία· ὄκως δὲ ἴδοιτο Κλεομένης

τὰ ποτήρια, ἀπεθώμαζέ τε καὶ ἐξεπλήσσετε, ὁ δὲ ἄν ἐκέλευε αὐτὸν ἀποφέρεσθαι αὐτῶν ὅσα βούλοιτο· τοῦτο καὶ δις καὶ τρίς εἶπαντος Μαιανδρίου, ὁ Κλεομένης δικαιοτάτος ἀνδρῶν γίνεται, ὅς λαβεῖν μὲν διδόμενα οὐκ ἐδικαίει· μαθὼν δὲ ὡς ἄλλοισι διδούς τῶν ἀστῶν εὐρήσεται τιμωρίην, βὰς ἐπὶ τοὺς ἐφόρους ἄμεινον εἶναι ἔφη τῇ Σπάρτῃ τὸν ξεῖνον τὸν Σάμιον ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἵνα μὴ ἀναπίεση ἢ αὐτὸν ἢ ἄλλον τινὰ Σπαρτιητέων κακὸν γενέσθαι· οἱ δ' ὑπακούσαντες ἐξεκήρυξαν Μαιάνδριον. Τὴν δὲ Σάμον σαγηνεύσαντες οἱ Πέρσαι 149 παρέδωσαν Συλοσῶντι, ἐρήμον ἐοῦσαν ἀνδρῶν. ὑστέρῳ μὲντοι χρόνῳ καὶ συγκατοίκισε αὐτὴν ὁ στρατηγὸς Ὀτάνης, ἐκ τε ὄψιος ὀνείρου καὶ νούσου ἢ μιν κατέλαβε νοσῆσαι τὰ αἰδοῖα.

Ἐπὶ δὲ Σάμον στρατεύματος ναυτικοῦ οἰχομένου 150 Βαβυλωνιοὶ ἀπέστησαν, κάρτα εὖ παρεσκευασμένοι. ἐν ὧσ' ἂν γὰρ ὁ τε Μάγος ἦρχε καὶ οἱ ἐπτὰ ἐπανέστησαν, ἐν τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ καὶ τῇ ταραχῇ ἐς τὴν πολιορκίην παρεσκευάδατο· καὶ κως ταῦτα ποιεῦντες ἐλάνθανον. ἐπεὶ τε δὲ ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἀπέστησαν, ἐποίησαν τοιόνδε· τὰς μητέρας ἐξελόντες, γυναῖκα ἕκαστος μίαν προσεξαιρέετο τὴν ἐβούλετο ἐκ τῶν ἐωυτοῦ οἰκίων· τὰς δὲ λοιπὰς ἀπάσας συναγαγόντες ἀπέπνιξαν· τὴν δὲ μίαν ἕκαστος σιτοποιὸν ἐξαιρέετο· ἀπέπνιξαν δὲ αὐτὰς ἵνα μὴ σφειν τὸν σίτον ἀναισιμώσωσι. Πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Δαρεῖος, καὶ 151 συλλέξας ἅπασαν τὴν ἐωυτοῦ δύναμιν, ἐστρατεῖετο ἐπ' αὐτούς· ἐπελάσας δὲ ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐπολιόρκεε φροντίζοντας οὐδὲν τῆς πολιορκίης· ἀναβαίνοντες γὰρ ἐπὶ τοὺς προμαχεῶνας τοῦ τείχεος οἱ Βαβυλωνιοὶ κατωρχέοντο, καὶ κατέσκωπτον Δαρεῖον καὶ τὴν στρατιὴν αὐτοῦ· καὶ τις αὐτῶν εἶπε τοῦτο τὸ ἔπος· “τί κάτησθε ἐνθαῦτα, ὦ Πέρσαι, ἀλλ' οὐκ ἀπαλλάσσεσθε; τότε γὰρ αἰρήσετε ἡμέας ἐπεὰν ἡμίονοι τέκωσι.” τοῦτο εἶπε τῶν τις Βαβυλωνίων οὐδαμὰ ἐλπύ-

- 152 ζων ἂν ἡμίονον τεκεῖν· Ἐπτά δὲ μηνῶν καὶ ἐνιαυτοῦ διεληλυθότος ἤδη, ὁ Δαρεῖός τε ἤσχαλλε καὶ ἡ στρατιὴ πᾶσα οἱ δυνατῇ εὐῶσα ἐλείν τοὺς Βαβυλωνίους· καὶ τοι πάντα σοφίσματα καὶ πάσας μηχανὰς ἐπεποιήκεε ἐς αὐτοὺς Δαρεῖος· ἀλλ' οὐδ' ὡς ἐδύνατο ἐλείν σφέας, ἄλλοισί τε σοφίσμασι πειρησάμενος καὶ δὴ καὶ τῷ Κύρος εἰλέ σφεας καὶ τούτῳ ἐπειρήθη· ἀλλὰ γὰρ δεινῶς ἦσαν ἐν φυλακῆσι οἱ Βαβυλώνιοι, οὐδέ σφεας οἶός τε ἦν ἐλείν.
- 153 Ἐνθαῦτα, εἰκοστῷ μηνί, Ζωπύρῳ τῷ Μεγαβύζου ὃς τῶν ἐπτά ἀνδρῶν ἐγένετο τῶν τὸν Μάγον κατελόντων, τούτου τοῦ Μεγαβύζου παιδί Ζωπύρῳ ἐγένετο τέρας τόδε· τῶν οἱ σιτοφόρων ἡμιόνων μία ἔτεκε· ὡς δέ οἱ ἐξαγγέλθη καὶ ὑπὸ ἀπιστίας αὐτὸς ὁ Ζώπυρος εἶδε τὸ βρέφος, ἀπείπας τοῖσι δούλοισι μηδενὶ φράζειν τὸ γεγονός, ἐβουλεύετο· καὶ οἱ πρὸς τὰ τοῦ Βαβυλωνίου ῥήματα, ὃς κατ' ἀρχὰς ἔφησε ἐπεάν περ ἡμίονοι τέκωσι τότε τὸ τεῖχος ἀλώσεσθαι, πρὸς ταύτην τὴν φήμην Ζωπύρῳ ἐδόκεε εἶναι ἀλώσιμος ἤδη ἡ Βαβυλῶν· σὺν γὰρ θεῷ ἐκεῖνόν τε εἰπεῖν καὶ ἔωυ-
- 154 τῷ τεκεῖν τὴν ἡμίονον· Ὡς δέ οἱ ἐδόκεε μόρσιμον εἶναι ἤδη τῇ Βαβυλῶνι ἀλίσκεσθαι, προσελθὼν Δαρεῖῳ ἀπεπυνθάνετο, εἰ περὶ πολλοῦ κάρτα ποιέεται τὴν Βαβυλῶνα ἐλείν; πυθόμενος δὲ ὡς πολλοῦ τιμῶτο, ἄλλο ἐβουλεύετο ὅκως αὐτός τε ἔσται ὁ ἐλὼν αὐτὴν καὶ ἔωυτοῦ τὸ ἔργον ἔσται· κάρτα γὰρ ἐν τοῖσι Πέρσησι αἱ ἀγαθοεργίαι ἐς τὸ πρόσω μεγάθεος τιμῶνται· ἄλλῳ μὲν νυν οὐκ ἐφράζετο ἔργῳ δυνατὸς εἶναι μιν ὑποχειρῆν ποιῆσαι, εἰ δ' ἔωυτὸν λωβησάμενος αὐτομολήσειε ἐς αὐτούς· ἐνθαῦτα ἐν ἐλαφρῷ ποιησάμενος, ἔωυτὸν λωβάται λώβην ἀνήκεστον· ἀποταμῶν γὰρ ἔωυτοῦ τὴν ῥίνα καὶ τὰ ὄπα, καὶ τὴν κόμην κακῶς περικείρας, καὶ μαστιγώσας, ἦλθε παρὰ
- 155 Δαρεῖον· Δαρεῖος δὲ κάρτα βαρέως ἤνείκε, ἰδὼν ἄνδρα δοκιμώτατον λελωβημένον· ἔκ τε τοῦ θρόνου ἀναπηδήσας ἀνέβωσέ τε καὶ εἶρετό μιν, ὅστις εἴη ὁ

λωβησάμενος καὶ ὁ τι ποιήσαντα; ὁ δὲ εἶπε· “οὐκ ἔστι οὗτος ὠνήρ ὅτι μὴ σὺ, τῷ ἔστι δύναμις τοσαύτη ἐμὲ δὴ ὧδε διαθεῖναι· οὔτε τις ἀλλοτρίων, ὧ βασιλεῦ, τάδε ἔργασται, ἀλλ’ αὐτὸς ἐγὼ ἐμειωτὸν, δεινὸν τι ποιούμενος Ἀσσυρίους Πέρσησι καταγελάω.” ὁ δ’ ἀμείβετο· “ὧ σχετλιώτατε ἀνδρῶν, ἔργω τῷ αἰσχίστῳ οὖνομα τὸ κάλλιστον ἔθεν, φὰς διὰ τοὺς πολιορκουμένους σεωντὸν ἀνηκέστως διαθεῖναι· τί δ’, ὧ μάταιε, λελωβημένου σεῦ θᾶσσον οἱ πολέμοι παραστήσονται; κῶς οὐκ ἐξέπλωσας τῶν φρενῶν, σεωντὸν διαφθείρας;” ὁ δὲ εἶπε· “εἰ μὲν τοι ὑπερετίθεα τὰ ἐμελλον ποιήσειν, οὐκ ἂν με περιείδες· νῦν δ’ ἐπ’ ἐμειωτοῦ βαλόμενος ἔπρηξα· ἦδη ὦν, ἦν μὴ τῶν σῶν δεήσῃ, αἰρέομεν Βαβυλῶνα· ἐγὼ μὲν γάρ, ὡς ἔχω, αὐτομολήσω ἐς τὸ τεῖχος, καὶ φήσω πρὸς αὐτοὺς ὡς ὑπὸ σεῦ τάδε πέπονθα. καὶ δοκέω πείσας σφέας ταῦτα ἔχειν οὕτω τεύξεσθαι στρατιῆς· σὺ δὲ ἀπ’ ἧς ἂν ἡμέρης ἐγὼ ἐσέλθω ἐς τὸ τεῖχος, ἀπὸ ταύτης ἐς δεκάτην ἡμέρην, τῆς σεωντοῦ στρατιῆς τῆς οὐδεμία ἔσται ὥρη ἀπολλυμένης, ταύτης χιλίους τάξον κατὰ τὰς Σεμιράμιος καλεομένας πύλας· μετὰ δὲ αὐτῆς, ἀπὸ τῆς δεκάτης ἐς ἐβδόμην, ἄλλους μοι τάξον δισχιλίους κατὰ τὰς Νινίων καλεομένας πύλας· ἀπὸ δὲ τῆς ἐβδόμης διαλείπειν εἴκοσι ἡμέρας, καὶ ἔπειτα ἄλλους κάτισον ἀγαγὼν κατὰ τὰς Χαλδαίων καλεομένας πύλας, τετρακισχιλίους· ἐχόντων δὲ μήτε οἱ πρότεροι μηδὲν τῶν ἀμυνούντων μήτε οὔτοι, πλὴν ἐγχειριδίων· τοῦτο δὲ εἶαν ἔχειν. μετὰ δὲ τὴν εἰκοστὴν ἡμέρην, ἰθέως τὴν μὲν ἄλλην στρατιὴν κελεύειν περίξ προσβάλλειν πρὸς τὸ τεῖχος, Πέρσας δὲ μοι τάξον κατὰ τε τὰς Βηλίδας καλεομένας πύλας καὶ Κισσίας· ὡς γὰρ ἐγὼ δοκέω, ἐμέο μεγάλα ἔργα ἀποδεξαμένου, τά τε ἄλλα ἐπιτρέψονται ἐμοὶ Βαβυλώνιοι καὶ δὴ καὶ τῶν πυλέων τὰς βαλανάγρας. τὸ δ’ ἐνθεῦτεν, ἐμοί τε καὶ Πέρσησι μελήσει τὰ δεῖ ποιεῖν.”

Ταῦτα ἐντειλάμενος ἦε ἐπὶ τὰς πύλας, ἐπιστρέφει 156

φόμενος, ὡς δὴ ἀληθῆως αὐτόμολος· ὀρέοντες δὲ ἀπὸ τῶν πύργων οἱ κατὰ τοῦτο τεταγμένοι, κατέτρεχον κάτω, καὶ ὀλίγον τι παρακλίναντες τὴν ἐτέρην πύλην, εἰρώτεον τίς τε εἶη καὶ ὅτεν δεόμενος ἦκοι; ὁ δὲ σφι ἠγόρευε, ὡς εἶη τε Ζώπυρος καὶ αὐτομολοί ἐς ἐκείνους· ἦγον δὴ μιν οἱ πυλouroi, ταῦτα ὡς ἤκουσαν, ἐπὶ τὰ κοινὰ τῶν Βαβυλωνίων· καταστὰς δὲ ἐπ' αὐτὰ, κατοικτιζέτο φὰς ὑπὸ Δαρείου πεπονθέναι τὰ ἐπεπόνθει ἐν ἔωντοῦ· παθέειν δὲ ταῦτα, διότι συμβουλεύσαι οἱ ἀπανιστάναι τὴν στρατιῆν, ἐπεὶ τε οὐδεὶς πόρος ἐφαίνετο τῆς ἀλώσιος, “νῦν τε,” ἔφη λέγων, “ἐγὼ ὑμῖν, ὦ Βαβυλώνιοι, ἦκω μέγιστον ἀγαθόν, Δαρείῳ δὲ καὶ τῇ στρατιῇ καὶ Πέρσῃσι μέγιστον κακόν· οὐ γὰρ δὴ ἐμέ γε ὧδε λωβησάμενος καταπροίξεται· ἐπίσταμαι δ' αὐτοῦ πάσας τὰς διεξ-
 157 ὁδούς τῶν βουλευμάτων.” Τοιαῦτα ἔλεγε· οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ὀρέοντες ἄνδρα τῶν ἐν Πέρσῃσι δοκιμωτάτων ῥινός τε καὶ ὤτων ἐστερημένον μᾶστιξί τε καὶ αἵματι ἀναπεφυρμένον, πάγχυ ἐλπίσαντες λέγειν μιν ἀληθεῖα καὶ σφι ἦκειν σύμμαχον, ἐπιτραπέσθαι ἐτοῖμοι ἦσαν τῶν ἐδέετο σφέων· ἐδέετο δὲ στρατιῆς· ὁ δὲ, ἐπεὶ τε αὐτῶν τοῦτο παρέλαβε, ἐποίηε τὰ περ τῷ Δαρείῳ συνεθήκατο· ἐξαγαγὼν γὰρ τῇ δεκάτῃ ἡμέρῃ τὴν στρατιῆν τῶν Βαβυλωνίων, καὶ κυκλωσάμενος τοὺς χιλίους τοὺς πρώτους ἐνετείλατο Δαρείῳ τάξαι, τούτους κατεφόνευσε· μαθόντες δὲ μιν οἱ Βαβυλώνιοι τοῖσι ἔπεσι τὰ ἔργα παρεχόμενον ὁμοῖα, πάγχυ περιχαρές ἔοντες, πᾶν δὴ ἐτοῖμοι ἦσαν ὑπηρετέειν· ὁ δὲ διαλιπὼν ἡμέρας τὰς συγκεκριμένας, αὐτὶς ἐπιλεξάμενος τῶν Βαβυλωνίων ἐξήγαγε καὶ κατεφόνευσε τῶν Δαρείου στρατιωτῶν τοὺς δισχιλίους· ἰδόντες δὲ καὶ τοῦτο τὸ ἔργον οἱ Βαβυλώνιοι, πάντες Ζώπυρον εἶχον ἐν στόμασι αἰνέοντες· ὁ δὲ αὐτὶς διαλιπὼν τὰς συγκεκριμένας ἡμέρας, ἐξήγαγε ἐς τὸ προειρημένον· καὶ κυκλωσάμενος κατεφόνευσε τοὺς τετρακισχιλίους· ὡς δὲ καὶ τοῦτο κατέργαστο, πάντα δὴ ἦν ἐν τοῖσι

Βαβυλωνίοισι Ζώπυρος καὶ στρατάρχης τε οὗτός σφι καὶ τειχοφύλαξ ἀπεδέδεκτο. Προσβολὴν δὲ 158 Δαρείου κατὰ τὰ συγκείμενα ποιευμένου πέριξ τὸ τεῖχος, ἐνθαῦτα δὴ πάντα τὸν δόλον ὁ Ζώπυρος ἐξέφαινε· οἱ μὲν γὰρ Βαβυλώνιοι ἀναβάντες ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἠμύνοντο τὴν Δαρείου στρατιὴν προσβάλλουσαν· ὁ δὲ Ζώπυρος τὰς τε Κισσίας καὶ Βηλίδας καλεομένας πύλας ἀναπετάσας, ἐσῆκε τοὺς Πέρσας ἐς τὸ τεῖχος· τῶν δὲ Βαβυλωνίων οἱ μὲν εἶδον τὸ ποιηθὲν οὗτοι ἔφευγον ἐς τοῦ Διὸς τοῦ Βήλου τὸ ἱρὸν, οἱ δὲ οὐκ εἶδον ἔμμενον ἐν τῇ ἐωυτοῦ τάξει ἕκαστος, ἐς ὃ δὴ καὶ οὗτοι ἔμαθον προδεδομένοι.

Βαβυλῶν μὲν νυν οὕτω τὸ δεῦτερον αἰρέθη. 159 Δαρείος δὲ ἐπεὶ τε ἐκράτησε τῶν Βαβυλωνίων, τοῦτο μὲν σφῶν τὸ τεῖχος περιεῖλε καὶ τὰς πύλας πάσας ἀπέσπασε· τὸ γὰρ πρότερον ἔλων Κῦρος τὴν Βαβυλῶνα ἐποίησε τούτων οὐδέτερον· τοῦτο δὲ ὁ Δαρείος τῶν ἀνδρῶν τοὺς κορυφαίους μάλιστα ἐς τρισχιλίους ἀνεσκολόπισε, τοῖσι δὲ λοιποῖσι Βαβυλωνίοισι ἀπέδωκε τὴν πόλιν οἰκέειν. ὡς δ' ἔξουσι γυναῖκας οἱ Βαβυλώνιοι ἵνα σφι γένεα ὑπογίγηται, τὰδε Δαρείος προιδὼν ἐποίησε· τὰς γὰρ ἐωυτῶν, ὡς καὶ κατ' ἀρχὰς δεδήλωται, ἀπέπνιξαν οἱ Βαβυλώνιοι τοῦ σίτου προορέωντες· ἐπέταξε τοῖσι περιοίκοισι ἔθνεσι γυναῖκας ἐς Βαβυλῶνα κατιστάναι, ὅσας δὴ ἐκάστοισι ἐπιτάσων ὥστε πέντε μυριάδων τὸ κεφαλαίωμα τῶν γυναικῶν συνῆλθε· ἐκ τουτέων δὲ τῶν γυναικῶν οἱ νῦν Βαβυλώνιοι γεγόνασι.

Ζωπύρου δὲ οὐδεὶς ἀγαθοεργίην Περσέων ὑπερ- 160 βάλετο παρὰ Δαρείῳ κριτῆ, οὔτε τῶν ὑστερον γενομένων οὔτε τῶν πρότερον ὅτι μὴ Κῦρος μῦνος· τούτῳ γὰρ οὐδεὶς Περσέων ἠξίωσε κω ἐωυτὸν συμβαλέειν. πολλάκις δὲ Δαρείον λέγεται γνώμην τήνδε ἀποδέξασθαι, ὡς βούλοιο, ἂν Ζώπυρον εἶναι ἀπαθῆα τῆς ἀεικείης μᾶλλον, ἢ Βαβυλῶνάς οἱ εἴκοσι πρὸς τῇ εὐσίῳ προσγενέσθαι. ἐτίμησε δὲ μιν μεγάλως· καὶ

γὰρ δῶρά οἱ ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐδίδου ταῦτα τὰ Πέρσῃσι
ἔστι τιμιώτατα, καὶ τὴν Βαβυλῶνά οἱ ἔδωκε ἀτελέα
νέμεσθαι μέχρι τῆς ἐκείνου ζῆς· καὶ ἄλλα πολλὰ
ἐπέδωκε. Ζωπύρου δὲ τούτου γίνεται Μεγάβυζος, ὃς
ἐν Αἰγύπτῳ ἀντία Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων ἐσ-
τρατήγησε· Μεγαβύζου δὲ τούτου γίνεται Ζώπυρος,
ὃς ἐς Ἀθήνας αὐτομόλησε ἐκ Περσέων.

Handwritten note:
No. 15

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΤΕΤΑΡΤΗ.

ΜΕΛΙΠΟΜΕΝΗ.

ΜΕΤΑ δὲ τὴν Βαβυλῶνος αἵρεσιν ἐγένετο ἐπὶ 1
Σκύθας αὐ τοῦ Δαρείου ἔλασις. ἀνθύσης γὰρ τῆς
Ἀσίης ἀνδράσι καὶ χρημάτων μεγάλων συνιόντων,
ἐπεθύμησε ὁ Δαρείος τίσασθαι Σκύθας, ὅτι ἐκείνοι
πρότεροι ἐσβαλόντες ἐς τὴν Μηδικὴν καὶ νικήσαντες
μάχῃ τοὺς ἀντιουμένους ὑπῆρξαν ἀδικίης. τῆς γὰρ
ἄνω Ἀσίης ἤρξαν, ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται,
Σκύθαι ἔτεα δυῶν δέοντα τριήκοντα. Κιμμερίους γὰρ
ἐπιδιώκοντες ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἀσίην, καταπαύσαντες
τῆς ἀρχῆς Μήδους· οὗτοι γὰρ πρὶν ἢ Σκύθας ἀπι-
κέσθαι ἤρχον τῆς Ἀσίης.

Τοὺς δὲ Σκύθας ἀποδημήσαντας ὀκτῶ καὶ εἴκοσι
ἔτεα, καὶ διὰ χρόνου τοσούτου κατιόντας ἐς τὴν
σφετέρην, ἐξεδέξατο οὐκ ἐλάσσων πόνος τοῦ Μηδι-
κοῦ· εὖρον γὰρ ἀντιουμένην σφι στρατιὴν σὺκ ὀλίγην·
αἱ γὰρ τῶν Σκυθῶν γυναῖκες, ὡς σφι οἱ ἄνδρες
ἀπῆσαν χρόνον πολλόν, ἐφοίτεον παρὰ τοὺς δούλους.
Τοὺς δὲ δούλους οἱ Σκύθαι πάντας τυφλοῦσι, τοῦ 2
γάλακτος εἶνεκεν τοῦ πίνουσι, ποιεῦντες ὧδε· ἐπεὰν
φυσητῆρας λάβωσι ὀστείνους αὐλοῖσι προσεμφε-
ρεστάτους, τοίτους ἐσθέντες ἐς τῶν θηλέων ἵππων
τὰ ἄρθρα φυσῶσι τοῖσι στόμασι· ἄλλοι δὲ, ἄλλων
φυσεόντων, ἀμέλγουσι· (φασὶ δὲ τοῦδε εἶνεκα τοῦτο
ποιεῖν, τοῦ τὰς φλέβας τε πίμπλασθαι φυσεωμένας
τῆς ἵππου καὶ τὸ οὐθαρ κατίεσθαι·) ἐπεὰν δὲ ἀμέλ-
ξωσι τὸ γάλα, ἐσχέαντες ἐς ξύλινα ἀγγηῖα κοῖλα καὶ
περιστίζαντες κατὰ τὰ ἀγγηῖα τοὺς τυφλοὺς, δονέουσι

- τὸ γάλα· καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ ἐπιστάμενον ἀπαρύσαντες ἡγεῦνται εἶναι τιμιώτερον· τὸ δ' ὑπιστάμενον ἦσσαν τοῦ ἐτέρου. τούτων μὲν εἵνεκα ἅπαντα τὸν ἄν λάβωσι οἱ Σκύθαι ἐκτυφλοῦσι· οὐ γὰρ ἀρόται εἰσι, ἀλλὰ
- 3** νομάδες. Ἐκ τούτων δὴ ὧν σφι τῶν δούλων καὶ τῶν γυναικῶν ἐπετράφη νεότης· οἱ ἐπεὶ τε ἔμαθον τὴν σφετέρην γένεσιν, ἠντιοῦντο αὐτοῖσι κατιοῦσι ἐκ τῶν Μήδων· καὶ πρῶτα μὲν τὴν χώραν ἀπετάμοντο, τάφρον ὀρυξάμενοι εὐρέαν, κατατείνουσαν ἐκ τῶν Ταυρικῶν οὐρέων ἐς τὴν Μαιῶτιν λίμνην, ἥπερ ἔστι μεγίστη· μετὰ δὲ, πειρωμένοισι ἐσβάλλειν τοῖσι Σκύθησι ἀντικατιζόμενοι ἐμάχοντο· γινομένης δὲ μάχης πολλάκις, καὶ οὐ δυναμένων οὐδὲν πλέον ἔχειν τῶν Σκυθῶν τῇ μάχῃ, εἰς αὐτῶν ἔλεξε τάδε· “οἷα ποιεῦμεν, ἄνδρες Σκύθαι; δούλοισι τοῖσι ἡμετέροισι μαχόμενοι, αὐτοὶ τε ἐλάσσονες κτεινόμενοι γινόμεθα καὶ ἐκείνους κτείνοντες ἐλασσόνων τὸ λοιπὸν ἄρξομεν· νῦν ὧν μοι δοκέει αἰχμᾶς μὲν καὶ τόξα μετεῖναι, λαβόντα δὲ ἕκαστον τοῦ ἵππου τὴν μᾶστιγα ἰέναι ἄσσαν αὐτῶν· μέχρι μὲν γὰρ ὤρεον ἡμέας ὄπλα ἔχοντας, οἱ δὲ ἐνόμιζον ὁμοιοὶ τε καὶ ἐξ ὁμοίων ἡμῖν εἶναι· ἐπεὶ δὲ ἴδονται μᾶστιγας ἀντὶ ὄπλων ἔχοντας, μαθόντες ὡς εἰσι ἡμέτεροι δούλοι καὶ συγγνόντες τοῦτο, οὐκ
- 4** ὑπομενεοῦσι.” Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Σκύθαι ἐποίησαν ἐπιτελέα· οἱ δ' ἐκπλαγέντες τῷ γινομένῳ, τῆς μάχης τε ἐπελάθοντο καὶ ἔφευγον. οὕτω οἱ Σκύθαι τῆς τε Ἀσίης ἤρξαν, καὶ ἐξελασθέντες αὐτὶς ὑπὸ Μήδων, κατῆλθον τρόπῳ τοιούτῳ ἐς τὴν σφετέρην. τῶν δὲ εἵνεκα ὁ Δαρείος τίσασθαι βουλόμενος, συνήγειρε ἐπ' αὐτοὺς στράτευμα.
- 5** Ὡς δὲ Σκύθαι λέγουσι, νεώτατον ἀπάντων ἐθνῶν εἶναι τὸ σφέτερον· τοῦτο δὲ γενέσθαι ὧδε· ἄνδρα γενέσθαι πρῶτον ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, εὐούση ἐρήμῳ, τῷ οὐνομα εἶναι Ταργίταον· τοῦ δὲ Ταργιτάου τούτου τοὺς τοκέας λέγουσι εἶναι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, λέγουσι δ' ὧν Δία τε καὶ Βορυσθέμεος τοῦ

ποταμοῦ θυγατέρα· γένεος μὲν τοιούτου δὴ τινος γενέσθαι τὸν Ταργίταον, τούτου δὲ γενέσθαι παῖδας· τρεῖς, Λειπόξαιν, καὶ Ἀρπόξαιν, καὶ νεώτατον Κολάξαιν· ἐπὶ τούτων ἀρχόντων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φερόμενα χρύσεια ποιήματα, ἄροτρον τε καὶ ζυγὸν καὶ σάγαριν καὶ φιάλην, πεσέειν ἐς τὴν Σκυθικὴν· καὶ τῶν ἰδόντα πρῶτον τὸν πρεσβύτατον, ἄσπον ἰέναι βουλόμενον αὐτὰ λαβεῖν· τὸν δὲ χρυσὸν ἐπιόντος καίεσθαι· ἀπαλλαχθέντος δὲ τούτου προσιέναι τὸν δεύτερον, καὶ τὸν αὐτίς ταῦτα ποιέειν· τοὺς μὲν δὴ καίόμενον τὸν χρυσὸν ἀπόσασθαι, τρίτῳ δὲ τῷ νεωτάτῳ ἐπελθόντι κατασβῆναι· καὶ μιν ἐκείνον κομίσει ἐς ἔωυτοῦ, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἀδελφεοὺς πρὸς ταῦτα συγγόντας, τὴν βασιληίην πᾶσαν παραδοῦναι τῷ νεωτάτῳ. Ἀπὸ μὲν δὴ Λειποξάϊος γεγονέναι βούτους τῶν Σκυθῶν οἱ Ἀνχάται γένος καλέονται· ἀπὸ δὲ τοῦ μέσου Ἀρποξάϊος οἱ Κατίαροί τε καὶ Τράσπιες καλέονται· ἀπὸ δὲ τοῦ νεωτάτου αὐτῶν τοὺς βασιλῆας οἱ καλέονται Παραλάται· σύμπασι δὲ εἶναι οὖνομα Σκολότους, τοῦ βασιλέος ἐπωνυμίην· Σκύθας δὲ Ἑλληνες οὖνόμασαν. Γεγονέναι μὲν νῦν ὧσφεας ὧδε λέγουσι οἱ Σκύθαι· ἔτεα δὲ σφι, ἐπεὶ τε γεγόνασι, τὰ σίμπαντα λέγουσι εἶναι ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλῆος Ταργιτάου ἐς τὴν Δαρείου διάβασιν τὴν ἐπὶ σφέας χιλίων οὐ πλέω, ἀλλὰ τοσαῦτα. τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν ἱρὸν φυλάσσουσι οἱ βασιλῆες ἐς τὰ μάλιστα, καὶ θυσίησι μεγάλῃσι ἰλασκόμενοι μετέρχονται ἀνὰ πᾶν ἔτος· ὃς δ' ἂν ἔχων τὸν χρυσὸν τὸν ἱρὸν ἐν τῇ ὀρτῇ ὑπαίθριος κατακοιμηθῆ, οὗτος λέγεται ὑπὸ Σκυθῶν οὐ διενιαντίζειν· δίδοσθαι δὲ οἱ διὰ τοῦτο ὅσα ἂν ἵππῳ ἐν ἡμέρῃ μῆ περιελάσῃ αὐτός· τῆς δὲ χώρας εἰούσης μεγάλης, τριφασίας τὰς βασιληίας τοῖσι παισὶ τοῖσι ἔωυτοῦ καταστήσασθαι Κολάξαιν, καὶ τουτέων μίαν μεγίστην ποιῆσαι ἐν τῇ τὸν χρυσὸν φυλάσσεσθαι. τὰ δὲ κατύπερθε πρὸς βορῆν λέγουσι ἄνεμον τῶν ὑπεροίκων τῆς

χώρης, οὐκ οἶά τε εἶναι ἔτι προσωτέρω οὔτε ὄραν οὔτε διεξιέναι, ὑπὸ πτερῶν κεχυμένων· πτερῶν γὰρ καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν ἥερα εἶναι πλέον, καὶ ταῦτα εἶναι τὰ ἀποκληΐοντα τὴν ὄψιν.

- 8 Σκύθαι μὲν ὧδε ὑπὲρ σφέων τε αὐτῶν, καὶ τῆς χώρας τῆς κατύπερθε λέγουσι· Ἑλλήνων δὲ οἱ τὸν Πόντον οἰκέοντες ὧδε· Ἡρακλέα ἐλαύνοντα τὰς Γηρυνόεω βούς ἀπικέσθαι ἐς γῆν ταύτην εἰούσαν ἐρήμην, ἣν τινα νῦν Σκύθαι νέμονται· Γηρυνόεα δὲ οἰκέειν ἔξω τοῦ Πόντου κατοικημένον τὴν οἱ Ἑλληνες λέγουσι Ἐρύθειαν νῆσον, τὴν πρὸς Γηδείροισι τοῖσι ἔξω Ἡρακλήϊων στηλέων ἐπὶ τῷ Ὠκεανῷ· (τὸν δὲ Ὠκεανὸν λόγῳ μὲν λέγουσι ἀπὸ ἡλίου ἀνατολέων ἀρξάμενον γῆν περὶ πάσαν ῥέειν, ἔργῳ δὲ οὐκ ἀποδεικνῦσι·) ἐνθεῦτεν τὸν Ἡρακλέα ἀπικέσθαι ἐς τὴν νῦν Σκυθίην χώραν καλομένην· καταλαβεῖν γὰρ αὐτὸν χειμῶνά τε καὶ κρυμόν· ἐπειρυσάμενον δὲ τὴν λεοντῆν, κατυπνῶσαι· τὰς δὲ οἱ ἵππους τὰς ἀπὸ τοῦ ἄρματος νεμομένας ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἀφανισθῆναι θείῃ τύχῃ· Ὡς δ' ἐγερθῆναι τὸν Ἡρακλέα, διζῆσθαι, πάντα δὲ τὰ τῆς χώρας ἐπεξελθόντα, τέλος ἀπικέσθαι ἐς τὴν Ὑλαίην καλομένην γῆν· ἐνθαῦτα δὲ αὐτὸν εὐρεῖν ἐν ἄντρῳ μιζοπάρθενόν τινα ἔχιδναν διφυέα· τῆς τὰ μὲν ἄνω ἀπὸ τῶν γλουτέων εἶναι γυναικὸς, τὰ δὲ ἔνερθεν ὄφιος· ἰδόντα δὲ καὶ θωυμάσαντα, ἐπείρεσθαί μιν εἴ κού ἴδοι ἵππους πλανωμένας; τὴν δὲ φάναι ἐωυτὴν ἔχειν, καὶ οὐκ ἀποδώσειν ἐκείνῳ πρὶν ἢ οἱ μιχθῆναι· τὸν δὲ Ἡρακλέα μιχθῆναι ἐπὶ τῷ μισθῷ τούτῳ· κείνην τε δὴ ὑπερβαλέσθαι τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἵππων βουλομένην ὡς πλείστον χρόνον συνεῖναι τῷ Ἡρακλείῃ, καὶ τὸν κομισάμενον ἐθέλειν ἀπαλλάσσεσθαι· τέλος δὲ ἀποδιδούσαν αὐτὴν εἰπεῖν· “ἵππους μὲν δὴ ταύτας ἀπικομένας ἐνθάδε ἔσωσά τοι ἐγώ· σῶστρα δὲ σὺ παρῆσχος, ἐγὼ γὰρ ἐκ σεῦ τρεῖς παῖδας ἔχω· τούτους, ἔπεα ν γένωνται τροφίαι, ὅ τι χρή ποιέειν ἐξηγέο

σύ· εἶτε αὐτοῦ κατοικίζω, χώρης γὰρ τῆσδε ἔχω τὸ κράτος αὐτῆ, εἶτε ἀποπέμπω παρὰ σέ;” τὴν μὲν δὴ ταῦτα ἐπειρωτᾶν· τὸν δὲ λέγουσι πρὸς ταῦτα εἰπεῖν· “ἐπεὰν ἀνδρωθέντας ἴδῃαι τοὺς παῖδας, τάδε ποιεύσα οὐκ ἂν ἀμαρτάνοις· τὸν μὲν ἂν ὄρας αὐτῶν τότε τὸ τόξον ὧδε διατεινόμενον, καὶ τῷ ζωστήρι τῷδε κατὰ τάδε ζωννύμενον, τοῦτον μὲν τῆσδε τῆς χώρης οἰκίητορα ποιεῖν· ὅς δ’ ἂν τούτων τῶν ἔργων τῶν ἐντέλλομαι λίπηται, ἔκπεμπε ἐκ τῆς χώρης· καὶ ταῦτα ποιεύσα, αὐτῆ τε εὐφρανέαι καὶ τὰ ἐντεταλμένα ποιήσεις.” Τὸν μὲν δὴ εἰρύσαντα τῶν τόξων τὸ 10 ἔσπερον, (δύο γὰρ δὴ φορέειν τέως Ἑρακλέα,) καὶ τὸν ζωστήρα προδέξαντα, παραδοῦναι τὸ τόξον τε καὶ τὸν ζωστήρα ἔχοντα ἐπ’ ἄκρης τῆς συμβολῆς φιάλην χρυσέην, διδόντα δὲ ἀπαλλάσσεσθαι· τὴν δ’, ἐπεὶ οἱ γενομένους τοὺς παῖδας ἀνδρωθῆναι, τοῦτο μὲν σφί οὐνόματα θέσθαι, τῷ μὲν Ἀγάθυρσον αὐτῶν, τῷ δ’ ἐπομένῳ Γελωνόν, Σκύθην δὲ τῷ νεωτάτῳ· τοῦτο δὲ τῆς ἐπιστολῆς μεμνημένην αὐτὴν ποιῆσαι τὰ ἐντεταλμένα· καὶ δὴ δύο μὲν οἱ τῶν παίδων, τὸν τε Ἀγάθυρσον καὶ τὸν Γελωνόν, οὐκ οἶους τε γενομένους ἐξικέσθαι πρὸς τὸν προκείμενον ἄεθλον, οἴχεσθαι ἐκ τῆς χώρης ἐκβληθέντας ὑπὸ τῆς γειναμένης, τὸν δὲ νεώτατον αὐτῶν Σκύθην, ἐπιτελέσαντα, καταμείναι ἐν τῇ χώρῃ· καὶ ἀπὸ μὲν Σκύθῳ τοῦ Ἑρακλέος γενέσθαι τοὺς αἰεὶ βασιλέας γινομένους Σκυθίων· ἀπὸ δὲ τῆς φιάλης ἔτι καὶ ἐς τότε φιάλας ἐκ τῶν ζωστήρων φορέειν Σκύθας, τὸ δὴ μῦθον μηχανήσασθαι τὴν μητέρα Σκύθη· ταῦτα δὲ Ἑλλήνων οἱ τὸν Πόντον οἰκέοντες λέγουσι.

Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος λόγος ἔχων ὧδε, τῷ μάλιστα 11 λεγομένῳ αὐτὸς πρόσκειμαι· Σκύθας τοὺς νομάδας, οἰκέοντας ἐν τῇ Ἀσίῃ, πολέμῳ πιεσθέντας ὑπὸ Μασσαγετέων οἴχεσθαι διαβάνας ποταμὸν Ἀράξεα ἐπὶ γῆν τὴν Κιμμερίην· τὴν γὰρ νῦν νέμονται Σκύθαι, αὕτη λέγεται τὸ παλαιὸν εἶναι Κιμμερίων· τοὺς

δὲ Κιμμερίους, ἐπιόντων Σκυθῶν, βουλευέσθαι ὡς στρατοῦ ἐπιόντος μεγάλου· καὶ δὴ τὰς γνώμας σφέων κεχωρισμένας, ἐντόνους μὲν ἀμφοτέρας, ἀμείνω δὲ τὴν τῶν βασιλέων· τὴν μὲν γὰρ δὴ τοῦ δήμου φέρειν γνώμην ὡς ἀπαλλάσσεσθαι πρῆγμα εἶη, μηδὲ πρὸς πολλοὺς δεόμενον κινδυνεύειν· τὴν δὲ τῶν βασιλέων, διαμάχεσθαι περὶ τῆς χώρας τοῖσι ἐπιούσι· οὐκ ἔθελειν πείθεσθαι οὔτε τοῖσι βασιλεῦσι τὸν δῆμον, οὔτε τῷ δήμῳ τοὺς βασιλέας· τοὺς μὲν δὴ ἀπαλλάσσεσθαι βουλευέσθαι ἀμαχητὶ, τὴν χώραν παραδόντας τοῖσι ἐπιούσι· τοῖσι δὲ βασιλεῦσι δόξαι ἐν τῇ ἔωτῶν κέεσθαι ἀποθανόντας, μηδὲ συμφεύγειν τῷ δήμῳ, λογισαμένους ὅσα τε ἀγαθὰ πεπόνθασι καὶ ὅσα φεύγοντας ἐκ τῆς πατρίδος κακὰ ἐπίδοξα καταλαμβάνειν· ὡς δὲ δόξαι σφι ταῦτα, διαστάντας, καὶ ἀριθμὸν ἴσους γενομένους, μάχεσθαι πρὸς ἀλλήλους· καὶ τοὺς μὲν ἀποθανόντας πάντας ὑπ' ἔωτῶν, θάψαι τὸν δῆμον τῶν Κιμμερίων παρὰ ποταμὸν Τύρην—καὶ σφῶν ἔτι δῆλός ἐστι ὁ τάφος—θάψαντας δὲ, οὕτω τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς χώρας ποιέεσθαι· Σκύθας δὲ ἐπελθόν-

12 τας λαβεῖν ἐρήμην τὴν χώραν. Καὶ νῦν ἔστι μὲν ἐν τῇ Σκυθικῇ Κιμμέρια τείχεα· ἔστι δὲ Πορθμήϊα Κιμμέρια· ἔστι δὲ καὶ χώρα οὐνομα Κιμμερίη· ἔστι δὲ Βόσπορος Κιμμέριος καλεόμενος. φαίνονται δὲ οἱ Κιμμέριοι φεύγοντες ἐς τὴν Ἀσίην τοὺς Σκύθας καὶ τὴν χερσόνησον κτίσαντες, ἐν τῇ νῦν Σινώπῃ πόλις Ἑλλάς οἰκισται· φανεροὶ δὲ εἰσι καὶ οἱ Σκύθαι διώξαντες αὐτοὺς καὶ ἐσβαλόντες ἐς γῆν τὴν Μηδικὴν, ἀμαρτόντες τῆς ὁδοῦ· οἱ μὲν γὰρ Κιμμέριοι αἰεὶ τὴν παρὰ θάλασσαν ἔφευγον· οἱ δὲ Σκύθαι ἐν δεξιῇ τὸν Καύκασον ἔχοντες ἐδίωκον· ἐς ὃ ἐσέβαλον ἐς τὴν Μηδικὴν γῆν, ἐς μεσόγαιαν τῆς ὁδοῦ τραφθέντες. οὗτος δὲ ἄλλος ξυγὸς Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων λεγόμενος λόγος εἴρηται.

13 Ἐφη δὲ Ἀριστέης ὁ Καῦστροβίου, ἄνηρ Προ-

κοινήσιος, ποιέων ἔπεα, ἀπικέσθαι ἐς Ἴσσηδόνας φοιβόλαμπτος γενόμενος· Ἴσσηδόνων δὲ ὑπεροικέειν Ἄριμασπούς, ἄνδρας μονοφθάλμους, ὑπὲρ δὲ τούτων τοὺς χρυσοφύλακας Γρύπας, τούτων δὲ, τοὺς Ὑπερβορέους, κατήκοντας ἐπὶ θάλασσαν. τούτους ὦν πάντας πλὴν Ὑπερβορέων, ἀρξάντων Ἄριμασπῶν, αἰεὶ τοῖσι πλησιοχώροισι ἐπιτίθεσθαι· καὶ ὑπὸ μὲν Ἄριμασπῶν ἐξωθέεσθαι ἐκ τῆς χώρας Ἴσσηδόνας, ὑπὸ δὲ Ἴσσηδόνων Σκύθας, Κιμμερίου δὲ οἰκέοντας ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσῃ ὑπὸ Σκυθέων πιεζομένους ἐκλείπειν τὴν χώραν. οὕτω οὐδὲ οὗτος συμφέρεται περὶ τῆς χώρας ταύτης Σκύθησι. Καὶ ὅθεν μὲν ἦν 14 Ἄριστέης ὁ ταῦτα ποιήσας, εἴρηται· τὸν δὲ περὶ αὐτοῦ ἤκουον λόγον ἐν Προκοινησῶ καὶ Κυζίκῳ, λέξω· Ἄριστέην γὰρ λέγουσι, ἴοντα τῶν ἀστῶν οὐδενὸς γένος ὑποδεέστερον, ἐσελθόντα ἐς κναφήϊον ἐν Προκοινησῶ ἀποθανεῖν· καὶ τὸν κναφέα κατακληίσαντα τὸ ἐργαστήριον, οἴχεσθαι ἀγγελέοντα τοῖσι προσήκουσι τῷ νεκρῷ· ἐσκεδασμένου δὲ ἤδη τοῦ λόγου ἀνὰ τὴν πόλιν ὡς τεθνεὺς εἶη ὁ Ἄριστέης, ἐς ἀμφισβασίας τοῖσι λέγουσι ἀπικέσθαι ἄνδρα Κυζικηνὸν ἤκοντα ἐξ Ἀρτάκης πόλιος, φάντα συντυχεῖν τέ οἱ ἰόντι ἐπὶ Κυζίκου καὶ ἐς λόγους ἀπικέσθαι· καὶ τούτον μὲν ἐντεταμένως ἀμφισβητέειν· τοὺς δὲ προσήκοντας τῷ νεκρῷ ἐπὶ τὸ κναφήϊον παρῆναι ἔχοντας τὰ πρόσφορα, ὡς ἀναιρησομένους· ἀνοιχθέντος δὲ τοῦ οἰκήματος, οὔτε τεθνεῶτα οὔτε ζῶντα φαίνεσθαι Ἄριστέην· μετὰ δὲ, ἐβδόμῳ ἔτει φανέντα αὐτὸν ἐς Προκόννησον ποιῆσαι τὰ ἔπεα ταῦτα τὰ νῦν ὑπ' Ἑλλήνων Ἀριμάσπεα καλέεται· ποιήσαντα δὲ ἀφανισθῆναι τὸ δεύτερον. ταῦτα μὲν αἱ πόλιες αὐταὶ λέγουσι. Τάδε δὲ οἶδα Μεταποντινοῖσι 15 τοῖσι ἐν Ἰταλίῃ συγκυρήσαντα μετὰ τὴν ἀφάνισιν τὴν δευτέραν Ἄριστέω ἔτεσι τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίοισι, ὡς ἐγὼ συμβαλλόμενος ἐν Προκοινησῶ τε καὶ Μεταποντίῳ εὕρισκον· Μεταποντινοὶ φασι

αὐτὸν Ἀριστέην φανέντα σφί ἐς τὴν χώραν κελεύσαι βωμὸν Ἀπόλλωνι ἰδρύσασθαι, καὶ Ἀριστέω τοῦ Προκονησίου ἐπωνυμίην ἔχοντα ἀνδριάντα παρ' αὐτὸν ἰστάναι· φάναι γάρ, σφὶ τὸν Ἀπόλλωνα Ἰταλιωτέων μούνοισι δὴ ἀπικέσθαι ἐς τὴν χώραν, καὶ αὐτὸς οἱ ἔπεσθαι ὁ νῦν ἐὼν Ἀριστέης· τότε δὲ, ὅτε εἶπετο τῷ θεῷ, εἶναι κόραξ· καὶ τὸν εἶπαντα ταῦτα ἀφανισθῆναι, σφέας δὲ (Μεταποντινοὶ λέγουσι) ἐς Δελφοὺς πέμψαντας τὸν θεὸν ἐπειρωτᾶν ὃ τι τὸ φάσμα τοῦ ἀνθρώπου εἴη; τὴν δὲ Πυθίην σφέας κελεύειν πείθεσθαι τῷ φάσματι, πειθομένοισι δὲ ἄμεινον συνοίσεσθαι· καὶ σφέας δεξαμένους ταῦτα ποιῆσαι ἐπιτελέα. καὶ νῦν ἔστηκε ἀνδριάς ἐπωνυμίην ἔχων Ἀριστέω παρ' αὐτῷ τῷ ἀγάλματι τοῦ Ἀπόλλωνος· περίξ δὲ αὐτὸν δάφναι ἑστᾶσι· τὸ δὲ ἄγαλμα ἐν τῇ ἀγορῇ ἴδρυνται. Ἀριστέω μὲν νυν περὶ τοσαῦτα εἰρήσθω.

- 16 Τῆς δὲ γῆς, τῆς περὶ ὅδε ὁ λόγος ὤρμηται λέγεσθαι, οὐδεὶς οἶδε ἀτρεκέως ὃ τι τὸ κατύπερθε ἐστὶ οὐδενὸς γὰρ δὴ αὐτόπτεω εἶδέναι φαμένου δύναμαι πυθέσθαι· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Ἀριστέης, τοῦ περ ὀλίγῳ πρότερον τούτων μνήμην ἐποιεύμην, οὐδὲ οὗτος προσωτέρῳ Ἰσσηδόνων ἐν αὐτοῖσι τοῖσι ἔπεισι ποιέων ἔφησε ἀπικέσθαι· ἀλλὰ τὰ κατύπερθε ἔλεγε ἀκοῆ, φᾶς Ἰσσηδόνας εἶναι τοὺς ταῦτα λέγοντας. ἀλλ' ὅσον μὲν ἡμεῖς ἀτρεκέως ἐπὶ μακρότατον οἰοί τ'
- 17 ἐγεγόμεθα ἀκοῆ ἐξικέσθαι, πᾶν εἰρήσεται. Ἀπὸ τοῦ Βορυσθενείτεων ἐμπορίου, (τοῦτο γὰρ τῶν παραθαλασσιῶν μεσαίτατόν ἐστι πάσης τῆς Σκυθίης,) ἀπὸ τούτου πρῶτοι Καλλιπίδαι νέμονται, ἔοντες Ἕλληνες Σκύθαι· ὑπὲρ δὲ τούτων ἄλλο ἔθνος, οἱ Ἀλάζωνες καλέονται· οὗτοι δὲ καὶ οἱ Καλλιπίδαι τὰ μὲν ἄλλα κατὰ ταῦτα Σκύθησι ἐπασκέουσι, σίτον δὲ καὶ σπείρουσι καὶ σιτέονται, καὶ κρόμμνα καὶ σκόροδα καὶ φακοὺς καὶ κέγχρους. ὑπὲρ δὲ Ἀλαζόνων οἰκέουσι Σκύθαι ἀροτῆρες, οἱ οὐκ ἐπὶ σιτήσει σπείρουσι· τὸν σίτον ἄλλ' ἐπὶ πρήσει. τούτων δὲ

κατύπερθε οϊκέουσι Νευροί. Νευρῶν δὲ τὸ πρὸς βορρῆν ἄνεμον ἐρήμος ἀνθρώπων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. ταῦτα μὲν παρὰ τὸν Ὑπανιν ποταμὸν ἐστι ἔθνεα, πρὸς ἐσπέρης τοῦ Βορυσθένεος. Ἀτὰρ διαβάντι 18 τὸν Βορυσθένεα, ἀπὸ θαλάσσης πρῶτον μὲν ἢ Ὑλαίη· ἀπὸ δὲ ταύτης ἄνω οϊκέουσι Σκύθαι γεωργοὶ, τοὺς Ἕλληνες οἱ οϊκέοντες ἐπὶ τῷ Ὑπάνι ποταμῷ καλέουσι Βορυσθενεΐτας, σφέας δὲ αὐτοὺς Ὀλβιοπολίτας· οὔτοι ἂν οἱ γεωργοὶ Σκύθαι νέμονται, τὸ μὲν πρὸς τὴν ἠῶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδοῦ, κατήκοντες ἐπὶ ποταμὸν τῷ οὔνομα κείται Παντικάπης, τὸ δὲ πρὸς βορρῆν ἄνεμον, πλόον ἀνὰ τὸν Βορυσθένεα ἡμερέων ἔνδεκα· ἢ δὲ κατύπερθε τούτων ἐρήμός ἐστι ἐπὶ πολλόν· μετὰ δὲ τὴν ἐρήμον Ἀνδροφάγοι οϊκέουσι, ἔθνος ἐὼν ἴδιον καὶ οὐδαμῶς Σκυθικόν· τὸ δὲ τούτων κατύπερθε ἐρήμος ἤδη ἀληθέως, καὶ ἔθνος ἀνθρώπων οὐδὲν, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. Τὸ δὲ πρὸς τὴν 19 ἠῶ γεωργῶν τούτων Σκυθέων, διαβάντι τὸν Παντικάπην ποταμὸν, Νομάδες ἤδη Σκύθαι νέμονται, οὔτε τι σπείροντες οὐδὲν, οὔτε ἀρούντες· (ψιλῆ δὲ δενδρέων πᾶσα αὕτη γῆ, πλὴν τῆς Ὑλαίης.) οἱ δὲ Νομάδες οὔτοι τὸ πρὸς τὴν ἠῶ, ἡμερέων τεσσέρων καὶ δέκα ὁδὸν, νέμονται χώραν κατατείνουσαν ἐπὶ ποταμὸν Γέρρον. Πέρην δὲ τοῦ Γέρρου ταῦτα δὴ 20 τὰ καλούμενα Βασιληΐά ἐστι, καὶ Σκύθαι οἱ ἄριστοί τε καὶ πλείστοι, καὶ τοὺς ἄλλους νομίζοντες Σκύθας δούλους σφετέρους εἶναι· κατήκουσι δὲ οὔτοι, τὸ μὲν πρὸς μεσαμβρίην ἐς τὴν Ταυρικὴν, τὸ δὲ πρὸς ἠῶ ἐπὶ τε τάφρον, τὴν δὴ οἱ ἐκ τῶν τυφλῶν γεόμενοι ὠρυξαν, καὶ ἐπὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος τὸ ἐμπόριον τὸ καλέεται Κρημνοί· τὰ δὲ αὐτῶν κατήκουσι ἐπὶ ποταμὸν Τάναϊν. τὰ δὲ κατύπερθε πρὸς βορρῆν ἄνεμον τῶν βασιληῶν Σκυθέων οϊκέουσι Μελάγχλαινοι, ἄλλο ἔθνος καὶ οὐ Σκυθικόν· Μελαγχλαίων δὲ τὸ κατύπερθε, λίμναι καὶ ἐρήμός ἐστι ἀνθρώπων, κατόσον ἡμεῖς ἴδμεν.

- 21 Τάναϊν δὲ ποταμὸν διαβάντι οὐκέτι Σκυθικῆ, ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη τῶν λαξίων Σαυροματέων ἐστί· οἱ ἐκ τοῦ μυχοῦ ἀρξάμενοι τῆς Μαιήτιδος λίμνης, νέμονται τὸ πρὸς βορῆν ἄνεμον ἡμερέων πεντεκαίδεκα ὁδόν, πᾶσαν ἐοῦσαν ψιλὴν καὶ ἀγρίων καὶ ἡμέρων δενδρέων· ὑπεροικέουσι δὲ τούτων δευτέραν λάξιν ἔχοντες Βουδίνοι, γῆν νεμόμενοι πᾶσαν δασέην ὕλην
- 22 παντοίῃ· Βουδίνων δὲ κατύπερθε πρὸς βορῆν, ἔστι πρώτη μὲν ἐρήμος ἐπ' ἡμερέων ἑπτὰ ὁδόν, μετὰ δὲ τὴν ἐρήμον, ἀποκλίνοντι μᾶλλον πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον, νέμονται Θυσσαγέται, ἔθνος πολλὸν καὶ ἴδιον· ζῶουσι δὲ ἀπὸ θήρης. συνεχέες δὲ τούτοισι ἐν τοῖσι ἀντοῖσι τόποισι κατοικημένοι εἰσὶ τοῖσι οὐνομα κείται Ἰῦρκαί, καὶ οὗτοι ἀπὸ θήρης ζῶντες τρόπῳ τοιῶδε· λοχᾶ ἐπὶ δένδρεον ἀναβάς· (τὰ δὲ ἐστί πυκνὰ ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν) ἵππος δὲ ἐκάστω, δεδιδασκεμένος ἐπὶ γαστέρα κείσθαι ταπεινότητος εἵνεκα, ἐτοιμός ἐστι, καὶ κύων· ἐπεὰν δὲ ἀπίδῃ τὸ θηρίον ἀπὸ τοῦ δενδρέου, τοξεύσας καὶ ἐπιβάς ἐπὶ τὸν ἵππον διώκει, καὶ ὁ κύων ἔχεται· ὑπὲρ δὲ τούτων, τὸ πρὸς τὴν ἠῶ ἀποκλίνοντι οἰκέουσι Σκύθαι ἄλλοι, ἀπὸ τῶν βασιληῶν Σκυθίων ἀποστάντες καὶ οὕτω ἀπικόμενοι ἐς τοῦτον τὸν χώρον.
- 23 Μέχρι μὲν δὴ τῆς τούτων τῶν Σκυθίων χώρας, ἔστι ἡ καταλεχθείσα πᾶσα πεδιάς τε γῆ καὶ βαθύγεος· τὸ δ' ἀπὸ τούτου, λιθώδης τ' ἐστί καὶ τρηχέη· διεξελθόντι δὲ καὶ τῆς τρηχέης χώρον πολλόν, οἰκέουσι ὑπῶρεαν οὐρέων ὑψηλῶν ἄνθρωποι λεγόμενοι εἶναι πάντες φαλακροὶ ἐκ γενεῆς γινόμενοι, καὶ ἔρσενες καὶ θήλεια ὁμοίως, καὶ σιμοὶ καὶ γένεια ἔχοντες μεγάλα, φωνὴν δὲ ἰδίην ἰέντες ἐσθῆτι δὲ χρεώμενοι Σκυθικῆ, ζῶντες δὲ ἀπὸ δενδρέων· ποντικὸν μὲν οὐνομα τῷ δενδρέῳ ἀπὸ τοῦ ζῶσι, μέγας δὲ κατὰ σκέην μάλιστα κη· καρπὸν δὲ φορέει κυάμῳ ἴσον, πυρῆνα δὲ ἔχει· τοῦτο ἐπεὰν γένηται πέπον, σακκέουσι ἱματίοισι· ἀπορρέει δ' ἀπ' αὐτοῦ

παχὺ καὶ μέλαν· οὖνομα δὲ τῷ ἀπορρέοντί ἐστι ἄσχυ· τοῦτο καὶ λείχουσι καὶ γάλακτι συμμίσγοντες πίνουσι, καὶ ἀπὸ τῆς παχύτητος αὐτοῦ τῆς τρυγῶς παλάθας συντιθέασι, καὶ ταύτας σιτέονται· πρόβατα γάρ σφι οὐ πολλά ἐστι· οὐ γάρ τι σπουδαῖαι νομαὶ αὐτόθι εἰσὶ· ὑπὸ δενδρέῳ δὲ ἕκαστος κατοικηται· τὸν μὲν χειμῶνα, ἐπεὰν τὸ δένδρεον περικαλύψῃ πύλω στεγνῶ λευκῶ, τὸ δὲ θέρος ἄνευ πύλου· τούτους οὐδεὶς ἀδικεῖ ἀνθρώπων· ἱροὶ γὰρ λέγονται εἶναι· οὐδέ τι ἀρῆιον ὄπλον ἐκτέεται· καὶ τοῦτο μὲν τοῖσι περιοικέουσι οὗτοί εἰσι οἱ τὰς διαφορὰς διαίρωντες· τοῦτο δὲ ὅς ἂν φεύγων καταφύγῃ ἐς τούτους, ὑπ' οὐδενὸς ἀδικεῖται· οὖνομα δὲ σφί ἐστι Ἀργιπταῖοι.

Μέχρι μὲν νυν τῶν φαλακρῶν τούτων, πολλῆ 24
 περιφάνεια τῆς χώρας ἐστὶ, καὶ τῶν ἔμπροσθεν ἐθνέων· καὶ γὰρ Σκυθέων τινὲς ἀπικνεύονται ἐς αὐτούς, τῶν οὐ χαλεπὸν ἐστὶ πυθέσθαι, καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐκ Βορουσθένεός τε ἐμπορίου καὶ τῶν ἄλλων Ποντικῶν ἐμπορίων· Σκυθέων δὲ οἱ ἂν ἔλθωσι ἐς αὐτούς, δι' ἑπτὰ ἐρμηνέων καὶ δι' ἑπτὰ γλωσσέων διαπρήσσονται. Μέχρι μὲν δὴ τούτων γινώσκεται· τὸ δὲ 25
 τῶν φαλακρῶν κατύπερθε οὐδεὶς ἀτρεκέως οἶδε φράσαι· οὖρεά τε γὰρ ὑψηλὰ ἀποτάμνει ἄβατα, καὶ οὐδεὶς σφεα ὑπερβαίνει· οἱ δὲ φαλακροὶ οὗτοι λέγουσι (ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες) οἰκέειν τὰ οὖρεα αἰγίποδας ἄνδρας· ὑπερβάντι δὲ τούτους ἄλλους ἀνθρώπους, οἱ τὴν ἐξάμηνον καθεύδουσι· τοῦτο δὲ οὐκ ἐνδέκομαι [τὴν] ἀρχὴν· ἀλλὰ τὸ μὲν πρὸς ἡῶ τῶν φαλακρῶν γινώσκεται [ἀτρεκέως,] ὑπὸ Ἴσσηδόνων οἰκεόμενον· τὸ μέντοι κατύπερθε πρὸς βορῆν ἄνεμον οὐ γινώσκεται, οὔτε τῶν φαλακρῶν οὔτε τῶν Ἴσσηδόνων, εἰ μὴ ὅσα αὐτῶν τούτων λεγόντων. Νόμοισι δὲ Ἴσσηδόνες τοιοισίδε λέγονται χρᾶσθαι· 26
 ἐπεὰν ἀνδρὶ ἀποθάνῃ πατήρ, οἱ προσήκοντες πάντες προσάγουσι πρόβατα· καὶ ἔπειτα ταῦτα θύσαντες,

καὶ καταταμόντες τὰ κρέα, κατατάμνουσι καὶ τὸν τοῦ δεκομένου τεθνεῶτα γονέα· ἀναμίξαντες δὲ πάντα τὰ κρέα, δαῖτα προτιθέαται· τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ ψιλώσαντες καὶ ἐκκαθήραντες, καταχρυσοῦσι καὶ ἔπειτα ἄτε ἀγάλματι χρέωνται, θυσίας μεγάλας ἐπετέους ἐπιτελέοντες· παῖς δὲ πατρὶ τοῦτο ποιέει, κατὰπερ οἱ Ἕλληνες τὰ γενέσια· ἄλλως δὲ δίκαιοι καὶ οὗτοι λέγονται εἶναι· ἰσοκρατέες δὲ ὁμοίως αἰ γυναῖκες τοῖσι ἀνδράσι. γινώσκονται μὲν δὴ καὶ οὗτοι.

27 Τὸ δὲ ἀπὸ τούτων τὸ κατύπερθε, Ἴσσηδόνες εἰσὶ οἱ λέγοντες τοὺς μονοφθάλμους ἀνθρώπους καὶ τοὺς χρυσοφύλακας Γρύπας εἶναι· παρὰ δὲ τούτων Σκύθαι παραλαβόντες λέγουσι· παρὰ δὲ Σκυθῶν ἡμεῖς οἱ ἄλλοι νενομίκαμεν, καὶ οὐνομάζομεν αὐτοὺς Σκυθιστὶ Ἀριμασπούς· ἈΡΙΜΑ γὰρ ἐν καλέουσι

28 Σκύθαι, ΣΠΟΥ δὲ τὸν ὀφθαλμόν. Δυσχέμερος δὲ αὕτη ἡ καταλεχθεῖσα πᾶσα χώρα οὕτω δὴ τί ἐστι, ἔνθα τοὺς μὲν ὀκτῶ τῶν μηνῶν ἀφόρητος οἶος γίνεται κρυμὸς, ἐν τοῖσι ὕδωρ ἐκχέας πηλὸν οὐ ποιήσεις, πῦρ δὲ ἀνακαίων ποιήσεις πηλόν· ἡ δὲ θάλασσα πῆγνυται, καὶ ὁ Βόσπορος πᾶς ὁ Κιμμέριος· καὶ ἐπὶ τοῦ κρυστάλλου οἱ ἐντὸς τάφρης Σκύθαι κατοικημένοι στρατεύονται, καὶ τὰς ἀμάξας ἐπελαύνουσι πέρην ἐς τοὺς Σινδούς· οὕτω μὲν δὴ τοὺς ὀκτῶ μῆνας διατελέει χειμῶν ἑών· τοὺς δ' ἐπιλοίπους τέσσερας ψύχρα αὐτόθι ἐστί. κεχώρισται δὲ οὗτος ὁ χειμῶν τοὺς τρόπους πᾶσι τοῖσι ἐν ἄλλοισι χωρίοισι γινομένοισι χειμῶσι· ἐν τῷ τὴν μὲν ὠραίην οὐκ ἔχει λόγου ἄξιον οὐδὲν, τὸ δὲ θέρος ἕων οὐκ ἀνίει· βρονταὶ τε ἤμος τῇ ἄλλῃ γίνονται, τηνικαῦτα μὲν οὐ γίνονται· θέρεος δὲ ἀμφιλαφέες· ἦν δὲ χειμῶνος βροντὴ γένηται, ὡς τέρας νενόμισται θωμάζεσθαι· ὡς δὲ καὶ ἦν σεισμὸς γένηται, ἦν τε θέρεος ἦν τε χειμῶνος, ἐν τῇ Σκυθικῇ τέρας νενόμισται· ἵπποι δὲ ἀνεχόμενοι φέρουσι τὸν χειμῶνα

τοῦτον, ἡμίονοι δὲ καὶ ὄνοι οὐκ ἀνέχονται ἀρχὴν· τῇ δὲ ἄλλῃ ἵπποι μὲν ἐν κρυμῶ ἕστεῳτες ἀποσφακελίζουσι, ὄνοι δὲ καὶ ἡμίονοι ἀνέχονται. Δοκέει δέ 29 μοι καὶ τὸ γένος τῶν βοῶν τὸ κόλον διὰ ταῦτα οὐ φύειν κέρα αὐτόθι· μαρτυρεῖ δέ μου τῇ γνώμῃ καὶ Ὀμήρου ἔπος ἐν Ὀδυσσειῇ, ἔχον ὧδε·

Καὶ Διβνῆ, ὅθι τ' ἄρνες ἀφαρ κεραοὶ τελέθουσι· ὀρθῶς εἰρημένον, ἐν τοῖσι θερμοῖσι ταχὺ παραγίνεσθαι τὰ κέρα· ἐν δὲ τοῖσι ἰσχυροῖσι ψύχεσι ἢ οὐ φύει κέρα τὰ κτήνεα ἀρχὴν, ἢ φύοντα φύει μόγισ. ἐνθαῦτα μὲν νυν διὰ τὰ ψύχεα γίνεται ταῦτα. Θου- 30 μάζω δὲ, (προσθήκας γὰρ δὴ μοι ὁ λόγος ἐξ ἀρχῆς ἐδίξητο,) ὅτι ἐν τῇ Ἠλείῃ πάσῃ χώρῃ οὐ δυνάεται γίνεσθαι ἡμίονοι, οὔτε ψυχροῦ τοῦ χώρου ἐόντος οὔτε ἄλλου φανεροῦ αἰτίου οὐδενός· φασὶ δὲ αὐτοὶ Ἠλείοι ἐκ κατάρης τευ οὐ γίνεσθαί σφι ἡμιόνους· ἀλλ' ἐπεὰν προσίῃ ἢ ὦρη κύσκεισθαι τὰς ἵππους, ἐξελαύνουσι ἐς τοὺς πλησιοχώρους αὐτάς· καὶ ἔπειτὰ σφι ἐν τῇ τῶν πέλας ἐπιείσι τοὺς ὄνους, ἐς οὓς ἂν σχώσι αἱ ἵπποι ἐν γαστρί· ἔπειτα δὲ ὀπίσω ἀπελαύνουσι. Περὶ δὲ τῶν πτερῶν, τῶν Σκύθαι λέγουσι 31 ἀνάπλεων εἶναι τὸν ἥερα, καὶ τούτων εἵνεκα οὐκ οἶά τε εἶναι οὔτε ἰδεῖν τὸ πρόσω τῆς ἡπίρου οὔτε διεξιέναι, τήνδε ἔχω περὶ αὐτῶν τὴν γνώμην· τὰ κατῦπερθε ταύτης τῆς χώρας αἰεὶ νίφεται, ἐλάσσονι δὲ τοῦ θέρεος ἢ τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ καὶ οἶκός· ἤδη ὦν ὅστις ἀγχόθεν χιόνα ἀδρὴν πίπτουσαν εἶδε, οἶδε τὸ λέγω· ἔοικε γὰρ ἢ χιῶν πτεροῖσι· καὶ διὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον ἐόντα τοιοῦτον, ἀοίκητα τὰ πρὸς βορῆν ἐστὶ τῆς ἡπίρου ταύτης· τὰ ὦν πτερὰ εἰκάζοντας τὴν χιόνα τοὺς Σκύθας τε καὶ τοὺς περιοίκους δοκέω λέγειν. ταῦτα μὲν νυν τὰ λέγεται μακρότατα εἴρηται.

Ὑπερβορέων δὲ περὶ ἀνθρώπων οὔτε τι Σκύθαι 32 λέγουσι, οὔτε τινὲς ἄλλοι τῶν ταύτη οἰκημένων, εἰ μὴ ἄρα Ἰσσηδόνες· ὡς δ' ἐγὼ δοκέω, οὐδ' οἱτοὶ λέγουσι

οὐδέν· ἔλεγον γὰρ ἂν καὶ Σκύθαι, ὡς περὶ τῶν μουν-
 οφθάλμων λέγουσι. ἀλλ' Ἡσιόδῳ μὲν ἔστι περὶ
 Ὑπερβορέων εἰρημένα, ἔστι δὲ καὶ Ὀμήρῳ ἐν Ἐπι-
 γόνουσι, εἰ δὴ τῷ ἔόντι γε Ὀμηρος ταῦτα τὰ ἔπεα
 33 ἐποίησε· Πολλῶ δέ τι πλείστα περὶ αὐτῶν Δῆλιοι
 λέγουσι, φάμενοι ἰρὰ ἐνδεδεμένα ἐν καλάμῃ πυρῶν,
 ἐξ Ὑπερβορέων φερόμενα ἀπικνέεσθαι ἐς Σκύθας.
 ἀπὸ δὲ Σκυθέων ἤδη δεκομένους αἰεὶ τοὺς πλησιο-
 χῶρους ἐκάστους, κομίζειν αὐτὰ τὸ πρὸς ἐσπέρης
 ἐκαστάτῳ ἐπὶ τὸν Ἀδρίην· ἐνθεῦτεν δὲ πρὸς μεσαμ-
 βρίην προπεμπόμενα πρώτους Δωδωναίους Ἑλλήνων
 δέκεσθαι· ἀπὸ δὲ τούτων καταβαίνειν ἐπὶ τὸν Μη-
 λιέα κόλπον, καὶ διαπορεύεσθαι ἐς Εὐβοίαν· πόλιν
 τε ἐς πόλιν πέμπειν, μέχρι Καρύστου· τὸ δ' ἀπὸ
 ταύτης, ἐκλιπεῖν Ἄνδρον· Καρυστίους γὰρ εἶναι τοὺς
 κομίζοντας ἐς Τήνον, Τηνίους δὲ ἐς Δῆλον· ἀπικνέ-
 εσθαι μὲν νῦν ταῦτα τὰ ἰρὰ οὕτω λέγουσι ἐς Δῆλον·
 πρώτον δὲ τοὺς Ὑπερβορέους πέμψαι φερούσας τὰ
 ἰρὰ δύο κόρας, τὰς οὐνομάζουσι Δῆλιοι εἶναι Ὑπερ-
 ὄχην τε καὶ Λαοδίκην· ἅμα δὲ αὐτῆσι ἀσφαλῆς
 εἶνεκεν πέμψαι τοὺς Ὑπερβορέους τῶν ἀστῶν ἄνδρας
 πέντε πομποὺς, τούτους οἱ νῦν Περφερέες καλέονται
 τιμὰς μεγάλας ἐν Δῆλῳ ἔχοντες· ἐπεὶ δὲ τοῖσι Ὑπερ-
 βορέοισι τοὺς ἀποπεμφθέντας ὀπίσω οὐκ ἀπονοστέειν,
 δεινὰ ποιουμένους εἰ σφέας αἰεὶ καταλάμψεται ἀπο-
 στέλλοντας μὴ ἀποδέκεσθαι, οὕτω δὴ φέροντας ἐς
 τοὺς οὐρούς τὰ ἰρὰ ἐνδεδεμένα ἐν πυρῶν καλάμῃ τοῖς
 πλησιοχώροις ἐπισκῆπτειν κελεύοντας προπέμπειν
 σφέα ἀπὸ ἑωυτῶν ἐς ἄλλο ἔθνος· καὶ ταῦτα μὲν
 οὕτω προπεμπόμενα ἀπικνέεσθαι λέγουσι ἐς Δῆλον·
 οἶδα δὲ αὐτὸς τούτοισι τοῖσι ἱροῖσι τόδε ποιούμενον
 προσφερές· τὰς Θρηϊκίας καὶ τὰς Παιονίδας γυναῖκας,
 ἔπεα ἂν θύωσι τῇ Ἀρτέμιδι τῇ Βασιληῆῃ, οὐκ ἄνευ
 πυρῶν καλάμης θυούσας τὰ ἰρὰ· καὶ ταῦτα μὲν δὴ
 34 οἶδα ταύτας ποιούσας· Τῆσι δὲ παρθένοισι ταύτησι
 τῆσι ἐξ Ὑπερβορέων τελετησάσῃσι ἐν Δῆλῳ, κεί-

ρονται καὶ αἱ κόραι καὶ οἱ παῖδες οἱ Δηλίων· αἱ μὲν, πρὸ γάμου πλόκαμον ἀποταμνόμεναι καὶ περὶ ἄτρακτον εἰλίξασαι, ἐπὶ τὸ σῆμα τιθεῖσι· (τὸ δὲ σῆμά ἐστι ἔσω ἐς τὸ Ἄρτεμίσιον ἐσιόντι ἀριστερῆς χειρός· ἐπιπέφυκε δὲ οἱ ἐλαίη·) οἱ δὲ παῖδες τῶν Δηλίων, περὶ χλόην τινὰ εἰλίξαντες τῶν τριχῶν, προτιθεῖσι καὶ οὗτοι ἐπὶ τὸ σῆμα· αὐταὶ μὲν δὴ ταύτην τὴν τιμὴν ἔχουσι πρὸς τῶν Δήλου οἰκητόρων. Φασὶ δὲ 35 οἱ αὐτοὶ καὶ τὴν Ἄργην τε καὶ τὴν Ὠπιν, εὐσας παρθένους, ἐξ Ὑπερβορέων κατὰ τοὺς αὐτοὺς τούτους ἀνθρώπους πορευομένας ἀπικέσθαι ἐς Δήλον ἔτι πρότερον Ὑπερόχης τε καὶ Λαοδίκης· ταύτας μὲν νυν τῇ Εἰλειθυῖᾳ ἀποφερούσας ἀντὶ τοῦ ὠκυτόκου τὸν ἐτάξαντο φόρον ἀπικέσθαι· τὴν δὲ Ἄργην τε καὶ τὴν Ὠπιν ἅμα αὐτοῖσι τοῖσι θεοῖσι ἀπικέσθαι λέγουσι, καὶ σφι τιμὰς ἄλλας δεδόσθαι πρὸς σφέων· καὶ γὰρ ἀγείρειν σφι τὰς γυναῖκας, ἐπονομαζούσας τὰ οὐνόματα ἐν τῷ ὕμνῳ τὸν σφι Ὀλλὴν ἀνὴρ Δύκιος ἐποίησε· παρὰ δὲ σφέων μαθόντας νησιώτας τε καὶ Ἰωνας ὕμνεειν Ὠπίν τε καὶ Ἄργην, ὀνομάζοντάς τε καὶ ἀγείροντας· (οὗτος δὲ ὁ Ὀλλὴν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παλαιοὺς ὕμνους ἐποίησε ἐκ Λυκίης ἐλθὼν, τοὺς αἰδομένους ἐν Δήλῳ·) καὶ τῶν μηρίων καταγιζομένων ἐπὶ τῷ βωμῷ τὴν σποδὸν, ταύτην ἐπὶ τὴν θήκην τῆς Ὠπιός τε καὶ Ἀργῆς ἀναισιμουσθαι ἐπιβαλλομένην· ἣ δὲ θήκη αὐτέων ἐστὶ ὄπισθε τοῦ Ἄρτεμίσιου, πρὸς ἧῷ τετραμμένη, ἀγχοτάτω τοῦ Κηίων ἱστυητορίου. Καὶ ταῦτα μὲν Ὑπερβορέων περὶ εἰ- 36 ρήσθω· τὸν γὰρ περὶ Ἀβάριος λόγον τοῦ λεγομένου εἶναι Ὑπερβορέω οὐ λέγω, λέγων ὡς τὸν οἰστὸν περιέφερε κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν οὐδὲν σιτεόμενος. εἰ δὲ εἰσὶ τινες Ὑπερβόρειοι ἄνθρωποι, εἰσὶ καὶ ὑπερνότιοι ἄλλοι· γελῶ δὲ ὀρέων γῆς περιόδους γράψαντας πολλοὺς ἤδη, καὶ οὐδ' ἓνα νόον ἔχοντα ἐξηγησάμενον· οἱ Ὠκεανόν τε ῥέοντα γράφουσι περίξ τὴν γῆν εὐούσαν κυκλοτερέα ὡς ἀπὸ τόνου, καὶ τὴν Ἀσίην

τῇ Εὐρώπῃ ποιούντων ἴσην· ἐν ὀλίγοισι γὰρ ἐγὼ δηλώσω μέγαθός τε ἐκάστης αὐτέων, καὶ οἷα τίς ἐστι ἐς γραφὴν ἐκάστη.

37 Πέρσαι οἰκέουσι κατήκοντες ἐπὶ τὴν νοτίην θάλασσαν, τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην· τούτων δ' ὑπεροικέουσι πρὸς βορέω ἀνέμον Μῆδοι, Μήδων δὲ Σάσπειρες, Σασπείρων δὲ Κόλχοι, κατήκοντες ἐπὶ τὴν βορηίην θάλασσαν ἐς τὴν Φάσις ποταμὸς ἐκδιδοῦ· ταῦτα τέσσερα ἔθνεα οἰκέει ἐκ θαλάσσης ἐς θάλασ-

38 σαν. Ἐνθεῦτεν δὲ, τὸ πρὸς ἐσπέρης, ἀκταὶ διφάσιαι ἀπ' αὐτῆς κατατείνουσι ἐς θάλασσαν, τὰς ἐγὼ ἀπηγήσομαι· ἔνθεν μὲν ἡ ἀκτὴ ἢ ἐτέρη τὰ πρὸς βορῆν, ἀπὸ Φάσιος ἀρξαμένη, παρατέταται ἐς θάλασσαν παρά τε τὸν Πόντον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον μέχρι Σιγείου τοῦ Τρωϊκοῦ· τὰ δὲ πρὸς νότου, ἢ αὐτὴ αὕτη ἀκτὴ ἀπὸ τοῦ Μυριανδρικοῦ κόλπου, τοῦ πρὸς Φοινίκη κειμένου, τείνει τὰ ἐς θάλασσαν μέχρι Τριοπίου ἄκρης· οἰκέει δ' ἐν τῇ ἀκτῇ ταύτῃ ἔθνεα ἀνθρώπων τριήκοντα.

39 Αὕτη μὲν νυν ἡ ἐτέρη τῶν ἀκτέων· ἡ δὲ δὴ ἐτέρη, ἀπὸ Περσέων ἀρξαμένη, παρατέταται ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν, ἢ τε Περσικὴ καὶ ἡ ἀπὸ ταύτης ἐκδεκομένη Ἀσσυρίη καὶ ἀπὸ Ἀσσυρίας ἢ Ἀραβίη· λήγει δὲ αὕτη (οὐ λήγουσα εἰ μὴ νόμῳ) ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον, ἐς τὸν Δαρείος ἐκ τοῦ Νείλου διώρυχα ἐσήγαγε. (μέχρι μὲν νυν Φοινίκης ἀπὸ Περσέων, χώρος πλατὺς καὶ πολλός ἐστι· τὸ δ' ἀπὸ Φοινίκης παρήκει διὰ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἢ ἀκτῆ αὕτη παρά τε Συρίην τὴν Παλαιστίνην καὶ Αἴγυπτον, ἐς τὴν τελευτᾶ·) ἐν τῇ ἔθνεά ἐστι τρία μῦνα· ταῦτα μὲν ἀπὸ Περσέων τὰ πρὸς ἐσπέρης τῆς Ἀσίας

40 ἔχοντά ἐστι. Τὰ δὲ κατύπερθε Περσέων, καὶ Μήδων, καὶ Σασπείρων, καὶ Κόλχων, τὰ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἥλιον ἀνατέλλοντα, ἔνθεν μὲν ἡ Ἐρυθρὴ παρήκει θάλασσα· πρὸς βορέω δὲ ἡ Κασπίη τε θάλασσα, καὶ ὁ Ἀράξης ποταμὸς, ῥέων πρὸς ἡέλιου ἀνίσχοντα. Μέχρι δὲ τῆς

Ἰνδικῆς οἰκέεται Ἀσίη· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης ἐρήμος ἤδη τὸ πρὸς τὴν ἠῶ, οὐδ' ἔχει οὐδεὶς φράσαι οἶον δὴ τί ἐστι· τοιαύτη μὲν καὶ τοσαύτη ἡ Ἀσίη ἐστί. Ἡ 41 δὲ Λιβύη ἐν τῇ ἀκτῇ τῇ ἐτέρῃ ἐστί· ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου Λιβύη ἤδη ἐκδέκεται. κατὰ μὲν νυν Αἰγυπτον ἡ ἀκτὴ αὕτη στεινὴ ἐστί· ἀπὸ γὰρ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν δέκα μυριάδες εἰσὶ ὄργυιῶν· αὐταὶ δ' ἂν εἶεν χίλιοι στάδιοι· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ στεινοῦ τούτου κάρτα πλατεὰ τυγχάνει ἐοῦσα ἡ ἀκτὴ ἣτις Λιβύη κέκληται.

Θωνμάζω ὦν τῶν διουρισάντων καὶ διελόντων Λι- 42 βύην τε καὶ Ἀσίην καὶ Εὐρώπην· οὐ γὰρ σμικρὰ τὰ διαφέροντα αὐτέων ἐστί· μήκεϊ μὲν γὰρ παρ' ἀμφοτέρας παρήκει ἡ Εὐρώπη, εὖρεος δὲ πέρι, οὐδὲ συμβαλέειν ἀξίη φαίνεται μοι εἶναι. Λιβύη μὲν γὰρ δηλοῖ ἐωυτὴν ἐοῦσα περίρρυτος, πλὴν ὅσον αὐτῆς πρὸς τὴν Ἀσίην οὐρίζει, Νεκῶ τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέος πρώτου τῶν ἡμεῖς ἴδμεν καταδέξαντος· ὃς ἐπεὶ τε τὴν διώρυχα ἐπαύσατο ὀρύσσων τὴν ἐκ τοῦ Νείλου διέχουσαν ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον, ἀπέπεμψε Φοίνικας ἄνδρας πλοίοισι, ἐντειλάμενος ἐς τὸ ὀπίσω δι' Ἡρακλήϊων στηλέων διεκπλέειν ἕως ἐς τὴν βορηίην θάλασσαν, καὶ οὕτω ἐς Αἴγυπτον ἀπικνέεσθαι. ὀρμηθέντες ὦν οἱ Φοίνικες ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης, ἔπλεον τὴν νοτινὴν θάλασσαν· ὅκως δὲ γίνουτο φθινόπωρον, προσίσχοντες ἂν σπείρεσκον τὴν γῆν, ἵνα ἐκάστοτε τῆς Λιβύης πλέοντες γινοίαιτο, καὶ μέν-εσκον τὸν ἄμητον· θερίσαντες δ' ἂν τὸν σῖτον ἔπλεον ὥστε δύο ἐτέων διεξελθόντων, τρίτῳ ἔτει κάμψαντες Ἡρακλήϊας στηλάς ἀπίκοντο ἐς Αἴγυπτον· καὶ ἔλεγον, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ ἄλλω δὲ δὴ τεῷ, ὡς περιπλώοντες τὴν Λιβύην τὸν ἥλιον ἔσχον ἐς τὰ δεξιὰ. Οὕτω μὲν αὕτη ἐγνώσθη τὸ πρῶτον· μετὰ δὲ, Καρ- 43 χηδόνοι εἰσι οἱ λέγοντες· ἐπεὶ Σατάσπης γε ὁ Τεάσπιος, ἀνὴρ Ἀχαιμενίδης, οὐ περιέπλωσε Λιβύην, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πεμφθεὶς· ἀλλὰ δείσας τό τε μήκος

τοῦ πλόου καὶ τὴν ἐρημίην, ἀπῆλθε ὀπίσω, οὐδ' ἐπετέλεσε τὸν ἐπέταξέ οἱ ἡ μήτηρ ἄεθλον· θυγατέρα γὰρ Ζωπύρου τοῦ Μεγαβύζου ἐβίησατο παρθένον· ἔπειτα μέλλοντος αὐτοῦ διὰ ταύτην τὴν αἰτίην ἀνασκοποπιεῖσθαι ὑπὸ Ξέρξῳ βασιλέος, ἡ μήτηρ τοῦ Σατάσπεος, εὐῶσα Δαρείου ἀδελφεῇ, παραιτήσατο, φάσαί οἱ αὐτῇ μέζω ζημίην ἐπιθήσειν ἤπερ ἐκείνον· Λιβύην γάρ οἱ ἀνάγκην ἔσεσθαι περιπλώειν, ἐς ὃ ἂν ἀπίκηται περιπλέων αὐτὴν ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον· συγχωρήσαντος δὲ Ξέρξῳ ἐπὶ τούτοισι, ὁ Σατάσπης ἀπικόμενος ἐς Αἴγυπτον καὶ λαβὼν νέα τε καὶ ναύτας παρὰ τούτων, ἔπλεε παρὰ Ἡρακληΐας στήλας· διεκπλώσας δὲ καὶ κάμψας τὸ ἀκρωτήριον τῆς Λιβύης τῷ οὐνομα Σολόεις ἐστὶ, ἔπλεε πρὸς μεσαμβρίην· περήσας δὲ θάλασσαν πολλὴν ἐν πολλοῖσι μήνεσι, ἐπεὶ τε τοῦ πλεῦνος αἰεὶ ἔδεε, ἀποστρέψας ὀπίσω ἀπέπλεε ἐς Αἴγυπτον· ἐκ δὲ ταύτης ἀπικόμενος παρὰ βασιλέα Ξέρξεα, ἔλεγε φάς τὰ προσωτάτω ἀνθρώπους σμικροὺς παραπλέειν, ἐσθῆτι φοινικητῆ διαχρεωμένους· οἱ, ὅκως σφεῖς καταγοῖατο τῇ νηϊ, φεύγεσκον πρὸς τὰ οὐρεα λείποντες τὰς πόλιας· αὐτοὶ δὲ ἀδικεῖν οὐδὲν ἐσιόντες, πρόβατα δὲ μούνα ἐξ αὐτέων λαμβάνειν· τοῦ δὲ μὴ περιπλώσαι Λιβύην παντελῶς, αἴτιον τόδε ἔλεγε, τὸ πλοῖον τὸ πρόσω οὐ δυνατὸν ἔτι προβαίνειν, ἀλλ' ἐνίσχεσθαι· Ξέρξης δὲ οὗ οἱ συγγινώσκων λέγειν ἀληθέα, οὐκ ἐπιτελέσαντά τε τὸν προκείμενον ἄεθλον ἀνεσκολόπισε, τὴν ἀρχαίην δίκην ἐπιτιμῶν· τούτου δὲ τοῦ Σατάσπεος εὐνοῦχος ἀπέδρη ἐς Σάμον, ἐπεὶ τε ἐπύθετο τάχιστα τὸν δεσπότεα τετελευτηκότα, ἔχων χρήματα μεγάλα τὰ Σάμιος ἀνὴρ κατέσχε· τοῦ ἐπιστάμενος τὸ οὐνομα, ἐκὼν ἐπιλήθομαι.

- 44 Τῆς δὲ Ἀσίας τὰ πολλὰ ὑπὸ Δαρείου ἐξευρέθη ὅς βουλόμενος Ἰνδὸν ποταμὸν, ὅς κροκοδείλους δεύτερος οὗτος ποταμῶν πάντων παρέχεται, τούτον τὸν ποταμὸν εἶδέναι τῇ ἐς θάλασσαν ἐκδιδοί, πέμπει

πλοίοισι ἄλλους τε τοῖσι ἐπίστευε τὴν ἀληθῆν ἔρεϊν, καὶ δὴ καὶ Σκύλακα ἄνδρα Καρναδέα· οἱ δὲ ὄρμηθέντες ἐς Κασπατύρου τε πόλιος καὶ τῆς Πακτυκῆς γῆς, ἔπλεον κατὰ ποταμὸν πρὸς ἡῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐς θάλασσαν· διὰ θαλάσσης δὲ πρὸς ἐσπέρην πλέοντες, τριηκοστῷ μηνὶ ἀπικνέονται ἐς τοῦτον τὸν χώρον ὅθεν ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς τοὺς Φοίνικας, τοὺς πρότερον εἶπα, ἀπέστειλε περιπλῶειν Λιβύην· μετὰ δὲ τούτους περιπλώσαντας, Ἰνδούς τε κατεστρέψατο Δαρεῖος καὶ τῇ θαλάσση ταύτῃ ἐχράτο· οὕτω καὶ τῆς Ἀσίας, πλὴν τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, τὰ ἄλλα ἀνεύρηται ὁμοῖα παρεχομένη τῇ Λιβύῃ. Ἡ δὲ δὴ Εὐρώπη πρὸς οὐδαμῶν φανερὴ 45 ἐστὶ γινωσκομένη, οὔτε τὰ πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα, οὔτε τὰ πρὸς βορῆν εἰ περιρρυτός ἐστι· μήκει δὲ γινώσκειται παρ' ἀμφοτέρας παρήκουσα. οὐδ' ἔχω συμβαλέσθαι ἐπ' ὅτευ μὴ ἐσθση γῆ οὐνόματα τριφάσια κέεται ἐπωνυμίας ἔχοντα γυναικῶν, καὶ οὐρίσματα αὐτῇ Νεῖλός τε ὁ Αἰγύπτιος ποταμὸς ἐτέθη, καὶ Φάσις ὁ Κόλχος· (οἱ δὲ Τάναϊν ποταμὸν τὸν Μαιήτην καὶ Πορθμήϊα τὰ Κιμμέρια λέγουσι) οὐδὲ τῶν διουρισάντων τὰ οὐνόματα πυθέσθαι, καὶ ὅθεν ἔθεντο τὰς ἐπωνυμίας· ἡ δὴ γὰρ Λιβύη μὲν ἐπὶ Λιβύης λέγεται ὑπὸ τῶν πολλῶν Ἑλλήνων ἔχειν τὸ οὐνομα γυναικὸς αὐτόχθονος· ἡ δὲ Ἀσίη ἐπὶ τῆς Προμηθέος γυναικὸς τὴν ἐπωνυμίην· καὶ τούτου μὲν μεταλαμβάνονται τοῦ οὐνόματος Λυδοὶ, φάμενοι ἐπὶ Ἀσίῳ, τοῦ Κότυος, τοῦ Μάνεω, κεκληῆσθαι τὴν Ἀσίην, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῆς Προμηθέος Ἀσίας· ἀπ' ὅτευ καὶ τὴν ἐν Σάρδισι φυλὴν κεκληῆσθαι Ἀσιάδα. ἡ δὲ δὴ Εὐρώπη οὔτε εἰ περιρρυτός ἐστι γινώσκειται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων, οὔτε ὁκόθεν τὸ οὐνομα ἔλαβε τοῦτο, οὔτε ὅστις οἱ ἦν ὁ θέμενος φαίνεται· εἰ μὴ ἀπὸ τῆς Τυρίας φήσομεν Εὐρώπης λαβεῖν τὸ οὐνομα τὴν χώραν, πρότερον δὲ ἦν ἄρα ἀνώνυμος, ὥσπερ αἱ ἕτεραι· ἀλλ' αὕτη γε ἐκ τῆς Ἀσίας τε φαίνεται ἐοῦσα, καὶ οὐκ ἀπικομένη

ἐς τὴν γῆν ταύτην ἢ τις νῦν ὑπὸ Ἑλλήνων Εὐρώπῃ καλέεται, ἀλλ' ὅσον ἐκ Φοινίκης ἐς Κρήτην ἐκ Κρήτης δὲ ἐς Λυκίην. ταῦτα μὲν νυν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω τοῖσι γὰρ νομιζόμενοισι αὐτῶν χρῆσόμεθα.

- 46 Ὁ δὲ Πόντος ὁ Εὐξείνος, ἐπ' ὃν ἐστρατεύετο Δαρείος, χωρέων πασέων παρέχεται, ἔξω τοῦ Σκυθικοῦ, ἔθνεα ἀμαθέστατα· οὔτε γὰρ ἔθνος τῶν ἐντὸς τοῦ Πόντου οὐδὲν ἔχομεν προβαλέσθαι σοφίης πέρι, οὔτε ἄνδρα λόγιον οἶδαμεν γενόμενον, παρέξ τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνεος καὶ Ἀναχάρσιος. τῷ δὲ Σκυθικῷ γένει ἐν μὲν τὸ μέγιστον τῶν ἀνθρωπηῶν πρηγμάτων σοφώτατα πάντων ἐξεύρηται τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· τὰ μέντοι ἄλλα οὐκ ἄγαμαι· τὸ δὲ μέγιστον οὕτω σφι ἀνεύρηται, ὥστε ἀποφυγέειν τε μηδένα ἐπελθόντα ἐπὶ σφέας, μὴ βουλομένους τε ἐξευρεθῆναι καταλαβεῖν μὴ οἶόν τε εἶναι· τοῖσι γὰρ μήτε ἄστεα μήτε τείχεα ἢ ἐκτισμένα, ἀλλὰ φερέοικοι ἔοντες πάντες ἔωσι ἵπποτοξόται, ζῶντες μὴ ἀπ' ἀρότου ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων, οἰκήματά τε σφι ἢ ἐπὶ ζευγέων, κῶς οὐκ ἂν εἴησαν οὗτοι ἄμαχοί τε καὶ ἄποροι προσμίσγειν;
- 47 Ἐξεύρηται δέ σφι ταῦτα, τῆς τε γῆς εἰούσης ἐπιτηδής καὶ τῶν ποταμῶν ἔόντων σφι συμμάχων· ἢ τε γὰρ γῆ εἰούσα πεδιάς αὕτη, ποιῶδης τε καὶ εὐνδρός ἐστι· ποταμοί τε δι' αὐτῆς ῥέουσι οὐ πολλῷ τεω ἀριθμὸν ἐλάσσονες τῶν ἐν Αἰγύπτῳ διωρύχων. ὅσοι δὲ οὐνομαστοί τε εἰσι αὐτῶν, καὶ προσπλωτοὶ ἀπὸ θαλάσσης, τούτους οὐνομανέω· Ἴστρος μὲν, πεντάστομος· μετὰ δὲ Τύρης τε καὶ Ὑπανίς, καὶ Βορυσθένης, καὶ Παντικάπης, καὶ Ὑπάκυρις, καὶ Γέρρος, καὶ Τάναϊς· ῥέουσι δὲ οὗτοι κατὰ τάδε.
- 48 Ἴστρος μὲν, ἐὼν μέγιστος ποταμῶν πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ἴσος αἰεὶ αὐτὸς ἐωντῷ ῥέει καὶ θέρεος καὶ χειμῶνος· πρῶτος δὲ τὸ ἀπ' ἐσπέρης τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ ῥέων, κατὰ τοιόνδε μέγιστος γέγονε ποταμῶν καὶ ἄλλων ἐς αὐτὸν ἐκδιδόντων· εἰσὶ δὲ οἶδε οἱ μέγαν αὐτὸν ποιεῖντες· διὰ μὲν γε τῆς Σκυθικῆς χώρας

πέντε μὲν οἱ ῥέοντες· τὸν τε Σκύθαι Πόρατα καλέουσι Ἑλληγες δὲ Πυρετόν· καὶ ἄλλος Τιαραντός· καὶ Ἀραρός τε, καὶ Νάπαρις, καὶ Ὀρδησσός· ὁ μὲν πρῶτος λεχθεὶς τῶν ποταμῶν μέγας, καὶ πρὸς ἧῶ ῥέων ἀνακοινοῦται τῷ Ἰστρῷ τὸ ὕδωρ· ὁ δὲ δεύτερος λεχθεὶς, Τιαραντός, πρὸς ἐσπέρης τε μᾶλλον καὶ ἐλάσσω· ὁ δὲ δὴ Ἀραρός τε καὶ ὁ Νάπαρις καὶ ὁ Ὀρδησσός, διὰ μέσου τούτων ἰόντες ἐσβάλλουσι ἐς τὸν Ἰστρον· οὗτοι μὲν ἀντιγενέες ποταμοὶ Σκυθικοὶ συμπληθύνουσι αὐτόν· Ἐκ δὲ Ἀγαθύρσων Μάρις 49 ποταμὸς ῥέων συμμίσγεται τῷ Ἰστρῷ· ἐκ δὲ τοῦ Αἴμου τῶν κορυφῶν τρεῖς ἄλλοι μεγάλοι ῥέοντες πρὸς βορῆν ἄνεμον ἐσβάλλουσι ἐς αὐτόν, Ἄτλας, καὶ Αὔρας, καὶ Τίβισις· διὰ δὲ Θρηίκης καὶ Θρηίκων τῶν Κροβύζων ῥέοντες, Ἄθρυς, καὶ Νόης, καὶ Ἀρτάνης, ἐκδιδοῦσι ἐς τὸν Ἰστρον· ἐκ δὲ Παιόνων καὶ οὔρεος Ῥοδόπης Σκίος ποταμὸς, μέσον σχίζων τὸν Αἴμον, ἐκδιδοὶ ἐς αὐτόν· ἐξ Ἰλλυριῶν δὲ ῥέων πρὸς βορῆν ἄνεμον Ἀγγρος ποταμὸς, ἐσβάλλει ἐς πεδίον τὸ Τριβαλλικὸν καὶ ἐς ποταμὸν Βρόγγον, ὁ δὲ Βρόγγος ἐς τὸν Ἰστρον· οὕτω ἀμφοτέρους, ἔοντας μεγάλους, ὁ Ἰστρος δέκεται· ἐκ δὲ τῆς κατύπερθε χώρας Ὀμβρίκων, Κάρπις ποταμὸς καὶ ἄλλος Ἄλπις [ποταμὸς,] πρὸς βορῆν ἄνεμον καὶ οὗτοι ῥέοντες, ἐκδιδοῦσι ἐς αὐτόν· ῥέει γὰρ δὴ διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης ὁ Ἰστρος ἀρξάμενος ἐκ Κελτῶν, οἱ ἔσχατοι πρὸς ἡλίον δυσμέων μετὰ Κύνητας οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ· ῥέων δὲ διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης, ἐς τὰ πλάγια τῆς Σκυθίης ἐσβάλλει· Τούτων ὦν τῶν 50 καταλεχθέντων καὶ ἄλλων πολλῶν συμβαλλομένων τὸ σφέτερον ὕδωρ, γίνεται ὁ Ἰστρος ποταμῶν μέγιστος· ἐπεὶ ὕδωρ γε ἐν πρὸς ἐν συμβάλλειν, ὁ Νεῖλος πλήθει ἀποκρατεῖ· ἐς γὰρ δὴ τοῦτον οὔτε ποταμὸς, οὔτε κρήνη οὐδεμία ἐσδιδοῦσα, ἐς πλήθος οἱ συμβάλλεται· ἴσος δὲ αἰεὶ ῥέει ἔν τε θέρεϊ καὶ χειμῶνι ὁ Ἰστρος, κατὰ τοιόνδε τι, ὡς ἐμὲ δοκεῖ τοῦ

μὲν χειμῶνός ἐστι ὅσοσπερ ἐστι, ὀλίγω τε μέζων τῆς ἐωυτοῦ φύσιος γίνεται· ὕεται γὰρ ἡ γῆ αὕτη τοῦ χειμῶνος πάμπαν ὀλίγω, νιφετῷ δὲ πάντα χρέεται· τοῦ δὲ θέρεος ἡ χιῶν ἢ ἐν τῷ χειμῶνι πεσοῦσα, ἐοῦσα ἀμφιλαφῆς, τηκομένη πάντοθεν ἐσδιδοῖ ἐς τὸν Ἴστρον· αὕτη τε δὴ ἡ χιῶν ἐσδιδοῦσα ἐς αὐτὸν συμπληθύνει, καὶ ὄμβροι πολλοί τε καὶ λάβροι σὺν αὐτῇ· ὕει γὰρ δὴ τὸ θέρος· ὅσῳ δὲ πλεον ἐπ' ἐωυτὸν ὕδωρ ὁ ἥλιος ἐπέλκεται ἐν τῷ θερείῳ ἢ ἐν τῷ χειμῶνι, τοσοῦτω τὰ συμμισγόμενα τῷ Ἴστρον πολλαπλάσιά ἐστι τοῦ θέρεος ἢ περ τοῦ χειμῶνος· ἀντιτιθέμενα δὲ ταῦτα ἀντισήκωσις γίνεται, ὥστε ἴσον μιν αἰεὶ φαίνεσθαι ἔοντα.

- 51 Εἰς μὲν δὴ τῶν ποταμῶν τοῖσι Σκύθησί ἐστι ὁ Ἴστρος· μετὰ δὲ τούτον, Τύρης· ὃς ἀπὸ βορέω μὲν ἀνέμου ὀρμάται, ἄρχεται δὲ ῥέων ἐκ λίμνης μεγάλης, ἣ οὐρίζει τὴν τε Σκυθικὴν καὶ τὴν Νευρίδα γῆν· ἐπὶ δὲ τῷ στόματι αὐτοῦ κατοίκηνται Ἕλληνες, οἱ Τυρί-
52 ται καλέονται. Τρίτος δὲ Ὑπανίς ποταμὸς ὀρμάται μὲν ἐκ τῆς Σκυθικῆς, ῥέει δὲ ἐκ λίμνης μεγάλης, τὴν περίξ νέμονται ἵπποι ἄγριοι λευκοί· καλέεται δ' ἡ λίμνη αὕτη ὀρθῶς μήτηρ Ὑπάνιος· ἐκ ταύτης ὦν ἀνατέλλων ὁ Ὑπανίς ποταμὸς, ῥέει ἐπὶ μὲν πέντε ἡμερέων πλόον βραχὺς καὶ γλυκὺς ἔτι, ἀπὸ δὲ τούτου, πρὸς θαλάσσης τεσσέρων ἡμερέων πλόον, πικρὸς αἰνῶς· ἐκδιδοῖ γὰρ ἐς αὐτὸν κρήνη πικρῆ, οὕτω δὴ τι ἐοῦσα πικρῆ, ἢ μεγάθει σμικρῆ ἐοῦσα, κερνᾷ τὸν Ὑπανίον ἔοντα ποταμὸν ἐν ὀλίγοισι μέγαν· ἐστὶ δὲ ἡ κρήνη αὕτη ἐν οὐροισι χώρας τῆς τε ἀροτήρων Σκυθῶν καὶ Ἀλαζώνων· οὐνομα δὲ τῇ κρήνῃ, καὶ ὅθεν ῥέει τῷ χώρῳ, Σκυθιστὶ μὲν Ἐξαμπαῖος, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Ἰραὶ ὁδοί· συναγοῦσι δὲ τὰ τέρματα ὁ τε Τύρης καὶ ὁ Ὑπανίς κατὰ Ἀλάζωνας, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, ἀποστρέψας ἐκάτερος ῥέει εὐρύνων τὸ μέσον.

- 53 Τέταρτος δὲ Βορυσθένης ποταμὸς· ὃς ἐστὶ μέγιστός τε μετὰ Ἴστρον τούτων, καὶ πολυαρκίστατος

κατὰ γνώμας τὰς ἡμετέρας, οὔτι μῦνον τῶν Σκυθικῶν ποταμῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, πλὴν Νείλου τοῦ Αἰγυπτίου· τούτῳ γὰρ οὐκ οἶά τε ἐστὶ συμβαλέειν ἄλλον ποταμόν· τῶν δὲ λοιπῶν Βορυσθένης ἐστὶ πολυαρκέστατος, ὅς νομάς τε καλλίστας καὶ εὐκομδεστάτας κτήνεσι παρέχεται, ἰχθύας τε ἀρίστους διακριδὸν καὶ πλείστους· πίνεσθαι τε ἡδιστός ἐστι· ῥέει τε καθαρὸς παρὰ θολεροῖσι· σπóρος τε παρ' αὐτὸν ἀριστος γίνεται· ποίη τε, τῇ οὐ σπείρεται ἢ χῶρη, βαθυτάτη· ἄλες τε ἐπὶ τῷ στόματι αὐτοῦ αὐτόματοι πῆγνυνται ἄπλετοι· κήτεά τε μεγάλα ἀνάκανθα, τὰ ἀντακαίους καλέουσι, παρέχεται ἐς ταρίχευσιν, ἄλλα τε πολλὰ θωνμάσαι ἄξια. μέχρι μὲν νυν Γέρρου χώρου, ἐς τὸν τεσσεράκοντα ἡμερέων πλόος ἐστὶ, γινώσκεται ῥέων ἀπὸ βορέω ἀνέμου· τὸ δὲ κατύπερθε δὲ ὧν ῥέει ἀνθρώπων, οὐδεὶς ἔχει φράσαι· φαίνεται δὲ ῥέων δι' ἐρήμου ἐς τῶν γεωργῶν Σκυθῶν τὴν χῶρην· οὗτοι γὰρ οἱ Σκύθαι παρ' αὐτὸν ἐπὶ δέκα ἡμερέων πλόον νέονται. μῦνου δὲ τούτου τοῦ ποταμοῦ καὶ Νείλου οὐκ ἔχω φράσαι τὰς πηγὰς· δοκέω δὲ, οὐδὲ οὐδεὶς Ἑλλήνων. ἀγχοῦ τε δὴ θαλάσσης ὁ Βορυσθένης ῥέων γίνεται, καὶ οἱ συμμίσγεται ὁ Ὑπανὶς ἐς τῶντὸ ἔλος ἐκδιδούς· τὸ δὲ μεταξὺ τῶν ποταμῶν τούτων ἐὼν ἔμβολον τῆς χῶρης, Ἰππόλεω ἄκρη καλέεται· ἐν δὲ τὸ ἱρὸν Δήμητρος ἐνίδρυται· πέρην δὲ τοῦ ἱροῦ ἐπὶ τῷ Ὑπάνι Βορυσθενεῖται κατοικῆνται. ταῦτα μὲν τὰ ἀπὸ τούτων τῶν ποταμῶν.

Μετὰ δὲ τούτους πέμπτος ποταμὸς ἄλλος τῷ 54 οὔνομα Παντικάπης· ῥέει δὲ καὶ οὗτος ἀπὸ βορέω τε καὶ ἐκ λίμνης, καὶ τὸ μεταξὺ τούτου τε καὶ τοῦ Βορυσθέneos νέονται οἱ γεωργοὶ Σκύθαι· ἐκδιδοὶ δὲ ἐς τὴν Ὑλαίην· παραμειψάμενος δὲ ταύτην, τῷ Βορυσθενεῖ συμμίσγεται. Ἐκτος δὲ Ὑπάκυρις 55 ποταμός· ὅς ὀρμάται μὲν ἐκ λίμνης, διὰ μέσων δὲ τῶν νομάδων Σκυθῶν ῥέων, ἐκδιδοὶ κατὰ Καρκινίτιν

- πόλιν, ἐς δεξιὴν ἀπέργων τὴν τε Ὑλαίην καὶ τὸν
 56 Ἀχελλήϊον καλεόμενον Δρόμον. Ἐβδομος δὲ Γέρ-
 ρος ποταμὸς ἀπέσχισται μὲν ἀπὸ τοῦ Βορυσθέneos
 κατὰ τοῦτο τῆς χώρας ἐς ὃ γινώσκειται ὁ Βορυσθένης·
 ἀπέσχισται μὲν νυν ἐκ τούτου τοῦ χώρου, οὔνομα
 δὲ ἔχει τόπερ ὁ χώρος αὐτὸς, Γέρρος, ῥέων δ' ἐς
 θάλασσαν, οὐρίζει τὴν τε τῶν Νομάδων χώραν, καὶ
 τὴν τῶν βασιληῶν Σκυθέων· ἐκδιδοῖ δὲ ἐς τὸν
 57 Ὑπάκυριν. Ὀγδοος δὲ δὴ Τάναϊς ποταμὸς· ὅς ῥέει
 τὰ ἀνάκαθεν ἐκ λίμνης μεγάλης ὀρμειώμενος, ἐκδιδοῖ
 δὲ ἐς μέζω ἔτι λίμνην καλεομένην Μαιῆτιν, ἣ οὐρίζει
 Σκύθας τε τοὺς βασιληῆτας καὶ Σαυρομάτας· ἐς δὲ
 Τάναϊν τοῦτον ἄλλος ποταμὸς ἐσβάλλει τῷ οὔνομά
 58 ἔστι Ὑργις. Τοῖσι μὲν δὴ οὔνομαστοῖσι ποταμοῖσι
 οὕτω δὴ τι οἱ Σκύθαι ἐσκενάδαται· τοῖσι δὲ κτήνεσι
 ἢ ποιῆ ἀναφυομένη ἐν τῇ Σκυθικῇ, ἔστι ἐπιχυ-
 λωτάτη πασέων ποιέων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· ἀνοιγο-
 μένοισι δὲ τοῖσι κτήνεσι ἔστι σταθμώσασθαι, ὅτι
 τοῦτο οὕτως ἔχει.
- 59 Τὰ μὲν δὴ μέγιστα οὕτω σφι εὐπορά ἐστι. τὰ
 δὲ λοιπὰ νόμαια κατὰ τάδε σφι διακέεται· θεοὺς
 μὲν μόνους τούσδε ἰλάσκονται· Ἰστίην μὲν μά-
 λιστα· ἐπὶ δὲ, Δία τε καὶ Γῆν, νομίζοντες τὴν Γῆν
 τοῦ Διὸς εἶναι γυναῖκα· μετὰ δὲ τούτους, Ἀπόλ-
 λωνά τε καὶ οὐρανίην Ἀφροδίτην, καὶ Ἡρακλέα,
 καὶ Ἄρεα· τούτους μὲν πάντες οἱ Σκύθαι νενομίκασι·
 οἱ δὲ καλεόμενοι βασιληῆοι Σκύθαι καὶ τῷ Ποσει-
 δέωνι θύουσι· οὔνομάζεται δὲ Σκυθιστὶ, Ἰστίη μὲν
 Ταβιτί· Ζεὺς δὲ (ὀρθότατα, κατὰ γνώμην γε τὴν
 ἐμὴν, καλεόμενος) Παπαῖος· Γῆ δὲ Ἀπία· Ἀπόλ-
 λων δὲ Οἰτόσυρος· οὐρανίη δὲ Ἀφροδίτη· Ἀρτίμ-
 τασα· Ποσειδέων δὲ Θαμιμασάδας· ἀγάλματα δὲ
 καὶ βωμοὺς καὶ νηοὺς οὐ νομίζουσι ποιέειν, πλην
 60 Ἀρηί· τούτῳ δὲ νομίζουσι. Θυσίη δὲ ἢ αὐτὴ πᾶσι
 κατέστηκε περὶ πάντα τὰ ἱρὰ ὁμοίως, ἐρδομένη ὧδε·
 τὸ μὲν ἱρήϊον αὐτὸ ἐμπεποδισμένον τοὺς ἐμπροσ-

θείους πόδας ἔστηκε· ὁ δὲ θύων, ὅπισθε τοῦ κτήνεος ἔστειώσ, σπάσας τὴν ἀρχὴν τοῦ στρόφου καταβάλλει μιν· πίπτοντος δὲ τοῦ ἱρηίου, ἐπικαλεῖ τὸν θεὸν τῷ ἂν θύῃ· καὶ ἔπειτα βρόχῳ περὶ ὧν ἔβαλε τὸν αὐχένα· σκυταλίδα δὲ ἐμβαλὼν περιάγει καὶ ἀποπνίγει, οὔτε πῦρ ἀνακαύσας, οὔτε καταρξάμενος, οὔτ' ἐπισπείσας· ἀποπνίξας δὲ καὶ ἀποδείρας τράπεται πρὸς ἔψησιν· Τῆς δὲ γῆς τῆς Σκυθικῆς αἰνῶς 61 ἀξύλου εὐούσης, ὧδέ σφι ἐς τὴν ἔψησιν τῶν κρεῶν ἐξεύρηται· ἐπεὰν ἀποδείρωσι τὰ ἱρήια, γυμνοῦσι τὰ ὀστέα τῶν κρεῶν· ἔπειτα ἐσβάλλουσι, ἣν μὲν τύχῳσι ἔχοντες λέβητας ἐπιχωρίους, μάλιστα Λεσβίοισι κρητήρσι προσεικέλους χωρὶς ἢ ὅτι πολλῶ μέζονας, ἐς τούτους ἐσβάλλοντες, ἔψουσι ὑποκαίοντες τὰ ὀστέα τῶν ἱρηίων· ἣν δὲ μὴ σφι παρῆ λέβης, οἱ δὲ ἐς τὰς γαστέρας τῶν ἱρηίων ἐσβάλλοντες τὰ κρέα πάντα καὶ παραμίξαντες ὕδωρ, ὑποκαίουσι τὰ ὀστέα· τὰ δὲ αἶθεται κάλλιστα· αἱ δὲ γαστέρες χωρέουσι εὐπετέως τὰ κρέα ἐψιλωμένα τῶν ὀστέων· καὶ οὕτω βούς τε ἔωντὸν ἐξέψει, καὶ τὰ ἄλλα ἱρήια ἔωντὸ ἕκαστον· ἐπεὰν δὲ ἐψηθῇ τὰ κρέα, ὁ θύσας τῶν κρεῶν καὶ τῶν σπλάγχνων ἀπαρξάμενος ρίπτει ἐς τὸ ἔμπροσθεν· θύουσι δὲ καὶ τὰ ἄλλα πρόβατα καὶ ἵππους μάλιστα.

Τοῖσι μὲν δὴ ἄλλοισι τῶν θεῶν οὕτω θύουσι καὶ 62 ταῦτα τῶν κτηνέων, τῷ δὲ δὴ Ἄρηϊ ὧδε· κατὰ νομοῦς ἐκάστοισι τῶν ἀρχῆων ἐσίδρυται σφι Ἄρηος ἱρὸν τοιονδε· φρυγάνων φάκελοι συννεύαται ὅσον τ' ἐπὶ σταδίουσ τρεῖς μῆκος καὶ εὖρος, ὕψος δὲ ἔλασσον· ἄνω δὲ τούτου, τετράγωνον ἄπεδον πεποιήται· καὶ τὰ μὲν τρία τῶν κώλων ἐστὶ ἀπότομα, κατὰ δὲ τὸ ἐν, ἐπιβατόν· ἔτεος δὲ ἐκάστου ἀμάξας πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἐπινέουσι φρυγάνων· ὑπονοστέει γὰρ δὴ αἰεὶ ὑπὸ τῶν χειμώνων· ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ ὄγκου ἀκινάκης σιδήρεος ἱδρυται ἀρχαῖος ἐκάστοισι, καὶ τοῦτ' ἐστὶ τοῦ Ἄρηος τὸ ἄγαλμα· τούτῳ δὲ τῷ ἀκινάκει

- θυσίας ἐπετείους προσάγουσι προβάτων καὶ ἵππων, καὶ δὴ καὶ τοῖσδ' ἔτι πλέω θύουσι ἢ τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι· ὅσους δ' ἂν τῶν πολεμίων ζωγρήσωσι, ἀπὸ τῶν ἑκατὸν ἀνδρῶν ἄνδρα ἓνα θύουσι, τρόπῳ οὐ τῷ αὐτῷ ᾧ καὶ τὰ πρόβατα, ἀλλ' ἑτεροίῳ· ἐπεὰν γὰρ οἶνον ἐπισπείσωσι κατὰ τῶν κεφαλῶν, ἀποσφάζουσι τοὺς ἀνθρώπους ἐς ἄγγος, καὶ ἔπειτα ἀνενείκαντες ἄνω ἐπὶ τὸν ὄγκον τῶν φρυγάνων καταχέουσι τὸ αἷμα τοῦ ἀκινάκεος· ἄνω μὲν δὴ φορέουσι τοῦτο· κάτω δὲ παρὰ τὸ ἱρὸν ποιεῦσι τάδε· τῶν ἀποσφαγέντων ἀνδρῶν τοὺς δεξιούς ὤμους πάντας ἀποτάμνοντες σὺν τῆσι χερσὶ ἐς τὸν ἡέρα ἰεῖσι, καὶ ἔπειτα καὶ τὰ ἄλλα ἀπέρξαντες ἰρήνια ἀπαλλάσσονται· χεῖρ
- 63 δὲ τῇ ἂν πέση κέεται, καὶ χωρὶς ὁ νεκρός· Θυσίαι μὲν νυν αὐταὶ σφι κατεστῆασι, ὑσὶ δὲ οὔτοι οὐδὲν νομίζουσι· οὐδὲ τρέφειν ἐν τῇ χώρῃ τὸ παράπαν θέλουσι.
- 64 Τὰ δ' ἐς πόλεμον ἔχοντα ᾧδὲ σφι διακέεται· ἐπεὰν τὸν πρῶτον ἄνδρα καταβάλῃ ἀνὴρ Σκύθης, τοῦ αἵματος ἐμπίνει· ὅσους δ' ἂν φονεύσῃ ἐν τῇ μάχῃ, τούτων τὰς κεφαλὰς ἀποφέρει τῷ βασιλεῖ· ἀπενείκας μὲν γὰρ κεφαλὴν τῆς λήθης μεταλαμβάνει τὴν ἂν λάβωσι, μὴ ἐνείκας δὲ οὐ· ἀποδείρει δὲ αὐτὴν τρόπῳ τοιῷδε· περιταμὼν κύκλῳ περὶ τὰ ὦτα, καὶ λαβόμενος τῆς κεφαλῆς ἐκσεῖει· μετὰ δὲ, σαρκίσας βοὸς πλευρῇ δέψει τῆσι χερσὶ· ὀργήσας δὲ αὐτὸ ἄτε χειρόμακτρον ἔκτῃται· ἐκ δὲ τῶν χαλινῶν τοῦ ἵππου τὸν αὐτὸς ἐλαύνει, ἐκ τούτου ἐξάπτει, καὶ ἀγάλλεται· ὅς γὰρ ἂν πλείστα δέρματα χειρόμακτρα ἔχῃ, ἀνὴρ ἄριστος οὗτος κέκριται· πολλοὶ δὲ αὐτῶν ἐκ τῶν ἀποδερμάτων καὶ χλαίνας ἐπεινυσθαι ποιεῦσι, συρράπτοντες κατὰπερ βαίτας· πολλοὶ δὲ ἀνδρῶν ἐχθρῶν τὰς δεξιὰς χέρας νεκρῶν ἐόντων ἀποδείραντες αὐτοῖσι ὄνυξι, καλύπτρας τῶν φαρετρέων ποιεῦνται· δέρμα δὲ ἀνθρώπου καὶ παχὺ καὶ λαμπρὸν ἦν ἄρα σχεδὸν δερμάτων πάντων λαμπρότατον λευκότητι·

πολλοὶ δὲ καὶ ὄλους ἄνδρας ἐκδείραντες καὶ διατεί-
 ναντες ἐπὶ ξύλων, ἐπ' ἵππων περιφέρουσι. ταῦτα
 μὲν δὴ οὕτω σφι νενόμισται. Αὐτὰς δὲ τὰς κεφαλὰς, 65
 οὐ τι πάντων ἀλλὰ τῶν ἐχθίστων, ποιεῦσι τάδε·
 ἀποπρίσας ἕκαστος πᾶν τὸ ἔνερθε τῶν ὀφρύων,
 ἐκκαθαίρει καὶ ἦν μὲν ἦ πένης, ὁ δὲ ἕξωθεν ὠμο-
 βοήν μούνην περιτείνας οὕτω χρᾶται· ἦν δὲ ἦ
 πλούσιος, τὴν μὲν ὠμοβοήν περιτείνει, ἕσωθεν δὲ
 περιχρυσώσας οὕτω χρᾶται ποτηρίῳ· ποιεῦσι δὲ
 τοῦτο καὶ ἐκ τῶν οἰκηίων, ἦν σφι διάφοροι γένονται,
 καὶ ἦν ἐπικρατήσῃ αὐτοῦ παρὰ τῷ βασιλεῖ· ξείνων
 δὲ οἱ ἐλθόντων τῶν ἂν λόγον ποιέηται, τὰς κεφαλὰς
 ταύτας παραφέρει, καὶ ἐπιλέγει ὡς οἱ ἑόντες οἰκήϊοι
 πόλεμον προσεθήκαντο καὶ σφῶν αὐτὸς ἐπεκρά-
 τησε· ταύτην ἀνδραγαθίην λέγοντες. Ἄπαξ δὲ τοῦ 66
 ἐνιαυτοῦ ἑκάστου ὁ νομάρχης ἕκαστος ἐν τῷ ἔωυτοῦ
 νομῷ κινρᾶ κρητῆρα οἴνου, ἀπ' οὗ πίνουσι τῶν Σκυ-
 θέων ὅσοις ἂν ἄνδρες πολέμιοι ἀραιορημένοι ἕωσι·
 τοῖσι δ' ἂν μὴ κατεργασμένον ἦ τοῦτο, οὐ γέονται
 τοῦ οἴνου τούτου, ἀλλ' ἠτιμωμένοι ἀποκατέαται·
 ὄνειδος δὲ σφί ἐστι μέγιστον τοῦτο· ὅσοι δὲ ἂν
 αὐτῶν καὶ κάρτα πολλοὺς ἄνδρας ἀναιρηκότες ἕωσι,
 οὗτοι δὲ σύνδυο κύλικας ἔχοντες, πίνουσι ὁμοῦ.

Μάντιες δὲ Σκυθέων εἰσὶ πολλοὶ, οἱ μαντεύονται 67
 ῥάβδοισι ἰτείνῃσι πολλῆσι ὧδε· ἐπεὰν φακέλους ῥάβ-
 δων μεγάλους ἐνείκωνται, θέντες χαμαὶ διεξελίσσουσι
 αὐτοῖς· καὶ ἐπὶ μίαν ἑκάστην ῥάβδον τιθέντες, θεσπί-
 ζουσι· ἅμα τε λέγοντες ταῦτα συνειλέουσι τὰς ῥάβδους
 ὀπίσω, καὶ αὐτὶς κατὰ μίαν συντιθεῖσι· αὕτη μὲν σφι
 ἡ μαντικὴ πατρωίη ἐστὶ· οἱ δὲ Ἐνάρες [οἱ ἀνδρό-
 γυνοὶ] τὴν Ἀφροδίτην σφι λέγουσι μαντικὴν δοῦναι·
 φιλύρης ὧν φλοιῷ μαντεύονται· ἐπεὰν τὴν φιλύρην
 τρίχα σχίσῃ, διαπλέκων ἐν τοῖσι δακτύλοισι τοῖσι
 ἔωυτοῦ καὶ διαλύων χρᾶ· Ἐπεὰν δὲ βασιλεὺς ὁ Σκυ- 68
 θέων κάμη, μεταπέμπεται τῶν μαντίων ἄνδρας τρεῖς
 τοὺς εὐδοκιμέοντας μάλιστα, οἱ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ

μαντεύονται· καὶ λέγουσι οὗτοι ὡς τὸ ἐπίπαν μάλιστα τάδε, ὡς τὰς βασιληίας ἰστίας ἐπιόρκηκε ὃς καὶ ὃς, λέγοντες τῶν ἀστῶν τὸν ἄν δὴ λέγωσι· τὰς δὲ βασιληίας ἰστίας νόμος Σκύθησι τὰ μάλιστά ἐστι ὀμνύναι τότε, ἐπεὰν τὸν μέγιστον ὄρκον ἐθέλωσι ὀμνύναι· αὐτίκα δὲ διαλαμμένον ἄγεται οὗτος τὸν ἄν δὴ φῶσι ἐπιορκῆσαι· ἀπιγμένον δὲ ἐλέγχουσι οἱ μάντιες, ὡς ἐπιορκήσας φαίνεται ἐν τῇ μαντικῇ τὰς βασιληίας ἰστίας, καὶ διὰ ταῦτα ἀλγέει ὁ βασιλεὺς· ὁ δὲ ἀρνεύεται, οὐ φάμενος ἐπιορκῆσαι, καὶ δεινολογείται· ἀρνεομένου δὲ τούτου, ὁ βασιλεὺς μεταπέμπεται [ἄλλους] διπλησίους μάντιας· καὶ ἦν μὲν μιν καὶ οὗτοι, ἐσορέωντες ἐς τὴν μαντικὴν, καταδήσωσι ἐπιορκῆσαι, τοῦ δὲ ἰθέως τὴν κεφαλὴν ἀποτάμνουσι καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ διαλαγχάνουσι οἱ πρῶτοι τῶν μαντίων· ἦν δὲ οἱ ἐπελθόντες μάντιες ἀπολύσωσι, ἄλλοι πάρεισι μάντιες, καὶ μάλα ἄλλοι· ἦν ὧν οἱ πλεῦνες τὸν ἄνθρωπον ἀπολύσωσι, δέδοκται τοῖσι πρῶτοισι τῶν μαντίων αὐτοῖσι ἀπόλλυσθαι.

69 Ἀπολλῦσι δῆτα αὐτοὺς τρόπῳ τοιῷδε· ἐπεὰν ἄμαξαν φρυγάνων πλήσωσι, καὶ ὑποζεύξωσι βοῦς, ἐμποδίσαντες τοὺς μάντιας, καὶ χέρας ὀπίσω δῆσαντες, καὶ στομώσαντες, κατειργνῦσι ἐς μέσα τὰ φρύγανα· ὑποπρήσαντες δὲ αὐτὰ, ἀπιεῖσι φοβήσαντες τοὺς βοῦς· πολλοὶ μὲν δὴ συγκατακαίονται τοῖσι μάντισι βόες, πολλοὶ δὲ περικεκαυμένοι ἀποφεύγουσι, ἐπεὰν αὐτῶν ὁ ῥυμὸς κατακαυθῆ. κατακαίουσι δὲ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας τοὺς μάντιας, ψευδομάντιας καλέοντες. τοὺς δ' ἄν ἀποκτείνῃ βασιλεὺς, τούτων οὐδὲ τοὺς παῖδας λείπει· ἀλλὰ πάντα τὰ ἔρσενα κτείνει, τὰ δὲ θήλεα οὐκ ἀδικεῖ.

70 Ὅρκια δὲ ποιεῦνται Σκύθαι ὧδε, πρὸς τοὺς ἄν ποιέωνται· ἐς κύλικα μεγάλην κεραμίνην οἶνον ἐγχεάντες, αἷμα συμμίσγουσι τῶν τὰ ὄρκια ταμνομένων, τύψαντες ὀπέατι ἢ ἐπιταμόντες μαχαίρῃ σμικρὸν τοῦ σώματος· καὶ ἔπειτα ἀποβάψαντες ἐς τὴν κύλικα

ἀκινάκεια, καὶ οἷστους, καὶ σάγαριν, καὶ ἀκόντιον· ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, κατεύχονται πολλὰ, καὶ ἔπειτα ἀποπίνουσι αὐτοὶ τε οἱ τὸ ὄρκιον ποιούμενοι, καὶ τῶν ἐπομένων οἱ πλείστου ἄξιοι.

Ταφαὶ δὲ τῶν βασιλέων ἐν Γέρροισι εἰσὶ, ἐς ὃ ὁ 71 Βορυσθένης ἐστὶ προσπλωτός. ἐνθαῦτα, ἐπεὰν σφὶ ἀποθάνῃ ὁ βασιλεὺς, ὄρυγμα γῆς μέγα ὀρύσσουσι τετράγωνον· ἐτοῖμον δὲ τοῦτο ποιήσαντες, ἀναλαμβάνουσι τὸν νεκρὸν, κατακεκρωμένον μὲν τὸ σῶμα, τὴν δὲ νηδὺν ἀνασχισθεῖσαν καὶ καθαρθεῖσαν, πλήρη κυπέρου κεκομμένου καὶ θυμαήματος καὶ σελίνου σπέρματος καὶ ἀνήσου, συνερραμμένην ὀπίσω, καὶ κομίζουσι ἐν ἀμάξῃ ἐς ἄλλο ἔθνος· οἱ δ' ἂν παραδέξωνται κομισθέντα τὸν νεκρὸν, ποιῶσι τὰ περ οἱ βασιλῆῖοι Σκύθαι· τοῦ ὥτος ἀποτάμνονται, τρίχας περικείρονται, βραχίονας περιτάμνονται, μέτωπον καὶ ῥίνα καταμύσσονται, διὰ τῆς τε ἀριστερῆς χερὸς οἷστους διαβυνέονται· ἐνθεῦτεν δὲ κομίζουσι ἐν ἀμάξῃ τὸν νέκυν τοῦ βασιλέως ἐς ἄλλο ἔθνος τῶν ἄρχουσι· (οἱ δὲ σφὶ ἔπονται ἐς τοὺς πρότερον ἦλθον·) ἐπεὰν δὲ πάντας περιέλθωσι τὸν νέκυν κομίζοντες, ἐν Γέρροισι ἔσχατα κατοικημένοισιν εἰσι τῶν ἐθνῶν τῶν ἄρχουσι, καὶ ἐν τῆσι ταφῆσιν· καὶ ἔπειτα, ἐπεὰν θέωσι τὸν νέκυν ἐν τῆσι θήκησιν ἐπὶ στιβάδος, παραπήξαντες αἰχμᾶς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ νεκροῦ, ξύλα ὑπερτείνουσι καὶ ἔπειτα ῥῖψιν καταστεγάζουσι· ἐν δὲ τῇ λοιπῇ εὐρυχωρίῃ τῆς θήκης, τῶν παλλακῶν τε μίαν ἀποπνίξαντες θάπτουσι, καὶ τὸν οἰνοχόον, καὶ μάγειρον, καὶ ἵπποκόμον, καὶ διήκονον, καὶ ἀγγελιηφόρον, καὶ ἵππους, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπαρχὰς, καὶ φιάλας χρυσέας· (ἀργύρῳ δὲ οὐδὲν οὐδὲ χαλκῷ χρέωνται·) ταῦτα δὲ ποιήσαντες, χούσι πάντες χῶμα μέγα, ἀμιλλεώμενοι καὶ προθυμεόμενοι ὡς μέγιστον ποιῆσαι. Ἐνιαυτοῦ δὲ περιφερομένου, αὐτὶς ποιῶσι τοιόνδε· 72 λαβόντες τῶν λοιπῶν θεραπόντων τοὺς ἐπιτηδεωτάτους· (οἱ δὲ εἰσι Σκύθαι ἐγγενέες· οὗτοι γὰρ δὴ θερα-

πεύουσι τοὺς ἂν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς κελεύσῃ, ἀργυρώ-
νητοι δὲ οὐκ εἰσὶ σφί θεράποντες·) τούτων ὦν τῶν
διηκόνων ἐπεὰν ἀποπνίξωσι πεντήκοντα, καὶ ἵππους
τοὺς καλλιστεύοντας πεντήκοντα, ἐξελόντες αὐτῶν
τὴν κοιλίην καὶ καθήραντες, ἐμπιπλάσι ἀχύρων, καὶ
συρράπτουσι· αἰψίδος δὲ ἡμισυ ἐπὶ δύο ξύλα στή-
σαντες ὑπτιον, καὶ τὸ ἕτερον ἡμισυ τῆς αἰψίδος ἐπ'
ἕτερα δύο, καταπήξαντες τρόπῳ τοιούτῳ πολλὰ ταῦτα,
ἔπειτα τῶν ἵππων κατὰ τὰ μήκεια ξύλα παχέα διε-
λάσαντες μέχρι τῶν τραχήλων, ἀναβιβάζουσι αὐτοὺς
ἐπὶ τὰς αἰψίδας· τῶν δὲ, αἱ μὲν πρότεραι αἰψίδες ὑπέ-
χουσι τοὺς ὦμους τῶν ἵππων, αἱ δὲ ὀπισθεὶ παρὰ τοὺς
μηροὺς τὰς γαστέρας ὑπολαμβάνουσι· σκέλεα δὲ
ἀμφότερα κατακρέμαται μετέωρα· χαλινούς δὲ καὶ
στόμια ἐμβalόντες ἐς τοὺς ἵππους, κατατείνουσι ἐς
τὸ πρόσθεν αὐτῶν, καὶ ἔπειτα ἐκ πασσάλων δέουσι.
τῶν δὲ δὴ νενήσκων τῶν ἀποπεπνιγμένων τῶν πεντή-
κοντα ἓνα ἕκαστον ἀναβιβάζουσι ἐπὶ τὸν ἵππον, ὧδε
ἀναβιβάζοντες· ἐπεὰν νεκροῦ ἑκάστου παρὰ τὴν
ἄκανθαν ξύλον ὀρθὸν διελάσῃ μέχρι τοῦ τραχήλου,
κάτωθεν δὲ ὑπερέχει τοῦ ξύλου τούτου τὸ ἐς τὸν ὄρμον
πηγνύουσι τοῦ ἐτέρου ξύλου τοῦ διὰ τοῦ ἵππου· ἐπι-
στήσαντες δὲ κύκλῳ τὸ σῆμα ἰπέας τοιούτους,
ἀπελαύνουσι.

- 73 Οὕτω μὲν τοὺς βασιλῆας θάπτουσι· τοὺς δὲ ἄλλους
Σκύθας, ἐπεὰν ἀποθάνωσι, περιάγουσι οἱ ἀγχοτάτω
προσήκοντες κατὰ τοὺς φίλους ἐν ἀμάξῃσι κειμένους·
τῶν δὲ ἕκαστος ὑποδεκόμενος εὐώχει τοὺς ἐπομένους,
καὶ τῷ νεκρῷ πάντων παρατιθεῖ τῶν καὶ τοῖσι ἄλλοισι·
ἡμέρας δὲ τεσσαράκοντα οὕτω οἱ ἰδιῶται περιάγονται,
ἔπειτα θάπτονται· θάψαντες δὲ οἱ Σκύθαι καθαίρον-
ται τρόπῳ τοιούτῳ· σμησάμενοι τὰς κεφαλὰς καὶ ἐκ-
πλυνάμενοι, ποιεῦσι περὶ τὸ σῶμα τάδε· ἐπεὰν ξύλα
στήσωσι τρία ἐς ἄλληλα κεκλιμένα, περὶ ταῦτα
πίλους εἰρινέους περιτείνουσι· συμφράξαντες δὲ ὡς
μάλιστα, λίθους ἐκ πυρὸς διαφανέας ἐσβάλλουσι ἐς

σκάφην κειμένην ἐν μέσῳ τῶν ξύλων τε καὶ τῶν πύλων· Ἔστι δέ σφι κάνναβις φυομένη ἐν τῇ χώρῃ πλην 74 παχύτητος καὶ μεγάθεος τῷ λίνῳ ἐμφερεστάτη· ταύτη δὲ πολλῷ ὑπερφέρει ἢ κάνναβις· αὐτὴ καὶ αὐτομάτη καὶ σπειρομένη φύεται· καὶ ἐξ αὐτῆς Θρήϊκες μὲν καὶ εἶματα ποιεῦνται τοῖσι λινέοισι ὁμοιώτατα· οὐδ' ἂν ὅστις μὴ κάρτα τρίβων εἶη αὐτῆς διαγνοίῃ, λίνου ἢ καννάβιός ἐστι· ὅς δὲ μὴ εἶδέ κω τὴν κανναβίδα, λίνεον δοκῆσει εἶναι τὸ εἶμα· Ταύτης ὧν οἱ Σκύθαι τῆς 75 καννάβιος τὸ σπέρμα ἐπεὰν λάβῳσι, ὑποδύνουσι ὑπὸ τοὺς πύλους, καὶ ἔπειτα ἐπιβάλλουσι τὸ σπέρμα ἐπὶ τοὺς διαφανέας λίθους τῷ πυρί· τὸ δὲ θυμῆται ἐπιβαλλόμενον, καὶ ἀτμίδα παρέχεται τοσαύτην, ὥστε Ἑλληνικὴ οὐδεμία ἂν μιν πυρὶ ἀποκρατήσῃ· οἱ δὲ Σκύθαι ἀγάμενοι τῇ πυρὶ ὠρύνονται· τοῦτό σφι ἀντὶ λουτροῦ ἐστὶ· οὐ γὰρ δὴ λούνται ὕδατι τὸ παράπαν τὸ σῶμα· αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν, ὕδωρ παραχέουσαι, κατασώχουσι περὶ λίθον τρηχὺν τῆς κυπαρίσσου, καὶ κέδρον, καὶ λιβάνου ξύλον· καὶ ἔπειτα τὸ κατασώχόμενον τοῦτο, παχὺ ἔον, καταπλάσσονται πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον· καὶ ἅμα μὲν εὐωδίῃ σφέας ἀπὸ τούτου ἴσχει, ἅμα δὲ ἀπαιρέουσαι τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ τὴν καταπλαστὴν γίνονται καθαραὶ καὶ λαμπραί.

Ξεινικοῖσι δὲ νομαίοισι καὶ οὗτοι αἰνῶς χρᾶσθαι 76 φεύγουσι, μήτι γε ὧν ἀλλήλων, Ἑλληνικοῖσι δὲ καὶ ἠκιστα, ὡς διέδεξαν Ἀνάχαρσις τε καὶ δεύτερα αὐτὶς Σκύλης· τοῦτο μὲν γὰρ Ἀνάχαρσις, ἐπεὶ τε γῆν πολλὴν θεωρήσας καὶ ἀποδεξάμενος κατ' αὐτὴν σοφίην πολλὴν ἐκομίζετο ἐς ἠθεα τὰ Σκυθῶν, πλέων δι' Ἑλλησπόντου προσίσχει ἐς Κύζικον, καὶ, εὔρε γὰρ τῇ Μητρὶ τῶν θεῶν ἀνάγοντας τοὺς Κυζικηνοὺς ὀρθὴν κάρτα μεγαλοπρεπέως, εὔξατο τῇ Μητρὶ ὁ Ἀνάχαρσις, ἣν σῶς καὶ ὑγιῆς ἀπονοστήσῃ ἐς ἑωυτοῦ, θύσειν τε κατὰ ταῦτα κατὰ τὰ ὄρα τοὺς Κυζικηνοὺς ποιεῦντας καὶ παννυχίδα στήσειν· ὡς δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν

Σκυθικὴν, καταδὺς ἐς τὴν καλεομένην Ὑλαίην· (ἡ δ' ἔστι μὲν παρὰ τὸν Ἀχιλλῆιον Δρόμον, τυγχάνει δὲ πᾶσα ἐοῦσα δενδρέων παντοίων πλήρῃ) ἐς ταύτην δὴ καταδὺς ὁ Ἀνάχαρσις, τὴν ὀρτὴν πᾶσαν ἐπετέλεε τῇ θεῷ, τύμπανόν τε ἔχων καὶ ἐκδησάμενος ἀγάλματα· καὶ τῶν τις Σκυθῶν καταφρυσθεὶς αὐτὸν ταῦτα ποιεῖντα ἐσήμνηε τῷ βασιλεῖ Σαυλίῳ· ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ἀπικόμενος, ὡς εἶδε τὸν Ἀνάχαρσιν ποιεῖντα ταῦτα, τοξέυσας αὐτὸν ἀπέκτεινε· καὶ νῦν, ἦν τις εἴρηται περὶ Ἀναχάρσιος, οὗ φασὶ μιν Σκύθαι γινώσκειν· διὰ τοῦτο ὅτι ἐξεδήμησέ τε ἐς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ξεινικοῖσι ἔθειε διεχρήσατο. ὡς δ' ἐγὼ ἤκουσα Τίμνῳ, τοῦ Ἀριαπίθῃος ἐπιτρόπου, εἶναι αὐτὸν Ἰδανθύρσου τοῦ Σκυθῶν βασιλέος πάτρων, παῖδα δὲ εἶναι Γνούρου, τοῦ Λύκου, τοῦ Σπαργαπίθῃος· εἰ ὦν ταύτης ἦν τῆς οἰκῆς ὁ Ἀνάχαρσις, ἴστω ὑπὸ τοῦ ἀδελφεοῦ ἀποθανόν· Ἰδάνθρσος γὰρ ἦν παῖς Σαυλίου· Σαύλιος

77 δὲ ἦν ὁ ἀποκτείνας Ἀνάχαρσιν. Καίτοι τινὰ ἤδη ἤκουσα λόγον ἄλλον ὑπὸ Πελοποννησίων λεγόμενον, ὡς ὑπὸ τοῦ Σκυθῶν βασιλέος Ἀναχάρσις ἀποπεμφθεὶς τῆς Ἑλλάδος μαθητὴς γένοιτο· ὀπίσω τε ἀπονοστήσας φαίη πρὸς τὸν ἀποπέμψαντα, Ἕλληνας πάντας ἀσχόλους εἶναι ἐς πᾶσαν σοφίην, πλὴν Λακεδαιμονίων· τούτοισι δὲ εἶναι μόνουσι σωφρόνως δοῦναί τε καὶ δέξασθαι λόγον. ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος ἄλλως πέπαισται ὑπ' αὐτῶν Ἑλλήνων· ὁ δ' ὦν ἀνὴρ, ὥσπερ πρότερον εἰρέθη, διεφθάρη. οὗτος μὲν νῦν οὕτω δὴ τι ἔπραξε διὰ ξεινικά τε νόμαια καὶ Ἑλληνικὰς ὀμιλίας.

78 Πολλοῖσι δὲ κάρτα ἔτεσι ὕστερον, Σκύλης ὁ Ἀριαπίθῃος ἔπαθε παραπλήσια τούτῳ· Ἀριαπίθῃι γὰρ τῷ Σκυθῶν βασιλεῖ γίνεται μετ' ἄλλων παίδων Σκύλης· ἐξ Ἰστριηνῆς δὲ γυναικὸς οὗτος γίνεται, καὶ οὐδαμῶς ἐγχωρῆς· τὸν ἡ μήτηρ αὐτῆ γλῶσσάν τε Ἑλλάδα καὶ γράμματα ἐδίδαξε· μετὰ δὲ, χρόνῳ ὕστερον, Ἀριαπίθῃος μὲν τελευτᾷ δόλῳ ὑπὸ Σπαργα-

πείθεος τοῦ Ἀγαθύρων βασιλέως· Σκύλης δὲ τὴν
 τε βασιληΐην παρέλαβε, καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πατρὸς
 τῆ οὐνομα ἦν Ὀποίη· ἦν δὲ αὐτῆ ἡ Ὀποίη ἀστὴ, ἐξ
 ἧς ἦν Ὀρικός Ἀριαπεΐθει παῖς· βασιλεύων δὲ Σκυ-
 θέων ὁ Σκύλης διαίτη μὲν οὐδαμῶς ἠρέσκετο Σκυθικῆ,
 ἀλλὰ πολλὸν πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ μᾶλλον τετραμμένος
 ἦν ἀπὸ παιδείσιος τῆς ἐπεπαίδευτο· ἐποίεε τε του-
 οὔτο· εὔτε ἀγάγοι τὴν στρατιὴν τὴν Σκυθέων ἐς τὸ
 Βορυσθενεΐτέων ἄστν, (οἱ δὲ Βορυσθενεΐται οὔτοι
 λέγουσι σφέας αὐτοὺς εἶναι Μιλησίους,) ἐς τούτους
 ὅκως ἔλθοι ὁ Σκύλης, τὴν μὲν στρατιὴν καταλείπεσκε
 ἐν τῇ προαστείῳ, αὐτὸς δὲ ὅκως ἔλθοι ἐς τὸ τεῖχος
 καὶ τὰς πύλας ἐγκληΐσειε, τὴν στολὴν ἀποθέμενος
 τὴν Σκυθικὴν, λάβεσκε ἂν Ἑλληνίδα ἐσθῆτα· ἔχων
 δ' ἂν ταύτην ἠγόραζε, οὔτε δορυφόρων ἐπομένων οὔτε
 ἄλλου οὐδενός· (τὰς δὲ πύλας ἐφύλασσον, μὴ τίς μιν
 Σκυθέων ἴδοι ἔχοντα ταύτην τὴν στολὴν·) καὶ τᾶλλα
 ἐχράτο διαίτη Ἑλληνικῆ, καὶ θεοῖσι ἱρὰ ἐποίεε κατὰ
 νόμους τοὺς Ἑλλήνων· ὅτε δὲ διατρίψειε μῆνα ἢ
 πλέον τούτου, ἀπαλλάσσετο ἐνδὺς τὴν Σκυθικὴν
 στολὴν· ταῦτα ποίεεσκε πολλάκις· καὶ οἰκία τε ἐδεί-
 ματο ἐν Βορυσθενεΐ καὶ γυναῖκα ἔγημε ἐς αὐτὰ ἐπι-
 χωρίην· Ἐπεὶ τε δὲ ἔδεε οἱ κακῶς γενέσθαι, ἐγένετο 79
 ἀπὸ προφάσιος τοιῆσδε· ἐπεθύμησε Διονύσῳ Βακχείῳ
 τελεσθῆναι· μέλλοντι δὲ οἱ ἐς χεῖρας ἄγεσθαι τὴν
 τελετὴν ἐγένετο φάσμα μέγιστον· ἦν οἱ ἐν Βορυσ-
 θενεΐτέων τῇ πόλει οἰκίης μεγάλης καὶ πολυτελέος
 περιβολῆ, (τῆς καὶ ὀλίγῳ τι πρότερον τούτων μνήμην
 εἶχον,) τὴν περίξ λευκοῦ λίθου σφίγγες τε καὶ γρύπες
 ἕστασαν· ἐς ταύτην ὁ θεὸς ἐνέσκηψε βέλος· καὶ ἡ
 μὲν κατεκάη πᾶσα· Σκύλης δὲ οὐδὲν τούτου εἶνεκα
 ἦσσον ἐπετέλεσε τὴν τελετὴν. (Σκύθαι δὲ τοῦ
 Βακχεύειν περί Ἑλλησι ὄνειδίζουσι· οὐ γάρ φασι
 οἰκὸς εἶναι θεὸν ἐξευρίσκειν τούτον ὅστις μαίνεσθαι
 ἐνάγει ἀνθρώπους.) ἐπεὶ τε δὲ ἐτελέσθη τῷ Βακχείῳ
 σ Σκύλης, διεπρήστευσε τῶν τις Βορυσθενεΐτέων

- πρὸς τοὺς Σκύθας, λέγων· “ἡμῖν γὰρ καταγελάτε, ὧ Σκύθαι, ὅτι βακχεύομεν καὶ ἡμέας ὁ θεὸς λαμβάνει· νῦν οὗτος ὁ δαίμων καὶ τὸν ὑμέτερον βασιλέα λελάβηκε, καὶ βακχεύει τε καὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ μαίνεται· εἰ δέ μοι ἀπιστέετε, ἔπεσθε, καὶ ὑμῖν ἐγὼ δείξω.” εἶποντο τῶν Σκυθῶν οἱ προεστειώτες· καὶ αὐτοὺς ἀναγαγὼν ὁ Βορυσθενείτης λάβρη ἐπὶ πύργον κατείσε· ἐπεὶ τε δὲ παρήϊε σὺν τῷ θιάσῳ ὁ Σκύλης καὶ εἰδὼν μιν βακχεύοντα οἱ Σκύθαι, κάρτα συμφορὴν μεγάλην ἐποιήσαντο, ἐξελθόντες δὲ ἐσήμαινον πάσῃ τῇ στρα-
80 τῇ τὰ ἴδιοιεν· ὡς δὲ μετὰ ταῦτα ἐξήλαυνε ὁ Σκύλης ἐς ἦθεα τὰ ἑωυτοῦ, οἱ Σκύθαι προστησάμενοι τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Ὀκταμασάδην γεγονότα ἐκ τῆς Τήρῳ θυγατρὸς, ἐπανιστέατο τῷ Σκύλῃ· ὁ δὲ, μαθὼν τὸ γινόμενον ἐπ’ ἑωυτῷ καὶ τὴν αἰτίην δι’ ἣν ἐποιέετο, καταφεύγει ἐς τὴν Θρηίκην· πυθόμενος δὲ ὁ Ὀκταμασάδης ταῦτα, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Θρηίκην· ἐπεὶ τε δὲ ἐπὶ τῷ Ἰστρῷ ἐγένετο, ἠγτίασάν μιν οἱ Θρηίκες· μελλόντων δὲ αὐτῶν συνάψειν, ἔπεμψε Σιτάλκης παρὰ τὸν Ὀκταμασάδην λέγων τοιαδε· τί δεῖ ἡμέας ἀλλήλων πειρηθῆναι; εἰς μὲν μεν τῆς ἀδελφεῆς παῖς, ἔχεις δέ μεν ἀδελφεόν· σύ τ’ ἐμοὶ ἀπόδος τούτον, καὶ ἐγὼ σοὶ τὸν σὸν Σκύλην παραδίδωμι· στρατιῇ δὲ μήτε σὺ κινδυνεύσης, μήτ’ ἐγώ· ταῦτά οἱ πέμψας ὁ Σιτάλκης ἐπεκηρυκεύετο· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Ὀκταμασάδῃ ἀδελφεὸς Σιτάλκεω, πεφευγὼς τούτον· ὁ δὲ Ὀκταμασάδης καταινείει ταῦτα, ἐκδιδοὺς δὲ τὸν ἑωυτοῦ μήτρῳα Σιτάλκῃ ἔλαβε τὸν ἀδελφεὸν Σκύλην· καὶ Σιτάλκης μὲν παραλαβὼν τὸν ἀδελφεὸν ἀπήγετο· Σκύλεω δὲ Ὀκταμασάδης αὐτοῦ ταύτῃ ἀπέταμε τὴν κεφαλὴν· οὕτω μὲν περιστέλλουσι τὰ σφέτερα νόμαϊα Σκύθαι, τοῖσι δὲ παρακτωμένοισι ξεινικοὺς νόμους τοιαῦτα ἐπιτίμια διδοῦσι.
- 81 Πλήθος δὲ τὸ Σκυθῶν οὐκ οἶός τε ἐγενόμην ἀτρεκέως πυθέσθαι, ἀλλὰ διαφόρους λόγους περὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἤκουον· καὶ γὰρ κάρτα πολλοὺς εἶναί σφεας,

καὶ ὀλίγους, ὡς Σκύθας εἶναι. τοσόνδε μέντοι ἀπέφαινον μοι ἐς ὄψιν· ἔστι μεταξύ Βορυσθένεός τε ποταμοῦ καὶ Ὑπάνιος χώρος, οὖνομα δέ οἱ ἔστι Ἐξαμπαῖος· τοῦ καὶ ὀλίγω τι πρότερον τούτων μνήμην εἶχον, φάμενος ἐν αὐτῷ κρήνην ὕδατος πικροῦ εἶναι, ἀπ' ἧς τὸ ὕδωρ ἀπορρέον τὸν Ὑπανιν ἀποτον ποιεῖν. ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ κέεται χαλκήϊον, μεγάλθῃ καὶ ἐξαπλήσιον τοῦ ἐπὶ στόματι τοῦ Πόντου κρητήρος, τὸν Πανσανίης ὁ Κλεομβρότου ἀνέθηκε· ὅς δὲ μὴ εἶδέ κω τούτον, ὧδε δηλώσω· ἐξακοσίους ἀμφορέας εὐπετέως χωρεῖ τὸ ἐν Σκύθησι χαλκήϊον. πάχος δὲ τὸ Σκυθικὸν τοῦτο χαλκήϊόν ἐστι δακτύλων ἕξ· τοῦτο ὦν ἔλεγον οἱ ἐπιχώριοι ἀπὸ ἀρδίων γενέσθαι· βουλόμενον γὰρ τὸν σφέτερον βασιλέα, τῷ οὖνομα εἶναι Ἀριαντάν, τοῦτον εἰδέναί τὸ πλῆθος τῶν Σκυθῶν, κελεύειν μιν πάντας Σκύθας ἄρδιον ἕκαστον μίαν ἀπὸ τοῦ οἴστου κομίσαι· ὅς δ' ἂν μὴ κομίση, θάνατον ἀπέειλε· κομισθῆναί τε δὴ χρέμα πολλὸν ἀρδίων, καὶ οἱ δόξαι ἐξ αὐτέων μνημόσυνον ποιήσαντι λιπέσθαι· ἐκ τουτέων δὴ μιν τὸ χαλκήϊον ποιῆσαι τοῦτο, καὶ ἀναθεῖναι ἐς τὸν Ἐξαμπαῖον τοῦτον. ταῦτα δὴ περὶ τοῦ πλῆθους τοῦ Σκυθῶν ἤκουον. Θωνμάσια δὲ ἡ χώρα αὕτη 82 οὐκ ἔχει, χωρὶς ἢ ὅτι ποταμούς τε πολλῶ μεγίστους, καὶ ἀριθμὸν πλείστους· ὁ δὲ ἀποθωνμάσαι ἄξιον καὶ πάρεξ τῶν ποταμῶν καὶ τοῦ μεγάλθους τοῦ πεδίου παρέχεται, εἰρήσεται· ἴχνος Ἡρακλέος φαίνουσι ἐν πέτρῃ ἐνεόν, τὸ οἴκε μὲν βήματι ἀνδρὸς, ἔστι δὲ τὸ μέγαθος δίπηχυ, παρὰ τὸν Τύρην ποταμόν. τοῦτο μὲν νυν τοιοῦτό ἐστι. ἀναβήσομαι δὲ ἐς τὸν κατ' ἀρχὰς ἦια λέξων λόγον.

Παρασκευαζομένου Δαρείου ἐπὶ τοὺς Σκύθας, καὶ 83 ἐπιπέμποντος ἀγγέλους ἐπιτάξοντας τοῖσι μὲν πεζὸν στρατὸν τοῖσι δὲ νέας παρέχειν τοῖσι δὲ ζευγύναι τὸν Θρηϊκίον Βόσπορον, Ἀρτάβανος ὁ Ὑστάσπεος, ἀδελφεὸς ἐὼν Δαρείου, ἔχρηζε μηδαμῶς αὐτὸν στρατητὴν ἐπὶ Σκύθας ποιεέσθαι, καταλέγων τῶν Σκυθῶν

τὴν ἀπορίην· ἀλλ' οὐ γὰρ ἔπειθε συμβουλευόντων οἱ χρηστά, ὁ μὲν ἐπέπαυτο, ὁ δὲ, ἐπειδὴ οἱ τὰ πάντα παρεσκεύαστο, ἐξήλαυε τὸν στρατὸν ἐκ Σούσων.

84 Ἐνθαῦτα τῶν Περσέων Οἰόβαζος ἐδεήθη Δαρείου, τριῶν ἑόντων οἱ παίδων καὶ πάντων στρατευομένων, ἓνα αὐτῷ καταλειφθῆναι· ὁ δὲ οἱ ἔφη, ὡς φίλῳ ἑόντι καὶ μετρίῳν δεομένῳ πάντας τοὺς παῖδας καταλείψειν· ὁ μὲν δὴ Οἰόβαζος περιχαρῆς ἦν ἐλπίζων τοὺς υἱέας στρατηΐης ἀπολελύσθαι, ὁ δὲ ἐκέλευσε τοὺς ἐπὶ τούτων ἐπεστεῶτας ἀποκτείνειν πάντας τοὺς Οἰοβάζου παῖδας· καὶ οὗτοι μὲν ἀποσφαγέστες αὐτοῦ ταύτη ἐλίποντο.

85 Δαρεῖος δὲ ἐπεὶ τε πορευόμενος ἐκ Σούσων ἀπίκετο τῆς Καλχηδονίης ἐπὶ τὸν Βόσπορον ἵνα ἔξευκτο ἡ γέφυρα, ἐνθεῦτεν ἐσβὰς ἐς νέα ἔπλεε ἐπὶ τὰς Κνανέας καλευμένας, τὰς πρότερον πλαγκτὰς Ἑλληνές φασί εἶναι· ἐξόμενος δὲ ἐπὶ τῷ ἰρῷ ἐθηεῖτο τὸν Πόντον, ἑόντα ἀξιοθέητον· πελαγέων γὰρ ἀπάντων πέφυκε θυμασιώτατος· τοῦ τὸ μὲν μῆκος στάδιοι εἰσι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοι, τὸ δὲ εὖρος, τῇ εὐρύτατος αὐτὸς ἑωντοῦ, στάδιοι τριηκόσιοι καὶ τρισχίλιοι. τούτου τοῦ πελάγεος τὸ στόμα ἐστὶ εὖρος τέσσερες στάδιοι, μῆκος δὲ [τοῦ στόματος] ὁ αὐχὴν τὸ δὴ Βόσπορος κέκληται, κατ' ὃ δὴ ἔξευκτο ἡ γέφυρα, ἐπὶ σταδίου εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἐστὶ· τείνει δ' ἐς τὴν Προποντίδα ὁ Βόσπορος· ἡ δὲ Προποντὶς, εὐσα εὖρος μὲν σταδίων πεντακοσίων μῆκος δὲ τετρακοσίων καὶ χιλίῳ, καταδιδοὶ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ἑόντα στευνότητι μὲν ἑπτὰ σταδίου μῆκος δὲ τετρακοσίου· ἐκδιδοὶ δὲ ὁ Ἑλλήσποντος ἐς χάσμα πελάγεος τὸ

86 δὴ Αἰγαῖον καλέεται. (Μεμέτρηται δὲ ταῦτα ὠδενῆς ἐπίπαν μάλιστά κη κατανύει ἐν μακρημερίῃ ὄργυιᾶς ἑπτακισμυρίας, νυκτὸς δὲ ἑξακισμυρίας· ἥδη ὦν ἐς μὲν Φάσιν ἀπὸ τοῦ στόματος—τούτο γὰρ ἐστὶ τοῦ Πόντου μακρότατον—ἡμερέων ἑννέα πλόος ἐστὶ καὶ νυκτῶν ὀκτώ· αὗται ἑνδεκα μυριάδες καὶ ἑκατὸν

ὄργυιέων γίνονται· ἐκ δὲ τῶν ὄργυιέων τουτέων στάδιοι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοι εἰσι. ἐς δὲ Θεμισκύρην τὴν ἐπὶ Θερμώδοντι ποταμῷ ἐκ τῆς Σινδικῆς—κατὰ τοῦτο γάρ ἐστι τοῦ Πόντου εὐρύτατον—τριῶν τε ἡμερέων καὶ δύο νυκτῶν πλόος· αὐταὶ δὲ τρεῖς μυριάδες καὶ τριήκοντα ὄργυιέων γίνονται, στάδιοι δὲ τριηκόσιοι καὶ τρισχίλιοι. ὁ μὲν νυν Πόντος οὗτος καὶ Βόσπορός τε καὶ Ἑλλήσποντος οὕτω τέ μοι μεμετρέαται, καὶ κατὰ τὰ εἰρημένα πεφύκασι.) παρέχεται δὲ καὶ λίμνην ὁ Πόντος οὗτος ἐκδιδούσαν ἐς ἑωυτὸν, οὐ πολλῷ τέφ ἐλάσσω ἑωυτοῦ, ἣ Μαιήτις τε καλέεται καὶ μήτηρ τοῦ Πόντου.

Ὁ δὲ Δαρεῖος ὡς ἐθήησατο τὸν Πόντον, ἔπλεε 87 ὀπίσω ἐπὶ τὴν γέφυραν τῆς ἀρχιτέκτων ἐγένετο Μανδροκλῆς Σάμιος· θησάμενος δὲ καὶ τὸν Βόσπορον, στήλας ἔστησε δύο ἐπ' αὐτῷ λίθου λευκοῦ, ἐνταμῶν γράμματα ἐς μὲν τὴν Ἀσσύρια ἐς δὲ τὴν Ἑλληνικὰ, ἔθνεα πάντα ὅσαπερ ἦγε· ἦγε δὲ πάντα τῶν ἦρχε· τούτων μυριάδες ἐξηριθμήθησαν, χωρὶς τοῦ ναυτικοῦ, ἑβδομήκοντα σὺν ἰππεύσι· νέες δὲ ἑξακόσiai συνελέχθησαν. τῆσι μὲν νυν στήλῃσι ταύτησι Βυζάντιοι κομίσαντες ἐς τὴν πόλιν ὑστερον τούτων ἐχρήσαντο πρὸς τὸν βωμὸν τῆς Ὀρθωσίης Ἀρτέμιδος, χωρὶς ἐνὸς λίθου· οὗτος δὲ κατελείφθη παρὰ τοῦ Διονύσου τὸν νηὸν ἐν Βυζαντίῳ, γραμμάτων Ἀσσυρίων πλέος. τοῦ δὲ Βοσπόρου ὁ χῶρος τὸν ἔζευξε βασιλεὺς Δαρεῖος, ὡς ἐμοὶ δοκέειν συμβαλλομένῳ, μέσον ἐστὶ Βυζαντίου τε καὶ τοῦ ἐπὶ στόματι ἱροῦ.

Δαρεῖος δὲ μετὰ ταῦτα, ἡσθεὶς τῇ σχεδίῃ, τὸν 88 ἀρχιτέκτονα αὐτῆς Μανδροκλέα τὸν Σάμιον ἐδωρήσατο πᾶσι δέκα· ἀπ' ὧν δὴ Μανδροκλῆς ἀπαρχὴν ζῶα γραψάμενος πᾶσαν τὴν ζεύξιν τοῦ Βοσπόρου, καὶ βασιλέα τε Δαρεῖον ἐν προεδρίῃ κατήμενον, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ διαβαίνοντα, ταῦτα γραψόμενος ἀνέθηκε ἐς τὸ Ἡραῖον, ἐπιγράψας τάδε·

Βόσπορον ἰχθύοντα γεφυρώσας ἀνέθηκε
 Μανδροκλῆς Ἡρῆ μνημόσυον σχεδίης·
 αὐτῷ μὲν στέφανον περιθεὶς Σαμίοισι δὲ κῦδος,
 Δαρείου βασιλέως ἐκτελέσας κατὰ νοῦν.

ταῦτα μὲν νυν τοῦ ζεύξαντος τὴν γέφυραν μνημό-
 συνα ἐγένετο.

- 89 Δαρείος δὲ δωρησάμενος Μανδροκλέα διέβαινε ἐς
 τὴν Εὐρώπην, τοῖσι Ἴωσι παραγγείλας πλέειν ἐς
 τὸν Πόντον μέχρι Ἴστρου ποταμοῦ· ἐπεὰν δὲ ἀπί-
 κωνται ἐς τὸν Ἴστρον, ἐνθαῦτα αὐτὸν περιμένειν
 ζευγνύοντας τὸν ποταμόν· τὸ γὰρ δὴ ναυτικὸν ἦγον
 Ἴωνές τε καὶ Αἰολέες καὶ Ἑλλησπόντιοι· ὁ μὲν δὴ
 ναυτικὸς στρατὸς τὰς Κυανέας διεκπλώσας ἔπλεε
 ἰθὺ τοῦ Ἴστρου· ἀναπλώσας δὲ ἀνὰ τὸν ποταμόν
 δυῶν ἡμερέων πλόον ἀπὸ θαλάσσης, τοῦ ποταμοῦ
 τὸν αὐχένα ἐκ τοῦ σχίζεται τὰ στόματα τοῦ Ἴστρου
 ἐξεύγνυε. Δαρείος δὲ ὡς διέβη τὸν Βόσπορον κατὰ
 τὴν σχεδίην, ἐπορεύετο διὰ τῆς Θρηίκης· ἀπικόμενος
 δὲ ἐπὶ Τέαρου ποταμοῦ τὰς πηγάς, ἐστρατοπεδεύ-
 90 σατο ἡμέρας τρεῖς. Ὁ δὲ Τέαρος λέγεται ὑπὸ τῶν
 περιόικων εἶναι ποταμῶν ἄριστος, τά τε ἄλλα ἐς
 ἄκισιν φέροντα καὶ δὴ καὶ ἀνδράσι καὶ ἵπποισι
 ψώρην ἀκέσασθαι· εἰσὶ δὲ αὐτοῦ αἱ πηγαὶ δυῶν
 δέουσαι τεσσαράκοντα ἐκ πέτρης τῆς αὐτῆς ρέουσαι·
 καὶ αἱ μὲν αὐτέων εἰσὶ ψυχραὶ, αἱ δὲ θερμαί· ὁδὸς δ'
 ἐπ' αὐτάς ἐστι ἴση ἐξ Ἡραίου τε πόλιος τῆς παρὰ
 Περίνθω καὶ ἐξ Ἀπολλωνίης τῆς ἐν τῷ Εὐξείνῳ
 Πόντῳ, δυῶν ἡμερέων ἑκατέρῃ· ἐκδιδοὶ δὲ ὁ Τέαρος
 οὗτος ἐς τὸν Κοντάδεσδον ποταμόν· ὁ δὲ Κοντά-
 δεσδος, ἐς τὸν Ἀγριάνην· ὁ δὲ Ἀγριάνης, ἐς τὸν
 Ἐβρον· ὁ δὲ, ἐς θάλασσαν τὴν παρ' Αἴνῳ πόλι.
 91 Ἐπὶ τούτῳ ὦν τὸν ποταμόν ἀπικόμενος ὁ Δαρείος
 ὡς ἐστρατοπεδεύσατο, ἦσθεις τῷ ποταμῷ στήλην
 ἔστησε καὶ ἐνθαῦτα, γράμματα ἐγγράψας λέγοντα
 τάδε· ΤΕΑΡΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙ ὙΔΩΡ
 ἈΡΙΣΤΟΝ ΤΕ ΚΑΙ ΚΑΛΙΣΤΟΝ ΠΑΡΕΧ-

ΟΝΤΑΙ ΠΑΝΤΩΝ ΠΟΤΑΜΩΝ. ΚΑΙ ΕΠ' ΑΥΤΑΣ ΑΠΙΚΕΤΟ ΕΛΑΥΝΩΝ ΕΠΙ ΣΚΥΘΑΣ ΣΤΡΑΤΟΝ ΑΝΗΡ ΑΡΙΣΤΟΣ ΤΕ ΚΑΙ ΚΑΛΔΙΣΤΟΣ ΠΑΝΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ, ΔΑΡΕΙΟΣ Ὁ ὙΣΤΑΣΠΕΟΣ, ΠΕΡΣΕΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. ταῦτα δὴ ἐνθαῦτα ἐγράφη.

Δαρείος δὲ ἐνθεύτεν ὀρμηθεὶς ἀπίκετο ἐς ἄλλον 92 ποταμὸν τῷ οὐνόμα Ἄρτισκός ἐστι, ὃς διὰ Ὀδρυσέων ῥέει. ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ἀπικόμενος ἐποίησε τοιόνδε· ἀποδέξας χωρίον τῇ στρατιῇ, ἐκέλευε πάντα ἄνδρα λίθον ἓνα παρεξίοντα τιθέναι ἐς τὸ ἀποδεδεγμένον τοῦτο χωρίον· ὡς δὲ ταῦτα ἡ στρατιὴ ἐπετέλεσε, ἐνθαῦτα κολωνοὺς μεγάλους τῶν λίθων καταλιπὼν, ἀπέλαυνε τὴν στρατιήν. Πρὶν δὲ ἀπι- 93 κέσθαι ἐπὶ τὸν Ἰστρον, πρῶτους αἰρέει Γέτας τοὺς ἀθανατίζοντας. οἱ μὲν γὰρ δὴ τὸν Σαλμυδησσὸν ἔχοντες Θρηϊκὲς καὶ ὑπὲρ Ἀπολλωνίης τε καὶ Μεσαμβρίας πόλιος οἰκῆμένοι, (καλούμενοι δὲ Σκυρμαῖοι καὶ Νυψαῖοι,) ἀμαχητὶ σφέας αὐτοὺς παρέδωσαν Δαρείῳ, οἱ δὲ Γέται πρὸς ἀγνωμοσύνην τραπόμενοι αὐτίκα ἐδουλώθησαν, Θρηϊκῶν ἔοντες ἀνδρειότατοι καὶ δικαιοτάτοι. Ἀθανατίζουσι δὲ 94 τόνδε τὸν τρόπον· οὔτε ἀποθνήσκειν ἐωντοὺς νομίζουσι ἰέναι τε τὸν ἀπολλύμενον παρὰ Ζάλμοξιν δαίμονα· οἱ δὲ αὐτῶν τὸν αὐτὸν τοῦτον νομίζουσι Γεβελείζιν· διὰ πεντετηρίδος δὲ τὸν πάλῳ λαχόντα αἰεὶ σφῆων αὐτῶν ἀποπέμπουσι ἄγγελον παρὰ τὸν Ζάλμοξιν, ἐντελλόμενοι τῶν ἂν ἐκάστοτε δέωνται· πέμπουσι δὲ ὧδε· οἱ μὲν αὐτῶν ταχθέντες ἀκόντια τρία ἔχουσι· ἄλλοι δὲ διαλαβόντες τοῦ ἀποπεμπομένου παρὰ τὸν Ζάλμοξιν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ἀνακινήσαντες αὐτὸν μετέωρον ῥιπτεῦσι ἐς τὰς λόγχας. ἦν μὲν δὴ ἀποθάνῃ ἀναπαρεῖς, τοῖσι δὲ Ἰλωσ ὁ θεὸς δοκέει εἶναι· ἦν δὲ μὴ ἀποθάνῃ, αἰτιῶνται αὐτὸν τὸν ἄγγελον, φάμενοί μιν ἄνδρα κακὸν

εἶναι· αἰτησάμενοι δὲ τοῦτον, ἄλλον ἀποπέμψουσι· ἐντέλλονται δὲ ἐτι ζῶντι. οὗτοι οἱ αὐτοὶ Θρηῖκες καὶ πρὸς βροντὴν τε καὶ ἀστραπὴν τοξεύοντες ἄνω πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἀπειλεῦσι τῷ θεῷ, οὐδένα ἄλλον θεὸν 95 νομίζοντες εἶναι εἰ μὴ τὸν σφέτερον. Ὡς δὲ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν τὸν Ἑλλήσποντον οἰκεόντων Ἑλλήνων καὶ Πόντον, τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον ἔοντα ἄνθρωπον δουλεύσαι ἐν Σάμῳ· δουλεύσαι δὲ Πυθαγόρῃ τῷ Μνησάρχῳ· ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὸν, γενόμενον ἐλεύθερον, χρήματα κτήσασθαι συχνὰ, κτησάμενον δὲ ἀπελθεῖν ἐς τὴν ἑωυτοῦ· ἄτε δὲ κακοβίων τε ἔόντων τῶν Θρηῖκων καὶ ὑπαφρονεστέρων, τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον ἐπιστάμενον διαίταν τε Ἰάδα καὶ ἦθεα βαθύτερα ἢ κατὰ Θρηῖκας, οἷα Ἑλλησί τε ὀμιλήσαντα καὶ Ἑλλήνων οὐ τῷ ἀσθενεστάτῳ σοφιστῇ Πυθαγόρῃ, κατασκευάσασθαι ἀνδρεῶνα, ἐς τὸν πανδοκεύοντα τῶν ἀστῶν τοὺς πρῶτους καὶ εὐωχέοντα, ἀναδιδάσκειν ὡς οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ συμπόται αὐτοῦ οὔτε οἱ ἐκ τούτων αἰεὶ γινόμενοι ἀποθανέονται, ἀλλ' ἤξουσι ἐς χῶρον τοῦτον ἵνα αἰεὶ περιεόντες ἔξουσι τὰ πάντα ἀγαθὰ· ἐν ᾧ δὲ ἐποίηε τὰ καταλεχθέντα καὶ ἔλεγε ταῦτα, ἐν τούτῳ κατάγαιον οἶκημα ἐποιέετο· ὡς δὲ οἱ παντελέως εἶχε τὸ οἶκημα, ἐκ μὲν τῶν Θρηῖκων ἠφανίσθη, καταβὰς δὲ κάτω ἐς τὸ κατάγαιον οἶκημα διαίτατο ἐπ' ἕτεα τρία· οἱ δὲ μιν ἐπόθεόν τε καὶ ἐπένθεον ὡς τεθνεῶτα· τετάρτῳ δὲ ἕτεϊ ἐφάνη τοῖσι Θρηῖξι· καὶ οὕτω πιθανά σφι ἐγένετο τὰ ἔλεγε ὁ Ζάλμοξις. ταῦτα 96 φασὶ μιν ποιῆσαι· Ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτου καὶ τοῦ καταγαιῶν οἰκήματος οὔτε ἀπιστέω οὔτε ὦν πιστεύω τι λήν· δοκέω δὲ πολλοῖσι ἕτεσι πρότερον τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον γενέσθαι Πυθαγόρεω. εἴτε δὲ ἐγένετό τις Ζάλμοξις ἄνθρωπος, εἴτ' ἐστὶ δαίμων τις Γέτησι οὗτος ἐπιχώριος, χαιρέτω. οὗτοι μὲν δὴ τρόπῳ τοιούτῳ χρεώμενοι, ὡς ἐχειρώθησαν ὑπὸ Περσέων, εἴποντο τῷ ἄλλῳ στρατῷ.

Δαρείος δὲ ὡς ἀπίκετο καὶ ὁ πεζὸς ἅμ' αὐτῷ 97
 στρατὸς ἐπὶ τὸν Ἰστρον, ἐνθαῦτα διαβάντων πάντων
 Δαρείος ἐκέλευσε τοὺς Ἴωνας τὴν σχεδὴν λύσαντας
 ἔπεσθαι κατ' ἠπειρον ἑωυτῷ καὶ τὸν ἐκ τῶν νεῶν
 στρατόν· μελλόντων δὲ τῶν Ἰώνων λύειν καὶ ποιέειν
 τὰ κελεύόμενα, Κώης ὁ Ἐρξάνδρου, στρατηγὸς ἐὼν
 Μυτιληναίων, ἔλεξε Δαρείῳ τάδε, πυθόμενος πρό-
 τερον εἰ οἱ φίλον εἶη γνώμην ἀποδέκεσθαι παρὰ τοῦ
 βουλομένου ἀποδεικνυσθαι· “ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ γῆν
 γὰρ μέλλεις στρατεύεσθαι τῆς οὔτε ἀρηρομένον
 φανήσεται οὐδὲν οὔτε πόλις οἰκειομένη, σὺ νῦν γέ-
 φυραν ταύτην ἔα κατὰ χώραν ἑστάναι, φυλάκους
 αὐτῆς λιπῶν τούτους οἳ περ μιν ἔζευξαν· καὶ ἦν τε
 κατὰ νόον πρήξωμεν εὐρόντες Σκύθας ἔστι ἄποδος
 ἡμῖν, ἦν τε καὶ μή σφεας εὐρεῖν δυνεώμεθα ἢ γε
 ἄποδος ἡμῖν ἀσφαλῆς· οὐ γὰρ ἔδεισά κω μὴ ἑσω-
 θέωμεν ὑπὸ Σκυθῶν μάχῃ, ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ
 δυνάμενοί σφεας εὐρεῖν πάθωμέν τι ἀλώμενοι. καὶ
 τάδε λέγειν φαίη τις ἂν με ἑωυτοῦ εἶνεκεν, ὡς κατα-
 μένω· ἐγὼ δὲ γνώμην μὲν τὴν εὕρισκον ἀρίστην σοι,
 βασιλεῦ, ἐς μέσον φέρω· αὐτὸς μέντοι ἔψομαί τοι,
 καὶ οὐκ ἂν λειφθείην.” κάρτα τε ἦσθη τῇ γνώμῃ
 Δαρείος, καὶ μιν ἠμείψατο τοῖσδε· “ξείνε Λέσβιε,
 σωθέντος ἐμεῖ ὀπίσω ἐς οἶκον τὸν ἐμὸν ἐπιφάνηθί
 μοι πάντως, ἵνα σε ἀντὶ χρηστῆς συμβουλῆς χρη-
 στοῖσι ἔργοισι ἀμείψωμαι.” Ταῦτα εἶπας καὶ ἀπά- 98
 ψας ἄμματα ἐξήκοντα ἐν ἱμάντι, καλέσας ἐς λόγους
 τοὺς Ἴώνων τυράννους ἔλεγε τάδε· “ἄνδρες Ἴωνες,
 ἡ μὲν πρότερον γνώμη ἀποδεχθεῖσα ἐς τὴν γέφυραν
 μετείσθω μοι· ἔχοντες δὲ τὸν ἱμάντα τόνδε ποιέετε
 τάδε· ἐπεὰν με ἴδητε τάχιστα πορευόμενον ἐπὶ
 Σκύθας, ἀπὸ τούτου ἀρξάμενοι τοῦ χρόνου λύετε
 ἅμμα ἐν ἐκάστης ἡμέρης· ἦν δὲ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ
 μὴ παρέω, ἀλλὰ διεξέλθωσι ὑμῖν αἱ ἡμέραι τῶν
 ἀμμάτων, ἀποπλέετε ἐς τὴν ὑμετέραν αὐτῶν· μέχρι
 δὲ τούτου, ἐπεὶ τε οὕτω μετέδοξε, φυλάσσετε τὴν

σχεδίην πᾶσαν προθυμίην σωτηρίας τε καὶ φυλακῆς παρεχόμενοι· ταῦτα δὲ ποιεῦντες, ἐμοὶ μεγάλως χαριείσθε.” Δαρείος μὲν ταῦτα εἶπας ἐς τὸ πρόσω ἐπέειγετο.

- 99 Τῆς δὲ Σκυθικῆς γῆς ἡ Θρηϊκή τὸ ἐς θάλασσαν πρόκειται· κόλπου δὲ ἀγομένου τῆς γῆς ταύτης, ἡ Σκυθική τε ἐκδέκεται, καὶ ὁ Ἴστρος ἐκδιδοὶ ἐς αὐτὴν πρὸς εὖρον ἄνεμον τὸ στόμα τετραμμένος. τὸ δὲ ἀπὸ Ἴστρον, ἔρχομαι σημανέων τὸ πρὸς θάλασσαν αὐτῆς τῆς Σκυθικῆς χώρας ἐς μέτρησιν· ἀπὸ Ἴστρον αὕτη ἤδη ἀρχαίη Σκυθική ἐστι, πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον κειμένη, μέχρι πόλιος καλεομένης Καρκινίτιδος· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης, τὴν μὲν ἐπὶ θάλασσαν τὴν αὐτὴν φέρουσαν, εὐσαν ὀρεινὴν τε χώραν καὶ προκειμένην τὸ ἐς Πόντον, νέμεται τὸ Ταυρικὸν ἔθνος, μέχρι Χερσονήσου τῆς Τρηχέης καλεομένης· αὕτη δὲ ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον κατήκει. ἐστὶ γὰρ τῆς Σκυθικῆς τὰ δύο μέρη τῶν οὐρων ἐς θάλασσαν φέροντα, τὴν τε πρὸς μεσαμβρίην καὶ τὴν πρὸς τὴν ἠῶ, κατάπερ τῆς Ἀττικῆς χώρας· καὶ παραπλήσια ταύτῃ καὶ οἱ Ταῦροι νέμονται τῆς Σκυθικῆς, ὡς εἰ τῆς Ἀττικῆς ἄλλο ἔθνος καὶ μὴ Ἀθηναῖοι νεμοίατο τὸν γοννὸν τὸν Σουνιακὸν, μᾶλλον ἐς τὸν πόντον τὴν ἄκρην ἀνέχοντα, τὸν ἀπὸ Θορικοῦ μέχρι Ἀναφλύστου δήμου· λέγω δὲ, ὡς εἶναι ταῦτα σμικρὰ μεγάλοισι συμβαλέειν· τοιοῦτον ἡ Ταυρική ἐστὶ· ὅς δὲ τῆς Ἀττικῆς ταῦτα μὴ παραπέπλωκε, ἐγὼ δὲ ἄλλως δηλώσω· ὡς εἰ τῆς Ἰηπυγίης ἄλλο ἔθνος, καὶ μὴ Ἰήπυγες, ἀρξάμενοι ἐκ Βρεντεσίου λιμένος, ἀποταμοίατο μέχρι Τάραντος, καὶ νεμοίατο τὴν ἄκρην. δύο δὲ λέγων ταῦτα, πολλὰ λέγω παρόμοια, τοῖσι
- 100 ἄλλοισι εἰκει ἡ Ταυρική. Τὸ δ' ἀπὸ τῆς Ταυρικῆς, ἤδη Σκύθαι τὸ κατύπερθε τῶν Ταύρων καὶ τὰ πρὸς θαλάσσης τῆς ἠοίης νέμονται, τοῦ τε Βοσπόρου τοῦ Κιμμερίου τὰ πρὸς ἐσπέρης καὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος, μέχρι Ταναΐδος ποταμοῦ ὅς ἐκδιδοὶ ἐς

μυχὸν τῆς λίμνης ταύτης. ἤδη ὦν ἀπὸ μὲν Ἰστρου, τὰ κατύπερθε ἐς τὴν μεσόγαιαν φέροντα, ἀποκληῖται ἡ Σκυθικὴ ὑπὸ πρώτων Ἀγαθύρσων· μετὰ δὲ, Νευρῶν· ἔπειτα δὲ, Ἀνδροφάγων· τελευταίων δὲ, Μελαγχλαίωνων. Ἔστι ὦν τῆς Σκυθικῆς, ὡς εἰούσης τετραγώνου, 101 τῶν δύο μερέων κατηκόντων ἐς θάλασσαν, πάντη ἴσον τό τε ἐς τὴν μεσόγαιαν φέρον, καὶ τὸ παρὰ τὴν θάλασσαν· ἀπὸ γὰρ Ἰστρου ἐπὶ Βορυσθένεα δέκα ἡμερέων ὁδός· ἀπὸ Βορυσθένεός τ' ἐπὶ τὴν λίμνην τὴν Μαιῆτιν, ἑτέρων δέκα· καὶ τὸ ἀπὸ θαλάσσης ἐς μεσόγαιαν ἐς τοὺς Μελαγχλαίους τοὺς κατύπερθε Σκυθίων οἰκημένους, εἴκοσι ἡμερέων ὁδός. ἡ δὲ ὁδὸς ἡ ἡμερησίῃ ἀνὰ διηκόσια στάδια συμβέβληταί μοι. οὕτω ἂν εἴη τῆς Σκυθικῆς τὰ ἐπικάρσια τετρακισχιλίων σταδίων· καὶ τὰ ὄρθια τὰ ἐς τὴν μεσόγαιαν φέροντα, ἑτέρων τοσοῦτων σταδίων. ἡ μὲν νυν γῆ αὕτη ἐστὶ μέγας τοσαύτη.

Οἱ δὲ Σκύθαι δόντες σφίσι λόγον ὡς οὐκ οἰοί τέ 102 εἰσι τὸν Δαρείου στρατὸν ἰθυμαχίῃ διώσασθαι μῦνοι, ἔπεμπον ἐς τοὺς πλησιοχώρους ἀγγέλους· τῶν δὲ καὶ δὴ οἱ βασιλῆες συνελθόντες ἐβουλεύοντο, ὡς στρατοῦ ἐπελαύνοντος μεγάλου· ἦσαν δὲ οἱ συνελθόντες βασιλῆες, Ταύρων, καὶ Ἀγαθύρσων, καὶ Νευρῶν, καὶ Ἀνδροφάγων, καὶ Μελαγχλαίωνων, καὶ Γελωνῶν, καὶ Βουδίνων, καὶ Σαυροματέων. Τούτων Ταῦροι μὲν 103 νόμοισι τοιοισίδε χρέωνται· θύουσι μὲν τῇ Παρθένῳ τοὺς τε ναυηγούς καὶ τοὺς ἂν λάβωσι Ἑλλήνων ἐπαναχθέντας, τρόπῳ τοιῷδε· καταρξάμενοι, ῥοπάλῳ παίουσι τὴν κεφαλὴν· οἱ μὲν δὴ λέγουσι, ὡς τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ ὠθέουσι κάτω, (ἐπὶ γὰρ κρημνοῦ ἴδρνται τὸ ἱρόν·) τὴν δὲ κεφαλὴν ἀνασταυροῦσι· οἱ δὲ κατὰ μὲν τὴν κεφαλὴν ὁμολογέουσι, τὸ μέντοι σῶμα οὐκ ὠθέεσθαι ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ λέγουσι, ἀλλὰ γῆ κρύπτεσθαι. τὴν δὲ δαίμονα ταύτην, τῇ θύουσι, λέγουσι αὐτοὶ Ταῦροι Ἴφιγένειαν τὴν Ἀγαμέμνονος εἶναι. πολεμίους δὲ ἄνδρας, τοὺς ἂν χειρῶσονται,

ποιεῦσι τάδε· ἀποταμῶν ἕκαστος κεφαλὴν, ἀποφέρεται ἐς τὰ οἰκία· ἔπειτα ἐπὶ ξύλου μεγάλου ἀναπέρας ἰστᾶ ὑπὲρ τῆς οἰκίης ὑπερέχουσιν πολλόν, μάλιστα δὲ ὑπὲρ τῆς καπνοδόκης· φασὶ δὲ τούτους φυλάκους τῆς οἰκίης πάσης ὑπεραιωρέεσθαι. ζῶσι δὲ ἀπὸ

104 λήϊης τε καὶ πολέμου. Ἀγάθυρσοι δὲ ἄβρότατοι ἄνδρες εἰσὶ, καὶ χρυσοφόροι τὰ μάλιστα· ἐπίκοινοι δὲ τῶν γυναικῶν τὴν μίξιν ποιεῦνται, ἵνα κασίγνητοί τε ἀλλήλων ἔωσι, καὶ οἰκήιοι ἔοντες πάντες, μήτε φθόνῳ μήτ' ἔχθει χρέωνται ἐς ἀλλήλους· τὰ δ' ἄλλα

105 νόμια Ἐθρήξι προσκεχωρήκασιν. Νευροὶ δὲ νόμοισι μὲν χρέωνται Σκυθικοῖσι. γενεῇ δὲ μῆ πρότερόν σφεας τῆς Δαρείου στρατηλασίης κατέλαβε ἐκλιπεῖν τὴν χώραν πᾶσαν ὑπὸ ὀφίων· ὄφιας γάρ σφι πολλοὺς μὲν ἢ χώραν ἀνέβαινε, οἱ δὲ πλεῖνες ἄνωθέν σφι ἐκ τῶν ἐρήμων ἐπέπεσον, ἐς ὃ, πιεζόμενοι, οἴκησαν μετὰ Βουδίνων, τὴν ἐωντῶν ἐκλιπόντες. κινδυνεύουσι δὲ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι γόητες εἶναι· λέγονται γὰρ ὑπὸ Σκυθίων καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ κατοικημένων, ὡς ἔτεος ἐκάστου ἅπαξ τῶν Νευρῶν ἕκαστος λύκος γίνεται ἡμέρας ὀλίγας, καὶ αὐτὶς ὀπίσω ἐς ταῦτα κατίσταται· ἐμὲ μὲν νυν ταῦτα λέγοντες οὐ πείθουσι· λέγουσι δὲ οὐδὲν ἦσσαν, καὶ ὀμνύουσι δὲ

106 λέγοντες. Ἀνδροφάγοι δὲ ἀγριώτατα πάντων ἀνθρώπων ἔχουσι ἦθεα· οὔτε δίκην νομίζοντες οὔτε νόμῳ οὐδενὶ χρεώμενοι· νομάδες δὲ εἰσὶ· ἐσθῆτα δὲ φορέουσι τῇ Σκυθικῇ ὁμοίην, γλῶσσαν δὲ ἰδίην·

107 ἀνθρωποφαγέουσι δὲ μῦνοι τούτων. Μελάγχλαινοι δὲ εἶματα μὲν μέλανα φορέουσι πάντες, ἐπ' ὧν καὶ τὰς ἐπωνυμίας ἔχουσι· νόμοισι δὲ Σκυθικοῖσι χρέωνται.

108 Βουδῖνοι δὲ, ἔθνος ἐὼν μέγα καὶ πολλόν, γλαυκόν τε πᾶν ἰσχυρῶς ἐστὶ καὶ πυρρόν. πόλις δὲ ἐν αὐτοῖσι πεπόλισται ξυλίη, οὖνομα δὲ τῇ πόλει ἐστὶ Γελωνός· τοῦ δὲ τείχεος μέγιστος, κῶλον ἕκαστον τριήκοντα σταδίων ἐστὶ· ὑψηλὸν δὲ, καὶ πᾶν ξύλινον· καὶ οἰκίαι αὐτῶν ξύλιναί, καὶ τὰ ἰρά· ἐστὶ

γὰρ δὴ αὐτόθι Ἑλληνικῶν θεῶν ἱρὰ, Ἑλληνικῶς κατεσκευασμένα ἀγάλμασί τε καὶ βωμοῖσι καὶ νηοῖσι ξυλῖνοισι· καὶ τῷ Διονύσῳ τριετηρίδας ἀνάγονσι, καὶ βακχεύουσι. εἰσὶ γὰρ οἱ Γελωνοὶ τὸ ἀρχαῖον Ἑλληνας· ἐκ τῶν δὲ ἐμπορίων ἐξαναστάντες, οἴκησαν ἐν τοῖσι Βουδίνοισι· καὶ γλώσση τὰ μὲν Σκυθικῇ τὰ δὲ Ἑλληνικῇ χρέωνται. Βουδίνοι δὲ οὐ¹⁰⁹ τῇ αὐτῇ γλώσση χρέωνται καὶ Γελωνοὶ, ἀλλ' οὐδὲ δίαίτα ἢ αὐτῇ· οἱ μὲν γὰρ Βουδίνοι, ἔοντες αὐτόχθονες, νομάδες τέ εἰσι καὶ φθειροτραγέουσι μόνου τῶν ταύτη· Γελωνοὶ δὲ, γῆς τε ἐργάται, καὶ σιτοφάγοι, καὶ κήπους ἐκτημένοι, οὐδὲν τὴν ἰδέην ὁμοῖοι, οὐδὲ τὸ χρῶμα· ὑπὸ μέντοι Ἑλλήνων καλέονται καὶ οἱ Βουδίνοι Γελωνοὶ, οὐκ ὀρθῶς καλεόμενοι. ἡ δὲ χώρα σφέων πᾶσά ἐστι δασέη ἴδησι παντοίησι· ἐν δὲ τῇ ἴδῃ τῇ πλείστη ἐστὶ λίμνη μεγάλη τε καὶ πολλή, καὶ ἔλος καὶ κάλαμος περὶ αὐτήν· ἐν δὲ ταύτῃ ἐνύδριες ἀλίσκονται, καὶ κάστορες, καὶ ἄλλα θηρία τετραγωνοπρόσωπα, τῶν τὰ δέρματα περὶ τὰς σισύρνας παραρράπτεται· καὶ οἱ ὄρχιες αὐτοῖσιν εἰσι χρήσιμοι ἐς ὑστερέων ἄκεσιν.

Σαυροματέων δὲ περὶ ᾧδε λέγεται· ὅτε Ἑλληνας¹¹⁰ Ἀμαζόσι ἐμαχέσαντο, (τὰς δὲ Ἀμαζόνας καλέουσι οἱ Σκύθαι Οἰόρπατα· δύναται δὲ τὸ οὖνομα τοῦτο κατὰ Ἑλλάδα γλώσσαν ἀνδροκτόνοι· ΟΙΟΡ γὰρ καλέουσι τὸν ἄνδρα, τὸ δὲ ΠΑΤΑ κτείνειν) τότε λόγος, τοὺς Ἑλληνας, νικήσαντας τῇ ἐπὶ Θερμῶδοντι μάχῃ, ἀποπλέειν ἄγοντας τρισὶ πλοίοισι τῶν Ἀμαζόνων ὅσας ἠδυνέατο ζωγρῆσαι· τὰς δὲ ἐν τῷ πελάγει ἐπιθεμένας, ἐκκόψαι τοὺς ἄνδρας· πλοῖα δὲ οὐ γινώσκειν αὐτὰς, οὐδὲ πηδαλίοισι χρῆσθαι, οὐδὲ ἰστιίοισι, οὐδὲ εἰρεσίῃ· ἀλλ' ἐπεὶ ἐξέκοψαν τοὺς ἄνδρας, ἐφέροντο κατὰ κῦμα καὶ ἄνεμον· καὶ ἀπικνέονται τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος ἐπὶ Κρημνούς· οἱ δὲ Κρημνοὶ εἰσὶ γῆς τῆς Σκυθέων τῶν ἐλευθέρων· ἐνθαῦτα ἀποβάσαι ἀπὸ τῶν

- πλοίων αἱ Ἀμαζόνες, ὠδοιπόρεον ἐς τὴν οἰκεομένην· ἐντυχοῦσαι δὲ πρῶτῳ ἵπποφορβίῳ, τοῦτο διήρπασαν, καὶ ἐπὶ τούτων ἵππαζόμεναι, ἐλήϊζοντο τὰ τῶν Σκυ-
 111 θέων. Οἱ δὲ Σκύθαι οὐκ εἶχον συμβαλέσθαι τὸ πρῆγμα· οὔτε γὰρ φωνήν, οὔτε ἐσθῆτα, οὔτε τὸ ἔθνος ἐγίνωσκον, ἀλλ' ἐν θώματι ἦσαν ὀκόθεν ἔλθοιεν· ἐδόκεον δ' αὐτὰς εἶναι ἄνδρας τὴν αὐτὴν ἡλικίην ἔχοντας, μάχην τε δὴ πρὸς αὐτὰς ἐποιεῦντο· ἐκ δὲ τῆς μάχης τῶν νεκρῶν ἐκράτησαν οἱ Σκύθαι, καὶ οὕτω ἔγνωσαν εἴσους γυναῖκας· βουλευομένοισι ὧν αὐτοῖσι ἔδοξε κτείνειν μὲν οὐδενὶ τρόπῳ ἔτι αὐτὰς, ἔωντῶν δὲ τοὺς νεωτάτους ἀποπέμψαι ἐς αὐτὰς, πλῆθος εἰκάσαντας ὅσαιπερ ἐκεῖναι ἦσαν, τούτους δὲ στρατοπεδεύεσθαι πλησίον ἐκείνων, καὶ ποιέειν τά-
 περ ἂν καὶ ἐκεῖναι ποιέωσι· ἦν δὲ αὐτοὺς διώκῳσι, μάχεσθαι μὲν μὴ, ὑποφεύγειν δέ· ἐπεὰν δὲ παύσωνται, ἐλθόντας αὐτοὺς πλησίον στρατοπεδεύεσθαι. ταῦτα ἐβουλεύσαντο οἱ Σκύθαι, βουλόμενοι ἐξ αὐτέων
 112 παῖδας ἐγγενήσεσθαι. Ἀποπεμφθέντες δὲ οἱ νεηνίσκοι, ἐποίουν τὰ ἐντεταλμένα· ἐπεὶ δὲ ἔμαθον αὐτοὺς αἱ Ἀμαζόνες ἐπ' οὐδεμιῇ δηλήσει ἀπιγμένους, ἔων χαίρειν· προσεχώρεον δὲ πλησιατέρῳ τὸ στρατόπεδον τῷ στρατοπέδῳ ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη· εἶχον δὲ οὐδὲν οὐδ' οἱ νεηνίσκοι, ὥσπερ οὐδὲ αἱ Ἀμαζόνες, εἰ μὴ τὰ ὄπλα καὶ τοὺς ἵππους· ἀλλὰ ζῶν ἔζων τὴν
 113 αὐτὴν ἐκείνησι, θηρεύοντές τε καὶ ληϊζόμενοι. Ἐποίουν δὲ αἱ Ἀμαζόνες ἐς τὴν μεσαμβρίην τοιόνδε· ἐγίνοντο σποράδες κατὰ μίαν τε καὶ δύο, πρόσω δὴ ἀπ' ἀλληλέων, ἐς εὐμαρίην ἀποσκιδνάμεναι· μαθόντες δὲ καὶ οἱ Σκύθαι, ἐποίουν τῶντὸ τοῦτο· καί τις μονωθεισέων τινὶ αὐτέων ἐνεχρίμπετο, καὶ ἡ Ἀμαζὼν οὐκ ἀπωθέετο, ἀλλὰ περιεῖδε χρῆσασθαι· καὶ φωνῆσαι μὲν οὐκ εἶχε, οὐ γὰρ συνίεσαν ἀλλήλων, τῇ δὲ χειρὶ ἔφραζε ἐς τὴν ὑστεραίην ἐλθεῖν ἐς τῶντὸ χωρίον, καὶ ἕτερον ἄγειν· σημαίνουσα δύο γενέσθαι, καὶ αὐτῇ ἐτέρην ἄξειν· ὁ δὲ νεηνίσκος ἐπεὶ ἀπῆλθε, ἔλεξε

ταῦτα πρὸς τοὺς λοιπούς· τῇ δὲ δευτεραίῃ ἦλθε ἐς τὸ χωρίον αὐτός τε οὗτος, καὶ ἕτερον ἦγε, καὶ τὴν Ἀμαζόνα εὔρε δευτέρην αὐτὴν ὑπομένουσαν· οἱ δὲ λοιποὶ νεηνίσκοι ὡς ἐπύθοντο ταῦτα καὶ αὐτοὶ ἐκτιλώσαντο τὰς λοιπὰς τῶν Ἀμαζόνων. Μετὰ δὲ, συμμίζαντες 114 τὰ στρατόπεδα οἴκεον ὁμοῦ, γυναῖκα ἔχων ἕκαστος ταύτην τῇ τὸ πρῶτον συνεμίχθη· τὴν δὲ φωνὴν τὴν μὲν τῶν γυναικῶν οἱ ἄνδρες οὐκ ἐδυνάετο μαθεῖν, τὴν δὲ τῶν ἀνδρῶν αἱ γυναῖκες συνέλαβον. ἐπεὶ δὲ συνῆκαν ἀλλήλων, ἔλεξαν πρὸς τὰς Ἀμαζόνας τάδε οἱ ἄνδρες· “ἡμῖν εἰσὶ μὲν τοκέες, εἰσὶ δὲ κτήσεις· νῦν ὧν μηκέτι πλεῦνα χρόνον ζῶν τοιήνδε ἔχωμεν· ἀλλ’ ἀπελθόντες ἐς τὸ πλῆθος διαιτώμεθα· γυναῖκας δὲ ἔξομεν ὑμέας, καὶ οὐδαμέας ἄλλας.” αἱ δὲ πρὸς ταῦτα ἔλεξαν τάδε· “ἡμεῖς οὐκ ἂν δυναίμεθα οἰκέειν μετὰ τῶν ὑμετέρων γυναικῶν· οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ νόμαια ἡμῖν τε καὶ κείνησί ἐστι· ἡμεῖς μὲν τοξεύομεν τε καὶ ἀκοντίζομεν καὶ ἵππαζόμεθα, ἔργα δὲ γυναικῆια οὐκ ἐμάθομεν· αἱ δὲ ὑμέτεραι γυναῖκες τούτων μὲν οὐδὲν τῶν ἡμεῖς κατελέξαμεν ποιεῦσι, ἔργα δὲ γυναικῆια ἐργάζονται μένουσαι ἐν τῇσι ἀμάξεισι, οὐτ’ ἐπὶ θήρην ἰοῦσαι οὔτε ἄλλη οὐδαμῇ· οὐκ ἂν ὧν δυναίμεθα ἐκείνησι συμφέρεσθαι. ἀλλ’ εἰ βούλεσθε γυναῖκας ἔχειν ἡμέας καὶ δοκέειν εἶναι δικαιοτάτοι, ἐλθόντες παρὰ τοὺς τοκέας ἀπολάχετε τῶν κτημάτων τὸ μέρος· καὶ ἔπειτα ἐλθόντες οἰκώμεν ἐπὶ ἡμέων αὐτέων.” Ἐπει- 115 θοντο καὶ ἐποίησαν ταῦτα οἱ νεηνίσκοι. ἐπεὶ τε δὲ ἀπολαχόντες τῶν κτημάτων τὸ ἐπιβάλλον, ἦλθον ὀπίσω παρὰ τὰς Ἀμαζόνας, ἔλεξαν αἱ γυναῖκες πρὸς αὐτοὺς τάδε· “ἡμέας ἔχει φόβος τε καὶ δέος, ὅκως χρῆ οἰκέειν ἐν τῷδε τῷ χώρῳ, τοῦτο μὲν ὑμέας ἀποστερησάσας πατέρων, τοῦτο δὲ τὴν γῆν τὴν ὑμετέρην δηλησαμένας πολλά· ἀλλ’ ἐπεὶ τε ἀξιούτε ἡμέας γυναῖκας ἔχειν, τάδε ποιέετε ἅμα ἡμῖν· φέρετε, ἐξαναστέωμεν ἐκ τῆς γῆς τῆσδε, καὶ περήσαντες Τάναϊν ποταμὸν οἰκώμεν.” Ἐπεΐθοντο καὶ ταῦτα οἱ νεη- 116

νίσκοι· διαβάντες δὲ τὸν Τάναϊν, ὠδοιπόρεον πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα τριῶν μὲν ἡμερέων ἀπὸ τοῦ Ταναΐδος ὁδόν, τριῶν δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Μαυήτιδος πρὸς βορῆν ἄνεμον· ἀπικόμενοι δὲ ἐς τοῦτον τὸν χώρον, ἐν τῷ νῦν κατοίκηται, οἴκησαν τοῦτον. καὶ διαίτη ἀπὸ τούτου χρέωνται τῇ παλαιῇ τῶν Σαυροματέων αἰ γυναικες, καὶ ἐπὶ θήρην ἐπὶ ἵππων ἐκφοιτῶσαι ἅμα τοῖσι ἀνδράσι καὶ χωρὶς τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἐς πόλεμον φοιτῶσαι, καὶ στολὴν τὴν αὐτὴν τοῖσι ἀνδράσι φορέ-

117 οῦσαι. Φωνῇ δὲ οἱ Σαυρομάται νομίζουσι Σκυθικῇ, σολοικίζοντες αὐτῇ ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου, ἐπεὶ οὐ χρησ- τῶς ἐξέμαθον αὐτὴν αἱ Ἀμαζόνες. τὰ περὶ γάμων δὲ ὠδὲ σφι διακέεται· οὐ γαμέεται παρθένος οὐδεμία, πρὶν ἂν τῶν πολεμίων ἄνδρα ἀποκτείνῃ· αἱ δὲ τινες αὐτέων καὶ τελευτῶσι γηραιαὶ πρὶν γήμασθαι, οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλήσαι.

118 Ἐπὶ τούτων ὧν τῶν καταλεχθέντων ἐθνέων τοὺς βασιλέας ἀλισμένους ἀπικόμενοι τῶν Σκυθέων οἱ ἄγγελοι, ἔλεγον ἐκδιδάσκοντες ὡς ὁ Πέρσης, ἐπειδὴ οἱ τὰ ἐν τῇ ἡπείρῳ τῇ ἐτέρῃ πάντα κατέστραπται, γέφυραν ζεύξας ἐπὶ τῷ αὐχένι τοῦ Βοσπόρου, διαβέβηκε ἐς τήνδε τὴν ἡπειρον· διαβὰς δὲ, καὶ καταστρεψάμενος Θρήικας, γεφυροῖ ποταμὸν Ἴστρον, βουλόμενος καὶ τάδε πάντα ὑπ' ἑωυτῷ ποιήσασθαι· “ὕμεῖς ὧν μηδενὶ τρόπῳ ἐκ τοῦ μέσου κατήμενοι περιῖδητε ἡμέας διαφθαρέντας· ἀλλὰ τῶντὸ νόησαν- τες, ἀντιάζωμεν τὸν ἐπιόντα. οὐκὼν ποιήσετε ταῦτα; ἡμεῖς μὲν πιεζόμενοι, ἢ ἐκλείψομεν τὴν χώραν ἢ μένοντες ὁμολογίῃ χρησόμεθα, (τί γὰρ· πάθωμεν μὴ βουλομένων ὑμέων τιμωρέειν;) ὑμῖν δὲ οὐδὲν ἐπὶ τούτῳ ἔσται ἐλαφρότερον· ἤκει γὰρ ὁ Πέρσης οὐδὲν τι μᾶλλον ἐπ' ἡμέας ἢ οὐ καὶ ἐπὶ ὑμέας· οὐδέ οἱ καταχρήσει ἡμέας καταστρεψαμένῳ ὑμέων ἀπέχε- σθαι. μέγα δὲ ὑμῖν λόγων τῶνδε μαρτύριον ἐρέο- μεν· εἰ γὰρ ἐπ' ἡμέας μόνους ἐστρατηλάτεε ὁ Πέρ- ς, τίσασθαι τῆς πρόσθε δουλοσύνης βουλόμενος,

χρῆν αὐτὸν πάντων τῶν ἄλλων ἀπεχόμενον, οὕτω
 ἵεναι ἐπὶ τὴν ἡμετέραν· καὶ ἂν ἐδήλου πᾶσι, ὡς ἐπὶ
 Σκύθας ἐλαύνει καὶ οὐκ ἐπὶ τοὺς ἄλλους. νῦν δὲ
 ἐπεὶ τε τάχιστα διέβη τήνδε τὴν ἡπειρον, τοὺς αἰεὶ
 ἐμποδῶν γινομένους ἡμεροῦται πάντας· τοὺς τε δὴ
 ἄλλους ἔχει ὑπ' ἑωυτῷ Θρήικας, καὶ δὴ καὶ τοὺς
 ἡμῖν ἔοντας πλησιοχώρους Γέτας.” Ταῦτα Σκυθέων 119
 ἐπαγγελλομένων, ἐβουλεύοντο οἱ βασιλέες οἱ ἀπὸ τῶν
 ἔθνέων ἦκοντες· καὶ σφῶν ἐσχίσθησαν αἱ γνώμαι· ὁ
 μὲν γὰρ Γελωνὸς, καὶ ὁ Βουδίνος, καὶ ὁ Σαυρομάτης,
 κατὰ τῷτὸ γινόμενοι, ὑπεδέκοντο Σκύθησι τιμωρή-
 σειν· ὁ δὲ Ἀγάθυρσος, καὶ Νευρὸς, καὶ Ἀνδροφάγος,
 καὶ οἱ τῶν Μελαγχλαίων καὶ Ταύρων, τὰδε Σκύθησι
 ὑπεκρίναντο· “ εἰ μὲν μὴ ὑμεῖς ἔατε οἱ πρότερον ἀδι-
 κήσαντες Πέρσας καὶ ἄρξαντες πολέμου, τούτων δεό-
 μενοι τῶν νῦν δέεσθε λέγειν τε ἂν ἐφαίνεσθε ἡμῖν
 ὀρθὰ, καὶ ἡμεῖς ὑπακούσαντες τῷτὸ ἂν ὑμῖν ἐπρήσ-
 σομεν· νῦν δὲ ὑμεῖς τε ἐς τὴν ἐκείνων ἐσβαλόντες
 γῆν ἄνευ ἡμέων, ἐπεκρατέετε Περσέων ὅσον χρόνον
 ὑμῖν ὁ θεὸς παρεδίδου· καὶ ἐκείνοι, ἐπεὶ σφῶν ὧντὸς
 θεὸς ἐγείρει, τὴν ὁμοίην ὑμῖν ἀποδιδούσι· ἡμεῖς δὲ
 οὔτε τι τότε ἠδικήσαμεν τοὺς ἄνδρας τούτους οὐδὲν,
 οὔτε νῦν πρότεροι πειρησόμεθα ἀδικεῖν· ἦν μέντοι
 ἐπὶ καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ἄρξῃ τε ἀδικέων, καὶ ἡμεῖς
 οὐ πεισόμεθα· μέχρι δὲ τοῦτο ἴδωμεν, μενέομεν παρ'
 ἡμῖν αὐτοῖσι· ἦκειν γὰρ δοκέομεν οὐκ ἐπ' ἡμέας
 Πέρσας, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς αἰτίους τῆς ἀδικίης γενομέ-
 νους.”

Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἐπύθοντο οἱ Σκύθαι, ἐβου- 120
 λείοντο ἰθυμαχίην μὲν μηδεμίαν ποιέεσθαι ἐκ τοῦ
 ἐμφανέος, (ὅτι δὴ σφι οὐτοί γε σύμμαχοι οὐ προσ-
 εγίνοντο,) ὑπεξιώντες δὲ [καὶ ὑπεξελαύνοντες] τὰ
 φρέατα τὰ παρεξίονεν αὐτοὶ καὶ τὰς κρήνας συγχοῦν,
 τὴν ποίην τε ἐκ τῆς γῆς ἐκτρίβειν, διχοῦ σφέας
 διελόντες· καὶ πρὸς μὲν τὴν μίαν τῶν μοιρέων τῆς
 ἐβασίλευε Σκώπασις, προσχωρεῖν Σαυρομάτας· τού-

- τους μὲν δὴ ὑπάγειν, ἣν ἐπὶ τοῦτο τράπηται ὁ Πέρσης, ἰθὺ Ταναΐδος ποταμοῦ παρὰ τὴν Μαιῆτιν λίμνην ὑποφεύγοντας, ἀπελαύνοντός τε τοῦ Πέρσεω, ἐπιόντας διώκειν. αὕτη μὲν σφι μία ἦν μοῖρα τῆς βασιληΐης, τεταγμένη ταύτην τὴν ὁδὸν ἦπερ εἴρηται· τὰς δὲ δύο τῶν βασιληῶν, τὴν τε μεγάλην τῆς ἤρχε Ἰδάνθυρσος καὶ τὴν τρίτην τῆς ἐβασίλευε Τάξακις, συνελθούσας ἐς τὸν τόπον, καὶ Γελωνῶν τε καὶ Βουδίνων προσγινομένων, ἡμέρης καὶ τούτους ὁδῶ προέχοντας τῶν Περσέων ὑπεξάγειν, ὑπιόντας τε καὶ ποιεῦντας τὰ βεβουλευμένα. πρῶτα μὲν νυν ὑπάγειν σφέας ἰθὺ τῶν χωρέων τῶν ἀπειπαμένων τὴν σφετέρην συμμαχίην, [ἵνα καὶ τούτους ἐκπολεμώσωσι,] εἰ δὲ μὴ ἐκόντες γε ὑπέδυσαν τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Πέρσας, ἀλλ' ἄκοντας ἐκπολεμῶσαι· μετὰ δὲ τοῦτο ὑποστρέφειν ἐς τὴν σφετέρην, καὶ ἐπιχειρεῖν ἣν
- 121 δὴ βουλευομένοισι δοκέη. Ταῦτα οἱ Σκύθαι βουλευσάμενοι ὑπηγνίαζον τὴν Δαρείου στρατιὴν, προδρόμους ἀποστείλαντες τῶν ἰππέων τοὺς ἀρίστους. τὰς δὲ ἀμάξας ἐν τῆσί σφι διαιτᾶτο τὰ τέκνα τε καὶ αἱ γυναῖκες πᾶσαι, καὶ τὰ πρόβατα, πλὴν ὅσα σφι ἐς φορβὴν ἱκανὰ ἦν τοσαῦτα ὑπολιπόμενοι, τὰ ἄλλα ἅμα τῆσι ἀμάξῃσι προέπεμψαν ἐντειλάμενοι αἰεὶ τὸ πρὸς βορῶν ἐλαύνειν. ταῦτα μὲν δὴ προεκομίζετο.
- 122 Τῶν δὲ Σκυθῶν οἱ πρόδρομοι ὡς εὔρον τοὺς Πέρσας ὅσον τε τριῶν ἡμερέων ὁδὸν ἀπέχοντας ἀπὸ τοῦ Ἰστροῦ, οὗτοι μὲν τούτους εὔροντες, ἡμέρης ὁδῶ προέχοντες ἐστρατοπεδεύοντο, τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα λεαίνοντες. οἱ δὲ Πέρσαι ὡς εἶδον ἐπιφανείσαν τῶν Σκυθῶν τὴν ἵππον, ἐπήϊσαν κατὰ στίβον αἰεὶ ὑπαγόντων· καὶ ἔπειτα, πρὸς γὰρ τὴν μίαν τῶν μοιρέων ἴθυσαν, οἱ Πέρσαι ἐδίωκον πρὸς ἠῶ τε καὶ τοῦ Ταναΐδος· διαβάντων δὲ τούτων τὸν Ταναῖν ποταμὸν, οἱ Πέρσαι ἐπιδιαβάντες ἐδίωκον· ἐς τὸ τῶν Σαυροματέων τὴν χώραν διεξελθόντες ἀπίκοντο ἐς τὴν τῶν
- 123 Βουδίνων. Ὅσον μὲν δὴ χρόνον οἱ Πέρσαι ἦϊσαν

διὰ τῆς Σκυθικῆς καὶ τῆς Σαυρομάτιδος χώρας, οἱ δὲ εἶχον οὐδὲν σίνεσθαι, ἅτε τῆς χώρας εὐούσης χέρσου· ἐπεὶ τε δὲ ἐς τὴν τῶν Βουδίνων χώραν ἐσέβαλον, ἐνθαῦτα δὴ ἐντυχόντες τῷ ξυλίνῳ τείχει, ἐκλελοιπότην τῶν Βουδίνων καὶ κεκενωμένου τοῦ τείχεος πάντων, ἐνέπρησαν αὐτό· τοῦτο δὲ ποιήσαντες εἶποντο αἰεὶ τὸ πρόσω κατὰ στίβον, ἐς ὃ διεξελθόντες ταύτην ἐς τὴν ἐρήμον ἀπίκοντο· ἡ δὲ ἐρήμος αὕτη ὑπὸ οὐδαμῶν νέμεται ἀνδρῶν· κέεται δὲ ὑπὲρ τῆς Βουδίνων χώρας εὐούσα πλήθος ἑπτὰ ἡμερέων ὁδοῦ· ὑπὲρ δὲ τῆς ἐρήμου Ουσσαγέται οἰκέουσι· ποταμοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν τέσσερες μεγάλοι ῥέοντες διὰ Μαιητέων ἐκδιδοῦσι ἐς τὴν λίμνην τὴν καλεομένην Μαιήτιν, τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε, Λύκος, Οαρος, Τάναϊς, Σύργις. Ἐπεὶ 124 ὧν ὁ Δαρεῖος ἦλθε ἐς τὴν ἐρήμον, παυσάμενος τοῦ δρόμου ἴδρυσεν τὴν στρατιὴν ἐπὶ ποταμῷ Ὀάρῳ· τοῦτο δὲ ποιήσας ὀκτὼ τείχεα ἐτείχεε μεγάλα ἴσον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα, σταδίους ὡς ἐξήκοντα μάλιστα κη· τῶν ἔτι ἐς ἐμὲ τὰ ἐρείπια σῶα ἦν. ἐν ᾧ δὲ οὗτος πρὸς ταῦτα ἐτράπετο, οἱ διωκόμενοι Σκύθαι περιελθόντες τὰ κατύπερθε ὑπέστρεφον ἐς τὴν Σκυθικὴν· ἀφανισθέντων δὲ τούτων τὸ παράπαν, ὡς οὐκέτι ἐφαντάζοντό σφι, οὕτω δὴ ὁ Δαρεῖος τείχεα μὲν ἐκεῖνα ἡμίεργα μετήκε, αὐτὸς δὲ ὑποστρέψας ἤϊε πρὸς ἐσπέρην, δοκεῖν τούτους τε πάντας τοὺς Σκύθας εἶναι καὶ πρὸς ἐσπέρην σφέας φεύγειν.

Ἐλαύνων δὲ τὴν ταχίστην τὸν στρατὸν, ὡς ἐς 125 τὴν Σκυθικὴν ἀπίκετο, ἐνέκυρσε ἀμφοτέρησι τῆσι μοίρησι τῶν Σκυθῶν, ἐντυχὼν δὲ, ἐδῶκε ὑπεκφέροντας ἡμέρης ὁδῷ· καὶ, οὐ γὰρ ἀνίει ἐπιὼν ὁ Δαρεῖος, οἱ Σκύθαι κατὰ τὰ βεβουλευμένα ὑπέφευγον ἐς τῶν ἀπειπαμένων τὴν σφετέρην συμμαχίην· πρῶτην δὲ, ἐς τῶν Μελαγχλαίων τὴν γῆν· ὡς δὲ ἐσβαλόντες τούτους ἐτάραξαν οἱ τε Σκύθαι καὶ οἱ Πέρσαι, κατηγέοντο οἱ Σκύθαι ἐς τῶν Ἀνδροφάγων τοὺς χώρους· ταραχθέντων δὲ καὶ τούτων, ὑπήγον[ἐπὶ

τὴν Νευρίδα· ταρασσομένων δὲ καὶ τούτων, ἦσαν ὑποφεύγοντες οἱ Σκύθαι εἰς τοὺς Ἀγαθύρσους· Ἀγάθυρσοι δὲ ὄρέοντες καὶ τοὺς ὀμούρους φεύγοντας ὑπὸ Σκυθῶν καὶ τεταραγμένους, πρὶν ἢ σφί ἐμβαλέειν τοὺς Σκύθας, πέμψαντες κήρυκα ἀπηγόρευον Σκύθησι μὴ ἐπιβαίνειν τῶν σφετέρων οὖρων, προλέγοντες ὡς εἰ πειρήσονται ἐσβαλόντες, σφίσι πρῶτα διαμαχήσονται. Ἀγάθυρσοι μὲν προείπαντες ταῦτα ἐβοήθειον ἐπὶ τοὺς οὖρους, ἐρύκειν ἐν νῶ ἔχοντες τοὺς ἐπιόντας. Μελάγχλαινοι δὲ καὶ Ἀνδροφάγοι καὶ Νευροὶ, ἐσβαλόντων τῶν Περσέων ἅμα Σκύθησι, οὔτε πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο ἐπιλαθόμενοι τε τῆς ἀπειλῆς ἔφευγον αἰεὶ τὸ πρὸς βορέῳ εἰς τὴν ἐρήμον τεταραγμένοι· οἱ δὲ Σκύθαι εἰς μὲν τοὺς Ἀγαθύρσους οὐκέτι ἀπείπαντας ἀπικνέοντο· οἱ δὲ ἐκ τῆς Νευρίδος χώρας εἰς τὴν σφετέρην καταγέοντο τοῖσι Πέρσησι.

126 Ὡς δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγένετο καὶ οὐκ ἐπαύετο, πέμψας Δαρεῖος ἱππέα παρὰ τὸν Σκυθῶν βασιλέα Ἰδάνθυρσον ἔλεγε τάδε· “δαιμόνιε ἀνδρῶν, τί φεύγεις αἰεὶ ἐξόν τοι τῶνδε τὰ ἕτερα ποιεῖν; εἰ μὲν γὰρ ἀξιοχρεως δοκέεις εἶναι σεωντῶ τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι ἀντιωθῆναι, σὺ δὲ στάς τε καὶ παυσάμενος πλάνης μάχεσθαι· εἰ δὲ συγγινώσκειαι εἶναι ἡσσω, σὺ δὲ καὶ οὕτω παυσάμενος τοῦ δρόμου δεσπότη τῷ σῶ δῶρα φέρων γῆν τε καὶ ὕδωρ ἔλθῃ εἰς λόγους.”

127 Πρὸς ταῦτα ὁ Σκυθῶν βασιλεὺς Ἰδάνθυρσος ἔλεγε τάδε· “οὕτω τὸ ἐμὸν ἔχει, ὦ Πέρσα· ἐγὼ οὐδένα κω ἀνθρώπων δείσας ἔφυγον, οὔτε πρότερον οὔτε νῦν σε φεύγω· οὐδέ τι νεώτερόν εἰμι ποιήσας νῦν ἢ καὶ ἐν εἰρήνῃ ἐώθεα ποιεῖν. ὅτι δὲ οὐκ ἀντίκα μάχομαί τοι, ἐγὼ καὶ τοῦτο σημανέω· ἡμῖν οὔτε ἄστυα οὔτε γῆ πεφυτευμένη ἐστὶ, τῶν πέρι δείσαντες μὴ ἀλψῆ ἢ καρῆ, ταχύτερον συμμίσγοιμεν ἂν εἰς μάχην ὑμῖν· εἰ δὲ δέοι πάντως εἰς τοῦτο κατὰ τάχος ἀπικνέεσθαι, ἵπποισι ἡμῖν ἔοντες τάφοι πατρῴοι, φέρετε, τοῦτοντες συγχέειν πειρᾶσθε αὐτούς· καὶ γνώ-

σεσθε τότε, εἴτε ὑμῖν μαχησόμεθα περὶ τῶν τάφων εἴτε καὶ οὐ μαχησόμεθα· πρότερον δὲ, ἢν μὴ ἡμέας λόγος αἰρῆ, οὐ συμμίζομέν τοι. ἀμφὶ μὲν μάχῃ τοσαῦτα εἰρήσθω· δεσπότης δὲ ἐμούς ἐγὼ Δία τε νομίζω τὸν ἐμὸν πρόγονον, καὶ Ἰστίην τὴν Σκυθέων βασιλειαν, μόνους εἶναι. σοὶ δὲ ἀντὶ μὲν δώρων γῆς τε καὶ ὕδατος δῶρα πέμψω τοιαῦτα οἷά σοι πρέπει ἐλθεῖν· ἀντὶ δὲ τοῦ ὅτι δεσπότης ἔφησας εἶναι ἐμός, κλαίειν λέγω.” [τοῦτό ἐστι ἢ ἀπὸ Σκυθέων ῥῆσις.] ὁ μὲν δὴ κῆρυξ οἰχώκεε ἀγγελέων ταῦτα Δαρείῳ.

Οἱ δὲ Σκυθέων βασιλέες ἀκούσαντες τῆς δουλο- 128
σύνης τὸ οὐνομα, ὀργῆς ἐπλήσθησαν. τὴν μὲν δὴ μετὰ Σαυροματέων μοῖραν ταχθεῖσαν τῆς ἤρχε Σκώπασις πέμπουσι, Ἰωσι κελεύοντες ἐς λόγους ἀπικέσθαι, τούτοισι οἱ τὸν Ἰστρον ἐξευγμένον ἐφρούρεον· αὐτῶν δὲ τοῖσι ὑπολειπομένοισι ἔδοξε πλανᾶν μὲν μηκέτι Πέρσας, σῖτα δὲ ἐκάστοτε ἀναιρεομένοισι ἐπιτίθεσθαι· νωμῶντες ὦν σῖτα ἀναιρεομένους τοὺς Δαρείου ἐποίευν τὰ βεβουλευμένα. ἡ μὲν δὴ ἵππος τὴν ἵππον αἰεὶ τρέπεσκε ἢ τῶν Σκυθέων· οἱ δὲ τῶν Περσέων ἱππῶται φεύγοντες ἐσέπιπτον ἐς τὸν πεζόν· ὁ δὲ πεζὸς ἂν ἐπεκούρει· οἱ δὲ Σκύθαι ἐσαράξαντες τὴν ἵππον ὑπέστρεφον, τὸν πεζὸν φοβεόμενοι. ἐποίηυντο δὲ καὶ τὰς νύκτας παραπλησίας προσβολὰς οἱ Σκύθαι. Τὸ δὲ τοῖσι Πέρσησι 129
τε ἦν σύμμαχον καὶ τοῖσι Σκύθησι ἀντίξοον ἐπιτιθεμένοισι τῷ Δαρείου στρατοπέδῳ, θῶμα μέγιστον ἐρέω· τῶν τε ὄνων ἢ φωνῆ καὶ τῶν ἡμίονων τὸ εἶδος. οὔτε γὰρ ὄνον οὔτε ἡμίονον γῆ ἢ Σκυθικὴ φέρει, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται· οὐδὲ ἔστι ἐν τῇ Σκυθικῇ πάσῃ χώρῃ τὸ παράπαν οὔτε ὄνος, οὔτε ἡμίονος, διὰ τὰ ψύχρα. ὑβρίζοντες ὦν οἱ ὄνοι ἐτάρασσον τὴν ἵππον τῶν Σκυθέων· πολλάκις δὲ, ἐπελαυνόντων ἐπὶ τοὺς Πέρσας, μεταξὺ ὄκως ἀκούσειαν οἱ ἵπποι τῶν ὄνων τῆς φωνῆς, ἐταράσσοντό τε ὑποστρεφό-

μενοι καὶ ἐν θώματι ἕσκον ὀρθὰ ἰστάντες τὰ ὦτα· αἶτε οὔτε ἀκούσαντες πρότερον φωνῆς τοιαύτης οὔτε ἰδόντες τὸ εἶδος. ταῦτα μὲν νυν ἐπὶ σμικρόν τι ἐφέροντο τοῦ πολέμου.

- 130 Οἱ δὲ Σκύθαι ὅκως τοὺς Πέρσας ἴδοιεν τεθορυβημένους, ἵνα παραμένοιν τε ἐπὶ πλέω χρόνον ἐν τῇ Σκυθικῇ καὶ παραμένοντες ἀνιψάτο, τῶν πάντων ἐπιδευέες ἔοντες, ἐποίειν τοιάδε· ὅκως τῶν προβάτων τῶν σφετέρων αὐτῶν καταλίποιν μετὰ τῶν νομέων, αὐτοὶ ἂν ὑπεξήλανον ἐς ἄλλον χώρον· οἱ δὲ ἂν Πέρσαι ἐπελθόντες ἐλάβεσκον τὰ πρόβατα,
- 131 καὶ λαβόντες ἐπήρνοντο ἂν τῷ πεπονημένῳ. Πολλάκις δὲ τοιούτου γινομένου, τέλος Δαρείος τε ἐν ἀπορίῃσι εἶχετο, καὶ οἱ Σκυθῶν βασιλῆες μαθόντες τοῦτο, ἔπεμπον κήρυκα δῶρα Δαρείῳ φέροντα, ὄρνιθά τε καὶ μῦν καὶ βάτραχον καὶ οἷστους πέντε· Πέρσαι δὲ τὸν φέροντα τὰ δῶρα ἐπειρώτεον τὸν νόον τῶν διδομένων· ὁ δὲ οὐδὲν ἔφη οἱ ἐπεστάλθαι ἄλλο ἢ δόντα τὴν ταχίστην ἀπαλλάσσεσθαι· αὐτοὺς δὲ τοὺς Πέρσας ἐκέλευε, εἰ σοφοί εἰσι, γινῶναι
- 132 τὸ ἐθέλει τὰ δῶρα λέγειν. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Πέρσαι ἐβουλεύοντο. Δαρείου μὲν νυν ἡ γνώμη ἦν, Σκύθας ἐωυτῇ διδόναι σφέας τε αὐτοὺς καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ· εἰκάζων τῆδε, ὡς μῦς μὲν ἐν γῇ γίνεται καρπὸν τὸν αὐτὸν ἀνθρώπῳ σιτεόμενος, βάτραχος δὲ ἐν ὕδατι, ὄρνις δὲ μάλιστα ἔοικε ἵππῳ· τοὺς δὲ οἷστους, ὡς τὴν ἐωυτῶν ἀλκὴν παραδιδούσι. αὕτη μὲν Δαρείῳ ἡ γνώμη ἀπεδέδεκτο· συνεστήκει δὲ ταύτῃ τῇ γνώμῃ ἡ Γωβρυῆω, τῶν ἀνδρῶν τῶν ἑπτὰ ἐνὸς τῶν τὸν Μάγον κατελόντων, εἰκάζοντος τὰ δῶρα λέγειν· “ἦν μὴ ὄρνιθες γενόμενοι ἀναπτῆσθε ἐς τὸν οὐρανὸν, ὧ Πέρσαι, ἢ μύες γενόμενοι κατὰ τῆς γῆς καταδύητε, ἢ βάτραχοι γενόμενοι ἐς τὰς λίμνας ἐσπηδήσητε, οὐκ ἀπονοστήσετε ὀπίσω ὑπὸ τῶνδε τῶν τοξευμάτων βαλλόμενοι.” Πέρσαι μὲν δὴ οὕτω τὰ δῶρα εἶκαζον.

Ἡ δὲ Σκυθέων μία μοῖρα ἢ ταχθεῖσα πρότερον 133
 μὲν παρὰ τὴν Μαιῆτιν λίμνην φρουρέειν τότε δὲ ἐπὶ
 τὸν Ἰστρον Ἴωσι ἐς λόγους ἐλθεῖν, ὡς ἀπίκετο ἐπὶ
 τὴν γέφυραν ἔλεγε τάδε· “ ἄνδρες Ἴωνες, ἐλευθερίην
 ὑμῖν ἤκομεν φέροντες, ἦνπερ γε ἐθέλητε ἔσακούειν.
 πυνθανόμεθα γὰρ Δαρεῖον ἐντείλασθαι ὑμῖν, ἐξή-
 κοντὰ ἡμέρας μούνας φρουρήσαντας τὴν γέφυραν,
 αὐτοῦ μὴ παραγινομένου ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἀπαλ-
 λάσσεσθαι ἐς τὴν ὑμετέρεην· νῦν ὦν ὑμεῖς τάδε
 ποιεῦντες, ἐκτὸς μὲν ἔσεσθε πρὸς ἐκείνου αἰτίας
 ἐκτὸς δὲ πρὸς ἡμέων· τὰς προκειμένας ἡμέρας παρα-
 μείναντες τὸ ἀπὸ τούτου ἀπαλλάσσεσθε.” οὗτοι
 μὲν νυν, ὑποδεξαμένων Ἰώνων ποιήσειν ταῦτα, ὀπί-
 σω τὴν ταχίστην ἐπέειγοντο.

Πέρσησι δὲ, μετὰ τὰ δῶρα τὰ ἐλθόντα Δαρεῖω, 134
 ἀντετάχθησαν οἱ ὑπολειφθέντες Σκύθαι πεζῶ καὶ
 ἵπποισι, ὡς συμβαλέοντες. τεταγμένοισι δὲ τοῖσι
 Σκύθησι λαγὸς ἐς τὸ μέσον διῆξε· τῶν δὲ ὡς ἕκαστοι
 ὄρεον τὸν λαγὸν ἐδίωκον· ταραχθέντων δὲ τῶν Σκυ-
 θέων καὶ βοῆ ἠχουμένων, εἶρετο ὁ Δαρεῖος τῶν
 ἀντιπολεμίων τὸν θόρυβον· πυθόμενος δὲ σφεας τὸν
 λαγὸν διώκοντας, εἶπε ἄρα πρὸς τούσπερ ἐώθεε καὶ
 τὰ ἄλλα λέγειν· “ οὗτοι ὦνδρες ἡμέων πολλὸν κατα-
 φρονέουσι· καὶ μοι νῦν φαίνεται Γωβρύης εἶπαι
 περὶ τῶν Σκυθικῶν δῶρων ὀρθῶς. ὡς ὦν οὕτως ἦδη
 δοκεόντων καὶ αὐτῷ μοι ἔχειν, βουλῆς ἀγαθῆς δεῖ
 ὄκως ἀσφαλῶς ἢ κομιδῇ ἡμῖν ἔσται τὸ ὀπίσω.”
 πρὸς ταῦτα Γωβρύης εἶπε· “ ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ σχεδὸν
 μὲν καὶ λόγῳ ἠπιστάμην τούτων τῶν ἀνδρῶν τὴν
 ἀπορίην, ἐλθὼν δὲ μᾶλλον ἐξέμαθον, ὄρων αὐτοὺς
 ἐμπαίζοντας ἡμῖν. νῦν ὦν μοι δοκεῖ, ἐπὴν τάχιστα
 νύξ ἐπέλθῃ, ἐκκαύσαντες τὰ πυρὰ ὡς καὶ ἄλλοτε
 ἐώθαμεν ποιεῖν, τῶν στρατιωτέων τοὺς ἀσθενεστά-
 τους ἐς τὰς τάλαιπωρίας ἐξαπατήσαντας καὶ τοὺς
 ὄνους πάντας καταδήσαντας, ἀπαλλάσσεσθαι πρὶν ἢ
 καὶ ἐπὶ τὸν Ἰστρον ἰθῦσαι Σκύθας λύσοντας τὴν

γέφυραν, ἣ καὶ τὶ Ἰωσι δόξαι τὸ ἡμέας οἶόν τε ἔσται
 135 ἐξεργάσασθαι." Γωβρύης μὲν ταῦτα συνεβούλευε·
 μετὰ δὲ, νύξ τε ἐγένετο καὶ Δαρείος ἐχράτο τῇ
 γνώμῃ ταύτῃ· τοὺς μὲν καματηροὺς τῶν ἀνδρῶν καὶ
 τῶν ἦν ἐλάχιστος ἀπολλυμένων λόγος, καὶ τοὺς
 ὄνους πάντας καταδήσας, κατέλιπε αὐτοῖ ταύτῃ ἐν
 τῷ στρατοπέδῳ. κατέλιπε δὲ τοὺς τε ὄνους καὶ
 τοὺς ἀσθενέας τῆς στρατιῆς τῶνδε εἵνεκεν· ἵνα οἱ
 μὲν ὄνοι βοὴν παρέχωνται· οἱ δὲ ἄνθρωποι ἀσθενεῖς
 μὲν εἵνεκεν κατελίποντο, προφάσιος δὲ τῆσδε·
 δηλαδή αὐτὸς μὲν σὺν τῷ καθαρῷ τοῦ στρατοῦ
 ἐπιθήσεσθαι μέλλοι τοῖσι Σκύθησι, οὗτοι δὲ τὸ
 στρατόπεδον τοῦτον τὸν χρόνον ῥυοῖατο. ταῦτα
 τοῖσι ὑπολειπομένοισι ὑποθέμενος ὁ Δαρείος καὶ
 πυρὰ ἐκκαύσας, τὴν ταχίστην ἐπέιγετο ἐπὶ τὸν
 Ἰστρον· οἱ δὲ ὄνοι ἐρημωθέντες τοῦ ὀμίλου, οὕτω
 μὲν δὴ μᾶλλον πολλῶ ἴσαν τῆς φωνῆς· ἀκούσαντες
 δὲ οἱ Σκύθαι τῶν ὄνων, πάγχυ κατὰ χώραν ἠλπιζον
 136 τοὺς Πέρσας εἶναι. Ἡμέρης δὲ γενομένης, γνόντες
 οἱ ὑπολειφθέντες ὡς προδομένοι εἶεν ὑπὸ Δαρείου,
 χεῖράς τε προετείνοντο τοῖσι Σκύθησι καὶ ἔλεγον τὰ
 κατήκοντα· οἱ δὲ ὡς ἤκουσαν ταῦτα, τὴν ταχίστην
 συστραφέντες, αἶ τε δύο μοῖραι τῶν Σκυθέων καὶ ἡ
 μία, Σαυρομάται καὶ Βουδῖνοι καὶ Γελωνοὶ, ἐδίωκον
 τοὺς Πέρσας ἰθὺ τοῦ Ἰστρου· ἅτε δὲ τοῦ Περσικοῦ
 μὲν τοῦ πολλοῦ ἔόντος πέζου στρατοῦ καὶ τὰς ὁδοὺς
 οὐκ ἐπισταμένου, ὥστε οὐ τετμημένων τῶν ὁδῶν, τοῦ
 δὲ Σκυθικοῦ ἰππότεω καὶ τὰ σύντομα τῆς ὁδοῦ
 ἐπισταμένου, ἀμαρτόντες ἀλλήλων, ἔφθησαν πολλῶ
 οἱ Σκύθαι τοὺς Πέρσας ἐπὶ τὴν γέφυραν ἀπικόμενοι,
 μαθόντες δὲ τοὺς Πέρσας οὐκω ἀπιγμένους ἔλεγον
 πρὸς τοὺς Ἰωνας ἔοντας ἐν τῆσι νηυσί· "ἄνδρες
 Ἰωνες, αἶ τε ἡμέραι ὑμῖν τοῦ ἀριθμοῦ διοίχνηται,
 καὶ οὐ ποιεέτέ γε δίκαια ἔτι παραμένοντες· ἀλλ',
 ἐπεὶ πρότερον δειμαίνοντες ἐμένετε, νῦν λύσαντες
 ἵν πόρον τὴν ταχίστην ἄπιτε χαίροντες ἐλεύθεροι,

θεοῖσί τε καὶ Σκύθησι εἰδότες χάριν· τὸν δὲ πρό-
τερον ἔοντα ὑμέων δεσπότην ἡμεῖς παραστησόμεθα
οἴτω, ὥστε ἐπὶ μηδαμὸς ἔτι ἀνθρώπους αὐτὸν
στρατεύσασθαι.”

Πρὸς ταῦτα οἱ Ἴωνες ἐβουλεύοντο. Μιλτιάδew 137
μὲν τοῦ Ἀθηναίου στρατηγέοντος καὶ τυραννεύοντος
Χερσονησιτέων τῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ ἦν γνώμη,
πειθεσθαι Σκύθησι καὶ ἐλευθεροῦν Ἴωνίην· Ἰστιαίου
δὲ τοῦ Μιλησίου ἐναντίη ταύτη, λέγοντος ὡς νῦν
μὲν διὰ Δαρεῖον ἕκαστος αὐτῶν τυραννεύει πόλιος·
τῆς Δαρείου δὲ δυνάμιος κατααιρεθείσης, οὔτε αὐτὸς
Μιλησίων οἶός τε ἔσται ἄρχειν οὔτε ἄλλον οὐδένα
σὺδαμῶν· βουλήσεσθαι γὰρ ἐκάστην τῶν πολιῶν
δημοκρατέεσθαι μᾶλλον ἢ τυραννεύεσθαι. Ἰστιαίου
δὲ γνώμην ταύτην ἀποδεικνυμένου, αὐτίκα πάντες
ἦσαν τετραμμένοι πρὸς ταύτην τὴν γνώμην, πρό-
τερον τὴν Μιλτιάδew αἰρέόμενοι. Ἦσαν δὲ οὔτοι 138
οἱ διαφέροντές τε τὴν ψῆφον καὶ ἔοντες λόγου πρὸς
βασιλῆος· Ἑλλησποντίων μὲν τυράννοι, Δάφνις τε
Ἀβυδηνός, καὶ Ἴπποκλος Λαμψακηνός, καὶ Ἡρό-
φαντος Παριηνός, καὶ Μητρόδωρος Προκοννήσιος,
καὶ Ἀρισταγόρης Κυζικηνός, καὶ Ἀρίστων Βυζάν-
τιος· οὔτοι μὲν ἦσαν οἱ ἐξ Ἑλλησπόντου· ἀπ’
Ἴωνίης δὲ, Στράτις τε Χῖος, καὶ Αἰάκης Σάμιος,
καὶ Λαοδάμας Φωκαεὺς, καὶ Ἰστιαῖος Μιλήσιος,
τοῦ ἦν γνώμη ἡ προκειμένη ἐναντίη τῇ Μιλτιάδew.
Αἰολέων δὲ παρῆν λόγιμος μόνος Ἀρισταγόρης
Κυμαῖος.

Οὔτοι ὦν ἐπεὶ τε τὴν Ἰστιαίου αἰρέοντο γνώμην, 139
ἔδοξέ σφι πρὸς ταῦτα τάδε ἔργα τε καὶ ἔπεα προσ-
θεῖναι· τῆς μὲν γεφύρης λύειν τὰ κατὰ τοὺς Σκύθας
ἔοντα, λύειν δὲ ὅσον τόξενμα ἐξικνέεται· ἵνα καὶ
ποιέειν τι δοκέωσι ποιεῦντες μηδὲν, καὶ οἱ Σκύθαι
μὴ πειρώατο βιώμενοι [καὶ βουλόμενοι] διαβῆναι
τὸν Ἴστρον κατὰ τὴν γέφυραν· εἰπεῖν τε λύοντας
τῆς γεφύρης τὸ ἐς τὴν Σκυθικὴν ἔχον, ὡς πάντα

ποιήσουσι τὰ Σκύθῃσι ἔστι ἐν ἡδονῇ. ταῦτα μὲν προσέθηκαν τῇ γνώμῃ μετὰ δὲ, ἐκ πάντων ὑπεκρίνατο Ἰστιαῖος τάδε λέγων. “ ἄνδρες Σκύθαι, χρηστὰ ἦκετε φέροντες καὶ ἔς καιρὸν ἐπέιγεσθε· καὶ τα τε ἀπ’ ὑμῶν ἡμῖν χρηστῶς ὁδοῦται καὶ τὰ ἀπ’ ἡμέων ἔς ὑμέας ἐπιτηδέως ὑπηρετέεται· ὡς γὰρ ὁράτε, καὶ λύομεν τὸν πόρον καὶ προθυμίην πᾶσαν ἔξομεν, θέλοντες εἶναι ἐλεύθεροι· ἐν ᾧ δὲ ἡμέες τάδε λύομεν, ὑμέας καιρὸς ἔστι δίζησθαι ἐκείνους, εὐρόντας δὲ, ὑπὲρ τε ἡμέων καὶ ὑμέων αὐτῶν τίσασθαι οὕτως ὡς κείνους πρέπει.”

- 140 Σκύθαι μὲν τὸ δεύτερον Ἴωσι πιστεύσαντες λέγειν ἀληθέα, ὑπέστρεφον ἐπὶ ζήτησιν τῶν Περσέων· καὶ ἡμάρτανον πάσης τῆς ἐκείνων διεξόδου. αἴτιοι δὲ τούτου αὐτοὶ οἱ Σκύθαι ἐγένοντο, τὰς νομὰς τῶν ἵππων τὰς ταύτῃ διαφθείραντες καὶ τὰ ὕδατα συγχώσαντες· εἰ γὰρ ταῦτα μὴ ἐποίησαν, παρείχε ἂν σφι, εἰ ἐβούλοντο, εὐπετέως ἐξευρέειν τοὺς Πέρσας· νῦν δὲ, τὰ σφι ἐδόκεε ἄριστα βεβουλευσθαι κατὰ ταῦτα ἐσφάλησαν. Σκύθαι μὲν νυν τῆς σφετέρης χώρας τῇ χιλὸς τε τοῖσι ἵπποισι καὶ ὕδατα ἦν, ταύτῃ διεξιόντες ἐδίζηντο τοὺς ἀντιπολεμίους, δοκέοντες καὶ ἐκείνους διὰ τοιούτων τὴν ἀπόδρησιν ποιέεσθαι· οἱ δὲ δὴ Πέρσαι τὸν πρότερον ἑωυτῶν γενόμενον στῆβον, τοῦτον φυλάσσοντες ἦσαν καὶ οὕτω μόγις εὐρον τὸν πόρον· οἷα δὲ νυκτός τε ἀπικόμενοι καὶ λελυμένης τῆς γεφύρης ἐντυχόντες, ἔς πᾶσαν ἄρρωδίην ἀπικάτο μὴ σφεας οἱ Ἴωνες ἔωσι ἀπολελοῖ-
- 141 πότες. Ἦν δὲ περὶ Δαρεῖον ἀνὴρ Αἰγύπτιος, φωνέων μέγιστον ἀνθρώπων· τοῦτον [δὴ] τὸν ἄνδρα καταστάντα ἐπὶ τοῦ χείλεος τοῦ Ἰστρου, ἐκέλευε Δαρεῖος καλέειν Ἰστιαῖον Μιλήσιον. ὁ μὲν δὴ ἐποίεε ταῦτα· Ἰστιαῖος δὲ ἐπακούσας τῷ πρώτῳ κελεύσματι, τὰς τε νέας ἀπάσας παρείχε διαπορθμύειν τὴν στρατιὴν καὶ τὴν γέφυραν ἔξευξε.
- 142 Πέρσαι μὲν ὧν οὕτω ἐκφεύγουσι· Σκύθαι δὲ διζή-

μενοι, καὶ τὸ δεύτερον ἡμαρτον τῶν Περσέων. καὶ τοῦτο μὲν ὡς ἔοντας Ἴωνας ἐλευθέρους, κακίστους τε καὶ ἀνανδροτάτους κρίνουσι εἶναι ἀπάντων ἀνθρώπων· τοῦτο δὲ ὡς δούλων [Ἰώνων] τὸν λόγον ποιούμενοι, ἀνδράποδα φιλοδέσποτά φασι εἶναι καὶ ἄδρηστα μάλιστα. ταῦτα μὲν δὴ Σκύθησι ἐς Ἴωνας ἀπέρριπται.

Δαρείος δὲ διὰ τῆς Θρηίκης πορευόμενος, ἀπ-143
 ἴκετο ἐς Σηστὸν τῆς Χερσονήσου. ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὸς μὲν διέβη τῆσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀσίην, λείπει δὲ στρατηγὸν ἐν τῇ Εὐρώπῃ Μεγάβαζον, ἄνδρα Πέρσην· τῷ Δαρείος κοτε ἔδωκε γέρας τοιόνδε εἶπας ἐν Πέρσησι ἔπος· ὠρμημένου Δαρείου ροιᾶς τρώγειν, ὡς ἄνοιξε τάχιστα τὴν πρώτην τῶν ροιέων εἶρετο αὐτὸν ὁ ἀδελφεὸς Ἀρτάβανος, ὃ τι βούλοιτ' ἂν οἱ τοσοῦτο πλήθος γενέσθαι ὅσοι ἐν τῇ ροιῇ κόκκοι; Δαρείος δὲ εἶπε, Μεγαβάζους ἂν οἱ τοσοῦτους ἀριθμὸν γενέσθαι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ τὴν Ἑλλάδα ὑπήκοον. ἐν μὲν δὴ Πέρσησι ταῦτά μιν εἶπας ἐτίμα· τότε δὲ αὐτὸν ὑπέλιπε στρατηγὸν ἔχοντα τῆς στρατιῆς τῆς ἑνωτοῦ ὀκτῶ μυριάδας. Οὗτος δὲ ὁ Μεγάβαζος εἶπας τότε τὸ ἔπος ἐλείπετο 144
 ἀθάνατον μνήμην πρὸς Ἑλλησποντίων. γενόμενος γὰρ ἐν Βυζαντίῳ, ἐπύθετο ἑπτακαίδεκα ἔτεσι πρότερον Καλχηδονίους κτίσαντας τὴν χώραν Βυζαντίων· πυθόμενος δὲ ἔφη, “Καλχηδονίους τοῦτον τὸν χρόνον τυγχάνειν ἔοντας τυφλοὺς.” οὐ γὰρ ἂν τοῦ καλλίωνος παρεόντος κτίζειν χώραν, τὸν αἰσχίονα ἐλέσθαι, εἰ μὴ ἦσαν τυφλοί· οὗτος δὲ ὡν τότε ὁ Μεγάβαζος στρατηγὸς λειφθεὶς ἐν τῇ χώρῃ Ἑλλησποντίων, τοὺς μὴ μηδίζοντας κατεστρέφετο.

Οὗτος μὲν νυν ταῦτα ἔρησσε· τὸν αὐτὸν δὲ 145
 τοῦτον χρόνον ἐγένετο ἐπὶ Λιβύην ἄλλος στρατιῆς μέγας στόλος, διὰ πρόφασιν τὴν ἐγὼ ἀπηγήσομαι προδιηγησάμενος πρότερον τάδε· τῶν ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπιβατέων παίδων παῖδες, ἐξελασθέντες

ὑπὸ Πελασγῶν τῶν ἐκ Βραυρῶνος ληϊσαμένων τὰς Ἀθηναίων γυναῖκας, ὑπὸ τούτων ἐξελασθέντες ἐκ Λήμνου οἴχοντο πλέοντες ἐς Λακεδαίμονα· ἰζόμενοι δὲ ἐν τῷ Τηϋγέτῳ πῦρ ἀνέκαιον. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἰδόντες ἄγγελον ἔπεμπον, πευσόμενοι τίνες τε καὶ ὁκόθεν εἰσὶ; οἱ δὲ τῷ ἀγγέλῳ εἰρωτέοντι ἔλεγον, ὡς εἶψαν μὲν Μινύαι, παῖδες δὲ εἶεν τῶν ἐν τῇ Ἀργοῖ πλεόντων ἡρώων· προσχόντας δὲ τούτους ἐς Λήμνον φυτεῦσαί σφεας. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκηκοότες τὸν λόγον τῆς γενεῆς τῶν Μινυέων, πέμψαντες τὸ δεύτερον εἰρώτεον τί θέλοντες ἦκοιεν τε ἐς τὴν χώραν καὶ πῦρ αἴθιοιεν; οἱ δὲ ἔφασαν, ὑπὸ Πελασγῶν ἐκβληθέντες ἦκειν ἐς τοὺς πατέρας· (δικαιότατον γὰρ εἶναι οὕτω τοῦτο γίνεσθαι·) δέεσθαι τε οἰκέειν ἅμα τούτοισι, μοῖράν τε τιμῶν μετέχοντες καὶ τῆς γῆς ἀπολαχόντες. Λακεδαιμονίοισι δὲ ἔαδε δέκεσθαι τοὺς Μινύας ἐπ' οἷσι θέλουσι αὐτοί· μάλιστα δὲ ἐνήγέ σφεας ὥστε ποιέειν ταῦτα τῶν Τυνδαριδέων ἢ ναυτιλίῃ ἐν τῇ Ἀργοῖ· δεξάμενοι δὲ τοὺς Μινύας, γῆς τε μετέδοσαν καὶ ἐς φυλάς διεδάσαντο· οἱ δὲ αὐτίκα μὲν γάμους ἔγημαν, τὰς δὲ 146 ἐκ Λήμνου ἤγοντο ἐξέδοσαν ἄλλοισι. Χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διεξελθόντος, αὐτίκα οἱ Μινύαι ἐξύβρισαν, τῆς τε βασιληΐης μεταιτέοντες καὶ ἄλλα ποιεῦντες οὐκ ὄσια. τοῖσι ὦν Λακεδαιμονίοισι ἔδοξε αὐτοὺς ἀποκτείνειν· συλλαβόντες δέ· σφεας κατέβαλον ἐς ἔρκτην. (κτείνουσι δὲ τοὺς ἂν κτείνωσι Λακεδαιμόνιοι νυκτὸς, μετ' ἡμέρην δὲ οὐδένα.) ἐπεὶ ὦν ἔμελλον σφεας καταχρήσεσθαι, παραιτήσαντο αἱ γυναῖκες τῶν Μινυέων, εὐσαι ἄσταί τε καὶ τῶν πρώτων Σπαρτιητέων θυγατέρες, ἐσελθεῖν τε ἐς τὴν ἔρκτην καὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν ἐκάστη τῷ ἑωυτῆς ἀνδρὶ· οἱ δὲ σφεας παρήκαν οὐδένα δόλον δοκέοντες ἐξ αὐτέων ἔσεσθαι· αἱ δὲ ἐπεὶ τε ἐσῆλθον, ποιεῦσι τοιαδε· πᾶσαν τὴν εἶχον ἐσθῆτα παραδοῦσαι τοῖσι ἀνδράσι αὐταὶ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἔλαβον· οἱ δὲ Μινύαι

ἐνδύντες τὴν γυναικῆν ἐσθήτα, ἅτε γυναῖκες ἐξήϊσαν ἔξω, ἐκφυγόντες δὲ τρόπῳ τοιούτῳ ἴζοντο αὐτὶς ἐς τὸ Τηΰγετον.

Τὸν δὲ αὐτὸν τοῦτον χρόνον Θήρας ὁ Αὐτεσίωνος, 147 τοῦ Τισαμενοῦ, τοῦ Θερσάνδρου, τοῦ Πολυνείκεος, ἔστειλε ἐς ἀποικίην ἐκ Λακεδαίμονος. ἦν δὲ ὁ Θήρας οὗτος, γένος ἐὼν Καδμείως, τῆς μητρὸς ἀδελφεὸς τοῖσι Ἀριστοδήμου παισὶ, Εὐρυσθένει καὶ Προκλείῃ· ἐόντων δ' ἔτι τῶν παίδων τούτων νηπίων, ἐπιτροπαίην εἶχε ὁ Θήρας τὴν ἐν Σπάρτῃ βασιληῆν· αὐξηθέντων δὲ τῶν ἀδελφιδέων καὶ παραλαβόντων τὴν ἀρχὴν, οὕτω δὴ ὁ Θήρας δεινὸν ποιούμενος ἄρχεσθαι ὑπ' ἄλλων ἐπεὶ τε ἐγεύσατο ἀρχῆς, οὐκ ἔφη μενεῖν ἐν τῇ Λακεδαίμονι, ἀλλ' ἀποπλεύσεσθαι ἐς τοὺς συγγενέας. ἦσαν δὲ ἐν τῇ νῦν Θήρῃ καλεομένη νήσῳ πρότερον δὲ Καλλίστῃ τῇ αὐτῇ ταύτῃ, ἀπογονοὶ Μεμβλιάρῳ τοῦ Ποικίλῳ ἀνδρὸς Φοίνικος. Κάδμος γὰρ ὁ Ἀγήνορος Εὐρώπην διζήμενος προσέσχε ἐς τὴν νῦν Θήρην καλεομένην· προσχόντι δὲ εἶτε δὴ οἱ ἢ χώρα ἦρεσε εἶτε καὶ ἄλλως ἠθέλησε ποιῆσαι τοῦτο· καταλείπει γὰρ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἄλλους τε τῶν Φοινίκων καὶ δὴ καὶ τῶν ἑωυτοῦ συγγενέων Μεμβλιάρων· οὗτοι ἐνέμοντο τὴν Καλλίστην καλεομένην ἐπὶ γενεᾶς, πρὶν ἢ Θήραν ἐλθεῖν ἐκ Λακεδαίμονος, ὀκτὼ ἀνδρῶν. Ἐπὶ τούτους δὴ ὧν ὁ 148 Θήρας, λαὸν ἔχων ἀπὸ τῶν φυλέων, ἔστειλε συνοικήσων τούτοις, καὶ οὐδαμῶς ἐξελῶν αὐτοὺς ἀλλὰ κάρτα οἰκηιεύμενος. ἐπεὶ τε δὲ καὶ οἱ Μινύαι ἐκδράντες ἐκ τῆς ἐρκτῆς ἴζοντο ἐς τὸ Τηΰγετον, τῶν Λακεδαιμονίων βουλευομένων σφέας ἀπολλύναι, παραιτέεται ὁ Θήρας ὅκως μῆτε φόνος γένηται, αὐτὸς τε ὑπέδεκετό σφεας ἐξάξειν ἐκ τῆς χώρας· συγχωρησάντων δὲ τῇ γνώμῃ τῶν Λακεδαιμονίων, τρισὶ τριηκοντέροισι ἐς τοὺς Μεμβλιάρῳ ἀπογόνους ἔπλωσε, οὗτι πάντας ἄγων τοὺς Μινύας, ἀλλ' ὀλίγους τινάς· οἱ γὰρ πλεῖνες αὐτῶν ἐτράποντο ἐς τοὺς Παρωρέατας

καὶ Καύκωνας, τούτους δ' ἐξέλασαντες ἐκ τῆς χώρας, σφέας αὐτοὺς ἐξ μοίρας διείλον· καὶ ἔπειτα ἔκτισαν πόλιος τάσδε ἐν αὐτοῖσι, Λέπρεον, Μάκιστον, Φρίξας, Πύργον, Ἐπιον, Νούδιον· (τουτέων δὲ τὰς πλευνας ἐπ' ἐμέο Ἡλεῖοι ἐπόρθησαν·) τῇ δὲ νήσῳ ἐπὶ τοῦ
 149 οἰκιστέω Θῆρα ἢ ἐπωνυμίῃ ἐγένετο. Ὁ δὲ παῖς οὐ γὰρ ἔφη οἱ συμπλεύσεσθαι, τοιγαρῶν ἔφη αὐτὸν καταλείψειν οἶν ἐν λύκοισι· ἐπὶ τοῦ ἔπεος τούτου οὔνομα τῷ νηνίσκῳ τούτῳ Ὀϊόλυκος ἐγένετο· καὶ κως τὸ οὔνομα τοῦτο ἐπεκράτησε. Ὀϊολύκου δὲ γίνεται Αἰγεὺς, ἀπὸ τοῦ Αἰγεῖδαι καλεῦνται φυλὴ μεγάλη ἐν Σπάρτῃ. τοῖσι δὲ ἐν τῇ φυλῇ ταύτῃ ἀνδράσι οὐ γὰρ ὑπέμειναν τὰ τέκνα, ἰδρύσαντο ἐκ θεοπροπίου Ἐρινύων τῶν Λαίου τε καὶ Οἰδιπόδεω ἱρόν· καὶ μετὰ τοῦτο ὑπέμεινε. τῶντὸ τοῦτο καὶ ἐν Θήρῃ τοῖσι ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τούτων γεγονόσι.

150 Μέχρι μὲν νυν τούτου τοῦ λόγου Λακεδαιμόνιοι Θηραίοισι κατὰ ταῦτα λέγουσι· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου μῦθοι Θηραῖοι ὧδε γενέσθαι λέγουσι· Γρίνος ὁ Αἰσανίου, ἐὼν Θῆρα τούτου ἀπόγονος καὶ βασιλεύων Θήρης τῆς νήσου, ἀπῆκετο ἐς Δελφοὺς ἄγων ἀπὸ τῆς πόλιος ἐκατόμβην· εἶποντο δὲ οἱ καὶ ἄλλοι τῶν πολιητέων καὶ δὴ καὶ Βάττος ὁ Πολυμνήστου, ἐὼν γένος Εὐθυμίδης τῶν Μινυέων· χρεωμένῳ δὲ τῷ Γρίνῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Θηραίων περὶ ἄλλων χρᾶ ἢ Πυθίῃ κτίζειν ἐν Διβύῃ πόλιν· ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων “ἐγὼ μὲν, ὦναξ, πρεσβύτερός τε ἤδη εἰμι καὶ βαρὺς αἰίρεσθαι· σὺ δὲ τίνα τῶνδε τῶν νεωτέρων κέλευε ταῦτα ποιεῖν.” ἅμα τε ἔλεγε ταῦτα καὶ ἐδείκνυε ἐς τὸν Βάττον. τότε μὲν τοσαῦτα. μετὰ δὲ, ἀπελθόντες ἀλογίην εἶχον τοῦ χρηστηρίου, οὔτε Διβύην εἰδότες ὅκου γῆς εἶη οὔτε τολμῶντες ἐς ἀφανὲς χρῆμα
 151 ἀποστέλλειν ἀποικίην. Ἐπτὰ δὲ ἐτέων μετὰ ταῦτα οὐκ ἔτιν Θῆρην· ἐν τοῖσι τὰ δένδρεα πάντα σφί τὰ ἐν τῇ νήσῳ πλὴν ἐνὸς ἐξανάνθη· χρεωμένοιισι δὲ τοῖσι Θηραίοισι προέφερε ἢ Πυθίῃ τὴν ἐς Διβύην

ἀποικίην. ἐπεὶ τε δὲ κακοῦ οὐδὲν ἦν σφι μῆχος, πέμπουσι ἐς Κρήτην ἀγγέλους διζημένους εἴ τις Κρητῶν ἢ μετοίκων ἀπιγμένος εἴη ἐς Λιβύην; περιπλανώμενοι δὲ αὐτὴν οὗτοι ἀπίκοντο καὶ ἐς Ἴτανον πόλιν· ἐν ταύτῃ δὲ συμμίσγουσι ἀνδρὶ πορφυρέϊ τῷ οὐνομα ἔην Κορώβιος· ὃς ἔφη ὑπ' ἀνέμων ἀπενειχθεὶς ἀπικέσθαι ἐς Λιβύην, καὶ Λιβύης ἐς Πλατέαν νῆσον· μισθῷ δὲ τοῦτον πείσαντες ἦγον· ἐς Θήρην· ἐκ δὲ Θήρης ἔπλεον κατάσκοποι ἄνδρες, τὰ πρῶτα οὐ πολλοὶ, κατηγησαμένου δὲ τοῦ Κορωβίου ἐς τὴν νῆσον ταύτην δὴ τὴν Πλατέαν, τὸν μὲν Κορώβιον λείπουσι σιτία καταλιπόντες ὅσων· δὴ μηνῶν, αὐτοὶ δὲ ἔπλεον τὴν ταχίστην ἀπαγγελέοντες Θηραίοισι περὶ τῆς νήσου. Ἀποδημεόντων δὲ τούτων πλέω χρόνον τοῦ 152 συγκειμένου, τὸν Κορώβιον ἐπέλιπε τὰ πάντα· μετὰ δὲ, νηῦς Σαμὴ τῆς ναύκληρος ἔην Κωλαῖος, πλέουσα ἐπ' Αἰγύπτου ἀπηνείχθη ἐς τὴν Πλατέαν ταύτην· πυθόμενοι δὲ οἱ Σάμιοι παρὰ τοῦ Κορωβίου τὸν πάντα λόγον, σιτία οἱ ἐνιαυτοῦ καταλείπουσι· αὐτοὶ δὲ ἀναχθέντες ἐκ τῆς νήσου καὶ γλιχόμενοι Αἰγύπτου ἔπλεον ἀποφερόμενοι ἀπηλιώτῃ ἀνέμῳ, καὶ, οὐ γὰρ ἀνίει τὸ πνεῦμα, Ἑρακλέας στήλας διεκπερήσαντες ἀπίκοντο ἐς Ταρτησσὸν, θείῃ πομπῇ χρεώμενοι. τὸ δὲ ἐμπόριον τοῦτο ἦν ἀκήρατον· τοῦτον τὸν χρόνον· ὥστε ἀπονοστήσαντες οὗτοι ὀπίσω, μέγιστα δὴ Ἑλλήνων πάντων τῶν ἡμεῖς ἀτρεκίην ἴδμεν ἐκ φορτίων ἐκέρδησαν, μετὰ γε Σώστρατον τὸν Λαοδάμαντος, Αἰγινήτην· τούτῳ γὰρ οὐκ οἶά τέ ἐστι ἐρίσαι ἄλλον. οἱ δὲ Σάμιοι τὴν δεκάτην τῶν ἐπικερδίων ἐξελόντες ἕξ τάλαντα, ἐποίησαντο χαλκήϊον κρητῆρος Ἀργολικοῦ τρόπον· περίξ δὲ αὐτοῦ γρυπῶν κεφαλαὶ πρόκροσσοὶ εἰσι· καὶ ἀνέθηκαν ἐς τὸ Ἡραϊον, ὑποστήσαντες αὐτῷ τρεῖς χαλκίους κολοσσούς ἑπταπήχειας τοῖσι γούνασι ἐρηρισμένους. Κυρηναίοισι δὲ καὶ Θηραίοισι ἐς Σαμίους ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου πρῶτα φιλίαι μεγάλαι συνεκρήθησαν. Οἱ δὲ Θηραῖοι, 153

ἐπεὶ τε τὸν Κορώβιον λιπόντες ἐν τῇ νήσῳ ἀπίκοντο εἰς τὴν Θήρην, ἀπήγγελον ὡς σφί εἶη νῆσος ἐπὶ Λιβύῃ ἐκτισμένη. Θηραίοισι δὲ ἔαδε ἀδελφεόν τε ἀπ' ἀδελφεοῦ πέμπειν πάλῳ λαχόντα, καὶ ἀπὸ τῶν χώρων ἀπάντων ἑπτὰ ἑόντων ἄνδρας· εἶναι δὲ σφρων καὶ ἡγεμόνα καὶ βασιλεύα Βάττον. οὕτω δὴ στέλλουσι δύο πεντηκοντέρους εἰς τὴν Πλατείαν.

- 154 Ταῦτα δὲ Θηραῖοι λέγουσι· τὰ δ' ἐπίλοιπα τοῦ λόγου, συμφέρονται ἤδη Θηραῖοι Κυρηναίοισι. Κυρηναῖοι γὰρ τὰ περὶ Βάττον οὐδαμῶς ὁμολογέουσι Θηραίοισι· λέγουσι γὰρ οὕτω· ἔστι τῆς Κρήτης Ἄξις πόλις ἐν τῇ ἐγένετο Ἐτέαρχος βασιλεύς· ὃς ἐπὶ θυγατρὶ ἀμήτορι, τῇ οὖνομα ἦν Φρονίμη, ἐπὶ ταύτῃ ἔγημε ἄλλην γυναῖκα· ἣ δὲ ἐπεσελθούσα ἐδικαίετο εἶναι καὶ τῷ ἔργῳ μητρυιῇ τῇ Φρονίμῃ, παρέχουσα τε κακὰ καὶ πᾶν ἐπ' αὐτῇ μηχανωμένη· καὶ τέλος, μαχλοσύνην ἐπενείκασα οἱ πείθει τὸν ἄνδρα ταῦτα ἔχειν οὕτω· ὁ δὲ ἀναγνωσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἔργον οὐκ ὄσιον ἐμηχανάτο ἐπὶ τῇ θυγατρὶ. ἦν γὰρ δὴ Θεμίσιων ἀνὴρ Θηραῖος ἔμπορος ἐν τῇ Ἄξι· τοῦτον ὁ Ἐτέαρχος παραλαβὼν ἐπὶ ξεινία ἐξορκοῖ, ἥ μὴν οἱ δικηκονήσειν ὅ τι ἂν δεηθῆ· ἐπεὶ τε δὲ ἐξόρκωσε, ἀγαγὼν οἱ παραδιδοῖ τὴν ἑωντοῦ θυγατέρα καὶ ταύτην ἐκέλευε καταποντῶσαι ἀπαγαγόντα· ὁ δὲ Θεμίσιων περιημεκτήσας τῇ ἀπάτῃ τοῦ ὄρκου καὶ διαλυσάμενος τὴν ξεινίην, ἐποίηε τοιάδε· παραλαβὼν τὴν παῖδα ἀπέπλεε· ὡς δὲ ἐγένετο ἐν τῷ πελάγει, ἀποσιεύμενος τὴν ἐξόρκωσιν τοῦ Ἐτεάρχου σχοινίοισι αὐτὴν διαδήσας κατήκε εἰς τὸ πέλαγος, ἀνασπᾶ-
- 155 σας δὲ ἀπίκετο εἰς τὴν Θήρην. Ἐνθεῦτεν δὲ τὴν Φρονίμην παραλαβὼν Πολύμνηστος, ἐὼν τῶν Θηραίων ἀνὴρ δόκιμος, ἐπαλλακεύετο· χρόνου δὲ περιϊόντος ἐξεγένετό οἱ παῖς ἰσχνόφωνος καὶ τραυλὸς, τῷ οὖνομα ἐτέθη Βάττος, ὡς Θηραῖοί τε καὶ Κυρηναῖοι λέγουσι· ὡς μέντοι ἐγὼ δοκέω, ἄλλο τι, Βάττος δὲ μετωνομάσθη ἐπεὶ τε εἰς Λιβύην ἀπίκετο, ἀπὸ τε τοῦ

χρηστηρίου τοῦ γενομένου ἐν Δελφοῖσι αὐτῷ καὶ ἀπὸ τῆς τιμῆς τὴν ἔσχε τὴν ἐπωνυμίην ποιούμενος· Λίβυες γὰρ βασιλέα Βάττον καλέουσι· καὶ τούτου εἵνεκα δοκέω θεσπίζουσιν τὴν Πυθίην καλέσαι μιν Λιβυκῆ γλώσση, εἰδυῖαν ὡς βασιλεὺς ἔσται ἐν Λιβύῃ· ἐπεὶ τε γὰρ ἠνδρώθη οὗτος, ἦλθε ἐς Δελφούς περὶ τῆς φωνῆς· ἐπειρωτέοντι δέ οἱ χρᾶ ἢ Πυθίη τάδε·

Βάττ', ἐπὶ φωνὴν ἦλθες· ἀναξ δέ σε Φοῖβος Ἀπόλλων
ἐς Λιβύην πέμπει μηλοτρόφον οἰκιστῆρα.

ὥσπερ εἰ εἴποι Ἑλλάδι γλώσση χρεωμένη· “ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ φωνὴν ἦλθες.” ὁ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε· “ὦναξ, ἐγὼ μὲν ἦλθον παρὰ σέ χρησόμενος περὶ τῆς φωνῆς· σὺ δέ μοι ἄλλα ἀδύνατα χρᾶς κελεύων Λιβύην ἀποικίζειν· τέω δυνάμει; κοίη χειρί;” ταῦτα λέγων οὐκὶ ἔπειθε ἄλλα οἱ χρᾶν· ὡς δὲ κατὰ ταῦτα ἐθέσπιζε οἱ καὶ πρότερον, οἷχετο μεταξὺ ἀπολιπῶν ὁ Βάττος ἐς τὴν Θῆρην. Μετὰ δὲ, αὐτῷ τε τούτῳ 156 καὶ τοῖσι ἄλλοισι Θηραίοισι συνεφέρετο παλιγκότως· ἀγνοεῦντες δὲ τὰς συμφορὰς οἱ Θηραῖοι, ἔπεμπον ἐς Δελφούς περὶ τῶν παρεόντων κακῶν· ἡ δὲ Πυθίη σφι ἔχρησε συγκτίζουσι Βάττῳ Κυρήνην τῆς Λιβύης ἄμεινον πρήξειν· ἀπέστελλον μετὰ ταῦτα τὸν Βάττον οἱ Θηραῖοι δύο πενηκοντέροισι· πλώσαντες δὲ ἐς τὴν Λιβύην οὗτοι, οὐ γὰρ εἶχον ὅ τι ποιέωσι ἄλλο, ὀπίσω ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Θῆρην· οἱ δὲ Θηραῖοι καταγομένους ἔβαλλον καὶ οὐκ ἔων τῇ γῆ προσίσχειν, ἀλλ' ὀπίσω πλώειν ἐκέλευον· οἱ δὲ ἀναγκαζόμενοι ὀπίσω ἀπέπλων, καὶ ἔκτισαν νῆσον ἐπὶ Λιβύῃ κειμένην τῇ οὐνομα, ὡς καὶ πρότερον εἰρέθη, ἔστι Πλατεά· λέγεται δὲ ἴση εἶναι ἢ νῆσος τῇ νῦν Κυρηναίων πόλι.

Ταύτην οἰκέοντες δύο ἔτεα, οὐδὲν γὰρ σφι χρη- 157 στὸν συνεφέρετο, ἕνα αὐτῶν καταλιπόντες οἱ λοιποὶ πάντες ἀπέπλεον ἐς Δελφούς· ἀπικόμενοι δὲ ἐπὶ τὸ χρηστήριον ἐχρέωντο, φάμενοι οἰκέειν τε τὴν Λιβύην καὶ οὐδὲν ἄμεινον πρήσσειν οἰκεῦντες· ἡ δὲ Πυθίη σφι πρὸς ταῦτα χρᾶ τάδε·

Αἰ τὸ ἐμεῦ Διβύην μηλοτρόφον οἶδας ἀμεινον
μὴ ἐλθῶν ἐλθόντος, ἄγαν ἄγαμαι σοφίην σευ.

- Ἀκούσαντες δὲ τούτων οἱ ἀμφὶ τὸν Βάττον ἀπέπλων
ὀπίσω· οὐ γὰρ δὴ σφεας ἀπίει ὁ θεὸς τῆς ἀποικίης
πρὶν δὴ ἀπίκωνται ἐς αὐτὴν τὴν Διβύην. ἀπικόμενοι
δὲ ἐς τὴν νῆσον καὶ ἀναλαβόντες τὸν ἔλιπον, ἔκτισαν
αὐτῆς τῆς Διβύης χώρον ἀντίον τῆς νήσου τῷ οὐνομα
ἦν Ἄξιρις, τὸν νάπαι τε κάλλιστα ἐπ' ἀμφοτέρω
συγκλητίουσι καὶ ποταμὸς τὰ ἐπὶ θάτερα παραρρέει.
- 158 Τοῦτον οἶκεον τὸν χώρον ἐξ ἕτα· ἐβδόμῳ δέ σφεας
ἔτει παραιτησάμενοι οἱ Λίβυες, ὡς ἐς ἀμείνονα χώρον
ἄξουσι, ἀνέγνωσαν ἐκλιπεῖν. ἦγον δέ σφεας ἐνθεύτην
οἱ Λίβυες ἀναστήσαντες πρὸς ἐσπέρην· καὶ τὸν κάλ-
λιστον τῶν χώρων ἵνα διεξιόντες οἱ Ἕλληνες μὴ
ἴδοιεν, συμμετρησάμενοι τὴν ὥρην τῆς ἡμέρης, νυκ-
τὸς παρήγον· ἔστι δὲ τῷ χώρῳ τούτῳ οὐνομα Ἰρασα·
ἀγαγόντες δέ σφεας ἐπὶ κρήνην λεγομένην εἶναι
Ἀπόλλωνος εἶπαν· “ἄνδρες Ἕλληνες, ἐνθαῦτα ὑμῖν
ἐπιτήδεον οἰκέειν· ἐνθαῦτα γὰρ ὁ οὐρανὸς τέτρηται.”
- 159 Ἐπὶ μὲν νυν Βάττεω τε τοῦ οἰκιστέω τῆς ζῆς,
ἄρξαντος ἐπὶ τεσσεράκοντα ἕτα, καὶ τοῦ παιδὸς αὐ-
τοῦ Ἀρκεσίλειω, ἄρξαντος ἐκκαίδεκα ἕτα, οἶκεον οἱ
Κυρηναῖοι, ἔοντες τοσοῦτοι ὅσοι ἀρχὴν ἐς τὴν ἀποι-
κίην ἐστάλησαν· ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου Βάττεω τοῦ Εὐ-
δαίμονος καλεομένου Ἕλληνας πάντας ὤρμησε χρή-
σασα ἢ Πυθίῃ πλείειν συνοικήσοντας Κυρηναίοισι
Διβύην· ἐπεκαλέοντο γὰρ οἱ Κυρηναῖοι ἐπὶ γῆς ἀνα-
δασμῷ. ἔχρησε δὲ ὧδε ἔχοντα·

Ὅς δὲ κεν ἐς Διβύην πολυηρατον ὕστερον ἔλθῃ
γᾶς ἀναδαιομένας, μετὰ οἷ ποκά φαμι μελήσειν.

Συλληχθέντος δὲ ὀμίλου πολλοῦ ἐς τὴν Κυρήνην,
περιταμνόμενοι γῆν πολλὴν οἱ περίοικοι Λίβυες
καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν τῷ οὐνομα ἦν Ἀδικράν, οἷα
τῆς τε χώρας στερισκόμενοι καὶ περιϋβριζόμενοι
ὑπὸ τῶν Κυρηναίων, πέμψαντες ἐς Αἴγυπτον ἔδοσαν
σφέας αὐτοὺς Ἀπρίῃ τῷ Αἰγύπτου βασιλεῖ· ὁ δὲ

συνλέξας στρατὸν Αἰγυπτίων πολλὸν ἔπεμπε ἐπὶ τὴν Κυρήνην· οἱ δὲ Κυρηναῖοι ἐκστρατευσάμενοι ἐς Ἰρασα χῶρον καὶ ἐπὶ κρήνην Θέστην, συνέβαλόν τε τοῖσι Αἰγυπτίοισι καὶ ἐνίκησαν τῇ συμβολῇ· ἅτε γὰρ οὐ πεπειρημένοι πρότερον οἱ Αἰγύπτιοι Ἑλλήνων, καὶ παραχρῶμενοι, διεφθάρησαν οὕτω ὥστε ὀλίγοι τινὲς αὐτῶν ἀπενόστησαν ἐς Αἴγυπτον. ἀντὶ τούτων Αἰγύπτιοι κατὰ ταῦτα ἐπιμεμφόμενοι Ἀπρίῃ, ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ.

Τούτου δὲ τοῦ Βάττεω γίνεται πάϊς Ἀρκεσίλεως· 160 ὃς βασιλεύσας πρῶτα τοῖσι ἑνωτοῦ ἀδελφείοισι ἐστασίασε, ἐς ὃ μιν οὗτοι ἀπολιπόντες οἴχοντο ἐς ἄλλον χῶρον τῆς Λιβύης, καὶ ἐπ' ἑνωτῶν βαλλόμενοι, ἔκτισαν πόλιν ταύτην ἣ τότε καὶ νῦν Βάρκη καλεῖται· κτίζοντες δ' ἅμα αὐτὴν ἀπιστᾶσι ἀπὸ τῶν Κυρηναίων τοὺς Λίβυας. μετὰ δὲ, Ἀρκεσίλεως ἐς τοὺς ὑποδεξαμένους τε τῶν Λιβύων καὶ ἀποστάντας τοὺς αὐτοὺς τούτους, ἐστρατεύετο· οἱ δὲ Λίβυες δέισαντες αὐτὸν, οἴχοντο φεύγοντες πρὸς τοὺς ἠοίους τῶν Λιβύων· ὃ δὲ Ἀρκεσίλεως εἶπετο φεύγουσι, ἐς οὗ ἐν Δεύκωνί τε τῆς Λιβύης ἐγένετο ἐπιδιώκων, καὶ ἔδοξε τοῖσι Λίβυσι ἐπιθέσθαι οἱ· συμβαλόντες δὲ ἐνίκησαν τοὺς Κυρηναίους τοσοῦτο, ὥστε ἑπτακισχιλίουσ ὀπλίτας Κυρηναίων ἐνθαῦτα πεσέειν. μετὰ δὲ τὸ τρῶμα τοῦτο Ἀρκεσίλεων μὲν κάμνοντά τε καὶ φάρμακον πεπωκότα ὁ ἀδελφεὸς Λέαρχος ἀποπνίγει· Λέαρχον δὲ ἢ γυνή ἢ Ἀρκεσίλεω δόλω κτείνει, τῇ οὐνομα ἦν Ἐρυξῶ. Διεδέξατο δὲ τὴν βασιληίην τοῦ Ἀρκεσίλεω ὁ πάϊς 161 Βάττος, χωλὸς ἑὼν καὶ οὐκ ἀρτίπους. οἱ δὲ Κυρηναῖοι πρὸς τὴν καταλαβοῦσαν συμφορὴν ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς ἐπειρησομένους, ὃν τινα τρόπον καταστησάμενοι κάλλιστα ἂν οἰκείοιεν; ἢ δὲ Πυθίῃ ἐκέλευε ἐκ Μαντινέης τῆς Ἀρκάδων καταρτιστῆρα ἀγαγέσθαι. αἴτεον ὧν οἱ Κυρηναῖοι, καὶ οἱ Μαντινέες ἔδοσαν ἄνδρα τῶν ἀστῶν δοκιμώτατον, τῷ

οὐνομα ἦν Δημόναξ. οὗτος ὦν ὠνήρ ἀπικόμενος ἐς τὴν Κυρήνην καὶ μαθὼν ἕκαστα, τοῦτο μὲν τριφύλους ἐποίησέ σφεας, τῆδε διαθείς· Θηραίων μὲν γὰρ καὶ τῶν περιοίκων μίαν μοῖραν ἐποίησε, ἄλλην δὲ Πελοποννησίων καὶ Κρητῶν, τρίτην δὲ νησιωτέων πάντων· τοῦτο δὲ τῷ βασιλείῳ Βάττῳ τεμένεα ἐξελὼν καὶ ἰρωσύνας, τὰ ἄλλα πάντα τὰ πρότερον εἶχον οἱ βασιλέες ἐς μέσον τῷ δήμῳ ἔθηκε.

- 162 Ἐπὶ μὲν δὴ τούτου τοῦ Βάττεω οὕτω διετέλεε εἶντα, ἐπὶ δὲ τοῦ τούτου παιδὸς Ἀρκεσίλεω πολλὴν ταραχὴν περὶ τῶν τιμῶν ἐγένετο. Ἀρκεσίλεως γὰρ ὁ Βάττου τε τοῦ χωλοῦ καὶ Φερετίμης οὐκ ἔφη ἀνέξεσθαι κατὰ τὰ ὁ Μαντινεὺς Δημόναξ ἔταξε, ἀλλὰ ἀπαίτεε τὰ τῶν προγόνων γέρεα. ἐνθεῦτεν στασιάζων ἐσώθη, καὶ ἔφυγε ἐς Σάμον· ἡ δὲ μήτηρ οἱ ἐς Σαλαμίνα τῆς Κύπρου ἔφυγε. (τῆς δὲ Σαλαμίνοσ τοῦτον τὸν χρόνον ἐπεκράτεε Εὐέλθων, ὃς τὸ ἐν Δελφοῖσι θυμητήριον, ἐὸν ἀξιοθέητον, ἀνέθηκε, τὸ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ κέεται· ἀπικομένη δὲ παρὰ τοῦτον ἡ Φερετίμη ἐδέετο στρατιῆς ἢ κατὰξει σφέας ἐς τὴν Κυρήνην· ὁ δὲ γε Εὐέλθων πᾶν μᾶλλον ἢ στρατιὴν οἱ ἐδίδου· ἡ δὲ λαμβάνουσα τὸ διδόμενον, καλὸν μὲν ἔφη καὶ τοῦτο εἶναι, κάλλιον δὲ ἐκεῖνο τὸ δοῦναί οἱ δεομένην στρατιήν· τοῦτο ἐπὶ παντὶ γὰρ τῷ διδομένῳ ἔλεγε, τελευταῖόν οἱ ἐξέπεμψε δῶρον ὁ Εὐέλθων ἄτράκτον χρύσειον καὶ ἠλακάτην, προσῆν δὲ καὶ εἶριον· εἰπάσης δὲ αὐτὶς τῆς Φερετίμης τῶντι ἔπος, ὁ Εὐέλθων ἔφη τοιούτοισι γυναῖκας δωρέεσθαι, ἀλλ' οὐ στρατιῇ.)
- 163 Ὁ δὲ Ἀρκεσίλεως τοῦτον τὸν χρόνον ἐὼν ἐν Σάμῳ, συνήγειρε πάντα ἄνδρα ἐπὶ γῆς ἀναδασμῷ. συλλεγομένου δὲ στρατοῦ πολλοῦ, ἐστάλη ἐς Δελφοὺς Ἀρκεσίλεως χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ περὶ κατόδου· ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ τάδε· “ἐπὶ μὲν τέσσερας Βάττους καὶ Ἀρκεσίλεως τέσσερας, [εὐ]ὐκτώ

[ἀνδρῶν] γενεὰς, διδοὶ ὑμῖν Λοξίης βασιλεύειν Κυρήνης· πλέον μέντοι τούτου οὐδὲ πειρᾶσθαι παραινέει. σὺ μέντοι ἡσυχος εἶναι κατελθὼν ἐς τὴν σεωντου· ἦν δὲ τὴν κάμινον εὖρης πλέην ἀμφορέων, μὴ ἐξοπτήσης τοὺς ἀμφορέας, ἀλλ' ἀπόπεμπε κατ' οὖρον· εἰ δὲ ἐξοπτήσεις τὴν κάμινον, μὴ ἐσέλθης ἐς τὴν ἀμφίρρυτον· εἰ δὲ μὴ, ἀποθανεῖαι καὶ αὐτὸς καὶ ταῦρος ὁ καλλιστεύων." Ταῦτα ἡ Πυθίη Ἀρκεσίλεω χρᾶ· 164 ὁ δὲ παραλαβὼν τοὺς ἐκ τῆς Σάμου κατήλθε ἐς τὴν Κυρήνην· καὶ ἐπικρατήσας τῶν πρηγμάτων, τοῦ μαντήϊου οὐκ ἐμέμνητο ἀλλὰ δίκας τοὺς ἀντιστασιώτας αἴτεε τῆς ἐωντου φυγῆς. τῶν δὲ οἱ μὲν τὸ παράπαν ἐκ τῆς χώρας ἀπαλλάσσοντο, τοὺς δὲ τινὰς χειρωσάμενος ὁ Ἀρκεσίλεως ἐς Κύπρον ἀπέστειλε ἐπὶ διαφθορῇ· τούτους μὲν νυν Κνίδιοι ἀπενειχθέντας πρὸς τὴν σφετέρην ἐρρύσαντο, καὶ ἐς Θήρην ἀπέστειλαν. ἐτέρους δὲ τινὰς τῶν Κυρηναίων ἐς πύργον μέγαν Ἀγλωμάχου καταφυγόντας ἰδιωτικὸν, ὕλην περινήσας ὁ Ἀρκεσίλεως ἐνέπρησε. μαθὼν δὲ ἐπ' ἐξεργασμένοισι τὸ μαντήϊον ἐὼν τοῦτο, ὅτι μιν ἡ Πυθίη οὐκ ἔα εὐρόντα ἐν τῇ* καμίνῳ· τοὺς ἀμφορέας ἐξοπτῆσαι, ἔργετο ἐκὼν τῆς τῶν Κυρηναίων πόλιος, δειμαίνων τε τὸν κεχρημένον θάνατον καὶ δοκέων ἀμφίρρυτον τὴν Κυρήνην εἶναι· εἶχε δὲ γυναῖκα συγγενεὰ ἐωντου, θυγατέρα δὲ τοῦ τῶν Βαρκαίων βασιλέος τῷ οὐνομα ἦν Ἀλαζίρ· παρὰ τοῦτον ἀπικνέεται· καὶ μιν Βαρκαῖοί τε ἄνδρες καὶ τῶν ἐκ Κυρήνης φυγάδων τινὲς καταμαθόντες ἀγοράζοντα, κτείνουσι· πρὸς δὲ καὶ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Ἀλαζίρα. Ἀρκεσίλεως μὲν νυν, εἴτε ἐκὼν εἴτε ἄκων, ἀμαρτῶν τοῦ χρησμοῦ ἐξέπλησε μοῖραν τὴν ἐωντου.

Ἡ δὲ μήτηρ Φερετίμη, τέως μὲν ὁ Ἀρκεσίλεως ἐν 165 τῇ Βάρκῃ διαιτᾶτο ἐξεργασμένος ἐωντῷ κακὸν, ἡ δὲ εἶχε αὐτῆ τοῦ παιδὸς τὰ γέρεα ἐν Κυρήνῃ, καὶ τᾶλλα νεμομένη καὶ ἐν βουλῇ παρίζουσα· ἐπεὶ τε δὲ ἔμαθε ἐν τῇ Βάρκῃ ἀποθανόντα οἱ τὸν παῖδα, φεύγουσα

- οἰχώκεε ἐς Αἴγυπτον· ἦσαν γάρ οἱ ἐκ τοῦ Ἄρκεσίλεω εὐεργεσίαι ἐς Καμβύσεια τὸν Κύρου πεποιημένοι· (οὗτος γὰρ ἦν ὁ Ἄρκεσίλεως ὃς Κυρήνην Καμβύση ἔδωκε καὶ φόρον ἐτάξατο) ἀπικομένη δὲ ἐς Αἴγυπτον ἢ Φερετίμη Ἀρνανδεω ἰκέτις ἕζετο, τιμωρῆσαι ἑωυτῇ κελεύουσα· προῖσχομένη πρόφασιν, ὡς διὰ τὸν μη-
- 166 δισμὸν ὁ παῖς οἱ τέθνηκε. Ὁ δὲ Ἀρνανδης ἦν οὗτος τῆς Αἰγύπτου ὑπαρχος ὑπὸ Καμβύσειω κατεστεῶς· ὃς ὑστέρω χρόνῳ τούτων παρισεύμενος Δαρείῳ διεφθάρη. πυθόμενος γὰρ καὶ ἰδὼν Δαρείον ἐπιθυμέοντα μνημόσυνον ἑωυτοῦ λιπέσθαι τοῦτο τὸ μὴ ἄλλω εἴη βασιλεῖ κατεργασμένον, ἐμιμέετο τοῦτον· ἐς οὗ ἔλαβε τὸν μισθόν. Δαρείος μὲν γὰρ χρυσίον καθαρώτατον ἀπεψῆσας ἐς τὸ δυνατώτατον, νόμισμα ἐκόψατο· Ἀρνανδης δὲ ἄρχων Αἰγύπτου ἀργύριον τῶντὸ τοῦτο ἐποίηε· καὶ νῦν ἐστὶ ἀργύριον καθαρώτατον τὸ Ἀρνανδικόν. μαθὼν δὲ Δαρείος μιν ταῦτα ποιεῦντα, αἰτίην οἱ ἄλλην ἐπενείκας, ὡς οἱ ἐπανίσ-
- 167 ταιτο, ἀπέκτεινε. Τότε δὲ οὗτος ὁ Ἀρνανδης κατ-οικτεῖρας Φερετίμην, διδοῖ αὐτῇ στρατὸν τὸν ἐξ Αἰγύπτου ἅπαντα, καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὸν ναυτικόν· στρατηγὸν δὲ τοῦ μὲν πεζοῦ Ἄμασιν ἀπέδεξε ἄνδρα Μαράφιον, τοῦ δὲ ναυτικοῦ Βάδρην, ἔοντα Πασαργάδην γένος. πρὶν δὲ ἢ ἀποστεῖλαι τὴν στρατιήν, ὁ Ἀρνανδης πέμψας ἐς τὴν Βάρκην κήρυκα, ἐπυνθάνετο τίς εἴη ὁ Ἄρκεσίλεων ἀποκτείνας; οἱ δὲ Βαρκαῖοι αὐτοὶ ὑποδεκέατο πάντες· πολλά τε γὰρ καὶ κακὰ πάσχειν ὑπ' αὐτοῦ· πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀρνανδης, οὕτω δὴ τὴν στρατιήν ἀπέστειλε ἅμα τῇ Φερετίμη. αὕτη μὲν νυν αἰτίη πρόσχημα τοῦ λόγου ἐγένετο· ἀπεπέμπετο δὲ ἡ στρατιή, ὡς ἐμοὶ δοκέειν, ἐπὶ Διβύων καταστροφῇ· Διβύων γὰρ δὴ ἔθνεα πολλὰ καὶ παντοῖά ἐστι· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ὀλίγα βασιλέος ἦν ὑπήκοα, τὰ δὲ πλέω ἐφρόντιζε Δαρείου οὐδέν.
- 168 Οἰκέουσι δὲ κατὰ τὰδε Λίβυες· ἀπ' Αἰγύπτου ἰξάμενοι, πρῶτοι Ἀδυρμαχίδαι Λιβύων κατοικῆνται·

οὐ νόμοισι μὲν τὰ πλέω Αἰγυπτίοισι χρέωνται, ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἷην περ οἱ ἄλλοι Λίβυες· αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν ψέλιον περὶ ἑκατέρῃ τῶν κνημέων φορέουσι χάλκεον· τὰς κεφαλὰς δὲ κομῶσαι, τοὺς φθείρας ἐπεὰν λάβωσι τοὺς ἑωυτῆς ἑκάστη ἀντιδάκνει καὶ οὕτω ρίπτει· οὗτοι δὲ μῦνοι Λιβύων τοῦτο ἐργάζονται· καὶ τῷ βασιλεῖ μῦνοι τὰς παρθένους μελλούσας συνοικεῖν ἐπιδεικνύουσι· ἢ δὲ ἂν τῷ βασιλεῖ ἀρεστὴ γένηται, ὑπὸ τούτου διαπαρθενεύεται· παρήκουσι δὲ οὗτοι οἱ Ἄδυρμαχίδαι ἀπ' Αἰγύπτου μέχρι λιμένος τῷ οὐνομα Πλυνός ἐστι. Τούτων δὲ ἔχονται 169

Γιλιγάμμαι, νεμόμενοι τὴν πρὸς ἐσπέρην χώραν μέχρι Ἀφροδισιάδος νήσου· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτου χώρῳ ἢ τε Πλατέα νῆσος ἐπικέεται, τὴν ἔκτισαν Κυρηναῖοι· καὶ ἐν τῇ ἠπείρῳ Μενελαῖος λιμὴν ἐστι, καὶ Ἄξιρις τὴν οἱ Κυρηναῖοι οἶκεον· καὶ τὸ σίλφιον ἄρχεται ἀπὸ τούτου· παρήκει δὲ ἀπὸ Πλατέης νήσου μέχρι τοῦ στόματος τῆς Σύρτιος τὸ σίλφιον· νόμοισι δὲ χρέωνται οὗτοι παραπλησίοισι τοῖσι ἑτέροισι. Γιλιγαμμέων δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἐσπέρης Ἀσβύσται. 170 οὗτοι τὸ ὑπὲρ Κυρήνης οἰκέουσι, ἐπὶ θάλασσαν δὲ οὐ κατήκουσι Ἀσβύσται· τὸ γὰρ παρὰ θάλασσαν Κυρηναῖοι νέμονται· τεθριπποβάται δὲ οὐκ ἦκιστα, ἀλλὰ μάλιστα Λιβύων εἰσὶ· νόμους δὲ τοὺς πλεῦνας μιμεσθαι ἐπιτηδεύουσι τοὺς Κυρηναίω. Ἀσβυστέων 171 δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἐσπέρης Αὐσχίσαι· οὗτοι ὑπὲρ Βάρκης οἰκέουσι, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν κατ' Εὐεσπερίδας. Αὐσχισέων δὲ κατὰ μέσον τῆς χώρας οἰκέουσι Κάβαλες, ὀλίγον ἔθνος, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν κατὰ Ταύχειρα πόλιν τῆς Βαρκαίης· νόμοισι δὲ τοῖσι αὐτοῖσι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ ὑπὲρ Κυρήνης. Αὐσχισέων δὲ τούτων τὸ πρὸς ἐσπέρης 172 ἔχονται Νασαμῶνες, ἔθνος ἐὼν πολλόν· οἱ τὸ θέρος καταλείποντες ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ τὰ πρόβατα, ἀναβαίνουσι ἐς Αὔγिला χώρον ὄπωριεῦντες τοὺς φοίνικας· οἱ δὲ πολλοὶ καὶ ἀμφιλαφές πεφύκασι, πάν-

τες ἔόντες καρποφόροι· τοὺς δὲ ἀπτελέβους ἐπεὰν θη-
ρεύσωσι, αὐήναντες πρὸς τὸν ἥλιον καταλέουσι, καὶ
ἔπειτα ἐπὶ γάλα ἐπιπάσσοντες πίνουσι· γυναῖκας δὲ
νομίζοντες πολλὰς ἔχειν ἕκαστος, ἐπικοινωνοῦν αὐτέωκ
τὴν μίξιν ποιεῦνται τρόπῳ παραπλησίῳ τῷ καὶ
Μασσαγέται· ἐπεὰν σκίπωνα προστήσωνται, μίσγον-
ται· πρῶτον δὴ γαμέοντος Νασαμῶνος ἀνδρὸς, νόμος
ἔστι τὴν νύμφην νυκτὶ τῇ πρώτῃ διὰ πάντων διεξελ-
θεῖν τῶν δαιτυμόνων μισγομένην· τῶν δὲ ὡς ἕκαστός
οἱ μιχθῆ, διδοὶ δῶρον τὸ ἂν ἔχη φερόμενος ἐξ οἴκου·
ὀρκίοισι δὲ καὶ μαντικῇ χρέωνται τοιῆδε· ὀμνύουσι
μὲν τοὺς παρὰ σφίσι ἀνδρας δικαιοτάτους καὶ ἀρίσ-
τους λεγομένους γενέσθαι, τούτους, τῶν τύμβων ἀπ-
τόμενοι· μαντεύονται δὲ ἐπὶ τῶν προγόνων φοιτέον-
τες τὰ σήματα, καὶ κατευξάμενοι ἐπικατακοιμῶνται·
τὸ δ' ἂν ἴδη ἐν τῇ ὄψει ἐνύπνιον, τούτῳ χρᾶται· πίσ-
τισι δὲ τοιησίδε χρέωνται· ἐκ τῆς χειρὸς διδοὶ πιεῖν,
καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς τοῦ ἐτέρου πίνει· ἦν δὲ μὴ ἔχῃ
ὑγρὸν μηδὲν, οἱ δὲ τῆς χαμάθεν σποδοῦ λαβόντες
λείχουσι.

173 Νασαμῶσι δὲ προσόμουροί εἰσι Ψύλλοι. οὗτοι
ἐξαπολώλασι τρόπῳ τοιῶδε· ὁ νότος σφι πνέων
ἄνεμος τὰ ἔλντρα τῶν ὑδάτων ἐξηγήνη· ἡ δὲ χώρα
σφι πᾶσα ἐντὸς ἐοῦσα τῆς Σύρτιος, ἦν ἀνυδρὸς· οἱ
δὲ, βουλευσάμενοι, κοινῶ λόγῳ ἐστρατεύοντο ἐπὶ τὸν
νότον· (λέγω δὲ ταῦτα τὰ λέγουσι Δίβνες·) καὶ ἐπεί
τε ἐγίνοντο ἐν τῇ ψάμμῳ, πνεύσας ὁ νότος κατέχῳσέ
σφεας· ἐξαπολομένων δὲ τούτων, ἔχουσι τὴν χώραν

174 οἱ Νασαμῶνες. Τούτων δὲ κατύπερθε πρὸς νότον
ἄνεμον, ἐν τῇ θηριώδει οἰκέουσι Γαράμαντες· οἱ
πάντα ἀνθρωπον φεύγουσι καὶ παντὸς ὀμιλίην· καὶ
οὔτε ὄπλον ἐκτέαται ἀρήιον οὐδὲν οὔτε ἀμύνεσθαι

175 ἐπιστέαται. Οὗτοι μὲν δὴ κατύπερθε οἰκέουσι
Νασαμῶνων· τὸ δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν ἔχονται τὸ
πρὸς ἐσπέρης Μάκαι· οἱ λόφους κείρονται, τὸ μὲν
μέσον τῶν τοιχῶν ἀνιέντες αὐξέσθαι τὰ δὲ ἔιθεν καὶ

ἔνθεν κείροντες ἐν χροῖ· ἐς δὲ τὸν πόλεμον στρουθῶν καταγαίων δορὰς φορέουσι προβλήματα. διὰ δὲ αὐτῶν Κίνυψ ποταμὸς ῥέων ἐκ λόφου καλευμένου Χαρίτων, ἐς θάλασσαν ἐκδιδοί· ὁ δὲ λόφος οὗτος ὁ Χαρίτων δασὺς Ἰδησί ἐστι, εἰοίσης τῆς ἄλλης τῆς προκαταλεχθείσης Λιβύης ψιλῆς· ἀπὸ θαλάσσης δὲ ἐς αὐτὸν στάδιοι διηκόσιοί εἰσι. Μακῶν δὲ τούτων ἐχόμενοι 176 Γίνδανές εἰσι· τῶν αἱ γυναῖκες περισφύρια δερμάτων πολλὰ ἐκάστη φορέει· κατὰ τοιόνδε τι, ὡς λέγεται· κατ' ἄνδρα ἕκαστον μιχθέντα περισφύριον περιδέεται· ἢ δ' ἂν πλείστα ἔχη, αὕτη ἀρίστη δέδοκται εἶναι ὡς ὑπὸ πλείστων ἀνδρῶν φιληθείσα. Ἄκτῆν δὲ προ- 177 ἔχουσαν ἐς τὸν πόντον τούτων τῶν Γινδάνων νέμονται Λωτοφάγοι· οἱ τὸν καρπὸν μῦνον τοῦ λωτοῦ τρώγοντες ζῶουσι· ὁ δὲ τοῦ λωτοῦ καρπὸς ἐστὶ μέγαθος ὅσον τε τῆς σχίνου· γλυκύτητα δὲ, τοῦ φοίνικος τῷ καρπῷ προσείκελος· ποιεῦνται δὲ ἐκ τοῦ καρποῦ τούτου οἱ Λωτοφάγοι καὶ οἶνον.

Λωτοφάγων δὲ τὸ παρὰ θάλασσαν ἔχονται Μάχ- 178 λυες, τῷ λωτῷ μὲν καὶ οὔτοι χρεώμενοι, ἀτὰρ ἡσόν γε τῶν πρότερον λεχθέντων. κατήκουσι δὲ ἐπὶ ποταμὸν μέγαν, τῷ οὖνομα Τρίτων ἐστί· ἐκδιδοί δὲ οὗτος ἐς λίμνην μεγάλην Τριτωνίδα· ἐν δὲ αὐτῇ νῆσος ἔνι, τῇ οὖνομα Φλά· ταύτην δὲ τὴν νῆσον Λακεδαιμονίοισι φασι λόγιον εἶναι κτίσαι.

Ἔστι δὲ καὶ ὁδε λόγος λεγόμενος· Ἰήσονα, ἐπεὶ 179 τε οἱ ἐξεργάσθη ὑπὸ τῷ Πηλίῳ ἢ Ἀργῷ, ἐσθέμενον ἐς αὐτὴν ἄλλην τε ἑκατόμβην καὶ δὴ καὶ τρίποδα χάλκεον, περιπλώειν Πελοπόννησον βουλόμενον ἐς Δελφοὺς ἀπικέσθαι· καὶ μιν, ὡς πλείοντα γενέσθαι κατὰ Μαλέην, ὑπολαβεῖν ἄνεμον βορῆν καὶ ἀποφέρειν πρὸς τὴν Λιβύην· πρὶν δὲ κατιδέσθαι γῆν, ἐν τοῖσι βράχεσι γενέσθαι λίμνης τῆς Τριτωνίδος· καὶ οἱ ἀπορέοντι τὴν ἐξαγωγὴν λόγος ἐστὶ φανῆναι Τρίτωνα, καὶ κελεύειν τὸν Ἰήσονα ἐνωτῷ δοῦναι τὸν τρίποδα· φάμενόν σφι καὶ τὸν πόρον δέξαι, καὶ

ἀπήμονας ἀποστελέειν· πειθομένου δὲ τοῦ Ἰήσονος, οὕτω δὴ τὸν τε διέκπλοον τῶν βραχέων δεικνύναι τὸν Τρίτωνά σφι, καὶ τὸν τρίποδα θεῖναι ἐν τῷ ἔωυτοῦ ἱρῶ, ἐπιθεσπίσαντά τε τῷ τρίποδι καὶ τοῖσι σὺν Ἰήσωνι σημήναντα τὸν πάντα λόγον, ὡς ἔπεαν τὸν τρίποδα κομίσηται τῶν ἐγγόνων τις τῶν ἐν τῇ Ἀργοῖ συμπλεόντων, τότε ἑκατὸν πόλιας οἰκῆσαι περὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην Ἑλληνίδας πᾶσαν εἶναι ἀνάγκην· ταῦτα ἀκούσαντας τοὺς ἐπιχωρίους τῶν Λιβύων κρύψαι τὸν τρίποδα.

180 Τούτων δὲ ἔχονται τῶν Μαχλύων Αὐσεῖς. οὗτοι δὲ καὶ οἱ Μάχλυες πέριξ τὴν Τριτωνίδα λίμνην οἰκέουσι· τὸ μέσον δὲ σφι οὐρίζει ὁ Τρίτων· καὶ οἱ μὲν Μάχλυες τὰ ὀπίσω κομέουσι τῆς κεφαλῆς, οἱ δὲ Αὐσεῖς τὰ ἔμπροσθε· ὀρθῇ δὲ ἐνιαυσίῃ Ἀθηναίης αἱ παρθένοι αὐτῶν δίχα διαστᾶσαι μάχονται πρὸς ἀλλήλας λίθοισί τε καὶ ξύλοισι, τῇ αὐθυγενεῖ θεῷ λέγουσαι τὰ πάτρια ἀποτελέειν, τὴν Ἀθηναίην καλέομεν· τὰς δὲ ἀποθησκοῦσας τῶν παρθένων ἐκ τῶν τρωμάτων ψευδοπαρθένους καλέουσι· πρὶν δὲ ἀνεῖναι αὐτὰς μάχεσθαι, τάδε ποιεῦσι· κοινῇ παρθένον τὴν καλλιστεύουσαν ἐκάστοτε κοσμήσαντες κυνῇ τε Κορινθίῃ καὶ πανοπλίῃ Ἑλληνικῇ, καὶ ἐπ' ἄρμα ἀναβιβάσαντες, περιάγουσι τὴν λίμνην κύκλῳ· ὁτέοισι δὲ τὸ πάλαι ἐκόσμεον τὰς παρθένους, πρὶν ἢ σφι Ἑλληνας παροικισθῆναι, οὐκ ἔχω εἶπαι· δοκέω δ' ὡν Αἰγυπτίοισι ὄπλοισι κοσμέεσθαι αὐτὰς· ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου καὶ τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ κράνος φημὶ ἀπῆχθαι ἐς τοὺς Ἑλληνας· τὴν δὲ Ἀθηναίην φασὶ Ἡοσειδέωνος εἶναι θυγατέρα καὶ τῆς Τριτωνίδος λίμνης· καὶ μιν μεμφθεῖσάν τι τῷ πατρὶ, δοῦναι ἔωυτὴν τῷ Διὶ· τὸν δὲ Δία ἔωυτοῦ μιν ποιήσασθαι θυγατέρα· ταῦτα μὲν λέγουσι· μίξιν δὲ ἐπίκοινον τῶν γυναικῶν ποιέονται, οὔτε συνοικέοντες κτηνηδόν τε μισγόμενοι· ἔπεαν δὲ γυναικὶ τὸ παιδίον ἀδρὸν γένηται, συμφοιτέουσι ἐς τῷντὸ

οἱ ἄνδρες τρίτου μηνός, καὶ τῷ ἄν οἴκη τῶν ἀνδρῶν τὸ παιδίον, τούτου παῖς νομίζεται.

Οὗτοι μὲν οἱ παραθαλάσσιοι τῶν Νομάδων 181
 Λιβύων εἰρέεται· ὑπὲρ δὲ τούτων ἐς μεσόγαιαν ἡ
 θηριώδης ἐστὶ Λιβύη· ὑπὲρ δὲ τῆς θηριώδους ὀφρύη
 ψάμμης κατήκει, παρατείνουσα ἀπὸ Θηβέων τῶν
 Αἰγυπτιέων ἐπὶ Ἡρακλήϊας στήλας· ἐν δὲ τῇ
 ὀφρύη ταύτῃ μάλιστα διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ,
 ἄλός ἐστὶ τρύφεια κατὰ χόνδρους μεγάλους ἐν κολω-
 νοῖσι· καὶ ἐν κορυφῆσι ἐκάστου τοῦ κολωνοῦ ἀνα-
 κοντίζει ἐκ μέσου τοῦ ἀλός ὕδωρ ψυχρὸν καὶ γλυκί·
 περὶ δὲ αὐτὸ ἄνθρωποι οἰκέουσι ἔσχατοι πρὸς τῆς
 ἐρήμου, καὶ ὑπὲρ τῆς θηριώδους. πρώτοι μὲν, ἀπὸ
 Θηβέων διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, Ἀμμώνιοι, ἔχοντες
 τὸ ἱρὸν ἀπὸ τοῦ Θηβαιέος Διός· καὶ γὰρ τὸ ἐν
 Θήβησι, ὡς καὶ πρότερον εἴρηται μοι, κριοπρόσωπον
 τοῦ Διὸς τῷγαλμά ἐστι. τυγχάνει δὲ καὶ ἄλλο
 σφι ὕδωρ κρηναῖον ἐόν· τὸ τὸν μὲν ὄρθρον γίνεται
 χλιαρὸν, ἀγορῆς δὲ πληθυούσης ψυχρότερον· μεσαμ-
 βρῆ τέ ἐστι, καὶ τὸ κάρτα γίνεται ψυχρόν· τηνι-
 καῦτα δὲ ἄρδουσι τοὺς κήπους· ἀποκλινομένης δὲ
 τῆς ἡμέρης ὑπίεται τοῦ ψυχροῦ, ἐς οὗ δύεται τε
 ὁ ἥλιος καὶ τὸ ὕδωρ γίνεται χλιαρόν· ἐπὶ δὲ μᾶλλον
 ἰὸν ἐς τὸ θερμὸν ἐς μέσας νύκτας πελάζει· τηνι-
 καῦτα δὲ ζέει ἀμβολάδην· παρέρχονται τε μέσαι
 νύκτες καὶ ψύχεται μέχρι ἐς ἡῶ· ἐπὶ κλησιν δὲ αὕτη
 ἡ κρήνη καλέεται Ἡλίου.

Μετὰ δὲ Ἀμμωνίους, διὰ τῆς ὀφρύης τῆς ψάμ- 182
 μου, δι' ἀλλέων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, κολωνός τε
 ἄλός ἐστι ὁμοῖος τῷ Ἀμμωνίῳ καὶ ὕδωρ· καὶ ἄνθρω-
 ποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι· τῷ δὲ χώρῳ τούτῳ οὖνομα
 Αὔγιλά ἐστι. (ἐς τοῦτον τὸν χώρον οἱ Νασαμῶνες
 ὀπωριεῦντες τοὺς φοίνικας φοιτέουσι.) Ἀπὸ δὲ 183
 Λυγίλων, διὰ δέκα ἡμερέων ἀλλέων ὁδοῦ, ἕτερος
 ἄλός κολωνός, καὶ ὕδωρ, καὶ φοίνικες καρποφόροι
 πολλοὶ, κατάπερ καὶ ἐν τοῖσι ἐτέροισι· καὶ ἄνθρωποι

οἰκέουσι ἐν αὐτῷ τοῖσι οὖνομα Γαράμαντές ἐστι, ἔθνος μέγα ἰσχυρῶς· οἱ ἐπὶ τὸν ἄλα γῆν ἐπιφορέοντες, οὕτω σπείρουσι· (συντομώτατον δ' ἐστὶ ἐς τοὺς Λωτοφάγους, ἐκ τῶν τριήκοντα ἡμερέων ἐς αὐτοὺς ὁδός ἐστι.) ἐν τοῖσι καὶ οἱ ὀπισθονόμοι βόες γίνονται· ὀπισθονόμοι δὲ διὰ τόδε εἰσὶ· τὰ κέρεα ἔχουσι κεκυφῶτα ἐς τὸ ἔμπροσθε· διὰ τοῦτο ὀπίσω ἀναχωρέοντες νέμονται· ἐς γὰρ τὸ ἔμπροσθε οὐκ οἰοί τέ εἰσι, προεμβαλλόντων ἐς τὴν γῆν τῶν κερῶν· ἄλλο δὲ οὐδὲν διαφέρουσι τῶν ἄλλων βοῶν ὅτι μὴ τοῦτο, καὶ τὸ δέρμα ἐς παχύτητά τε καὶ τρίψιν· οἱ Γαράμαντες δὲ οὗτοι τοὺς Τρωγλοδίτας Αἰθίοπας θηρεύουσι τοῖσι τεθρίπποισι· οἱ γὰρ Τρωγλοδίται Αἰθίοπες πόδας τάχιστοι ἀνθρώπων πάντων εἰσὶ τῶν ἡμεῖς περὶ λόγους ἀποφερομένους ἀκούομεν· σιτέονται δὲ οἱ Τρωγλοδίται ὄφεις καὶ σαύρας, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἐρπετῶν· γλῶσσαν δὲ οὐδεμιῇ ἄλλῃ παρομοίην νενομίκασι, ἀλλὰ τετρίγασι κατάπερ αἱ νυκτερίδες.

- 184 Ἀπὸ δὲ Γαραμάντων δι' ἀλλέων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, ἄλλος ἀλός τε κολωνός καὶ ὕδωρ· καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι, τοῖσι οὖνομά ἐστι Ἀτάραντες· οἱ ἀνώνυμοί εἰσι μῦνοι ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· ἀλέσι μὲν γὰρ σφί ἐστι Ἀτάραντες οὖνομα, ἐνὶ δὲ ἐκάστῳ αὐτῶν οὖνομα οὐδὲν κέεται· οὗτοι τῷ ἡλίῳ ὑπερβάλλοντι καταρέωνται, καὶ πρὸς τούτοις πάντα τὰ αἰσχρὰ λουδορέονται, ὅτι σφέας καίων ἐπιτρίβει, αὐτούς τε τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν χώραν αὐτῶν· μετὰ δὲ, δι' ἀλλέων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, ἄλλος κολωνός ἀλός καὶ ὕδωρ· καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι· ἔχεται δὲ τοῦ ἀλός τούτου οὖρος τῷ οὖνομά ἐστι Ἄτλας· ἐστὶ δὲ στεινὸν καὶ κυκλωτερές πάντη· ὑψηλὸν δὲ οὕτω δῆ τι λέγεται, ὡς τὰς κορυφὰς αὐτοῦ οὐκ οἶά τε εἶναι ἰδέσθαι· οὐδέποτε γὰρ αὐτὰς ἀπολείπειν νέφεα, οὔτε θέρεος οὔτε νειμῶνος· τοῦτο τὸν κίονα τοῦ οὐρανοῦ λέγουσι οἱ

ἐπιχώριοι εἶναι· ἐπὶ τούτου τοῦ οὔρεος οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐπώνυμοι ἐγένοντο· καλέονται γὰρ δὴ Ἄτλαντες· λέγονται δὲ οὔτε ἔμψυχον οὐδὲν σιτέεσθαι οὔτε ἐνύπνια ὄραν·

Μέχρι μὲν δὴ τῶν Ἀτλάντων τούτων, ἔχω τὰ οὐ- 185 νόματα τῶν ἐν τῇ ὀφρύνῃ κατοικημένων καταλέξει· τὸ δ' ἀπὸ τούτων, οὐκέτι διήκει δ' ὢν ἡ ὀφρύνῃ μέχρι Ἡρακλήων στηλέων, καὶ τὸ ἔξω τούτων· ἔστι δὲ ἀλὸς τε μέταλλον ἐν αὐτῇ διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, καὶ ἄνθρωποι οἰκέοντες· τὰ δὲ οἰκία τούτοισι πᾶσι ἐκ τῶν ἀλίνων χόνδρων οἰκοδομέαται· ταῦτα γὰρ ἦδη τῆς Λιβύης ἄνομβρά ἐστι· οὐ γὰρ ἂν ἠδυνέατο μένειν οἱ τοῖχοι ἔοντες ἄλινοι, εἰ ὕε. ὁ δὲ ἄλς αὐτόθι καὶ λευκὸς καὶ πορφύρεος τὸ εἶδος ὀρύσσεται. ὑπὲρ δὲ τῆς ὀφρύνῃς ταύτης, τὸ πρὸς νότον καὶ μεσόγαιαν τῆς Λιβύης, ἐρήμος καὶ ἀνυδρος καὶ ἄθηρος καὶ ἄνομβρος καὶ ἄξυλός ἐστι ἡ χώρα· καὶ ἰκμάδος ἐστὶ ἐν αὐτῇ οὐδέν·

Οὕτω μὲν μέχρι τῆς Τριτωνίδος λίμνης ἀπ' Αἰ- 186 γύπτου νομάδες εἰσὶ κρεοφάγοι τε καὶ γαλακτοπόται Λίβυες· καὶ θηλέων τε βοῶν οὐ τι γενόμενοι, διότι περ οὐδὲ Αἰγύπτιοι· καὶ ὕς οὐ τρέφοντες· βοῶν μὲν νυν θηλέων οὐδ' αἱ Κυρηναίων γυναῖκες δικαιοῦσι πατέεσθαι, διὰ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ Ἴσιν, ἀλλὰ καὶ νηστείας αὐτῇ καὶ ὄρτας ἐπιτελέουσι· αἱ δὲ τῶν Βαρκαίων γυναῖκες οὐδὲ ὑῶν πρὸς τῆσι βουσί γεύονται· ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ἔχει. Τὸ δὲ πρὸς ἐσπέρης τῆς 187 Τριτωνίδος λίμνης οὐκέτι νομάδες εἰσὶ Λίβυες, οὐδὲ νόμοισι τοῖσι αὐτοῖσι χρεώμενοι, οὐδὲ κατὰ τὰ παιδία ποιεῦντες οἷόν τι καὶ οἱ νομάδες ἐώθασιν ποιεῖν· οἱ γὰρ δὴ τῶν Λιβύων νομάδες, (εἰ μὲν πάντες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως τοῦτο εἶπαι,) ποιεῦσι δὲ αὐτῶν συχνοὶ τοιάδε· τῶν παιδίων τῶν σφετέρων, ἐπεὰν τετραέτεα γένηται, οἷσπη προβάτων καίουσιν τὰς ἐν τῆσι κορυφῆσι φλέβας· μετεξέτεροι δὲ αὐτῶν, τὰς ἐν τοῖσι κροτάφοισι· τοῦδε εἵνεκα, ὡς μὴ σφεας ἐς τὸν πάντα

- χρόνον καταρρέον φλέγμα ἐκ τῆς κεφαλῆς δηλῆται. καὶ διὰ τοῦτό σφεας λέγουσι εἶναι ὑγιηροτάτους· εἰσὶ γὰρ ὡς ἀληθέως οἱ Λίβνες ἀνθρώπων πάντων ὑγιηροτάτοι, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· εἰ μὲν διὰ τοῦτο, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἶπαι, ὑγιηροτάτοι δ' ὧν εἰσὶ· ἦν δὲ καίουσι τὰ παιδία σπασμὸς ἐπιγένηται, ἐξεύρηταί σφι ἄκος· τράγου οὖρον σπείσαντες ῥύονται σφρα· λέγω δὲ τὰ
- 188 λέγουσι αὐτοὶ Λίβνες. Θυσίαι δὲ τοῖσι νομάσι εἰσὶ αἶδε· ἐπεὰν τοῦ ὠτὸς ἀπάρξωνται τοῦ κτήνεος, ῥιπτέουσι ὑπὲρ τὸν δόμον· τοῦτο δὲ ποιήσαντες, ἀποστρέφουσι τὸν ἀνχένα αὐτοῦ. θύουσι δὲ ἡλίῳ καὶ σελήνῃ μούνοισι. τούτοισι μὲν νυν πάντες Λίβνες θύουσι· ἀτὰρ οἱ περὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην νέμοντες τῇ Ἀθηναίῃ μάλιστα, μετὰ δὲ, τῷ Τρίτῳ καὶ τῷ
- 189 Ποσειδέωνι. Τὴν δὲ ἄρα ἐσθῆτα καὶ τὰς αἰγίδας τῶν ἀγαμάτων τῆς Ἀθηναίης ἐκ τῶν Διβυσσέων ἐποίησαντο οἱ Ἕλληνες· πλὴν γὰρ ἦ ὅτι σκυτίνη ἢ ἐσθῆς τῶν Διβυσσέων ἐστί, καὶ οἱ θύσανοι οἱ ἐκ τῶν αἰγίδων αὐτῆσι οὐκ ὄφιές εἰσι, ἀλλὰ ἱμάντινοι· τὰ δὲ ἄλλα πάντα κατὰ τῶντὸ ἔσταλται· καὶ δὴ καὶ τὸ οὔνομα κατηγορεῖ, ὅτι ἐκ Λιβύης ἦκει ἢ στολή τῶν Παλλαδίων· αἰγέας γὰρ περιβάλλονται ψιλὰς περὶ τὴν ἐσθῆτα θυσανωτὰς αἱ Λίβυσσαι, κεχριμένας ἐρευθεδάνῳ· ἐκ δὲ τῶν αἰγέων τουτέων αἰγίδας οἱ Ἕλληνες μετωνόμασαν· δοκέει δ' ἐμοί γε καὶ ἡ ὀλολυγῆ ἐν ἱροῖσι ἐνθαῦτα πρῶτον γενέσθαι· κάρτα γὰρ ταύτῃ χρέωνται αἱ Λίβυσσαι, καὶ χρέωνται καλῶς. καὶ τέσσερας ἵππους συζευγνύει παρά Λιβύων οἱ
- 190 Ἕλληνες μεμαθήκασιν. Θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας οἱ νομάδες κατὰπερ οἱ Ἕλληνες, πλὴν Νασαμώνων· οὗτοι δὲ κατημένους θάπτουσι, φυλάσσοντες, ἐπεὰν ἀπίῃ τὴν ψυχὴν, ὅκως μιν κατίσουσι, μηδὲ ὑπτιος ἀποθανέεται. οἰκήματα δὲ σύμπηκτα ἐξ ἀνθερίκων ἐνεργμένων περὶ σχοίνους ἐστί, καὶ ταῦτα περιφορητά· νόμοισι μὲν τοιούτοισι οὗτοι χρέωνται.
- 91 Τὸ δὲ πρὸς ἐσπέρης τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ, Αὐ-

σέων ἔχονται ἀροτήρες ἤδη Λίβνες, καὶ οἰκίας νομίζοντες ἐκτῆσθαι· τοῖσι οὖνομα κέεται Μάξνες· οἱ τὰ ἐπιδεξιά τῶν κεφαλῶν κομόωσι, τὰ δ' ἐπαριστεραὶ κείρουσι· τὸ δὲ σῶμα χρίονται μίλτῳ· φασι δὲ οὔτοι εἶναι τῶν ἐκ Τροίης ἀνδρῶν. ἡ δὲ χώρα αὕτη τε καὶ ἡ λοιπὴ τῆς Λιβύης ἢ πρὸς ἐσπέρην, πολλῶ θηριωδεστέρη τε καὶ δαυτέρη ἐστὶ τῆς τῶν νομάδων χώρας· ἡ μὲν γὰρ δὴ πρὸς τὴν ἠῶ τῆς Λιβύης, τὴν οἱ νομάδες νέμουσι, ἔστι ταπεινὴ τε καὶ ψαμμώδης, μέχρι τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ· ἡ δὲ ἀπὸ τούτου τὸ πρὸς ἐσπέρης, ἡ τῶν ἀροτήρων, ὄρεινὴ τε κάρτα καὶ δασέα καὶ θηριώδης· καὶ γὰρ οἱ ὄφιοι οἱ ὑπερμεγάθεις καὶ οἱ λέοντες κατὰ τούτους εἰσι, καὶ οἱ ἐλέφαντές τε καὶ ἄρκτοι, καὶ ἀσπίδες τε καὶ ὄνοι οἱ τὰ κέρα ἔχοντες· καὶ οἱ κυνοκέφαλοι, καὶ οἱ ἀκέφαλοι οἱ ἐν τοῖσι στήθεσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες, (ὡς δὴ λέγονταί γε ὑπὸ Λιβύων,) καὶ οἱ ἄγριοι ἄνδρες, καὶ γυναῖκες ἄγριαι, καὶ ἄλλα πλήθει πολλὰ θηρία ἀκατάψευστα. Κατὰ τοὺς Νομάδας δὲ ἐστὶ τούτων 192 οὐδὲν, ἀλλ' ἄλλα τοιάδε· πύγαργοι, καὶ ζορκάδες, καὶ βουβάλιες, καὶ ὄνοι, οὐκ οἱ τὰ κέρα ἔχοντες ἀλλὰ ἄλλοι ἄποτοι· οὐ γὰρ δὴ πίνουσι· καὶ ὄρνες, τῶν τὰ κέρα τοῖσι φοίνιξι οἱ πῆχες ποιεῦνται· μέγαθος δὲ τὸ θηρίον τοῦτο κατὰ βουὴν ἐστὶ· καὶ βασσάρια, καὶ ὕαινοι, καὶ ὕστριχες, καὶ κριοὶ ἄγριοι, καὶ δίκτυες, καὶ θῶες, καὶ πάνθηρες, καὶ βόρνες, καὶ κροκόδειλοι ὅσον τε τριπήχες χερσαῖοι, τῆσι σαύρησι ἐμφερέστατοι· καὶ στρουθοὶ κατάγαιοι, καὶ ὄφιοι σμικροὶ κέρας ἐν ἑκαστος ἔχοντες. ταῦτά τε δὴ αὐτόθι ἐστὶ θηρία, καὶ ἄπερ τῇ ἄλλῃ, πλὴν ἐλάφου τε καὶ ὑὸς ἀγρίου· ἔλαφος δὲ καὶ ὕς ἄγριος ἐν Λιβύῃ πάμπαν οὐκ ἔστι. μυῶν δὲ γένεα τριξὰ αὐτόθι ἐστὶ· οἱ μὲν δίποδες καλέονται, οἱ δὲ ζεγέριες· (τὸ δὲ οὖνομα τοῦτό ἐστι μὲν Λιβυκόν, δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν βουνοί·) οἱ δὲ ἐχινέες. εἰσι δὲ καὶ γαλαῖ ἐν τῷ σιλφίῳ γινόμεναι, τῆσι Ταρτησσίησι

ὁμοιόταται. τосαῦτα μὲν νυν θηρία ἢ τῶν Νομάδων Λιβύων γῆ ἔχει, ὅσον ἡμεῖς ἱστορούμενοι ἐπὶ μακρότατον οἰοί τε ἐγενόμεθα ἐξικέσθαι.

- 193 Μαξύων δὲ Λιβύων Ζαύηκες ἔχονται, τοῖσι αἱ
 194 γυναῖκες ἠνιοχεῦσι τὰ ἄρματα ἐς τὸν πόλεμον. Τούτων δὲ Γύζαντες ἔχονται, ἐν τοῖσι μέλι μὲν πολλὸν μέλισσαι κατεργάζονται, πολλῶ δ' ἔτι πλέον λέγεται δημιουργοὺς ἄνδρας ποιεῖν· μιλοῦνται δ' ὧν πάντες οὔτοι, καὶ πιθηκοφαγέουσι· οἱ δὲ σφι ἄφθονοι ὅσοι
 195 ἐν τοῖσι οὔρεσι γίνονται. Κατὰ τούτους δὲ λέγουσι Καρχηδόνιοι κέεσθαι νῆσον τῇ οὔνομα εἶναι Κύραυνιν, μῆκος μὲν διηκοσίων σταδίων πλάτος δὲ στερινῆ, διαβατὸν ἐκ τῆς ἠπείρου, ἐλαιῶν τε μεστήν καὶ ἀμπέλων· λίμνην δὲ ἐν αὐτῇ εἶναι, ἐκ τῆς αἱ παρθένοι τῶν ἐπιχωρίων πτεροῖσι ὀρνίθων κεχρήμενοισι πίσση ἐκ τῆς ἰλύος ψῆγμα ἀναφέρουσι χρυσοῦ. ταῦτα εἰ μὲν ἐστὶ ἀληθῆως οὐκ οἶδα, τὰ δὲ λέγεται γράφω· εἶη δ' ἂν πᾶν ὄκου καὶ ἐν Ζακύνθῳ ἐκ λίμνης καὶ ὕδατος πίσσαν ἀναφερομένην αὐτὸς ἐγὼ ὤρεον. εἰσὶ μὲν καὶ πλευνες αἱ λίμναι αὐτόθι, ἢ δὲ ὧν μεγίστη αὐτέων ἑβδομήκοντα ποδῶν πάντη βάθος δὲ διόργυιός ἐστι· ἐς ταύτην κοντὸν κατιεῖσι ἐπ' ἄκρῳ μυρσίνην προσδήσαντες, καὶ ἔπειτα ἀναφέρουσι τῇ μυρσίνῃ πίσσαν, ὁδμὴν μὲν ἔχουσαν ἀσφάλτου τὰ δ' ἄλλα τῆς Πιερικῆς πίσσης ἀμείνω. ἐσχέουσι δὲ ἐς λάκκον ὀρωρυγμένον ἀγχοῦ τῆς λίμνης· ἐπεὰν δὲ ἀθροίσωσι συχνῆν, οὕτω ἐς τοὺς ἀμφορέας ἐκ τοῦ λάκκου καταχέουσι· ὃ τι δ' ἂν ἐσπέσῃ ἐς τὴν λίμνην, ὑπὸ γῆν ἰὸν ἀναφαίνεται ἐν τῇ θαλάσῃ· ἢ δὲ ἀπέχει ὡς τέσσαρα στάδια ἀπὸ τῆς λίμνης. οὕτω ὧν καὶ τὰ ἀπὸ τῆς νήσου τῆς ἐπὶ Λιβύῃ κειμένης οἰκότα ἐστὶ ἀληθῆρη.

- 196 Λέγουσι δὲ καὶ τάδε Καρχηδόνιοι· εἶναι τῆς Λιβύης χῶρόν τε καὶ ἀνθρώπους ἔξω Ἡρακληῶν στηλέων κατοικημένους, ἐς τοὺς ἐπεὰν ἀπικύονται καὶ ἐξέλονται τὰ φορτία, θέντες αὐτὰ ἐπεξῆς παρὰ τὴν

κυματωγῆν, ἐσβάντες ἐς τὰ πλοῖα τύφειν καπνόν· τοὺς δ' ἐπιχωρίους ἰδομένους τὸν καπνὸν ἰέναι ἐπὶ τὴν θάλασσαν· καὶ ἔπειτα ἀντὶ τῶν φορτίων χρυσὸν τιθέναι, καὶ ἐξαναχωρῆειν πρόσω ἀπὸ τῶν φορτίων· τοὺς δὲ Καρχηδονίους ἐκβάντας σκέπτεσθαι· καὶ ἦν μὲν φαίνηται σφί ἄξιος ὁ χρυσὸς τῶν φορτίων, ἀπελόμενοι ἀπαλλάσσονται, ἦν δὲ μὴ ἄξιος, ἐσβάντες ὀπίσω ἐς τὰ πλοῖα κατέαται· οἱ δὲ προσελθόντες ἄλλον πρὸς ὧν ἔθηκαν χρυσὸν, ἐς οὗ ἂν πείθωσι· ἀδικεῖν δὲ οὐδετέρους· οὔτε γὰρ αὐτοὺς τοῦ χρυσοῦ ἄπτεσθαι πρὶν ἂν σφί ἀπίσῳθῇ τῇ ἀξίῃ τῶν φορτίων, οὔτ' ἐκείνους τῶν φορτίων ἄπτεσθαι πρότερον ἢ αὐτοὶ τὸ χρυσίον λάβωσι.

Οὗτοι μὲν εἰσι τοὺς ἡμεῖς ἔχομεν Λιβύων ὄνο- 197
μάσαι· καὶ τούτων οἱ πολλοὶ βασιλέος τοῦ Μήδων οὔτε τι νῦν οὔτε τότε ἐφρόντιζον οὐδέν· τόσον δὲ ἔτι ἔχω εἰπεῖν περὶ τῆς χώρας ταύτης, ὅτι τέσσερα ἔθνεα νέμεται αὐτὴν καὶ οὐ πλέω τούτων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν· καὶ τὰ μὲν δύο αὐτόχθονα τῶν ἐθνέων, τὰ δὲ δύο οὐ· Δίβνες μὲν καὶ Αἰθίοπες αὐτόχθονες, οἱ μὲν τὰ πρὸς βορέω οἱ δὲ τὰ πρὸς νότον τῆς Λιβύης οἰκέοντες· Φοίνικες δὲ καὶ Ἑλληνες ἐπήλυδες. Δοκέει δέ μοι 198
οὐδ' ἀρετὴν εἶναι τις ἢ Λιβύῃ σπουδαίῃ, ὥστε ἢ Ἀσίῃ ἢ Εὐρώπῃ παραβληθῆναι, πλὴν Κίνυπος μόνυ· τὸ γὰρ δὴ αὐτὸ οὖνομα ἢ γῆ τῷ ποταμῷ ἔχει· αὕτη δὲ ὁμοίῃ τῇ ἀρίστη γεῶν Δήμητρος καρπὸν ἐκφέρειν, οὐδὲ οἴκε οὐδὲν τῇ ἄλλῃ Λιβύῃ· μελάγγαίος τε γὰρ ἐστι, καὶ ἔπυδρος πίδαξι· καὶ οὔτε αὐχμοῦ φροντίζουσα οὐδὲν, οὔτε ὄμβρον πλέω πιούσα δεδή-
ληται· ὕεται γὰρ δὴ ταῦτα τῆς Λιβύης· τῶν δὲ ἐκφορίων τοῦ καρποῦ ταῦτα μέτρα τῇ Βαβυλωνίῃ γῆ κατίσταται. ἀγαθὴ δὲ γῆ καὶ τὴν Εὐεσπερίται νέμονται· ἐπ' ἑκατοστὰ γὰρ, ἐπεὰν αὐτῇ ἑωντῆς ἄριστα ἐνεῖκη, ἐκφέρει· ἢ δὲ ἐν τῇ Κίνυπι, ἐπὶ τριηκόσια. Ἐχει δὲ καὶ ἡ Κυρηναίῃ χώρα, ἐούσα 199
ὑψηλοτάτη ταύτης τῆς Λιβύης τὴν οἱ Νομάδες

νέμονται, τρεῖς ὥρας ἐν ἑωυτῇ ἀξίας θώματος· πρῶτα μὲν γὰρ τὰ παραθαλάσσια τῶν καρπῶν ὄργᾶ ἀμᾶσθαί τε καὶ τρυγᾶσθαι· τούτων δὲ συγκεκομισμένων, τῶν ὑπερθαλασσιδίων χώρων τὰ μέσα ὄργᾶ συγκομίζεσθαι, τὰ βουνούς καλέουσι· συγκεκόμισται τε οὗτος ὁ μέσος καρπὸς καὶ ὁ ἐν τῇ κατυπερτάτῃ τῆς γῆς πεπαίνεται τε καὶ ὄργᾶ· ὥστε ἐκπέποταί τε καὶ καταβέβρωται ὁ πρῶτος καρπὸς, καὶ ὁ τελευταῖος συμπαραγίνεται. οὕτω ἐπ' ὀκτῶ μῆνας Κυρηναῖος ὀπώρη ἐπέχει. ταῦτα μὲν νυν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω.

200 Οἱ δὲ Φερετίμης τιμωροὶ Πέρσαι ἐπεὶ τε ἐκ τῆς Αἰγύπτου σταλέντες ὑπὸ τοῦ Ἀρυνάνδεω ἀπίκατο ἐς τὴν Βάρκην, ἐπολιόρκεον τὴν πόλιν ἐπαγγελλούμενοι ἐκδιδόναι τοὺς αἰτίους τοῦ φόνου τοῦ Ἀρκεσίλεω· τῶν δὲ πᾶν γὰρ ἦν τὸ πλήθος μεταίτιον, οὐκ ἐδέκοντο τοὺς λόγους, ἐνθαῦτα δὴ ἐπολιόρκεον τὴν Βάρκην ἐπὶ μῆνας ἐννέα, ὀρύσσοντές τε ὀρύγματα ὑπόγαια φέροντα ἐς τὸ τεῖχος καὶ προσβολὰς καρτερὰς ποιούμενοι. τὰ μὲν νυν ὀρύγματα ἀνὴρ χαλκεὺς ἀνεῦρε ἐπιχάλκῳ ἀσπίδι, ὧδε ἐπιφρασθεῖς· περιφέρων αὐτὴν ἐντὸς τοῦ τείχεος προσίσχε πρὸς τὸ δάπεδον τῆς πόλιος· τὰ μὲν δὴ ἄλλα ἔσκε κωφὶ πρὸς ἅ προσίσχε, κατὰ δὲ τὰ ὀρυσσόμενα ἤχεσκε ὁ χαλκὸς τῆς ἀσπίδος· ἀντορύσσοντες δ' ἂν ταύτῃ οἱ Βαρκαῖοι ἔκτεινον τῶν Περσέων τοὺς γεωρυχέοντας. τοῦτο μὲν δὴ οὕτω ἐξευρέθη· τὰς δὲ προσβολὰς ἀπεκρούοντο οἱ

201 Βαρκαῖοι. Χρόνον δὲ δὴ πολλὸν τριβομένων, καὶ πιπτόντων ἀμφοτέρων πολλῶν καὶ οὐκ ἦσσαν τῶν Περσέων, Ἄμασις ὁ στρατηγὸς τοῦ πεζοῦ μηχανᾶται τοιάδε· μαθὼν τοὺς Βαρκαῖους, ὡς κατὰ μὲν τὸ ἰσχυρὸν οὐκ αἰρετοὶ εἶεν δόλῳ δὲ αἰρετοὶ, ποιέει τοιάδε· νυκτὸς τάφρον ὀρύξας εὐρέην, ἐπέτεινε ξύλα ἀσθενέα ὑπὲρ αὐτῆς· κατύπερθε δὲ ἐπιπολῆς τῶν ξύλων χοῦν γῆς ἐπεφόρησε, ποιέων τῇ ἄλλῃ γῇ ἰσόπεδον· ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐς λόγους προεκαλέετο τοὺς Βαρκαῖους· οἱ δὲ ἀσπαστῶς ὑπήκουσαν, ἐς ὃ σφί· εἶαδε ὁμολογίῃ

χρήσασθαι· τὴν δὲ ὁμολογίην ἐποιεῦντο τοιήνδε τινα, ἐπὶ τῆς κρυπτῆς τάφρου τάμνοντες ὄρκια· ἔς τ' ἂν ἡ γῆ αὐτῆ οὕτω ἔχῃ, μένειν τὸ ὄρκιον κατὰ χώραν, καὶ Βαρκαίους τε ὑποτελέειν φάναί ἀξίην βασιλείῃ καὶ Πέρσας· μηδὲν ἄλλο νεοχμοῦν κατὰ Βαρκαίους· μετὰ δὲ τὸ ὄρκιον, Βαρκαῖοι μὲν πιστεύσαντες τούτοις αὐτοῖς τε ἐξῆϊσαν ἐκ τοῦ ἄστεος καὶ τῶν πολεμίων ἕων παριέναι ἐς τὸ τεῖχος τὸν βουλόμενον, τὰς πύλας πάσας ἀνοίξαντες· οἱ δὲ Πέρσαι καταρρήξαντες τὴν κρυπτὴν γέφυραν ἔθεον ἔσω ἐς τὸ τεῖχος· κατέρρηξαν δὲ τοῦδε εἴνεκα τὴν ἐποίησαν γέφυραν, ἵνα ἐμπεδορκόειεν ταμόντες τοῖσι Βαρκαίοισι χρόνον μένειν αἰεὶ τὸ ὄρκιον ὅσον ἂν ἡ γῆ μένη κατὰ τὰ τότε εἶχε· καταρρήξασι δὲ οὐκέτι ἔμενε τὸ ὄρκιον κατὰ χώραν.

Τοὺς μὲν νῦν αἰτιωτάτους τῶν Βαρκαίων ἡ Φε-202
ρετίμη, ἐπεὶ τε οἱ ἐκ τῶν Περσέων παρεδόθησαν, ἀνεσκολόπισε κύκλω τοῦ τεύχεος, τῶν δὲ σφι γυναικῶν τοὺς μαζοὺς ἀποταμοῦσα περιέστειξε καὶ τούτοις τὸ τεῖχος· τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν Βαρκαίων λήτην ἐκέλευσε θέσθαι τοὺς Πέρσας, πλὴν ὅσοι αὐτῶν ἦσαν Βαττιάδαι τε καὶ τοῦ φόνου οὐ μεταίτιοι· τούτοις δὲ τὴν πόλιν ἐπέτρεψε ἡ Φερετίμη.

Τοὺς ὧν δὴ λοιποὺς τῶν Βαρκαίων οἱ Πέρσαι 203
ἀνδραποδισάμενοι ἀπήεσαν ὀπίσω· καὶ ἐπεὶ τε ἐπὶ τῇ Κυρηναίων πόλει ἐπέστησαν, οἱ Κυρηναῖοι λόγιόν τι ἀποσιεύμενοι διεξῆκαν αὐτοὺς διὰ τοῦ ἄστεος· διεξιούσης δὲ τῆς στρατιῆς, Βάδρης μὲν ὁ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγὸς ἐκέλευε αἰρέειν τὴν πόλιν, Ἄμασις δὲ ὁ τοῦ πεζοῦ οὐκ ἔα· ἐπὶ Βάρκην γὰρ ἀποσταλῆναι μούνην Ἑλληνίδα πόλιν· ἐς ἣν διεξελθούσι καὶ ἰζομένοισι ἐπὶ Διὸς Λυκαίου ὄχθον μετεμέλησέ σφι οὐ σχοῦσι τὴν Κυρήνην, καὶ ἐπειρώντο τὸ δεύτερον παριέναι ἐς αὐτήν· οἱ δὲ Κυρηναῖοι οὐ περιώρεον· τοῖσι δὲ Πέρσησι, οὐδενὸς μαχομένου, φόβος ἐνέπεσε· ἀποδραμόντες τε ὅσον ἐξήκοντα στάδια, ἰζοντο· ἰδρυνθέντι δὲ τῷ στρατοπέδῳ ταύτῃ

ἦλθε παρὰ Ἀρυνάνδεω ἄγγελος ἀποκαλέων αὐτούς. οἱ δὲ Πέρσαι Κυρηναίων δεηθέντες ἐπόδιά σφι δοῦναι ἔτυχον, λαβόντες δὲ ταῦτα ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Αἴγυπτον· παραλαβόντες δὲ τὸ ἐνθεῦτεν αὐτοὺς Λίβυες, τῆς τε ἐσθῆτος εἵνεκα καὶ τῆς σκευῆς τοὺς ὑπολειπομένους αὐτῶν καὶ ἐπελκομένους ἐφόνευον, ἐς

204 ὃ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπικέατο. Οὗτος ὁ Περσέων στρατὸς τῆς Λιβύης ἐκαστάτω ἐς Εὐεσπερίδας ἦλθε. τοὺς δὲ ἠνδραποδίσαντο τῶν Βαρκαίων, τούτους δὲ ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀνασπάστους ἐποίησαν παρὰ βασιλέα· βασιλεὺς δὲ σφι Δαρείος ἔδωκε τῆς Βακτρίας χώρας κώμην ἐγκατοικῆσαι. οἱ δὲ τῇ κώμῃ ταύτῃ οὔνομα ἔθεντο Βάρκην, ἥπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν οἰκουμένη ἐν τῇ γῇ τῇ Βακτρίῃ.

205 Οὐ μὲν οὐδὲ ἡ Φερετίμη εὖ τὴν ζῴην κατέπλεξε· ὡς γὰρ δὴ τάχιστα ἐκ τῆς Λιβύης τισαμένη τοὺς Βαρκαίους ἀπενόστησε ἐς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέθανε κακῶς· ζῶσα γὰρ εὐλέων ἐξέζεσε· ὡς ἄρα ἀνθρώποισι αἱ λίην ἰσχυραὶ τιμωρίαι πρὸς θεῶν ἐπίφθονοι γίνονται. ἡ μὲν δὴ Φερετίμης τῆς Βάττεω τοιαύτη τε καὶ τοσαύτη τιμωρὴ ἐγένετο ἐς Βαρκαίους.

19

SCHOOL AND COLLEGE TEXT-BOOKS

PUBLISHED BY

HARPER & BROTHERS, FRANKLIN SQUARE, N. Y.

 HARPER & BROTHERS will send either of the following Works by Mail, postage paid (for any distance in the United States under 3000 miles), on receipt of the Money.

Alford's Greek Testament.

The Greek Testament: with a Critically Revised Text; a Digest of various Readings; Marginal References to Verbal and Idiomatic Usage; Prolegomena; and a Critical and Exegetical Commentary. For the Use of Theological Students and Ministers. By HENRY ALFORD, B.D., Minister of Quebec Chapel, London, and late Fellow of Trinity College, Cambridge. Vol. I., containing the Four Gospels, 8vo, Muslin, \$5 00; Sheep extra, \$5 50; Half Calf extra, \$6 00.

Andrews's Latin-English Lexicon,

Founded on the larger German-Latin Lexicon of Dr. WM. FREUND. With Additions and Corrections from the Lexicons of Gesner, Faciolati, Scheller, Georges, &c. Royal 8vo, Sheep extra, \$5 00.

Abercrombie on the Intellectual Powers.

Essay on the Intellectual Powers. Inquiries concerning the Intellectual Powers and the Investigation of Truth. With Questions. By JOHN ABERCROMBIE, M.D., F.R.S. 18mo, Muslin, 45 cents; Half Bound, 50 cents.

Abercrombie on the Moral Feelings.

The Philosophy of the Moral Feelings. With Questions. 18mo, Muslin, 40 cents; Half Bound, 50 cents.

Abercrombie's Miscellaneous Essays.

Consisting of the Harmony of Christian Faith and Christian Character; The Culture and Discipline of the Mind; Think on these Things; The Contest and the Armor; The Messiah as an Example. 18mo, Muslin, 37½ cents.

Alison on Taste.

Essays on the Nature and Principles of Taste. With Corrections and Improvements. By ABRAHAM MILLS. 12mo, Muslin, 75 cents.

Antho'n's Latin Lessons.

Latin Grammar, Part I. Containing the most important Parts of the Grammar of the Latin Language, together with appropriate Exercises in the translating and writing of Latin. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Latin Prose Composition.

Latin Grammar, Part II. An Introduction to Latin Prose Composition, with a complete Course of Exercises, illustrative of all the important Principles of Latin Syntax. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

A Key to Latin Composition

Is published, which may be obtained by Teachers. 12mo, Half Sheep, 50 cents.

Antho'n's Latin Syntax.

Latin Lessons, Part II. Containing Latin Syntax, with Reading Lessons, and Exercises in double translation, on the Basis of Kühner's. 12mo, Sheep extra. (Uniform with "Latin Lessons, Part I.") (*In Press.*)

Antho'n's Zumpt's Latin Grammar.

From the Ninth Edition of the Original, adapted to the use of English Students. By LEONARD SCHMITZ, Ph.D. Corrected and Enlarged, by CHARLES ANTHON, LL.D. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Zumpt's Latin Grammar, Abridged.

12mo, Sheep extra, 50 cents.

Antho'n's Latin Versification.

In a Series of Progressive Exercises, including Specimens of Translation from the English and German Poetry into Latin Verse. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

A Key to Latin Versification

Is published, which may be obtained by Teachers. 12mo, Half Sheep, 50 cents.

Antho'n's Latin Prosody and Metre.

From the best Authorities, Ancient and Modern. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Cæsar.

Cæsar's Commentaries on the Gallie War, and the First Book of the Greek Paraphrase; with English Notes, Critical and Explanatory, Plans of Battles, Sieges, &c., and Historical, Geographical, and Archæological Indexes. Map, Portrait, &c. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Æneid of Virgil.

With English Notes, Critical and Explanatory, a Metrical Clavis, and an Historical, Geographical, and Mythological Index. Portrait and many Illustrations. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Antho'n's Eclogues and Georgics of Virgil.

With English Notes, Critical and Explanatory, and a Metrical Index. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Antho'n's Sallust.

Sallust's Jugurthine War and Conspiracy of Catiline. With an English Commentary, and Geographical and Historical Indexes. New Edition, corrected and enlarged. Portrait. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Horace.

The Works of Horace. With English Notes, Critical and Explanatory. A new Edition, corrected and enlarged, with Excursions relative to the Vines and Vineyards of the Ancients; a Life of Horace, a Biographical Sketch of Mæcenas, a Metrical Clavis, &c. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Antho'n's Cicero.

Cicero's Select Orations. With English Notes, Critical and Explanatory, and Historical, Geographical, and Legal Indexes. An improved Edition. Portrait. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Cicero's Tusculan Disputations.

With English Notes, Critical and Explanatory. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Cicero de Senectute, &c.

The De Senectute, De Amicitia, Paradoxa, and Somnium Scipionis of Cicero, and the Life of Atticus, by Cornelius Nepos. With English Notes, Critical and Explanatory. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Anthon's Cicero de Officiis.

M. T. Ciceronis de Officiis Libri Tres. With Marginal Analysis and an English Commentary. Edited for the Syndics of the University Press, by the Rev. HUBERT ASHTON HOLDEN, M.A., Vice-President of Cheltenham College, late Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge. First American Edition, Corrected and Enlarged, by CHARLES ANTHON, LL.D., Professor of Greek in Columbia College. 12mo, Sheep, 75 cents.

Anthon's Tacitus.

The Germania and Agricola, and also Selections from the Annals of Tacitus. With English Notes, Critical and Explanatory. Revised and Enlarged Edition. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Anthon's Cornelius Nepos.

Cornelii Nepotis Vitæ Imperatorum. With English Notes, &c. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Anthon's Ovid.

Selections from the Metamorphoses of Ovid. With English Notes, Critical and Explanatory. 12mo, Sheep extra. (*In Press.*)

Anthon's Juvenal.

The Satires of Juvenal and Persius. With English Notes, Critical and Explanatory, from the best Commentators. Portrait. 12mo, Sheep extra, 90 cents.

Anthon's Terence.

Terentii Comœdiæ, with English Notes, Metrical Tables, and an Essay on the Scanning of Terence, &c. 12mo, Sheep extra. (*In Press.*)

Anthon's First Greek Lessons,

Containing the most important Parts of the Grammar of the Greek Language, together with appropriate Exercises in the translating and writing of Greek, for the use of Beginners. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Anthon's Greek Composition.

Greek Lessons. Part II. An Introduction to Greek Prose Composition, with a Complete Course of Exercises illustrative of all the important Principles of Greek Syntax. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Anthon's Greek Grammar.

For the use of Schools and Colleges. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Anthon's New Greek Grammar.

From the German of Kühner, Matthiæ, Buttmann, Rost, and Thiersch; to which are appended Remarks on the Pronunciation of the Greek Language, and Chronological Tables explanatory of the same. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Anthon's Greek Prosody and Metre.

For the use of Schools and Colleges; together with the Choral Scanning of the Prometheus Vinctus of Æschylus, and Œdipus Tyrannus of Sophocles, to which are appended Remarks on the Indo-Germanic Analogies. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Anthon's Jacobs's Greek Reader.

A Greek Reader, principally from the German work of Frederic Jacobs. With English Notes, Critical and Explanatory, a Metrical Index to Homer and Anacreon, and a copious Lexicon. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Anthon's Xenophon's Anabasis.

With English Notes, Critical and Explanatory, a Map arranged according to the latest and best Authorities, and a plan of the Battle of Cunaxa. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Anthon's Xenophon's Memorabilia of Socrates.

With English Notes, Critical and Explanatory, the Prolegomena of Kühner, Wiggers's Life of Socrates, &c., &c. Corrected and enlarged. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Anthon's Homer.

The First Six Books of Homer's Iliad, to which are appended English Notes, Critical and Explanatory, a Metrical Index, and Homeric Glossary. New and enlarged Edition. Portrait. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Anthon's Manual of Greek Antiquities.

From the best and most recent Sources. Numerous Illustrations. 12mo, Sheep extra, 88 cents.

Antho'n's Manual of Roman Antiquities.

From the most recent German Works. With a Description of the City of Rome, &c. Numerous Illustrations. 12mo, Sheep extra, 88 cents.

Antho'n's Manual of Greek Literature.

From the earliest authentic Periods to the close of the Byzantine Era. With a Critical History of the Greek Language. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Smith's Dictionary of Antiquities.

A Dictionary of Greek and Roman Antiquities, from the best Authorities, and embodying all the recent Discoveries of the most eminent German Philologists and Jurists. First American Edition, corrected and enlarged, and containing also numerous Articles relative to the Botany, Mineralogy, and Zoology of the Ancients, by CHARLES ANTHON, LL.D. Royal 8vo, Sheep extra, \$4 00.

Smith's Antiquities, Abridged,

By the Authors. 12mo, Half Sheep, 90 cents.

Antho'n's Classical Dictionary.

Containing an Account of the principal Proper Names mentioned in Ancient Authors, and intended to elucidate all the important Points connected with the Geography, History, Biography, Mythology, and Fine Arts of the Greeks and Romans, together with an Account of the Coins, Weights, and Measures of the Ancients, with Tabular Values of the same. Royal 8vo, Sheep extra, \$4 00.

Antho'n's Smith's New Classical Dictionary

Of Greek and Roman Biography, Mythology, and Geography. Numerous Corrections and Additions. Edited by CHARLES ANTHON, LL.D. Royal 8vo, Sheep extra, \$2 50.

Antho'n's Lat.-Eng. and Eng.-Lat. Dictionary.

A Latin-English and English-Latin Dictionary, for the use of Schools. Chiefly from the Lexicons of Freund, Georges, and Kalschmidt. Small 4to, Sheep, \$2 00.

Riddle and Arnold's English-Latin Lexicon,

Founded on the German-Latin Dictionary of Dr. C. E. GEORGES. First American Edition, carefully revised, and containing a copious Dictionary of Proper Names from the best Sources. By CHARLES ANTHON, LL.D. Royal 8vo, Sheep extra, \$3 00.

Antho'n's Ancient and Mediæval Geography.

For the use of Schools and Colleges. 8vo, Muslin, \$1 50; Sheep extra, \$1 75.

Barton's Grammar.

An Outline of the General Principles of Grammar. With a Brief Exposition of the Chief Idiomatic Peculiarities of the English Language. To which Questions have been added. Edited and Enlarged by the Rev. J. GRAEFF BARTON, A.M., Professor of the English Language and Literature in the New York Free Academy. 16mo, Muslin, 38 cents.

Miss Beecher's Physiology and Calisthenics.

First Book of Physiology and Calisthenics. By Miss CATHARINE E. BEECHER. Over 100 Engravings. 16mo, Muslin, 50 cents.

Boyd's Rhetoric.

Elements of Rhetoric and Literary Criticism, with copious Practical Exercises and Examples: including, also, a succinct History of the English Language, and of British and American Literature, from the earliest to the present Times. On the Basis of the recent Works of ALEXANDER REID and R. CUNNELL; with large Additions from other Sources. Compiled and arranged by J. R. BOYD, A.M. 12mo, Half Roan, 50 cents.

Boyd's Eclectic Moral Philosophy:

Prepared for Literary Institutions and General Use. By J. R. BOYD, A.M. 12mo, Muslin, 75 cents.

Butler's Analogy. By Emory and Crooks.

Bishop Butler's Analogy of Religion, Natural and Revealed, to the Constitution and Course of Nature. With an Analysis, left unfinished, by the late ROBERT EMORY, D.D., President of Dickinson College. Completed and Edited, with a Life of Bishop Butler, Notes and Index, by Rev. G. R. CROOKS, D.D. 12mo, Muslin, 75 cents.

Butler's Analogy. By Hobart.

Analysis of Butler's Analogy of Religion, Natural and Revealed, to the Constitution and Course of Nature, with Notes. Also CRAWFORD'S Questions for Examination, revised and Adapted to the use of Schools. By CHARLES E. WEST. 18mo, Muslin, 40 cents.

Buttmann's Greek Grammar.

For the use of High Schools and Universities. Revised and enlarged by his Son, ALEXANDER BUTTMANN. Translated from the 16th German Edition, by EDWARD ROBINSON, D.D., LL.D. 8vo, Sheep extra, \$2 00.

Burke on the Sublime and Beautiful.

A Philosophical Inquiry into the Origin of our Ideas of the Sublime and Beautiful. With an Introductory Discourse concerning Taste. By the Right Hon. EDMUND BURKE. Adapted to the use of Schools, by Professor MILLS. 12mo, Muslin, 75 cents.

Campbell's Philosophy of Rhetoric.

The Philosophy of Rhetoric. By GEORGE CAMPBELL, D.D., F.R.S., Edinburgh, Principal of the Marischal College, Aberdeen. A new Edition, with the Author's last Additions and Corrections. 12mo, Muslin, \$1 25.

Clark's Elements of Algebra.

Elements of Algebra: embracing also the Theory and Application of Logarithms; together with an Appennix, containing Infinite Series, the General Theory of Equations, and the most approved Methods of resolving the higher Equations. By Rev. DAVIS W. CLARK, D.D. 8vo, Sheep extra, \$1 00.

Comte's Philosophy of Mathematics.

Translated from the Cours de Philosophie Positive, by W. M. GILLESPIE, A.M. 8vo, Muslin, \$1 25.

Combe's Principles of Physiology.

The Principles of Physiology applied to the Preservation of Health, and the Improvement of Physical and Mental Education. By ANDREW COMBE. With Questions. Engravings. 18mo, Muslin, 45 cents; Half Sheep, 50 cents.

Crabb's English Synonyms.

English Synonyms explained. With copious Illustrations and Explanations, drawn from the best Writers. By GEORGE CRABB, M.A., Author of the "Technological Dictionary" and the "Universal Historical Dictionary." Tenth Edition from the last Quarto Edition. 8vo, Sheep extra, \$2 00.

Daniell's Philosophy.

Familiar Illustrations of Natural Philosophy. Selected principally from DANIELL'S Chemical Philosophy. By JAMES RENWICK, LL.D., Professor of Natural and Experimental Philosophy and Chemistry in Columbia College, N. Y. 18mo, Muslin, 45 cents.

Docharty's Arithmetic.

A Practical and Commercial Arithmetic: containing Definitions of Terms, and Rules of Operations, with numerous Examples. The whole forming a complete Treatise for the use of Schools and Academies. By GERARDUS BEEKMAN DOCHARTY, LL.D., Professor of Mathematics in the New York Free Academy. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Docharty's Institutes of Algebra.

The Institutes of Algebra. Designed for the use of Schools, Academies, and Colleges. By GERARDUS BEEKMAN DOCHARTY, LL.D. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Docharty's Geometry.

Elements of Plane and Solid Geometry, together with the Elements of Plane and Spherical Trigonometry, and an Article on Inverse Trigonometrical Functions. By GERARDUS BEEKMAN DOCHARTY, LL.D., Professor of Mathematics in the New York Free Academy. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Draper's Physiology.

Human Physiology, Statical and Dynamical; or, The Conditions and Course of the Life of Man: being the Text of the Lectures delivered in the Medical Department of the University. By JOHN W. DRAPER, M.D., LL.D., Professor of Chemistry and Physiology in the University of New York. Illustrated by nearly 300 fine Wood-cuts from Photographs. 8vo, 650 pages, Muslin, \$4 00; Sheep, \$4 25; Half Calf, \$5 00.

Draper's Text-Book on Chemistry.

A Text-Book on Chemistry for the use of Schools and Colleges. By JOHN W. DRAPER, M.D., Professor of Chemistry in the University of New York, Member of the American Philosophical Society, &c. With nearly three hundred Illustrations. New, revised, and enlarged Edition. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Draper's Text-Book on Natural Philosophy.

A Text-Book on Natural Philosophy for the use of Schools and Colleges. Containing the most recent Discoveries and Facts, compiled from the best Authorities. By JOHN W. DRAPER, M.D., Professor of Chemistry in the University of New York, and formerly Professor of Natural Philosophy and Chemistry in Hampden Sidney College, Virginia. With nearly 400 Illustrations. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Duff's Book-Keeping.

The North American Accountant: embracing Single and Double Entry Book-keeping, practically adapted to the Inland and Maritime Commerce of the United States. Exemplifying all Modern Improvements in the Science, with a New and Certain Method of detecting Errors and proving the Ledger. Embracing an Improved Plan of Instruction. Complete in Three Parts. By P. DUFF, Merchant. 8vo, School Edition, Half Sheep, 75 cents; Mercantile Edition, Muslin, \$1 50.

Findlay's Classical Atlas.

A Classical Atlas to illustrate Ancient Geography. Comprised in 25 Maps, showing the various Divisions of the World as known to the Ancients. Composed from the most authentic Sources, with an Index of the Ancient and Modern Names. By ALEXANDER C. FINDLAY, F.R.G.S. 8vo, Half Bound, \$3 25.

Foster's First Principles of Chemistry.

Illustrated by a Series of the most recently Discovered and brilliant Experiments known to the Science. Adapted especially for Classes. 12mo, Sheep extra, 60 cents.

Foster's Chart of the Organic Elements.

For the use of Schools and Academies. Beautifully colored, mounted on Rollers, with Cloth back, \$4 00.

Fowler's English Language.

The English Language in its Elements and Forms. With a History of its Origin and Development, and a full Grammar. Designed for use in Colleges and Schools. By WILLIAM C. FOWLER, late Professor in Amherst College. New and revised Edition. 8vo, Muslin, \$1 50; Sheep extra, \$1 75.

Fowler's English Grammar for Schools.

The English Language in its Elements and Forms. With a History of its Origin and Development. Abridged from the Octavo Edition. Designed for General Use in Schools and Families. By WILLIAM C. FOWLER, late Professor of Rhetoric in Amherst College. 12mo, Sheep, \$1 00.

Fowler's Elementary English Grammar.

An Elementary English Grammar for Common Schools. 16mo, Sheep extra, 50 cents.

Gray's and Adams's Geology.

Elements of Geology. By ALONZO GRAY, A.M., Author of "Elements of Chemistry" and "Elements of Natural Philosophy," and C. B. ADAMS, A.M., Fellow of the American Academy of Arts and Sciences, Professor in Amherst College, and State Geologist of Vermont. Engravings. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Gray's Natural Philosophy.

Elements of Natural Philosophy. Designed as a Text-book for Academies, High Schools, and Colleges. By ALONZO GRAY, A.M., Author of "Elements of Geology." 360 Wood-cuts. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Greek Concordance of the New Testament.

The Englishman's Greek Concordance of the New Testament; being an Attempt at a Verbal Connection between the Greek and the English Texts: including a Concordance to the Proper Names, with Indexes, Greek-English, and English-Greek. .8vo, Muslin, \$3 50; Sheep extra, \$4 00.

Greek-English and English-Greek Lexicon,

For the use of Schools and Academies. By PROF. HENRY DRISLER, of Columbia College, Editor of "Liddell and Scott's Greek Lexicon." Small 4to. Uniform with "Anthon's Latin-English and English-Latin Dictionary." (*In press.*)

Griscom's Animal Mechanism and Physiology.

Animal Mechanism and Physiology: being a plain and familiar Exposition of the Structure and Functions of the Human System. Designed for Families and Schools. By JOHN H. GRISCOM, M.D., Professor of Chemistry in the New York College of Pharmacy, and Lecturer on Animal Mechanism and Physiology. Illustrated by numerous Wood-cuts by Butler. 18mo, Muslin, 45 cents; Half Roan, 50 cents.

Hackley's Algebra.

A Treatise on Algebra. Containing the latest Improvements, by CHARLES W. HACKLEY, S.T.D., Professor of Mathematics and Astronomy in Columbia College, New York. School and College Edition. 8vo, Sheep extra, \$1 50. A School Edition, 8vo, Muslin, \$1 00.

Hackley's Geometry.

Elementary Course of Geometry, for the use of Schools and Colleges. By Professor HACKLEY. 8vo, Sheep extra, 75 cents.

Hale's History of the United States.

History of the United States from their first Settlement as Colonies to the Close of the Administration of Mr. Madison in 1817. By SALMA HALE. 2 vols. 18mo, Muslin, 90 cents.

Sir William Hamilton's Philosophy.

Discussions on Philosophy and Literature, Education and University Reform. Chiefly from the Edinburgh Review. Corrected, vindicated, enlarged, in Notes and Appendices. By SIR WILLIAM HAMILTON, Bart., with an Introductory Essay by ROBERT TURNBULL, D.D. 8vo, Muslin, \$1 50.

Harper's Greek and Latin Texts.

Cheap, accurate, and elegant Editions of the Classics, for the use of Schools and Students, carefully reprinted from the best editions.

Now Ready :

Horace.

Horatius, ex recensione A. J. MACLEANE, A.M. 18mo, Flexible Binding, cents.

Æschylus.

Æschylus, ex novissima recensione F. A. PALEY, A.M. 18mo, Flexible Binding, cents.

In Preparation :

EURIPIDES.

SALLUST.

HERODOTUS.

XENOPHON'S ANABASIS.

THUCYDIDES.

CICERO DE SENECTUTE

VIRGIL.

AND DE AMICITIA.

CÆSAR.

SOPHOCLES.

Harper's School History.

Narrative of the General Course of History, from the Earliest Periods to the Establishment of the American Constitution. Prepared with Questions for the Use of Schools, and illustrated with 150 Maps and Engravings. Square 12mo, Muslin, \$1 25; Sheep, \$1 38.

Harrison's Latin Grammar.

An Exposition of some of the Laws of the Latin Grammar. By GESSNER HARRISON, M.D., Professor of Ancient Languages in the University of Virginia. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Haswell's Engineering.

Engineers' and Mechanics' Pocket-book, containing United States and Foreign Weights and Measures: Tables of Areas and Circumferences of Circles, Circular Segments and Zones of a Circle: Squares and Cubes; Square and Cube Roots; Lengths of Circular and Semi-elliptic Arcs; and Rules of Arithmetic. Mensuration of Surfaces and Solids; the Mechanical Powers; Geometry, Trigonometry, Gravity, Strength of Materials, Water Wheels, Hydraulics, Hydrostatics, Pneumatics, Statics, Dynamics, Gunnery, Heat, Winding Engines, Tonnage, Shot, Shells, &c. Steam and the Steam Engine; Combustion, Water, Gunpowder, Cables and Anchors, Fuel, Air, Guns, &c., &c. Tables of the Weights of Metals, Pipes, &c. Miscellaneous Notes, Dimensions of Steamers, Mills, Motion of Bodies in Fluids, Orthography of Technical Terms, &c., &c. Eighth Edition and Eighteenth Thousand. With Additions. 12mo, Pocket-book form, \$1 25.

Mechanics' Tables.

Containing Areas and Circumferences of Circles, Sides of Equal Squares; Circumferences of Angled Hoops, angled Outside and Inside; cutting of Boiler-Plates, covering of Solids, &c., and Weights of various Metals, &c., &c., &c. Miscellaneous Notes, comprising Dimensions of Materials, Alloys, Paints, Lackers, &c. By C. H. HASWELL. 12mo, Muslin, 50 cents; Morocco tucks, 75 cents.

Mensuration.

For Tuition and Reference, containing Tables of Weights and Measures; Mensuration of Surfaces, Lines, and Solids, and Conic Sections, Centres of Gravity, &c. To which is added, Tables of the Areas of Circular Segments, Sines of a Circle, Circular and Semi-elliptical Arcs, &c., &c., &c. By C. H. HASWELL, Marine Engineer. 12mo, Sheep, 75 cents.

Henry's History of Philosophy.

Epitome of the History of Philosophy: being the Work adopted by the University of France for Instruction in the Colleges and High Schools. Translated from the French, with Additions, and a Continuation of the History from the time of Reid to the present Day, by Rev. C. S. HENRY, D.D., Professor of Philosophy and History in the University of the City of New York. 2 vols. 18mo, Muslin, 90 cents.

Herschel's Natural Philosophy.

A Preliminary Discourse on the Study of Natural Philosophy. By Sir JOHN HERSCHEL, late Fellow of St. John's College, Cambridge. A new Edition. 12mo, Muslin, 60 cents.

Buttmann's Greek Grammar.

For the use of High Schools and Universities. Revised and enlarged by his Son, ALEXANDER BUTTMANN. Translated from the 16th German Edition, by EDWARD ROBINSON, D.D., LL.D. 8vo, Sheep extra, \$2 00.

Burke on the Sublime and Beautiful.

A Philosophical Inquiry into the Origin of our Ideas of the Sublime and Beautiful. With an Introductory Discourse concerning Taste. By the Right Hon. EDMUND BURKE. Adapted to the use of Schools, by Professor MILLS. 12mo, Muslin, 75 cents.

Campbell's Philosophy of Rhetoric.

The Philosophy of Rhetoric. By GEORGE CAMPBELL, D.D., F.R.S., Edinburgh, Principal of the Marischal College, Aberdeen. A new Edition, with the Author's last Additions and Corrections. 12mo, Muslin, \$1 25.

Clark's Elements of Algebra.

Elements of Algebra: embracing also the Theory and Application of Logarithms; together with an Appennix, containing Infinite Series, the General Theory of Equations, and the most approved Methods of resolving the higher Equations. By Rev. DAVIS W. CLARK, D.D. 8vo, Sheep extra, \$1 00.

Comte's Philosophy of Mathematics.

Translated from the Cours de Philosophie Positive, by W. M. GILLESPIE, A.M. 8vo, Muslin, \$1 25.

Combe's Principles of Physiology.

The Principles of Physiology applied to the Preservation of Health, and the Improvement of Physical and Mental Education. By ANDREW COMBE. With Questions. Engravings. 18mo, Muslin, 45 cents; Half Sheep, 50 cents.

Crabb's English Synonyms.

English Synonyms explained. With copious Illustrations and Explanations, drawn from the best Writers. By GEORGE CRABB, M.A., Author of the "Technological Dictionary" and the "Universal Historical Dictionary." Tenth Edition from the last Quarto Edition. 8vo, Sheep extra, \$2 00.

Daniell's Philosophy.

Familiar Illustrations of Natural Philosophy. Selected principally from DANIELL'S Chemical Philosophy. By JAMES RENWICK, LL.D., Professor of Natural and Experimental Philosophy and Chemistry in Columbia College, N. Y. 18mo, Muslin, 45 cents.

Docharty's Arithmetic.

A Practical and Commercial Arithmetic: containing Definitions of Terms, and Rules of Operations, with numerous Examples. The whole forming a complete Treatise for the use of Schools and Academies. By GERARDUS BEEKMAN DOCHARTY, LL.D., Professor of Mathematics in the New York Free Academy. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Docharty's Institutes of Algebra.

The Institutes of Algebra. Designed for the use of Schools, Academies, and Colleges. By GERARDUS BEEKMAN DOCHARTY, LL.D. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Docharty's Geometry.

Elements of Plane and Solid Geometry, together with the Elements of Plane and Spherical Trigonometry, and an Article on Inverse Trigonometrical Functions. By GERARDUS BEEKMAN DOCHARTY, LL.D., Professor of Mathematics in the New York Free Academy. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Draper's Physiology.

Human Physiology, Statical and Dynamical; or, The Conditions and Course of the Life of Man: being the Text of the Lectures delivered in the Medical Department of the University. By JOHN W. DRAPER, M.D., LL.D., Professor of Chemistry and Physiology in the University of New York. Illustrated by nearly 300 fine Wood-cuts from Photographs. 8vo, 650 pages, Muslin, \$4 00; Sheep, \$4 25; Half Calf, \$5 00.

Draper's Text-Book on Chemistry.

A Text-Book on Chemistry for the use of Schools and Colleges. By JOHN W. DRAPER, M.D., Professor of Chemistry in the University of New York, Member of the American Philosophical Society, &c. With nearly three hundred Illustrations. New, revised, and enlarged Edition. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Draper's Text-Book on Natural Philosophy.

A Text-Book on Natural Philosophy for the use of Schools and Colleges. Containing the most recent Discoveries and Facts, compiled from the best Authorities. By JOHN W. DRAPER, M.D., Professor of Chemistry in the University of New York, and formerly Professor of Natural Philosophy and Chemistry in Hampden Sidney College, Virginia. With nearly 400 Illustrations. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Cicero de Officiis.

M. T. Ciceronis de Officiis Libri Tres. With Marginal Analysis and an English Commentary. Edited for the Syndics of the University Press, by the Rev. HUBERT ASHTON HOLDEN, M.A., Vice-President of Cheltenham College, late Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge. First American Edition, Corrected and Enlarged, by CHARLES ANTHON, LL.D., Professor of Greek in Columbia College. 12mo, Sheep, 75 cents.

Antho'n's Tacitus.

The Germania and Agricola, and also Selections from the Annals of Tacitus. With English Notes, Critical and Explanatory. Revised and Enlarged Edition. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Cornelius Nepos.

Cornelii Nepotis Vitæ Imperatorum. With English Notes, &c. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Ovid.

Selections from the Metamorphoses of Ovid. With English Notes, Critical and Explanatory. 12mo, Sheep extra. (*In Press.*)

Antho'n's Juvenal.

The Satires of Juvenal and Persius. With English Notes, Critical and Explanatory, from the best Commentators. Portrait. 12mo, Sheep extra, 90 cents.

Antho'n's Terence.

Terentii Comœdiæ, with English Notes, Metrical Tables, and an Essay on the Scanning of Terence, &c. 12mo, Sheep extra. (*In Press.*)

Antho'n's First Greek Lessons,

Containing the most important Parts of the Grammar of the Greek Language, together with appropriate Exercises in the translating and writing of Greek, for the use of Beginners. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Greek Composition.

Greek Lessons. Part II. An Introduction to Greek Prose Composition, with a Complete Course of Exercises illustrative of all the important Principles of Greek Syntax. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Greek Grammar.

For the use of Schools and Colleges. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's New Greek Grammar.

From the German of Kühner, Matthiæ, Buttmann, Rost, and Thiersch; to which are appended Remarks on the Pronunciation of the Greek Language, and Chronological Tables explanatory of the same. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Greek Prosody and Metre.

For the use of Schools and Colleges; together with the Choral Scanning of the Prometheus Vincetus of Æschylus, and Œdipus Tyrannus of Sophocles, to which are appended Remarks on the Indo-Germanic Analogies. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Jacobs's Greek Reader.

A Greek Reader, principally from the German work of Frederic Jacobs. With English Notes, Critical and Explanatory, a Metrical Index to Homer and Anacreon, and a copious Lexicon. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Xenophon's Anabasis.

With English Notes, Critical and Explanatory, a Map arranged according to the latest and best Authorities, and a plan of the Battle of Cunaxa. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Antho'n's Xenophon's Memorabilia of Socrates.

With English Notes, Critical and Explanatory, the Prolegomena of Kühner, Wiggers's Life of Socrates, &c., &c. Corrected and enlarged. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Homer.

The First Six Books of Homer's Iliad, to which are appended English Notes, Critical and Explanatory, a Metrical Index, and Homeric Glossary. New and enlarged Edition. Portrait. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Antho'n's Manual of Greek Antiquities.

From the best and most recent Sources. Numerous Illustrations. 12mo, Sheep extra, 88 cents.

Antho'n's Manual of Roman Antiquities.

From the most recent German Works. With a Description of the City of Rome, &c. Numerous Illustrations. 12mo, Sheep extra, 88 cents.

Antho'n's Manual of Greek Literature.

From the earliest authentic Periods to the close of the Byzantine Era. With a Critical History of the Greek Language. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Smith's Dictionary of Antiquities.

A Dictionary of Greek and Roman Antiquities, from the best Authorities, and embodying all the recent Discoveries of the most eminent German Philologists and Jurists. First American Edition, corrected and enlarged, and containing also numerous Articles relative to the Botany, Mineralogy, and Zoology of the Ancients, by CHARLES ANTHON, LL.D. Royal 8vo, Sheep extra, \$4 00.

Smith's Antiquities, Abridged,

By the Authors. 12mo, Half Sheep, 90 cents.

Antho'n's Classical Dictionary.

Containing an Account of the principal Proper Names mentioned in Ancient Authors, and intended to elucidate all the important Points connected with the Geography, History, Biography, Mythology, and Fine Arts of the Greeks and Romans, together with an Account of the Coins, Weights, and Measures of the Ancients, with Tabular Values of the same. Royal 8vo, Sheep extra, \$4 00.

Antho'n's Smith's New Classical Dictionary

Of Greek and Roman Biography, Mythology, and Geography. Numerous Corrections and Additions. Edited by CHARLES ANTHON, LL.D. Royal 8vo, Sheep extra, \$2 50.

Antho'n's Lat.-Eng. and Eng.-Lat. Dictionary.

A Latin-English and English-Latin Dictionary, for the use of Schools. Chiefly from the Lexicons of Freund, Georges, and Kalschmidt. Small 4to, Sheep, \$2 00.

Riddle and Arnold's English-Latin Lexicon,

Founded on the German-Latin Dictionary of Dr. C. E. GEORGES. First American Edition, carefully revised, and containing a copious Dictionary of Proper Names from the best Sources. By CHARLES ANTHON, LL.D. Royal 8vo, Sheep extra, \$3 00.

Antho'n's Ancient and Mediaeval Geography.

For the use of Schools and Colleges. 8vo, Muslin, \$1 50; Sheep extra, \$1 75.

Barton's Grammar.

An Outline of the General Principles of Grammar. With a Brief Exposition of the Chief Idiomatic Peculiarities of the English Language. To which Questions have been added. Edited and Enlarged by the Rev. J. GRAEFF BARTON, A.M., Professor of the English Language and Literature in the New York Free Academy. 16mo, Muslin, 38 cents.

Miss Beecher's Physiology and Calisthenics.

First Book of Physiology and Calisthenics. By Miss CATHARINE E. BEECHER. Over 100 Engravings. 16mo, Muslin, 50 cents.

Boyd's Rhetoric.

Elements of Rhetoric and Literary Criticism, with copious Practical Exercises and Examples: including, also, a succinct History of the English Language, and of British and American Literature, from the earliest to the present Times. On the Basis of the recent Works of ALEXANDER REID and R. CUNNELL; with large Additions from other Sources. Compiled and arranged by J. R. BOYD, A.M. 12mo, Half Roan, 50 cents.

Boyd's Eclectic Moral Philosophy:

Prepared for Literary Institutions and General Use. By J. R. BOYD, A.M. 12mo, Muslin, 75 cents.

Butler's Analogy. By Emory and Crooks.

Bishop Butler's Analogy of Religion, Natural and Revealed, to the Constitution and Course of Nature. With an Analysis, left unfinished, by the late ROBERT EMORY, D.D., President of Dickinson College. Completed and Edited, with a Life of Bishop Butler, Notes and Index, by Rev. G. R. CROOKS, D.D. 12mo, Muslin, 75 cents.

Butler's Analogy. By Hobart.

Analysis of Butler's Analogy of Religion, Natural and Revealed, to the Constitution and Course of Nature, with Notes. Also CRAWFORD'S Questions for Examination, revised and Adapted to the use of Schools. By CHARLES E. WEST. 18mo, Muslin, 40 cents.

Buttmann's Greek Grammar.

For the use of High Schools and Universities. Revised and enlarged by his Son, ALEXANDER BUTTMANN. Translated from the 18th German Edition, by EDWARD ROBINSON, D.D., LL.D. 8vo, Sheep extra, \$2 00.

Burke on the Sublime and Beautiful.

A Philosophical Inquiry into the Origin of our Ideas of the Sublime and Beautiful. With an Introductory Discourse concerning Taste. By the Right Hon. EDMUND BURKE. Adapted to the use of Schools, by Professor MILLS. 12mo, Muslin, 75 cents.

Campbell's Philosophy of Rhetoric.

The Philosophy of Rhetoric. By GEORGE CAMPBELL, D.D., F.R.S., Edinburgh, Principal of the Marischal College, Aberdeen. A new Edition, with the Author's last Additions and Corrections. 12mo, Muslin, \$1 25.

Clark's Elements of Algebra.

Elements of Algebra: embracing also the Theory and Application of Logarithms; together with an Appennix, containing Infinite Series, the General Theory of Equations, and the most approved Methods of resolving the higher Equations. By Rev. DAVIS W. CLARK, D.D. 8vo, Sheep extra, \$1 00.

Comte's Philosophy of Mathematics.

Translated from the Cours de Philosophie Positive, by W. M. GILLESPIE, A.M. 8vo, Muslin, \$1 25.

Combe's Principles of Physiology.

The Principles of Physiology applied to the Preservation of Health, and the Improvement of Physical and Mental Education. By ANDREW COMBE. With Questions. Engravings. 18mo, Muslin, 45 cents; Half Sheep, 50 cents.

Crabb's English Synonyms.

English Synonyms explained. With copious Illustrations and Explanations, drawn from the best Writers. By GEORGE CRABB, M.A., Author of the "Technological Dictionary" and the "Universal Historical Dictionary." Tenth Edition from the last Quarto Edition. 8vo, Sheep extra, \$2 00.

Daniell's Philosophy.

Familiar Illustrations of Natural Philosophy. Selected principally from DANIELL'S Chemical Philosophy. By JAMES RENWICK, LL.D., Professor of Natural and Experimental Philosophy and Chemistry in Columbia College, N. Y. 18mo, Muslin, 45 cents.

Docharty's Arithmetic.

A Practical and Commercial Arithmetic: containing Definitions of Terms, and Rules of Operations, with numerous Examples. The whole forming a complete Treatise for the use of Schools and Academies. By GERARDUS BEEKMAN DOCHARTY, LL.D., Professor of Mathematics in the New York Free Academy. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Docharty's Institutes of Algebra.

The Institutes of Algebra. Designed for the use of Schools, Academies, and Colleges. By GERARDUS BEEKMAN DOCHARTY, LL.D. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Docharty's Geometry.

Elements of Plane and Solid Geometry, together with the Elements of Plane and Spherical Trigonometry, and an Article on Inverse Trigonometrical Functions. By GERARDUS BEEKMAN DOCHARTY, LL.D., Professor of Mathematics in the New York Free Academy. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Draper's Physiology.

Human Physiology, Statical and Dynamical; or, The Conditions and Course of the Life of Man: being the Text of the Lectures delivered in the Medical Department of the University. By JOHN W. DRAPER, M.D., LL.D., Professor of Chemistry and Physiology in the University of New York. Illustrated by nearly 300 fine Wood-cuts from Photographs. 8vo, 650 pages, Muslin, \$4 00; Sheep, \$4 25; Half Calf, \$5 00.

Draper's Text-Book on Chemistry.

A Text-Book on Chemistry for the use of Schools and Colleges. By JOHN W. DRAPER, M.D., Professor of Chemistry in the University of New York, Member of the American Philosophical Society, &c. With nearly three hundred Illustrations. New, revised, and enlarged Edition. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Draper's Text-Book on Natural Philosophy.

A Text-Book on Natural Philosophy for the use of Schools and Colleges. Containing the most recent Discoveries and Facts, compiled from the best Authorities. By JOHN W. DRAPER, M.D., Professor of Chemistry in the University of New York, and formerly Professor of Natural Philosophy and Chemistry in Hampden Sidney College, Virginia. With nearly 400 Illustrations. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Duff's Book-Keeping.

The North American Accountant: embracing Single and Double Entry Book-keeping, practically adapted to the Inland and Maritime Commerce of the United States. Exemplifying all Modern Improvements in the Science, with a New and Certain Method of detecting Errors and proving the Ledger. Embracing an Improved Plan of Instruction. Complete in Three Parts. By P. DUFF, Merchant. 8vo, School Edition, Half Sheep, 75 cents; Mercantile Edition, Muslin, \$1 50.

Findlay's Classical Atlas.

A Classical Atlas to illustrate Ancient Geography. Comprised in 25 Maps, showing the various Divisions of the World as known to the Ancients. Composed from the most authentic Sources, with an Index of the Ancient and Modern Names. By ALEXANDER C. FINDLAY, F.R.G.S. 8vo, Half Bound, \$3 25.

Foster's First Principles of Chemistry.

Illustrated by a Series of the most recently Discovered and brilliant Experiments known to the Science. Adapted especially for Classes. 12mo, Sheep extra, 60 cents.

Foster's Chart of the Organic Elements.

For the use of Schools and Academies. Beautifully colored, mounted on Rollers, with Cloth back, \$4 00.

Fowler's English Language.

The English Language in its Elements and Forms. With a History of its Origin and Development, and a full Grammar. Designed for use in Colleges and Schools. By WILLIAM C. FOWLER, late Professor in Amherst College. New and revised Edition. 8vo, Muslin, \$1 50; Sheep extra, \$1 75.

Fowler's English Grammar for Schools.

The English Language in its Elements and Forms. With a History of its Origin and Development. Abridged from the Octave Edition. Designed for General Use in Schools and Families. By WILLIAM C. FOWLER, late Professor of Rhetoric in Amherst College. 12mo, Sheep, \$1 00.

Fowler's Elementary English Grammar.

An Elementary English Grammar for Common Schools. 16mo, Sheep extra, 50 cents.

Gray's and Adams's Geology.

Elements of Geology. By ALONZO GRAY, A.M., Author of "Elements of Chemistry" and "Elements of Natural Philosophy," and C. B. ADAMS, A.M., Fellow of the American Academy of Arts and Sciences, Professor in Amherst College, and State Geologist of Vermont. Engravings. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Gray's Natural Philosophy.

Elements of Natural Philosophy. Designed as a Text-book for Academies, High Schools, and Colleges. By ALONZO GRAY, A.M., Author of "Elements of Geology." 360 Wood-cuts. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Greek Concordance of the New Testament.

The Englishman's Greek Concordance of the New Testament; being an Attempt at a Verbal Connection between the Greek and the English Texts: including a Concordance to the Proper Names, with Indexes, Greek-English, and English-Greek. 8vo, Muslin, \$3 50; Sheep extra, \$4 00.

Greek-English and English-Greek Lexicon,

For the use of Schools and Academies. By PROF. HENRY DRISLEE, of Columbia College, Editor of "Liddell and Scott's Greek Lexicon." Small 4to. Uniform with "Anthon's Latin-English and English-Latin Dictionary." (*In press.*)

Griscom's Animal Mechanism and Physiology.

Animal Mechanism and Physiology: being a plain and familiar Exposition of the Structure and Functions of the Human System. Designed for Families and Schools. By JOHN H. GRISCOM, M.D., Professor of Chemistry in the New York College of Pharmacy, and Lecturer on Animal Mechanism and Physiology. Illustrated by numerous Wood-cuts by Butler. 18mo, Muslin, 45 cents; Half Roan, 50 cents.

Hackley's Algebra.

A Treatise on Algebra. Containing the latest Improvements, by CHARLES W. HACKLEY, S.T.D., Professor of Mathematics and Astronomy in Columbia College, New York. School and College Edition. 8vo, Sheep extra, \$1 50. A School Edition, 8vo, Muslin, \$1 00.

Hackley's Geometry.

Elementary Course of Geometry, for the use of Schools and Colleges. By Professor HACKLEY. 8vo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Manual of Roman Antiquities.

From the most recent German Works. With a Description of the City of Rome, &c. Numerous Illustrations. 12mo, Sheep extra, 88 cents.

Antho'n's Manual of Greek Literature.

From the earliest authentic Periods to the close of the Byzantine Era. With a Critical History of the Greek Language. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Smith's Dictionary of Antiquities.

A Dictionary of Greek and Roman Antiquities, from the best Authorities, and embodying all the recent Discoveries of the most eminent German Philologists and Jurists. First American Edition, corrected and enlarged, and containing also numerous Articles relative to the Botany, Mineralogy, and Zoology of the Ancients, by CHARLES ANTHON, LL.D. Royal 8vo, Sheep extra, \$4 00.

Smith's Antiquities, Abridged,

By the Authors. 12mo, Half Sheep, 90 cents.

Antho'n's Classical Dictionary.

Containing an Account of the principal Proper Names mentioned in Ancient Authors, and intended to elucidate all the important Points connected with the Geography, History, Biography, Mythology, and Fine Arts of the Greeks and Romans, together with an Account of the Coins, Weights, and Measures of the Ancients, with Tabular Values of the same. Royal 8vo, Sheep extra, \$4 00.

Antho'n's Smith's New Classical Dictionary

Of Greek and Roman Biography, Mythology, and Geography. Numerous Corrections and Additions. Edited by CHARLES ANTHON, LL.D. Royal 8vo, Sheep extra, \$2 50.

Antho'n's Lat.-Eng. and Eng.-Lat. Dictionary.

A Latin-English and English-Latin Dictionary, for the use of Schools. Chiefly from the Lexicons of Freund, Georges, and Kalschmidt. Small 4to, Sheep, \$2 00.

Riddle and Arnold's English-Latin Lexicon,

Founded on the German-Latin Dictionary of Dr. C. E. GEORGES. First American Edition, carefully revised, and containing a copious Dictionary of Proper Names from the best Sources. By CHARLES ANTHON, LL.D. Royal 8vo, Sheep extra, \$3 00.

Antho'n's Ancient and Mediaeval Geography.

For the use of Schools and Colleges. 8vo, Muslin, \$1 50; Sheep extra, \$1 75.

Barton's Grammar.

An Outline of the General Principles of Grammar. With a Brief Exposition of the Chief Idiomatic Peculiarities of the English Language. To which Questions have been added. Edited and Enlarged by the Rev. J. GRAEFF BARTON, A.M., Professor of the English Language and Literature in the New York Free Academy. 16mo, Muslin, 38 cents.

Miss Beecher's Physiology and Calisthenics.

First Book of Physiology and Calisthenics. By Miss CATHARINE E. BEECHER. Over 100 Engravings. 16mo, Muslin, 50 cents.

Boyd's Rhetoric.

Elements of Rhetoric and Literary Criticism, with copious Practical Exercises and Examples: including, also, a succinct History of the English Language, and of British and American Literature, from the earliest to the present Times. On the Basis of the recent Works of ALEXANDER REID and R. CUNNELL; with large Additions from other Sources. Compiled and arranged by J. R. BOYD, A.M. 12mo, Half Roan, 50 cents.

Boyd's Eclectic Moral Philosophy:

Prepared for Literary Institutions and General Use. By J. R. BOYD, A.M. 12mo, Muslin, 75 cents.

Butler's Analogy. By Emory and Crooks.

Bishop Butler's Analogy of Religion, Natural and Revealed, to the Constitution and Course of Nature. With an Analysis, left unfinished, by the late ROBERT EMORY, D.D., President of Dickinson College. Completed and Edited, with a Life of Bishop Butler, Notes and Index, by Rev. G. R. CROOKS, D.D. 12mo, Muslin, 75 cents.

Butler's Analogy. By Hobart.

Analysis of Butler's Analogy of Religion, Natural and Revealed, to the Constitution and Course of Nature, with Notes. Also CRAUFORD'S Questions for Examination, revised and Adapted to the use of Schools. By CHARLES E. WEST. 18mo, Muslin, 40 cents.

Buttmann's Greek Grammar.

For the use of High Schools and Universities. Revised and enlarged by his Son, ALEXANDER BUTTMANN. Translated from the 16th German Edition, by EDWARD ROBINSON, D.D., LL.D. 8vo, Sheep extra, \$2 00.

Burke on the Sublime and Beautiful.

A Philosophical Inquiry into the Origin of our Ideas of the Sublime and Beautiful. With an Introductory Discourse concerning Taste. By the Right Hon. EDMUND BURKE. Adapted to the use of Schools, by Professor MILLS. 12mo, Muslin, 75 cents.

Campbell's Philosophy of Rhetoric.

The Philosophy of Rhetoric. By GEORGE CAMPBELL, D.D., F.R.S., Edinburgh, Principal of the Marischal College, Aberdeen. A new Edition, with the Author's last Additions and Corrections. 12mo, Muslin, \$1 25.

Clark's Elements of Algebra.

Elements of Algebra: embracing also the Theory and Application of Logarithms; together with an Appennix, containing Infinite Series, the General Theory of Equations, and the most approved Methods of resolving the higher Equations. By Rev. DAVIS W. CLARK, D.D. 8vo, Sheep extra, \$1 00.

Comte's Philosophy of Mathematics.

Translated from the Cours de Philosophie Positive, by W. M. GILLESPIE, A.M. 8vo, Muslin, \$1 25.

Combe's Principles of Physiology.

The Principles of Physiology applied to the Preservation of Health, and the Improvement of Physical and Mental Education. By ANDREW COMBE. With Questions. Engravings. 18mo, Muslin, 45 cents; Half Sheep, 50 cents.

Crabb's English Synonyms.

English Synonyms explained. With copious Illustrations and Explanations, drawn from the best Writers. By GEORGE CRABB, M.A., Author of the "Technological Dictionary" and the "Universal Historical Dictionary." Tenth Edition from the last Quarto Edition. 8vo, Sheep extra, \$2 00.

Daniell's Philosophy.

Familiar Illustrations of Natural Philosophy. Selected principally from DANIELL'S Chemical Philosophy. By JAMES RENWICK, LL.D., Professor of Natural and Experimental Philosophy and Chemistry in Columbia College, N. Y. 18mo, Muslin, 45 cents.

Docharty's Arithmetic.

A Practical and Commercial Arithmetic: containing Definitions of Terms, and Rules of Operations, with numerous Examples. The whole forming a complete Treatise for the use of Schools and Academies. By GERARDUS BEEKMAN DOCHARTY, LL.D., Professor of Mathematics in the New York Free Academy. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Docharty's Institutes of Algebra.

The Institutes of Algebra. Designed for the use of Schools, Academies, and Colleges. By GERARDUS BEEKMAN DOCHARTY, LL.D. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Docharty's Geometry.

Elements of Plane and Solid Geometry, together with the Elements of Plane and Spherical Trigonometry, and an Article on Inverse Trigonometrical Functions. By GERARDUS BEEKMAN DOCHARTY, LL.D., Professor of Mathematics in the New York Free Academy. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Draper's Physiology.

Human Physiology, Statical and Dynamical; or, The Conditions and Course of the Life of Man: being the Text of the Lectures delivered in the Medical Department of the University. By JOHN W. DRAPER, M.D., LL.D., Professor of Chemistry and Physiology in the University of New York. Illustrated by nearly 300 fine Wood-cuts from Photographs. 8vo, 650 pages, Muslin, \$4 00; Sheep, \$4 25; Half Calf, \$5 00.

Draper's Text-Book on Chemistry.

A Text-Book on Chemistry for the use of Schools and Colleges. By JOHN W. DRAPER, M.D., Professor of Chemistry in the University of New York, Member of the American Philosophical Society, &c. With nearly three hundred Illustrations. New, revised, and enlarged Edition. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Draper's Text-Book on Natural Philosophy.

A Text-Book on Natural Philosophy for the use of Schools and Colleges. Containing the most recent Discoveries and Facts, compiled from the best Authorities. By JOHN W. DRAPER, M.D., Professor of Chemistry in the University of New York, and formerly Professor of Natural Philosophy and Chemistry in Hampden Sidney College, Virginia. With nearly 400 Illustrations. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Duff's Book-Keeping.

The North American Accountant: embracing Single and Double Entry Book-keeping, practically adapted to the Inland and Maritime Commerce of the United States. Exemplifying all Modern Improvements in the Science, with a New and Certain Method of detecting Errors and proving the Ledger. Embracing an Improved Plan of Instruction. Complete in Three Parts. By P. DUFF, Merchant. 8vo, School Edition, Half Sheep, 75 cents; Mercantile Edition, Muslin, \$1 50.

Findlay's Classical Atlas.

A Classical Atlas to illustrate Ancient Geography. Comprised in 25 Maps, showing the various Divisions of the World as known to the Ancients. Composed from the most authentic Sources, with an Index of the Ancient and Modern Names. By ALEXANDER C. FINDLAY, F.R.G.S. 8vo, Half Bound, \$3 25.

Foster's First Principles of Chemistry.

Illustrated by a Series of the most recently Discovered and brilliant Experiments known to the Science. Adapted especially for Classes. 12mo, Sheep extra, 60 cents.

Foster's Chart of the Organic Elements.

For the use of Schools and Academies. Beautifully colored, mounted on Rollers, with Cloth back, \$4 00.

Fowler's English Language.

The English Language in its Elements and Forms. With a History of its Origin and Development, and a full Grammar. Designed for use in Colleges and Schools. By WILLIAM C. FOWLER, late Professor in Amherst College. New and revised Edition. 8vo, Muslin, \$1 50; Sheep extra, \$1 75.

Fowler's English Grammar for Schools.

The English Language in its Elements and Forms. With a History of its Origin and Development. Abridged from the Octavo Edition. Designed for General Use in Schools and Families. By WILLIAM C. FOWLER, late Professor of Rhetoric in Amherst College. 12mo, Sheep, \$1 00.

Fowler's Elementary English Grammar.

An Elementary English Grammar for Common Schools. 16mo, Sheep extra, 50 cents.

Gray's and Adams's Geology.

Elements of Geology. By ALONZO GRAY, A.M., Author of "Elements of Chemistry" and "Elements of Natural Philosophy," and C. B. ADAMS, A.M., Fellow of the American Academy of Arts and Sciences, Professor in Amherst College, and State Geologist of Vermont. Engravings. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Gray's Natural Philosophy.

Elements of Natural Philosophy. Designed as a Text-book for Academies, High Schools, and Colleges. By ALONZO GRAY, A.M., Author of "Elements of Geology." 360 Wood-cuts. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Greek Concordance of the New Testament.

The Englishman's Greek Concordance of the New Testament; being an Attempt at a Verbal Connection between the Greek and the English Texts: including a Concordance to the Proper Names, with Indexes, Greek-English, and English-Greek. .8vo, Muslin, \$3 50; Sheep extra, \$4 00.

Greek-English and English-Greek Lexicon,

For the use of Schools and Academies. By PROF. HENRY DRISLER, of Columbia College, Editor of "Liddell and Scott's Greek Lexicon." Small 4to. Uniform with "Anthon's Latin-English and English-Latin Dictionary." (*In press.*)

Griscom's Animal Mechanism and Physiology.

Animal Mechanism and Physiology: being a plain and familiar Exposition of the Structure and Functions of the Human System. Designed for Families and Schools. By JOHN H. GRISCOM, M.D., Professor of Chemistry in the New York College of Pharmacy, and Lecturer on Animal Mechanism and Physiology. Illustrated by numerous Wood-cuts by Butler. 18mo, Muslin, 45 cents; Half Roan, 50 cents.

Hackley's Algebra.

A Treatise on Algebra. Containing the latest Improvements, by CHARLES W. HACKLEY, S.T.D., Professor of Mathematics and Astronomy in Columbia College, New York. School and College Edition. 8vo, Sheep extra, \$1 50. A School Edition, 8vo, Muslin, \$1 00.

Hackley's Geometry.

Elementary Course of Geometry, for the use of Schools and Colleges. By Professor HACKLEY. 8vo, Sheep extra, 75 cents.

Hale's History of the United States.

History of the United States from their first Settlement as Colonies to the Close of the Administration of Mr. Madison in 1817. By SALMA HALE. 2 vols. 18mo, Muslin, 90 cents.

Sir William Hamilton's Philosophy.

Discussions on Philosophy and Literature, Education and University Reform. Chiefly from the Edinburgh Review. Corrected, vindicated, enlarged, in Notes and Appendices. By SIR WILLIAM HAMILTON, Bart., with an Introductory Essay by ROBERT TURNBULL, D.D. 8vo, Muslin, \$1 50.

Harper's Greek and Latin Texts.

Cheap, accurate, and elegant Editions of the Classics, for the use of Schools and Students, carefully reprinted from the best editions.

Now Ready :

Horace.

Horatius, ex recensione A. J. MACLEANE, A.M. 18mo, Flexible Binding, cents.

Æschylus.

Æschylus, ex novissima recensione F. A. PALEY, A.M. 16mo, Flexible Binding, cents.

In Preparation :

EURIPIDES.

SALLUST.

HERODOTUS.

XENOPHON'S ANABASIS.

THUCYDIDES.

CICERO DE SENECTUTE

VIRGIL.

AND DE AMICITIA.

CÆSAR.

SOPHOLES.

Harper's School History.

Narrative of the General Course of History, from the Earliest Periods to the Establishment of the American Constitution. Prepared with Questions for the Use of Schools, and illustrated with 150 Maps and Engravings. Square 12mo, Muslin, \$1 25; Sheep, \$1 33.

Harrison's Latin Grammar.

An Exposition of some of the Laws of the Latin Grammar. By GESSNER HARRISON, M.D., Professor of Ancient Languages in the University of Virginia. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Haswell's Engineering.

Engineers' and Mechanics' Pocket-book, containing United States and Foreign Weights and Measures: Tables of Areas and Circumferences of Circles, Circular Segments and Zones of a Circle: Squares and Cubes; Square and Cube Roots; Lengths of Circular and Semi-elliptic Arcs; and Rules of Arithmetic. Mensuration of Surfaces and Solids; the Mechanical Powers; Geometry, Trigonometry, Gravity, Strength of Materials, Water Wheels, Hydraulics, Hydrostatics, Pneumatics, Statics, Dynamics, Gunnery, Heat, Winding Engines, Tonnage, Shot, Shells, &c. Steam and the Steam Engine; Combustion, Water, Gunpowder, Cables and Anchors, Fuel, Air, Guns, &c., &c. Tables of the Weights of Metals, Pipes, &c. Miscellaneous Notes, Dimensions of Steamers, Mills, Motion of Bodies in Fluids, Orthography of Technical Terms, &c., &c. Eighth Edition and Eighteenth Thousand. With Additions. 12mo, Pocket-book form, \$1 25.

Mechanics' Tables.

Containing Areas and Circumferences of Circles, Sides of Equal Squares; Circumferences of Angled Hoops, angled Outside and Inside; cutting of Boiler-Plates, covering of Solids, &c., and Weights of various Metals, &c., &c., &c., &c. Miscellaneous Notes, comprising Dimensions of Materials, Alloys, Paints, Lackers, &c. By C. H. HASWELL. 12mo, Muslin, 50 cents; Morocco tucks, 75 cents.

Mensuration.

For Tuition and Reference, containing Tables of Weights and Measures; Mensuration of Surfaces, Lines, and Solids, and Conic Sections, Centres of Gravity, &c. To which is added, Tables of the Areas of Circular Segments, Sines of a Circle, Circular and Semi-elliptical Arcs, &c., &c., &c., &c. By C. H. HASWELL, Marine Engineer. 12mo, Sheep, 75 cents.

Henry's History of Philosophy.

Epitome of the History of Philosophy: being the Work adopted by the University of France for Instruction in the Colleges and High Schools. Translated from the French, with Additions, and a Continuation of the History from the time of Reid to the present Day, by Rev. C. S. HENRY, D.D., Professor of Philosophy and History in the University of the City of New York. 2 vols. 18mo, Muslin, 90 cents.

Herschel's Natural Philosophy.

A Preliminary Discourse on the Study of Natural Philosophy. By Sir JOHN HERSCHEL, late Fellow of St. John's College, Cambridge. A new Edition. 12mo, Muslin, 60 cents.

Hooker's Child's Book of Nature.

The Child's Book of Nature, for the Use of Families and Schools; intended to aid Mothers and Teachers in training Children in the Observation of Nature. In Three Parts. PART I. Plants.—PART II. Animals.—PART III. Air, Water, Heat, Light, &c. By WORTHINGTON HOOKER, M.D., Author of "Physician and Patient," &c. Illustrated by Engravings. The Three Parts complete in one vol. Small 4to, Muslin, \$1 25; Separately, Muslin, 50 cents each.

Kane's Chemistry.

Elements of Chemistry, including the most recent Discoveries and Applications of the Science to Medicine and Pharmacy, and to the Arts. By ROBERT KANE, M.D., M.R.I.A., &c., &c. An American Edition, with Additions and Corrections, by JOHN WILLIAM DRAFER, M.D. With about 250 Woodcuts. 8vo, Muslin, \$1 50; Sheep extra, \$1 75.

Lee's Elements of Geology.

The Elements of Geology for popular use; containing a Description of the Geological Formations and Mineral Resources of the United States. By CHARLES A. LEE, M.D. Engravings. 18mo, Half Sheep, 50 cents; Muslin, 45 cents.

Lewis's Platonic Theology.

Plato contra Atheos. Plato against the Atheists; or, the Tenth Book of the Dialogue on Laws, accompanied with Critical Notes, and followed by extended Dissertations on some of the main Points of the Platonic Philosophy and Theology, especially as compared with the Holy Scriptures. By TAYLER LEWIS, LL.D. 12mo, Muslin, \$1 50.

Liddell's School History of Rome.

Uniform with Smith's "History of Greece," "The Student's Gibbon," and "The Student's Hume." 12mo, Muslin, \$1 00. (See "STUDENT'S HISTORICAL TEXT-BOOKS"), page 22.

Liddell and Scott's Greek-English Lexicon.

Based on the German Work of FRANCIS PASSOW. With Corrections and Additions, and the Insertion, in Alphabetical Order, of the Proper Names occurring in the principal Greek Authors, by HENRY DRISLER, M.A. Royal 8vo, Sheep extra, \$5 00.

Loomis's Treatise on Arithmetic.

A Treatise on Arithmetic, Theoretical and Practical. Fourth Edition. 12mo, 352 pages, Sheep extra, 75 cents.

Loomis's Elements of Algebra.

Elements of Algebra. Designed for the use of Beginners. Fourteenth Edition. 12mo, 281 pages, Sheep extra, 62½ cents.

Loomis's Treatise on Algebra.

A Treatise on Algebra. Nineteenth Edition. 8vo, 359 pages, Sheep extra, \$1 00.

Loomis's Elements of Geometry.

Elements of Geometry and Conic Sections. Seventeenth Edition. 8vo, 234 pages, Sheep extra, 75 cents.

Loomis's Trigonometry and Tables.

Trigonometry and Tables. Sixteenth Edition. 8vo, 360 pages, Sheep extra, \$1 50.

The *Trigonometry* and *Tables*, bound separately. The Trigonometry, \$1 00; Tables, \$1 00.

Loomis's Elements of Analytical Geometry.

Elements of Analytical Geometry, and of the Differential and Integral Calculus. Thirteenth Edition. 8vo, 286 pages, Sheep extra, \$1 50.

Loomis's Elements of Natural Philosophy.

Elements of Natural Philosophy. Designed for Academies and High Schools. 12mo, 352 pages, Sheep extra, \$1 00.

Loomis's Practical Astronomy.

An Introduction to Practical Astronomy, with a Collection of Astronomical Tables. 8vo, 497 pages, Sheep extra, \$1 50.

Loomis's Recent Progress of Astronomy.

Especially in the United States. A thoroughly revised Edition. Illustrations. 12mo, 396 pages, Muslin, \$1 00.

Loomis's Meteorology and Astronomy,

Elements of, for the use of Academies and High Schools. 12mo, Sheep extra.

Lowry's Universal Atlas.

Constructed and Engraved from the most recent Authorities. 4to, Half Roan, \$5 00.

M'Clintock's First Book in Latin.

A First Book in Latin; containing Grammar, Exercises, and Vocabularies, on the Method of constant Imitation and Repetition. With Summaries of Etymology and Syntax. By Rev. J. M'CLINTOCK, D.D., LL.D., President of Troy University, and Rev. GEO. R. CROOKS, D.D., late Adjunct Professor of Languages in Dickinson College. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

M'Clintock's Second Book in Latin.

Containing Syntax and Reading Lessons in Prose; forming a sufficient Latin Reader. With Imitation Exercises and a Vocabulary. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

M'Clintock's First Book in Greek.

Containing a full View of the Forms of Words, with Vocabularies and copious Exercises, on the Method of constant Imitation and Repetition. Revised Edition. With brief Summaries of the Doctrine of the Verb, and of the Rules of Syntax. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

M'Clintock's Second Book in Greek.

Containing Syntax, with Reading Lessons in Prose; Prosody and the Dialects, with Reading Lessons in Verse. Forming a sufficient Greek Reader. With Notes and a copious Vocabulary. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Mrs. Markham's History of France.

A History of France, from the Conquest of Gaul by Julius Cæsar to the Reign of Louis Phillippe. With Conversations at the end of each Chapter. By Mrs. MARKHAM. Prepared for the use of Schools by the Addition of a Map, Notes and Questions, and a Supplementary Chapter, bringing down the History to the Present Time. By JACOB ABBOTT. 12mo, Muslin, \$1 00.

Maury's Principles of Eloquence.

The Principles of Eloquence. By the Abbé MAURY. With an Introduction, by Bishop POTTER. 18mo, Muslin, 45 cents.

Mill's Logic.

A System of Logic, Ratiocinative and Inductive; being a connected View of the Principles of Evidence, and the Methods of Scientific Investigation. By J. S. MILL. 8vo, Muslin, \$1 50.

Mills's Literature,

The Literature and Literary Men of Great Britain and Ireland. By ABRAHAM MILLS, A.M. 2 vols. 8vo, Muslin, \$3 50; Half Calf \$5 50.

Morse's School Geography.

A new System of Geography, for the use of Schools. Illustrated by more than 50 Cerographic Maps, and numerous Engravings on Wood. 4to, Half Bound, 50 cents.

Noel and Chapsal's French Grammar.

A new System of French Grammar; containing the First Part of the celebrated Grammar of these Authors. Arranged with Questions and a Key in English. Also, an Abridgment of the Syntax and Grammatical Analysis of the same Authors. To which are added, Lessons in Reading and Speaking, Forms of Drafts, Advertisements, &c. Designed to facilitate the Student in the use of the French Language, 1st. By making it a Medium of Communication between Himself and Teacher. 2d. By enabling him to Read, Write, and Speak it on all Occasions. By SARAH E. SAYMORE. Revised and Corrected, by Prof. C. P. BORDENAVE. 12mo, Muslin, 75 cents.

Olmsted's Astronomy.

Letters on Astronomy, in which the Elements of the Science are familiarly explained in connection with Biographical Sketches of the most eminent Astronomers. With numerous Engravings. By DENISON OLMSTED, LL.D., Professor of Natural Philosophy and Astronomy in Yale College. Revised Edition, including the latest Discoveries. 12mo, Muslin, 75 cents.

Parker's Outlines of General History.

Outlines of General History, Designed as the Foundation and Review of a Course of Historical Reading. By RICHARD GREEN PARKER, A.M., Corresponding Member of the New York Historical Society; Author of "Aids to English Composition, &c." New Edition, with Additions. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Parker's Aids to English Composition.

Aids to English Composition, prepared for Students of all Grades, embracing Specimens and Examples of School and College Exercises, and most of the higher Departments of English Composition, both in Prose and Verse. A new Edition, with Additions and Improvements. By RICHARD GREEN PARKER, A.M. 12mo, Muslin, 80 cents; Sheep extra, 90 cents.

Parker's Geographical Questions.

Adapted for the use of Morse's, Woodbridge's, Worcester's, Mitchell's, Field's, Malte-Brun's, Smith's, Olney's, Goodrich's, or any other respectable Collection of Maps: embracing by way of Question and Answer, such Portions of the Elements of Geography as are necessary as an Introduction to the Study of the Maps. To which is added a concise Description of the Terrestrial Globe. 12mo, Muslin, 20 cents.

Plautus.

"The Captives." A Comedy of Plautus. With English Notes for the use of Students. By JOHN PROUDFIT, D.D. 18mo, Paper, 88 cents.

Potter's Principles of Science.

The Principles of Science applied to the Domestic and Mechanic Arts, and to Manufactures and Agriculture, with Reflections on the Progress of the Arts, and their influence on National Welfare. By the Rt. Rev. ALONZO POTTER, D.D., formerly Professor of Moral Philosophy and Rhetoric in Union College, Schenectady, New York. Revised Edition. With illustrative Cuts. 12mo, Muslin, 75 cents.

Potter's Political Economy.

Political Economy: its Objects, Uses, and Principles; considered with Reference to the Condition of the American People. With a Summary for the Use of Students. By A. POTTER, D.D. 18mo, Half Sheep, 50 cents.

Potter's Hand-Book for Readers and Students.

Hand-Book for Readers and Students, intended to assist private individuals, Associations, School Districts, &c., in the Selection of useful and interesting Works for Reading and Investigation. By A. POTTER, D.D. 18mo, Muslin, 45 cents.

The School and the Schoolmaster.

A Manual for the use of Teachers, Employers, Trustees, Inspectors, &c., &c. In two Parts. Part I. By Rt. Rev. ALONZO POTTER, D.D. Part II. By GEORGE B. EMERSON, A.M. Part I. The School; its Objects, Relations, and Uses. With a Sketch of the Education most needed in the United States, the present State of Common Schools, the best Means of improving them, and the consequent Duties of Parents, Trustees, and Inspectors, &c. Part II. The proper Character, Studies, and Duties of the Teacher, with the best Methods for the Government and Instruction for the Common Schools, and the Principles on which School-houses should be Built, Arranged, Warmed, and Ventilated. Engravings. 12mo, Muslin, \$1 00.

Renwick's Natural Philosophy.

First Principles of Natural Philosophy, being a familiar Introduction to the study of that Science. By JAMES RENWICK, LL.D. 18mo, Half Sheep, 75 cents.

Renwick's Mechanics.

Applications of the Science of Mechanics to Practical Purposes. By JAMES RENWICK, LL.D. Engravings. 18mo, Half Sheep, 90 cents.

Renwick's Chemistry.

First Principles of Chemistry: Being a familiar Introduction to the Study of that Science. By JAMES RENWICK, LL.D. With Questions. Engravings. 18mo, Half Sheep, 75 cents.

Robinson's Greek Lexicon of the Testament.

A Greek and English Lexicon of the New Testament. By EDWARD ROBINSON, D.D., LL.D., Professor of Biblical Literature in the Union Theological Seminary, N. Y. A New Edition, Revised, and in great part re-written. Royal 8vo, Muslin, \$1 50; Sheep extra, \$4 75.

Russell's Juvenile Speaker.

The Juvenile Speaker; comprising Elementary Rules and Exercises of Declamation, with a Selection of Pieces for Practice. By the Rev. FRANCIS T. RUSSELL, A.M. 12mo, Muslin, 60 cents; Half Bound, 70 cents.

Salkeld's Roman and Grecian Antiquities.

Classical Antiquities; or, A Compendium of Roman and Grecian Antiquities, including a Sketch of Ancient Mythology. By JOSEPH SALKELD. With Maps, &c. 18mo, Muslin, 38 cents.

Salkeld's First Book in Spanish.

A First Book in Spanish; or, A Practical Introduction to the Study of the Spanish Language. Adapted to every Class of Learners; containing full Instructions in Pronunciation; a Grammar; Reading Lessons, &c. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Schmucker's Psychology.

Psychology; or, Elements of a new System of Mental Philosophy, on the Basis of Consciousness and Common Sense. By S. S. SCHMUCKER, D.D. 12mo, Muslin, \$1 00.

Smith's Mechanics.

An Elementary Treatise on Mechanics, embracing the Theory of Statics and Dynamics, and its Application to Solids and Fluids. By AUGUSTUS W. SMITH, LL.D. Illustrations. 8vo, Muslin, \$1 50; Sheep extra, \$1 75.

Smith's (Dr. Wm.) New Classical Dictionary.

See ANTHON'S SMITH'S NEW CLASSICAL DICTIONARY, page 6.

Smith's (Dr. Wm.) Dictionary of Antiquities.

See ANTHON'S DICTIONARY OF GREEK AND ROMAN ANTIQUITIES, page 6.

Strong's Harmony of the Gospels.

A Harmony of the Gospels, in the Greek of the Received Text. With the most important various Readings, brief Grammatical Explanations, Select Biblical References, and Chronological Notes. For the use of Students and others. By REV. JAMES STRONG, S.T.D. 12mo, Muslin, \$1 25.

Spencer's Greek New Testament.

The Four Gospels and Acts of the Apostles, in Greek. With English Notes, Critical, Philological, and Exegetical, on the Gospels and Acts; Maps, Indexes, &c., together with the Epistles and the Apocalypse. The whole forming the complete Text of the New Testament. For the use of Schools, Colleges, and Theological Seminaries. By Rev. J. A. SPENCER, D.D. 12mo, Muslin, \$1 00; Sheep extra, \$1 25.

The Student's Historical Text-Books :

Liddell's School History of Rome.

A School History of Rome, from the Earliest Times to the Establishment of the Empire. With Chapters on the History of Literature and Art. By HENRY G. LIDDELL, D.D., Dean of Christ Church, Oxford. Illustrated by numerous Wood-cuts. 12mo, Muslin, \$1 00.

Dr. Smith's History of Greece.

A History of Greece from the Earliest Times to the Roman Conquest. With Supplementary Chapters on the History of Literature and Art. By WILLIAM SMITH, LL.D., Editor of the Dictionaries of "Greek and Roman Antiquities," "Biography and Mythology," and "Geography." Revised, with an Appendix, by GEORGE W. GREENE, A.M. For Schools and Students. Illustrated with 100 Wood-cuts. 12mo, Muslin, \$1 00.

The Student's Gibbon.

The History of the Decline and Fall of the Roman Empire. By EDWARD GIBBON. Abridged. Incorporating the Researches of Recent Commentators. By WILLIAM SMITH, LL.D., Editor of the "Classical Dictionary," "A School Dictionary of Greece," &c. Illustrated by 100 Engravings on Wood. 12mo, Muslin, \$1 00.

The Student's Hume.

A History of England from the Earliest Times to the Revolution in 1688. By DAVID HUME. Abridged. Incorporating the Corrections and Researches of Recent Historians; and continued down to the Year 1858. Illustrated by Engravings on Wood. 12mo, Muslin, \$1 00.

Upham's Mental Philosophy.

Elements of Mental Philosophy; embracing the two Departments of the Intellect and Sensibilities. By Rev. THOMAS C. UPHAM, D.D., Professor of Moral and Mental Philosophy in Bowdoin College. 2 vols. 12mo, Sheep extra, \$2 50.

Abridged for Schools and Academies. 12mo, Sheep, \$1 25.

Upham on the Will.

Philosophical and Practical Treatise on the Will. Forming the Third Volume of a System of Mental Philosophy. By T. C. UPHAM, Professor in Bowdoin College. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Whately's Logic.

Elements of Logic: comprising the Substance of the Article in the Encyclopedia Metropolitana. With Additions, &c. By RICHARD WHATELY, D.D., Archbishop of Dublin. 18mo, Muslin, 38 cents.

Whately's Rhetoric.

Elements of Rhetoric: comprising an Analysis of the Laws of Moral Evidence and of Persuasion. With Rules of Argumentative Composition and Elocution. By RICHARD WHATELY, D.D., Archbishop of Dublin. 18mo, Muslin, 38 cents.

Yonge's English-Greek Lexicon.

Containing all the Greek Words used by Writers of good Authority, in Chronological Order, for every Word used; explaining the Construction, and giving the Declension or Conjugation of each Word when Irregular, and marking the Quantities of all doubtful Syllables. Edited, with large Additions, by HENRY DEISLER, M.A., Professor of Latin in Columbia College, N. Y. Royal 8vo, Sheep extra. (*In Press.*)

HARPER'S NEW CLASSICAL LIBRARY.

Literal Translations of the Greek and Latin Authors.

Portraits. 12mo, Muslin, 75 cents each.

The following Volumes are now ready:

CÆSAR.	XENOPHON.
VIRGIL.	HOMER'S ILLAD.
HORACE.	THUCYDIDES.
SALLUST.	HERODOTUS.
CICERO'S ORATIONS.	EURIPIDES. 2 vols.
CICERO'S OFFICES, &c.	SOPHOCLES.
TACITUS. 2 vols.	ÆSCHYLUS.
TERENCE.	DEMOSTHENES. 2 vols.
JUVENAL.	

For a full Descriptive List of Books suitable for Schools and Colleges, see HARPER'S CATALOGUE, which may be obtained gratuitously on application to the Publishers personally, or by letter inclosing Six Cents in Stamps.

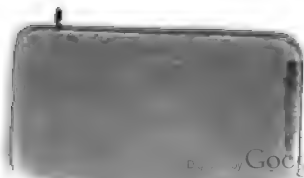

gle

ogle

